સદ્ગુરુ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી રચિત

શ્રીસ્વામિનારાયણ વિચરણલીલામૃત

ઉત્તરાર્ધ

-: પ્રકાશક :-

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર કુંડળધામ તથા કારેલીબાગ-વડોદરા

INDEX

સદ્‌ગુરુ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી રચિત

શ્રીસ્વામિનારાયણ વિચરણલીલામૃત

ઉત્તરાર્ધ

INDEX

સદ્‌ગુરુ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી રચિત

શ્રીસ્વામિનારાયણ વિચરણલીલામૃત

ઉત્તરાર્ધ

લેખક : પ.પૂ.સદ્.શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી

પ્રેરક-સંશોધક : પ.પૂ.સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજીસ્વામી

પ્રકાશક : શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કુંડળધામ તથા
શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કારેલીબાગ-વડોદરા

પ્રથમ પ્રકાશન : સં.૨૦૬૯, આસો વદ-30; દિવાળી; તા.3/૧૧/૨૦૧3

બીજી આવૃત્તિ : સં.૨૦૭૧, મહા સુદ-૫; વસંતપંચમી; તા.૨૪/૧/૨૦૧૫

પ્રત : 3000

કુલ પ્રત : ૫૫૦૦

ISBN : 978-93-83456-55-0

: પ્રાપ્તિસ્થાન :

- **કુંડળ :** શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કુંડળધામ
  ફોન : (૦૨૭૧૧) ૨૯૧૨૯૧, મો.૯૬૦૧૨ ૯૦૦૦૧/૨
- **વડોદરા :** શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કારેલીબાગ
  ફોન : (૦૨૬૫) ૨૪૬૨૬૨૮, મો.૯૬૦૧૨ ૯૦૦૦૫/૬
  Website : www.swaminarayanbhagwan.com
  Email : karelibaug@gmail.com
- **વડતાલ :** શ્રીજી સાહિત્ય મહિમા કેન્દ્ર, 'કાનજીભુવન' દુકાન નં.૧૮,
  શ્રીસ્વા. મંદિર સામે, મેઈન બજાર. મો. ૯૬૦૧૨ ૯૨૪૦૦
- **મુંબઈ :** શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર દહીંસર(ઈસ્ટ), ભરૂચા રોડ,
  ભાટલાદેવી મંદિરની સામે.
- **સુરત :** શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર 'મૂર્તિબાગ',
  સમસ્ત પાટીદાર સમાજની વાડીની સામે, આંબા તલાવડી.
  રમેશભાઈ જેતાણી : મો.૯૬૦૧૨ ૯૧૨૫૨

શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાન

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર અમદાવાદના સભામંડપમાં સદ્. શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી
આચાર્યશ્રી કેશવપ્રસાદજી મહારાજ તથા આચાર્યશ્રી ભગવદ્પ્રસાદજી મહારાજને ભગવત્કથા કરે છે.

સપ્રેમ ભેટ

શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ મહોત્સવ-૩
વડતાલધામ

સુજ્ઞ સ્નેહી શ્રી..

ગામ .... **તા.**.............................. **જિ.** ....

પરાત્પર શ્રીપુરુષોત્તમનારાયણનો પૂર્ણ કૃપાપ્રસાદ પામી સદ્. શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામીએ આ **'શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત'** નામના ગ્રંથની રચના કરી છે. શ્રીહરિનાં નાનાં-મોટાં લીલાચરિત્રોથી સભર આ સદ્‌ગ્રંથનું વાંચન અજ્ઞાન હટાવે, દોષો મીટાવે અને પ્રભુમાં પ્રેમ પ્રગટાવે એવું છે. આપણા અંતરને ભાવભીનું અને ભક્તિસભર બનાવતો આ સદ્‌ગ્રંથ આપ તથા આપના પરિવારજનોને શ્રીહરિ તથા સંતો ભક્તોની પ્રીતિ, પ્રતીતિ અને પ્રસન્નતાનું પાત્ર બનાવે એવી શુભેચ્છા સહ...

સદ્‌ગુરુ શ્રીધ્યાનીસ્વામી(હરિસ્વરૂપદાસજી)-વડતાલ તરફથી શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ મહોત્સવ-૩ પ્રસંગે સપ્રેમ ભેટ...

આપનો સ્નેહી

તારીખ ....

સમર્પણ

જેમને સરળતા, સહજતા, સમર્પણ, સેવાભાવના અને અન્ય પ્રત્યે સહાનુભૂતિ દાખવવી એવા સદ્‌ગુણો માતપિતાના વારસામાં મળ્યા હતા. માતા કાનુબાઈના ઈશારે સર્વાવતારી શ્રીહરિને સમર્પણ થયા. આજીવન તનતોડ અને મનમોડ સત્સંગની સેવા કરી. પ્રગટ પુરુષોત્તમનારાયણ અને તેમના પ્રાણપ્યારા પરમહંસોની પ્રસન્નતાનું પાત્ર બન્યા. કવિત્વ, લેખન, વક્તૃત્વ, વિદ્વત્તા આદિક અનેક સદ્‌ગુણો હોવા છતાં તેના ગર્વથી મુક્ત રહ્યા. અને પોતે અક્ષરધામમાં ગયા છતાં **'શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત'** નામના ગ્રંથરૂપે સદા આપણી સાથે પ્રગટ રહ્યા છે. એવા મહામુક્તરાજ સદ્.શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામીએ જ બનાવેલ આ સદ્‌ગ્રંથ તેમનાં જ કરકમળોમાં સમર્પણ કરતા કૃતાર્થતા અનુભવુ છું.

- સ્વામી જ્ઞાનજીવનદાસ

પ્રસ્તાવના

શ્રીહરિ વચનામૃત ગ.મ.૫૮ માં કહે છે, **પોતાના ઈષ્ટદેવનાં જે જન્મથી કરીને દેહ મૂકવા પર્યંત ચરિત્ર તેનું જે શાસ્ત્ર તેણે કરીને સંપ્રદાયની પુષ્ટિ થાય છે.** તે શાસ્ત્ર સંસ્કૃત હોય અથવા ભાષા હોય પણ તે જ ગ્રંથ સંપ્રદાયની પુષ્ટિ કરે, પણ તે વિના બીજો ગ્રંથ પોતાના સંપ્રદાયની પુષ્ટિ ન કરે... અને પોતાના સંપ્રદાયની રીતનું જે શાસ્ત્ર હોય તે જ પાછલે દહાડે પોતાના સંપ્રદાયને પુષ્ટ કરે છે.

શ્રીજીમહારાજનાં આ વચનો મુજબ પ્રસાદાનંદસ્વામીએ લખેલો આ શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત ગ્રંથ આપણા સંપ્રદાયની પુષ્ટિ માટે પાયાનું કામ કરે એવો અણમોલ છે. આ ગ્રંથના પૂર્વાર્ધમાં શ્રીહરિના જન્મથી આરંભીને સં.૧૮૭૭ની સાલ સુધીનાં લીલાચરિત્રોનો સમાવેશ કરેલો છે. જ્યારે ઉત્તરાર્ધમાં સં.૧૮૭૮થી આરંભીને શ્રીહરિની અંતર્ધાનલીલા સુધીની લીલા છે અને છેલ્લા બે વિશ્રામમાં ચોવીશ ઉપરાંત પરચાઓનો ટૂંકમાં સમાવેશ કરેલો છે.

આ ગ્રંથના ઉત્તરાર્ધના પ્રારંભમાં સં.૧૮૭૮માં શ્રીહરિએ ગઢપુરમાં અન્નકૂટ ઉત્સવ કર્યો. પછી વસંતપંચમીનો ઉત્સવ કર્યો. ત્યારબાદ સહુ પ્રથમ અમદાવાદમાં નવનિર્મિત મંદિરમાં નરનારાયણ વગેરે દેવોની પ્રતિષ્ઠા કરવા શ્રીહરિ ત્યાં પધાર્યા. ધામધૂમથી દેવોની પ્રતિષ્ઠા કરી. 'વિના નાણે જગ જાણે' એવી બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરી સર્વત્ર જયજયકાર કર્યો. વિચરણ કરતા ગઢપુર આવ્યા. ત્યાં રંગોત્સવ કર્યો. ત્યાર બાદ ભૂજ, વડતાલ, ધોલેરા, જૂનાગઢ વગેરે સ્થળોએ ઉપાસનાના કેન્દ્રસમા ગગનચુંબી મંદિરો પણ કરાવ્યાં. શ્રીહરિએ સ્વહસ્તે તેમાં મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરી અમોઘ પ્રતાપ મૂક્યો. અને સહુને કહ્યું, **'આ મૂર્તિઓ દ્વારા હું સદા પ્રગટ રહીશ અને તમારા સર્વેના મનોરથ પૂર્ણ કરીશ.'**

વળી, ધર્મકુળઆગમન, લોયાનો શાકોત્સવ, પંચાળામાં રાસોત્સવ તથા રંગોત્સવ, અમદાવાદમાં રંગોત્સવ, વડતાલમાં હરિનવમી તથા અન્નકૂટ ઉત્સવ જેવા અનેક પ્રસંગોનું આંખે દેખેલા અહેવાલની જેમ સ્વામીશ્રીએ આબેહૂબ વર્ણન કર્યું છે. શ્રીહરિની એક એક દિવસની લીલાઓ રોજનીશિની જેમ સ્વામીએ કંડારી છે. વળી, શ્રીહરિએ કયા પ્રસંગે, કયા સંતો પાસે, કેવાં કેવાં કીર્તનો ગવરાવ્યાં તેની પણ સહુથી વધુ વિગત આ ગ્રંથમાં આપવામાં આવી છે. સંશોધકો તથા કીર્તનપ્રેમી ભક્તો માટે કેવા પ્રસંગે કેવાં કીર્તનો ગવાય, તેના અનુપમ પ્રેરણાનાં ઝરણાં વહાવે છે.

હ.ચ.સાગર ૬/૬૯ માં સમુદ્ર સ્તુતિ કરતાં કહે છે, હે નાથ ! આપનાં સ્વરૂપનું તથા ચરિત્રોનું ચિંતવન થાય, તેટલું જ હું સુખ માનું છું. અને એ જ સાચું જ્ઞાન છે, એ જ મહાન ધ્યાન છે અને સહુથી સારમાં સાર બાબત પણ એ જ છે. આપનાં ચરિત્રોનાં ચિંતવન સિવાયનું અન્ય જે ચિંતવન છે તેમાં તો દુઃખનો પાર જ નથી.' સદ્.પ્રસાદાનંદસ્વામી આ વાતને સારી રીતે સમજતા તેથી આ ગ્રંથના શબ્દે શબ્દે શ્રીહરિની મૂર્તિ અને ચરિત્રોને કંડાર્યા છે.

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર કુંડળધામ તથા **કારેલીબાગ-વડોદરા** દ્વારા મૂળ સ્વરૂપે પ્રથમ વાર આ અનુપમ શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત ગ્રંથનો ઉત્તરાર્ધ આ ભાગમાં પ્રકાશિત કરીએ છીએ. આ સાહિત્યસેવાથી સર્વાવતારી શ્રીહરિ, મુક્તરાજ ગ્રંથના લેખક સદ્.શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી, સર્વે પરમહંસો તથા આચાર્યશ્રીઓ, સત્સંગપ્રેમી સર્વે નાના-મોટા સંતોભક્તો, મુક્તો અમારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ, એ જ અભ્યર્થના સહ...

લિ. સ્વામી જ્ઞાનજીવનદાસ(કુંડળધામ)ના
અતિ ભાવથી જય સ્વામિનારાયણ

અનુક્રમણિકા

સદ્‌ગુરુ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી રચિત

શ્રીસ્વામિનારાયણ વિચરણલીલામૃત

ઉત્તરાર્ધ

શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત ઉત્તરાર્ધ

અનુક્રમણિકા

સદ્. શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામીનો મેડો

અમદાવાદ કાલુપુર શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિરમાં
સદ્. શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામીએ થાંભલીને ટેકે બેસીને આ ગ્રંથ લખ્યો હતો.

શ્રીપ્રત્યક્ષપુરુષોત્તમાય નમઃ

શ્રીસહજાનંદસ્વામીને નમો નમઃ

સદ્‌ગુરુ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામીકૃત

શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત

ઉત્તરાર્ધ

॥ अथ श्रीस्वामिनारायणविचरणलीलामृते उत्तरार्धं लिख्यते ॥

અથ શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત ઉત્તરાર્ધ લિખ્યતે

વિશ્રામ - ૫૬

ગઢપુરે અન્નકૂટ અને વસંતનો ઉત્સવ તથા શ્રીનગર જવા નીકળ્યા

શ્રીસહજાનંદસ્વામી વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને, ઉષ્ણ જળે નાય અને કોરે વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછે, અને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢે, અને ચાખડી પહેરીને લાડુબાઈને રસોડે, રામબાઈ આદિ બ્રાહ્મણી રસોઈ કરતાં ત્યાં જમવા પધારે. અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પાછા અક્ષરઓરડીએ પધારે ને ઢોલિયે સુખાળા થાય. અને કોઈક વાર બ્રહ્મચારી રસોઈ કરાવે ને કોઈક વાર હાથે રસોઈ કરીને જમતા ને એકાંતિક ભક્તને જમાડતા. એવી રીતે **ભક્તિધર્મના પુત્ર, જે શ્રીઅક્ષરધામના પતિ પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી, તે પોતાના**

એકાંતિક ભક્ત એવા જે દુર્ગપુરના હરિજન, તેનાં પ્રેમ ને ભક્તિને વશ થઈને દુર્ગપુરમાં નિવાસ કરીને રહેતા. અને બીજે જ્યાં જ્યાં સમૈયા-ઉત્સવ કરવા હોય ત્યાં કરીને પાછા દુર્ગપુરને વિષે આવીને રહેતા. અને ભક્તજનને પોતાની મૂર્તિનું સ્મરણ, ધ્યાન થાય ને અખંડમૂર્તિ સાંભરે એવાં ચરિત્ર કરતા. ને નિત્યપ્રત્યે ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા થકા દર્શન દેતા હતા.

❊ દિવાળી તથા અન્નકૂટ ઉત્સવ :

પછી થોડા દિવસમાં દિવાળી આવી, ત્યારે જયા ને લલિતાએ અન્નકૂટનો સામાન કરાવ્યો અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ દીપમાળ કરાવી. તે ઓરડાની ઓસરીનું જે મોતિયું(નેવાની નીચે આવેલ પાટિયું) તેને હેઠે વાંસની ખપાટ બાંધીને કોડિયાં મેલાવ્યાં ને દીવા કરાવ્યા. પછી મહારાજે ભારે પોશાક પહેર્યો. નરનારાયણ સ્વામિનારાયણ નામે કરીને અંકિત રેંટો મસ્તકે બાંધ્યો, ને કાળા કિનખાબની ડગલી પહેરી. તે સમે વડોદરાના નાથભક્ત આવ્યા અને બાઈએ મહારાજને સારુ શાલજોટો ભેળો મોકલ્યો હતો તે ઓઢાડ્યો. પછી મહારાજ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ચારેકોરે દીવા ને મશાલો થઈ. પછી આરતી, ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી સંતમંડળ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેગા ગાતા જાય ને ચપટી વગાડતા જાય. પછી ગવૈયા સંતોને પુષ્પના હાર આલ્યા. પછી મહારાજે નાથભક્તને પણ હાર આલ્યા.

પછી મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને ઉતારે જઈને પોશાક ઉતારીને જળપાન કરીને જ્યાં પોઢવાનું કરે છે તે સમે નાથભક્ત દૂધ ને પૂવાનો થાળ લઈને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ ઢોલિયેથી ઊતરીને જળના કોગળા કરીને જમવા બેઠા. તે જમતા જાય ને નારુપંથ નાના અને રામચંદ્ર વૈદ્ય એ આદિ હરિજન તેમની ખબર પૂછતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને

થાળ મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોને મોકલાવ્યો ને મહારાજ મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો, શાલજોટો ઓઢ્યો ને ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર આવીને બિરાજમાન થયા. પછી વાસુદેવનારાયણને ઓરડે અન્નકૂટ થયો ને મહારાજને કહે, "પધારો !" પછી મહારાજ આવીને ઊભા અને નિત્યાનંદસ્વામીએ આરતી ઉતારી. પછી હરિજન ભેટ મેલતા જાય ને પગે લાગતા જાય. પછી મહારાજ પોશાક ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા ને જમવા લાગ્યા. અને લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "प्रभो! भुक्ष्वं कामं, प्रभो! भुक्ष्वं कामं" (હે પ્રભુ ! આપને જે જે અનુકૂળ હોય, જેટલું અનુકૂળ હોય તેટલું ખૂબ જ જમો.) ને થાળ "જીમત પિયા પ્રાણ જીમાવતી પ્યારી રે જી." એવી રીતે બોલતાં જાય ને મહારાજ મંદમંદ હસતા જાય ને જમતા જાય.

પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે જલેબી, મોતિયા લાડુ, બરફી, દૂધપેંડા ને ભાત ભાતનાં પકવાન પીરસતા જાય ને નામ લેતા જાય જે, "લ્યો જલેબી, લ્યો લાડુ." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અન્નકૂટનો સામાન ઘણો છે, તે ગામ પરગામના હરિભક્તને, જેને જે ચોકે ખપે તેને તે ચોકે જમાડજો." એમ જેરામ ને મૂળજી બ્રહ્મચારીને આજ્ઞા કરી. પછી હાથ ધોવરાવ્યા. પછી અન્નકૂટમાં નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં જોઈને મહારાજે બદરિકાશ્રમના મુક્તને તેડાવ્યા ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા ને સચ્ચિદાનંદસ્વામીને સમાધિ થઈ. પછી મહારાજે નેત્રની સાને કરીને આજ્ઞા કરી તે સર્વે મુક્તને જમાડ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી થોડી વાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને વસ્ત્ર પહેરી, ચાખડીએ ચડીને લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયો હતો તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા ને સંતો પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "કેમ બ્રહ્મચારી, સર્વે બાઈભાઈ જમી રહ્યાં ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "હા મહારાજ." પછી દીવાની દીપમાળા પૂરી ને મશાલો થઈ. પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને સંતો બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ફરીને(રાસ રમતા) કીર્તન બોલો." પછી સંતો ફરીને કીર્તન બોલ્યા જે, "આવોને અલબેલા રે અલબેલા..." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "આવા ન થાવ આકળા રે રાખો માણસની રીત."

પછી સંતો ગાઈ રહ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને પ્રેમીજન સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને જેનો થાળ હતો તેને સાથે લઈને સંતોને મોકલાવ્યો. ને મહારાજ પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને શ્રીમદ્ભાગવતની કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા ને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને નિત્યાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા.

❊ સંતોને ઝાલાવાડમાં ફરવા મોકલ્યા :

પછી થોડી વાર કેડે જાગીને જળપાન કર્યું. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને સંતોને તેડાવ્યા, તે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "નિત્યાનંદસ્વામી તમે ભણનારા સંતો અને પ્રેમાનંદસ્વામી ગવૈયા તેમને લઈને ઝાલાવાડમાં ગામ રામપર ને ખોલડિયાદ એમના (એ તરફ) જાઓ, ને આવો મળીએ." પછી નિત્યાનંદસ્વામી આદિને મળ્યા. પછી સંતો મહારાજને પગે લાગીને ઉતારે આવી, મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોને મળીને સાબદા થઈને ચાલ્યા ને ફરતા ફરતા ગામ વસતડી આવ્યા ને ત્યાં રહીને ગામ રામપર, ખોલડિયાદ રહીને ગામ ટીંબે આવ્યા. ત્યાં ગામ **વઢવાણના લાધા ઠક્કર**

આવ્યા. તેને નિત્યાનંદસ્વામીએ પૂછ્યું જે, "ત્રણ ત્રણ મહિના થયા ને મહારાજે અમને ન તેડાવ્યા, તે કેમ છે ?" ત્યારે તે પાટીમાં આંક (ગણતરી) મેલીને બોલ્યા જે, "કાલ તમારે મહારાજની તેડાવ્યાની ખબર આવવી જોઈએ." ત્યારે સર્વે સંતો રાજી થયા. બીજે દિવસ મહારાજે તેડાવ્યાની ખબર આવી ને લાધા ઠક્કરને પછેડી ને ધોતિયાં અલાવ્યાં. પછી ચાલ્યા અને ગામ લોયે રહ્યા, ને ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગઢડે ગયા. અને મંદિરમાં ઉતારા મેલીને, અક્ષરમહોલમાં મહારાજ ઢોલિયે બિરાજે ત્યાં જઈને, નિત્યાનંદસ્વામી આદિ સંતોએ દંડવત કર્યા. ત્યારે મહારાજ ઊઠીને મળ્યા ને પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને ઝાલાવાડના સત્સંગીની ખબર પૂછી. પછી બાઈઓ પાસે રસોઈ કરાવી ને મહારાજ પંડે થાળ કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પીરસવા પધાર્યા, તે ડંકા ભરી ભરીને બિરંજ આલતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી ભાત, સાકર ને દૂધ, તાણ કરીને પીરસ્યું ને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી સંતે જમીને ચળુ કર્યાં. પછી મહારાજે લવિંગ, સોપારી, એલચીનો મુખવાસ જમીને સંતોને આપ્યો, તે જમીને સંતો ઉતારે આવ્યા. પછી મહારાજે કથા વંચાવી ને કીર્તન ગવરાવ્યાં ને પછી મહારાજ પોઢી ગયા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. પછી કથા વંચાવી અને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને સંતોને પણ જમવા તેડાવ્યા. ને મહારાજે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને હરીસો પીરસવા માંડ્યો. બ્રહ્મચારી નાના પ્રકારનાં શાક જે વંતાક, વાલોળ આદિ તે પીરસતા જાય. મહારાજે તો તાણ કરીને સંતોને જમાડ્યા. પછી સંતો ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ ઘડીક પોઢીને જાગ્યા. જળપાન કરી, વસ્ત્ર પહેરી, ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર મહારાજ બિરાજ્યા. ને સંતોને તેડાવીને કહ્યું જે, "વાજાં લેતા આવજો." પછી વાજાં લઈ આવીને પગે

લાગી સંતો બેઠા ને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ પણ ચપટી વજાડીને ઘેરે સાદે કરીને ગાતા જાય. ને એ પદ બોલ્યા જે,

"આવના મેરે મન કે મેરમ સલૂને શામ રે." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "હો ગિરધારી મુગટ પર વારી હો. જી પછી બીજાં બોલ્યા જે, "હો સાથીડા મેરો નેહ નિભાવના. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કર્યાં ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધારીને પોઢ્યા ને સંતો ઉતારે આવીને ભણવા બેઠા.

❋ વસંતોત્સવ તથા સ્નાન લીલા :

પછી મહારાજે સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી વસંતી વસ્ત્ર પહેરી ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા પર બિરાજ્યા. સંતમંડળ ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ગાતા ગાતા મહારાજ પાસે આવીને, કળશ વચાળે મેલી મહારાજને પગે લાગી વસંત ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ રંગ ને ગુલાલ સંતો ઉપર નાંખતા જાય ને મુનિમંડળ તે પણ મહારાજ ઉપર નાંખે. પછી કળશ ઉપર આંબાનો મોર જોઈને મહારાજ બહુ રાજી થયા. અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "અમારી બેઠક છે તેથી ઉગમણી કોરે વરસાદ આવે ત્યારે આંબા નંખાવજો." પછી સંતો મહારાજ ઉપર રંગ ને ગુલાલ નાંખવા માંડ્યા. વાજાં વાગી રહ્યાં છે ને મહારાજ સંત ને હરિજન ઉપર ગુલાલ નાંખતા જાય ને પડકારા કરતા જાય. પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થઈ ઊભી બજારે થઈને ચાલ્યા. ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામી ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને હોરી ને વસંત બોલી રહ્યા છે, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાજી રહ્યાં છે; એવી રીતે ઉન્મત્તગંગામાં ખીજડાના આરે નાવા પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને પ્રવાહ મધ્યે નાવા બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન મહારાજની હેઠવાસ નાવા બેઠા અને મહારાજની આજ્ઞાએ કરીને આવેલા ધામધામના મુક્ત તે પણ નાહ્યા.

પછી નાહીને વસ્ત્રથી શરીર લૂઈને મહારાજે ભારે પોશાક પહેર્યો. સંતોએ પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા, પુષ્પના બાજુબંધ બાંધ્યા ને તોરા ને ગુચ્છ પાઘમાં ધરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને વાજતે ગાજતે મહારાજ દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીમાં આવી, પોશાક ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. પછી ઓરડાની ઓસરીએ સંતની પંક્તિ થઈ તે પીરસવા પધાર્યા. મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જમાડીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે આવી પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરી, બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા અને જળ ને મૃતિકા વડે હાથ ધોયા. પછી ઉષ્ણ જળથી સ્નાન કરી, રૂમાલ વડે શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યા. પછી ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને મુનિમંડળ પણ વાજાં લઈને આવી પગે લાગીને બેઠા.

તે સમે સંન્યાસી કૃષ્ણાનંદસ્વામી ને વૈષ્ણવાનંદસ્વામી તે નર્મદા નદીએ સંન્યાસનો ત્યાગ કરીને, મહારાજ પાસે આવ્યા અને મહારાજને દંડવત કર્યા. પછી મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા ને ખબર પૂછી જે, “આમ કેમ કર્યું ?” ત્યારે હાથ જોડીને બેય જણ બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! સંસાર છોડીને ભેખ લીધો અને જે પ્રસાદીને સારુ શિવે પાર્વતીનો શ્રાપ ગ્રહણ કર્યો, બ્રહ્મા માછલું થયા, એવી જે તમારી પ્રસાદી તે ન લેવાય અને તમે જે સંતોને પંક્તિમાં પીરસો છો તે પણ ન જમાય, ત્યારે ભેખ લઈને શું કમાણા ?” પછી મહારાજ કહે, “આજથી સંન્યાસી નહીં કરીએ. કેમ જે, કળિયુગમાં સંન્યાસાશ્રમ નિષેધ છે, માટે હવે બ્રહ્મચારી કરીશું.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “સંન્યાસીને એકલા જમવા જાવું ત્યાં બાઈઓનો પ્રસંગ થાય છે.” ત્યારે મહારાજ કહે જે, “બ્રહ્મચારી આશ્રમ ઠીક છે.” પછી ગવૈયા સંતોને કહે, “બોલો હોરી.” પછી વાજાં લઈને બોલ્યા જે, “શામ રે મેં તો ભીંજ રહી.”

પછી મહારાજ ઉતારે પધારી, વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને કૃષ્ણાનંદસ્વામી ને વૈષ્ણવાનંદસ્વામીને બોલાવીને થાળ આપ્યો, ને જમવા બેસાર્યા ને તાણ કરીને જમાડ્યા. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગુજરાતનો સંઘ આવ્યો તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠો ને મહારાજ કહે, "ઉતારા કર્યા ?" ત્યારે હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હા મહારાજ." પછી મહારાજે સર્વેને રજા આપી ને પોઢ્યા. ને વહેલા જાગીને વતું કરાવ્યું ને સ્નાન કરી, વસ્ત્ર પહેરીને બેઠા.

❊ અમદાવાદ પ્રતિષ્ઠામાં સર્વે ધામના દેવો-મુક્તોને આમંત્રણ :

તે સમે અમદાવાદથી આનંદસ્વામીનો કાગળ આવ્યો, તે શુકમુનિ પાસે વંચાવ્યો જે, "મંદિર છોવરાવી રહ્યા ને નરનારાયણની મૂર્તિઓ ઓપી રહ્યા છે. **સંવત્ ૧૮૭૮ના ફાગણ સુદિ ત્રીજનું મુહૂર્ત પધરાવ્યાનું છે.** માટે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુને મોકલજો. સામાન પણ કરાવવા માંડ્યો છે." એવી રીતે આનંદસ્વામીએ કાગળ લખીને મોકલ્યો. ત્યારે મહારાજ કહે, "તેડાવો સંતોને." પછી સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કાગળની વાત કરીને કહે, "મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી ! તમે અમદાવાદ આનંદસ્વામી પાસે જાઓ." પછી મહારાજે વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને અમદાવાદના મંદિરની ભલામણની વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને સદ્‌ગુરુને થાળ જમાડ્યો. પછી મહારાજે સદ્‌ગુરુને ગાડી જોડાવી દીધી, તે ચાલ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

પછી થોડી વાર કેડે જાગીને જળપાન કરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. પછી કાઠીના અસવારને તેડાવ્યા ને દેશદેશ પ્રત્યે કંકોતરીઓ લખાવીને મોકલાવી. પછી મહારાજે અંગૂઠા પાસેની આંગળીની સાને કરીને સચ્ચિદાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે અક્ષરધામના મુક્તને ખબર કરો અને ગોલોક ને વૈકુંઠ ત્યાં પણ ખબર

કરો. અને બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ, ઇન્દ્ર, વરુણ, કુબેર, સૂર્ય, ચંદ્ર આદિ નવ ગ્રહ ને દશ દિગપાળ ને બૃહસ્પતિ આદિ સર્વે ઋષિ, પિતૃ, મનુષ્ય અને ગંગાદિક જે નદીઓ તે સર્વેને તમે ખબર કરો જે, મહારાજ અમદાવાદમાં નરનારાયણની મૂર્તિઓ પધરાવે છે. તે સર્વે આવજો." પછી મહારાજે **શતાનંદસ્વામી**ને કહ્યું જે, "તમે શ્વેતદ્વીપમાં ને બદરિકાશ્રમમાં જઈને મેરુ પર્વત ને હિમાચલ આદિ જે અષ્ટકુલ પર્વત તેમને ખબર કરો જે, મહારાજ અમદાવાદમાં નરનારાયણની મૂર્તિઓ પધરાવે છે. તે તમે સર્વે તમારા કુટુંબપરિવાર ને દાસ-દાસીઓ સહિત આવજો." એમ કહીને મહારાજે બેય સંતોને મોકલ્યા, તે ચૌદ લોક, સાત દ્વીપ ને નવ ખંડ તેમાં સૌને ખબર કરી આવ્યા. અને મહારાજ અક્ષરમહોલમાં પધાર્યા ને પોઢ્યા.

પછી દેશદેશના બાઈભાઈ હરિજન, વેલ્યું, માફા, પાલખી, મેના, વિમાન, હાથી, ઘોડા ને ઊંટ તેણે કરીને શોભતા, કચ્છ દેશ, હાલાર, સોરઠ, વાળાક ને કાઠિયાવાડ આદિ સર્વે દેશના સંઘ આવવા માંડ્યા. તેણે ગામ બહાર ઉતારો કર્યો. પછી કાઠીના અસવાર, પાળા, પરમહંસ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તે સર્વે આવ્યા અને સાત સ્વર્ગના જે સર્વે દેવ તે મનુષ્યનાં રૂપ ધરીને આવ્યા. પ્રહ્લાદ આદિ જે સંતલોકના વાસી, તે પણ સર્વે મનુષ્યનાં રૂપ ધરીને આવ્યા. તળાતળ, મહાતળ ને પાતાળ તેના રહેવાસી નાગ પણ મનુષ્યનાં રૂપ ધરીને આવ્યા. જેમ સમુદ્રને વિષે નાનો બેટ હોય તેમ ચારેકોર સંઘ ઊતર્યો, તેથી ગઢપુર નાનું દેખાતું હતું.

પછી મહારાજે સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરી ને થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. પછી ભારે રેંટો મસ્તકે બાંધ્યો ને કિનખાબની ડગલી ને સુરવાળ પહેર્યો. ને કેડે ભારે રેંટો બાંધી, ખભા પર ભારે શેલું નાંખીને, ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ આવીને

ઢોલિયા ઉપર બિરાજમાન થયા. તે સમે હરિજને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ઢોલ, શરણાઈ ને ત્રાંસાં ઇત્યાદિક વાજાં વાગ્યાં. ચખલાદી પલાણ માંડી, સોનેરી મૂઠવાળી તરવાર ને રોઝી ઢાલોની શોભા સહિત કાઠીના અસવાર પણ તૈયાર થઈને આવ્યા. ને બખ્તર પહેરી, ઢાલો, તરવારો ને બંદૂકો બાંધીને ને હાથમાં ઝળકી રહેલા ભાલા સહિત પાળા તૈયાર થઈને આવ્યા. મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તે પણ તૈયાર થયા ને પછી માણકી ઘોડી ઉપર પલાણ માંડી અને શણગારીને લાવ્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલવા તૈયાર થયા. તે સમે જયજયકાર શબ્દ થયો ને પુષ્પની વૃષ્ટિ થઈ. મુક્તમંડળ સર્વે આવ્યાં ને નમસ્કાર કરીને હાથ જોડીને ઊભાં. ત્યારે મહારાજે નેત્રની સાને કરીને કહ્યું જે, "આગળ ચાલો." આગળ ભાતભાતનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને કાઠીના ઘોડા હણહણી રહ્યા છે, ને પાળા બંધૂકના અવાજ કરી રહ્યા છે, ને મહારાજને માથે સોનાના ઈંડાવાળું છત્ર બિરાજી રહ્યું છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે; એવી શોભા સહિત મહારાજ ચાલ્યા અને ગામ બહાર આવ્યા. દેશદેશના હરિજનના સંઘ સર્વે મહારાજની વાટ જોઈને ઊભા હતા. તેમણે મહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને પગે લાગીને ચાલ્યા. આમ કાઠીના અસવાર, બે હજાર સરબંધી ને સંઘના અગણિત મનુષ્ય સહિત મહારાજ ચાલ્યા, ત્યારે રજે કરીને સૂર્ય ઢંકાઈ ગયો. મહારાજને પછવાડે જે ચાલે તેને રજ ન ઊડે તે કીચડ થયો.

એવી રીતે ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝાવદર** પધાર્યા ને **અલૈયા ખાચરે** સામૈયું કર્યું. મહારાજ ગાજતે વાજતે તેમના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. સંઘ સર્વે ગામ બહાર ઊતર્યો. મુળજી બ્રહ્મચારીએ સર્વે સંઘમા બાઈભાઈને સામાન અપાવ્યો. કાઠીના અસવાર ગામમાં ઘરોઘર ઊતર્યા. મયારામ

ભટ્ટ પાસે સંઘમાં ખબર કઢાવી ને મહારાજે જોઈતું કરતું અપાવ્યું. પછી અલૈયા ખાચરે નવરાવ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે સંઘના હરિજન રસોઈ કરીને જમીને મહારાજ પાસે આવીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી બોલ્યા જે, "સનેહી શામળો મારા નેણુંનો શણગાર, સુંદરશામ રંગીલો શામળો." પછી મહારાજ પોશાક ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી**એ આવ્યા. **વસ્તા ખાચર** આવીને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "રસોઈનો સામાન તૈયાર કરાવ્યો છે, તે જમીને ચાલજો." પછી મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામથી ઉત્તરે તળાવની પાસે સંઘ ઊતર્યો. પછી મહારાજ પોશાક ઉતારીને સંતની જગ્યામાં થઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. પછી જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી વતું કરાવી, જળે કરીને સ્નાન કર્યું ને ખેસ પહેરી, ઉપરણી ઓઢીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો.

પછી પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા અને ગામ **કુંડળ**ની નદીમાં ઊતર્યા ને સંઘ પણ ત્યાં જ ઊતર્યો. **મામૈયા પટગર** સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને બ્રહ્મચારી કહે, "થાળ જમવા પધારો." પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સંઘને કાંઈ જોઈતું કરતું હોય તેની ખબર પૂછતા જાય. ત્યારે **રામ પટગર** બોલ્યા જે, "સંઘના મનુષ્યને જોઈતું હતું તે અપાવ્યું." પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને પોશાક પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પોઢ્યા ને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી.

પછી પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **પોલારપુર** થઈને ગામ **ઝીંઝર** પધાર્યા. **ખોડાભાઈ**ના ફળિયામાં ઘોડીએથી ઊતરીને ફળીમાં ઘોડા બંધાવ્યા ને સંઘ તળાવે ઊતર્યો. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા કરી. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને સંઘમાં ખબર કઢાવવાને જેરામ બ્રહ્મચારીને મોકલ્યા જે, "કાંઈ જોઈતું હોય તે લઈ જાઓ." પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરી. પછી પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **હડાળે** થઈને સંઘ ચાલ્યો. ને મહારાજ થાળ જમવા બ્રાહ્મણને ઘેર પધાર્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો ને કાઠીને જમાડ્યા. પછી પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે સમયે હરિજન ઘઉંનો પોંક લાવ્યા તે મહારાજને અને સંતોને આપ્યો. ત્યારે મહારાજ તે હરિજનને બોલ્યા જે, "તમે આ ગામના છો ?" ત્યારે હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! અમે અડવાળના છીએ."

પછી ત્યાંથી ચાલ્યા ને ગામ **બળોલ** આવ્યા ને સામૈયું કર્યું. પછી વાજતે ગાજતે ગામમાં થઈને ગામથી ઉત્તર ને તળાવથી દક્ષિણાદી કોરે બે ખીજડા છે ત્યાં ઢોલિયો ઢળાવ્યો ને મહારાજ બિરાજ્યા. અને હરિજન મોઘું, ગોદડાં, ગાદલાં, ખડ, જોગાણ, રસોઈનો સામાન ને બળતણ, તે સર્વે લાવ્યા. મયારામ ભટે સર્વને પૂછીને જે કાંઈ જોઈતું કરતું તેને અપાવ્યું ને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "સંઘના મનુષ્યને જોઈતું કરતું તે અલાવીને આવ્યો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી સિતાર લઈને પદ બોલ્યા જે, "રૂડા લાગો છો રાજેન્દ્ર મંદિર મારે આવતા રે, કનક છડી સુંદર કર લઈને, ગજગતિ ચાલો હળવા રહીને." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "ગોવિંદા થારા ગજરા દેખ ભૂલ ગઈ કજરા." પછી મહારાજ

થાળ જમવા પધાર્યા, તે જમતા જાય ને પાળા જે કસલા જાદવ તેમની સાથે વાત કરતા જાય જે, "સંઘમાં ચોકી ખબરદાર થઈને રખાવજો." પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'દુર્ગપુરે અન્નકૂટ ને વસંત ઉત્સવ વર્ણન કર્યાં ને મહારાજ શ્રીનગર નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા માટે દેશોદેશના સંઘ સાથે રસ્તે ચાલ્યા' એ નામે છપ્પનમો વિશ્રામ ॥૫૬॥

વિશ્રામ - ૫૭

અમદાવાદમાં નરનારાયણ પધરાવ્યા ને બ્રાહ્મણ જમાડવા સામાન તૈયાર કરાવ્યો

સવારે મહારાજ વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામ **કોઠ** થઈને **ધોળકે** પધાર્યા. **રેવાશંકર** ને **મહાશંકર** આદિ હરિજન સામૈયું લાવ્યા ને ગાજતે વાજતે શહેર સોંસરા થઈને **નાગેસર**(નાગેશ્વર મહાદેવ)માં ઊતર્યા. સંઘ પણ અડખેપડખે ઊતર્યો. હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ઓઢવા પાથરવા સારુ મોઘું ને ગોદડાં લાવ્યા. ઘોડા અને બળદ સારુ જોગાણ ને ખડ લાવ્યા. તે જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, "ઘડીકમાં બહુ સામાન લાવ્યા !" ત્યારે રેવાશંકર બોલ્યા જે, "મહારાજ ! મારું ઘર પાવન કરવા પધારો." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. અને જળ વડે કોગળા કર્યા ને દૂધ ને સાકર લાવ્યા તે પીધું. રેવાશંકરે રૂપિયા પચાસ ચરણે મેલ્યા. પછી ઘરનાં મનુષ્ય સર્વે મહારાજને પગે લાગ્યા ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર

થઈને નાગેશ્વર મહાદેવે આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મહારાજે નાજા જોગિયાને કહ્યું જે, "તમે જેતલપુર જઈને ખબર કરો જે, મહારાજ આવે છે." એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. ને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદીએ આવીને ઊતર્યા ને સભા કરીને બિરાજ્યા. સર્વે નાહીને પૂજા કરી રહ્યા. બ્રહ્મચારીએ મહારાજને સુખડી જમાડી. પછી સર્વે સંત, કાઠી ને પાળા તેમને ટીમણ કરાવ્યું. જ્યારે સંઘ સર્વે ટીમણ કરી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **વસઈ** થઈને **જેતલપુર** પધાર્યા ને સામૈયું કર્યું. વાજતે ગાજતે મહોલમાં આવી આસોપાલવને સામા ગોખમાં બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કર્યાં ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે સર્વે સંઘ સવારે રસોઈ કરીને જમી લેજો. અમે અમદાવાદ જઈને તમારે સારુ ઉતારો જોઈ આવીએ, ત્યારપછી તમે તૈયાર થાજો." એમ કહીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામમાં પધાર્યા.

અને જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં જઈને ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. પછી પોશાક ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે દૂધની પૂરી ને દૂધ જમવા બિરાજ્યા. પછી ગંગામાએ પટેલ આસજીભાઈને કહ્યું જે, "તમે સંઘમાં ખબર કાઢીને જોઈતું કરતું હોય તે અપાવી આવો ને કાઠીને જમવા તેડી લાવો." ત્યારે આસજીભાઈ બોલ્યા જે, "સંઘમાં ખબર કાઢીને જોઈતું હતું તે અપાવીને આવ્યો. અને કાઠીને જમવા બોલાવ્યા છે." પછી મહારાજે જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને મહારાજ બોલ્યા

જે, "અસવાર સાબદા થઈને આવો ને વૃદ્ધ હોય તે આવશો નહીં." એમ કહીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે અમદાવાદ શહેરના દરવાજા ઊઘડ્યા ત્યાં તો મહારાજ પધાર્યા.

મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો, લાલદાસ ને કુબેરસંગ આદિ સર્વે હરિભક્તો, નાના પ્રકારની ભેટ, પુષ્પના હાર ને વાજાં લેવરાવીને સામા આવ્યા. મહારાજને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે. હરિભક્તોએ મહારાજને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને ભેટ મેલી. સંતમંડળ પણ ઊભી બજારે થઈને આગળ ચાલ્યાં જાય છે, ને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈયો વાગી રહ્યાં છે, ને મહારાજ નરનારાયણના મંદિરમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણની મૂર્તિઓને જોઈને બહુ રાજી થયા. મૂર્તિઓનાં શરીર ઉપર હાથ ફેરવ્યો ને મંદિરમાં સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. ને આનંદસ્વામી આદિ સંતે મહારાજને દંડવત કર્યા ને ચરણનો સ્પર્શ કર્યો. પછી મહારાજ તેમને મળીને તરત ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે પાતસા વાડીએ ગયા ને તે જગ્યા જોઈને સાબરમતીમાં નારાયણ ઘાટ છે તે ઠેકાણે ઘોડી પાઈ. અને મહારાજ એમ બોલ્યા જે, "સાબરગંગાનું જળ તો જુઓ, કેવું ઊછળીને ચાલે છે !" એમ કહીને માંહી ચરણ બોળ્યાં. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે શહેર સોંસરા થઈને કાંકરિયા તળાવે ગયા. ત્યાં આંબલીઓ જોઈને બોલ્યા જે, "આનંદસ્વામી, આ જગ્યા બહુ સારી ઊતર્યાની છે." એમ કહીને ઘોડી ઉપાડી તે ગામ **જેતલપુર** પધાર્યા, ને એમ બોલ્યા જે, "કાંકરિયા તળાવથી આથમણી પાળે આંબલીઓમાં ઉતારા કરવા."

પછી ઘોડીએથી ઊતરીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને કાઠીને જમવા તેડાવ્યા. ને મહારાજ કહે, "ભગુજી પાળાને પણ જમવા બોલાવો." પછી પંક્તિ થઈ ને મહારાજ ખુરશી

ઉપર બિરાજ્યા અને કાઠી-પાળાને જમાડ્યા. ને સંતો પણ જમી રહ્યા ને સંઘ પણ જમીને ચાલવા માંડ્યો. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામ **અસલાલી** થઈને કાંકરિયાની આથમણી પાળે ભારે આંબલા હેઠે તંબુ નાંખેલ ત્યાં ઊતર્યા. કાઠીના અસવાર રાવટીઓ કરીને મહારાજની પાસે ઊતર્યા. પાળા પણ મહારાજની પાસે ઊતર્યા ને મુનિમંડળ પણ મહારાજની પાસે દર્શન થાય એમ ઊતર્યા. ને દેશદેશના સંઘ પણ આંબલીઓમાં ઊતર્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને શહેર સોંસરા થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા થઈ. તે સમે નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠાને સારુ વરૂણીમાં વર્યા એવા જે શહેરમાં રહેતા હળવદના ને ઉમરેઠના વેદ ભણેલા બ્રાહ્મણ, તેમને પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત પૂછ્યું. તે સમે ચાર વેદ બ્રાહ્મણને રૂપે આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે તેમને વરૂણીમાં વરાવ્યા. પછી વેદીનો કુંડ કરાવવા માંડ્યો અને તેના ઉપર માંડવો કરાવ્યો ને ફરતી વળીઓ બંધાવી. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને તંબુમાં બિરાજ્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું. પછી જમવા બિરાજ્યા અને જમીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો. ઘોડીએ અસવાર થઈને શહેરમાં આવ્યા ને મંદિરમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. આનંદસ્વામી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શહેરના સત્સંગી ક્યાં ગયા ?" ત્યારે નથુ ભટ, લાલદાસ, પટેલ પુરુષોત્તમ, રઘો પટેલ, હિરો પટેલ, ચોકસી હિરાચંદ, ગોકળ, દામોદર, નરસિંહદાસ, હરિવલ્લભ, પટેલ ભાઈચંદ, કુબેરસંગ ને હરગોવિંદ શેઠ ઈત્યાદિક હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! જે કામ હોય તે અમને કહો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે,

"બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા છે તેમના કામકાજમાં રહો ને સામાન જે જોઈએ તે લાવી આપવો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી મહારાજ પોશાક ઉતારીને થાળ જમવા પધાર્યા, તે જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે તે ઠેકાણે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સંતમંડળ સામે જોતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને બોલ્યા જે, "થાઓ પંક્તિ." પછી પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા પધાર્યા, તે તાણ કરી કરીને આપતા જાય ને મનુવાર કરતા જાય. પછી સર્વને જમાડીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મોજડી પહેરીને જ્યાં હોમ થાય છે ત્યાં પધાર્યા.

પછી નરનારાયણની મૂર્તિઓ જોઈ અને સાહેબે તેડાવ્યા તે ઘોડીએ અસવાર થઈને ત્યાં ગયા. સાહેબ રાજી થઈને ટોપી ઉતારીને સામા આવ્યા. અને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને બંગલે જઈને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. સાહેબ બોલ્યા જે, "સ્વામિનારાયણ ! તમે કાંકરીએ ઊતરે હો ઓર ઠંડ બહુત પડતી હશે. તમારે વાસ્તે તંબુ ભેજે ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "આંબલીઓ છે તે તંબુ જેવી છે અને હિમાલયના વાસી નરનારાયણઋષિ આવ્યા છે તે હિમાળો પર્વત લેતા આવ્યા છે." પછી મહારાજે નરનારાયણની છાપ સાહેબને દેખાડી. તે જોઈને સાહેબ ખૂબ રાજી થયા. ને એમ બોલ્યા જે, "એસા ચિતારા તો હમારી વિલાયતમાં પણ નહીં હૈ." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કચ્છ દેશમાં ભુજનગર છે તેમાં નારાયણજી સુતાર છે તેમની આ છાપ કરેલી છે." ત્યારે સાહેબ બોલ્યા જે, "તમે નરનારાયણની મૂર્તિઓ સ્થાપન કરો છો તે હમારા શહેર પાવન કર્યા. અને તમારા મનુષ્ય કાંકરીએ જાય ને શહેરમાં આવે તે સારુ બે દરવાજા રાતદિવસ ઉઘાડા રખાવશું. ને અમારા જેવું કામકાજ હોય તો કહેજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, ને હવે અમે ઊઠશું." ત્યારે સાહેબે ટોપી હાથમાં લીધી ને સર્વે ઊભા થયા ને પડઘમ, પલટણ ને વાજાંવાળા તેમની સાથે મોકલ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા અને આગળ ચોપદાર જે કુબેરસંગ ને ભગવાનસંગ તે બેય નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને સોનાના ઈંડા આકારનું છત્ર ધારણ કર્યું છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે, ને પડઘમ ને અંગ્રેજી વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને સાહેબની બેરખ આગળ ચાલી જાય છે; એવી રીતે કાંકરીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને જળપાન કર્યું ને વિસામા ઉપર આવીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. શહેરના સત્સંગી પુષ્પના હાર લઈ લઈને મહારાજને પહેરાવે અને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી મહારાજે અંગૂઠા પાસેની આંગળીએ કરીને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "સંઘ ઊતર્યો છે તેથી ઉત્તરાદી કોરે મંચ નંખાવો. કેમ જે, ગંઠીછોડા(ખિસ્સાકાતરુ) સંઘમાં આવશે. તે જે અમારાં દર્શન કરવા આવશે ત્યારે તેનું કાંઈક લઈ જાશે. માટે અજાણ્યાને સંઘમાં પેસવા દેવા નહીં." પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ સામાન મંગાવીને મંચ નંખાવ્યો. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કર્યાં. ને શ્લોક બોલીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, 'સખી આજ મોહન દીઠા રે, શેરીએ અવતા રે.'

પછી મહારાજ ઓટેથી ઊતરીને થાળ જમવા પધાર્યા, તે જમતા જાય ને સદ્‌ગુરુ સાથે વાત કરતા જાય. તે સમે આનંદસ્વામી શહેરમાંથી આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ છે સ્વામી ?" ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "સવારમાં નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠાનું મુહૂર્ત છે, તેથી તમે વહેલા પધારજો." ત્યારે મહારાજ કહે જે, "સર્વે સંત, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી, કાઠી, પાળા ને હરિજન તેમને લઈને અમે વહેલા આવશું ને દરવાજા તો ઉઘાડા રહેશે." પછી મહારાજે જમીને ચળુ કર્યું ને આનંદસ્વામી અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુને થાળ આપ્યો. ત્યારે ગંગામા તથા લાડુબા બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ! આનંદસ્વામી તો બપોરે પણ નહીં જમ્યા હોય. કેમ જે, કામકાજમાં

રહે છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો જે હોય તે.” પછી શીરો, પૂરી, શાક, પાપડ વગેરે જમવાનું લાવ્યાં, તેને મહારાજ પીરસતા જાય ને જમાડતા જાય. પછી મહારાજે જમીને રખાવેલાં દૂધ, સાકર ને ભાત પીરસીને જમાડ્યા. પછી મહારાજ કહે, “મુક્તાનંદસ્વામી, તમે પચ્ચીસ સંતોને લઈને અત્યારે મંદિરમાં જાઓ.” પછી સદ્‌ગુરુ ને આનંદસ્વામી મંદિરમાં ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા-વિધિ :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ઘોડીએ અસવાર થઈને કાઠી, પાળા, સંત, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી, હરિજન અને અક્ષરધામ, શ્વેતદ્વીપ ને બદરિકાશ્રમના મુક્ત સહિત મહારાજ શહેરમાં પધાર્યા ને મંદિરમાં આવ્યા. પછી બહુ ભીડ થઈ ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “દરવાજા અટકાવો.” પછી નરનારાયણની મૂર્તિઓને મહારાજ મળ્યા અને મૂર્તિઓ ઉપાડીને મંદિરમાં લઈ ગયા. પછી પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરીને સિંહાસન ઉપર બેસાડી. ને મહારાજ પાસે ઊભા છે, જયજયકાર થઈ રહ્યો છે, ને બ્રાહ્મણ વેદનો ધ્વનિ કરી રહ્યા છે, ને અક્ષરધામના મુક્તો પણ જયજયકાર કરી રહ્યા છે. તે સમે હજારો હરિજનોને સમાધિઓ થઈ. પછી મહારાજ સન્મુખ જઈને ઊભા ને કહે, “હવે મૂર્તિઓ સ્થાપન કરો.” પછી સ્થાપન કરી, ને મહારાજે મૂર્તિઓને શરીરે હાથ ફેરવ્યો ને કહ્યું જે, “વસ્ત્ર પહેરાવો.”

પછી હરિજન મહારાજને ઘરેણાં આપતા જાય ને મહારાજ બ્રહ્મચારીને આપે. નરનારાયણને પહેરાવવા હરિજન જે પોશાક મહારાજને આપે તે મહારાજ પૂજારીને આપે. પછી વસ્ત્ર-ઘરેણાં પહેરાવી રહ્યા ત્યારે મહારાજે પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા, ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને નરનારાયણની મૂર્તિમાંથી તેજનાં કિરણો વછૂટવા માંડ્યાં. મહારાજ મંદિરના ઉંબરા ઉપર ઊભા રહ્યા ને નરનારાયણની

મૂર્તિની સન્મુખ જોઈ રહ્યા. પછી આરતી ઉતરાવી ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગ્યાં. નોબત ગડગડી રહી છે ને હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા. અને મહારાજ કહે, "આડી વળીઓ બંધાવો." પછી હરિજને સેલાં, પાઘડીઓ વિગેરે નાના પ્રકારના પોશાક અને વેઢ, વીંટીઓ, તોડા, પોંચીઓ, ઊતરી, રૂપિયા ને સોનામહોર તે ઠાકોર આગળ ભેટ મેલી.

જ્યારે નરનારાયણમુનિની મૂર્તિઓના દેરા ઉપર ધજા તથા કળશ પધરાવવાનો સમય થયો ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કળશ કોણ ચડાવે છે? ને ધજા કોણ ચડાવે છે ?" ત્યારે ગામ પીઠવડીના **ભગો-મૂળો** બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! કળશ અમે ચડાવશું. ને રૂપિયા હજાર આપીએ છીએ." ત્યારે મહારાજે એમને કળશ આપ્યો. અને બોટાદના **દાહા ખાચર** બોલ્યા જે, "ધજા અમે ચડાવશું. રૂપિયા સાતસેં આપીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "લિયો." પછી તેમણે ધજા ચડાવી. એવી રીતે ઠાકોરજીની પૂજા કરી ને મહારાજ મંડપમાં સભા કરીને બિરાજ્યા.

પછી નરનારાયણ આગળ થાળ આવ્યો, તે જમી રહ્યા ને આરતી થઈ. ચોઘડિયાં, નોબત, ત્રાંસાં, ઢોલ, શરણાઈ ને દુંદુભી વાજાં તે સર્વે વાગ્યાં. મહારાજ સભામંડપમાં બિરાજ્યા ત્યાં ઠાકોરજીનો થાળ લાવ્યા. દૂધમાં કરેલી સામગ્રી જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને ભોજન વખાણતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો ને સંતોને પીરસવા તૈયાર થયા. સંતની પંક્તિ પણ જ્યાં મહારાજ બેઠા હતા તે ઠેકાણે થઈ. પછી જલેબી પીરસવા માંડી. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં વ્યંજન, સંતો પીરસતા જાય. મહારાજ તાણ કરી કરીને પરાણે પીરસતા જાય, તે ત્રણ રસોઈની જલેબી એક દિવસમાં જ જમાડી. પછી મુળજી બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસવા લાગ્યા ને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને કાંકરિયે પધાર્યા. સંત, કાઠી ને પાળા તે પણ મહારાજના ભેળા ઉતારે આવ્યા. મહારાજે ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જરાક પોઢીને જાગ્યા ને જળપાન કર્યું ને વસ્ત્ર પહેર્યાં. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા ને મંચ ઉપર ઢોલિયો બિછાવેલો તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. કુબેરસંગે નેકી પોકારી ને સર્વે સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "વેલ, માફા ને ગાડાં જોડીને સર્વે બાઈઓ નરનારાયણનાં દર્શન કરવા જાઓ ને બાઈઓ દર્શન કરીને આવે ત્યારે સર્વે હરિભક્ત જાજો." પછી સિતાર, સરોદા ને દુકડ લઈને સંતો ગાવા લાગ્યા, "ભજ રે મન તું સહજાનંદ." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "વાલી લાગે છેલાજી થારી વાંસરી."

પછી બાઈઓ દર્શન કરીને આવ્યાં ત્યારે મહારાજે ઘોડી મંગાવી. મંચ ઉપરથી ઊતરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. (કુબેરસંગ) નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે. કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિભક્ત તે સર્વે સહિત મહારાજ ચાલ્યા. નરનારાયણના મંદિરથી કાંકરિયા સુધી, વચ્ચે થઈને જાવાને માર્ગ ન મળે એવી મનુષ્યની હાર થઈ ને ભીડ થઈ. પછી મંદિરમાં આવીને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતર્યા ને નરનારાયણનાં દર્શન કર્યાં. પછી જ્યાં આચાર્ય મહારાજ બિરાજે છે તે ઠેકાણે ઢોલિયે બિરાજ્યા.

તે સમયે આનંદસ્વામી આદિ મોટા મોટા સંત, દાદા ખાચર, સુરા ખાચર, ચોક્સી ને લાલદાસ આદિ હરિજન, તે પ્રત્યે મહારાજ બોલ્યા જે, "આપણે નરનારાયણદેવની પ્રતિષ્ઠા કરી તો ચોરાશી પણ કરીએ." ત્યારે સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! ચોરાશી કરીએ તો બહુ સારું." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "નથુ ભટ આદિ બ્રાહ્મણ છે ?" ત્યારે તે સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! ઊભા છીએ." પછી

મહારાજ બોલ્યા જે, "નાતમાં જે જે મોટેરા બ્રાહ્મણ હોય તેને સવારમાં મંદિરમાં બોલાવી લાવજો." એમ કહીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને કાંકરિયે પધાર્યા. ઘોડેથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો. કળશીએ(શૌચક્રિયા) જઈ આવ્યા. જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા ને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારી દૂધ ને સાકર લાવ્યા તે પીઈને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે મહારાજ વહેલા જાગ્યા, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો ને ઘોડીએ અસવાર થયા. કાઠીના અસવાર, પાળા, સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિભક્ત તેમણે સહિત ચાલ્યા તે નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડેથી ઊતરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને મંડપમાં ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજમાન થયા. પછી બ્રાહ્મણની નાતના પટેલ આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમારે શહેરની ચોરાશી કરવી છે, તે કાંકરિયાની આથમણી પાળે કરશું." ત્યારે બ્રાહ્મણો હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે કરો, પણ બીજાનો ભાર નહીં જે કરી શકે !" પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "પાણીને ઠેકાણે ઘી વાવરવું છે, ને તડકો હશે ત્યાં મોદ્યું બંધાવશું." ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યા જે, "કાલ નહીં ને પરમ દાડે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, પરમ દાડે." એમ કહીને બ્રાહ્મણ ઊઠ્યા.

મહારાજે શહેરના લાલદાસ આદિ સત્સંગીને બોલાવીને કહ્યું જે, "શહેરના વાણિયા ભાવ ફેરવી નાંખશે, તેથી તમે મણ ઘી ને મણ ગોળનો ભાવ બાંધી આવો. ને મણને ભાવે હજાર મણ લઈએ, નહીં તો મણ તો ખરા." એમ કહીને મહારાજે સંઘમાં ગાડાં જોડાવા મોકલ્યાં. પછી મીઠા આદિનો ભાવ ઠેરાવીને ઘઉંનાં ગાડાં ભરી આવ્યા. પછી દૂર બેઠેલી જે બાઈઓ તેમને મહારાજે કહ્યું જે, "તમે સર્વે દસ શેર દસ શેર ઘઉં દળવા લઈ જાઓ ને ઘંટી ન મળે તો ભાડે લેજો." પછી હજારો

બાઈઓ ઊઠી, તે ઘઉં લઈ ગઈ. પછી મહારાજ નાહ્યા ને જમવા પધાર્યા. તે જમતા જાય ને સંતો સાથે વાત કરતા જાય જે, "બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરવી છે, તેથી તમે સર્વે પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી તે કામમાં રહેજો." એમ આજ્ઞા કરી અને જમીને ચળુ કર્યું. પછી હમણાં સભામંડપ છે ત્યાં સંતની પંક્તિ જમવા બેઠી. તે ખેસ ખભે બાંધીને કેડે આંટો લઈને મહારાજ જે પીરસવા લાગ્યા, તે પીરસતા જાય ને "લિયો લાડુ" એમ બોલતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી એમ કહ્યું જે, "વળીઓ ને મૃતિકાનાં વાસણ એક-એક હાથમાં લેતા જાજો." પછી જળ વડે હાથ ધોવરાવ્યા. ને હરિજન પુષ્પના હાર લઈને પહેરાવતા જાય ને પાળા બોલે જે, "છેટે રહો."

મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચોઘડિયાં વાગ્યાં, ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ આદિ નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગ્યાં. નોબત ગડગડી રહી છે અને કુબેરસંગ ને ભગવાનસંગે નેકી પોકારી. બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે લાલ છત્ર બિરાજે છે, ને પાળા બરકમદાર તે મનુષ્યને છેટે રાખે છે, કાઠીના અસવારના હાથમાં ભાલા ઝળકી રહ્યા છે, સાધુ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસીના હાથમાં સામાન રહ્યો છે, ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય છે; એવી રીતે ચાલીને કાંકરિયે આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વિસામાના ઓટા ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજમાન થયા. ગાડે કરીને સામાન શહેરમાંથી આવવા માંડ્યો ને મહારાજ ઘેરે સાદે કરીને આનંદસ્વામી અને હરિભક્ત તેમને બોલાવતા જાય.

પછી મોઘ્યું પાથરીને વળીઓનાં ખાનાં કરેલાં તેમાં હરિજનોએ ગાડલે લાવીને સામાન નાંખવા માંડ્યો. ગોળનાં માટલાં, ઘીનાં કુંડલાં, લોટ, દાળ ને કમોદના ચોખા, નાના પ્રકારનાં શાક, મસાલા ને બળતણ એ આદિ સામાનના ડુંગર થવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

એ સમયે હજારો હરિજનને સમાધિ થઈ. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ચોકી પહેરાની ખબરદારી રાખજો. કેમ જે, ગંઠીછોડા(ગઠિયા લોકો) આવ્યા છે. તે "કોઈ અજાણ્યા મનુષ્યને રહેવા દેશો નહીં." એમ ઉતારે ઉતારે જઈને સંભળાવી આવો." એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. મોટીબા ને ગંગામા દૂધની સામગ્રીનો થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને(પ્રસાદી) આનંદસ્વામીના મંડળને આપી. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ મોટા મોટા સંતો પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "કાલ સાંજ ઉપર સીધાં આપીએ ને ઘી-ગોળ પણ સાથે જ આપવાં ને લાડુમાં મોવણ પણ ઘીનાં નાંખવાં. અને બ્રાહ્મણો રાતે રસોઈ કરે ને દિવસ આથમ્યા મોર, પાછલો પહોર દિવસ રહે ત્યારે જમી રહે." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "એમ થાય ત્યારે સારું." પછી સંતો ઉતારે આવ્યા અને મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'અમદાવાદમાં નરનારાયણ પધરાવ્યા ને બ્રાહ્મણ જમાડવા સામાન તૈયાર કરાવ્યો' એ નામે સત્તાવનમો વિશ્રામ ॥૫૭॥

વિશ્રામ - ૫૮

અમદાવાદમાં ચોરાશી, ગઢપુરમાં હુતાશની તથા નૃસિંહ ચતુર્દશીનો ઉત્સવ

સવારે મહારાજ વહેલા જાગ્યા ને દાતણ કરીને કાંકરિયા તળાવમાં નાહ્યા. પછી શરીર લૂછીને પોશાક પહેર્યો ને ઘોડીએ અસવાર થઈને નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણની મૂર્તિનાં દર્શન કરે છે, તે સમે જોડા પહેરીને **નાગર વજેશંકરે** નરનારાયણની મૂર્તિનાં દર્શન કર્યાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “દેવની મરજાદા તો રાખો ! અમારી તો મરજાદા (એક બાજુ) રહી.” ત્યારે તે બોલ્યો નહીં, ને એમ ને એમ ચાલ્યો ગયો. પછી સ્નાન કરીને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને થાળ આનંદસ્વામીને આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે જલેબી પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એવી રીતે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસ્યું. જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. રસોઈવાળા હરિભક્તે મહારાજની પૂજા કરી ને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ચંદનની અર્ચા કરી. પછી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને મહારાજને પગે લાગ્યા.

મહારાજ ઘોડે અસવાર થઈને કાંકરિયે પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યાંથી મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા ને સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે સમયે નાગર વજેશંકર સરકારના ગુનામાં આવ્યો. તે ગાડામાં બેસાડી, હાથ-પગમાં દસ કડાં જડી, પલટણના પચાસ ભીલ સિપાહી આગળ ને પચાસ વાંસે, એમ લઈ ગયા. ત્યારે કુબેરસંગ તથા નથુ ભટે મહારાજને કહ્યું જે, “હે મહારાજ ! કાલે જોડા પહેરીને નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરતો હતો તેને આ ગાડામાં બંદીવાન બનાવીને લઈ જાય છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમારે એમ

બોલાઈ ગયું." એમ કહ્યું, પણ એમ ન બોલ્યા જે, "ઠીક થયું." જૂઓ, ભગવાનની દયામાં કાંઈ મણા છે ? નથી, તેમ જ જીવની અવળાઈમાં પણ મણા નથી. અને જીવ સદાય અવળો ને અવળો."

પછી બ્રાહ્મણ રંગાડાં આદિ ભારેભારે વાસણમાં ઘી, ગોળ, ચોખા, દાળ ને લોટ તે ભરીભરીને પોતપોતાને ચોકે પહોંચાડવા માંડ્યા. અને એક ચોકે જમનારા બ્રાહ્મણ પાંચસે હોય ને કહે જે, "અમારે ચોકે હજાર કે બે હજાર બ્રાહ્મણ છે." એમ કહીને રસોઈનો સામાન બમણો-ત્રમણો લેવા માંડ્યો. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને પાળા ને કાઠીના અસવાર સાથે ચોકે ચોકે ફર્યા. સંતે મહારાજને સંભળાવ્યું જે, "બ્રાહ્મણ બમણો ત્રમણો સામાન લઈ જાય છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કોઈ સામાન બાંધીને ઘરે તો નહીં લઈ જાય, જમશે જ." એમ કહીને મહારાજ ચોકે ચોકે ફરતા જાય ને એમ કહેતા જાય જે, "રસોઈયા બ્રાહ્મણ હોય તે શીરો કરીને જમજો પણ ભૂખ્યા રહીને રસોઈ કરશો નહીં."

❋ ચોરાશીમાં બ્રાહ્મણોની અવળાઈ :

તે સમે ઘીનાં કુંડલાં ભરેલું ગાડું હંકાવીને બ્રાહ્મણ ચાલ્યા, તે બધાય બ્રાહ્મણોના ચોકા મેલીને આગળ ગાડું ચલાવ્યું. ત્યારે **નિષ્કુળાનંદસ્વામી**એ બળદને નાથે ઝાલીને ગાડું પાછું વાળવા માંડ્યું. ત્યારે તે શક્તિપંથી બ્રાહ્મણે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કાંડે બચકું ભર્યું, તે લોહી ચાલ્યું જાય. તેને જોઈને **જમતગડા રાઘવાનંદસ્વામી** બોલ્યા જે, "બે સંતને તો ધર્મરાજાના દૂત લઈ ચાલ્યા." તે સાંભળીને મહારાજે ઘોડી ઉપાડી ને ગાડું હતું તે ઠેકાણે બસે અસવાર ભેળા આવીને ઊભા રહ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "નાતનો કાયદો લોપીને ગાડું હંકાવીને ક્યાં જાઓ છો ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "આંયા આઘેરો ચોકો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાંકરિયા તળાવે ચાલો, તેની આથમણી કોરે જમવું હોય તો જમો; નહીં તો રહેવા દ્યો." એમ કહીને ગાડું પાછું વળાવ્યું.

ત્યારે રાઘવાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "બ્રાહ્મણે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કાંડે બટકું ભર્યું તે લોહી ચાલ્યું જાય છે." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ઘી, ગોળ ને લાડુ પેટ ભરીને જમો, પણ અમારા સંતોને શું કરવા જમો છો ?" પછી ગાડું પોતાને ચોકે લાવ્યા.

પછી મહારાજે ઘોડીએથી ઊતરીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "આનંદસ્વામી કહાં હૈ ?" ત્યારે સ્વામી આવીને ઊભા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "કાઠી, પાળા ને ચોકિયાત તેને જમાડ્યા ?" ત્યારે આનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, "રસોઈ તૈયાર થઈ છે પણ પીરસનારા કોઈ નથી ને સંતો કામમાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ભગુજી, તમે સર્વેને જમાડો." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને મહારાજે નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો ને ઘોડી સાબદી કરાવીને ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સત્સંગી જે બાઈભાઈ તેમને દર્શન દઈને ઉતારે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો. જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને બ્રાહ્મણને ચોકે-ચોકે ફર્યા ને બોલ્યા જે, "દિવસ આથમ્યા મોર જમી લેજો ને લાડુમાં ઘી સારી પેઠે નાંખજો." ત્યારે બ્રાહ્મણ બોલ્યા જે, "લાડુમાં ઘી પુષ્કળ નાંખ્યું છે." પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને વિસામાના ઓટા ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજમાન થયા.

પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ જે મોટા મોટા સંતો તેમને તેડાવ્યા ને લાલદાસ આદિ જે મોટા હરિભક્ત તેમને તેડાવ્યા. તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ભણેલા બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હોય તેમને શેલાં, પાઘડીઓ આપજો. શિલ્પીને તથા બીજાને પણ જેમ ઘટે તેમ આપજો. રૂપિયાની દક્ષિણા પણ જેને જેમ ઘટે તેમ આપજો ને

બીજું પણ જેમ વધુ આપવું ઘટે તેમ આપજો." એમ આજ્ઞા કરી ઘોડી મંગાવી. પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા તેને પીધું અને ઘોડીએ અસવાર થઈ, બ્રાહ્મણોની પંક્તિમાં છેટે ઊભા રહ્યા. બ્રાહ્મણે નરનારાયણદેવની જય બોલાવી ને પછી સહજાનંદસ્વામીની જય બોલાવી રહ્યા.

પછી મહારાજ "જય સ્વામિનારાયણ." કહીને ચાલ્યા, તે ગામ **અસલાલી**એ થઈને ગામ **જેતલપુર**માં પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને જ્યાં હમણાં રેવતીજી-બળદેવજી બિરાજે છે તે ઠેકાણે ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંઘ સર્વે બહાર વડ હેઠે ઊતર્યો. ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો, તે નાના પ્રકારનાં ભોજન કર્યાં. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જે જે ધામના મુક્તો આવ્યા હતા તેમને એમ આજ્ઞા કરી જે, "અમે જ્યારે વડતાલે શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ દેવ પધરાવીએ ત્યારે આવજો ને હમણાં સર્વે પોતપોતાને સ્થાનકે જાઓ." એમ આજ્ઞા કરીને નેત્રની સાને કરીને સમજાવ્યા, તેથી સર્વે ગયા. પછી ચાર વેદ હતા તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ શિક્ષાને અર્થે શ્રીહરિનું ઉપશમપણું :

સવારે વહેલા જાગીને મહારાજે નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેર્યો ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે નદી ઊતરીને ગામ **ધોળકે** પધાર્યા. જ્યાં પાણીનો કૂવો છે ને બેઠક કરી છે ત્યાં જઈને ઊતર્યા. રેવાશંકર આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને રસોઈ કરાવી, તે મહારાજ જમ્યા. પછી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ચાલ્યા ને **ગણેશધોળકે** ગયા ને ભક્તજનની શિક્ષાને અર્થે ઉપશમપણાને પામ્યા.

ત્યાં મંદિરમાં જઈને બિરાજ્યા ને બ્રહ્મચારીએ જમવાનું પૂછ્યું, પણ બોલ્યા નહીં. પછી દાદા ખાચરે લાડુબાઈને કહ્યું જે, "જમવાનું કરો." પછી થાળ કરાવ્યો તે મહારાજ નિત્યવિધિ કરીને જમ્યા ને ચળુ

કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. પછી સંઘના હરિભક્ત પણ રાજી થઈને જમવાનું કરવા લાગ્યા. મહારાજ જાગીને બોલ્યા જે, “મારો ઢોલિયો બહાર રાયણ હેઠે લો.” પછી મંદિરમાંથી ઢોલિયો બહાર લાવ્યા ને સૌ સંઘનાં મનુષ્ય દર્શન કરે એમ મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા ને જમીને દાદા ખાચર તરફ થાળ ઠેલી મેલ્યો ને તરત ઢોલિયે બિરાજ્યા. એમ ને એમ દિવસ ત્રણ રહ્યા, તે વાત વચનામૃતમાં (ગ.મ.૨૨-માં) લખી છે.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામ **બળોલ** આવ્યા. તળાવથી દક્ષિણાદી કોરે ખીજડા છે ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મશાલો થઈ આરતી-ધૂન કર્યાં ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી સ્નાન કરીને મહારાજ થાળ જમ્યા. તે જમતા જાય ને ભક્તજન સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **અડવાળે** ગયા. ગામથી ઉત્તરાદી કોરે આંબલીના વૃક્ષ હેઠે, માણકી ઘોડી ઉપરથી ગાદી લઈને પથરાવીને બેઠા. પછી ત્યાં જૂના કૂવાના અવાડામાં ઘોડાને પાણી પાય છે. તેવામાં ગામમાંથી **દવે તુલજારામ** તથા **દવે ભુલો** દૂધમાં કરીને થાળ લાવ્યા, તે જમ્યા. ત્યાં ઘડીક રહ્યા ને પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **અણિયાળી** ગયા. ને **પુંજા શેઠ**ને ઘેર જઈને ઊતર્યા ને બહાર તળાવને કાંઠે સંઘ ઊતર્યો. મહારાજ પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરી થાળ જમ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોષાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સુંદરિયાણે** પધાર્યા. ત્યાં હરિજન **વના શેઠ** આદિને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બગડ**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **ચાચરિયે** પધાર્યા. ત્યાંથી હરિભક્તને દર્શન દઈને ચાલ્યા,

તે ગામ **સારંગપુર** પધાર્યા. **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં જઈને બિરાજમાન થયા ને પોશાક ઉતાર્યો. જીવા ખાચરે જળે કરીને ચરણ ધોવડાવ્યાં. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા, જમીને ચળુ કરીને થાળ **વાઘા ખાચર**ને આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને મહારાજ ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળિયા** ગયા ને હરિજનને દર્શન દઈ **રાધાવાવે** જઈને ઊતર્યા. ગઢડેથી સામૈયું આવ્યું. ભક્તજનોએ પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને વાજતે ગાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરમહોલમાં જઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પોશાક ઉતારીને નિત્યવિધિ કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. એવી રીતે સમૈયા કરવા સારુ બીજે જાય પણ ગઢડાના હરિજનની ભક્તિને વશ થઈને પાછા ગઢડે આવીને રહે.

પછી **અમદાવાદ**ના બ્રાહ્મણ ચોરાશી જમી રહ્યા, ને પછી ક્ષત્રિય, વૈશ્ય ને શુદ્ર તેમને પણ જમાડ્યા. સંઘના મનુષ્યને પણ જમાડ્યા ને રાંકઢીંક(ગરીબ) સર્વને અન્ન આપ્યું. પછી ધર્મસાદ પડાવ્યો જે, "ભૂખ્યા હોય તે આવજો." પછી પરમહંસને એક એક સુખડીનો લાડુ જમવા આપ્યો. લોટ, દાળ ને ઘી ગોળ ઈત્યાદિક જે સામાન વધ્યો તે ગાડાં ભાડે કરીને મંદિરમાં લાવ્યા. જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા તેમને શેલાં, પાઘડીઓ, દુશાલા ને ખોબા ભરીને રૂપિયા દક્ષિણામાં આપ્યા. શિલ્પીને પણ જેમ ઘટે તેમ શિરપાવ આપ્યો. બીજા ગરીબ બ્રાહ્મણને રૂપિયો-રૂપિયો દક્ષિણા આપી. પછી પરમહંસનાં મંડળ બાંધીને દેશદેશમાં ફરવા મોકલ્યા ને આનંદસ્વામીનું મંડળ ત્યાં રહ્યું.

❊ મુક્તમુનિએ શ્રીનગરની પ્રતિષ્ઠા-ચોરાશીનો અહેવાલ આપ્યો :

સદ્‌ગુરુ મુક્તાનંદસ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા ને મહારાજને

દંડવત કર્યા. મહારાજ એમને મળ્યા ને અમદાવાદની ખબર પૂછી જે, “અમે નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા કરી, તેથી શહેરના લોક શું બોલે છે ?” મુક્તાનંદસ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા ને બ્રાહ્મણોની ચોરાશી, તે નિર્વિઘ્ન થઈ તેને જોઈને દેશમાં ને શહેરમાં વાતું થાય છે જે, “પાંડવે રાજસુય યજ્ઞ કર્યો હતો ને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સહાયમાં હતા, તેમ સહજાનંદસ્વામી જેને સહાય છે તે નિર્વિઘ્ન થાય તેમાં શું કહેવું .” જ્યારે બ્રાહ્મણની ચોરાશી થઈ ને જમવા બેઠા, તે સમયે જે અજ્ઞાની હતા તેને વાદળાં દેખાણાં ને સચ્ચિદાનંદસ્વામી આદિ સમાધિવાળા હતા તેમને વિમાન દેખાણાં. તે પણ શહેરમાં ને દેશદેશમાં વાતું થાય છે.” પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “લક્ષાવધિ મનુષ્ય ભેગાં થયાં હતાં પણ કોઈ વાતનું વિઘ્ન થયું નહીં.” પછી મહારાજે કહ્યું જે, “સાહેબ શું કહે છે ?” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “બીજે દિવસ સાહેબ મંદિરમાં આવ્યા ને ટોપી ઉતારીને પગે લાગ્યા ને બહુ ખુશી થયા.” પછી મહારાજે થાળ જમીને અમને આપ્યો ને બીજા સંતોને જમવાનો સામાન મંગાવીને જમાડ્યા. પછી સંતો ઉતારે આવ્યા અને મહારાજે કથાનો આરંભ કરાવ્યો. તે મહાભારતમાંનો હરિવંશ વંચાવ્યો.

❊ ગઢપુરમાં હુતાશનીનો સમૈયો :

પછી હુતાશનીનો સમૈયો આવ્યો ને પતંગ, કેસૂડાં ને કેસરના રંગનાં રંગાડાં ભર્યાં. મહારાજ શ્વેત પોશાક પહેરીને તૈયાર થયા ને વાસુદેવનારાયણના ઓરડા પાસે ગાડું લાવીને તેના ઉપર રંગનાં ભરેલાં રંગાડાં મેલ્યાં. મહારાજના હાથમાં સોનાની પિચકારી છે, ને કાઠી, પાળા તે પણ રોઝી ઢાલો હાથમાં લઈને મહારાજની પડખે ઊભા છે. પછી સંતો સાથે રમવા લાગ્યા ને ઘેલામાંથી જળના ઘડા ભરી ભરીને લાવવા માંડ્યા. અને ચારેકોરેથી પિચકારીઓ છૂટવા માંડી, તે જેમ અષાઢ મહિનાનો મેઘ વરસે તેમ રંગની ઝડી થઈ. તે રંગનો પ્રવાહ ઊભી

બજારે થઈને ઘેલામાં ભળ્યો. મહારાજે રૂમાલમાં ભરી ભરીને અબીલ, ગુલાલ સાધુ અને હરિભક્ત ઉપર નાંખવા માંડ્યો. તે સંત ને હરિજન સર્વે ગુલાલે ગરકાવ થયા. તે સમયે ઈન્દ્રાદિક સર્વે દેવ મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા. તેણે જય જય શબ્દ કર્યો, પુષ્પ ને ચંદનની વૃષ્ટિ થઈ ને નાના પ્રકારનાં વાજિંત્ર વાગવા લાગ્યાં. અને અક્ષરધામ આદિ સર્વે ધામના મુક્ત આવ્યા ને મહારાજનાં દર્શન કર્યાં.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે રાખો, જમ્યાને અસુર(મોડું) થાય છે." પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને રંગનાં ભરેલાં વસ્ત્ર ઉતારીને દાદા ખાચરને આપ્યાં. અને એક વસ્ત્ર પહેરીને ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કર્યું. પછી દાદા ખાચરે મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી પોશાક ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા જાય. પછી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે બિરંજના ડંકા ભરી ભરીને આપતા જાય ને તાણ કરતા જાય, એમ સંતોને જમાડ્યા. પછી જળ વડે હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કર્યું, પોશાક પહેર્યો, ઘોડીએ અસવાર થયા ને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં જઈને ઘોડી ફેરવી ને ઓટા ઉપર ઢોલિયો હતો તેના ઉપર બિરાજમાન થયા. હરિજનોએ પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા.

પછી નાના નાના આંબા આવેલા તેને જોઈ મહારાજ બહુ રાજી થયા ને બોલ્યા જે, "ચાલો, વાડી જોવા જઈએ." એમ કહીને વાડી ફરીને જોઈ. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને પાછા દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયા ઉપર બિરાજમાન થયા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "ગોવિંદા થારા ગજરા દેખ ભૂલ ગઈ કજરા." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "ગુજરિયા લૂટી કે લૂટી ઘનશ્યામ." પછી સંતો મહારાજને પગે લાગીને ઉતારે

આવ્યા. મહારાજ અક્ષરમહોલમાં પધાર્યા ને ઢોલિયા ઉપર બિરાજમાન થયા. તે ઉપર મુક્તાનંદસ્વામીનું કવિત છે, **આદ્ય ઘનાક્ષરી છંદ :**

દિન દિન અધિક પ્રતાપ બઢ્યો લોકનમેં,
શોકકે સમુદ્ર પરે ભેખ ડર ખાઈકે;
મત અરુ પંથકી ઉખારી જડ આદ્યહુસે,
ભક્તિકો પ્રતાપ રહ્યો સબ જગ છાઈકે;
સનકાદિક નારદસે સંત મહિ ડોલત હૈ,
અધમ ઉધારવેકું તુમ ગુણ ગાઈકે;
ઓર હી પ્રતાપ તુમ અધિક જનાયો સ્વામી,
મુક્તાનંદ ચરનકે નિકટ બોલાય કે..૦૧

એવી રીતે સર્વે મતપંથવાળા દબાઈ ગયા ને કોઈને બોલવાનો માર્ગ ન રહ્યો. પછી મહારાજે પોશાક ઉતાર્યો ને જળના કોગળા કરી જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરી પ્રેમાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. એમ નિત્ય નવાં ચરિત્ર કરતા જાય ને ભક્તજનને જેમ ધ્યાનમાં મૂર્તિ સાંભરી આવે તેમ દર્શન દેતા હવા.

❊ ગઢડે નૃસિંહ ચર્તુદશી ઉપર સર્વે સંતોને તેડાવ્યા :

પછી જયા ને લલિતા બોલ્યાં જે, "મહારાજ ! નૃસિંહ ચર્તુદશી ઉપર સર્વે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસીને તેડાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી સંતનાં મંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તે સર્વે આવવા માંડ્યા, તે મહારાજ મળતા જાય ને હરિજનની ખબર પૂછતા જાય. પછી રસોઈઓ ચાલવા માંડી. તે નાના પ્રકારનાં ભોજન મહારાજ પંડે ઉપર રહીને કરાવે. પછી પોતે થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ, ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતિયા જલેબી વગેરે ભોજનનાં નામ લઈને પીરસતા જાય ને મનુવાર કરતા જાય. મુકુંદ બ્રહ્મચારી મહારાજની કેડે દૂધ, સાકર ને ભાત પીરસતા

જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી મહારાજને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી, પોશાક પહેર્યો. ને ચાખડીએ ચડી લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠાં. પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા ને સંતો પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. અને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર સંતોથી ન થાય ત્યારે મહારાજ પોતે કરે. ને એમ બોલે જે, “કરો શંકા.” પછી સંતો હાથ જોડીને બોલે જે, “હે મહારાજ ! જથાર્થ ઉત્તર થયો.” પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો બોલ્યા જે, “કાંઈ દુર્લભ રે હરિજનનો રે સંગ.” પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કર્યા ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

❋ વડતાલમાં મૂર્તિઓ પધરાવવાની વાત :

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “ચરોતરનાં બાઈભાઈ હરિજન નરનારાયણનાં દર્શન કરી આવ્યાં ?” ત્યારે તેઓ એમ બોલ્યા જે, “નરનારાયણનાં દર્શન તો કરી આવ્યા, પણ અમદાવાદ શહેરમાં ઉતારાનું ને જળનું અમને બહુ કઠણ પડ્યું.” ત્યારે જોબનપગીનાં ઘરનાં ને તખાપગીનાં ઘરનાં એમ બોલ્યાં જે, “અમારી તો કોઈએ ખબર પણ ન લીધી.” ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, “તમને વડતાલમાં મૂર્તિઓ પધરાવી દઈએ, પછી અમદાવાદ શું કરવા જાવું પડે ?” એમ વાત કરી. પછી મહારાજ “જય સ્વામિનારાય.” કહીને થાળ જમવા ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. ઝીણાભાઈએ જળે કરીને સ્નાન કરાવ્યું. પછી થાળ જમવા પધાર્યા, તે જમતા જાય ને બ્રહ્મચારીને પૂછતા જાય જે, “કોનો થાળ છે ?” ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “ઝીણાભાઈનો થાળ છે.” પછી મહારાજે જમીને ચળુ કર્યું ને ઝીણાભાઈ અને તેમનાં ઘરનાં મનુષ્યને થાળ આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા થઈ. પછી પ્રેમાનંદસ્વામીને સિતાર લઈને ગાવા બોલાવ્યા. તે પદ બોલ્યા જે,

"અટારિયાં મોરી આજ રે, નંદકુંવર નટવર આહિલો રે." પછી બીજું પદ બોલ્યા જે, "કુંવર મત પકરો મોરી..." પછી ત્રીજું પદ બોલ્યા જે, "બાલાપનમેં બેરાગન કર દીની રે."

પછી મહારાજે સભાને રજા આપી ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને મહારાજે નિત્યવિધિ કર્યો ને પોશાક પહેરી, ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી, મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે સમૈયા થઈ રહ્યા, તે દેશદેશ પ્રત્યે ફરો ને અમારા સ્વરૂપના નિશ્ચયની વાત કરજો. અને સહુ સહુના ધર્મની વાત કરવી, ને એમ કહેવું જે, **"મહારાજની આજ્ઞા તો આમ છે. તે જો નહીં પાળો તો સત્સંગમાં નહીં રહેવાય."** એ અંગેની વાત કરજો." એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતિયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય ને વાત કરતા જાય. અને ગાલે ને મોઢે લાડુ અડાડતા જાય ને હેત જણાવતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધારી પોઢ્યા.

થોડી વાર પછી જાગ્યા ને જળના કોગળા કર્યા. પછી જળપાન કરીને ચાખડીએ ચડી ઓસરીમાં ઢોલિયા ઉપર બિરાજમાન થયા. સર્વે મુનિમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "આવો મળીએ." પછી બે સંત મહારાજની ડાબી ને જમણી કોરે ઊભા, તે જે સંત મહારાજને મળવા આવે તે મળીને જ્યારે પાછા વળે ત્યારે બીજા સંતને આવવા દિયે; એવી રીતે સર્વેને મહારાજ મળ્યા. પછી આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને મશાલો થઈ. આરતી-ધૂન કર્યાં ને શ્લોક બોલી સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "આજ ગઈતી હું જમુના પાણી માથે હેલ ઉપાડી રે."

પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા અને પોશાક ઉતારી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને થાળ સંતમંડળને મોકલ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા, તે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલી ચરણનો સ્પર્શ કરીને એમ બોલે જે, "હે મહારાજ ! આ મૂર્તિ હૃદયમાં નિરંતર રહેજો. ને હવે ક્યારે દર્શન દેશો ?" એમ કહીને પાસે બેસતા જાય. પછી મહારાજ કહે, "દિવાળી ઉપર અમે વડતાલ આવશું." પછી તે સાંભળીને સર્વે હરિજન ને સંત રાજી થયા. પછી મહારાજે સભાને રજા આપી ને પોતે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'અમદાવાદની ચોરાશી કરી, દુર્ગપુરમાં હુતાશની તથા નૃસિંહ ચર્તુદશીનો ઉત્સવ કર્યો, વડતાલમાં મૂર્તિ પધરાવવાની વાત કરી' એ નામે અઠ્ઠાવનમો વિશ્રામ ॥૫૮॥

વિશ્રામ - ૫૯

વડતાલે મંદિરનો આરંભ કરાવ્યો ને ધર્મવંશી આવ્યા, ગંગાજળિયો ખોદાવ્યો અને મંદિર બાબતે જવાબદારી સોંપી

પછી મહારાજ સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરીને કથા વંચાવવાનો આરંભ કરાવ્યો. અને મુનિમંડળને જે જે દેશમાં આજ્ઞા કરી તે તે દેશમાં ચાલી નીસર્યા ને હરિજન પણ ચાલી નીસર્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો. કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કર્યું ને વસ્ત્ર પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, "વાલી લાગે છે વાલાજી થારી વાંસરી." પછી મશાલો થઈ, આરતી-ધૂન

કર્યાં ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને એકાંતિક ભક્તને બોલાવતા જાય ને ખબર પૂછતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો અને ઘોડીએ પલાણ મંડાવીને અસવાર થયા. પાળા ને બીજા પંચવીશ કાઠી અસવાર ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી સહિત ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં જઈને ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા ને તરત થાળ જમવા પધાર્યા. તે જમતા જાય ને રાઘવ પટેલ સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને વસ્તા ખાચરને થાળ આપ્યો ને મુખવાસ લઈ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ, આરતી-ધૂન કર્યાં ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો બોલ્યા જે, 'ગઈતી ગઈતી ભરવાને નીર કેસરિયે વાઘે રે, નટવર દીઠડાજી માણારાજ.'

પછી જળપાન કરીને મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને આપણી ધર્મશાળામાં થઈને બાર કોશિયે કૂવે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને બર્હિભૂમિ જઈ આવ્યા. જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મોટી કુંડીમાં બેસીને મહારાજ નાહ્યા. શ્વેત વસ્ત્રથી શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. **વેલા ખાચર** ઘોડી લાવ્યા તે ઉપર અસવાર થયા. અને કૂવાથી ઉગમણી કોર ઘોડી ફેરવી ને પાટી મેલી, તે મંદિર પાસે આવીને ઊભા. પછી ઝાંપે થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને થાળ જમી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ધર્મકુળ પરિવારને પ્રથમ વાર મહારાજનો મેળાપ :

પછી તે સમયે ગામ કુંડળના મામૈયા પટગર ઘોડીએ અસવાર થઈને આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, 'હે મહારાજ !

હિંદુસ્તાનથી રામપ્રતાપભાઈના ઘરનાં ને ઇચ્છારામભાઈના ઘરનાં બાઈઓ ને નંદરામભાઈ ને ગોપાલભાઈ આદિ સર્વે આવે છે.' ત્યારે મહારાજ કહે, "થાઓ સાબદા." પછી સર્વે સાબદા થયા ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજી રહ્યું છે, અને સાથે પાળા ને પચાસ અસવાર સહિત મહારાજ ચાલ્યા, તે સર્વે ધર્મકુળ સામું મળ્યું. પછી જ્યારે મહારાજને દેખ્યા ત્યારે દંડવત કરવા માંડ્યા. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઊભા રહ્યા. પછી નંદરામ ને ગોપાલભાઈ આદિને મહારાજ મળ્યા. સુવાસિનીબાઈ ને વરિયાળીબાઈ આદિ બાઈઓ છેટે ઊભાં રહીને રોવા લાગ્યાં.

ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રહ્મચારી ! ના પાડો જે, આપણા દેશની રીતિ બીજી છે ને આ દેશની રીતિ જુદી છે. અને આ દેશમાં તો મનુષ્ય મરે ત્યારે રોવાય ને તમારા દેશમાં તો ગામથી આવે ત્યારે પણ રડે છે." પછી બ્રહ્મચારીએ જઈને ના પાડી. પછી મહારાજને પગે લાગ્યાં. ગામમાંથી હરિજન વેલ, માફા ને ગાડાં જોડીને સામા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "વેલ ને ગાડાં એમને બેસવા આપો." ત્યારે રાઘવ પટેલ બોલ્યા જે, "એમના સારુ લાવ્યા છીએ." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. આગળ રવાજ ને કાંસિયાં લઈને રાવળ ગાતા જાય છે. અને મહારાજ નંદરામભાઈ અને ગોપાળભાઈ તેમને વાત પૂછતા જાય, એમ વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા.

મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. નંદરામભાઈ આદિ સર્વે ધર્મકુળ પણ ઉગમણે ઓરડે ઊતર્યાં. ને સીધાં આપ્યાં, તે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સભા થઈ ત્યારે સર્વે સંતહરિજન મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. નંદરામભાઈ, ગોપાલભાઈ ને મહારાજના મામાના પુત્ર ને

મહારાજના બાળમિત્ર મંછારામ આદિ સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "હે મંછારામભાઈ, તમે તો અમારાથી વયે કરીને મોટા છો. અમે નાનપણમાં ઘેરથી નીસર્યા તે અમે બરોબર જાણતા નથી. માટે અમારું મૂળ ગામ, ગોત્ર, કુળ, પ્રવર, શાખા, કુળદેવ ને ઓળખ, ને અમારા પિતા જેમ છપૈયામાં આવ્યા ને અમારો જન્મ થયો તે સર્વે વાત આખી સભા સાંભળે તેમ કહો."

ત્યારે મંછારામ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સરવાર દેશને વિષે **રૈકહટ** નામે પુર છે. તેમાં સરવરિયા સામવેદી દેવશર્મા નામે બ્રાહ્મણ, તેમની ઈટાર પાંડે ઓળખ ને તેમના પુત્ર તે હરિપ્રસાદજી, ત્રણ પ્રવર ને કૌથમી શાખા ને કુળદેવ હનુમાન. હવે છપૈયા ગામને વિશે કૃષ્ણ તરવાડી રહેતા ને તેમની ભવાની નામે પત્ની, તે થકી ભક્તિનો જન્મ થયો. પછી હરિપ્રસાદજી સાથે ભક્તિનો વિવાહ થયો. હરિપ્રસાદજીના પિતા ઘણીક જાન લઈને પરણાવવા આવ્યા. ભક્તિના પિતા કૃષ્ણ તરવાડીએ સન્માન કરીને વેદવિધિએ કરીને કન્યાદાન દીધું. પછી હરિપ્રસાદજીના પિતા પાસે માગ્યું જે, "તમારા પુત્ર તે અમને આપો, એટલે હું મારે ઘેર રાખું." ત્યારે તે પાંડેએ હા પાડી. ને પોતાના પુત્રને વેદ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉપદેશ આપી, કૃષ્ણ તરવાડીની રજા માંગીને ઘેર ગયા. થોડાક દિવસ કેડે દેવશર્માએ દેહનો ત્યાગ કર્યો ને પરલોક પ્રત્યે ગયા.

પછી હરિપ્રસાદજીએ પોતાના પિતાની સર્વે ઉત્તર ક્રિયા કરી. પછી છપૈયાને વિશે રહીને ગૃહસ્થ આશ્રમના ધર્મને પાળતા હવા. પછી જોખન પાંડેનો જન્મ થયો. હરિપ્રસાદજીને વ્યવહારમાં ઘણું કષ્ટ આવ્યું તેથી વૃંદાવનમાં જઈને તપ કર્યું. તે તપે કરીને શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન એમની ઉપર પ્રસન્ન થયા ને વર આપ્યો. પછી છપૈયામાં આવ્યા ને તે કેડે તમારો જન્મ થયો ને તે કેડે ઈચ્છારામભાઈનો જન્મ થયો. તમે હરિપ્રસાદજી જે તમારા પિતા તે થકી ચારવેદ, ષટ્શાસ્ત્ર ને અઢારપુરાણ તે થોડા દિવસમાં

ભણી રહ્યા. તેમાંથી પણ તમે આઠ સત્શાસ્ત્રનો સાર-સાર કાઢીને લખી, તેનો ગુટકો પાસે રાખ્યો હતો. પછી માતા પ્રેમવતી ને પિતા હરિપ્રસાદ તેમને પોતાના ધામમાં પહોંચાડ્યા. પછી ઘરનાં જે મનુષ્ય તેમની રજા લીધા વિના ચાલી નીસર્યા. અમે તો તમને બહુ ખોળ્યા પણ ક્યાંય ખબર મળી નહીં. અમે તો બહુ કલ્પાંત કર્યો ને ત્રણ દિવસ સુધી કોઈ અન્ન જમ્યા નહીં. તમે અમારી ઉપરથી દયા ઉતારી નાંખી હતી. અને તે દિવસના અમે આજ તમને દેખ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, **"અમારે તો મા કે બાપ, સગા કે ભાઈ કે ભત્રીજા, તે કોઈ નથી. અમે તો માયા થકી પર જે અક્ષરધામ ત્યાંથી આવ્યા છીએ. અમે જીવનાં કલ્યાણ અને એકાંતિક એવો જે સનાતન ધર્મ તેમનું સ્થાપન કરવાને અર્થે, દુર્વાસાના શ્રાપે કરીને અવતર્યા છીએ. અને મરિચ્યાદિક ઋષિ ને ધર્મ-ભક્તિ તેમની રક્ષા કરવાને સારુ અને અધર્મનો ઉચ્છેદ કરવા સારુ પૃથ્વી ઉપર વિચરીએ છીએ."** એમ વાર્તા કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યાને નિત્યવિધિ કરી. સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. રથ, વેલ ને માફા અયોધ્યાવાસીને અપાવ્યાં. ત્યાંથી ગામ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા. ત્યાંના હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊતર્યા. ને ગામમાં ખબર થઈ તે સૌ પૂજાની સામગ્રી લઈ ને ઝાંઝ-મૃદંગ ને નાના પ્રકારનાં વાજાં લઈને સામા આવ્યા. તે મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય, ને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય, ને પગે લાગીને બેસતા જાય. અને મહારાજને પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. એક કોરે દાદા ખાચર ચમર કરે છે, ને એક કોરે સોમલા ખાચર ચમર કરે છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર ભગુજી ધરી રહ્યા છે, ને ઝાંઝ, મૃદંગ, ઢોલ ને શરણાઈઓ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને રાવળ ગાઈ રહ્યાં છે,

ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને મુનિ પણ સામા આવ્યા છે, તે આગળ ચાલ્યા જાય છે, ને મહારાજને કેડે બાઈઓ ગાતાં આવે છે; એવી રીતે મહારાજ દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા.

ઘોડીએથી ઊતરીને લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને અયોધ્યાવાસીને અક્ષરઓરડીના પાસે ઉત્તરાદે બારના ઓરડા તેમાં ઉતારો અલાવ્યો. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કર્યું ને ચાખડીએ ચડી ઉગમણા બારણાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. સિતાર, સરોદા, દુકડ ને મંજીરાં તે વાજાં લઈને સંતો ગાવા લાગ્યા. મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેળા ગાતા જાય ને ચપટી વજાડતા જાય. અને સંતે વાડીએથી લાવીને પુષ્પના હાર મહારાજને પહેરાવ્યા. તે નંદરામભાઈ અને ગોપાલજીભાઈને આપ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સંતો પણ મંદિરમાં આવ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા ને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા, ને કથા વંચાવવા માંડી. તે સમયે દાદા ખાચર, મોટીબા, રાજબાઈ, લાડુબાઈ ને હરજી ઠક્કર આદિ હરિજન તે ભારે ભારે થાન(કાપડ) મંગાવીને દરજીને બોલાવ્યો. પછી નંદરામભાઈ, ગોપાલજી, સીતારામ, બદરીનાથ અને સુફળ તેમને ભારે પોશાક સિવડાવીને પહેરાવ્યો. સોનીને તેડાવીને ઘરેણાં ઘડાવ્યાં. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કર્યું ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સોની જે ઘાટ ઘડીને લાવે તે મહારાજને દેખાડતા જાય ને મહારાજ પણ જોઈને અયોધ્યાવાસીને આપતા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ, સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી છપૈયાપુરની વાત પૂછતા જાય ને નંદરામભાઈ, ગોપાલજી ને મંછારામભાઈ તેનો ઉત્તર આપતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા. ત્યાં તો એક વાણિયાનું હાટ સળગ્યું ને મહારાજ કહે, "લાવો પાણી." તે પરમહંસને ઉતારે ઘડાએ કરીને જળ લાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "હાટને માંઈ ત્રોડી નાંખો." પછી તો ઓલવીને મહારાજ પોઢ્યા.

✽ ગંગાજળિયાનું ખોદકામ તથા પથ્થરથી બંધાવ્યો :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરી મહારાજ ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને મહારાજે કહ્યું જે, "સ્વામી, એક કૂવો અહીં કર્યો હોય તો સારું." એમ કહીને મહારાજ ઊઠીને કૂવાને ઠેકાણે ઊભા રહ્યા. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "લાવો કોદાળી ને પાવડા." પછી પાળા ને ભગુજી આદિ મંડ્યા, તે ગાળ ખોદી ખોદીને કાઢવા માંડ્યા. મહારાજ કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો ને સ્વામીએ પાળાને થાળ વહેંચી આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મહારાજ પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કર્યું ને ખુરશી નંખાવીને પાળા કૂવો ગાળે છે તેની પાસે બેઠા. ને પાળા જે મંડ્યા તે રાત ને દિવસ મંડ્યા રહે, ને એમ ને એમ ખોદતાં છઠ્ઠે દિવસ સાંજે જળ આવ્યું. મહારાજ કૂવાના કાંઠા ઉપર ઊભા છે ને કળશિયામાં જળ ગાળીને મહારાજના હાથમાં કળશિયો આપ્યો. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો મહારાજને પગે લાગીને ઊભા. મહારાજ ખુરશી ઉપર બેઠા ને જળપાન કરીને બોલ્યા જે, "પાણી ગંગાજળ જેવાં મીઠાં છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, **"કૂવાનું નામ ગંગાજળિયો."** પછી મહારાજનું પીધેલ જળ તે કૂવામાં નાંખ્યું. પછી જળની વટલોઈ ભરીને લાવ્યા ને મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને પાયું. પછી સર્વે સંત, પાળા ને હરિજન જે બાઈભાઈ તેમને આપ્યું. પછી

પાળા સારુ રસોઈ કરાવી. પછી મહારાજ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. અને પાળાની પંક્તિ કરાવીને પીરસ્યું ને તાણ કરીને જમાડ્યા. પછી હાથ ધોવરાવીને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી, કૂવા પાસે ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. કૂવો ખોદાય છે તેનું વળું બાંધ વેકરો(રેતીનું પડ) આવ્યો તેને મહારાજ વખાણતા જાય. પાળા ભગુજીને કહ્યું જે, "પાણા કઢાવો ને તરત કૂવો બંધાવીએ." એમ કહીને દેવજી સતવારાને પાણા કાઢવા ગામ રાયપર મોકલ્યો. તે ગાડાં ભરી ભરીને પથરા આવવા માંડ્યા ને તે પાણા ઘડાવા માંડ્યા ને કૂવો પણ ચણાવા માંડ્યો. જ્યાં પંદર દિવસ થયા ત્યાં તો કૂવો ચણાઈ રહ્યો.

❊ પીપળિયાના વેલા પટેલ રસોઈ દેવા આવ્યા :

ગામ પીપળિયાના વેલા પટેલ રસોઈ દેવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સુખડીની રસોઈ આપે તે સૌને ખપે ને અમે પીરસશું." એમ કહી રસોઈ કરાવી ને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ કૂવા પાસે પંક્તિ બેઠી, ત્યાં પલવટ વાળીને સુખડી પીરસવા માંડી, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી ! સત્સંગી બાઈભાઈ કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." એમ કહીને જળે કરીને હાથ ધોયા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા. પછી ગામ-પરગામના જે સત્સંગી તે સર્વેને મુકુંદ બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારીએ જમાડ્યા. પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળપાન કરીને કૂવા પાસે આવીને ઊભા. ને એમ બોલ્યા જે, "કેમ બ્રહ્મચારી, સર્વેને જમાડી રહ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "સર્વે જમી રહ્યા, પણ સામાન બહુ વધ્યો છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કાલ મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને ભણનારા સંત, તેમને ગામ વડતાલમાં મૂર્તિઓ પધરાવવા મોકલવા છે, તે ભાતું બંધાવશું." એમ કહીને ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર

ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે આવીને બિરાજ્યા. પછી સંતોને તેડાવ્યા ને તે પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમદાવાદમાં નરનારાયણની મૂર્તિઓ પધરાવી છે, તે સત્સંગીના ઉતારાનું ને જળનું બહુ કઠણ પડે છે. ગામ વડતાલમાં મૂર્તિઓ પધરાવીએ, તે જ્યાં અમે સર્વે સત્સંગીના થાળ જમ્યા હતા, તે ઠેકાણે મૂર્તિઓ પધરાવજો. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ઓટો કરીને લાકડાનું ચોકઠું કરીને ઘૂંમટી વાળશું.(અર્થાત્ ઉપર માળી દેશું.)" પછી મહારાજ કહે, "આવો, જે જાનારા હોય તેમને મળીએ." પછી તે સંતોને મળીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા, ને સંતો પણ સાબદા થઈને મહારાજ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "લાવો સુખડી." પછી જેમ ગામ કારિયાણીમાં મહારાજે સંતોને સાટા આપ્યા હતા તેમ સુખડી આપવા માંડી, તે 'જેમ ઉપડે તેમ લિયો' એમ આપી. તે સમે લખુ કંદોઈ ને જેચંદ કંદોઈ ગાંઠિયાના ટોપલા ભરી ભરીને લાવ્યા. ત્યારે મહારાજે ખોબા ભરી ભરીને આલવા માંડ્યા. પછી સંતોને મહારાજ કહે, "હવે ચાલો." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો ચાલ્યા તે ગામ વડતાલ ગયા.

મુક્તાનંદસ્વામી વડતાલ આવ્યા તે સાંભળીને સંતનાં મંડળ ને ગામગામના સત્સંગી તે આવવા માંડ્યાં. મુક્તાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામીએ વાત કરી, તે ગાડાં જોડી જોડીને ચૂનો ને ઈંટો લાવવા માંડ્યા. ને જે ઠેકાણે મહારાજ સર્વ હરિભક્તના થાળ જમ્યા હતા તે ઠેકાણે પાયા ખોદાવ્યા. પછી લાકડાની ઘૂંમટી વાળીને મૂર્તિઓ પધરાવી, ને ઋષિકેશ બ્રહ્મચારીને પૂજામાં રાખ્યા. લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ લઈ ગામ બોચાસણમાં કાશીદાસ પટેલને ઘેર મેલી. અને મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને ભણનારા સંતો, તે સર્વે ગઢડે મહારાજ પાસે આવ્યા. મહારાજ સર્વને મળ્યા ને વડતાલની ખબર પૂછી. સંતે સર્વ વાત કહી.

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "લક્ષ્મીનારાયણ પધાર્યા તે બહુ સારું થયું." એમ કહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ જે સંતો તેમને જમાડ્યા. પછી જળે કરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને પછી પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી, ઘોડીએ પલાણ મંડાવીને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજનોએ પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. કેળાં, દ્રાક્ષ, અંજીર ને નાળિયેર લાવીને મહારાજની આગળ મેલ્યાં. તે મહારાજે જમીને બ્રહ્મચારીને એમ કહ્યું જે, "સર્વને વહેંચી આપો." પછી સંત, હરિજન, કાઠી ને પાળા તેમને વહેંચી આપ્યાં. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને થાળ જમ્યા. જમીને લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. અને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ગંગાજળિયા કૂવાના થાળામાં બેસીને નાહ્યા ને શરીર લૂઈને એક ઉપરણી ઓઢી. અને ચાખડીએ ચડી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેર્યો. મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુનિમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાય ને મહારાજ શંકા કરતા જાય. જ્યારે પ્રશ્નના ઉત્તર મુનિને ન આવડે ત્યારે મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને હસતા જાય ને એમ બોલે જે, "તમને તો પ્રશ્નના ઉત્તરની દિશ જ જડી નહીં." એમ કહીને પોતે પ્રશ્નનો ઉત્તર કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે મુનિ બોલ્યા જે, "એમાં જરાય શંકા નથી." પછી મુકુંદ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ જમવા પધારો." પછી તરત ઊઠ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરી, જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં સંતની પંક્તિ થઈ, તે

પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી મુળજી બ્રહ્મચારીએ દૂધ, ભાત ને સાકર તે પીરસ્યાં ને જળે કરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા. મહારાજ હાથમાં રૂમાલ લઈને ઉતારે પધાર્યા. એવી રીતે નિત્ય પ્રત્યે નવીન લીલા કરી, ભક્તજનને સુખ આપ્યાં.

❊ આનંદસ્વામીના પત્રની જાણ ન થતા મહારાજની નારાજગી :

અમદાવાદથી આનંદસ્વામીએ એક-બે કાગળ લખીને સદ્‌ગુરુ ઉપર મોકલ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુ બોલ્યા જે, "જન્માષ્ટમી ઉપર આનંદસ્વામીના મંડળને તેડાવશું ને હમણાં તો જન્માષ્ટમીને આડા ઘણા દિવસ છે." એમ ધારીને અમદાવાદ આનંદસ્વામી ઉપર સદ્‌ગુરુએ કાગળ મોકલ્યો. આનંદસ્વામીએ કાગળ લખાવીને બે સંતને મહારાજ પાસે મોકલ્યા, તે(ણે) આવીને મહારાજને દંડવત કર્યા ને મહારાજ તેમને મળ્યા. પછી મહારાજને પગે લાગીને સર્વે સંતોને, હરિજનના નારાયણ કહ્યા ને આનંદસ્વામીનો કાગળ મહારાજને આપ્યો. મહારાજે શુકમુનિ પાસે પત્ર વંચાવ્યો ને એમ બોલ્યા જે, "આનંદસ્વામીના બે પત્ર આવ્યા તોય અમને સંભળાવ્યા નહીં ?" એમ કહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને સંતોને થાળ આપ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને મોજડી પહેરીને લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી તે સંતો જમી રહ્યા, ત્યારે અમે ટૂકડા માંગીને ગોળા વાળીને પત્તરમાં જમતા, તે જમીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "એક જ મંદિરનો મેં આદર કર્યો છે, ત્યાં તો તમે સર્વે મૂંઝાઈ ગયા. મંદિરમાં રહ્યા તેમની તો તમે ખબર પણ ન લિયો ને કાગળ પણ અમને ન સંભળાવો. કેમ જે, 'અમારે કોઈકને અમદાવાદના મંદિરમાં જાવું પડશે' પણ અમારો જે વિચાર છે તેમાં તમારી કોઈની દૃષ્ટિ પૂગી નહીં. હવે મંદિર બ્રાહ્મણને આપી દઈએ ને તમે જેમ છૂટા ફરો છો તેમ ફરો." પછી મુક્તાનંદસ્વામી હાથ

જોડીને બોલ્યા જે, "અમદાવાદના મંદિરની મારે ખબર રાખવી." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "વડતાલના મંદિરની મારે ખબર રાખવી." ને નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ભુજનગરના મંદિરની વાત થાય છે તે જો થાશે તો મારે ખબર રાખવી." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "એમ જો ખબર રાખો ત્યારે તો મંદિર રાખીએ, નહીં તો દઈ દઈએ." એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને મુનિ મંદિરમાં આવ્યા.

અને મુક્તાનંદસ્વામીએ ભજનાનંદસ્વામીના મંડળ ઉપર કાગળ લખ્યો જે, "તમે અમદાવાદમાં નરનારાયણના મંદિરમાં જઈને રહેજો ને (મોટા) આનંદસ્વામીના મંડળને મહારાજ પાસે મોકલજો. ને આનંદસ્વામી જ્યારે (પાછા) અમદાવાદ મંદિરમાં આવે ત્યારે તમે મહારાજ પાસે આવજો." પછી મહારાજે જાગીને જળપાન કર્યું ને ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, 'ગુજરિયાં(ગોપી) લૂટી કે લૂટી ઘનશ્યામ...ગુજરિયાં.' તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને કહે, "સદ્‌ગુરુને બોલાવી લાવો." પછી ત્રણે જણ આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે જમીને સદ્‌ગુરુને થાળ આપ્યો ને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો.

✻ મહારાજે સુવાસિનીબાઈને બાળપણની વાત કરી :

અને સુવાસિનીબાઈ સાથે વાત કરવા માંડી જે, "અમે અયોધ્યાપુરીમાં રહેતા ત્યારે અંગૂઠી લઈને હલવાઈને આપી. ને દૂધપેંડા લઈને અમે જમ્યા ને બીજાં બાળકોને અમે વહેંચી આપ્યા. ત્યારે તમને ખબર પડી, પણ તમે અમને જરાય ઠપકો ન દીધો. ને અમે બીજો પણ ઘણો ઘરમાં ભંજવાડ(બગાડ, હેરાનગતિ) કરતા, પણ તમે કોઈ દિવસ માતા આગળ પણ કહેતાં નહીં. ને અમને જમાડ્યા વિના તમે કોઈ દિવસ જમતાં નહીં." પછી સુવાસિનીબાઈ બોલ્યાં જે, "તમે જ્યારથી

ઘરમાંથી ચાલ્યા ગયા, ત્યારથી અમારી આંખમાંથી પાણી સુકાયાં નથી. ને તમે તો નિર્દય થઈને ચાલ્યા ને કોઈ સાથે સંદેશો પણ ન મોકલ્યો. પછી જ્યારે સંતો આવ્યા ને તમારી ખબર આપી, ત્યારે અમને ધીરજ આવી. ને જ્યારે તમારાં દર્શન થયાં ત્યારે અમારા પંડમાં પ્રાણ આવ્યા." એવી રીતે બાળપણાની ઘણીક વાતો કરી. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'વડતાલે મંદિરનો આરંભ કરાવ્યો, ધર્મવંશી આવ્યા, ગંગાજળિયો કૂવો કરાવ્યો ને મંદિરની જવાબદારી સોંપી' એ નામે ઓગણસાઠમો વિશ્રામ ॥૫૯॥

વિશ્રામ - ૬૦

દ્વારકાની જાત્રાનું વર્ણન, રણછોડજી ગઢડે આવ્યા, વડતાલ મંદિર કામ ચાલું ને બ્રહ્માનંદસ્વામીનો પત્ર આવ્યો.

પછી મહારાજ સવારે વહેલા જાગ્યા અને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડ્યા. તે સમે આનંદસ્વામી પોતાનું મંડળ ને હરિજન સહિત (અમદાવાદથી) આવ્યા. મહારાજને દંડવત કર્યા ને મળીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે નરનારાયણદેવની ખબર પૂછી, ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને આનંદસ્વામીના મંડળને થાળ આપ્યો ને કહે, "લાવો સામાન, નરનારાયણના સેવકને જમાડીએ." પછી ચળુ કરીને પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરી કરીને જમાડ્યા. પછી જળે કરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી, ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી આનંદસ્વામી પવિત્રા ને રાખડીઓ લાવ્યા ને મહારાજને પહેરાવી અને પગે લાગીને બેઠા. પછી જન્માષ્ટમી ઉપર દેશદેશના સંઘ આવવા માંડ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેસતા જાય. ત્યારે મહારાજ કહે, “કરો ઉતારા.” પછી સંતનાં મંડળ આવવા માંડ્યાં, તેને મહારાજ મળતા જાય ને સત્સંગીની ખબર પૂછતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.”

પછી સંતો બોલ્યા જે, ‘છોગાવાળા હો છેલ, પ્યારા મારા જીવનપ્રાણ છો.’ પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને થાળ આનંદસ્વામીને આપ્યો ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી વસ્ત્ર પહેરી ને મોજડી પહેરી લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી આનંદસ્વામી પુષ્પના હાર ને અત્તરની શીશી ને ચંદન ઉતારીને મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. અને મહારાજની અર્ચા કરીને ભારે સુવર્ણમય કિનખાબની ડગલી ને સુરવાળનો પોશાક પહેરાવ્યો. માથે ભારે રેંટો બંધાવ્યો, એક રેંટો કેડે બંધાવ્યો ને એક રેંટો ખભે નંખાવ્યો. પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ભાલને વિશે કુમકુમનો ચાંદલો કર્યો. પછી હાથમાં રૂમાલ આપ્યો ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી મહારાજની આરતી ઉતારી પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજે આનંદસ્વામીને બોલાવીને પુષ્પના હાર આપ્યા. પછી ગામ અસલાલીના પટેલ વેણીભાઈએ મહારાજને ભારે નંગજડાવ સોનાનાં કડાં પહેરાવ્યાં. અને દેશદેશના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે પગે લાગી ભેટ મેલીને બેસતા જાય. પછી ગવૈયા સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલ્યા જે,

"મોટા ભાઈ તે રામપ્રતાપજી, છોટા ઈચ્છારામ રે.
વચેટ પ્રેમાનંદનો સ્વામી, કેશવ પૂરણકામ...પ્રગટ્યા પૂરવમાં."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, ફરાળ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જળપાન કરી, પોશાક ને કડાં પહેરી, ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે સંતો ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતો ફરીને બોલવા માંડ્યા જે, 'એલી ગોરસવાળી ગોપિકા રે.' પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, 'તમે મીઠું બોલીને મન લીધું રે મીઠડા બોલાજી.'

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજને પૂછ્યું, "સવારે દૂધપાકની રસોઈ છે, તે અત્યારે ભેંસો દોવરાવીને દૂધ રાખીએ ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ભેંસો દોવરાવીને દૂધ આનંદસ્વામીને સોંપો." એમ કહીને પછી સંતમંડળને કહ્યું જે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતો ફરવા ઊઠ્યા ને બોલ્યા જે, 'હો અળવીલા અળવ ન કીજે.' પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે,

'સખી ગોકુળ ગામના ચોકમાં રે,
ખાંતે માંડ્યો રસીલે ખેલ, રમે રાસ રંગીલો રંગમાં રે.'

પછી એક કોરે મુનિમંડળ ને એક કોરે હરિજન ફરવા માંડ્યા. તે સમે હજારો મનુષ્યને સમાધિ થઈ. તે સમયે કાનડાનંદસ્વામી 'અહો ! અહો ! આ શું ? આ શું ?' એમ કહીને જ્યાં બોલવા જાય ત્યાં તો મહારાજે હાકલ કરી, તે બોલ્યા નહીં. પછી મહારાજ ફરવા ઊઠ્યા. સુરવાલ ને ડગલી પહેર્યાં છે, મસ્તક ઉપર રેંટો બાંધ્યો છે, સોનાનાં કડાં પહેર્યાં છે, પુષ્પના હાર પહેર્યા છે; એમ મૂર્તિ શોભે છે ને ફરવા માંડ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામી એ બેય જણ અમારી પડખે આવો." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજની ડાબી કોરે ને પ્રેમાનંદસ્વામી જમણી કોરે. પછી ફરવા માંડ્યા ને કીર્તન ઉપાડ્યાં,

'મીટડલી મારી માવે મુને મીટડલી મારી.' પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, 'કેજો કાનાને કુબજાને વશ થઈને કેમ બેસી રહ્યા રે, કેમ ભૂલી ગયા મહીં માખણ ખાઈને ગોકુળ મોટા થયા.' પછી મહારાજ કહે, "રાખો."

પછી હરજી ઠક્કરે મહારાજને બેસવા સારુ પાટ કરાવ્યો હતો તે ઓરડાની ઓસરીએ મેલ્યો. તેના ઉપર ગાદીતકિયા ને ઓછાડ બિછાવ્યો ને મહારાજ તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. વડોદરાના નાથ ભક્તે મહારાજને અંગરખું પહેરાવ્યું ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે દરજી હરિભક્ત હતા તેમણે અંગરખાના ટેભા જોવા માંડ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "શું જુઓ છો ?" ત્યારે દરજી બોલ્યા જે, "સીવણી જોઈએ છીએ." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "એ તો હેતના ટેભા છે, સિવ્યાના ટેભા નથી." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી, મહારાજે નિત્યવિધિ કરી, પોશાક ને કડાં પહેર્યાં ને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ થયો તે પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ આવી, જમવા બિરાજ્યા. તે દૂધપાક જમતા જાય ને પાસે બેસીને આનંદસ્વામી વા નાંખતા જાય. પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "થાઓ પંક્તિ." પછી પલવટ વાળીને દૂધપાક પીરસવા તૈયાર થયા. રાતે જે દૂધપાક કર્યો હતો તે રાતાશ ઉપર હતો ને સવારે જે કર્યો તે શ્વેત થયો.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "આ જ દૂધપાક છે કે બીજો છે ?" ત્યારે વૈષ્ણવાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "બીજો પણ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો." પછી ડંકા ભરી ભરીને આપવા માંડ્યા. મહારાજની કેડે સંતો વડાં ને ભજિયાં પીરસતા જાય. મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. દરબાર, પરમહંસ ને હરિભક્ત સર્વે જમ્યા તોય મહારાજે પીરસવા દૂધપાક મંગાવ્યો તે વધ્યો. બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "સામાન તો બહુ

વધ્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગામ ને પરગામના હરિજન તેમને બે ચોકામાં જેને જ્યાં ખપે તેને ત્યાં જમાડજો." પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને પોશાક ને કડાં પહેરી મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી એમ બોલ્યા જે, "સમૈયા થઈ રહ્યા છે, તે સર્વે ચાલી નીસરજો." પછી આનંદસ્વામીએ મહારાજ પાસે રજા માગી. ને મહારાજ એમને મળ્યા. ને એમ કહ્યું જે, "અમદાવાદના હરિભક્તોને એમ કહેજો જે, 'નરનારાયણના મંદિરના મંડપના પથ્થર કઢાવવા સારુ પૂર્ણાનંદ સ્વામી ને સૂર્યાનંદસ્વામી તેમને અમે ભલામણ કરી છે,' તે ઝાલાવાડ દેશનાં ગાડાં ગામોગામના સત્સંગી પાસે જોડાવશે."

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "અમે વડતાલ મંદિર કરવા જાઈએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "જાઓ, ને આવો મળીએ." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીના મંડળ અને પાળા જે ચાલનારા હતા તેમને મળ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી જેમ કહે તેમ કરજો." એમ આજ્ઞા કરી, ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પછી પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામી અને આનંદાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને મહારાજ ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

❊ નંદરામ, ગોપાલજી અને સચ્ચિદાનંદસ્વામી દ્વારકાની યાત્રાએ :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી, મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે મહારાજના મોટા ભાઈના અને નાનાભાઈના પુત્ર જે નંદરામભાઈ અને ગોપાલજીભાઈ, તે આવીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “આપણો ઉદ્ધવ સંપ્રદાય કહેવાય, તે ઉદ્ધવ સંપ્રદાયના સંત ને હરિજને તીર્થ કરવાં જોઈએ. આજે સર્વ તીર્થમાં દ્વારકા મોટું તીર્થ છે. ભાગવતમાં કહ્યું છે જે, ‘શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પૃથ્વીનો ભાર ઉતારી, પોતાના કુળનો સંહાર કરીને, પોતાના મોલમાં બિરાજ્યા.’ માટે અમારા સર્વે આશ્રિતે દ્વારકાની યાત્રા કરવી અને ધર્મવંશી જે બ્રાહ્મણ તેમણે પણ કરવી. માટે, હે મંછારામભાઈ ! તમે, નંદરામ, ગોપાલજી ને સુફળ તે સર્વે દ્વારકા જાઓ.”

ત્યારે મંછારામભાઈ ને નંદરામજી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમારે તો શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન થયાં એટલે કોટિ દ્વારકાની યાત્રા થઈ.” પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “તમે અયોધ્યા જાશો ત્યારે તમને કહેશે જે, ‘તમે છાપ કેમ ન લાવ્યા ?’ માટે દ્વારકા તો જરૂર જાવું.” ત્યારે ભાઈ બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ, જેમ તમારી આજ્ઞા તેમ અમારે કરવું, પણ દ્વારકાના માર્ગનો કોઈક ભોમિયો અમારે સાથે મોકલો.” પછી મહારાજે સભા સામું જોયું ત્યારે મહા ધ્યાની, સમાધિવાળા, મહા ધીરજવાન ને તે દેશના રસ્તાના જાણનારા એવા સચ્ચિદાનંદસ્વામીને દેખ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “સચ્ચિદાનંદસ્વામી ! તમે એમની ભેળા દ્વારકા જાઓ. કેમ જે, તમે એ દેશના ભોમિયા છો અને વળી દ્વારકાની રીતભાત તથા ત્યાં તીર્થવાસીને કેવું દુઃખ પડે છે ? તે પણ જોઈ આવો. અમારે પણ સર્વે સંતોને લઈને દ્વારકા જવાનો મનસૂબો છે. આપણા ત્યાગી સંતોને ત્યાં ઉતારાનું સાનુકૂળ પડશે કે નહીં ? તે સર્વે જોઈ આવો.” ત્યારે સચ્ચિદાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ, હું જાઈશ.”

પછી મયારામ ભટને પૂછ્યું જે, “એમને જાવાનું મુહૂર્ત જોઈ આપો.” ત્યારે ભટે ટીપણું જોઈને કહ્યું જે, “અજવાળી પાંચમનું મુહૂર્ત સારું છે.” પછી તે દિવસનો ઠેરાવ કર્યો. અને મહારાજ ઉતારે

પધાર્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને થાળ જમીને, સચ્ચિદાનંદસ્વામી ને ભેળા ચાલનારા સંતો ને પાળા, તેમને થાળ મોકલાવ્યો ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. હવે આ જે વાત તે ઉપર મુક્તાનંદસ્વામીએ **'કૃષ્ણપ્રસાદ'** નામે ગ્રંથ કર્યો છે. તેનું પહેલું પદ જે, રાગ ધોળ -

દ્વારામતિના દેવને, વંદું કર જોડી;
ચરણે શીશ નમાવતાં, નાંખે બંધન તોડી...૧
શ્રીગુરુ સહજાનંદને વંદું કરી પ્રીતિ;
હરિ ભજ્યાની જે થકી, જાણી સર્વે રીતિ...૨
દ્વારામતિથી આવિયા, જેની ભક્તિને ભાળી;
અખંડ વડતાલ બિરાજિયા, વિઠ્ઠલ વનમાળી...૩
કીધી કૃપા જે ઉપરે, બળવંત બહુનામી;
ભક્તવત્સલ ભૂખ્યા ભાવના, સહજાનંદસ્વામી...૪
જેને સંગે પ્રભુ આવિયા, તે કહું વિસ્તારી;
મુક્તાનંદ ઘનશ્યામની, લીલા સુખકારી...૫

પછી ઘોડા ને વેલ સાબદી કરાવી આપી અને ચાલ્યા તે દ્વારકા પહોંચ્યા. નાવમાં બેસીને બેટમાં આવ્યા ને ગોમતીમાં નાહ્યા. છાપો લઈને રણછોડજીનાં દર્શન કર્યાં. સચ્ચિદાનંદસ્વામી જ્યારે ગોમતીમાં નાવા ગયા, ત્યારે ગૂગળીએ આવીને વીંટી(ઘેરી) લીધા ને પૈસા માંગ્યા. તે સંત પાસે પૈસા નહીં તેથી નાવા ન દીધા. તેથી ત્યાં એક ઉપવાસ કરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં છાપ આપે છે ત્યાં આવ્યા. છાપ દેનાર ચારણે પૈસા માગ્યા.

ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “અમે તો સ્વામિનારાયણના સાધુ, તે પૈસા નથી રાખતા.” ત્યારે ચારણ બોલ્યો જે, “સ્વામિનારાયણના સાધુ છો ત્યારે તો પૈસા પૂરા લઈશ. સ્વામિનારાયણ તો પોતે ભગવાન કહેવાય

છે.” તે સમે માથે રાખ ચોળેલી મોટી જટા ને ગાંજો પીને રાતી કરેલી આંખોવાળો એક ખાખી આવ્યો. તેણે આવીને કહ્યું જે, “મને છાપો દે.” ત્યારે ચારણે પૈસા માગ્યા ને ખાખી ગાળ બોલ્યો. ત્યારે ચારણે તેની દાઢી ઝાલીને ખૂબ માર્યો. પછી તેની જટામાંથી પાંચ સોનામહોર કાઢી. પછી એમ બોલ્યો જે, “જો બાવા, અમારે તો આમ પૈસા આવે. માટે છાપ લેવી હોય તો પૈસા લાવો.”

ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “મારે તો જટા ને દાઢી નથી.” ત્યારે ચારણ કહે, “બાવા તો ગોદડીમાં પણ પૈસા રાખે.” ત્યારે સ્વામીએ ગોદડી તેમને આપી. ત્યારે તેમણે જોઈને પાછી ફેંકી. પછી સ્વામી દર્શન કરવા ગયા ત્યારે દરવાજે પેસવા ન દીધા. પછી મંદિરની સામે લાંઘણચોરે જઈ સમાધિ કરીને બેઠા. ત્યાં ત્રણ ઉપવાસ કર્યા. ત્યાં કેટલાંક મનુષ્ય ભૂખ્યા બકોર પાડે છે અને સાક્ષાત્કાર બંધીખાના જેવું દુઃખ પડે છે.

❊ સચ્ચિદાનંદસ્વામીને દ્વારકાધીશે દર્શન દીધાં :

પછી સચ્ચિદાનંદસ્વામીએ પ્રાર્થના કરી જે, “હે મહારાજ ! ગુરુની એવી આજ્ઞા છે જે, ‘છાપું લઈને દર્શન કરીને આવજે.’ અને આંયાં તો દર્શન થાતાં નથી ને મને તો ત્રણ ઉપવાસ થયા ને બીજા સંત આવશે તેની શી વલે થાશે ?” પછી તે મુનિનાં વચન સાંભળીને ભગવાન તત્કાળ આવ્યા. ત્યારે મુનિએ દંડવત કર્યા.

પછી ભગવાન મુનિને બાથમાં ઘાલીને મળ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, “હે મુનિ ! હું તો અહીંયાં હમણાં રહેતો નથી, બધા અભક્ત અહીં રહે છે; માટે હું ગોમતી આદિ સર્વેને સાથે લઈને આવીશ, ને લક્ષ્મીનારાયણ જોડે મારી સ્થાપના કરજો. અને ગામથી ઉત્તરાદી કોરે જે ધારુ તલાવડી છે ત્યાં ગોમતી આવીને રહેશે. માટે બીજા સંતોએ આંહીં આવવું નહીં. અને ઉદ્ધવ સંપ્રદાયના સંતો મને બહુ વહાલા છે ને તેમનાથી એક ક્ષણ પણ હું છેટે રહેતો નથી. અને ધર્મવંશી જે

બ્રાહ્મણ તે ગોમતીને કાંઠે તમારી વાટ જુએ છે ને ઘણા અકળાય છે." એમ કહીને છાપો દીધી, ને પોતાના કોટમાંથી ફૂલના હાર મુનિને પહેરાવ્યા. અને કહ્યું જે, "અમે પણ તમારી સાથે આવીએ છીએ." એમ કહીને ઉદ્ધવ, સાત્યકી, અર્જુન ને અષ્ટ પટરાણી સહિત શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન અંતર્ધાન થયા.

હવે નંદરામ આદિ બ્રાહ્મણ સ્વામીની વાટ જોતા હવા. ત્યારે મંછારામભાઈ બોલ્યા જે, "ચાલો, આપણે તેમને ખોળવા જાઈએ, નહીં તો મહારાજને શું જવાબ દેશું ?" ત્યારે સુફળ બોલ્યા જે, "તીર્થ તો સાધુનું ઘર કહેવાય ને કોઈ વાતનું દુઃખ હોય નહીં. આ તીર્થમાં તો બહુ દુઃખ છે. જો પ્રથમ જાણ્યું હોત તો પૈસા આપીને દર્શન કરાવત, નવરાવત ને છાપું લેવરાવત. હવે આપણે એમને ક્યાં ગોતશું ?"

પછી નંદરામભાઈ બોલ્યા જે, "આજ મને સ્વપ્નમાં એમ દેખાણું જે, સચ્ચિદાનંદસ્વામી, રણછોડજી, ગોમતી ને છાપુંને સાથે લઈને આવે છે." ત્યારે ગોપાલજી બોલ્યા જે, "મારી જમણી ભુજા ફરકે છે, માટે સ્વામી હમણાં અહીં આવશે." એમ વાત કરે છે ત્યાં સચ્ચિદાનંદસ્વામી આવ્યા. ત્યારે બધા ઊભા થઈને મળ્યા ને સ્વામીને જમાડ્યા ને સર્વે વૃતાંત પૂછ્યું.

પછી ખાડી ઊતરી ગાડી જોડાવીને ચાલ્યા, તે થોડા દિવસમાં ગઢડે આવ્યા ને મહારાજને મળ્યા. છાપુંને લક્ષ્મીવાડીએ ઉતારો અપાવ્યો ને ગોમતીને ખળખળીએ ઉતારો આપ્યો. રણછોડજી ને ત્રિકમજી, તેમને વાસુદેવનારાયણના ઓરડામાં ઉતારો આપ્યો. સચ્ચિદાનંદસ્વામી ને શંખ, ચક્ર, ગદા ને પદ્મ તે સર્વે આયુધ મૂર્તિમાન મહારાજની પાસે સેવામાં રહ્યાં. તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પણ કીર્તન કર્યાં છે, 'રૂડી મંગલરૂપ જેની મૂરતિ, ચટકાળી અલૌકિક ચાલ, છેલો ગાયે રંગીલા રણછોડને રે.' ભક્તચિંતામણિ ગ્રંથમાં પણ સંક્ષેપ વાત છે.

પછી મહારાજ પાછલો પોર દિવસ રહ્યો ત્યારે સંત-હરિજનને સાથે લઈ ઉન્મત્તગંગાના ઘાટ ઉપર ગયા. ત્યાં વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલી, ખળખળીએ નાવા પધાર્યા ને ખળખળિયા મધ્યે નાવા બિરાજ્યા. નાઈને કોરે વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. તે સમે ઘોડી લાવ્યા તેના ઉપર અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડી ફેરવી. પછી ઘોડીથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજને ફૂલના હાર, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. ને કેળાં, નારંગી ને નાના પ્રકારનાં ફળ તે લાવીને આગળ મૂક્યાં. મહારાજે તે જમીને સુવાસિની આદિ બાઈઓને આપ્યાં.

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. તે સમયે સુવાસિનીબાઈ થાળ લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને બોલ્યા જે, “કેના થાળ છે ?” ત્યારે તે હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા ને પૂજા કરીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા, ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. મહારાજ મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પ્રશ્નઉત્તરની વાતો કરે. અને સત્સંગિજીવન નામે જે ગ્રંથ તેમાં કોઈક વાતનો સંશય હોય તો મહારાજને પૂછવા આવે. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

❊ સત્સંગિજીવન ગ્રંથની પૂજા કરાવી :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને પોશાક પહેર્યો. ઘોડી શણગારીને લાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, “ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં મંગાવો.” પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને **નાના આત્માનંદસ્વામી પાસે સત્સંગિજીવનનું પુસ્તક લેવરાવી એમના મસ્તક ઉપર મેલાવ્યું. ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે, એવી રીતે વાડીએ પધાર્યા.** ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પુસ્તક પોતા પાસે મેલાવીને પૂજા કરાવી. ને બોલ્યા જે, “આ વાડીનું નામ લક્ષ્મીવાડી છે ને ઉગમણી વાવનું નામ રાધાવાવ

છે. ને ઘેલામાં અમે જ્યાં નાહીએ છીએ તેનું નામ ખળખળિયો." એમ કહીને ગોળ, ધાણા ને નાળિયેર વહેંચાવ્યાં. ને મહારાજે જમીને સર્વેને આપ્યાં. પછી વાજાં વાગી રહ્યાં છે ને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે ઢોલિયે બિરાજ્યા. પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા ને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી ને કથા વંચાવવા માંડ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ગામ વડતાલ ગયા ને મંદિરનું કારખાનું ચલાવવા માંડ્યું. પાંચ છ ગાઉ સંતો ઝોળી માંગવા જાય ને માંગીને દાળ, ચોખા ને લોટ તેના ગાંઠડા બાંધીને લાવે, નહીં તો કોઈ સાથે મોકલાવી દે. હરિજન શાક, અથાણાં, પાપડ ને છાસના ઘડા ભરીને લઈ આવે. ને કારખાનું ચાલ્યું.

❊ સીતારામ ને બદરીનાથની સંભાળ લીધી :

મહારાજ એક સમે બોલ્યા જે, "સીતારામ ને બદરીનાથને દરબારમાં રમવા દ્યો. કોઈ અડશો નહીં. કેમ જે, તમે તો નવા ને નવા એમને તેડો તે ચાલવા કેમ શીખે ? ને ખાધું તે પણ ન પચે. અને કાંઈ ખાવાનું જે કેળાં કે સાકર આપવું હોય તે પણ તેમની માને આપવું. કેમ જે, એની મા જાણે જે, હવે ભૂખ્યા થયા છે. ત્યારે ખવરાવે તો માંદા ન પડે નહિતર માંદા પડશે. માટે તમારે કોઈને ખાવા ન દેવું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. અને બદરીનાથનું નામ શ્રીજીમહારાજે પાડ્યું છે.

એક સમે મિયાંજી પાળાએ મહારાજને કહ્યું જે, "ઝીણાભાઈની ઘોડી પાટવાળ(પાટુ મારે) છે ને બદરીનાથ તેમની પાસે જાય છે." પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને આથમણા બારનું રયા ઠક્કરનું હાટ હતું તેની ઓસરીએ આવીને બેઠા. અને પરમહંસ ને પાળાને બોલાવ્યા ને કહે, "પાણા પડ્યા છે તેની વાડ કરો ને જ્યાં માગ મેલશું ત્યાં ઊભા ખાટલા મેલશું." એમ જ્યાં કામ કરીએ છીએ ત્યાં વડતાલથી

મહાનુભવાનંદસ્વામી કાગળ લઈને આવ્યા. અને મહારાજને દંડવત કર્યા ને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. પછી સર્વના નારાયણ કહીને સ્વામીએ પત્ર આપ્યો.

❊ વડતાલ મંદિરના કામ બાબતે બ્રહ્માનંદસ્વામીનો પત્ર :

તે પત્ર શુકમુનિ પાસે વંચાવ્યો જે, "ભગવાનની આજ્ઞાએ કરીને પ્રકૃતિપુરુષ, પ્રધાનપુરુષ, મહત્તત્વ, અહંકાર, ત્રણ ગુણ, ચોવીસ તત્ત્વ, વૈરાટ, બ્રહ્મા, શિવ ને વિષ્ણુ, તે જેની આજ્ઞામાં રહીને અનંતકોટી બ્રહ્માંડનાં કામ કરે છે, તે ભગવાનની આજ્ઞાએ કરીને મંદિરનું કામ કરવા વડતાલ આવ્યો છું. તે દોઢ લાખ ઈંટો તો ઓટામાં આવી(વપરાણી) ને ત્રણ મંદિરના પાયા નાંખ્યા છે. એવી રીતનું કારખાનું ઉપાડ્યું છે." એવી રીતનો બ્રહ્માનંદસ્વામીનો પત્ર સાંભળીને બોલ્યા જે, "આમ ક્યાં અમે આજ્ઞા કરી છે જે, દોઢ લાખ ઈંટો ઓટામાં આવી ?" પછી કાગળ લખાવ્યો જે,

"આપકી પહોંચ વિચારકે, કરીએ તેતી દોડ.
તેતા પાવ પસારીએ, જેતી લંબી સોડ,
કરતા હોય સો કીજીએ, ઔર ન કીજે કગ,
માથું રહેશે વાળમેં, ઊંચા રહેશે પગ."

એવી રીતનાં વચને કરીને કાગળ લખાવ્યો. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને થાળ લાવ્યા. ત્યારે ઢોલિયેથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો ને જળના કોગળા કરી જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ લહિયા સંતોએ મહારાજનું પૂજન કર્યું :

તે સમે મહારાજ ભણનારા સાધુ પાસે મહાભારત લખાવે, તે લખાવતા જાય ને શોધતા પણ જાય. અને મહારાજ કથા પણ તેમની વંચાવતા જાય ને અમારા અક્ષર પણ જોતા જાય. પછી મહારાજે આજ્ઞા

કરી જે, "પર્વ(પ્રકરણ) જ્યારે લખાઈ રહે, શોધાઈ રહે ને વંચાઈ રહે ત્યારે અમને સંભળાવવાં." પછી લહિયા લખવા માંડ્યા. જ્યારે પર્વ પૂરું થાય ત્યારે મહારાજને પુછાવીએ જે, "પર્વ લખાઈને પૂરું થયું છે." ત્યારે મહારાજ કહે જે, "પૂજા કરવા આવો." પછી કેસર નાંખીને ચંદન ઉતારી, કટોરા ભરીએ ને પુષ્પના હાર લઈને મહારાજ પાસે જઈએ ને સહુ સહુનાં લખેલાં પાનાં મહારાજના હાથમાં આપીએ. તે જોઈને મહારાજ વખાણ કરે ને સર્વે પાનાં ભેળાં કરીએ.

પછી મહારાજની પૂજા કરીએ. તે પ્રથમ ભાલમાં ચંદનની અર્ચા કરીએ, પછી શરીરે પૂજા કરીએ, ચરણારવિંદે ચંદન ચોપડીને છાતીમાં લઈએ અને રૂમાલ જેવડા લૂગડાના કટકા લઈ જઈએ, તે મહારાજના હાથમાં આપીએ. પછી મહારાજ પોતાના શરીરેથી ચંદન લૂઈને અમને પાછા આપે. અને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર બે ઘડેલા પથ્થરના બાજોઠ હતા તે ઉપર બેસીને મહારાજ નાતા. તે પથ્થર એક મૂળીમાં છે ને એક ગઢડામાં છે. પછી મહારાજ શરીર લૂઈને ખેસ પહેરી, ઉપરણી ઓઢી, ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. જમીને થાળ લહિયા ને શોધનારાને આપ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને બીજો રસોઈનો સામાન મંગાવી, લહિયા ને શોધનારાને મહારાજ જમાડે. પછી મહારાજ દૂધ, ભાત ને સાકર તાણ કરીને પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'દ્વારકાની જાત્રાનું વર્ણન, રણછોડજી ગઢડે આવ્યા, વડતાલનું મંદિર તૈયાર થવા માંડ્યું ને બ્રહ્માનંદસ્વામીનો કાગળ આવ્યો' એ નામે સાઠમો વિશ્રામ ॥૬૦॥

વિશ્રામ - ૬૧

મહારાજ વડતાલ પધાર્યા, ગોમતીજીનું સ્થાપન કર્યું ને શ્રીલક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ આવી

❊ બ્રહ્મમુનિનો પત્ર આવવાથી શ્રીહરિનું વડતાલ પ્રયાણ :

મહારાજે જાગીને જળપાન કરી, કથાનો આરંભ કરાવ્યો. કથાની સમાપ્તિ કરાવી, ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થયા તે જરાય શંકા ન રહી. પછી મહારાજ થાળ આવ્યો તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈ, લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વાડીવાળાએ મહારાજને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. તે સમયે વડતાલથી પત્ર આવ્યો તે વંચાવ્યો. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામીએ આપણને તેડાવ્યા છે, તેથી ચાલો જઈએ." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "જ્યારે તેડાવ્યા ત્યારે આપણે જવું જોઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "ભાલમાં રસ્તા નહીં પડ્યા હોય." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ઘઉં વાવવા જાય તે ગાડાં જોડીને જાય, માટે રસ્તા તો પડ્યા હશે." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "મયારામ ભટ્ટ ! ક્યારે ચાલવાનું મુહૂર્ત છે ?" પછી ભટ્ટ બોલ્યા જે, "આજથી ચોથે દિવસ જમીને ચાલવું."

પછી મહારાજ કહે, "ગામોગામ ખબર કરાવો જે, મહારાજ ગામ વડતાલ જાય છે, તે કાઠીના ઘોડા પણ સાથે આવશે. માટે ગામોગામના કાઠી ઘોડે ચડીને આવજો ને હરિજન પણ ગાડાં જોડીને આવજો." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. પછી ઉતારે પધારી, પોશાક ઉતારીને જળે કરી ચરણ ધોવરાવ્યાં ને જળના કોગળા કરીને

થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાત કરતા જાય જે, “વડતાલ જાવું છે, માટે બાઈભાઈ સર્વે તૈયાર થાઓ ને ગામોગામ કંકોતરીઓ મોકલજો.” પછી કંકોતરીઓ મોકલી. ને મહારાજ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કર્યું ને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપરના પથ્થરના બાજોઠ ઉપર બેસીને નાહ્યા. પછી શરીર લૂઈને ધોળો ખેસ પહેર્યો ને મસ્તક ઉપર પાઘ બાંધી, પછેડી ઓઢી, મોજડી પહેરી ને હાથમાં રૂમાલ લઈ ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “બ્રહ્મચારી, તમે જીવા ખાચરના દરબારમાં ખબર કરી આવો.” પછી ખબર કરી, ‘જેને વડતાલ જાવું હોય તે તૈયાર થાજો ને પરમ દહાડે ચાલવું છે.’ પછી કહી આવીને મહારાજને સંભળાવ્યું જે, “ખબર કરી આવ્યો.”

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી કાઠીના અસવાર આવવા માંડ્યા ને સંતો પણ આવવા માંડ્યા. પછી થાળ જમી, સંતમંડળને જમાડ્યું ને કાઠી-પાળાને જમાડી, ભારે પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર ઉપર ધર્યું છે. તે સમે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ઢોલ, શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે. સંત, પાળા ને કાઠીના બસેં અસવાર ને હજારો વેલ, માફા ને ગાડાં જોડ્યાં.

પછી બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને દેશદેશના હરિજન સહિત ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊભા રહ્યા. મહારાજને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી ત્યાંથી ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા ને મહારાજ દરબારમાં ઊતર્યા. સંઘ ગામથી ઉતરાદી કોરે ઊતર્યો ને **અલૈયા ખાચરે** સંઘમાં સામાન મોકલાવ્યો. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતરાદે ઓરડાની

ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. કાઠીના અસવાર દરબારમાં ને ગામમાં ઊતર્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા ઊઠ્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. જળ વડે ચરણ ધોવડાવ્યાં ને કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને દાદા ખાચરને થાળ આપ્યો. ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી**એ પધાર્યા. **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો. પછી જળે કરીને ચરણ ધોવડાવ્યાં ને થાળ જમીને કાઠી-પાળાને જમાડ્યા.

પછી ત્યાંથી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કુંડળ**ના હરિજન **મામૈયા પટગર**ને ભેળા લીધા. ને આગળ ચાલ્યા તે ગામ **પોલારપર** પધારી, ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ને ઢોલિયો લાવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે અલૈયા ખાચર અને વસ્તા ખાચર વિગેરે દશ અસવાર આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરી, મહારાજને પગે લાગીને ઘોડા બાંધ્યા. પછી સંતો સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજિરાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ થાળ જમવા ઊઠ્યા. જળે કરીને હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી વસ્ત્ર પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝર** થઈને ગામ **રોઝકે** પધાર્યા ને ગામથી આથમણી કોરે ઊતર્યા. પછી **કાકાભાઈ**એ વાજતે ગાજતે સામૈયું કર્યું ને ગામમાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે સંતોને ચોકે સંતે રસોઈ કરી ને બ્રહ્મચારીને ચોકે બ્રહ્મચારીએ રસોઈ કરી. અને લાડુબાએ થાળ કરાવ્યો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને કોગળા

કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને કાકાભાઈને થાળ આપ્યો ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંઘમાં જે જોતું કરાવતું તે પુછાવીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, સાબદા થઈને ઢોલિયે બેઠા. પછી બે સંતને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને એમ કહ્યું જે, "તમે બ્રહ્માનંદસ્વામીને ખબર કરો જે, મહારાજ ગામ રોઝકેથી ચાલ્યા છે તે બે દિવસમાં વડતાલ આવશે. એમ તમે જઈને વધામણી આપો ને અમે ખબર તો મોકલ્યા છે."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **ગાંફ** આવ્યા ને **વસ્તા રાવળ**ને ઘેર ઊતર્યા. ને થાળ જમીને કાઠી-પાળાને જમાડ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે **કમિયાળે** પધાર્યા. ગામ સોંસરા થઈને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે ત્યાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામમાંથી રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને ઘોડાને સારુ ઘાસ-જોગાણ લાવ્યા. કાઠી સારુ પાથરવા મોદ ને ગાદલાં લાવ્યા. પછી મહારાજે સંઘમાં ખબર કઢાવી, ને કહ્યું જે, "જેને કાંઈ જોઈતું હોય તે કહો." ત્યારે સંઘના હરિજન બોલ્યા જે, "બળતણ આવ્યું છે ને બીજું તો કાંઈ નથી જોઈતું." પછી મહારાજે કહ્યું જે, "કાંઈ નથી જોઈતું ને ?"

પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ જમવા પધારો." પછી મહારાજે પોશાક ઉતાર્યો. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને જ્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા, ત્યાં રોઝકાના કાકાભાઈ પાંચ અસવાર સહિત આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરી, કેડ છોડી, મહારાજને પગે પાંચ રૂપિયા મેલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, લાડુબાઈને રસોડે પૂછો કે જમવાનું તૈયાર છે ?" પછી ખબર કાઢીને મહારાજને કહ્યું જે, "દાદા ખાચર અને ઝીણાભાઈ હમણાં જમવા બેસે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાકાભાઈ, તમે લાડુબાઈને રસોડે જમવા જાઓ." પછી તે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે સંઘ ને ગામોગામના સત્સંગી મહારાજનાં દર્શન કરે છે. પછી ચાલ્યા તે ગામ **વારણા** સોંસરા થઈને ઉગમણી કોરે ઘડીક ઊતર્યા. ત્યાં મહારાજે ટીમણ કર્યું અને સર્વે સંઘના મનુષ્યે પણ નાહીને પૂજા કરીને ટીમણ કર્યું. પછી કાઠી, પાળા ને સંતોને પણ ટીમણ કરાવ્યું. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગલિયાણે** પધાર્યા. અને **કરણાભાઈ** આવીને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "રસોઈનો સામાન કેટલો કરાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને નાના આત્માનંદસ્વામી, તમે બે કરણાભાઈ ભેળા જાઓ." પછી મહારાજ નદીએ આવ્યા ને સાધુ-પાળાને કહ્યું જે, "તમે તમારો સામાન સામે કાંઠે મેલી આવો." ને બાઈઓને કહ્યું જે, "તમે પણ તમારો સામાન સામે કાંઠે મેલી આવો." પછી મહારાજ ગાડીમાંથી સામાન આપતા જાય ને સાધુ-પાળા તે લઈને સામે કાંઠે મેલતા જાય.

પછી મહારાજ ઘોડીએ ચડીને સાબર નદી ઊતર્યા. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ગામથી દક્ષિણાદી કોરે ઊતર્યા ને રસોઈના બે ચોકા કર્યા. ઘોડા ને બળદ સારુ ઘાસ ને દાણા લાવ્યા. મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ થયો તે જમવા ઊઠ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "રસોઈને શી વાર છે ?" ત્યારે આત્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "કાઠી, પાળા ને સંતોને જમવા ઉઠાડીએ." અને મહારાજે કહ્યું જે, "સંઘમાં પણ કાંઈ જોઈતું હોય તે ખબર કરાવો." પછી મયારામ ભટ્ટે સર્વેને પૂછીને કાંઈ જોઈતું કરતું અપાવ્યું. સર્વે જમી રહ્યા ને સાવજે ત્રાડ મારી, ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "પાળાને કહીએ જે ઠાલા બંદૂકના અવાજ કરો." પછી જે અવાજ કરવા માંડ્યા તે નદીના પડછંદે(નદીમાં પડતા પડઘા તેણે) કરીને સાવજ જાતા રહ્યા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **સિંજીવાડે** પધાર્યા. **જગરૂપ બારોટ** ને **ગિરધર પટેલે** સામૈયું કર્યું ને ગામ સોંસરા થઈને ગામ બહાર ઊતર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે બેય ચોકે રસોઈ કરવા માંડ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામના હરિભક્ત આવવા માંડ્યા. તે મહારાજ આગળ ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરી, પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી સર્વેને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સોજીત્રાના** હરિજનને દર્શન દીધાં. પછી ચાલ્યા તે ગામ **મહેળાવ** આવ્યા. ત્યાંના હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! રસોઈનો સામાન તૈયાર કરાવ્યો છે. માટે તમે જમીને ચાલજો.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “સંઘ કેટલેક છેટે છે ?” ત્યારે ભગુજી બોલ્યા જે, “સંઘ તો ગાઉક છેટે છે.” પછી મહારાજ ઊતર્યા. ઘોડા અને બળદ સારુ દાણા ને ચાર(લીલું ઘાસ) લાવ્યા. પછી સામાન લાવવા માંડ્યા ને બેય ચોકે રસોઈ થવા માંડી. મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા થઈ. ને ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવતા જાય ને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું. થાળ જમીને વસ્તા ખાચર અને દાદા ખાચરને થાળ આપ્યો. ને ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે જમી રહ્યા પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

તે સમયે સર્વે સાધુ, પાળા ને હરિજન સહિત બ્રહ્માનંદસ્વામી આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા. મહારાજ ઊઠીને તેમને મળ્યા. પછી ગોટા જે હજારીફૂલ તેના હાર મહારાજને પહેરાવ્યા. મહારાજે પ્રસાદીના

હાર તેમને પાછા આપ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! મેં તો લીલાં ઝાડ કપાવ્યાં છે ને ચૂનાની ભાઠીઓ કરાવી છે.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “આવો ફરીને મળીએ.” પછી મળીને મહારાજ બોલ્યા જે, “એનો (લીલાં ઝાડનો) સત્સંગમાં અવતાર આવશે.” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “મારે પણ એમ ઈચ્છા હતી.” પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “તમે કેમ મોડા આવ્યા ? કાંઈ ખબર ન હતી કે શું ?” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “રસોઈ અમારી માનેલી છે. ખબર તો તત્કાળ આવ્યા હતા. વહેલા આવીએ તો તમારા ભેળા જે જમનારા હોય તેમને પણ પૂરું ન થાય ને અમારે પણ પૂરું ન થાય. એમ જાણીને સર્વે જમી રહે ત્યારે આપણે જઈશું એમ મનસૂબો કરીને આ વખત આવ્યા.” પછી મહારાજ મંદિર સંબંધી વાત પૂછતા જાય ને સ્વામી ઉત્તર આપતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો. ને ઘોડીએ ચડીને ચાલ્યા તે ગામ **રાવલી** આવ્યા. ત્યાં તો ગામ **વડતાલ**થી સામૈયું આવ્યું ને ભાતભાતનાં વાજાં, ઢોલ ને શરણાઈ તે વાગી રહ્યાં; એવી રીતે ગાજતે વાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને બ્રહ્માનંદસ્વામીનો હાથ ઝાલીને મંદિર માથે ચડ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ત્રણ મંદિરના પાયા ને સાડા નવ ગજનો ઓટો કર્યો તે મહારાજને દેખાડ્યો. ને એમ કહ્યું જે, “આટલો ઊંચો કર્યો ત્યારે આથમણા ખેતર બરોબર આવ્યો છે, એટલી આ મંદિરની પૃથ્વી નીચી છે.” એમ જ્યારે મહારાજને કીધું ત્યારે મહારાજ કહે, “હવે કાંઈ કામકાજ હોય તો કહો.”

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “તમારા આગળ જે ભેટપૂજા ને સામાન આવે તે અમારા પાળા લીએ. ને બે ઈંટવા (ઈંટવાડા) છે ત્યાંથી પાળા, સાધુ ને બ્રહ્મચારી પાંચ વાર ઈંટો લાવે અને હરિજન ને સંન્યાસી તે પણ લાવે.” પછી મહારાજ તાળી પાડીને બોલ્યા જે, “ઈંટવેથી સર્વે

પાંચ-પાંચ વાર ઈંટો લાવજો. બાઈભાઈ, પરમહંસ, બ્રહ્મચારી, પાળા ને સંન્યાસી તે સર્વેએ લેવા જાવું. એક ઈંટવે બાઈઓ લેવા જાય ને બીજે ઈંટવે સંતો લેવા જાય." એમ કહીને મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને ફૂલના હાર ને ફૂલની ટોપી પહેરાવ્યાં. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામી ! જે ભેટ-પૂજા આવે તે તમારા પાળા અમારા પાસે રાખીને લેવરાવીએ, તે તમારા મંદિરમાં રહે." એમ કહીને મહારાજ બ્રહ્માનંદસ્વામીનો હાથ ઝાલીને ઉતારે ભેળા લઈ ગયા ને પોશાક ઉતાર્યો. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ જળે કરીને સ્નાન કરાવ્યું. ગંગામા ને વરિયાળીબાઈ થાળ લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. જમતા જાય ને બ્રહ્માનંદસ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને સ્વામીને થાળ આપ્યો. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. પછી મહારાજની પૂજા કરી, પુષ્પના હાર પહેરાવી, ભેટ મેલીને સેલું ને પાઘડીઓ મહારાજને બંધાવી, હરિજન પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

❋ વડતાલમાં ગોમતી ગાળવાની શરૂઆત :

જાગીને જળપાન કર્યું ને વસ્ત્ર પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતી જે ધારુ તલાવડી ત્યાં પધાર્યા ને જ્યાં હમણાં છત્રી છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સૌ સાંભળજો, આજથી આ તલાવડીનું નામ 'ગોમતી' છે. સર્વે એને ગાળવા માંડીએ અને તેનો ગાળ કાઢીને મંદિરમાં પૂરણી કરવી છે." પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીને અંગૂઠા પાસેની આંગળીએ કરીને બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, "અમારો ઢોલિયો છે તે ઠેકાણે ઈંટ ને ચૂને કરીને ઓટો કરાવો." એમ કહીને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને હાર આપ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતી તલાવડી મધ્યે ઊભા રહ્યા. સચ્ચિદાનંદસ્વામી ભેગાં ગોમતી ને છાપ દ્વારકામાંથી લાવ્યા હતા તેને એક રૂપે કરીને ગોમતીમાં સ્થાપન કર્યાં ને બીજે સ્વરૂપે કરીને

અમદાવાદમાં નરનારાયણના મંદિરમાં છાપને નિવાસ આપ્યો. પછી ગોમતીમાં ઘોડી ફેરવી. પછી પાવડા ને કોદાળી મંગાવીને ખોદવા માંડ્યા. તે મહારાજ કહે, “ભરો ફાંટુ ને ચાલો.” પછી ફાંટો ભરી ભરીને ચાલવા માંડ્યા, તે જેમ રામચંદ્રનું સૈન્ય સમુદ્ર બાંધવા ચાલ્યું તેવા શોભવા લાગ્યા.

દેશદેશના હરિજન તે સર્વેએ શાલો, દુશાલા ને ભારે ભારે વસ્ત્રમાં ગોમતીની માટી બાંધવા માંડ્યા. તે કોઈકે માથે લીધી ને કોઈક ખભે લીધી. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. લાખો સત્સંગી, પરમહંસ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વેએ પોટકાં લીધાં છે ને મહારાજની કેડે ચાલ્યા. મંદિરમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરી, મંદિરના ઓટા ઉપર જે પાટ બિછાવેલો ત્યાં મહારાજ બિરાજમાન થયા. ઓટાને ફરતી પૂરણી પુરાવા માંડી. સંત ને હરિજન ગોમતીમાં ખોદતા જાય ને રાતદિવસ મૃતિકાની ફાંટો ભરી ભરીને લેવા માંડ્યા. મશાલો બળે ને મહારાજ પણ અડધી-અડધી રાત જાગી બિરાજે.

❊ દરેક સંઘના ઉતારે થાળ જમ્યા :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળપાન કરી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી રહ્યા. તે સમે બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! હરિભક્ત કહે છે જે, અમારે ઉતારે થાળ કરાવીએ તે મહારાજ જમવા પધારશે ?” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “સ્વામી, જેમ તમારી નજરમાં આવે તેમ.” પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી તરત ઊઠ્યા ને વડનગર, વિસનગર ને સુરતના હરિજનને ઉતારે ગયા ને કહ્યું જે, “થાળ કરો ને તમારે ઉતારે મહારાજ જમવા પધારશે. અને ગોમતી ઉપર કરે છે તે ચંદન ને પુષ્પના હાર લાવો. સેલું, રેંટા ને ભારે પોશાક તે જેને જેને જોઈએ તે તમે મંદિરમાંથી લેજો.” ત્યારે વડનગર, વિસનગર ને સુરતના

હરિજન બોલ્યા જે, “સ્વામી, તમે સામાન કહ્યો તે જેરામ બ્રહ્મચારી અને નાનાભાઈને કહો અમને અપાવે. અને મહારાજ જમવા પધારે ત્યારે સાથે આવે ને તમે પણ આવજો.” પછી સ્વામી બોલ્યા જે, “હું તો આવીશ.”

પછી મહારાજ પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે માર્ગમાં હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી મંદિર ઉપર આવ્યા ને મૂર્તિનાં દર્શન કરીને મંદિર પછવાડે જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે ત્યાં પાટ બિછાવેલો તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. હરિજન પુષ્પના હાર લઈ લઈને આવવા માંડ્યા, તે મહારાજને પહેરાવીને ભેટ મેલે, અને સેલાં, પાઘડીઓ આદિ પોશાક પહેરાવી, પગે લાગીને બેસે. મહારાજ તેમને પ્રસાદીના પુષ્પના હાર આપે ને સંત, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસીને પણ આપતા જાય. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ આવીને મહારાજને કહ્યું જે, “હે મહારાજ ! થાળ થયા તે જમવા પધારો.” ત્યારે તરત ઊઠ્યા ને વડનગરના હરિજનને ઉતારે આવી, પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે બરફી, પેંડા, મગદળ, ઘણી ભાતનાં પકવાન ને તળેલાં શાક ને દૂધ-સાકર જમતા જાય ને હરિજન સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ બિરાજ્યા. પછી હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કરે અને ભારે સુવર્ણમય પોશાક પહેરાવીને પુષ્પના હાર પહેરાવે ને પછી મહારાજનાં ચરણ છાતીમાં લિયે.

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું જે, “દશબાર હરિજનના થાળ જમવાના છે, તે પધારો.” પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને વિસનગરના હરિજનને ઉતારે આવ્યા. તે જમવા બિરાજ્યા ને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. જમીને બ્રહ્માનંદસ્વામી અને તદ્રૂપાનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો, તે જમવા બેઠા. મહારાજ ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. ને હરિભક્ત પૂજા કરવા આવ્યા. તે પૂજા કરી, ભેટ મેલીને પુષ્પના હાર

પહેરાવે ને પગે લાગીને બોલે જે, “આવી મૂર્તિ સદાય હૃદયમાં રહેજો.” પછી મહારાજ કહે, “સારું.” પછી મહારાજ સુરતના હરિભક્તના ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે દસવીસ હરિજનના થાળ આવ્યા, તે જમવા માંડ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલે જે, “આ થાળમાંથી જમો.” ત્યારે તેમાંથી બરફી, પેંડા વગેરે પકવાન જમ્યા. પછી નિત્યાનંદસ્વામી અને મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો ને મહારાજ ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. ત્યારે હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે પૂજા કરતા જાય ને રૂપિયા ને ભેટ મેલતા જાય. પુષ્પના હાર પહેરાવે ને ચરણ છાતીમાં લેતા જાય. પછી ભારે પોશાક પહેરાવ્યો, રેંટો મસ્તક ઉપર બંધાવ્યો, કેડે એક રેંટો બંધાવ્યો ને એક રેંટો ખભે નંખાવ્યો. કડાં, વેઢ, વીંટીઓ, પોંચી ને ઊતરી આદિ ઘરેણાં પહેરાવ્યાં ને છાતીમાં ચરણ લીધાં ને પાસે બેઠા.

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! સંતની પંક્તિ થઈ છે, તે પીરસવા પધારો.” પછી મહારાજે હરિજનને પુષ્પના હાર આપ્યા ને પોશાક ને ઘરેણાં, બ્રહ્માનંદસ્વામીના પાળાને આપ્યાં. પછી સંતની પંક્તિમાં પલવટ વાળીને પીરસવા લાગ્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ પણ કરતા જાય, એમ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે સમયે ગામ બોચાસણમાં લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિઓ મેલી હતી, તે ગાડામાં બેસારીને કાશીદાસ લઈને આવ્યા. ને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! મૂર્તિઓ લાવ્યા છીએ.” પછી મહારાજ ગાડા પાસે ઊભા રહીને મૂર્તિઓ જોઈને બોલ્યા જે, “બ્રહ્માનંદસ્વામી ! લક્ષ્મીજી મંદિરમાં પધાર્યાં.” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, **“લક્ષ્મીજીના પતિ સહજાનંદસ્વામી પધાર્યા છે ત્યારે લક્ષ્મીજી પધાર્યાં એમાં શું કહેવું ?”** પછી મહારાજ ઉતારે જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'વડતાલ મહારાજ પધાર્યા, ગોમતીજીનું સ્થાપન કર્યું ને શ્રીલક્ષ્મી નારાયણજીની મૂર્તિઓ આવી' એ નામે એકસઠમો વિશ્રામ ॥૬૧॥

વિશ્રામ - ૬૨

વડતાલે પ્રબોધિની ઉત્સવ તથા લક્ષ્મીનારાયણની પ્રતિષ્ઠા

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું. ને વસ્ત્ર પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ઢોલ, શરણાઈ ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે ને ગોમતીએ પધાર્યા. ઓટા ઉપર ગાદી ને તકિયા બિછાવેલ ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. પછી ગોમતી ગળાવા માંડી. સંત ને હરિજન તે ટોપલા ભરીભરીને લાવે ને કોઈ ફાંટુ ભરીને લાવે; એવી રીતે કામ ચાલે છે ને મહારાજનાં દર્શન થાય છે. પછી મહારાજ કહે, "ચાલો મંદિરમાં." તે સર્વે સંત ને હરિજન ખોદેલી માટી લઈને ચાલ્યા. મહારાજ ઘોડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં આવીને ઊતર્યા ને મંદિરને પછવાડે પાટ બિછાવેલી તેના ઉપર બિરાજ્યા. હરિજને ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યા ને મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર પાછા આપ્યા. પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા ને કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે બોલ્યા જે, "મુખડાની માયા લાગી રે મોહન તારા..." એ કીર્તન ગાઈ રહ્યા ત્યારે ઉતારે પધાર્યા.

પછી દિવાળી આવી ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ દીપમાળ કરેલી તે દીવા પ્રગટાવ્યા. પછી અમદાવાદથી આનંદસ્વામીનું મંડળ આવ્યું. મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા ને નરનારાયણ દેવની ખબર પૂછીને ઉતારે પધાર્યા. સુવાસિનીબાઈ થાળ લાવ્યાં તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. તે જળપાન કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી આનંદસ્વામી ને

બ્રહ્માનંદસ્વામીને તેડાવ્યા, તે બેય જણ પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે થાળ જમીને એમને આપ્યો ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી તે બેય જણ જમીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામી, આપણે લક્ષ્મીનારાયણ દેવ પધરાવવા છે. તેનો સામાન જેમ જોઈએ તેમ મંગાવજો ને વેદિયા બ્રાહ્મણને તેડાવો." ત્યારે તે બેય જણ બોલ્યા જે, "ઉમરેઠ, હળવદ, અમદાવાદ ને વડોદરાના ને તે વિના બીજા પણ ભણેલા બ્રાહ્મણ ઘણાક છે." એમ કહ્યું ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ગોપાળાનંદસ્વામીને પૂછીને સામાન મંગાવવો." પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરી ચાલ્યા, તે મંદિરમાં દેવનાં દર્શન કરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સર્વે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી ને દેશદેશના સર્વે હરિજન મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ પણ એમને પ્રસાદીના હાર પાછા આપતા જાય. પછી દેશદેશના હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા ભેળા આવ્યા ને ભારેભારે પોશાક લાવ્યા. ભગુજી આદિ પાળા એમ બોલ્યા જે, "તમે ગામોગામના હરિજન ભેળા થઈને આવો." પછી વડોદરાના નાથભક્ત ને જગજીવન મહારાજ સારુ પહેરામણી લાવ્યા ને પૂજા કરવા માંડી. પોશાક પહેરાવી, કડાં, ઊતરી, કેડે કંદોરો ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી આરતી ઉતારી ને ભેટ મેલવા માંડી.

પછી બ્રહ્મચારી અન્નકૂટ પૂરી રહ્યા, ત્યારે મહારાજને કહે, "પધારો!" મહારાજ પધાર્યા ને આરતી ઉતારી ને સૌ ભેટ મેલતા જાય. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરી, જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને પૂછતા જાય, "કેની રસોઈ છે ?" ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ઉમરેઠ ને વડોદરાના હરિજનની રસોઈ છે." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ચાખડીએ ચડીને ઊભા. ત્યારે રસોઈવાળા પૂજા કરવા આવ્યા. તે પોશાક પહેરાવ્યો, પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલીને

પગે લાગી ઊભા. મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા ને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે ખોબો ભરીને જલેબી આપતા જાય ને તાણ કરતા જાય ને એમ બોલે, "જમો મહારાજો..!" પછી મહારાજની કેડે સંત, વડાં, ભજિયાં, શાક, પાપડ ને અથાણાં પીરસતા જાય. પછી મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મુકુંદ બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારી ને નાનાભાઈ તે પણ દૂધ, ભાત ને સાકર તાણ કરીને પીરસે.

પછી મહારાજ ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને કંઠને વિશે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા છે, ને ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. પછી સર્વે સંતો પગે લાગીને બેઠા, પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ જે ગવૈયા તે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેળા ગાતા જાય અને હરિજન મહારાજને હાર લાવીને પહેરાવે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને બેઠા.

પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા માંડ્યા. મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર કોઈથી ન થાય ત્યારે તેના ઉત્તર પોતે કરે ને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી આદિ સંતો બોલે જે, "હે મહારાજ ! જથાર્થ ઉત્તર થયો." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને મશાલોનો પ્રકાશ થઈ રહ્યો છે, ને ચાલ્યા તે મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારી દૂધ ને સાકર લાવ્યા. તે પીને બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યું ને એમ બોલ્યા જે, "કાલે ગામ બામણોલી જાવા છે."

ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "સગરામના ઘરનો વિક્ષેપ છે તે ટાળજો." પછી મહારાજ જરાક વાર પોઢ્યા. જાગીને ચાલ્યા તે **બામણોલી** પધાર્યા ને **તખાપગી**ના વાડામાં જઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વાત કરી, "ધર્મ,

જ્ઞાન, વૈરાગ્ય ને ભક્તિ તેણે સહિત જે અમારો નિશ્ચય તેને બળે કરીને સંસારનો ત્યાગ કર્યો હોય તોપણ અમારે વચને કરીને સંસારમાં રહેવું અને ભગવાનના વચનમાં જ કલ્યાણ છે." પછી બાઈઓ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ ! તમારી આજ્ઞામાં જ કલ્યાણ રહ્યું છે." પછી મહારાજને ચિકણ (કાકડી) જમાડી.

પછી મહારાજ ઘોડીએ ચડીને **વડતાલ** આવ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને મંદિરને પછવાડે જે પાટ તેના ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિજને ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવ્યા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને લાડુની તાણ કરતા જાય, એમ પાંચ વાર પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ઉતારે આવ્યા ને હાથ ધોવરાવીને જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા ને સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠાં. ને હરિજન ને સંતો ગોમતી ખોદે ને મૃતિકા લઈને મંદિરમાં પૂરણી પૂરે ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. કેટલાક મૃતિકાના ટોપલા ભરીને તથા કેટલાક ફાંટુ ભરીને મંદિરમાં લઈ જાય. પછી મહારાજ બામરોલી ગામ ગયા હતા. તે ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કીર્તન કર્યાં ને બોલ્યા જે, "આંગણિયે ઝાઝું શું ભણિયે, આવો પ્યારા મારે આંગણિયે." અને ચોથું પદ જે,

"વાતડલી રો'ને રાતડલી, વ્હાલા પૂછું એક વાતડલી, જેને ઘેર રજની તમે જાગ્યા, કોણ હતી તેની જાતડલી. બ્રહ્માનંદ કે' સંશે થયો નહીં, ધન્ય તમારી છાતડલી...વ્હાલા"

એવી રીતનાં મર્મનાં વચન સાંભળીને મહારાજ હસતા જાય ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દેતા જાય. પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે

બ્રહ્માનંદસ્વામીને મહારાજે હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ મૃતિકાનું ઢેફું માથે લઈને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં આવ્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલે ને ઈંટો પણ લાવીને ગંજ કર્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી વાજાં મંગાવ્યાં. સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજિરાં લઈને ગવૈયા સંતો ગાવા લાગ્યા. ને પદ બોલ્યા જે, "કયો કછુ મરજી દેખી અરજી એ હમારી." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "કુંવર મત પકરો મોરી બૈયાં."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કર્યું. પછી લાડુબાઈ થાળ લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચરણનો સ્પર્શ કરીને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સર્વેને ઊઠવાની રજા આપી, મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરીને મંદિર પછવાડે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. તે સંત ને હરિજન હજારીગોટા ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસતા જાય. સુરતના હરિજન પોશાક લાવ્યા, તે મુનિબાવે મહારાજને પહેરાવ્યો ને પગે લાગ્યા. પછી બુરાનપુરના હરિજન ને ખાનદેશ ને નિમાડ દેશના હરિજન, ભારે ભારે પોશાક લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવી પગે લાગ્યા, કડાં પહેરાવ્યાં ને પુષ્પના હાર પહરાવ્યા. ને પગે લાગીને મહારાજ પાસે બેસે. ત્યારે મહારાજ તેમને પુષ્પના હાર આપે. પછી એમ ને એમ પૂજા કરતાં બપોર થયા, ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા. ઉતારે આવી, પોશાક ઉતારી, ફરાળ કર્યું. ભારે બુરાનપુરી રેંટો માથે બાંધ્યો, કિનખાબની ડગલી ને સુરવાળ પહેર્યાં, ભારે રેંટો ખભે નાંખ્યો ને એક રેંટો કેડે બાંધ્યો. ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને પાઘમાં પુષ્પના તોરા શોભી રહ્યા છે, ને હાથમાં રૂમાલ લીધો છે, ને ઘોડીએ અસવાર થયા. ઢોલ, શરણાઈ ને ત્રાંસાં વાગી રહ્યાં છે, ને

ચાલ્યા તે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. હરિભક્ત પુષ્પના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને ભેટ મેલે. ને મહારાજ પ્રસાદીના ફૂલના હાર, સંત અને હરિજનને આપે.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી ઓટાથી આથમણી કોરે માર્ગ કરાવ્યો ને સંતમંડળ ફરીને ગાવા લાગ્યા. મહારાજ ફૂલના હાર આપે તે કુબેરસંગ છડીદાર લઈને સંતોને પહેરાવે. પછી મહારાજ કહે, "હવે રાખો ને ચાલો મંદિરમાં જાઈએ." પછી ગોમતીમાં જે ધૂળ ખોદે તે લેવા માંડ્યા. તેઓ જાણે, 'હું ઝાઝી લઉં' ને બીજા જાણે, 'હું ઝાઝી લઉં' એવી રીતે મોટાં પોટકાં બાંધીને બે બે ત્રણ જણ માથે મેલે. ત્યારે તેને જોઈને મહારાજ કહે જે, "થોડી થોડી લો." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ત્રાંસાં, ઢોલ, શરણાઈ આદિ વાગી રહ્યાં છે, ને કુબેરસંગ છડીદાર તે નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને મંદિરમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને દીવા કર્યા. પછી આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી માનસંગ બારોટ ઊભા થઈને રેણકી છંદ બોલ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને કીર્તન બોલ્યા જે, "જાદુ કરી ગયો રે." પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "અટારિયા મોરી આજ રે, નંદકુંવર નટવર આહીલો રે. અટા..."

પછી મહારાજ 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઊઠ્યા ને ઉતારે પધારી ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગંગામા આદિ હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યાં, તે પૂજા કરીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજે વાત કરી, **"ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, મારી ભક્તિ-સેવા કરવી ને મારા સ્વરૂપનો અડગ નિશ્ચય, એટલાં વાનાં દૃઢ કરીને રાખજો, તો મારું અક્ષરધામ છે તેને પામશો."** એમ કહીને સર્વને ઊઠવાની આજ્ઞા કરી, ને પોતે પોઢ્યા. પછી બાઈઓ કીર્તન બોલ્યાં જે, "આજ મારે ઓરડે રે આવ્યા અવિનાશી અલબેલ."

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી પોશાક પહેરી, મંદિરમાં લક્ષ્મીનારાયણ પધરાવવા સારુ વેદિકા કરતા હતા ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. ને વિધિ બતાવી ને પછી પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. હરિજન પુષ્પના હાર લઈને આવ્યા. તે મહારાજને પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ થયો છે તે જમવા પધારો ને રસોઈ પણ તૈયાર થઈ છે." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા ને સ્નાન કરી જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળા ને થાળવાળા તે પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુમકુમનો ચાંદલો ભાલમાં કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને પછી ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ ચાલ્યા તે સંતની પંક્તિમાં આવ્યા ને જલેબી પીરસવા માંડી. તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. વડોદરાના કંદોઈ હરિભાઈની રસોઈ હતી. મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા ને પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં હોમ થાય છે ત્યાં આવીને લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિ પાસે ઊભા રહ્યા. સર્વે બ્રાહ્મણ મહારાજને જોઈને ઊભા થયા ને ત્યાં મૂર્તિમાન ચાર વેદ આવીને બેઠા હતા તે પણ ઊભા થયા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને જરાક વાર પોઢ્યા.

❋ વડતાલ લક્ષ્મીનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠામાં સર્વે ધામના મુક્તો આવ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું ને પોશાક પહેરીને બેઠા. તે સમયે અક્ષરધામના ને શ્વેતદ્વીપના ને બદરિકાશ્રમ આદિ ધામ તેમના મુક્ત, સર્વે આવીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. જ્યારે શ્રીનગરમાં નરનારાયણ પધરાવ્યા હતા ત્યારે મહારાજે, તે સર્વેને

તેડાવ્યા હતા. નરનારાયણ દેવને પધરાવી, બ્રાહ્મણની ચોરાશી કરી ને મહારાજ ત્યાંથી ચાલ્યા ત્યારે તે સર્વ મુક્તો હાથ જોડીને ઊભા રહ્યા. પછી મહારાજે કહ્યું જે, "હવે તમે સર્વે પોતપોતાને ઠેકાણે જાઓ અને જ્યારે ગામ વડતાલમાં લક્ષ્મીનારાયણ દેવ પધરાવીએ ત્યારે સર્વે આવજો." એમ કહીને મહારાજે રજા આપી હતી. તે સર્વે મુક્ત પોતાને સ્થાનકે ગયા. પછી જ્યારે મહારાજ વડતાલ આવ્યા ત્યારે સર્વે આવ્યા.

તે સમયે જે બાઈભાઈ સમાધિવાળાં હતાં તે સર્વેએ દેખ્યું ને અહો અહો કર્યું ! મહારાજે સર્વ મુક્તોને ગોમતીને કાંઠે ઉતારા અપાવ્યા ને બોલ્યા જે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, સોનાને ઈંડે છત્ર લાલ બિરાજે છે, છડીદાર કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે, પાળા ને સરબંધી બરકમદાર આગળ ચાલ્યા જાય છે, મુનિમંડળ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે સાથે છે; એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. ને જયજયકાર થઈ રહ્યો છે તે સમયે હજારો મનુષ્યને સમાધિ થઈ. પછી સભા થઈ ને પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. સંત ને હરિભક્ત હાથ જોડીને મહારાજને પ્રશ્ન પૂછે, તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. અને કોઈ સમયે તો પોતે વાત કરે, ને કોઈ સમયે તો ધ્યાન ધરીને બેસે. તે સમયે કોઈક હરિજન પૂજા કરવા આવે અથવા કોઈક જમવાનું પૂછવા આવે તો તેના ઉપર ખીજે છે ને પછી તેને પ્રસાદીના હાર આપે ને છાતીમાં ચરણ આપે છે એવો દયાળુ સ્વભાવ છે.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. સંત ને હરિજન તે પણ ગોમતીમાંથી ખોદેલ મૃતિકા લઈને સાથે ચાલ્યા. મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી રહ્યા. પછી શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતોને બોલાવ્યા, તે પગે લાગીને બેઠા ને

વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા, તે પૂજા કરતા જાય ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. ત્યારે મહારાજ કરુણાની દૃષ્ટિએ કરીને સર્વેને બોલાવે છે. અને જે જે પ્રકારે કરીને પોતાની મૂર્તિ ભક્તજનને સાંભરે તેવી રીતે લીલા કરે છે. પછી ઉતારે જઈને પોઢ્યા.

☀ મહારાજે ધામધૂમથી લક્ષ્મીનારાયણ પધરાવ્યા :

મહારાજ વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરી, હાથમાં રૂમાલ લઈને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણ પધરાવ્યાનો જ્યાં સમય થયો, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. બ્રાહ્મણને વેશે આવેલા મૂર્તિમાન ચાર વેદ તે વેદનો ઉચ્ચારણ કરી રહ્યા છે, ને સર્વે ધામોનાં મુક્તમંડળ મહારાજને પગે લાગીને જય જયકાર કરી રહ્યાં છે. તે સમયે હજારો મનુષ્યને સમાધિ પણ થઈ.

પછી લક્ષ્મીનારાયણ દેવને મંદિરમાં સ્થાપન કરવા લાવ્યા. મહારાજ પણ પાસે ઊભા છે ને મૂર્તિમાન વેદે જ પંડે લક્ષ્મીનારાયણની મૂર્તિનું સ્થાપન કર્યું. તે સમયે મહારાજે કહ્યું જે, "કળશ ને ધજા તે કોણ ચડાવે છે ?" ત્યારે વડોદરાના રામચંદ્ર વૈદ્ય બોલ્યા જે, "હજાર રૂપિયા આપીએ ને ધજા અમે ચડાવશું." ત્યારે સુરત શહેરના જાદવજી આદિ બોલ્યા જે, "બે હજાર રૂપિયા આપીએ ને અમે કળશ ચડાવશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું લ્યો." ને દેવને ભારેભારે વસ્ત્ર ને ઘરેણાં પહેરાવ્યાં ને મહારાજે પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી આરતી ઉતારી ને નાના પ્રકારનાં વાજિંત્ર વાગ્યાં. દેવોએ દુંદુભી વગાડ્યાં ને પુષ્પનો વરસાદ કર્યો. અપ્સરાઓએ નૃત્ય કર્યું ને ગાંધર્વએ ગાન કર્યું. હરિજનોએ નાના પ્રકારની ભેટ મેલી. પોશાક, ઘરેણાં, રૂપિયા ને પૃથ્વીના લેખ તે

લખાવીને આપ્યા. આંબા, મહુડા, રાયણો, નારિયેળી ને ફણસ આદિ નાના પ્રકારનાં વૃક્ષના પણ લેખ કરાવીને આપ્યા. મહારાજ પણ મંદિરની કોળીમાં ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા.

❊ ગોમતીમાં નાહીને છાપો લેવાની આજ્ઞા :

પછી દેવને જમાડવા સારુ બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા. ને મહારાજ ઊભા થઈને બોલ્યા જે, "બાઈભાઈ સર્વે હરિજન, પરમહંસ, બ્રહ્મચારી ને બ્રાહ્મણ સર્વે છાપો લેજો. કેમ જે, દ્વારકામાં અન્યાય બહુ થાવા માંડ્યો, તેથી સચ્ચિદાનંદસ્વામી ભેળા ત્રિકમજી ને રુક્મિણી આદિ અષ્ટ પટરાણીઓ સહિત રણછોડજી આવ્યા છે. તે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં રહેશે. ને ગોમતી ને છાપો તે પણ સાથે લેતા આવ્યા છે, તે ગોમતી હાલ જે ગોમતી તળાવ ગળાય છે તેમાં રહેશે. માટે ગોમતીમાં નાહીને સર્વે છાપો લેજો, એમ અમારી આજ્ઞા છે." પછી કેસરચંદન ચોપડીને મહારાજને છાપો આપીને પ્રસાદીની કરાવી. પછી ઠાકોર જમી રહ્યા ને આરતી થઈ. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને બ્રહ્મચારી થાળ લઈને ગયા. મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને જે દૂધની સામગ્રી હતી તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને સંતની પંક્તિમાં થાળ મોકલ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતની પંક્તિમાં લાડવા પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એમ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉતારે પધારી, વસ્ત્ર ઉતારી, જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ગોમતીને કાંઠે સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગોમતી ગળાય તેનો ગાળ લઈને હરિજન મંદિરમા નાંખી આવે. ને ગોમતીમાં ખોદતાં જળ આવ્યું ને વિરડા થયા. પછી મહારાજ કહે, "વિરડામાંથી જળ લાવો." પછી ગાળીને કળશિયો ભરીને

જળ લાવ્યા. તે જળ મહારાજે પીધું ને એમ બોલ્યા જે, "આ જળમાં મીઠાશ બહુ છે." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજે સાક્ષાત્કાર ગોમતી સ્થાપન કર્યાં તે જળમાં મીઠાશનું શું કહેવું !" પછી મહારાજે જળ પીધું હતું તે જળ વિરડામાં નાખ્યું ને બીજું સર્વેને વહેંચી આપ્યું. તે પછી મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત અને હરિભક્ત તે ગોમતીમાં નાહીને છાપો લઈને આવે ને મહારાજને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરાવી.

❊ વડતાલ બે સમૈયામાં વણતેડ્યે આવવું :

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સર્વે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી ને હરિભક્ત બાઈભાઈ તે સર્વે સાંભળજો, **"અમે બે સમૈયાનો નિર્ધાર કર્યો છે, તે એક કાર્તિક સુદિ એકાદશી જે પ્રબોધિની કહેવાય છે, ને બીજો ચૈત્ર સુદિ રામનવમી, તે દિવસ સર્વે હરિભક્તો આવજો. તે સમૈયો કાં તો અમદાવાદમાં નરનારાયણના મંદિરમાં કરીએ કાં તો ગામ વડતાલમાં લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં કરીએ. માટે હવેથી સર્વે વગર તેડે આવજો ને કંકોતરીઓ નહીં લખીએ. એમ અમારી આજ્ઞા છે."** પછી સંતો ગોડી બોલ્યા ને પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે લક્ષ્મીનારાયણ જમ્યા. ને દૂધ ને પૂરી લઈને બ્રહ્મચારી આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો." પછી મહારાજ તે જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી દેશદેશના હરિજન આવ્યા. તે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે ને રજા માગીને ચાલે. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

મહારાજ વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પોશાક પહેરીને મંદિરમાં આવ્યા ને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને મંદિરને પછવાડે

આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી બોલ્યા જે, "સર્વે સંતનાં મંડળ બાંધીને દેશદેશમાં હરિજનની આગળ કથાવાર્તા કરવા મોકલો." એમ સદ્ગુરુને કહ્યું ને પછી કહે, "આવો મળીએ." પછી બે સંત મહારાજને પડખે ઊભા રહે ને જે સંત મળવા આવે તે મળીમળીને બેસતા જાય, એમ સર્વે સંતને મળી રહ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ! બે ત્રણ રસોઈઓ છે, તે પરમહંસને હમણાં રાખો." ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રાહ્મણોને સેલાં, પાઘડીઓ ને દક્ષિણા સર્વને અલાવવી છે, તે સંતમંડળ પણ રહે."

પછી જમીને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. રસોઈવાળા ને થાળવાળા પૂજા કરવા આવ્યા. ચંદનની અર્ચા કરી, કુમકુમનો ચાંદલો કરીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે ને મહારાજ એમને પ્રસાદીના હાર આપે. પછી ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિ થઈ. મહારાજ પીરસવા પધાર્યા તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એમ પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ચાખડીએ ચડીને, લક્ષ્મીનારાયણ દેવ આગળ આવીને પાટ ઉપર ગાદીતકિયા ને ઓછાડ પાથરેલ, તેના ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી, હરિજન ને બ્રાહ્મણ જે વરૂણીમાં વર્યા હતા તે ને બીજા સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી સુરતના ને બુરાનપુરના હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો, કંઠને વિષે ઊતરી પહેરાવી, કડાં, વેઢ, વીંટીઓ ને બાજુબંધ એ આદિ ઘરેણાં પહેરાવ્યાં. ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા.

પછી જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા તેમને સારુ ભારે સેલાં, પાઘડીઓ, વેઢ ને વીંટીઓ લાવ્યા. પછી બ્રાહ્મણોનાં નામ લખેલાં તે વાંચીને જેમ જેને આપવું ઘટે તેમ પહેરામણી કરવા માંડી. પછી શોભારામ શાસ્ત્રી આદિ ભણેલા બ્રાહ્મણને પોશાક ને વેઢ આપ્યા ને રૂપિયાની પોસ ભરીને આપી. બીજા બ્રાહ્મણને પણ બે બે રૂપિયા અપાવ્યા. બ્રાહ્મણને રૂપે જે ચાર વેદ આવ્યા હતા તેમને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં, ફૂલના હાર આપ્યા ને દિવ્ય સરપાવ આપ્યો. તે સમયે ઘણાક હરિજનને સમાધિઓ થઈ. જે અક્ષરધામ આદિના મુક્ત આવ્યા હતા તેમને મહારાજે એમ આજ્ઞા કરી જે, "હવે અમે જે જે ગામમાં શિખરબંધ મંદિર કરીએ ને મૂર્તિઓ પધરાવીએ ત્યારે તમે સર્વે આવજો." એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સર્વે મુક્ત જેમ આજ્ઞા થઈ તે મુજબ પોતપોતાને ઠેકાણે ગયા. મુનિમંડળ ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલે પ્રબોધિની ઉત્સવ ને લક્ષ્મીનારાયણ-પ્રતિષ્ઠા, બે સમૈયામાં આમંત્રણ વિના આવવું ને છાપો લેવી' એ નામે બાસઠમો વિશ્રામ ॥૬૨॥

વિશ્રામ - ૬૩

ભુજનગર ને ધોલેરા મંદિર કરવા સંતોને મોકલ્યા અને ગઢપુરમાં વાસુદેવ પધરાવી વડતાલ પધાર્યા

પછી મહારાજે જાગીને જળના કોગળા કર્યા. જળપાન કરી, પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજમાન થયા ને સર્વે સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી ગોમતી ખોદાય ને સર્વે સંત ને હરિજન મૃતિકા લઈ લઈને મંદિરમાં નાંખે. પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. અને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પાટ ઉપર બિરાજ્યા, ને સર્વે સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "આ મંદિરમાં કામકાજના કરનારા સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે, જેમ બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે તેમ કરજો, ને આવો મળીએ." પછી મહારાજ સર્વને મળ્યા ને કડિયા તથા સલાટને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને ગંગામા આદિ બાઈઓ થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. તે દૂધની પૂરી જમતા જાય ને આનંદસ્વામી સાથે વાત કરતા જાય અને બાઈઓ થાળ બોલતા જાય જે, "જીમત પિયા પ્રાણ જીમાવતી..."

પછી દૂધ, સાકર જમીને બ્રહ્માનંદસ્વામી અને આનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો ને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગંગામા આદિ હરિજન બાઈઓ મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યાં. ને પૂજા કરીને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે ને એમ બોલે, "હે મહારાજ ! હવે ક્યારે દર્શન દેશો ? ને આવા ને આવા અખંડ હૃદયમાં રહેજો." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, **"બે સમૈયા અમે ઠેરાવ્યા છે, તે એક રામનવમીનો ને બીજો પ્રબોધિની એકાદશીનો. તે બે સમૈયા ઉપર અમે અમદાવાદ આવીએ**

કે વડતાલ આવીએ. માટે બાઈભાઈ સર્વે અમારે દર્શને ત્યારે આવજો ને ગઢડે જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કરીએ છીએ, ત્યાં પણ સર્વે આવજો." પછી મહારાજે સર્વને રજા આપી અને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઘોડા સાબદા કરાવ્યા. ને પાળા પણ તૈયાર થયા ને મહારાજ ઘોડે અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે કોઈક સંતને દર્શન થયાં ને કોઈકને ન થયાં. મહારાજ ત્યાંથી ગામ **પીપળાવ** આવ્યા. ને હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બુધેજ** પધાર્યા. અને **હઠીભાઈ, ખોડાભાઈ** ને **તેજાભાઈ** તેમના ફળીમાં આવીને ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગુડેલ** પધાર્યા. ત્યાં **જીભાઈ**ના ફળીમાં ઊતર્યા ને કાઠીઓને છાસ પીવરાવી. પછી મહારાજ જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગોલાણા** થઈને **મોટી બોરુ** થઈને **ભેકડીઆ**ને આરે ભોગાવો ઊતરીને ગામ **પીપળી** આવ્યા. ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ **ધોલેરે** આવ્યા ને **પૂંજાજી**ના ફળીમાં ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો, તે મહારાજ જમવા ઊઠ્યા. પૂંજાજીએ જળે કરીને મહારાજને નવરાવ્યા, ને પછી જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સભા કરીને કીર્તન ગવરાવ્યાં ને પોઢ્યા.

❊ ધોલેરામાં મંદિર માટે જગ્યાની માંગણી કરવાની વાત :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જ્યાં હમણાં મંદિર છે તે ઠેકાણે ઊભા. ને એમ બોલ્યા જે, "આ ઠેકાણે તળાવથી આથમણી કોરે, આપણે મંદિર કરવા સારુ સાહેબને કહીને જગ્યા લિયો." ત્યારે **પૂંજાજી, ડોસા શેઠ ને ખીમા પટેલ** તે બોલ્યા

જે, “સાહેબ તો આપણે જોઈએ તેટલી જગ્યા આપે.” પછી મહારાજે ઘોડી ફેરવીને જ્યાં હમણાં મદનમોહન બેઠા છે ત્યાં આવીને ઊભા રહીને બોલ્યા જે, “આ ઠેકાણે મૂર્તિઓ બેસે.” ત્યારે હરિજન બોલ્યા જે, “સાહેબ તો કહેશો તેટલી જાયગા આપે, પણ આપણે સાચવવી કઠણ પડશે.” પછી મહારાજ કહે, “જાયગા તો લિયો !” એમ કહીને પૂંજાભાઈને ઘેર આવી, ઘોડીએથી ઊતર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સર્વને જમાડ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા, ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊતર્યા. ને દાતણ કરીને વસ્ત્ર ઉતારીને વાવમાં નાયા ને નાઈને વસ્ત્ર પહેરીને પુષ્પના હાર હરિજનને પહેરાવ્યા. પછી **ગઢડા**માંથી સામૈયું આવ્યું, તે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે લાલ છત્ર તે ઉપર બિરાજે છે, ને આગળ ઝાંઝ, મૃદંગ ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે ગાજતે વાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરી અક્ષરઓરડીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વડતાલમાં જે મૂર્તિઓ પધરાવી તેની વાત કરતા જાય. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કર્યું ને પોશાક પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સંતો ઉતારે આવ્યા ને આરતી-ધૂન કરીને

શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. મુક્તાનંદસ્વામીએ હરિજનને વાતો કરી. ભણનારા સંતો તે ભણવા લાગ્યા ને ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. નિષ્કુળાનંદસ્વામી ભક્તચિંતામણિ નામે ગ્રંથ કરે ને તેમાં હરિજનનાં નામ લખાય ને તેમાં નાના પ્રકારના પરચા પણ લખ્યા છે. નિર્લોભી, નિષ્કામી, નિઃસ્વાદી, નિઃસ્નેહ ને નિર્માની એ પાંચ વર્તમાનની વાત પણ લખી છે. તે તો તમે ગ્રંથમાંથી સાંભળો છો.

પછી મહારાજે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરી, ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા તે 'હરે' તેવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કર્યું ને ઘોડીએ અસવાર થઈ, લક્ષ્મીવાડીએ ગયા. ત્યાં ઘોડી ફેરવી ને પછી ઘોડીએથી ઊતરીને બેઠક છે તેના ઉપર બિરાજ્યા. વાડીમાં રહેનારા સંતો ને પાળાએ ફૂલના હાર, તોરા ને ગુચ્છ ધારણ કરાવ્યા. પછી કેળાં, અંજીર ને શેરડીના સાંઠા તે લાવીને મહારાજને પગે મેલ્યા. પછી મહારાજ કહે, "સર્વેને વહેંચી આપો." પછી સુધારીને પ્રથમ મહારાજને જમાડી, ને પછી સર્વેને વહેંચી આપ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને વાડીવાળાને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી ચાલ્યા તે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે સુવાસિનીબાઈ થાળ કરીને લાવ્યાં. પછી મહારાજ ઢોલિયેથી ઊતર્યા ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ભુજમાં મંદિર માટે જગ્યા લીધી, મંદિર તૈયાર કરવા પત્ર :

તે સમયે ભુજનગરથી હીરજીભાઈ ને ગંગારામભાઈ આદિ હરિભક્તે પત્ર લખ્યો જે, "તમારો પત્ર આવ્યો. તેને વાંચીને સમાચાર જાણ્યા. નરનારાયણનું મંદિર કરવા સારુ દરબારથી દક્ષિણાદી કોરે ને

રાજમાર્ગથી ઉગમણી કોરે જગ્યા લીધી છે. તે જગ્યાનો લેખ કરાવ્યો છે ને સામાન પણ ભેળો કરવા માંડ્યો છે." પછી તે સાંભળીને મહારાજ બહુ રાજી થયા ને શુકમુનિ પાસે કાગળ લખાવ્યો જે, "મંદિરનો પાયો નંખાવજો. મંદિર શિખરબંધ કરવાં ને ઉત્તરમુખે નરનારાયણની મૂર્તિઓ બિરાજે તેમ કરવાં. તમે મંદિરનો આરંભ કરો, ત્યાં આંહીંથી નિર્લોભાનંદસ્વામીનું મંડળ મોકલીએ છીએ. ડુંગરપુર પણ સંત ને પાળાને સાબદા કરીને મોકલીએ છીએ, તે નરનારાયણની મૂર્તિઓ લઈને આવશે. અયોધ્યાવાસી, કાઠી, પાળા, સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિભક્ત જે બાઈભાઈ તેણે સહિત અમે ત્યારે આવશું. ને મંદિર કરવાની તાકીદ રાખજો." એવી રીતનો પત્ર લખાવીને મોકલાવ્યો ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી, કથા વંચાવવા માંડ્યા. પછી વરિયાળીબાઈ થાળ લાવ્યાં. જળના કોગળા કરીને બાજોઠ ઉપર બિરાજ્યા. બીજા બાજોઠ ઉપર થાળ મૂક્યો ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાત કરતા જાય. ત્યારે લાડુબાઈ, જીવુબાઈ ને રાજબાઈ આદિ સર્વે બાઈઓ બોલ્યાં જે, "અયોધ્યાવાસીને કાંઈ જોઈતું હોય પણ અમારી પાસે કાંઈ માગતા નથી, તે તમે આજ્ઞા કરો." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "એમની સેવામાં જે બાઈઓ છે તે એમને કાંઈ જોઈતું હશે તે તમારી પાસેથી લઈ જાશે." ત્યારે બાઈઓ બોલી જે, "અમે, એમને ઘેર એકૂકી દૂઝણી ભેંસ આલીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઠીક છે." પછી ભેંસોના ચારનારા ગોવાળ પાસે બે ભેંસોને પાડીઓ સહિત મંગાવી, ને સાંજને ટાંણે મહારાજને આપી. પછી મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી.

પછી જાગીને જળપાન કરીને કથાવાળા જે પ્રાગજી દવે તેને તેડાવીને કથા વંચાવવાનો પ્રારંભ કરાવ્યો. ને અમે ભણનારા સંતો

મહારાજ પાસે લખતા હતા. તે સમયે ભીમ પાળે બંદૂકનો અવાજ કર્યો. ને માણકી ઘોડીએ ઠાણ દીધેલું(વિંયાણેલી) ને વછેરીને પણ ધાવવા ન દે. પછી મહારાજે તે પાળાને બોલાવીને કહ્યું જે, “જોઈએ બંદૂક.” પછી તેણે મહારાજને બંદૂક આપી. મહારાજે ઓસરીની કોર ઉપર ઠબકારી, તે બે કટકા થઈ ગયા. ને બોલ્યા જે, “તને જાણ નથી? જાઓ, અવાજ કરો છો પણ એમ નથી જાણતા જે, ઘોડીએ ઠાણ દીધું છે ને વછેરીને એની મા ધાવવા પણ દેતી નથી. હવે જેને અવાજ કરવા હોય તે વાડીએ જઈને કરવા.” પછી ઘોડીની ચાકરીવાળો પૂછવા આવ્યો જે, “એની મા ધાવવા નથી દેતી.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “વાટકામાં દૂધ ભરો ને આંગળીમાં મેલીને જરા જરા ચાટવા શીખવો.” પછી વછેરી ધીરે ધીરે દૂધ પીતાં શીખી. એક સમયે સવારના પહોરમાં બે વછેરીઓને ભેગી બહાર છોડી, ત્યારે જેને ધાવવા ન દીધેલ તે વછેરી દોડવા ગઈ, ત્યાં તો પડી. ત્યારે મહારાજ કથા વંચાવતા હતા તે બોલ્યા જે, “બેયને ભેગા ન છોડવા, આગળ પાછળ છોડજો.” એમ કહીને કથા રખાવી ને થાળ આવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને સભા કરીને બિરાજ્યા. એવા જે અનંતકોટી બ્રહ્માંડના અધિપતિ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ શ્રીજીમહારાજ, તેમની પાસે રહ્યાં જે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, પાળા, કાઠી ને બાઈભાઈ જે સત્સંગી, તેમનાં ભાગ્યનું હું મુખે કરીને શું વર્ણન કરું ! નિરંતર ભગવાનના ભેળું રહેવું ને મોટા મોટા સંતોને તો સમૈયે દર્શન થાય ને આ તો જેમ ઘરનાં મનુષ્ય હોય ને શું ! તેમ કામકાજ કરવા બોલાવે ને કાંઈ લખવું હોય તો બોલાવે ! નિરંતર મહારાજની પાસે રહેવું ! તેના ઉપર પ્રેમાનંદસ્વામીનું પદ, “ધન્ય ધર્મકુમાર વારવાર ઘનશ્યામને જાઉં વારણે.”

એક સમયે મહારાજ અક્ષરઓરડીની ઓસરીમાં ઢોલિયે એકલા બિરાજે ને જોધો રબારી બે ગાયો ને બે વાછડીઓ છોડીને મહારાજ પાસે દોવા આવ્યો. ત્યારે દોનારે (જોધો રબારીએ) કહ્યું જે, "વાછડી ધાવે છે તે વાળી લો." ત્યારે મહારાજ ઊઠીને વાછડી ઝાલવા ગયા. તે સમયે ગાય મારવા આવી. ત્યારે તે બોલ્યો, "આવો ને ઓરા, તમે જ્યારે કૃષ્ણવતાર ધાર્યો હતો ત્યારે તમે ગોપીઓ ને ગાયો તેમને વશ કરી હતી, ને આ અવતારે કરીને તો પરમહંસ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી, કાઠી, પાળા ને સત્સંગી બાઈભાઈને વશ કરી લીધાં છે." પછી ગાયને દોનારે દૂધ ગાળીને તાંસળી ભરીને મહારાજને પાયું. પછી જે બાઈનો થાળ હતો તેમને કોઈએ જઈને સંભળાવ્યું જે, "તમે તો થાળ કરાવો છો ને ત્યાં તો દૂધ પાયું, તે થાળ શું જમશે ?" પછી તે બાઈએ આવીને મહારાજને કહ્યું જે, "મને દૂધ ન મળત ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમને દૂધ પાયું ત્યારે પીધું ને જો તમે થાળ કરાવશો તો તેથી બમણો થાળ જમશું." પછી થાળ કરીને લાવ્યાં, તે સાબદો(બધો) જમી ગયા. ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "જરાક તો પ્રસાદી સૌને આપવા રહેવા દો." પછી જરાક મરક્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કીર્તન કર્યાં છે જે,

"મનમાં આવે તો જમજો મેવા, દૂધની રેડારેડ;
નવરા બેઠા નાથજી કરજો, વાંક વિના વઢવેડ."

❊ નિષ્કુળાનંદસ્વામીને ધોલેરા મંદિર કરવા મોકલ્યા :

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને થોડી વાર કેડે જાગ્યા ને જળપાન કરી બેઠા. તે સમયે ગામ ધોલેરાથી કાગળ આવ્યો જે, "અમે સાહેબને રિપોર્ટ કર્યો, ત્યારે સાહેબે આવીને કહ્યું જે, 'તમારે જોઈએ એટલી જગ્યા લો.' તે મહારાજે જગ્યા બતાવી તેટલી લીધી છે, માટે સંતોને મોકલજો." પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને તેડાવ્યા ને આવીને પગે લાગીને

બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામી, તમે ધોલેરા જાઓ. ધોલેરાથી પૂંજાભાઈ આદિ હરિભક્તનો પત્ર આવ્યો છે ને જગ્યા લીધી છે, તેથી તમે મંદિર કરવાની રીત બતાવી આવો." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." પછી થાળ આવ્યો, તે ઢોલિયેથી ઊતરીને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમતા જાય ને સ્વામી સાથે વાત કરતા જાય જે, "અમે જે ઠેકાણે ઢોલિયો ઢળાવીને બેઠા હતા તે ઠેકાણે મૂર્તિઓ બેસે એવી રીતે કરાવજો." પછી થાળ જમીને સ્વામી ભેળા ચાલનારા સંતો હતા તેમને તેડાવીને સર્વેને જમાડ્યા. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મુખવાસ જમીને સ્વામીને આપ્યો. પછી મહારાજ કહે, "આવો મળીએ." પછી સર્વે સંતોને મળ્યા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સંતો ઉતારે આવ્યા ને પછી પરોઢિયે ચાલ્યા ને ત્યાં જઈને મંદિરનું કારખાનું ચલાવવા માંડ્યું. પછી તેનો કાગળ આવ્યો તેને વંચાવીને મહારાજ બહુ રાજી થયા. પછી પૂર્ણાનંદસ્વામી ને અદ્‌ભુતાનંદસ્વામીના મંડળ ઉપર કાગળ લખાવીને મોકલ્યો, "તમે ધોલેરા મંદિરનું કારખાનું ચાલે છે, તે તમે ત્યાં જાજો ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને અમારી પાસે મોકલજો." પછી મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ હાથ ધોવરાવ્યા. દાતણ કરીને પછી ઉષ્ણ જળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહ્યા. કોરે લૂગડે શરીર લૂઈને, ખેસ પહેરી, ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❋ ગઢડામાં વાસુદેવની મૂર્તિ પધરાવી :

તે સમયે સંત ને પાળાને ડુંગરપર મૂર્તિઓ લેવા મોકલ્યા હતા, તે ગાડાં દરબારમાં આવ્યાં, ત્યારે મહારાજને સંભળાવ્યું. મહારાજ સંત અને

પાળાને મળ્યા ને તેમને સારુ રસોઈ કરાવવા માંડી. મૂર્તિઓ ગાડામાંથી ઉતારીને ઓપાવા(ચમકે તેવી કરવા) મંડાવી. તેમાં વાસુદેવની મૂર્તિ તેને ઓપાવી, ને ઉત્તરાદે બાર ઓરડામાં સિંહાસન કરાવ્યું ને વેદિકા ઓસરીથી હેઠે કરાવી. બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વરાવ્યા ને સંતમંડળ તે પણ ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરી રહ્યા છે, સોની ઘરેણાં ઘડી રહ્યા છે, દરજી ભારે સોનેરી વાઘા સીવી રહ્યા છે, ને અગ્નિમાં જવ-તલ હોમાય છે. તે સમયે મહારાજ ઉગમણે મુખારવિંદે ઊભા છે ને મહારાજને પછવાડે દાદા ખાચર હાથમાં નારિયેળ લઈને અગ્નિમાં નાંખવા ઊભા હતા. પછી અગ્નિની જ્વાળા કુંડમાંથી નીસરી તે દાદા ખાચરના હાથમાંથી નારિયેળ લઈને પાછી કુંડમાં સમાઈ ગઈ. પછી ધીરેધીરે ઊભી જ્વાળા ચાલી. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “અગ્નિએ મૂર્તિમાન આવીને નારિયેળ હાથમાં લીધું.” પછી મૂર્તિ ઉપાડીને ચાલ્યા ને સિંહાસન ઉપર પધરાવી. તે સમે મૂર્તિમાન ચાર વેદે બ્રાહ્મણરૂપે આવીને શ્રુતિઓ ઉચ્ચારણ કરી. પછી મૂર્તિને વસ્ત્ર ને ઘરેણાં પહેરાવ્યાં ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. ને આરતી ઉતારીને ભેટ મૂકતા જાય ને હરિજન મહારાજ પાસે બેસતા જાય.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “બ્રાહ્મણને તેડાવો ને ચોરાશી કરો. હરિજન ગામના ને પરગામના જે જે આવ્યા હોય તે સર્વને જમાડજો.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “અમારે ચોકે ખપે તેને અમે જમાડશું, બ્રહ્મચારીને ચોકે ખપે તેને બ્રહ્મચારી જમાડશે ને બ્રાહ્મણને ચોકે સર્વે બ્રાહ્મણ જમશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “જીવા ખાચરના દરબારમાં જઈને સંભળાવી આવો જે, સર્વે જમવા આવજો.” પછી ઠાકોર જમી રહ્યા ને આરતી થઈ. પછી મહારાજે ઉતારે જઈને પોશાક ઉતાર્યો ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઓરડાની પરસાળમાં પંક્તિ થઈ. તે પીરસવા પધાર્યા ને પલવટ વાળીને સંતોને પીરસતા જાય ને લાડવાની તાણ કરતા જાય. પછી જળે

કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ગામ ને પરગામના હરિજન જે બાઈભાઈ ને બ્રાહ્મણ તે સર્વે જમી રહ્યા. જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા તેમને સેલાં, પાઘડીઓ ને મનમાની દક્ષિણા અપાવી. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને સંતો કીર્તન બોલવા લાગ્યા. પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ ને ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને બેઠા.

પછી કાઠી ને ગરાસિયાના અસવાર તેડાવ્યા ને સાબદા થઈને ચાલ્યા. પછી પાળા, સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિભક્ત તે સર્વે મહારાજ ભેળા તૈયાર થઈને ચાલ્યા. પછી મહારાજ રાધાવાવે આવીને ઊભા, ને પુષ્પના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યા. ને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં જઈને ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ થયો તે સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વસ્તા ખાચર સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે **ધોલેરા** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને સંત ને પાળા તે સર્વેને મળ્યા. ને જ્યાં હમણાં વ્યાસ દેવકૃષ્ણ ગગા ગાંફવાળાએ છત્રી કરાવી છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પૂંજાભાઈ આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. પછી સભા થઈ ને મંદિરની વાત મહારાજને પૂછે તેનો ઉત્તર આપે. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જે હરિજન આવે તે ભેટ મૂકતા જાય ને ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય ને બેસતા જાય. પછી

સર્વેને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બુધેજ** આવ્યા ને ત્યાં હરિજનની ફળીમાં જઈને ઊતર્યા. **હઠીભાઈ** ને **ખોડાભાઈ** જે સામાન લાવ્યા તે રસોઈ કરાવીને જમીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કર્યાં ને મંદિરથી આથમણી કોરે જે ઉગમણે બાર મેડી, ત્યાં જઈને ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામી આદિ જે મંદિરમાં રહેનારા સાધુ ને પાળા તેમને મળ્યા. પછી પુષ્પના હાર મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર તેમને આપતા જાય. પછી ગંગામા થાળ લાવ્યાં ને બ્રહ્મચારી લક્ષ્મીનારાયણનો થાળ લાવ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને દૂધની સામગ્રી હતી તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતનાં મંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી દેશદેશના સંઘ તે પણ આવતા જાય ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવતા જાય ને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી મહારાજ કહે, “જાઓ ઉતારા કરો.”

અને ગોમતી પણ ગળાય ને તેની મૃતિકા મંદિરમાં લાવતા જાય. ને મહારાજ કહે, “લાવો ઘોડી.” પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે વાજાં વાગી રહ્યાં છે ને ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને સંત ને હરિજન મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને ગોમતી ખોદતા જાય ને પ્રશ્નઉત્તર થાય. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. જેમ

તારામંડળને વિશે ચંદ્રમા શોભે તેમ સંત-સભાને વિશે મહારાજ શોભતા હતા. ને જેમ ચકોર પક્ષી ચંદ્રમા સામે જોઈ રહે તેમ સર્વે સંત ને હરિજન તે મહારાજની મૂર્તિ સામે જોઈ રહ્યા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા માંડ્યા. મહારાજ શંકા કરે ને સંતથી ઉત્તર ન થાય ત્યારે મહારાજ તેનો ઉત્તર કરે. પછી સૌને ઊઠવાની આજ્ઞા આપી અને મહારાજ જમવા પધાર્યા. તે જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે તે ઠેકાણે કૂવાની પાસે હવેલી હતી, ત્યાં આવીને પોશાક ઉતાર્યો ને જળના કોગળા કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી, મુક્તાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી તેમને તેડાવ્યા. તે સર્વે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ત્રણ મંદિરની ઘુંમટ વાળી(તૈયાર કરી) રહ્યા છે. વડોદરામાં ધાતુની મૂર્તિઓ ભરાવીએ તેમાં એક મંદિરમાં ભક્તિ-ધર્મની ને અમારી મૂર્તિ પધરાવીએ ને લક્ષ્મીનારાયણની પાસે રણછોડજી પધરાવીએ ને એકમાં અમારી મૂર્તિ ને રાધાકૃષ્ણની મૂર્તિઓ પધરાવીએ." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો તે રાજી થયા ને ભગુજી ઠાર(શિલ્પી)ને બોલાવ્યા ને છ મૂર્તિઓનું બાનું આપ્યું. પછી મહારાજ કહે, "રણછોડજી તો અમે સંત ને પાળાને ડુંગરપુર મોકલીને સાત આઠ મૂર્તિઓ મંગાવશું, તે ભેળા લાવશે." પછી સર્વેને રજા આપી ને મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ભુજનગર ને ધોલેરા મંદિર કરવા સંતને મોકલ્યા ને દુર્ગપુરમાં વાસુદેવ પધરાવી વડતાલ પધાર્યા' એ નામે ત્રેસઠમો વિશ્રામ ॥૬૩॥

વિશ્રામ - ૬૪

વડતાલ રામનવમી ઉત્સવ કર્યો ને જેતલપુર, અમદાવાદ થઈને ઝાલાવાડ પધાર્યા

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરી, મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે ને છાપો લેવાય ને ગોમતી ગળાય. પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "સુતાર પાસે કાઠિયાવાડના જેવા બે હળ કરાવો." પછી સ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, જ્યાં હમણાં સંતો રહે છે તે ઠેકાણે સંતની જમવાની પંક્તિ થઈ, ત્યાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય.

પછી મહારાજે ભગવદાનંદસ્વામી ને આત્માનંદસ્વામીને આજ્ઞા કરી હતી જે, "કોઈ હરિભક્ત રસોઈનું કહેવા આવે ત્યારે તમારે માનવી." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "રસોઈ માનવી હશે તો અમે માનશું, પણ તમે જેને આજ્ઞા કરી છે તે ન માને." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "આપણે તો બ્રહ્માનંદસ્વામીના મહેમાન છીએ, તે એમની નજરમાં આવે તેની રસોઈ લિએ." એમ વાત કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી, જરાક વાર બિરાજ્યા.

પછી મોજડી પહેરીને ગોમતીએ પધાર્યા ને ગોમતીના કાંઠે આંબા હેઠે ઢોલિયે જઈને બિરાજ્યા. ગોમતીમાં હળ ફરે છે, ને મૃતિકા લેવાય છે, ને ફૂલના હાર લઈને હરિજન મહારાજને પહેરાવે છે. પછી મહારાજે **માધવદાસજીને** બોલાવીને કહ્યું જે, "ગોમતીની ઉગમણી કોરે આંબા ને

ફૂલઝાડ નાંખો.” ત્યારે તે કહે, “સારું મહારાજ.” પછી તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા, ને મહારાજ કહે, “ગોમતીમાં પાંચ છ વીરડા કરો. કેમ જે, હરિજનને પાણી પીવા સારુ ઠીક પડે.” પછી સર્વે સંત ને હરિભક્તે મૃતિકા લીધી ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને લક્ષ્મીનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ભંડારમાં આવ્યા ને ત્યાં મૃતિકા નંખાવી. પછી પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને, ગોમતીએ પધાર્યા ને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા.

❊ વડતાલમાં રામનવમીનો ઉત્સવ :

પછી સંતોને આજ્ઞા કરી જે, “આજ રામનવમી છે તે ફરીને કીર્તન બોલો.” પછી ઓટાથી આથમણી કોરે ફરવા માંડ્યા. હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવતા જાય ને મહારાજની આગળ ભેટ મૂકતા જાય ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગતા જાય ને મહારાજ પાસે બેસતા જાય. અને સંતો ફરીને ગાય તેને મહારાજ ફૂલના હાર આપતા જાય. પછી બપોર થયા ત્યારે મહારાજ ઊભા ને સંત ને હરિજને જેમ ઉપડે તેમ મૃતિકા લીધી ને પછી મંદિરમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને બિરાજ્યા.

પછી ગંગામા ફરાળ લાવ્યાં ત્યારે મહારાજ કહે, “ફરાળ નહીં કરીએ.” ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, “મહારાજ, ફરાળ નહીં કરો તો જાશો ક્યાં ? ફરાળ તો કરવું જ પડશે.” પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને ફરાળ કરવા બેઠા. પછી જરાક ફરાળ કરીને ભક્તજનનું મન રાખ્યું.

પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ભારે પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. હરિભક્ત પૂજાની સામગ્રી લઈ આવ્યા. ત્યારે મહારાજે પહેર્યો હતો તે પોશાક ઉતાર્યો ને હરિજન લાવ્યા હતા તે પોશાક પહેર્યો. ને ભેટ મેલીને આરતી ઉતારી, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજે સર્વેને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી સંતોની પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઓઢાડ્યાં. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બોલો કીર્તન" ત્યારે ઝીલણિયાં પદ બોલ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ઢોલ, ત્રાંસાં ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે. સંત ને હરિજન મૃતિકા લઈને ચાલ્યા તે મંદિરમાં આવ્યા. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી ને પગે લાગીને બેઠા.

પછી સામસામા શ્લોક બોલવા માંડ્યા. અમદાવાદના મંદિરના ઓછવિયા, વડોદરાના મંદિરના ઓછવિયા ને વડતાલના મંદિરના ઓછવિયા, તે સર્વેએ જુદી જુદી મંડળી થઈને ઉત્સવ કર્યો. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સંતોએ પણ જુદી જુદી મંડળીઓ કરી, દીવા મેલીને ત્રણ ઠેકાણે ફરીને ગાયું. પછી મહારાજ કહે, "ત્રણેય મંડળીઓ ગાતાં ગાતાં અમારી પાસે આવો." પછી ગાતા ગાતા આવીને મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી જ્યાં સંતો ફરીને ગાતા હતા ત્યાં આવીને ઊભા અને બોલ્યા જે, "ગાતા હોય તેને આવો મળીએ." પછી જે સંતો ફરનારા હતા તેમને મળ્યા. પછી બીજા સંત મળવા આવ્યા તેમને તો ન મળ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જેમ ગઢડામાં ફરનારા સંત અને ગવૈયાને મળ્યા હતા, તેમ અહીંયા પણ મળ્યા ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા

પધાર્યા. ને જલેબી પીરસવા માંડી, તે પીરસતા જાય ને તાણ કરીને આપતા જાય. પછી મહારાજને કેડે સંતો શાક, પાપડ, રાયતાં ને અથાણાં તે પીરસતા જાય. મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા ને જળે કરીને હાથ ધોયા. નારાયણ બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા તે પીને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા ને વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને, પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ પણ પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવીને બેસે. ગવૈયા સંતો પણ વાજાં લઈને પગે લાગીને ગાવા લાગ્યા.

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ગોમતીને કાંઠે આવીને ઊભા. સંત ને હરિજન મૃતિકા લેવા માંડ્યા. સર્વે સંત ને હરિજન સહિત મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને જ્યાં મૃતિકા નાંખવી ઘટે ત્યાં નંખાવી. પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. આરતી-ધૂન કરી ને શ્લોક બોલીને બેઠા. હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તેમણે ભારે પોશાક અને પુષ્પના હાર પહેરાવીને ચરણનો સ્પર્શ કર્યો. ને નંદરામભાઈ ને ગોપાલજીની પૂજા કરી, ને પછી સંતની પૂજા કરી. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “અમારા ભાઈ ભત્રીજા તેમની પૂજા કરીને પછી સાધુ ને બ્રહ્મચારીની પૂજા કરવી, ને ત્યારપછી બીજાને ચાંદલા કરવા.” એમ વાત કરીને શ્રીજીમહારાજ ઊઠ્યા અને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ મહારાજે પૂનમે દર્શને જવાની આજ્ઞા કરી :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. હરિજન ગોમતીમાં નાહીને છાપ લઈને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરી, સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા,

તે તાણ કરીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને મનુવાર કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ચાખડીએ ચડી, ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણ દેવની આગળ બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, **"જ્યાં જ્યાં અમે મંદિર કરાવ્યાં છે ને હવે કરાવશું ને તેમાં જે જે મૂર્તિઓ પધરાવી છે તેનાં દર્શન કરવા પૂનમે પૂનમે જાવું, એમ અમારી આજ્ઞા છે; તે સર્વે બાઈભાઈ સાંભળજો."** પછી તે વાત સાંભળીને કેટલાક સંત ને હરિજને, પૂનમે પૂનમે દર્શન કરવાનો નિયમ રાખ્યો. પછી મશાલો થઈ ને પછી આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાય ને મહારાજ તેમાં શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય પછી તેનો ઉત્તર પંડે કરે. પછી જય સચ્ચિદાનંદ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી, ઘોડા સાબદા કરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને એમ બોલ્યા જે, "જેને જ્યાં મોકલે ત્યાં સર્વે સંત, મંડળ બાંધીને જાજો. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા તે તમે સર્વે ગઢડે આવજો. બ્રહ્માનંદસ્વામી તમે પણ મંદિરનો બંદોબસ્ત કરીને ગઢડે આવજો. અને આનંદસ્વામી તમે અમારા ભેળા ચાલો." એમ આજ્ઞા કરીને કાઠીના અસવાર ને પાળાને સાથે લઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા દેતા ગામ **મહેમદાવાદ** પધાર્યા. ને **બેચર ભટ્ટ ને દુર્લભરામે** વાજતે ગાજતે સામૈયું કર્યું ને ગામથી ઉગમણી કોરે આંબલીઓમાં ઊતર્યા. ને ઘોડાને સારુ ઘાસ ને જોગાણ, ને પાથરવા, ઓઢવાને માટે ગોદડાં, મોઘું, ને રસોઈનો સામાન તે સર્વે લાવ્યા. આનંદસ્વામીએ મહારાજને સારુ થાળ કરાવ્યો

ને રસોઈ કરાવી. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા ને કાઠી ને પાળાને જમાડ્યા, ને પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગામના હરિજન મહારાજની પાસે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ જરાક હસ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "ગામમાં બે મંદિર છે." ત્યારે હરિજન બોલ્યા જે, "એક બેચર ભટ્ટે કરાવ્યું છે ને એક મંદિર દુર્લભરામે કરાવ્યું છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "દુર્લભરામવાળું મંદિર તેમાં પરમહંસ ઊતરે ને બેચર ભટ્ટવાળું મંદિર તેમાં બાઈઓ કથાવાર્તા કરે ને ઊતરે." એમ હરિભક્તને આજ્ઞા કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **જેતલપુર** પધાર્યા. ને જ્યાં હમણાં મૂર્તિઓ બેઠી છે, તે ઠેકાણે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો, તે સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" પછી કહ્યું જે, "આનંદસ્વામી કહાં હે ?" ત્યારે હરિજન બોલ્યા જે, "આનંદસ્વામી તો અમદાવાદ ગયા." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો થાઓ તૈયાર." પછી ગંગામા બોલ્યાં જે, "કાલે જમીને જવાશે." એમ કહીને મહારાજનો પોશાક ઢોલિયા ઉપર મેલ્યો હતો તે ઉપાડીને ઘરમાં મેલ્યો. પછી મહારાજ મંદમંદ હસીને બોલ્યા જે, "લાવો પોશાક નહીં જઈએ." ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "તમે કૃષ્ણાવતાર ધાર્યો તે દિવસના અમે તમને ઓળખીએ છીએ જે, રાત્રીએ વનને વિષે વાંસળી વજાડીને ગોપીઓને તેડાવીને અંતરધ્યાન થઈ ગયા, તેના તે તમે છો. તમારો વિશ્વાસ કેમ આવે ?" તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીનાં કીર્તન છે જે, "જાણ્યા જાણ્યા રે અમે જાણ્યા, મારા વાલીડાના જાદુ સર્વે અમે જાણ્યા." પછી મહારાજ કહે, "ચાલો ફૂલવાડીએ." પછી ચાલ્યા તે મહોલમાં થઈને ફૂલબાગમાં પધાર્યા ને બોરસડીના વૃક્ષ હેઠે જ્યાં હમણાં

છત્રી કરી છે, તે ઠેકાણે સભા કરીને બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર ને બોરસડીના હાર કરીને મહારાજને પહેરાવ્યા. ને અંજીર, જામફળ ને મીઠાં લીંબુ તે મહારાજ આગળ લાવીને મેલ્યાં, તે મહારાજ જમ્યા ને જમીને સહુને પ્રસાદી વહેંચી આપી. પછી ગામમાં પધાર્યા. તેના ઉપર કીર્તન છે જે, "હરિ બેઠે બોરસડી છૈયા રે, હરિ બેઠે બોરસડી છૈયા."

પછી મહારાજ ઢોલિયે આવીને બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરી, વસ્ત્ર પહેરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને કાઠી પાળાને જમાડ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે સમે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સર્વેને પાછા વાળીને ગામ **અસલાલીએ** આવ્યા. **વેણીભાઈ** આદિ હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા તે **અમદાવાદ** પધાર્યા. ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ તે વાગી રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે. ને ફૂલના હાર લઈ લઈને હરિજન આવે ને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને મહારાજની સાથે ચાલે ને ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલતા જાય.

એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણનાં દર્શન કર્યાં. પછી બે પડખે જે બે મંદિરની ઘૂમટી વાળી છે, તેમાં જઈને સિંહાસનને ઠેકાણે બિરાજ્યા ને ઊભા રહ્યા. નરનારાયણ પધરાવ્યા મોર મહારાજ નરનારાયણના સિંહાસન ઉપર પણ બિરાજ્યા છે. અને ત્યાં આનંદસ્વામી સાથે ચાર ઘડી વાત કરી. એવી રીતે ત્રણેય મંદિરમાં મહારાજ પધાર્યા છે. પછી નરનારાયણનાં દર્શન કરીને દરવાજાને મેડે જઈને ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. લાલદાસ આદિ સર્વે હરિજન આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "સોનીને તેડાવો ને આનંદસ્વામીને બોલાવો."

પછી સ્વામી આવીને પગે લાગીને બેઠા ને સોની આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ધાતુની મૂર્તિઓ ભરાવવી છે તે તમે ભરો." પછી સોની બોલ્યા જે, "સારુ મહારાજ, ભરીએ." પછી સોનીએ મહારાજની મૂર્તિનું અનુમાન કરી લીધું. પછી ગંગામા થાળ લાવ્યાં ત્યારે ઢોલિયેથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. સંત અને બ્રહ્મચારી પણ થાળ લઈને આવ્યા, તે સર્વે થાળ બરફી, પેંડા આદિના હતા. તે ગંગામા છેટે જઈને બેઠાં ને બ્રહ્મચારી મુકુંદ જમાડતા જાય. પછી ગંગામા બોલ્યાં જે, "અમારા થાળમાંથી તો જમતા જ નથી હવે." તે થાળ સર્વે દૂધની સામગ્રીના હતા અને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં તે બોલે જે, "લેજો લેજો રે બિહારી બીડી પાન."

પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને તેમના થાળમાંથી જમ્યા. ચળુ કરીને આનંદસ્વામીના મંડળને થાળ અપાવ્યો ને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિભક્ત પગે લાગીને બેઠા. પછી જે પ્રશ્નઉત્તર થાવા માંડ્યા તે મહારાજ ઉત્તર કરે ને કહે, "કરો શંકા." પછી સર્વે સંતો બોલ્યા જે, "જરાય શંકા નથી." પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ ત્યાં મહારાજ પધાર્યા. આરતી ધૂન કરીને પગે લાગી, ઉતારે પધાર્યા. પછી સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને હરિજન, બ્રહ્મચારી ને સંત, તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "આ મંદિરમાં રહેનારા સાધુ, પાળા ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે આનંદસ્વામી કહે તેમ કરજો." પછી આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મંડપના ને ઓતરંગના(બારસાખની ઉપલા ભાગના) પથ્થર તો આવી રહ્યા છે ને રૂપચોકીના પથ્થરનાં ગાડાં આવનારાં છે."

પછી સ્વામીએ મહારાજને પોશાક પહેરાવ્યો ને આરતી ઉતારીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને બેઠા. પછી ગામના હરિજન પૂજાની સામગ્રી લઈ લઈને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ પોશાક ઉતારીને બેઠા ને એમ બોલ્યા

જે, "નરનારાયણના પોશાક કરાવજો." પછી ચોક્સી આદિ હરિજને મહારાજને પોશાક પહેરાવ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ચરણનો સ્પર્શ કરી મહારાજની પૂજા કરીને સર્વે બેઠા.

❊ અમદાવાદથી ઝાલાવાડ તરફ પ્રયાણ :

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળાને કહો, આવો મળીએ." પછી સર્વેને મળ્યા ને સર્વે હરિજનને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી બોલ્યા જે, "સવારે વહેલા ચાલવા છે." ત્યારે છેટે બેઠેલાં ગંગામા આદિ બાઈઓ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ ! જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "તડકા ચડે." ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "મહારાજ કેટલા વહેલા ઊઠશો ? અમે જોઈએ તો ખરા !" પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી રહ્યા, ત્યાં તો થાળ આવવા માંડ્યા; તે જમીને કાઠી-પાળાને જમાડ્યા. પછી ઘોડા સાબદા કરાવ્યા ને સાહેબની પલટણ પણ આવીને ઊભી. ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે. પરમહંસ મહારાજને પુષ્પના હાર પહેરાવે ને મહારાજ પહેરીને પાછા સંતોને આપે. પછી ભગુજી પાળા તેમણે કહ્યું જે, "મહારાજને ચાલવા દો." પછી કુબેરસંગ છડીદારે નેકી પોકારી ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, બેય કોરે સોમલા ખાચર ને ઝીણાભાઈ તે ચમર કરી રહ્યા છે, વાજાં વાગી રહ્યાં છે, પડઘમ વાગી રહ્યાં છે ને નેકી પોકારી રહ્યા છે; એવી રીતે માણેકચોકમાં થઈને શહેર બહાર નીસર્યા. પછી ચાલ્યા તે ગાઉ લગી ગયા ત્યાં સુધી સત્સંગી, પરમહંસ ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે સાથે આવ્યા.

પછી મહારાજ કહે, "ઊભા રહો." ત્યારે સર્વે હાથ જોડીને ઊભા રહ્યા ને કાંઈ બોલી પણ ન શક્યા. જેમ ચિત્રામણમાં લખ્યા હોય તેવા થઈ ગયા. ને મહારાજે જે ઘોડા ઉપાડ્યા, તે જ્યાં લગી દેખાણા ત્યાં

લગી સામું જોઈ રહ્યા. ને લગીર રજ ઊડતી જણાણી ત્યાં લગી સર્વે ઊભા રહ્યા, ને પછી દંડવત કરીને સહુ પાછા વળ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "હવે ક્યારે મહારાજ દર્શન દેશે ?" ત્યારે આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજે આપણને દર્શન દીધાં ને તમને બોલાવ્યા ને જે જે વાત કરી; અને તમે મહારાજની પૂજા કરી, વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં, ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, એ આદિ મહારાજનાં લીલા-ચરિત્રને સંભારવાં." એમ વાત કરતા કરતા મંદિરમાં આવ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલ રામનવમી ઉત્સવ કરીને જેતલપુર અમદાવાદ થઈને ઝાલાવાડ પધાર્યા' એ નામે ચોસઠમો વિશ્રામ ॥૬૪॥

વિશ્રામ - ૬૫

ઝાલાવાડમાં વિચરણ તથા ભુજમાં નરનારાયણની પ્રતિષ્ઠા ને ચોરાસી

પછી મહારાજ ચાલ્યા તે ગામ **મનીપર**માં ઘડીક ઊભા રહ્યા ને ચાલ્યા, તે ગામ **મછિયાવ** આવ્યા. **બાપુભાઈ**એ સામૈયું કર્યું. પછી મશાલો થઈ ને વાજતે ગાજતે (મહારાજ) દરબારમાં પધાર્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરી, ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સામાન લાવવા માંડ્યા, તે મુળજી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, "સામાન જેને જોઈએ તે લો." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી ! જેને સામાન જોઈએ તેને અપાવો." પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, થાળ જમવા

બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામના હરિભક્તને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા. પછી ચાલ્યા તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **ડુમાણા** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને લીંબડા હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના ને દેશદેશના હરિજન ભેટ મૂકતા જાય ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેસતા જાય. પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા, તે પીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામ **વિરમગામ** પધાર્યા. સત્સંગીએ સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે તળાવ ઉપર જઈને ઊતર્યા. તળાવની ઉતરાદી પાળે પોશાક ઉતારીને નાહ્યા ને કાઠી ને પાળા તે પણ નાહ્યા. તળાવમાં જે ડેરીઓ છે તેને જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, "બહુ પૈસા વાવર્યા છે." પછી પોશાક પહેર્યો ને બ્રાહ્મણોને દક્ષિણા દેવડાવી.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ક્યાંઈ રાત ને ક્યાંઈ બપોરા કરે ને વિશ્રામ કરે; એવી રીતે ગામ **કેસરિયા** પધાર્યા. અને હરિજને સામૈયું કર્યું ને ઘોડીએથી ઊતરીને, જ્યાં હમણાં બેઠક છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. દેવો કોરડીઓ આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. ને રોટલા, દહીંનાં ગોરસાં, ગોળ, ઘી, શાક, અથાણાં ને પાપડ લાવ્યા, તેને ગોવાળમંડળી કરીને સર્વને જમાડ્યા ને પોતે ટીમણ કર્યું. ને હરિજન ભેટ મૂકીને પગે લાગીને ચરણનો સ્પર્શ કરે. પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામોગામના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **મેથાણ** પધાર્યા. **કાકાભાઈ, પૂંજાભાઈ** ને **ગોવિંદરામ** આદિ હરિજને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને કાકાભાઈની ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મહારાજની ઘોડી ને કાઠીના ઘોડા તેમને ગોળ આપ્યો ને જોગાણના પાવરા ભરાવ્યા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને પૂંજાભાઈએ નવરાવ્યા. પછી થાળમાં જે નાના પ્રકારનાં ભોજન

કરાવેલાં તેને જમતા જાય. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને, કાઠી-પાળાની પંક્તિ કરાવી. ને પીરસવા લાગ્યા, તે તાણ કરી કરીને શીરો પીરસે ને દૂધ, ભાત ને સાકર તેને પણ તાણ કરીને પીરસીને જમાડે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સભા થઈ ને રમૂજની વાતો કરી ને સંતો કીર્તન બોલ્યા, "હાંરે એની વનમાં રે બંસી બોલે રે, મારું દિલડું ઘાયલ ડોલે...એની વનમાં."

પછી પોઢ્યા ને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. વસ્ત્ર પહેરી, મોજડી પહેરીને જ્યાં હમણાં બેઠક છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગામના ને પરગામના હરિભક્ત મહારાજને ભેટ મૂકીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગીને બેસે. પછી થાળ થયો તે બોલાવવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે આવ્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ચાલ્યા તે સીમાડે ઊભા રહ્યા ને ત્યાંથી સર્વે હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને ઘોડા ઉપાડ્યા તે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, "હવે તો ધીરે ધીરે ચાલો." પછી ધીરે ધીરે ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **રામપરા** પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સામાન લાવ્યા તેને જોઈને મહારાજ કહે, "આવડા સામાનને શું કરવા છે ?" પછી બ્રહ્મચારીએ રસોઈ કરી ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીએ જમીને સુખડી ને એક એક લાડવો કાઠી અને પાળાને આપ્યો ને મહારાજને સારુ ડબ્બો ભરી લીધો. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને **રામપરા** આવતાં ગામ **ખોલડિયાદ** આવ્યું. તે ગામના તળાવમાં મહારાજ ઊતર્યા ને હરિજન **હંસરાજ** દહીં લાવ્યા. તે જમીને ચાલ્યા, તે તળાવમાં મહારાજ જ્યાં બેઠા હતા ત્યાં છત્રી કરી છે. એમ જ્યાં જ્યાં મહારાજ ફરે છે ત્યાં પૃથ્વી તીર્થરૂપ કરે છે. પછી સવારે

વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ચાલ્યા તે સીમાડેથી સર્વ હરિજનને પાછા વાળ્યા ને ગામ **સાયલા** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને હમણાં જ્યાં બેઠક કરી છે ત્યાં લીંબડો હતો, તેના હેઠે આવીને બિરાજ્યા. ગામમાંથી હરિજન સામાન લઈને આવ્યા. તે ભેટ મૂકીને મહારાજને પગે લાગે અને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પાસે બેસતા જાય ને સોમચંદ શેઠ મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી બ્રહ્મચારી સુખડી લાવ્યા તેને મહારાજ જમ્યા. પછી સર્વે ટીમણ કરી રહ્યા, ત્યારે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કોરડે** આવ્યા ને **કૂંપા ખાચર**ના દરબારમાં જઈને ઊતર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ થયો તેને જમીને કાઠી ને પાળા તેમને જમાડ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **નાગડકે** આવ્યા. આવીને **સુરા ખાચર**ના દરબારમાં ઊતર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી શાંતિબાએ થાળ કરાવ્યો તે જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સુરા ખાચર સાથે વાત કરીને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી રહ્યા ત્યારે સુરા ખાચરે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **લોયે** પધાર્યા. ત્યાં હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બોટાદ** પધાર્યા ને **હમીર ખાચર**ના દરબારમાં જઈને ઊતર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ભગા દોશી આદિ હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરવા માંડ્યો. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “ભુજનગરમાં મંદિર કરાવ્યું છે તેમાં નરનારાયણની મૂર્તિઓ પધરાવવા અમારે જાવું છે. તે દાહા ખાચર આદિ તમે સર્વે જે અસવાર હોય તે આજથી દસમે દિવસ ગઢડે જરૂર આવજો.” ત્યારે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, “ત્યારે અમે હમણાં ઘરે જઈ આવીએ ?” ત્યારે

મહારાજ કહે, "તમે જમીને જાઓ." પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા મહારાજ પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને ગામના હરિજન ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે પાળા ને કાઠી જમી રહ્યા ને સાબદા થઈને મહારાજની રજા માગીને ચાલ્યા. મહારાજ પણ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે હરિભક્ત સર્વે વળાવવા આવ્યા તેને પાછા વાળ્યા. ને ઘોડો ઉપાડ્યો તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **ગઢડે** પધાર્યા.

દાદા ખાચરના દરબારમાં અક્ષરઓરડીએ ઘોડીથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો તે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "નરનારાયણની મૂર્તિઓ પધરાવવા ભુજનગર જાવું છે, તો ગોપાળાનંદસ્વામીનું મંડળ તેડાવો. તેમને અમારા ભેળા લઈ જાશું." એમ કહી રહ્યા. તે સમે બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા, તે સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા; ને જમીને થાળ સંતમંડળને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. નરનારાયણની મૂર્તિઓ ગાડામાં બેસારી ને પરાળ ભરાવીને પાળા ને પાંચ સંતોને ચાલતા કર્યા ને મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથાનો પ્રારંભ કરાવ્યો ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી થાળ કરાવ્યો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે શતાનંદમુનિ સત્સંગિજીવનમાં કાંઈક પૂછવું હતું તે પૂછીને ગયા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને બિરાજ્યા. તે સમે મહારાજને પાળાએ કહ્યું જે, "ઘોડી ઉન્માદ કરે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "પલાણ માંડીને લાવો." પછી પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. સંત, પાળા ને હરિજન તે પણ સાથે ચાલ્યા ને મહારાજ લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં જઈને ઘોડી ફેરવી. પછી બેઠક ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર

પહેરાવ્યા. પછી નાના પ્રકારનાં ફળ લાવીને આગળ મેલ્યાં. તેને સુધારીને મહારાજને જમાડ્યા ને તે જમી રહ્યા ત્યારે પ્રસાદી સર્વેને વહેંચી આપી. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઘોડી વાજમાં મેલી (ખૂબ દોડાવી). ને છોગલું ફરફરી રહ્યું છે ને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

✲ નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા કરવા ભુજ પ્રયાણ :

તે સમે ગોપાળાનંદસ્વામી પોતાનું મંડળ લઈને આવ્યા ને બીજા સંત પણ આવ્યા. પછી મહારાજને દંડવત કર્યા ત્યારે મહારાજ ઊઠીને મળ્યા ને સત્સંગીની ખબર પૂછી. પછી સ્નાન કરીને મહારાજ જમ્યા. જમીને ચળુ કરીને સ્વામીના મંડળને જમાડ્યું ને સંતો જમીને ઉતારે આવ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “અમારા ભેળું ભુજનગર આવવું હોય તે તૈયાર થાઓ.” પછી પોઢ્યા ને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી થાળ જમીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને સર્વે જમી રહ્યા. મહારાજ તૈયાર થયા ને સાથે સાથે સવાસો અસવાર, હથિયારબંધ પાંચસો પાળા ને ગોપાળાનંદસ્વામી આદિ સંતો તે સર્વે તૈયાર થયા. ગાડાં, રથ, માફા ને વેલ્યું જોડાવ્યાં ને જેને જેને બેસવું ઘટે તેને મહારાજે આજ્ઞા કરી. પોતે ઘોડીએ અસવાર થયા ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે પણ વાગી રહ્યાં છે, ને રાવળ રવાજ ને કાંશિયાં લઈને કીર્તન બોલે છે, “તારું છોગું મારે આવીને ચિત્તમાં રહ્યું રે, તારું છોગું.” પછી ચાલ્યા તે ગામને સીમાડે જઈને કહ્યું જે, “જેને સાથે આવવું હોય તે આવો ને બીજા ઊભા રહો.” ત્યારે જેને નો’તું આવવું તેમણે દંડવત કર્યા. પછી મહારાજ ચાલ્યા, તે ગામ **માંડવધાર** આવ્યા. **ગોવા પટેલ** આદિ હરિજન તે સર્વે સામા આવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “જેને ભુજનગર આવવું હોય તે ચાલો.” પછી ગામોગામના હરિજનને દર્શન

દેતા જાય. ને કોઈક ગામમાં રાત ને ક્યાંક બપોર, એવી રીતે ચાલ્યા તે રણ ઊતરીને **ભુજનગર** પધાર્યા.

⁕ ભુજમાં મહારાજનું સામૈયું :

દરબારની બેરખ, **ગંગારામ** આદિ મલ્લ ને **હીરજીભાઈ** આદિ હરિજન સામા આવ્યા. ફૂલના હાર લાવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યા ને નાના પ્રકારની ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો." પછી છડીદાર નેકી પોકારે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજી રહ્યું છે, ને ફૂલના હાર કંઠને વિશે શોભી રહ્યા છે, ગવૈયા સંતો કીર્તન ગાઈ રહ્યા છે, ને ભણનારા સંતો ને બ્રહ્મચારી શ્લોક બોલી રહ્યા છે, ને આગળ ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને હરિજન ઉત્સવ કરી રહ્યા છે, ને કેડે બાઈઓ પણ કીર્તન ગાઈ રહ્યાં છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ પણ વાગી રહ્યાં છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને બંધૂકના અવાજ થઈ રહ્યા છે, અને જરીનાં નિશાન પણ ફરકી રહ્યાં છે. ત્યારે શ્વેતદ્વીપ, બદરિકાશ્રમ ને અક્ષરધામના મુક્તનાં મંડળ તે સર્વે આવ્યાં ને મહારાજને પુષ્પ ને ચંદને કરીને વધાવ્યા. ઈન્દ્ર, વરુણ, કુબેર આદિ જે દિગપાળ તે સર્વે મહારાજને દર્શને આવ્યા તેને યોગ સમાધિવાળાએ દેખ્યા.

એવી રીતની શોભાએ સહિત મહારાજ ઊભી બજારે થઈને, જ્યાં પ્રથમ ઊતરતા તે હીરજીભાઈના ઘર પાસેની અક્ષરઓરડીએ આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ઘોડા બીજે બંધાવ્યા ને સંઘ પણ હરિજનને ઘેર ઊતર્યો ને સંતો સર્વે મંદિરમાં ઊતર્યા. પછી મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને મંદિર ને સિંહાસન જોઈને રાજી થયા. પછી ગંગારામ મલ્લે મહારાજને સિંહાસન ઉપર બેસાર્યા. તે સમે ગોપાળાનંદસ્વામી મહારાજને પગે લાગીને પાસે ઊભા રહ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "પરમ દહાડે નરનારાયણની મૂર્તિની પ્રતિષ્ઠા કરવી છે. પ્રાગજી દવેને

પૂછીને વેદિયા બ્રાહ્મણોને વરૂણીમાં વરાવજો. વેદિકા કરાવજો ને જે સામાન જોઈએ તે ગંગારામ મલ્લ ને હીરજીભાઈને પૂછીને મંગાવજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને માતાજી ને લાધીબાઈએ થાળ કરાવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને માતાજી ને લાધીબાઈ સાથે વાત કરતા જાય. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

☼ ભુજમાં નરનારાયણ દેવની પ્રતિષ્ઠા :

જાગીને જળપાન કરીને ભારે વસ્ત્ર પહેર્યાં ને જણસાલી (ચામડાની) મોજડી પહેરીને, જ્યાં મંદિરમાં બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા છે ત્યાં આવીને બિરાજ્યા. સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન મહારાજને પગે લાગીને બેઠા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. તે સમયે બ્રાહ્મણને વેશે ચાર વેદ આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજે નેત્રની સાન કરીને જ્યાં વરૂણીમાં બ્રાહ્મણ વર્યા છે ત્યાં મોકલ્યા. ત્યાં જઈને વેદની સ્તુતિઓ બોલવા માંડ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ગોપાળનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી સ્વામી આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી, આપણે બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરવી છે ને ગામ-પરગામના હરિજનને પણ જમાડવા છે. ને તે સમે અન્નનો ક્ષુધાર્થી આવે તેને જમાડવા." ત્યારે ગંગારામ આદિ હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "સીધાં આપવા સારુ સામાન કરાવ્યો છે, તે જ્યારે જોઈશે ત્યારે લાવશું ને ઘણો જોઈશે તો વેચાતો પણ મળે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી સર્વેને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને મંદિરમાં પધાર્યા. ને હોમ થાય છે, ને નરનારાયણની મૂર્તિઓને પધરાવવાનો સમય થયો છે, ને જયજયકાર થઈ રહ્યો છે, ને મૂર્તિમાન એવા ચાર

વેદ તે શ્રુતિઓ બોલે છે. તે સમયે પાંચસો રૂપિયા આપીને ગંગારામે ધજા ચડાવી ને હજાર રૂપિયા આપીને હીરજીભાઈએ કળશ ચડાવ્યો. પછી મૂર્તિઓ મંદિરમાં લાવ્યા ને સ્થાપન કરી. મહારાજ મંદિરની બારસાખ પાસે જઈને ઊભા ને પછી કહ્યું જે, "હવે પ્રતિષ્ઠા કરો." તે સમયે નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગ્યાં. પ્રતિષ્ઠા કરીને મૂર્તિઓને વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં, ઘરેણાં પહેરાવ્યાં, ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને આરતી ઉતારી. તે સમયે હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા. તે રૂપિયા, ઘરેણાં, નાના પ્રકારના પોશાક ને દરબારનો ભારે પોશાક આવ્યો. તથા નિત્યનો ઠાકોરને થાળ એ વર્ષાસન કરી આપ્યું. પછી મહારાજ ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા ને ભેટ મૂકી રહ્યા. નરનારાયણને જમવા થાળ લાવ્યા.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, પોશાક પહેર્યો. ને ચાખડી પહેરીને ચાલ્યા, તે નરનારાયણના મંદિરમાં આવ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "બ્રાહ્મણોને સીધાં આપો ને સત્સંગીને ઉતારે ઉતારે સીધાં આપો." પછી રસોઈનો સામાન અપાવીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને પોશાક પહેર્યો ને ઘોડી સાબદી કરાવી ને ઘોડીએ અસવાર થયા. નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને પાળા બંદૂકના અવાજ કરી રહ્યા છે, ને કાઠીઓ ઘોડે અસવાર થયા છે, ને ભાલા ઝળકી રહ્યા છે, ને રોઝી ઢાલો ને સોનેરી મૂઠે તલવારો શોભી રહી છે, ને મહારાજ ઉપર સોનાને ઈંડે છત્ર ભગુજી ધરી રહ્યા છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે સાથે છે; ને ચાલ્યા તે હમણાં ત્રિકમ મલ્લે છત્રી ને ધર્મશાળા કરાવી છે, તે ઠેકાણે ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. પ્રથમ પણ મહારાજ જ્યારે ભુજનગર પધારે ત્યારે તે જગ્યાએ સભા

કરીને બિરાજતા. પછી સર્વે હરિજને મહારાજને ફૂલના હાર લઈ લઈને પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ગંગારામ ને વાલજી મલ્લ આદિ આગળ ચાલ્યા જાય છે; એવી રીતે નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને ત્યાં સભા કરીને બિરાજ્યા.

❊ પ્રતિષ્ઠામાં સેવા કરનારને દાન-દક્ષિણા તથા શિરપાવ :

પછી જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા તેમને તેડાવ્યા. તે સમયે ગામના હરિજને મહારાજની પૂજા કરીને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. કડાં, વેઢ ને ઊતરી પહેરાવી ને પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રાહ્મણોને સેલાં ને પાઘડીઓ આપવા માંડ્યા. ને ખોબા ભરીભરીને રૂપિયા દક્ષિણામાં અપાવ્યા ને બીજા બ્રાહ્મણોને રૂપિયો રૂપિયો અપાવ્યો. ને મૂર્તિમાન વેદ આવ્યા હતા તેમને છાતીમાં ચરણ ને અમૂલ્ય પોશાક આપ્યાં. અને સંતમંડળને મળ્યા. જે હરિજન કામકાજ કરતા તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને શિલ્પીને પોશાક આપ્યો. પછી ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ કહે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે ગંગારામ આદિ હરિજન બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! રસોઈના લાડુ બહુ વધ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સત્સંગીને ઘરોઘર ટોપલા ભરીને મોકલો." એમ આજ્ઞા કરીને પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

❊ ભુજમાં સ્વસ્વરૂપની ધાતુની મૂર્તિ પધરાવવા ગોપાળસ્વામીને ભલામણ :

પ્રાતઃકાળે જાગીને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરી, ચાખડી પહેરીને નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને એમ બોલ્યા જે, "નરનારાયણની મૂર્તિને પડખે અમારી મૂર્તિ ધાતુની ભરાવીને પધરાવજો." પછી ગોપાળાનંદસ્વામીના મંડળને આજ્ઞા કરી જે, "હમણાં

તમે અહીં રહેજો ને સહુને ભલામણ કરીને ધીરે ધીરે અમારે પાસે આવજો." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળે કરીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડીને સાબદા થયા. ને દરબારની બેરખ આવી, બારીગર ઘોડે ચડીને આવ્યા ને ડંકો ને નિશાન પણ આવ્યાં.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, સોનાને ઈંડે છત્ર માથે શોભી રહ્યું છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને હરિજન ફૂલના હાર ને તોરા ધરાવે છે, ને ચોપદાર નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને હરિજન, પરમહંસ ને બ્રહ્મચારી તે કીર્તન બોલી રહ્યા છે, ને મહા ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને મહારાજની કેડે બાઈઓ પણ કીર્તન બોલે છે; એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને ગામ બહાર આવ્યા ને સર્વેને પાછા વાળ્યા. સત્સંગી ને પરમહંસ તે સીમાડા સુધી ગયા. પછી મહારાજ કહે, "ઊભા રહો." ત્યારે તે સર્વે ઊભા રહ્યા. અને મહારાજે ઘોડા ઉપાડ્યા તે જ્યાં સુધી ઘોડા દેખાણા ને જ્યાં સુધી રજ ઊડતી દેખાણી ત્યાં સુધી ઊભા રહ્યા. પછી દંડવત કરીને નિઃસાસા મૂકીને પાછા વળ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "હવે ક્યારે દર્શન દેશે ! ક્યારે આપણા હાથનો થાળ આવીને જમશે ! ને ફૂલના હાર ક્યારે પહેરાવશું !" એમ વાતો કરતાં કરતાં ગામમાં આવ્યા.

અને મહારાજ ચાલ્યા તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા દેતા ક્યાંક રાત ને ક્યાંક બપોર ને ક્યાંક સાંજ ને ક્યાંક સવાર, એવી રીતે **ગઢડા** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીમાં આવીને બિરાજ્યા ને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ભુજનગરના હરિભક્તનાં પ્રેમ ને ભક્તિને વખાણતા જાય. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે કાઠી જમીને મહારાજ પાસે રજા માંગવા આવ્યા. તે પગે લાગીને ચરણારવિંદનો સ્પર્શ કરીને ચાલ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીભુજનગર નરનારાયણ પધરાવ્યા ને ચોરાસી કરીને ગઢડે પધાર્યા' એ નામે પાસઠમો વિશ્રામ ॥૬૫॥

વિશ્રામ - ૬૬

ગઢપુર જન્માષ્ટમી ઉત્સવ, દીપોત્સવ, લીલા વર્ણન તથા બાઈઓને ભક્તિમાતાએ દર્શન દીધાં

પછી મહારાજ જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરી, ગાદીએ બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને કથા વંચાય ને થાળ લાવ્યા તે જમવા ઊઠ્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને કથા રખાવી, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરીને જળનો લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. મૃતિકા ને જળે કરીને દસ વાર હાથ ધોયા ને મૃતિકાએ કરીને ચરણ ધોયાં. પછી જળના કોગળા કરીને બોલ્યા જે, "કળતર થાય છે." ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "માર્ગનો થાક છે તે તેલ શરીરે ચોળીએ." પછી તેલ લાવ્યા ને શરીરે ચોપડવા માંડ્યા. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને નવરાવ્યા. ને કોરે વસ્ત્રે કરી, શરીરને લૂઈને જેમાં અત્તરની સુગંધી છે એવાં વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં. પછી ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીએ ઉગમણે મુખારવિંદે ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા ને સંતમંડળ તે પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "ગાવણું કરીએ." પછી મહારાજ કહે, "લો વાત કરીએ." પછી વાત કરવા લાગ્યા. અને શતાનંદમુનિને સત્સંગિજીવનમાં પૂછવું હતું તે પાળાને બોલાવવા મોકલ્યા. પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ત્યાં જઈને ગ્રંથમાં બતાવીને પાછા ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી અષાઢ માસની નિયમની એકાદશી આડા સાત દિવસ રહ્યા, ત્યારે દાદા ખાચર ને જયા ને લલિતા તે મહારાજને કહે, "સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસીને તેડાવો ને કોઈની રસોઈ નહીં હોય તે દિવસ અમારી રસોઈ." પછી સંતોને તેડાવ્યા ને સંતમંડળ આવવા માંડ્યાં. તે જેમ જેમ આવતા જાય તેમ તેમ મહારાજ મળતા જાય ને સત્સંગીની ખબર પૂછતા જાય. પછી એક દિવસ પંક્તિ થઈ તે થાળ જમીને સંતની પંક્તિમાં મોતૈયા લાડવા પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી વરસાદ વરસવા માંડ્યો. ત્યારે મહારાજ બાઈઓને કહે, "તમે ઓરડામાં જાઓ." પછી સંતોને કહે, "તમે ઓસરીમાં બેસો." પછી મહારાજ સંતોને જમાડીને હાથ ધોઈને ઉતારે પધાર્યા.

❊ આથમણા બારના ઓરડા કરાવ્યા :

પછી દાદા ખાચર, લાડુબાઈ અને મોટીબાને તેડાવ્યા. ને મહારાજે પૂછ્યું જે, "બેય કોરે ઓસરીઓ ઊતરે એવા આથમણા બારના ઓરડા કરાવીએ." પછી દાદા ખાચર આદિ હરિજન બહુ રાજી થયા. મહારાજ કહે, "નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી બોલાવ્યા, તે આવીને પગે લાગીને ઊભા. પછી મહારાજ કહે, "બે કોરે ઓસરી ઊતરે એવા આથમણા બારના ઓરડા કરીએ." ત્યારે સ્વામી કહે, "હું ભરી આવું." પછી ભરીને મહારાજ પાસે બેઠા ને મહારાજને સંભળાવ્યું જે, "ઓરડા સારા થાશે." પછી મહારાજ વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીમાં ખુરશી નંખાવીને બિરાજ્યા અને સંત ને પાળા તેમને બોલાવ્યા, તે સર્વે આવ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ઘેલામાંથી પાણા કાઢો ને લાવવા માંડો ને ઓરડાનાં નળિયાં ઉતારો ને પાયા ખોદવા માંડો." ત્યારે સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે રાજી થયા જે, 'આ નિમિત્તે કરીને મહારાજ આપણને પાસે રાખશે.' પછી નદીમાં જઈને સંત ને પાળા તે પાણા ભાંગવા માંડ્યા ને લાવવા માંડ્યા ને ઓરડાના પાયા ખોદાવા માંડ્યા.

મહારાજ પણ જ્યાં પાયા ખોદાય ત્યાં ચાકળો નંખાવીને બિરાજે. ને લાકડાનાં ગાડાં પણ આવવા માંડ્યાં. કચ્છ દેશમાં તેરા ને કાળાતળાવના સુતાર કે જેમને ઘેર રામાનંદસ્વામી રહેતા, તેમને તેડાવ્યા.

પછી એક દિવસ લાડુબાઈ રસોઈ આપે ને એક દિવસ જીવુબાઈ આપે ને કારખાનું ચાલે. ને મહારાજ પણ પાયા પાસે બિરાજે ને સર્વેને દર્શન દે. તે બે ઓરડાના ને બે ઓસરીના એમ ચાર પાયા ખોદાયા. અને જ્યાં હમણાં બાવા ખાચર રહે છે ને પાળાનો કૂવો કહેવાય છે, ત્યાં ગારો થાય ને ગંગાજળિયે કૂવેથી પાણી લાવીએ. પછી મહારાજ આવીને ગારિયા પાસે ઊભા રહ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "કેમ સચ્ચિદાનંદસ્વામી, આ ગારિયાને ઠેકાણે કૂવો થાય એમ ખોદજો." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "ઠીક મહારાજ." પછી એમ આજ્ઞા કરીને પાયા ઉપર ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. જ્યારે વરસાદ આવે ત્યારે લીલા રંગની છત્રી મહારાજ ઉપર ધરે ને મહારાજ જળ પણ ત્યાં જ પીવે. ને પીધેલું જળ વધે તે પાણીના ઘડામાં લઈને સૌ સંત ને પાળાને વહેંચી આપે. ને એમ ને એમ રાતદિવસ દર્શન થાય છે.

❊ જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કરાવ્યો :

પછી જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ આવ્યો ને દેશદેશના હરિજનના સંઘ આવવા માંડ્યા. તેના ઉતારા મહારાજ અપાવે ને ખબર પૂછે ને પાટ ઉપર બિરાજે. પછી જે સંઘ આવે તે મહારાજને પગે લાગીને બોલે જે, "ઉતારા ક્યાં કરીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "માનજી કે ભગુજી કોઈ છે ?" ત્યારે તે બોલે જે, "હા મહારાજ !" ત્યારે ઘેરે સાદે કરીને કહે, "ગુજરાતના સંઘને ઉતારો અપાવો." પછી હરિભક્તને કહે, "જાઓ તમને ઉતારા અપાવે." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "પૂરણી પૂરવી છે તે સર્વે ઊઠજો." પછી જેમ રામચંદ્રનું સૈન્ય સમુદ્રની પાળ બાંધવા ચાલે તેમ સર્વે ઊઠ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કૂવો ખોદાય પછી એમાંથી

પૂરણીને સારુ ખોદો." પછી દીવા મેલ્યા ને સંત-હરિજન ખોદવા માંડ્યા ને પૂરણી પૂરવા માંડ્યા. પછી મહારાજ કહે, "હવે રાખો." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને ઓરડાની ઓસરીમાં પાટ બિછાવેલો તેના ઉપર બિરાજ્યા. સર્વે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "નદીમાં પાણા કાઢ્યા છે, તે આજ્ઞા કરો તો એક ફેરો લઈ આવે." ત્યારે મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને ચાલ્યા તે નદીમાં જ્યાં સંતો નાય છે, તે આરે આવીને બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને સત્સંગી તે સર્વે પથ્થર લેવા માંડ્યા. તે એક-એકના ઉપર બે-બે ત્રણ-ત્રણ જણ થઈને પથ્થર ચડાવે ત્યારે મહારાજ ના પાડે ને એમ બોલે જે, "પોતાની મેળે ચડાવાય એવા લો."

પછી દિવસ પોર ચડ્યો ત્યારે દરબારમાં પધાર્યા ને અક્ષરઓરડીએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગંગામા, લાડુબા ને મોટીબા ફરાળ લઈને આવ્યાં. ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "ફરાળ કરવા ઊઠો." ત્યારે મહારાજ કહે, "ફરાળ નહીં કરીએ." ત્યારે ગંગામા ને લાડુબા બોલ્યાં જે, "જન્માષ્ટમીને દિવસ તમારો જન્મ છે કે બીજાનો જન્મ છે ?" ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને ઢોલિયેથી ઊતરીને ફરાળ કરવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને પોશાક પહેરી, ચાખડીએ ચડીને જ્યાં કારખાનું ચાલતું હતું તે ઠેકાણે આવીને બિરાજ્યા. પછી પૂરણી પુરાવા માંડી ને વરસાદ આવવા માંડ્યો. ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીમાં આવીને ઊભા. સંતની પંક્તિ પણ થઈ ને પલવટ વાળીને ડંકો લઈને દૂધપાક પીરસવા માંડ્યા. મહારાજને પછવાડે, પીરસનારા સંતો ભાત-ભાતનાં શાક, રાયતાં, વડાં, ભજિયાં ને અથાણાં પીરસતા જાય ને મહારાજ પણ તાણ કરી કરીને પીરસે ને મનુવાર કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને દાદા ખાચરે મહારાજની પૂજા કરી. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને પોશાક પહેર્યો ને કારખાને આવીને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. તે સમયે કૂવો ખોદતા હતા તેમાં જળ આવ્યું. તે કળશિયો ભરીને લઈ આવ્યા ને મહારાજને આપ્યું. ત્યારે મહારાજે પીધું ને પીને એમ બોલ્યા જે, "પાણી નદીના જેવાં મીઠાં છે." પછી સર્વે સંતો ને હરિજનને વહેંચી આપ્યું ને થોડુંક કૂવામાં નાખ્યું. પછી દેશદેશના હરિજન ભેટ મૂકી, ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગી, રજા માંગીને ચાલ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા માંડ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મહારાજની પૂજા કરી ને ભારે પોશાક પહેરાવીને પગે લાગીને હરિજન બોલે જે, "હે મહારાજ ! હવે ક્યારે દર્શન દેશો ? ને આવા ને આવા અંતરમાં રહેજો." એમ કહીને પાસે બેસે. ને મહારાજ કહે, "જાઓ." પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને કારખાને આવ્યા, ને બોલ્યા જે, "ચૂનાની ભાઠી(ભઠ્ઠી) કરીએ." ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "કાંકરી કઢાવો." પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી માણકી ઘોડીની વછેરીને સખલાદી પલાણ માંડીને

શણગારીને લાવ્યા. ત્યારે મહારાજ અસવાર થયા. પછી એમ બોલ્યા જે, "કારખાનામાં જે રહેતા હોય તે રહેજો ને બીજા સર્વે ચાલજો." પછી જ્યાં હમણાં ઓરિયો(નદીના કાંઠાનો કૂવો) છે તે ઠેકાણે મહારાજ આવ્યા. ને ત્યાંથી કાંકરી લેવડાવીને નદીને કાંઠે નંખાવી. પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો. પછી વસ્ત્ર પહેરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કારખાનામાં આવીને ખુરશીએ બિરાજ્યા. પછી એમ બોલ્યા જે, "જ્યાં કાંકરી નાંખી છે ત્યાં ભાઠી ખોદીને ચણી આવો." પછી પચાસ-સાઠ સંત ને પાળા ગયા, તે ભાઠી ચણીને આવ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજે, ત્યાં આવીને પગે લાગીને કહ્યું જે, "હે મહારાજ ! ભાઠી ચણી આવ્યા." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા ને મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. ત્યારે મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને મંદમંદ હસતા જાય. ને પછી સર્વને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતે ઉત્તર કરે ને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." પછી સર્વે સંત બોલે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી જય સ્વામિનારાયણ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, જળપાન કરીને બિરાજ્યા. તે સમયે અદિબા દૂધ ને સાકર લાવ્યાં, તે મહારાજે પીધું ને પછી પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. તે સમયે પાંચુબા દૂધ ને સાકર લાવ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "નહીં પીએ." ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "થાળ મોડો કરાવશું, માટે દૂધ ને સાકર પીવો." પછી મંદમંદ હસીને દૂધ પીને દાદા ખાચરને આપ્યું. પછી મોજડી પહેરીને કારખાને આવીને ઊભા. પછી ખુરશી લાવ્યા તેના ઉપર બિરાજ્યા. અને સાંગડીએ કરીને કૂવો ગળાય ને દારૂ ભરીને

ઉડાડે, તે પથ્થર કૂવા બહાર આવીને પડે. તેને જોઈને મહારાજ બોલે જે, "દારૂમાં બહુ બળ છે!" પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા ને જમતા જાય ને હરિજન સાથે વાતો કરતા જાય.

પછી લાડુબાઈ ને જીવુબાઈ બોલ્યાં જે, "અન્નકોટનો ઉત્સવ અમારો છે." પછી મહારાજ કહે, "સામાન મંગાવો ને ગાડાં જોડાવો." એમ આજ્ઞા કરીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. થોડી વાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કર્યું. ને વસ્ત્ર પહેરી, મોજડી પહેરીને જ્યાં કારખાનું ચાલે છે ત્યાં આવીને ખુરશી નંખાવીને બિરાજમાન થયા. ને જે કામ કરે તેને વખાણતા જાય. પછી કંદોઈને તેડાવ્યા ને મહારાજે કહ્યું જે, "તમે જે પકવાન કરી જાણતા હો તે, અને બીજાં જે કાને સાંભળ્યાં હોય તે પકવાન અન્નકોટને સારુ કરો. ને આનંદસ્વામીને પાસે રાખીને તાવડા ચાલતા કરો." પછી સામાનનાં ગાડાં આવ્યાં ને આનંદસ્વામી આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કંદોઈની પાસે અન્નકોટનો સામાન ચાલતો કરાવો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ચૂનાની ભાઠી સવારે ખડકવી છે, તે કારખાનામાં જે કામ કરતા હોય તે રહેજો, ને તે વિના જે બીજા સંત, પાળા ને હરિજન તે સર્વે ચાલજો." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ! નાના પ્રકારનાં શાક મંગાવો." અને મહારાજ કહે, "બોલાવો ભગુજીને." પછી ભગુજી આવ્યા તે હાથ જોડીને ઊભા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ભગુજી ! બે પાળાને ઊંટે ચડાવીને શાક લેવા મોકલો." ત્યારે ભગુજી કહે, "સારું મહારાજ." પછી થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ

અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે જ્યાં ભાઠી કરતા હતા ત્યાં આવીને ઊભા. ને હરિજને છાણાં ને કાંકરી ખડકવા માંડ્યા. મહારાજ પણ ઘોડી ફેરવતા જાય ને દર્શન દેતા જાય. ને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો ને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઓરડાની ઓસરીમાં સંતની પંક્તિ થઈ તે લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને મનુવાર કરતા જાય. એમ પાંચ છ વાર પંક્તિમાં ફર્યા ને પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉતારે પધારી, જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી, પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા તે ભાઠીએ આવીને ઊભા રહ્યા. પછી ભાઠી ખડકી રહ્યા ને અગ્નિ મૂકવાનો સમય થયો. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ભાઠીમાં અજાણમાં જીવ આવી ગયો હોય, તે મહારાજ ઊભા છે ને સંતો પણ ઊભા છે, તેને જોગે કરીને જીવનો સત્સંગમાં અવતાર આવશે." એમ કહીને ભાઠીમાં અગ્નિ મેલાવ્યો. ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને પછી દરબારમાં પધાર્યા.

ઘોડીએથી ઊતરીને લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી દેશદેશના હરિજનના સંઘ આવવા માંડ્યા, તે આવતા જાય ને મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મૂકીને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય. ત્યારે મહારાજ કહે, "ઉતારા કરો." પછી તે ઉતારા કરવા જાય. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ પણ ચપટી વજાડીને ભેળા ઘેરે સાદે કરીને ગાતા જાય છે. તે સમયે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ જમવા પધારો." પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. ને પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની

ઓસરી આગળ મંચ નાંખ્યો તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને તોરણ બાંધ્યાં ને કેળના સ્થંભ ને સેલડીના સાંઠા ઊભા કર્યા.

❋ મહારાજે ગાયો શણગારીને દોડાવી :

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “(ધનતેરશ હોવાથી) લીંબડા હેઠે ગાયો બેઠી છે તેને શિંગડે ગુંદર પલાળીને ચોપડી, સોનેરી ને રૂપેરી પાનાં ચોંટાડો.” પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી સામાન લાવ્યા ને મહારાજ બોલ્યા જે, “અમારી પાસે જે ભણનારા સંતો રહો છો તે તમે ગાયોને શણગારો.” પછી સંતો ગાયો પાસે ગયા, ત્યારે ગાયો ઊભી થઈ. અરજણ ગોવાળ પાસે આવીને ઊભો, ત્યારે ગાયો વાગોળવા માંડી. પછી ગાયોને પગમાં ઝાંઝર, કોટમાં માળા ને શિંગડાને પાનાં ચોટાડ્યાં. ને મહારાજ પણ સામું જોઈ રહ્યા છે. પછી ગાયોને ચારવા લઈ ગયા. અને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડી, લાડુ પીરસવા પધાર્યા ને તાણ કરી કરીને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે આવ્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને ભારે પોશાક પહેર્યો ને ઘોડા સાબદા કરાવીને, તાજણ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ઢોલ, ત્રાંસાં ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે. ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન સહિત ચાલ્યા, તે ઊભી બજારે થઈને લક્ષ્મીવાડીથી દક્ષિણાદી કોરે જઈને ઊભા. ને કાઠીના ઘોડા તૈયાર થઈને ઊભા ને ગાયો આવી તેમને ભડકાવી (ડરાવીને દોડાવી). પછી દાદા ખાચરના દરબારની ગાયો, સૌથી આગળ ગામમાં આવી.

❋ ગઢપુરમાં દિવાળી ઉત્સવ :

પછી મહારાજને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને વાજતે ગાજતે ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરી, મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને ઓરડાના મોતિયા હેઠે વાંસની ખપાટો બાંધી ને

દીપમાળ પૂરી ને તેના ઉપર કોડિયાં મેલીને દીવા કર્યા ને રૂડી માંડવીઓ શણગારી. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "માંડવીઓ ફરતા ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતમંડળ માંડવીઓ ફરતા ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા, તે રાત પોર ગઈ ત્યાં સુધી ગાયાં. પછી મહારાજ કહે, "રાખો." પછી સંતો ઉતારે ગયા ને મહારાજ પણ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. તે સમયે ગંગામા દૂધ, સાકર ને દૂધની પૂરી લઈને આવ્યાં, તે મહારાજ જમ્યા. પછી જળપાન કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. અને આ લીલા ઉપર પ્રેમાનંદસ્વામીએ કીર્તન કર્યાં છે, "આવો રમીએ રે વાસુદેવ વનમાળી, આજ અનુપમ રે આવી છે દિવાળી."

પછી મહારાજે સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. ને જરિયાની ડગલી ને સુરવાળ પહેર્યા, બુરાનપુરનો ભારે રેંટો માથે બાંધ્યો, એક રેંટો કેડે બાંધ્યો ને એક ખભે નાંખ્યો ને હાથમાં રેશમી રૂમાલ રહી ગયો છે, ને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે આથમણે મુખારવિંદે મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન સર્વે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ને ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને કીર્તન ગાવા લાગ્યા. તે સમયે હરિજને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે ગવૈયા સંતોને ફૂલના હાર આપ્યા ને પોશાક ઉતારીને જળે કરીને રતનજી પાળે નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડી, વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીમાં સંતોને જમવાની પંક્તિ થઈ તે પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતિયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કર્યું ને પોશાક પહેરી, ચાખડીએ મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી સર્વે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે

આવતા જાય ને મહારાજને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી ગવૈયા સંતો સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં લઈને વિષ્ણુપદ બોલ્યા. પછી મશાલો આવી, દીપમાળ પૂરી ને માંડવીઓ શણગારી, તે જાણે શ્વેતદ્વીપના જેવી શોભા બની. પછી આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "માંડવીઓ ફરતા ફરીને સંતમંડળ કીર્તન બોલો." પછી સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. પછી મહારાજ પણ ફરવા ઊભા થયા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! મનુષ્યની બહુ ભીડ છે. માટે તમે મંચ ઉપર બિરાજ્યા થકા સર્વને દર્શન દો." પછી મહારાજ પાછા મંચ ઉપર બિરાજ્યા. ને રાત પોર ગઈ ત્યારે મહારાજ કહે, "રાખો."

પછી જે સંતો ફરતા હતા તે સર્વે આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે શિવરામ ભટ્ટ થાળ લઈને આવ્યા. મહારાજ ઢોલિયેથી ઊતરીને દૂધની પૂરી જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી સુવર્ણમય પોષાક પહેરીને મોજડી પહેરી, હાથમાં રૂમાલ રહ્યો છે ને મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંત અને હરિજન મહારાજને પગે લાગી બેઠા ને પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા માંડ્યા. ને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેનો ઉત્તર કોઈથી ન થાય ત્યારે મહારાજ એનો ઉત્તર કરે ને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતમંડળ ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા.

તે સમયે અક્ષરધામ, શ્વેતદ્વીપ ને બદરિકાશ્રમના મુક્ત સર્વે આવ્યા; ને બ્રહ્માંડના અધિપતિ દેવતા જે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ ને ઇન્દ્ર,

વરૂણ, કુબેર એ આદિ સર્વે નાના પ્રકારની પૂજાસામગ્રી લઈને આવ્યા. તે સમયે સભાને વિશે બહુ તેજ જણાયું અને જે યોગ-સમાધિવાળા હતા તેણે પ્રત્યક્ષ દેખ્યું, ને જોઈને અહો અહો ! કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ખબરદાર ! બોલતા નહીં." પછી કોઈ ન બોલ્યા. ને મહારાજ જમવા પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે ઉત્તર મુખે બેઠા ને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પંક્તિમાં મોતિયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. મહારાજને કેડે પીરસનારા સંતો નાના પ્રકારનાં શાક, ભજિયાં, વડાં, પાપડ, અથાણાં ને રાયતાં પીરસતા જાય ને મહારાજ પણ તાણ કરી કરીને પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર મહારાજે પીરસ્યું ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી, ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી, પોશાક પહેર્યો ને મોજડી પહેરી, મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા ને સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો પણ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ, દીપમાળ પૂરી, માંડવીઓ શણગારી, ને પછી આરતી-ધૂન કરી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા, "સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. ને જે અક્ષરધામ આદિના મુક્ત આવ્યા હતા તે પણ ધાવાં(એક ભાગે એક સાથે રહીને અથવા નવું ચકરડું કરીને) બાંધીને સંતના ભેળા ફરવા માંડ્યા. ને મહારાજ પણ ભેળા ફરવા લાગ્યા. અને બહુ ભીડ થઈ ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા, "હે મહારાજ ! તમે મંચ ઉપર આવીને બિરાજો." પછી મહારાજ આવીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા ને સર્વે સંતો ફરીને ગાવા લાગ્યા. ને રાત જાવા (પૂરી થવા) આવી.

❊ અન્નકોટ કરતા બહેનોને ભક્તિમાતાએ દર્શન દીધાં :

તે સમયે બાઈઓ અન્નકોટનો સામાન કરાવતાં હતાં. તેમની ભક્તિ જોઈ સાક્ષાત્ ભક્તિમાતા પ્રસન્ન થયાં. અને નાના પ્રકારનાં જે દિવ્ય વસ્ત્ર ને આભૂષણ પહેર્યાં છે, ને દેવાંગનાઓએ પૂજાને કર્યાં એવાં, ને કોટાનકોટી દાસીઓએ સેવાને કર્યાં એવાં થકાં, પોતાની સખીઓ જે શ્રદ્ધા, મૈત્રી, દયા, શાંતિ, તુષ્ટિ, પુષ્ટિ, અહિંસાદિક સહિત ત્યાં આવ્યાં. તે સમયે મહા તેજનો પ્રકાશ થયો. ત્યારે સર્વે હરિજન બાઈઓ આશ્ચર્ય પામી ને ચારે દિશામાં જોવા લાગ્યાં, ત્યારે ભક્તિમાતાને દેખ્યાં.

ત્યારે સર્વે હાથ જોડીને પગે લાગીને બોલ્યાં જે, “હે બાઈ ! તમે દેવસ્વરૂપી કોણ છો ? ને અહીં કેમ આવ્યાં છો ?” ત્યારે ભક્તિમાતા બોલ્યાં જે, “હું ભક્તિ છું ને આ શ્રદ્ધાદિક મારી સખીઓ છે. તે અમે તમારી ભક્તિ જોઈને રાજી થયાં, તે વર આપવા આવ્યા છીએ. માટે તમારે જે ખુશી હોય તે વર માંગો.” ત્યારે બાઈઓએ મહારાજને સંભળાવ્યું જે, “ભક્તિમાતા આવ્યાં છે ને કહે છે વર માંગો. તે અમે શું વર માંગીએ ?” ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, “એ વર માંગો જે, તમે અમારા દરબારમાં રહો.” ત્યારે બાઈઓએ તે જ માગ્યું. ત્યારે **ભક્તિમાતા બોલ્યાં જે, “હું પતિવ્રતા છું, તે જ્યાં ધર્મ રહે ત્યાં હું રહું. માટે તમે દઢ કરીને ધર્મ રાખશો તો હું સદાય તમારી પાસે રહીશ.”** એમ કહીને અંતર્ધાન થયાં. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “હવે કીર્તન રાખો.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘શ્રીદુર્ગપુરે જન્માષ્ટમી ઉત્સવ તથા દીપોત્સવી લીલા વર્ણન તથા બાઈઓને ભક્તિમાતાએ દર્શન દીધાં’ એ નામે છાસઠમો વિશ્રામ ॥૬૬॥

વિશ્રામ - ૬૭

ગઢપુર અન્નકૂટ ઉત્સવ તથા વડતાલ પ્રબોધિની ઉત્સવ

પછી મહારાજ સવારે જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને ભારે સુવર્ણમય પોશાક પહેરીને ઘોડા સાબદા કરાવ્યા. અને તાજણ ઘોડી ઉપર ભારે સુવર્ણમય પલાણ માંડીને મહારાજ અસવાર થયા. અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને **માંડવધાર**ને માર્ગે આવીને ઊભા. પછી બોલ્યા જે, "એક-એક જણ ઘોડા ફેરવીને વાજમાં મૂકો." પછી ઘોડા ફેરવવા માંડ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને બોલ્યા જે, "માતરા ધાધલ અમારી ઘોડી ફેરવો." પછી પોતાની ઘોડીએથી ઊતરીને મહારાજની ઘોડીએ ચડીને ફેરવી, ને ખરેખરી વાજમાં મૂકીને પાછી વાળી. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વાજમાં ને વાજમાં પાછી વાળી લીધી !" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "આ ઘોડીનો વાજ ઝલાય નહીં."

પછી મહારાજ પાછા ઘોડીએ અસવાર થયા ને બોલ્યા જે, "અમારી પાસે રહેનારા સંત, અન્નકૂટ પૂરવા જાઓ." પછી સંતો ગયા ને મહારાજ વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરી લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા અને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ અન્નકૂટ પૂર્યો. પછી આનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું જે, "તમે પોશાક ઉતારીને ત્યાં પધારો. અન્નકૂટ પૂરી રહ્યા છીએ." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને ચાખડીએ ચડી, અન્નકૂટ પાસે આવીને ઊભા ને આરતી ઉતારી. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે. પછી દેશદેશના હરિજન ભેટ મૂકતા જાય ને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય. પછી સ્નાન કરીને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. "અવિનાશી આવો રે જમવા કૃષ્ણહરિ."

તે નાના પ્રકારનાં પકવાન, શાક, પાપડ, અથાણાં, ભજિયાં ને વડાં તે જમવા માંડ્યા. તે જોઈને મુક્તમંડળ મહારાજની મૂર્તિનું ધ્યાન કરતા જાય ને મહારાજ પણ મુક્તમંડળ સામે જોતા જાય ને મંદમંદ હસતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, બોલ્યા જે, "થાઓ પંક્તિ, ને કેળનાં પત્રાવળાં નંખાવો." પછી પલવટ વાળીને પીરસવા માંડ્યા, ને બોલ્યા જે, "શાક પીરસતાં ગણજો." ને શાક ગણ્યાં તે નેવું પ્રકારનાં થયાં ને પકવાન તો અગણિત. પછી તે સમયે તેજ તેજ દેખાય ને સુંગધી આવે, તેને જોઈને સર્વે આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી મહારાજ પીરસવા માંડ્યા ને સંતો જમવા માંડ્યા. પછી જયા ને લલિતા બોલ્યાં જે, "દાદા ખાચર ! મહારાજને કહો જે, દેશપરદેશના ને ગામના હરિજન, કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં. બે ચોકા છે તે જેને જ્યાં ખપે ત્યાં જમવા બેસાડો."

પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "બાઈઓને ત્યાં તમે ખબર કઢાવીને અમને કહેજો." પછી મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમારે ચોકે ખપે તેને તમે જમાડજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે સુખાળા થયા. સર્વે જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું. ને પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી ચોક વળાવીને જળ છંટકાવીને મોદ પાથરી. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

પછી મશાલો થઈ, દીપમાળા પૂરી ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "વાજાં લઈને કીર્તન બોલો." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ કહે, "આપણે સવારે ચાલવા છે, તે જેને આવવું હોય તે હરિજન અમારી ભેળા ચાલજો અને સંતમંડળ પણ અમારી ભેળા

ચાલશે.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઊભા. ને જલેબી ને મોતૈયા લાડુ વધ્યા, તે સંતમંડળને ભાતાંમાં આપ્યાં. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને સાબદા થઈ, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **જોટીંગડે** જઈને ઊતર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બોટાદ** પધાર્યા ને વાજતે ગાજતે **દાહા ખાચર**ના દરબારમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે ઓસરીમાં બિરાજ્યા.

મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ સ્નાન કરીને જમવા પધાર્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ભગા દોશીની વખારમાં ખીચડીનાં રંગાડા ચડતાં હતાં ત્યાં પધાર્યા. ને સંતોને કહે, “પંક્તિ થાઓ.” પછી ખીચડી પીરસવા માંડ્યા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “હે મહારાજ ! અમે પીરસશું.” પછી મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી દરબારમાં પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી, સંતોને સુખડીના બે બે લાડુ પ્રસાદીના કરીને અપાવ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી સર્વે હરિજનને પાછા વાળ્યા ને ગામ **બગડ** પધાર્યા. દરબારમાં જઈને સર્વને છાસ પાઈ, ને મહારાજ પણ જમ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને આપણી જગ્યા પાસે આવીને ઊભા. ત્યાં જુવારની ખાણ હતી તે જુવાર

કાઢી લીધેલી ને માથું બાંધેલ. તેમાં મહારાજની ઘોડી ચારેય પગે ઊતરી ગઈ. પછી મહારાજે ઘોડીને ખેંચી તે બહાર આવીને ઊભી. તેને જોઈને સર્વે ગામના મનુષ્ય આશ્ચર્ય પામ્યા અને જો બીજો કોઈ કહેત તો જણાત (મનાત) નહીં.

❊ હેમરાજ શાહના વંશજોને સત્સંગનો પક્ષ :

પછી ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ **સુંદરિયાણે** આવ્યા ને વાજતે ગાજતે ગામમાં પધાર્યા. ને **હેમરાજ શાહ**ના ફળિયામાં જઈને ઘોડીએથી ઊતરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વનાશા આદિ હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે શેઠ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! ગામ ધંધુકાના મોઢે(મોઢ વણિકે) અમને નાત બહાર કર્યા છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "જેવા એના ગુરુ ચોરઠા ને પરસ્ત્રીના ગમન કરનારા છે તેવા તેના શિષ્ય છે. તે અન્યાય તો જુઓ, જે ધર્મ પાળે તે નાતબહાર ને અધર્મને માર્ગે ચાલ્યા તે નાતમાં ! જેમ શરીરમાં મુખ પણ છે ને બહિર્ભૂમિ ગયાનું દ્વાર પણ છે. તે જે સત્સંગી વિના જેટલા મોઢ છે તે ગુદાને ઠેકાણે છે." એમ ઘણીક વાત કરી. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. પોશાક ઉતારી, જળે કરીને સ્નાન કર્યું. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. શીરાની રસોઈ તે પલવટ વાળીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી શેઠે મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, **"મહારાજ, તમે અમારી રક્ષા કરજો. અમારે નાતિલાનો ઉપદ્રવ છે, માટે તમારા સંત ને સત્સંગી તે જ અમારી સાચી નાત, ને તે જ અમારાં સગાં છે."** ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કાંઈ ચિંતા રાખજો નહીં, તમારી રક્ષા અમે કરીશું." પછી સર્વે હરિજન ને શેઠને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને

સર્વે હરિજન ગામના સીમાડા લગી વળાવવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજે સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ **અણિયાળી** પધાર્યા. **શેઠ પૂંજા શાહ**ની ફળીમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ જમીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેર્યો. ને સંતમંડળ ગામ બહાર ઊતર્યા હતા તેમને તેડાવીને બે બે સુખડીના લાડવા આપ્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **ધંધુકા** આવ્યા. ગામમાંથી દુર્ગંધ આવવા માંડી, તે ગામ સામે મહારાજે જોયું નહીં ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને ચાલ્યા તે ગામ **ખસતા** આવ્યા. તે ગામના હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા તે ગામ **પચ્છમ** પધાર્યા. ને તે ગામના હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા તે ગામ **કમિયાળે** પધાર્યા. મુક્તાનંદસ્વામી ગાડીમાંથી ઊતરીને ચાલતા હવા. તે સમયે હરિજને ઘોડી લાવીને સ્વામીને ઘોડીએ બેસાર્યા. તે ઘોડીનો પગ ખાડામાં પડ્યો તેથી ઘોડી પડી. ત્યારે સ્વામીનો હાથ જખમ થયો. તેની ખબર મહારાજ પાસે આવી. ત્યારે મહારાજ સંતની ધર્મશાળામાં પધાર્યા ને એમ બોલ્યા જે, “સંતો સર્વે તળાવ ઉપર જઈને રસોઈ કરો.” પછી સ્વામીને સારુ ઢોલિયો મંગાવીને પાટો બંધાવ્યો ને સ્વામીને જમાડ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સ્વામી પાસે આવ્યા ને બોલ્યા જે, “સ્વામી પાસે દસ-પંદર સંતો રહો ને ચાર પાળા રહો. ને ગામ સમાણીમાં સવારે રસોઈ છે તે સર્વે સંતો જાજો ને અમે પણ આવશું.” એમ કહીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો ને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા ને સભા કરીને બિરાજ્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. પછી ગામ **સમાણી** પધાર્યા ને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ઘોડીએથી

ઊતરીને ગામમાં પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને શીરાની રસોઈ હતી તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ચાલ્યા તે ગામ બહાર આવીને જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામ **કમિયાળે** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવીને ખબર પૂછી ને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને તૈયાર થયા ને ચાલ્યા ત્યારે સંતમંડળને કહ્યું જે, "તમે બોરુ જાઓ ને અમે સવારે આવશું."

પછી મહારાજ સવારે ગામ **બોરુ** પધાર્યા ને વાજતે ગાજતે **હીરા સોની**ની ફળીમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પોશાક ઉતારીને હીરા સોનીએ જળે કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા તે નાના પ્રકારનાં ભોજન જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતમંડળને પીરસવા પધાર્યા. ને શીરાની રસોઈ હતી તે તાણ કરીકરીને પીરસતા જાય. ને પીરસનારા સંતો શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ, વઘારિયા ચણા ને અથાણાં તે મહારાજની કેડે પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને બિરાજ્યા. ગામના હરિજને મહારાજની પૂજા કરી ને પોશાક પહેરાવ્યો ને મહારાજ ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણે** થઈને ગામ **વરસડે** રાત રહ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે **સિંજીવાડે** પધાર્યા. ત્યાં વાજતે ગાજતે ગામમાં થઈને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. **ગિરધર પટેલ ને પ્રભુદાસ બારોટ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈ થઈ ત્યારે મહારાજ ઢોલિયેથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન

કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતમંડળ પણ આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગોડી બોલ્યા ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” ત્યારે સંતો કીર્તન બોલ્યા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેર્યો. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા, ને ચાલ્યા તે ગામ **મહેળાવ** થઈને ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. સંત ને હરિજન સામા આવ્યા. તે ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ પણ પ્રસાદીના હાર આપતા જાય. પછી ઘોડી હાંકી તે લક્ષ્મીનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા ને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને પછી મંદિરથી ઉગમણી કોરે જે બંગલો ત્યાં જઈને ઊતર્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી, પોશાક પહેરીને મંદિરને પછવાડે સભા કરીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ કહે, “રાખો.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર સન્મુખ લીંબડાના વૃક્ષ હેઠે વંડી(ઓટા) ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા. પછી દેશદેશના હરિજન આવવા માંડ્યા. તે આવતા જાય ને મહારાજને પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય.

ને સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી ગામના હરિજન ભેળા થઈને મહારાજની પૂજા કરવા આવતા જાય ને પગે લાગીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને ભેટ મૂકીને સભામાં બેસતા જાય. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતની પંક્તિમાં જમવા પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મોજડી પહેરી, ઉગમણે બંગલે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી, પોશાક પહેર્યો ને ઘોડીએ અસવાર થઈ, ગોમતીએ પધાર્યા. ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે ને સંત-હરિજન સહિત ગોમતીને કાંઠે આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. દેશદેશના હરિજન પૂજાની સામગ્રી લઈને મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. ને મહારાજ પાસે રહેનારા ભગુજી આદિ પાળા તે સર્વેને છેટે રાખતા જાય ને (હરિજન) મહારાજના ચરણકમળનો સ્પર્શ કરતા જાય. ને ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ પણ પ્રસાદીના હાર હરિજનને આપતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલ્યા ને સર્વે સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા માંડ્યા ને સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગાજતે વાજતે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરી, જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને ભક્તજનને આનંદ ઉપજાવતા જાય. પછી જમીને થાળ સદ્‌ગુરુને મોકલાવ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ઘરના જાણી મહારાજે પોતાના સ્વરૂપની વાત કરી :

પછી ઘરની સભા આગળ વાત કરવા માંડી જે,

"ભગવાન ભક્તને વશ ક્યારે થાય છે ? જે જ્યારે ભગવાનને વશ આપણે થાયે ત્યારે ભગવાન પણ આપણે વશ થાય છે. ને જે ભગવાનની આજ્ઞામાં પ્રકૃતિપુરુષ, વૈરાટપુરુષ ને બ્રહ્મા, શિવ ને વિષ્ણુ ને સૂર્ય ને ચંદ્રાદિક, તે જેના વચનમાં થરથર ધ્રુજતા થકા રહીને ભગવાનની આજ્ઞા પાળે છે, તે ભગવાન અક્ષરધામના પતિ એવા પૂર્ણપુરુષોત્તમ છે. અને તે ભગવાન અનંત કોટી જીવના ઉદ્ધારને સારુ મનુષ્ય જેવા થઈને પૃથ્વી ઉપર વિચરે છે, તેમનો જોગ આજ તમારે થયો છે. એવી રીતે અમારા

સ્વરૂપનો જે અડગ નિશ્ચય તે રાખજો. ને અમારાં જે નાનાંમોટાં વચન તે સર્વે દઢ કરીને પાળજો. અને માયાથી પર એવું જે અમારું અક્ષરધામ, ત્યાં હું તમને સર્વને તેડી જઈશ. અને **અમે તો કોઈ દિવસ આવ્યા પણ નથી ને આવશું પણ નહીં."** એવી રીતે પોતાના સ્વરૂપના નિશ્ચયની ઘણીક વાત કરી. તેને સાંભળીને સર્વે જે બાઈઓ (ને) હરિજન તે સર્વે બહુ રાજી થયાં.

પછી સર્વેને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી, લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર સન્મુખ સભા કરીને બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને હરિજન મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગામગામના હરિજન પૂજા કરવા આવતા જાય ને પૂજા કરીને પગે લાગીને બેસે. ને મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્ન." ત્યારે સંત ને હરિજન મહારાજને પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે મુનિમંડળ કહે, "હે મહારાજ ! યથાર્થ ઉત્તર થયો." પછી બ્રહ્મચારી આવીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ થયો છે તે જમવા પધારો." પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને અયોધ્યાવાસીને ઉતારે આવ્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે હરિજન સાથે વાત કરતા જાય ને મહારાજ જમતા જાય ને હરિજનની ભક્તિ જોઈને હેત જણાવતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. અને પલવટ વાળીને જલેબી પીરસવા માંડી, તે ખોબા ભરી ભરીને આપતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને પીરસનારા સંતો તે શાક, ભજિયાં, વડાં, પાપડ, અથાણાં, રાયતાં ને કઢી, તે મહારાજની કેડે પીરસે. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસ્યાં ને મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી, ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા, ને જળ ને મૃતિકાએ કરીને

દસ વાર હાથ ધોયા. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરી, શરીર લૂછી, પોશાક પહેરીને બિરાજ્યા. પછી સુરત, વડોદરા ને અમદાવાદના હરિજન ભારેભારે વસ્ત્ર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યાં. ને નાના પ્રકારની ભેટ મૂકીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કુબેરસંગ ચોપદાર નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે, ને મુનિમંડળ ને હરિજને સહિત, મહારાજ ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી સંતમંડળ મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને ગોમતી ખોદતા જાય. હરિજન પણ ધૂળની ફાંટો ભરી ભરીને મંદિરમાં લઈ જાય ને મહારાજ પણ સંત-હરિજન સામે જોતા જાય ને દર્શન દેતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરી ઉતારે આવ્યા. પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. હરિજન જુદા જુદા થાળ લાવવા માંડ્યા. બરફી નાના પ્રકારનાં પકવાન વગેરે જમી જમીને મહારાજ, બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપતા જાય ને સ્વામી મંદિરમાં કામકાજ કરનારા સંતો ને પાળાને આપતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા ને સર્વે હરિજન પૂજા કરી રહ્યા પછી મહારાજ પોઢ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને કાઠી ને પાળા તેમને સાબદા કરાવ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ખબર સાંભળી જે, "મહારાજ તૈયાર થઈને ચાલવાનું કરે છે." પછી સ્વામીએ આવીને કહ્યું જે, "હે મહારાજ ! જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે,

"સિંજીવાડે નહીં પુગાય." પછી ગંગામા થાળ કરીને તરત લાવ્યાં. મહારાજ જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. દૂધની પૂરી વગેરે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, કાઠી-પાળાને જમાડી રહ્યા. તે સમે સર્વે હરિજન બાઈઓ થાળ લઈ લઈને આવવા માંડ્યાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે તો થાળ નહીં જમીએ." ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "મહારાજ કૃષ્ણાવતારમાં ગોપીઓના થાળ ને દહીં-દૂધ તે ઝૂંટી ઝૂંટીને ખાધું છે ને હવે કહો છો 'નહીં જમીએ !' આ બાઈઓ પ્રેમે કરીને થાળ લાવ્યાં છે તે જમવું પડશે, તે જમો."

પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે પેંડા ને દળ(ઘંઉના લાડુ) વિગેરે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં મોતિયા લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને સંત-હરિજનને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા. અને ઘોડા ઉપાડ્યા, તે ગામ **સિંજીવાડે** પધાર્યા ને સંતો સર્વે મંદિરમાં આવ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરે અન્નકૂટ ઉત્સવ કર્યો, વડતાલ પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો ને મહારાજ કાઠિયાવાડ પધાર્યા' એ નામે સડસઠમો વિશ્રામ ॥૬૭॥

વિશ્રામ - ૬૮

ગઢપુરની લીલા, ઉન્મત્તગંગાનું માહાત્મ્ય ને સંતોને શાલિગ્રામ રાખવાની આજ્ઞા

પછી મહારાજ **સિંજીવાડામાં પ્રભુદાસ બારોટ**ની ફળીમાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ જમીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણે** થઈને ગામ **કમિયાળે** પધાર્યા. ગામના હરિજન સામા આવ્યા, તે વાજતે ગાજતે ગામમાં પધાર્યા ને તરત ઘોડીએથી ઊતરીને ધર્મશાળામાં મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સ્વામીને ખબર પૂછી. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને સ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને થાળ સ્વામીને આપ્યો. પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી સ્વામી પાસે આવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને સમૈયાની વાત કરી.

અને મહારાજ કહે, “તમે ધીરેધીરે પાળા ને સંતો ને ગાડીઓ તે સાથે આવજો.” પછી સર્વે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “નિષ્કુળાનંદસ્વામી, તમે સ્વામીને બેસવા સારુ ડોલી કરો.” પછી સ્વામી બોલ્યા જે, “ડોલીનો સામાન ભાઈરામદાસજીનો હતો તે ગાડામાં લેવડાવીને આવ્યો છું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમે ડોલી તૈયાર કરો.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સંઘને ઉતારે કાંઈ જોતું કારવતું હોય તેની ખબર કાઢવા બ્રહ્મચારીને મોકલ્યા. ને એમ કહેરાવ્યું જે, “વહેલા ચાલવા છે, તૈયાર થઈ રહેજો.” પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ સ્વામીને મોકલ્યો.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરી, ઘોડીએ

અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામના હરિજનને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે સ્વામીની ડોલી આગળ ને બીજા સર્વે પછવાડે ચાલે, એવી રીતે ગામ **ગાંફ**માં આવ્યા. ને હરિજને બહુ તાણ કરી તે મહારાજ ત્યાં રહ્યા ને તરત જ રસોઈ કરીને જમ્યા ને સર્વેને જમાડીને તરત ચાલ્યા. ને મહારાજ બોલ્યા જે, "સીંકા(ગાડા નીચે બાંધેલી કાથી કે કંતાનની ઝોળી)માં પાણીના ઘડા ભરીને ગાડે મેલજો." પછી ચાલ્યા તે હરિજન મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને ઊભા રહ્યા. પછી મહારાજ ગામ **ખરડ** પધાર્યા ને તળાવ ઉપર જઈને ઊતર્યા.

ગામના હરિજન સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મોઘું પાથરવા લાવ્યા ને મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા. ગામના હરિજન મહારાજનું શરીર દાબવા માંડ્યા. ને મહારાજ શરીર દબાવડાવતા જાય ને વાત કરતા જાય. પછી બેઠા થઈને જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા ને **ખોડાભાઈ**ની ફળીમાં ઊતર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંઘ પણ સર્વે ત્યાં ઊતર્યો. મહારાજ સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને તે થાળ સ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા, તે સીમાડેથી હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે **ભીમનાથ** થઈને ગામ **પોલારપર** આવ્યા. ને હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા તે ગામ **કુંડળ** પધાર્યા. ને **મામૈયા પટગર**ને દર્શન દઈને ચાલ્યા તે ગામ **સમઢિયાળે** પધાર્યા. ગામના હરિજને મહારાજને તાણ કરી તેથી ત્યાં રહ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને તળાવની પાળે લીંબડા હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, સંતની પંક્તિમાં

લાડુ પીરસવા પધાર્યા. ને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને હાથ ધોઈને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી**એ પધાર્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતમંડળ ધર્મશાળામાં ઊતર્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "અમે તો નહીં જમીએ, કાઠી ને પાળા સારુ રસોઈ કરીએ." ત્યારે વસ્તા ખાચર ને વેલા ખાચર બોલ્યા જે, "ત્યારે સવારે જમીને ચલાશે." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "કરો રસોઈ, કાલે જમવા નહીં રહેવાય." પછી રસોઈ કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંત ને પાળાને પીરસવા પધાર્યા. પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ચાલ્યા. રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરી, પોશાક ઉતારીને દંતધાવન કર્યું ને વાવમાં ઊતરીને નાહ્યા. શરીર લૂછી, વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. પછી હરિજને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ ધારણ કરાવ્યા. પછી ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને મસ્તક ઉપર સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ગવૈયા આગળ કીર્તન બોલે છે, "આજની ઘડી રળિયામણી રે, મારો વ્હાલો પધાર્યા." ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને બસો કાઠીના અસવાર ને પાળા સહિત ઊભી બજારે થઈને દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર આવીને બિરાજ્યા.

પછી અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને

જળપાન કરી, કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી, જળપાન કરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી, સ્નાન કરીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે સુખાળા થયા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને જ્યાં દાદા ખાચરનો કૂવો છે ત્યાં આવીને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “આ કૂવાને, ઘેલા નદીના પાણે કરીને બાંધીએ.” ત્યારે સ્વામી કહે, “પાણા ને ચૂનો તૈયાર છે.” એમ કહીને ચૂનો પલાળ્યો. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા તે થાળ જમીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને કૂવે આવીને ખુરશી નંખાવીને બિરાજ્યા. ને ચૂનો કૂટવા પાળાને બોલાવ્યા અને ચૂનામાં કાંકરી નાંખવા સારુ સંતોને નદીએ લેવા મોકલ્યા. ને કૂવાનું કારખાનું ચાલે ને નદીમાંથી પાણા લાવવા માંડ્યા. પછી મહારાજે સ્નાન કર્યું ને થાળ જમીને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને થાળ આપ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ દક્ષિણાદા બારના ઓરડા કરાવવાની તૈયારી :

પછી દાદા ખાચર, લાડુબા ને મોટીબાને તેડાવ્યાં. ને મહારાજે પૂછ્યું, “દક્ષિણાદા બારના ઓરડા કરાવીએ.” ત્યારે દાદા ખાચર બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ.” પછી ભગુજી પાળાને તેડાવ્યા ને કહ્યું જે, “પાળાને કહો, તમે ઓરડાના કામમાં રહેજો.” ત્યારે પાળા કહે, “અમે ઓરડાના કામમાં રહીશું.” ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “બે કડિયા પાળાને આપો તે ઓરડાના કામમાં રહેશે અને બે કડિયા કૂવાના કામમાં રહેશે.”

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે ઓરડાના પાયા ભરી આપજો." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને પોશાક પહેરી, મોજડી પહેરીને ઓરડાના પાયા જ્યાં ખોદાય છે ત્યાં આવીને ઊભા. ને કૂવાનું પણ કામ ચાલે છે ને મહારાજે કહ્યું જે, "ખુરશી રસ્તા ઉપર લાવો, એટલે બેય કારખાનાવાળા અમારાં દર્શન કરતા જાય ને કામ કરતા જાય." એમ કહીને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા.

તે સમયે લક્ષ્મીવાડીએથી ને રાધાવાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા હતા તે પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામી અને ભગુજી પાળાને બોલાવ્યા ને તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરી, કોગળા કર્યા ને થાળ જમીને કારખાનાવાળાને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે જઈને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી, કારખાના ઉપર આવીને ખુરશીએ બિરાજ્યા. ને કામ ચાલે તેને મહારાજ વખાણતા જાય ને સંત, પાળા ને હરિજન તે મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને કામ કરતા જાય. પછી મહારાજ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ મટિયાવી, ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરી, વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. તે સમે હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કૂવાનું ને ઓરડાનું કારખાનું ચાલે છે તેના મધ્યે ખુરશી નંખાવીને બિરાજ્યા. ને લક્ષ્મીવાડી ને રાધાવાડીના બાગમાંથી અંજીર ને દાડમનાં ફળ લાવ્યા, તે મહારાજ જમતા જાય ને કારખાનામાં સંત, પાળા ને હરિજનને જમી જમીને આપતા જાય. ને ફૂલના હાર, બાજુબંધ, ગુચ્છ, તોરા ને ગજરા પહેરાવે છે.

❊ મહારાજના માહાત્મ્યે કરીને નદીઓની મોટપ :

તે સમયે ઉન્મત્તગંગા પોતાની સખીઓ ભેગાં મહારાજ પાસે આવ્યાં. ને મહારાજને ભારેભારે મોતીના હાર, રત્નજડાવ કડાં, રત્નનાં ઘરેણાં, અમૂલ વસ્ત્ર ને દિવ્ય ચંદને કરીને પૂજા કરી. તેને સમાધિવાળાએ દેખ્યું ને અહો અહો ! કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “ખબડદાર બોલ્યા તો !” પછી મહારાજે નેત્રની સાને કરીને ઉન્મત્તગંગાને રજા આલી, ને ફૂલના હાર ને ગુચ્છ આલ્યાં, તેને સર્વે સભાએ ભાળ્યાં. ને પછી તરત અંતરધ્યાન થઈ ગયાં. પછી મહારાજ ખળખળિયે જઈને ઉન્મત્તગંગાના સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. ને વાયુને કહ્યું જે, “નદીઓ માત્રને મારી પાસે બોલાવીને લાવો.” ત્યારે સાત દ્વીપ ને નવ ખંડની નદીઓ આવી. અને સુરસરી આદિ સ્વર્ગની નદીઓ ને મંદાકિની આદિ પાતાળની નદીઓ તે સર્વે આવી. ને ભારેભારે રત્નનાં આભૂષણ, અમૂલ્ય વસ્ત્ર, ભેટ ને પૂજાની સામગ્રીઓ તે લાવી.

પછી જ્યારે સાબરગંગા આવ્યાં ત્યારે ઉન્મત્તગંગાએ સામાં જઈને હાથે ઝાલીને પોતાને પડખે સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યાં. ત્યારે સુરસરી, મંદાકિની અને કાવેરી આદિ ભારેભારે નદીઓને સંશય થયો જે, ‘અમારા કરતાં તે કાંઈ મોટાં થયાં !’ ત્યારે ઉન્મત્તગંગા બોલ્યાં જે, “જેમ મારામાં અક્ષરધામના પતિ એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી, મુનિમંડળ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી ને લાખો હરિજન સહિત નાય છે, તેમ સાબરગંગામાં પણ મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન સહિત મહારાજ વારંવાર નાય છે. ને તમારામાં તો મહારાજ જ્યારે તીર્થમાં ફરતા ફરતા શ્રીરામાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા ત્યારે નાહ્યા હશે. ને સાબરગંગામાં તો ગામ વિજાપુર જાતાં સખપરને આરે નાહ્યા, ને ગામ મોટેરે નાહ્યા, ને ગામ પેથાપર નાહ્યા, ને વૌઠાને આરે નાહ્યા, ને નારાયણઘાટ જેનું નામ છે તે ઠેકાણે તો વારંવાર નાહ્યા છે, ને ગામ ગલિયાણાને આરે

પણ વારંવાર નાયા છે. તે માટે મારા કરતાં કાંઈ તેમનું ઓછું માહાત્મ્ય નથી. ને મારા જળને વિષે ને સાબરગંગાને વિષે ઉત્પન્ન થયાં જે માછલાં ને મગરમચ્છ આદિ નાના પ્રકારનાં જળજંતુ, તે જ્યારે મરે છે ત્યારે દેવતાનાં વિમાન તેડવા આવે છે. અને અપ્સરાઓ પણ હજારેહજાર આવે છે ને માંહોંમાંહી લડે છે. ને એક કહે છે જે, 'એ તો મારો પતિ થાશે.' બીજી કહે છે જે, 'તે તારો પતિ શાનો ? એ તો મારો પતિ થાશે.' એમ પરસ્પર કહે છે તે શા સારુ ? જે સાબરગંગાને વિષે વારંવાર પુરુષોત્તમ ભગવાન નાય છે, તેણે કરીને અમારું માહાત્મ્ય તમારા કરતાં ત્રિલોકીમાં અધિક છે.

અને અમારામાં જે શ્રાદ્ધાદિક પિત્રીકર્મ કરે છે તે પિત્રી પણ મોક્ષને પામે છે. ને એકાદશી આદિ વ્રતને દિવસે અમારા જળને વિષે જે મનુષ્ય નાય છે તે જ્યારે મરે છે ત્યારે સત્સંગમાં અવતાર લઈને ભક્તિ કરી, ભગવાનના ધામમાં જાય છે." એવી રીતે જ્યારે ઉન્મત્તગંગાએ માહાત્મ્યની વાત કરી ત્યારે સર્વે નદીઓને સંશય થયો હતો તે મટ્યો. પછી સર્વે નદીઓએ સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગા તેમની પૂજા કરી. તે ચંદન, પુષ્પ, રત્ન, હીરા ને મોતીના હાર પહેરાવ્યા. ને પૂજા કરીને ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય ને નાના પ્રકારની ભેટ મેલતા જાય. ને છત્રીસ પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને દેવ સર્વે જયજયકાર કરી રહ્યા છે અને અપ્સરાઓ પણ થૈથૈકાર કરી રહી છે.

તે સમે સચ્ચિદાનંદસ્વામી આદિ સમાધિવાળા હતા તે ઉન્મત્તગંગાની વાત સાંભળીને આશ્ચર્ય પામ્યા. પછી સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગાની આજ્ઞા માનીને સર્વે નદીઓ ચાલી નીકળી. પછી ઉન્મત્તગંગાએ સાબરગંગાને કહ્યું જે, "તમે તો હમણાં રહો અને મહારાજ જ્યારે વડતાલ જાય ત્યારે તમે ભેગા જાજો." એમ કહ્યું ત્યારે સાબરગંગા રહ્યાં. પછી મહારાજ પાસે મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી,

સંતો પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ જમવા પધારો." પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી, કામના કરનારા સંત ને પાળાને થાળ મોકલાવ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવ્યું. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરી, કૂવા ઉપર આવીને ઊભા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "કૂવો પૂરો થયો ને ઓરડે મોભ ચડાવવા છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કૂવાનું પાણી ઉલેચી નાંખો." પછી સંતો ને પાળા મંડ્યા તે કૂવામાંથી પાણી ઉલેચીને કળશિયો ભરીને જળ લાવ્યા. તેમાંથી મહારાજે જળપાન કરીને પોતે જળનો કળશિયો માંહી રેડ્યો. પછી બીજો કળશિયો ભરીને જળ લાવ્યા. તેની માંહી મહારાજે જમણો અંગૂઠો બોળ્યો ને સંત, પાળા ને બાઈભાઈને ચરણામૃત વહેંચી આપ્યું. પછી ઓરડાના મોભ ચડાવવા માંડ્યા, તે ઠેકાણે મહારાજ આવીને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. મોભ ચડાવી રહ્યા ત્યારે મહારાજ જમવા પધાર્યા. જમીને જળપાન કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જરાક વાર પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી, ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા માંડ્યા, તે સમયે શતાનંદમુનિને સત્સંગિજીવનમાં કાંઈક પૂછવું હતું તે પૂછીને ગયા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

તે સમયે ઉગમણા બારના ઓરડા છે તે ઠેકાણે કચરો ને રાખ નાંખતા. પછી તેમાં દેવતા પડ્યો ને તેનો ભડકો થયો. તેને જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, "જુઓને દેવતા લાગે છે !" પછી ગંગાજળિયા કૂવામાંથી સંત, પાળા ને હરિજન પાણી લાવવા માંડ્યા ને બીજા દાદા

ખાચરવાળા કૂવેથી લાવવા માંડ્યા. ને કેટલાક તો ઉન્મત્તગંગા નદીમાંથી પાણી લાવવા માંડ્યા. મહારાજ પણ તે જગ્યાએ ખુરશી નાંખીને બિરાજ્યા. ને સર્વે પાણી લાવવા માંડ્યા તે સર્વે ઓલવી નાંખ્યું. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરી, થાળ જમીને પોઢ્યા.

❊ સંતોએ હાથે રસોઈ કરવી ને ઠાકોરજીને નૈવેદ્ય કરીને જમવું :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી, ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા ને પ્રાગજી દવે પાસે કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોને તેડાવ્યા, તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સંતમંડળને હાથે રસોઈ કરીને વિષ્ણુને નૈવેદ્ય કરીને જમવું." પછી મુનિ બોલ્યા જે, "જેમ આજ્ઞા કરો તેમ વર્તશું." એમ કહીને હાથ જોડીને બેઠા. પછી મહારાજે નિત્યાનંદસ્વામીને લાલજી અને શાલિગ્રામ આપ્યાં, ને એમ બોલ્યા જે, "વિષ્ણુને નૈવેધ કરીને લાવો, ત્યારપછી અમે થાળ જમશું." પછી રસોઈ કરીને લઈ ગયા. મહારાજ સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને શુકમુનિ પાસે કાગળ લખાવ્યો જે, "મુનિમંડળે વિષ્ણુ અને લાલજીની મૂર્તિ રાખવી ને હાથે રસોઈ કરીને નૈવેધ કરીને જમવું. એમ અમારી આજ્ઞા છે. ને ચાર વર્ણમાં ઝોળી માંગવી ને તે ઝોળીમાં આવેલું લોટ, દાળ, ચોખા વિગેરે અન્ન તેને શુદ્ધ કરીને રસોઈ કરવી. પછી વિષ્ણુને જુદા જુદા વાસણમાં નૈવેધ ધરવું, ને પછી તે પ્રસાદી અન્ન તે સર્વે પતરમાં મેળાવીને જળ નાંખીને જમવું. એમ અમારી આજ્ઞા છે."

એવી રીતે પત્ર લખાવીને જ્યાં જ્યાં સંતનાં મંડળ હતાં ત્યાં ત્યાં મોકલાવ્યા. પછી સર્વે સંતમંડળ હાથે રસોઈ કરીને શાલિગ્રામને નૈવેધ ધરીને જમે. મહારાજ એવી રીતના પત્ર દેશદેશ પ્રત્યે મોકલાવીને પછી પોઢ્યા. થોડી વાર કેડે જાગીને જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને બેઠા. એવામાં મને તાવ આવે

ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામીએ કહ્યું જે, “પ્રસાદાનંદસ્વામીને તો તાવ બહુ આવે છે.” ત્યારે મહારાજ ધર્મશાળામાં આવ્યા ને મારી નાડી જોઈને પછી એમ બોલ્યા જે, “જૂનો ગોળ લઈને કોરા વાસણમાં રાત્રીએ પલાળી મેલવો, અને પછી સવારે સો વાર ગાળીને પીવો.” એમ કહીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને સર્વે સંતમંડળ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

❊ વડતાલ મંદિર બાબતે બ્રહ્માનંદસ્વામી શ્રીહરિને મળવા આવ્યા :

તે સમે ગામ વડતાલથી મંદિરની ઘૂમટીઓ વાળીને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને તેમનું મંડળ, સાધુ ને પાળા તે સર્વે આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કરી પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ ઊભા થઈને એમને મળ્યા ને લક્ષ્મીનારાયણ દેવના મંદિરની ખબર પૂછી. ને બાઈઓને કહ્યું જે, “રસોઈ કરો, બ્રહ્માનંદસ્વામીના મંડળને જમાડવું છે.” એમ કહીને પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે જઈને બિરાજ્યા. રસોઈ થઈ ત્યારે સંતોને જમવા તેડાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમતા જાય ને બ્રહ્માનંદસ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને થાળ સ્વામીને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને, બિરંજની રસોઈ હતી, તે સાધુ ને પાળાને તાણ કરીને પીરસતા જાય. એમ પાંચ વાર પીરસીને જળે કરી, હાથ ધોઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીને વાત પૂછતા જાય ને સ્વામી તેનો ઉત્તર આપતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી, ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમયે બ્રહ્માનંદસ્વામીએ નવાં નવાં કીર્તન કર્યાં હતાં તે બોલ્યા ને તે કીર્તન મહારાજે સાંભળ્યાં. પછી સ્વામીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ફૂલની ટોપી

માથે મેલીને મહારાજ થાળ જમવા ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી તે થાળ જમીને સ્વામીને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁕ સંતોએ મહારાજને કેરી જમાડી તેનો વાડીવાળાને વિરોધ :

પછી જાગીને જળપાન કરીને, સંતમંડળ વાડીએથી પાળા પાસે કેરીઓ માગીને લાવ્યા તે જમ્યા. ને નિત્ય એવી રીતે સંતો કેરીઓ લાવે ને મહારાજને જમાડે. પછી એક દિવસ વાડીના રહેનારા પાળાએ એમ વિચાર કર્યો જે, 'કેરીઓ તો મહારાજને સંતો જમાડે ને રખોપું આપણે કરીએ ! માટે હવે આપણે વાડીનું કામ નહીં કરીએ.' પછી મહારાજ ઘોડીએ પલાણ મંડાવીને સંત ને પાળા સહિત વાડીએ પધાર્યા. ને વેદીકા જે ઓટો કરેલ તેના ઉપર ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા.

પછી વાડીવાળા પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજે સંતોને પૂછ્યું જે, "તમે સર્વે કેરીઓ લાવીને અમને જમાડો છો, તે કેરીઓ માગીને લો છો કે દેખાડીને લાવો છો ?" ત્યારે વાડીવાળા બોલ્યા જે, "વાડી તમારે જેને સોંપવી હોય તેને સોંપો, અમે બીજું ખેડનું કામ કરશું." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમને કેરીઓ જમાડવા લાવ્યા હોય તે સર્વે ઊભા થાઓ. અને જો તમારે કેરીઓ અમને જમાડવા જોઈતી હોય તો ગુજરાતમાં જાઓ. અમે સત્સંગી ઉપર કાગળ લખાવી આપશું, તે તમને મનમાની કેરીઓ અમારે અર્થે આપશે." એમ મહારાજ વાત કરે છે ત્યાં તો ભણનારા ને ગવૈયા તે સર્વે મહારાજને નમસ્કાર કરીને ચાલ્યા, તે ઉતારે આવ્યા. ને પોતાના ભણવાનાં પૂઠાં લઈને મહારાજ આવ્યા મોર ચાલ્યા, તે રાધાવાવે જઈને માળા ફેરવવા બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે જીવુબાઈ બોલ્યાં જે, "વાડીવાળા વાળુ કરવા નથી આવ્યા." ત્યારે ભગુજી બોલ્યા જે, "પાળાને રસોડે જમ્યા ને ડેલીએ બેઠા છે." પછી મહારાજ કહે, "બોલાવો વાડીવાળાને." પછી (તે આવ્યા ને) પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વાડીએ કેમ ન ગયા ? ને વાળુ કરવા પણ કેમ ન આવ્યા ?" ત્યારે વાડીવાળા બોલ્યા જે, "અમારે નિમિત્ત સંતો ગામમાંથી જાય, ત્યારે અમારે વાડીએ ગયાનું શું કામ છે ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "બે મહિનામાં પાછા આવશે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "દરબાર કેવો શૂન્ય જણાય છે ! ભણનારા સંતો ભણે ને ગવૈયા ગાય ને લૈયા લખે, એવી રીતે અર્ધ રાત સુધી ઉદ્‌ઘોષ થઈ રહેતો !"

ત્યારે મહારાજ કહે, "ઘોડીએ અસવાર થઈને બોલાવી લાવો." પછી અસવારે રાધાવાવે આવીને સંતોને કહ્યું જે, "મહારાજ બોલાવે છે." ત્યારે પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ સંતો સર્વે આવ્યા ને માર્ગમાં એમ બોલે જે, "જે દિવસ મહારાજ લક્ષ્મીવાડીએ પધારે તે દિવસ આપણે નાવા જાવું, પણ તે વિના વાડીએ જાવું નહીં." એમ કહીને ઉતારે આવ્યા ને મહારાજને ખબર કહી. પછી મહારાજ ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરે લીલા કરી, ઉન્મત્તગંગા માહાત્મ્યનું વર્ણન કર્યું ને સંતોને મહારાજે શાલિગ્રામ રાખવાની આજ્ઞા કરી' એ નામે અડસઠમો વિશ્રામ ॥૬૮॥

વિશ્રામ - ૬૯

ગઢડામાં કેરી ઉત્સવ, બોટાદ, લોયા આવ્યા ને સારંગપુરથી ગઢડે પધાર્યા.

પછી મહારાજ સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ભણનારા સંતોને થાળ મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને બિરાજ્યા. તે સમે જીવુબા પકવેલી કેરી લઈને આવ્યાં, તે જળે કરીને ધોવરાવી. પછી દાદા ખાચરને બોલાવ્યા ને મહારાજે કેરીઓ ચૂસવા માંડી. તે કેરીમાં જરાય રસ રહે નહીં ને કેરીનું મોઢું પણ ચીરાય નહીં, એવી રીતે જમી જમીને દાદા ખાચરને આપતા જાય. પછી જમીને કેરીઓ સંતોને મોકલાવી ને બીજી કેરીઓ બાઈઓને આપી. પછી મહારાજ કહે, "ઘોડીએ પલાણ માંડો." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને સંતની ધર્મશાળાએ આવીને ઊભા ને સંતોને કહે, "ચાલો વાડીએ."

પછી સંત, પાળા ને હરિજન, સર્વે મહારાજ ભેળા ચાલ્યા. મહારાજ વાડીએ આવ્યા ને વાડીમાં ઘોડી ફેરવી. ને પછી ઘોડીએથી ઊતરીને વેદિકા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. મોગરાના પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, ગુચ્છ ને તોરા મહારાજને પહેરાવ્યા ને પાકી કેરીઓ મહારાજ આગળ મૂકી. ત્યારે મહારાજે મુનિને એક એક પાકી કેરી આપી, ને પાળા ને હરિજનને એક એક કેરી આપી. અને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં તેમને પણ એક એક કેરી બ્રહ્મચારી સાથે મોકલાવી. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "જેમ જેમ આંબાની સાંખો પડે તેમ તેમ વીણી લેતા જાઓ ને વખારમાં ભરતા જાઓ." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીમાં ફર્યા. પછી તે સમયે વાયરો ચાલ્યો, તે આંબાની સાંખો પડી. ત્યારે

મહારાજ ઊભા રહીને બોલ્યા જે, "હવે આંબા વેડો(કેરી ઉતારો) ને સાંખો લો." એમ કહીને મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને હરિજન સાથે વાત કરતા જાય.

❊ ઝીણાભાઈના વ્યવહારની સંભાળ લીધી :

તે સમે ગામ પંચાળેથી ઝીણાભાઈ આવ્યા. તે દંડવત કરી ભેટ મૂકીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે થાળ જમીને ઝીણાભાઈને આપ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ઝીણાભાઈ મહારાજનાં ચરણ ખોળામાં લઈને દાબવા માંડ્યા. ને મહારાજ પણ સુખાળા થયા ને વાત પૂછતા જાય ને ઝીણાભાઈ તેનો ઉત્તર આપતા જાય.

પછી મહારાજ કહે, "તમારા ગામમાં ઝાઝા રૂપિયા રાખશો નહીં." ત્યારે ઝીણાભાઈ બોલ્યા જે, "પાળાને લેવા મોકલો." ત્યારે ભગુજી પાળાને બોલાવીને મહારાજે કહ્યું જે, "આઠ પાળાને ગાડું જોડાવીને ઝીણાભાઈને ગામ મોકલો. ને ઝીણાભાઈ, તમે લાધા ઠક્કર પાસે કાગળ લખાવો." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા.

તે સમયે ગામ ભટવદરમાં દાદા ખાચરનું સગપણ કરીને, મયારામ ભટ્ટ ને શિવરામ ભટ્ટ આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા. પછી મહારાજ મળ્યા ને ખબર પૂછીને ગોળ વહેંચાવ્યો ને ઢોલ વગડાવ્યો. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ પીઠવડીના હરિજન ભગો-મૂળો, જેરામ પટેલ, પૂંજો પટેલ, રૂડો પટેલ, ભાયો માંજરિયો ને કલ્યાણ પટેલ આદિ હરિજન આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને રૂપિયા ભેટ મેલ્યા. પછી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમારે વચને કરીને ગામ પીઠવડીમાં રહેવા આવ્યા, પણ તમે તો અમારાં ઘર પાવન કરવા

ન પધાર્યા.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “આવશું.” ત્યારે સર્વે હરિજન બોલ્યા જે, “અંતકાળે તો તેડવા આવજો.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “પ્રત્યક્ષ આવીને થાળ જમશું.” પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “ભગા-મૂળા તમે જમવા ઊઠો.” ત્યારે હરિજન કહે, “અમે ઉતારે જમશું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “જાઓ, બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા છે.” પછી એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા. થોડી વાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને બિરાજ્યા.

તે સમયે કેરીઓ લાવીને મહારાજ આગળ મેલી. મહારાજ તે જમવા લાગ્યા, ને જમતા જાય ને ઝીણાભાઈ, દાદા ખાચર ને સોમલા ખાચર આદિ હરિજનને જમી જમીને આપતા જાય. પછી મયારામ ભટ્ટ, શિવરામ ભટ્ટ, મુળજી બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારીને બોલાવી, મહારાજે પાંચ-પાંચ કેરીઓ આપી. મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામીને તેડાવીને જમતા જાય ને કેરીનાં વખાણ કરતા જાય ને ચૂસી ચૂસીને આપતા જાય. પછી ગામના સત્સંગી બજારમાંથી કેરીઓ લાવવા માંડ્યા. તે કેરીઓ જળે કરીને ધોવરાવી અને ભણનારા સંતોને બોલાવીને ચૂસી-ચૂસીને આપવા માંડી, તે સંતો હાથોહાથ લેતા જાય. પછી પાળાને તેડાવ્યા ને તેમને પણ કેરીઓ ચૂસી-ચૂસીને આપવા માંડી. પછી સંતો બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! હવે કેરી ચૂસવી રહેવા દો.”

પછી મહારાજે બાઈઓને કેરીઓ મોકલાવી. પછી જળના કોગળા કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઉગમણે (બાર) ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. બે વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, તે મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેગા ગાતા જાય. પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે ગવૈયા સંતોને ફૂલના હાર આપ્યા

ને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

તે સમયે ગામ પંચાળેથી પાળા રૂપિયા લઈને આવ્યા. તે દાદા ખાચરને ઘેર મુકાવ્યા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરી કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને તે ઉપર મહારાજ વાત કરતા જાય ને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી, ને સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને હરિજન સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતોને જમવા તેડાવ્યા. પછી પોતાનો જમવાનો કટોરો, તે લઈને પલવટ વાળીને રસના કટોરા ભરી-ભરીને આપતા જાય ને બ્રહ્મચારી ઘી ને સાકર પીરસતા જાય. એવી રીતે મહારાજે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસ્યું. પછી જળે કરી હાથ ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને મહારાજ પોઢ્યા ને સંતો જમીને મંદિરમાં આવ્યા. મહારાજ જાગીને જળના કોગળા કરી બિરાજ્યા.

તે સમયે ગામ પંચાળામાં ધાડ પડી તેના સમાચાર આવ્યા. મહારાજે ઝીણાભાઈને તેડાવ્યા ને કાગળ વંચાવ્યો. સોમલા ખાચર આદિ અસવાર ને પચ્ચીસ પાળા બરકમદાર તે ઝીણાભાઈ ભેળા મોકલ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, “તમારા ઘરનાં મનુષ્યને ગાડાં જોડાવીને આંહીં અમારી પાસે મોકલો ને તે ગાડાં ભેળા અસવારને મોકલજો, ને તમે ને પાળા ગામમાં રહેજો.” એમ કહીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “ગામ પંચાળામાં ધાડ પડી તે અમે અસવાર ને પાળા મોકલ્યા. અને રૂપિયા ને ઘરેણાં તો અમે આગળથી મંગાવી લીધાં છે.” પછી મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમે રામાનંદસ્વામી પાસે બે વર માગ્યા છે તેને

સત્ય કરો છો. અને પૂર્વે જે જે ભગવાનના અવતાર થયા છે તે તો પોતાના ભક્તને તાવતા(કસણી કરતા). ને હે મહારાજ ! તમે તો વ્યવહારમાં પણ રક્ષા કરો છો ને અંતકાળે સંતને લઈને તેડવા આવો છો ને બીજાને પણ પ્રત્યક્ષ જણાઓ છો. એમ આ અવતારે કરીને બહુ દયા કરો છો, તે તમારું નામ દયાળુ છે તે નામ સાર્થક કર્યું. ને આવી દયા કોઈ અવતારમાં વાવરી નથી."

❊ વ્રતખંડનું પુસ્તક લાવવાની આજ્ઞા કરી :

એમ જ્યાં વાત કરે છે તે સમયે શતાનંદમુનિ 'વ્રતખંડ'નું પુસ્તક(આ પુસ્તક હેમાદ્રિ નામના આચાર્યે લખેલ છે. તેમાં તમામ પ્રકારનાં (૯૫૦) વ્રતો તથા વિધિઓનું વિસ્તૃત વર્ણન છે. મહારાજે સંતો પાસે તેની કોપી કરાવેલી. તે સં.૧૮૮૦ ભાદરવા સુદ-૫ ગઢડામાં પૂર્ણ થઈ હતી. તેનાં ૨૦૪૮ પાનાં થયેલ છે. હાલમાં તે વડતાલ લાઈબ્રેરીમાં છે.) મંગાવવા વિષે પૂછવા આવ્યા ને કહ્યું જે, "હે મહારાજ ! તમે પદ્મનાભાનંદ સંન્યાસીને મોકલીને ગામ ચોલી માહેશ્વરમાં બ્રાહ્મણને ઘેરથી પુસ્તક મંગાવી આપો." ત્યારે મહારાજે પદ્મનાભાનંદ સંન્યાસીને આજ્ઞા કરી. ત્યારે તે બોલ્યા જે, "ભણનારા આત્માનંદસ્વામી, ભગવદાનંદસ્વામી ને પ્રભાશંકર બ્રાહ્મણને મારા ભેળા મોકલો તો જઈને પુસ્તક લઈ આવીએ." ત્યારે મહારાજે સંત અને બ્રાહ્મણને બોલાવીને કહ્યું, ત્યારે તેમણે હા પાડી. પછી મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે આત્માનંદસ્વામી ને ભગવદાનંદસ્વામીને તેડાવ્યા, ને જમીને તેમને થાળ આપ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહાલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને બેઠા. સંતો મહારાજને પગે લાગીને ચાલ્યા. પછી મહારાજે કથાનો આરંભ કરાવ્યો

ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "કેના થાળ છે ?" પછી જેનો થાળ હતો તે હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કરી, ફૂલના હાર, બાજુબંધ ને તોરા પહેરાવીને ભેટ મૂકી, ને ચરણારવિંદે ચંદન ચોપડીને છાતીમાં લીધાં. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. થોડી વાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું. પછી કેરીઓ આવી તેને ધોવરાવીને ચૂસવા માંડી. અને જે હરિજન આવે તેને આપતા જાય. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર (બેઠા અને) ચરુમાં ઉષ્ણ જળ કરેલું તે કુંડીમાં રેડ્યું ને કળશિયો ભરી ભરીને (માથે) રેડતા જાય. પછી સ્નાન કરી વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું. પછી અમદાવાદી ખેસ પહેર્યો, મસ્તક ઉપર શ્વેત પાઘ બાંધી, શ્વેત પછેડી ઓઢી ને હાથમાં રૂમાલ લઈ, ચાખડીએ ચડીને ઓરડાની ઓસરીમાં ઉગમણે મુખારવિંદે ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો વાજાં." પછી સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા.

❊ મોકા ખાચરની શૂરવીરતાનાં વખાણ :

તે સમયે ગામ વાંકિયેથી ખબર આવી જે, 'મોકા ખાચરને માંહોમાંહી લડાઈ થઈ.' પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી દાદા ખાચર આદિ કાઠીને બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, "સવારે મોકા ખાચરને આપણે જોવા જવું છે, તે તૈયાર થાજો." એમ કહીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને થાળ જમી વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "દાદા ખાચર પૂજા કરી રહ્યા હોય તો બોલાવો." ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "તમારા ભેગા ચાલનારા અસવાર ને પાળા સારુ

બાઈઓએ રસોઈ તૈયાર કરી છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સામાન લઈને આવો ને સર્વેને જમવા બોલાવો." પછી જમવા બોલાવ્યા ને જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો ને સાબદા થઈ ઘોડીએ અસવાર થયા. તે સમે પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને રવાજ ને કાંસિયાં લઈને રાવળ ગાઈ રહ્યા છે; એવી રીતે ચાલ્યા તે સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. પછી જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે ગામ **માંડવધાર**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગામ **ખંભાળે** હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **વાંકિયે** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **મોકા ખાચર** પાસે આવ્યા ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. તે મહારાજ વાત પૂછતા જાય ને મોકા ખાચરનાં વખાણ કરતા જાય.

પછી મહારાજે સોનાની મૂઠની ભારે તલવાર મોકા ખાચરને બંધાવી. અને સ્નાન કરી, થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો. અને સર્વે સખાને જમાડી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા કરીને વાત કરવા લાગ્યા ને પોઢ્યા. વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને બિરાજ્યા. **ઘેલા ખાચરે** ભારે પોશાક લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યો. પછી મોકા ખાચર પાસે જઈને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને થાળ ઘેલા ખાચરને આપ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને બોલ્યા જે, "ઘોડે પલાણ માંડો." ત્યારે ઘેલા ખાચર બોલ્યા જે, "દયા કરીને ઝાઝે દિવસે પધાર્યા છો તે પાંચ દિવસ તો નહીં જવાય." ત્યારે મહારાજ કહે, "હમણાં તો નહીં રહેવાય, પછી આવશું." પછી મોકા ખાચરે કહેવડાવ્યું જે, "આજ તો કૃપા કરીને દર્શન દ્યો." પછી મહારાજ કહે, "રહો, સવારે ચાલશું." પછી સભા કરીને બિરાજ્યા ને રવાજ ને કાંસિયાં લઈને રાવળ ગાવા લાગ્યા જે, "તારું છોગું આવીને મારે ચિત્તમાં રહ્યું રે...તારું"

પછી બીજાં પદો ગાયાં. પછી મહારાજે એકૂકું સેલું રાવળને આપ્યું. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ કહે, "રાખો." પછી સ્નાન કરીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી ઘેલા ખાચરે સર્વેને જમાડ્યા. ને મહારાજનાં ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. તે સમયે વાળંદે આવીને મહારાજનું વતું કર્યું. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરી, શરીરને લૂછી, વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી સર્વને જમાડ્યા. ને સાબદા થઈ મોકા ખાચરને દર્શન દઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા. ગામને સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા. ને ગામ **ખંભાળા**ના હરિજનને દર્શન દઈ, ગામ **માંડવધાર** આવ્યા. ને ત્યાંના હરિજનને દર્શન દઈને **ગઢડે** આવી, **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા.

ઘોડી જરાક વાર લીંબડા હેઠે ઊભી રાખી ને સર્વેને દર્શન દઈ, ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને જળપાન કરી ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી સેવક વીંઝણે કરીને વા નાંખતા હતા. પછી મહારાજ જાગ્યા ને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને દાદા ખાચરને ઘેર થાળ મોકલ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજન વીંઝણે કરીને વા નાંખતા હતા. પછી રાધાવાડી ને લક્ષ્મીવાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે ફૂલના હાર વાડીવાળાને આપ્યા ને કહે, "કેરીઓ છે ?" ત્યારે વાડીવાળા બોલ્યા જે, "હવે તો કેરીઓ થઈ રહેવા આવી છે." પછી મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને વાડીએ ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી. પછી થાળ જમીને વસ્ત્ર પહેરી, કથા વંચાવવા માંડી ને સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને બિરાજ્યા.

તે સમે ગામ પંચાળેથી સોમલા ખાચર આદિ અસવાર આવ્યા ને તેમની સાથે ઝીણાભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્ય પણ ગાડામાં આવ્યાં. મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠાં ને ગામમાં ધાડ પડી હતી તેની વાત કરી જે, "ઝીણાભાઈની તો સરબંધી થોડીક ને એ તો હજારો આવ્યા હતા. તે જેમ ખોખરા મહેમદાવાદમાં વૈરાગી હજારો મારવા આવ્યા હતા ને આપણા સરબંધી તો થોડાક હતા ને આવીને મારવા માંડ્યા, ત્યારે તમને પૂછ્યું, ત્યારે તમે કહ્યું જે, 'જેમ તમારો ક્ષત્રિયનો ધર્મ હોય તેમ કરો.' પછી (વૈરાગીને) જે મારવા માંડ્યા, તે પાંચ છ તો ઠેર પડ્યા રહ્યા(મરી ગયા) ને બીજા ભાગ્યા. તેમ પંચાળામાં પણ એમ જ થયું ને બસો મરાણા ને બીજા ભાગ્યા. હવે બીજા સરબંધી પણ રાખ્યા છે ને આખી રાત પેરો ભરે છે." એવી રીતે વાત કરી. પછી મહારાજે રસોઈ કરાવી ને સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને, પંચાળેથી અસવાર આવ્યા તેમને જમાડ્યા ને પછી પોઢ્યા.

❊ લોયામાં વ્રતખંડ પુસ્તક લખાવવાનો પ્રારંભ :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી, થાળ જમીને અસવાર અને પાળાને જમાડ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બોટાદ** પધાર્યા. **હમીર ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ભગા શેઠ આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. મહારાજ સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈ, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **લોયા** પધાર્યા. **સુરા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજમાન થયા. થાળ જમીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને બેઠા. તે સમે આનંદસ્વામી મંડળ લઈને આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા ને

મહારાજ ઊઠીને તેમને મળ્યા. પછી નરનારાયણના મંદિરની ખબર પૂછી ને અમદાવાદના સત્સંગીના સ્વામીએ 'નારાયણ' કહ્યા. તે સમયે સંન્યાસી પદ્મનાભાનંદસ્વામી ને પ્રભાશંકર તે વ્રતખંડનું પુસ્તક લઈને આવ્યા ને મહારાજને આપ્યું. મહારાજે તે પુસ્તક નિત્યાનંદસ્વામી અને શુકમુનિ પાસે જોવડાવ્યું. પછી મહારાજ કહે, "આ લખાવીએ." પછી પાળાને તૈયાર કરીને ગઢડે મોકલ્યા ને એમ કહ્યું જે, "ભણનારાને કહેજો જે, લખવાનો સામાન લઈને મહારાજે તેડાવ્યા છે." અને પદ્મનાભાનંદસ્વામીની સાથે ભગવદાનંદસ્વામી ને આત્માનંદસ્વામીને મહારાજે મોકલ્યા હતા. તેમણે તો પુસ્તક લઈને મહારાજ પાસે મોકલ્યું ને તે તો ગઢડે આવ્યા.

પછી મહારાજ પાસેથી પાળા (ગઢડે) આવ્યા. તેમણે બ્રહ્માનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, "આત્માનંદસ્વામી આદિ જે ભણનારા સંતો તેમને લખવાનો સામાન લઈને મહારાજે (લોયા) તેડાવ્યા છે." પછી ભગવદાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા તે ગામ બોટાદ થઈને ગામ લોયા આવ્યા. ને ધર્મશાળામાં સામાન મૂકીને મહારાજ પાસે આવીને દંડવત કર્યાં. પછી મહારાજે ચરણ લાંબા કર્યાં, તે છાતીમાં લઈને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "લૈયા ગણીને પાનાં વહેંચી આપો." પછી પાનાં આપવા માંડ્યા, ત્યારે એક પાનું વધ્યું. મહારાજ કહે, "એ પ્રસાદાનંદસ્વામીને આપો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "એ પાનું નહીં દેવાય. ને થડમાંથી દેતે દેતે છેલ્લું જેનું નામ આવે તેને તે પાનું આપવું, બીજાને ન અપાય."

પછી મહારાજ કહે, "આનંદસ્વામી, તમે ચાલી નીસરજો." પછી સ્વામી બોલ્યા જે, "મેં તો જાનતા થા, જબ ગઢડે સે ભણનારા ને લૈયા આવેગા તબ મહારાજ હમકું રજા દેવેંગે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "અમે રજા નથી અપાવતા. તમે પણ લખવા ને પુસ્તક શોધવા

બેસો.” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “હમારા કામ તુમકું નહીં આવડતા હે, ઓર તમેરા કામ હમકું નહીં આવડતા હે.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “તમારું કામ તો અમને આવડશે, પણ તમે અમારું કામ કરો.” પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા થકા ઊભા થઈને આનંદસ્વામીને મળ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને આનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. સ્વામીએ સર્વે મંડળને પ્રસાદી આપી. પછી સવારે મહારાજનાં દર્શન કરીને ચાલ્યા.

❊ અલાઉ, સારંગપુર, પીપળિયા થઈ ગઢડે પધાર્યા :

પછી સર્વે ભણનારા લખવા માંડ્યા. ને શોધનારા પુસ્તક શોધતા જાય, ને મહારાજ આગળ નિત્યાનંદસ્વામી કથા વાંચતા જાય. એમ ને એમ પાંચ દિવસ આનંદમાં ગયા. પછી મહારાજ કહે, “ચાલો, તૈયાર થાઓ.” પછી મહારાજ તાજણ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે નદીએથી સર્વે હરિજનને પાછા વાળ્યા ને મહારાજ ગામ **અલાઉ** આવ્યા. તે ગામના હરિજન **ભનો સુતાર** ને **પીતાંબર શેઠ** આવ્યા, ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમારાં ઘર પાવન કરવા પધારો.” પછી મહારાજ ગામમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યા, ભાલને વિશે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ભેટ મૂકી. પછી છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી મહારાજ પીતાંબર શેઠને ઘેર પધાર્યા. શેઠે ચાંદલો કરીને સવાસો રૂપિયા ભેટ મેલ્યા ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** પધાર્યા. ને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. તે સમે વાઘા ખાચર મહારાજનાં ચરણ ખોળામાં લઈને ચાંપતા જાય ને મહારાજ

વ્યવહારની વાત પૂછતા જાય તેનો ઉત્તર આપતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરવા માંડ્યાં.

તે સમે કોઈક બાઈ કહે, “હે મહારાજ ! વરસાદ કરો ને.” પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **જનડા**થી આથમણી કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને ઊભા. ત્યારે આત્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! લૂગડાં પાથરીએ, તમે બેસશો ?” ત્યારે બોલ્યા જે, “હા પાથરો.” પછી પાથર્યાં ત્યારે પોઢ્યા. ને આથમણું ઓશીકું કર્યું છે ને ઉગમણાં ચરણકમળ રાખ્યાં છે, ને નાસિકા ઉપર ઝીણાં ઝીણાં શીળીનાં ચાઠાં તેનું ધ્યાન કરીએ. પછી વીરડો ગાળીને અમે બે સંત કળશિયામાં જળ લાવ્યા. મહારાજ જાગ્યા ને અમે જળ આગળ મૂક્યું. ત્યારે જળના કોગળા કરી, જળને વખાણ્યું ને કહ્યું જે, “જેવી ગંગાજળિયા કૂવાના જળમાં મીઠાશ છે તેવી જળમાં સારી મીઠાશ છે.”

પછી તાંસળીમાં ગોળ ને ચણા લઈને મહારાજ આગળ મેલ્યા. ત્યારે મહારાજ જમવા માંડ્યા. પછી બોલ્યા જે, “સંતની ઝોળીઓમાં કાંઈ છે ?” ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “આજ તો એકાદશી છે.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “કેના વચનમાં એકાદશી છે ? ને કેની કરેલી છે ?” ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમારી કરેલી છે ને તમારી આજ્ઞાએ કરીને એકાદશી કરીએ છીએ.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “જેની પાસે જે હોય તે લાવો.” પછી ઝોળી પાથરી ને સંતો લાવવા માંડ્યા. તેને જોઈને મહારાજ કહે, “સંતની ઝોળી તો કામદુઘા છે.” પછી ગોળ, ચણા ને ગાંઠિયા એ સર્વેને ભેળા કરી, મહારાજે હાથ ફેરવીને પ્રસાદી કરી આપી. પછી સંતે ફેરવી આપ્યું ને મહારાજ ઉગમણે મુખારવિંદે પલાંઠી વાળીને બેઠા. ને એમ બોલ્યા જે, “વરસાદ ન થાય તો કાંઈ મોલ થાય કે ન થાય ?” ત્યારે સંત, કાઠી ને પાળા તે સર્વે બોલ્યા જે, “કાંઈ ન થાય, ને હમણાંથી જ સુકાવા માંડ્યાં છે તે શું થાય ?”

પછી મહારાજે આકાશમાં અમીદૃષ્ટિ કરી અને પછી બોલ્યા જે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને એમ બોલ્યા જે, "સંતો, તમે ધીરેધીરે આવજો." એમ કહીને ચાલ્યા તે ગામ **પીપળિયા** આવીને **વેલા પટેલ**ની ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "લાવો રોટલા, કાઠી ને પાળાને જમાડવા છે." પછી હરિજન ગામમાંથી રોટલા, અડદની દાળ, ઘી, ગોળ, અથાણાં, શાક ને દહીંનાં દોણાં લઈ લઈને આવ્યા. પછી મહારાજે વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. વેલા પટેલે જળે કરીને મહારાજના ચરણ ધોયાં. પછી મહારાજ જળના કોગળા કરીને ટીમણ જમવા બેઠા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને કાઠી, પાળાને જમાડ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદીમાં આવીને ઘોડા પાયા. ને ત્યાંથી ચાલ્યા તે જ્યાં રાધાવાવ પાસે આવ્યા, ત્યાં તો વાયુ ચાલ્યો ને ગાજવીજ થવા માંડી. ને મહારાજે ઘોડા ઉપાડ્યા તે દરબારમાં પધાર્યા.

પછી વરસાદ થયો ને અમે પલળતા પલળતા રાધાવાવે આવીને ઊભા. પછી ચાલ્યા તે મંદિરમાં આવ્યા. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કીર્તન બોલ્યા જે, "કુમકુમને પગલે રે પધાર્યા હરિ...કુ૦ મુખ પર શોભે જળનાં બિંદુ, વિઠ્ઠલ મન હરિ લે..પ૦" પછી બીજાં પદ બોલ્યા જે, "આનંદની એલી રે આજ મારે આનંદની એલી." પછી એ પદ ગાઈને બોલ્યા જે, "ભગવાન પણ આવ્યા ને વરસાદ પણ આવ્યો." પછી મહારાજ વરસાદે કરીને પલળેલા આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને બીજાં કોરાં વસ્ત્ર પહેર્યાં ને થાળ જમીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગઢડેથી બોટાદ, લોયા, સારંગપુર આવ્યા ને ત્યાંથી વરસાદ લઈને ગઢડે પધાર્યા' એ નામે ઓગણસિત્તેરમો વિશ્રામ ॥૬૯॥

વિશ્રામ - ૭૦

ગઢપુરમાં એકાદશી, જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ ને ભગા-મૂળાએ પૂજા કરી

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પછી પોઢ્યા. પછી થોડી વાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કર્યા, ને જળપાન કરી મોજડી પહેરી. ને બોલ્યા જે, "ચાલો નાવા." પછી ઉન્મત્તગંગામાં જઈને ખળખળિયે વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને પાળાનો હાથ ઝાલીને પ્રવાહ મધ્યે નાવા બિરાજ્યા. ને સંત, પાળા ને હરિજન તે અડખે પડખે નાય. પછી મહારાજ જળમાં લાંબાં ચરણ કરીને બેસે ને કહે જે, "આવો, અમારા ચરણનો સ્પર્શ કરો." પછી સંત ને હરિજન તે પ્રવાહમાં આવે છે ને તણાતા જાય ને એકબીજામાં ભટકાય છે. તેને જોઈ મહારાજ હસે છે. ને સંત-હરિજન તે મહારાજના ચરણનું જે જળ તે ગાળીને પીતા જાય છે.

પછી મહારાજ પાળાનો હાથ ઝાલીને પ્રવાહથી બહાર નીકળ્યા. પછી કોરાં વસ્ત્ર પહેર્યાં ને વાડીવાળા જે પાળા તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઊભી બજારે થઈને હરજી ઠક્કરની મા માંદા હતાં તેમને જોવા પધાર્યા. ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા ને બ્રહ્માનંદસ્વામી પાસે કીર્તન ગવરાવ્યાં જે, "સનેહી શામળો મારા નેણાનો શણગાર." પછી મહારાજ દરબારમાં ઉતારે આવ્યા. તે સમયે બ્રહ્મચારી મગસનો થાળ લઈને આવ્યા. તે જળના કોગળા કરીને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ હરજી ઠક્કરને ઘરે મોકલ્યો. પછી મહારાજે કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથા પૂરી થઈ ત્યારે મહારાજ પોઢ્યા.

❊ ભણનારા, લૈયા ને સંશોધક સંતોએ ધારણાપારણાનું નિયમ રાખ્યું

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. ને એવી રીતે લીલા કરતા થકા શ્રાવણ માસ આવ્યો. ત્યારે ભણનારા

ને લૈયા ને શોધનારા તે સર્વે સંતોએ મળીને ધારણાંપારણાં(એક દિવસ ઉપવાસ બીજે દિવસ જમવું)નું નિયમ રાખ્યું. ત્યારે દાદા ખાચરનાં બા જે સુરબાઈ તેમણે મહારાજને કહ્યું જે, "હે મહારાજ ! સંતોને પારણાં અમારે કરાવવાં." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." ત્યારે બાઈ બોલ્યાં જે, "શી રસોઈ કરાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "ઘઉંના રોટલા, ઘી ને ગોળ ઉપરથી આપશું ને દાળ, શાક, કઢી, ખીચડી ને દૂધ તે જમવાનું કરજો. ને પારણાને દિવસ સવારમાં શેકેલા ચણા આપવા." એ રીતે મહારાજે આજ્ઞા કરી. પછી પારણાને દિવસ સવારમાં મહારાજની પ્રસાદી કરાવીને સર્વ સંતોને શેકેલા ચણા આપે. અને પ્રેમાનંદસ્વામી ચંદન ઉતારીને મહારાજની પૂજા કરે. તે ભાલને વિશે ખજૂરી પાડે, ને વચ્ચે કુંકુમનો ચાંદલો કરે, ને બાહુને વિષે ચાંદલા કરે ને ચંદનની અર્ચા કરેલી ને જે મૂર્તિ શોભે ગૌર રૂપાળી ! પછી સંતની પૂજા કરે.

પછી મહારાજ થાળ જમીને કોઈ હરિજનની રસોઈ હોય તો પીરસવા પધારે. તે જે સંત ધારણાં ન કરતા હોય તેમને મહારાજ લાડુ પીરસે અને ધારણા(ઉપવાસ)વાળા સંતોને મુકુંદ બ્રહ્મચારી ઘી-ગોળ પીરસીને જમાડે, એવી રીતે થાય. પછી એક દિવસ રસોઈનો સામાન લાવીને ઉગમણા બારની ઓસરીમાં મેલ્યો. ને બ્રહ્મચારી આવીને બોલ્યા જે, "સંતો બેઠા કે ?" ત્યારે આત્માનંદસ્વામી આદિ સંતો બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, જેનો ગોળ-ઘી હોય તેને પાછો આપો." ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "કાંઈ ગોળ-ઘીનો નિયમ રાખ્યો છે ?"

ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "(નિયમ નથી પણ) ધારણા જે સંતો ન કરે તેમને મહારાજ પીરસવા આવે ને અમને પીરસવા ન આવે, ત્યારે અમે પણ એ જમતા નથી." ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "(મહારાજ પાસે પિરસાવવું) એ વાત તો મારા હાથમાં નથી." પછી તે રસોઈવાળાં બાઈ તેમને કહ્યું જે, "તમારું ઘી-ગોળ પાછું લઈ જાઓ." ત્યારે બાઈ

કહે, "હું મહારાજને બોલાવી લાવું." પછી મહારાજ પાસે ગયાં ને મહારાજને કહ્યું, ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો અમે પીરસવા આવીએ." પછી ચાખડીએ ચડીને આવ્યા ને દોરડું હાથે ઝાલીને પગથીએ ચડ્યા ને દોરડું ઝાલીને ઊભા અને એમ બોલ્યા જે, "અમે શું પીરસીએ ?" ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "તમારી નજરમાં આવે તે પીરસો."

પછી ઘઉંના રોટલા, ઘી ને ગોળ તે પીરસવા લાગ્યા. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ દાદા ખાચરે ધોવરાવ્યા. પછી ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. દાદા ખાચરે જળની ઝારી લઈને જળપાન કરાવ્યું ને પછી મહારાજ પોઢ્યા. અને અમે જમીને મંદિરમાં આવ્યા ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "ખરા નીકળ્યા તમે !" ત્યારે આત્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "એમનો ગોળ ને ઘી પડ્યો રહેત. અને અમે જમીને આવત, જો મહારાજ પીરસવા ન આવત તો." પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પ્રાગજી દવેને બોલાવીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

તે સમે અમદાવાદથી આનંદસ્વામી મંડળ લઈને આવ્યા ને ખબર કહ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલાવો." પછી તેમણે આવીને દંડવત કર્યાં. ત્યારે મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા ને નરનારાયણ દેવના મંદિરના સમાચાર પૂછ્યા. પછી સ્વામીએ શહેરના હરિભક્તોના નારાયણ કહ્યા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને દૂધનો કરેલો થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ આનંદસ્વામીને આપ્યો. બીજો સામાન જમવાનો મંગાવીને સંતોને જમાડ્યા. પછી સંતો મંદિરમાં આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ વિધિનિષેધ સાચા કે ખોટા ? નાના સંતો ઉપર રાજીપો :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. અને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પ્રાતઃકાળમાં આવીને

ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ સર્વે આવીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે અમારા નાના નાના વિદ્યાર્થી છો તેમને અમે પ્રશ્ન પૂછીએ છીએ જે, વિધિનિષેધ શા માટે મોટા પુરુષે બાંધ્યો છે ? તે સાચો છે કે કલ્પિત છે ?" ત્યારે નાના સંતો હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! વિધિનિષેધ તો સાચો છે. જો એમ ન હોય તો સ્વર્ગ ને નરક કેને માથે કહેવાય ? ને જે શાસ્ત્ર પ્રમાણે વર્તે છે ને ધર્મ પાળે છે તે સ્વર્ગમાં જાય છે. અને જે શાસ્ત્રને ઉલંઘીને વર્તે છે તે નરકમાં જાય છે. માટે વિધિનિષેધ તો ખરો જ છે." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "નાના છે પણ દિશ તો ઠીક જાણે છે."

પછી તે સમે આનંદસ્વામીએ મહારાજને રાખડીઓ બાંધી ને પવિત્રા પહેરાવ્યાં ને મહારાજની પૂજા કરી. પછી મહારાજે નાના પરમહંસને રાખડીઓ ને પવિત્રા આપ્યાં. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને કળશિયો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચરણ પણ ધોવરાવ્યા. પછી પ્રેમી હરિજને ફૂલેલ તેલ શરીરમાં મર્દન કરીને ઉષ્ણ જળે કરીને નવરાવ્યા. પછી શરીર લૂઈને કોરું વસ્ત્ર પહેર્યું ને એક ઓઢ્યું. પછી મલિયાગર ચંદન ઘસીને મહારાજની પૂજા કરી, ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓસરીએ આવીને ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

❊ મહારાજે સંતો પાસે પોતપોતાનાં અંગ કહેવરાવ્યાં :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સત્સંગિજીવનની કથા કરાવવાનો આરંભ

કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા. પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ આવીને રેશમના ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને સર્વે સંતો પણ આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "મહાભારતમાં શ્લોક આવ્યો છે તે એ જે, 'मृतचारणीमहिषहंसशुकस्वभावाः' તે ભિષ્મપિતાએ યુધિષ્ઠર પ્રત્યે કહ્યું છે જે, "સભાના બેસનારા મનુષ્ય ચૌદ પ્રકારના છે, તે ચૌદનાં દૃષ્ટાંત છે. તેના ઉપર તમે સર્વે પોતપોતાનાં અંગ કહો." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ગુણ ને દોષ તો જણાઈ આવે, પછી તેને ગુણે કરીને એના દોષ ટાળું તો ખરો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "એ તો કાગની દૃષ્ટિ કહેવાય." પછી નિત્યાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને મહારાજે પૂછ્યું. ત્યારે તે બોલ્યા જે, "અમારા તો સમુદ્ર જેવા પેટ, તે સમુદ્રમાં મોતી પણ હોય ને મગર પણ હોય, તેમ અમારે ગુણ પણ હોય ને દોષ પણ હોય." પછી મહારાજે આનંદસ્વામીને પૂછ્યું. ત્યારે તે બોલ્યા જે, "હું બોલું તો ખરો, પણ અંતરમાં રહે નહીં." ત્યારે મહારાજ કહે, "એ જળના જેવો સ્વભાવ કહેવાય." પછી સર્વેને નામ લઈ લઈને પૂછતા હવા. ને તેની વાત સાંભળીને પછી છેલ્લી વારે દહરાનંદસ્વામી અને નાના જોગાનંદસ્વામીને પૂછ્યું. ત્યારે બેય જણ બોલ્યા જે, "અમારે બોલવામાં અમારું વચન જો ઉપર આવે તો શાંતિ રહે, નહીં તો અંતરમાં ઉદ્વેગ રહે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "એ તો ક્ષાત્રપ્રકૃતિ(ક્ષત્રિય સ્વભાવ) કહેવાય." પછી પ્રાગજી દવે આવ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

અને અમારે લૈયાને પણ એક એક દિવસ મહારાજ પાસે આવીને લખવાના વારા હતા. તે એક જણ સામાન લઈને લખવા આવે. તે એક દિવસ મારો વારો હતો. તે લખવાનો સામાન લઈને હું ગયો ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠો. પછી મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને

મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા ને નેત્રમાં જળજળિયાં આવી ગયાં. ને એમ બોલ્યા જે, "રામાનંદસ્વામીએ કહ્યું હતું જે, 'મુક્તાનંદસ્વામી તમારા ગુરુ છે.' અને તમને અમે કાગડાના જેવા સ્વભાવ કહ્યા." ત્યારે સર્વે સંતો બોલ્યા જે, "તમે તો સ્વભાવને કહ્યું છે. સ્વભાવ, અંતઃકરણ, ને ઇન્દ્રિયો ને ત્રણ દેહ ને ત્રણ અવસ્થા, તેથી તો સ્વામીનું સ્વરૂપ ન્યારું છે. માટે તમે સ્વામીને કાંઈ કહ્યું નથી." પછી મહારાજે સ્વામીને પોતે ઓઢી હતી તે પછેડી ઓઢાડી.

પછી ઉતારે પધાર્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને સંતોને સારુ રસોઈ **હકા ભાવસાર**ને ઘેર હતી અને મહારાજનો થાળ દરબારમાં કરાવેલો. પછી આનંદસ્વામી મહારાજને સારુ પોશાક લઈને આવ્યા હતા. તે મુક્તાનંદસ્વામી ને આનંદસ્વામી તે બે જણ મહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો" પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરીને સ્વામીને કહે, "લ્યો થાળ." પછી મેં થાળ લીધો ને જ્યાં જાંબુડો હતો તે ઠેકાણે મુક્તાનંદસ્વામી ને આનંદસ્વામી થાળ જમ્યા. પછી મને પણ પ્રસાદી આપી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "આનંદસ્વામી પોશાક લાવ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો." પછી બુટાદાર સુરવાળ, હીરની નાડી ને ડગલી પહેરાવી, ને મસ્તકે ભારે રેંટો બંધાવ્યો, કેડે રેંટો બંધાવ્યો ને એક રેંટો ખભે નંખાવ્યો, ને હાથમાં રૂમાલ આપ્યો, ને ડાબલાવાળી ચાખડીઓ પહેરાવી, ને લીલી છત્રી મસ્તક ઉપર ધરી. પછી ચાલ્યા તે સમે પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી સંતોને કહે, "ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલો." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હવે શીખે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગરબીઓ બોલો." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "આવો અળવીલા અલબેલા મંદિરીએ મારે."

પછી મહારાજ હરિજનના ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા અને સંતો પણ જમીને બેઠા. પછી મહારાજની પૂજા ને અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો

કર્યો, ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સો રૂપિયા ભેટ મેલી. પછી અયોધ્યાવાસીને ભેટ મેલી ને સંતોને પછેડીઓ ઓઢાડી. પછી હરિજનને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ દરબારમાં થઈને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને પોશાક ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડી ઉપર પલાણ મંડાવીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઊભી બજારે થઈને નદીએ ખીજડાને આરે નાવા પધાર્યા. ને માર્ગમાં જે વોકળી તે ઊતરીને ઘોડી ફેરવીને નદીએ જઈને ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને નાવા બિરાજ્યા. પછી જળમાં બેસીને હાથની આંગળીએ કરીને કાન-નાક દબાવીને ડૂબકી મારે છે. અને સંત ને હરિજન તેઓ હેઠવાસે નાતા હવા ને જળ ગાળીને પીતા હવા. પછી મહારાજ પાળાનો હાથ ઝાલીને ઉન્મત્તગંગાથી બહાર નીસરીને કોરે વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને પોશાક પહેરીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને રાવળ રવાજ ને કાંસિયાં લઈને મહારાજ આગળ ગાતા જાય.

પછી મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! થાળ થયો છે તે જમવા પધારો.” પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને લાડુબાને રસોડે પંડે રસોઈ કરીને જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

❊ હરજી ઠક્કરની માતાએ દેહ મેલ્યો :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ

લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. ને જાગીને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા.

તે સમે હરજી ઠક્કરની મા(જાનબાઈ)એ દેહ મેલ્યો. મહારાજ તે પાસે આવ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "અક્ષરધામમાં જાઓ." પછી અક્ષરધામમાં ગયાં ને દિવ્યદેહે કરીને મહારાજની સેવામાં રહ્યાં. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે જેને વાત પૂછવી હોય તે પૂછે. પછી મહારાજ પોઢ્યા

❊ ગઢપુરમાં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને પોશાક પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલવા લાગ્યા. પછી દેશદેશના હરિજન આવ્યા ને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને ભેટ મેલીને બેસતા જાય. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને ગંગામા ને મોટીબા એ બેય જણ ફરાળ લાવ્યાં. તે ફરાળ કરીને પાટ ઉપર આવીને ઉતરાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ કહે, "રાખો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્નઉત્તર." ત્યારે સંતમંડળ પ્રશ્નઉત્તર કરે, ત્યારે તેમાં જે મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. ત્યારે મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને મંદમંદ હસતા જાય ને બોલે જે, "કરો ઉત્તર." ત્યારે મુનિ બોલે જે, "અમથી ઉત્તર નહીં થાય." ત્યારે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને સંતમંડળને પીરસવા પધાર્યા. તે ચાખડીએ ચડીને પલવટ વાળીને પોતાનો જમવાનો જે રૂપાનો કટોરો તે ભરી ભરીને સંતોને દૂધપાક પીરસવા લાગ્યા. તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી પીરસીને કહે જે, “જમો.” પછી ફરીને તાણ કરીને પીરસતા જાય ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી પણ મહારાજને કેડે વડાં, ભજિયાં, શાક ને પાપડ તે પીરસતા જાય. પછી પાંચ છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા, ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરીને ઓરડાની ઓસરીમાં પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી બોલ્યા જે, “સમૈયા થઈ રહ્યા, તે સર્વે સંતો ચાલી નીસરજો ને આવો મળીએ.” પછી પાટ ઉપરથી ઊતરીને ચાકળા ઉપર ઊભા રહીને મળવા લાગ્યા. તે મળીને પછી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દેશદેશના હરિજન મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરી, ભેટ મેલીને બોલે જે, “હે મહારાજ ! હવે ક્યારે દર્શન દેશો ? ને આવા ને આવા સદાય હૃદયને વિશે રહેજો.” પછી મહારાજ કહે, **“જાઓ, અમારી આજ્ઞામાં રહીને અમને કામકાજ કરતાં સંભારતા રહેજો.”** પછી મહારાજે સભાને રજા આપી ને પોતે પોઢ્યા.

❊ ભગા-મૂળાની પ્રાર્થનાથી વરસાદ કર્યો :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ પીઠવડીના હરિભક્ત ભગો ને મૂળો તેમણે આવી મહારાજ પાસે રજા માગી. અને એમ કહ્યું

જે, “હે મહારાજ ! વહેલા તેડવા આવજો.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “એમ કેમ કહો છો ?” ત્યારે ભગો બોલ્યો જે, “વરસાદ તણાણો છે ને મોલ સુકાય છે.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “દીનાનાથ ભટ્ટને શીખ(ભેટ-દક્ષિણા) કરવી છે, તે ત્રણસો રૂપિયા આપો તો વરસાદ કરીએ.” ત્યારે તે બોલ્યા જે, “ચારસો રૂપિયા આપીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ચાલો નદીએ નાવા.” પછી ખળખળિયે જઈને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને પાળાનો હાથ ઝાલીને મહારાજ નાવા બિરાજ્યા.

પછી સંતો પણ મહારાજની હેઠવાસ નાવા મંડ્યા. પછી નદીનું જળ ઊનું જોઈને નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હવે તો નદીના જળમાં નથી નવાતું. તડકે કરીને જળ ઊનું થઈ ગયું છે.” પછી મહારાજ પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર આવ્યા ને વસ્ત્રે કરી શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને દાદા ખાચરના દરબારમાં ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે આવીને બિરાજ્યા. ને સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “વાજાં મંગાવો.” પછી સિતાર, સરોદા, દુકડ ને મંજીરાં લઈને મલાર રાગનાં કીર્તન બોલવા માંડ્યા. “મધુવન કે મોરવા” તે સમયે પવન ચાલ્યો, તે ગર્જના ને વીજળીઓ થાવા માંડી, ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. પછી મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમીને પોઢ્યા. ને આખી રાત વરસાદ વરસ્યો.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી ભગો ને મૂળો બેય જણ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “લાવો રૂપિયા” ત્યારે ભગો અને મૂળો બોલ્યા જે, “તમે ગઢડાને અડખેપડખે વરસાદ કર્યો હશે તો રૂપિયા નહીં આપીએ. અને અમારા ગામના સત્સંગી પીઠવડી જાય છે ને બીજા હરિભક્ત ત્યાંથી પાછા આવશે. અને તે આવે ત્યાં સુધી અમે ચાર જણા રહેશું ને વરસાદની ખબર લાવશે ત્યારે રૂપિયા આપશું.”

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ખબર કાઢવા મોકલો ને તમે રહેજો." પછી તે રહ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. પછી મહારાજ જાગીને બોલ્યા જે, "વરસાદ તો બહુ આવે છે." ત્યારે મિયાંજી બોલ્યા જે, "બપોરનો વરસે છે." અને એવો વરસાદ સાત દિવસ સુધી વરસ્યો. પછી પીઠવડીથી ખબર આવી જે, 'નદીઓમાં જળ સમાતાં નથી એવો વરસાદ વરસ્યો.'

પછી મહારાજના ચરણમાં પાંચસો રૂપિયા થાળ ભરીને મેલ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમારે તો ત્રણસો રૂપિયા જોઈએ, તે એટલા જ આપો." ત્યારે ભગો ને મૂળો બોલ્યા જે, "આવો સગાળ(સુકાળ) બ્રહ્માંડમાં કર્યો ત્યારે પાંચસે ક્યાં, રૂપિયા તો બે હજાર આપવા છે." પછી મહારાજ જરાક મરક્યા, ને પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને બ્રહ્મચારી સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લીધો ને ઓરડાની ઓસરીમાં સંતોને જમવાની પંક્તિ થઈ, ત્યાં પલવટ વાળીને પીરસવા પધાર્યા. તે બિરંજના ડંકા ભરી ભરીને પીરસતા જાય અને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજે સંતોને આજ્ઞા કરી કે, "મંડળ બાંધીને દેશદેશ પ્રત્યે ફરવાને ચાલી નીકળજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં એકાદશી, જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કર્યો, ભારે વરસાદ થયો, ભગે-મૂળે મહારાજની પૂજા કરી ને પાંચસે રૂપિયા ભેટ મેલ્યા' એ નામે સિત્તેરમો વિશ્રામ ॥૭૦॥

વિશ્રામ - ૭૧

ગઢપુરે અન્નકૂટોત્સવ, વડતાલે પ્રબોધિની ઉત્સવમાં ધર્મભક્તિ, હરિકૃષ્ણ વગેરે મૂર્તિઓ પધરાવી

પછી જાગી જળપાન કરીને ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થયા. પછી બ્રહ્મચારીએ મહારાજને કહ્યું જે, "**વ્રતખંડ**નું પુસ્તક લખાઈ રહ્યું છે અને શોધાઈ પણ રહ્યું છે." (સં.૧૮૮૦ ભાદરવા સુદ-૫ ને દિવસ પૂરું થયું હતું.) પછી મહારાજ કહે, "આજે થાળ કોના છે ?" ત્યારે મહારાજના કોઠારી જે કૃષ્ણજી શેઠ તે બોલ્યા જે, "આજે શેઠ પુંજાશાનો થાળ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લૈયા ને પુસ્તકના શોધનારાને અમારે જમાડવા છે." ત્યારે પૂંજાશા બોલ્યા જે, "કાલ નહિ ને પરમ દહાડે જમાડજો. કેમ જે, કાલે રસોઈનો સામાન તૈયાર કરાવું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને વેદિકા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીમાં રહેનારાએ પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ ધારણ કરાવ્યા. અને સીતાફળ ને જામફળ પકવી મેલ્યાં'તાં, તે સુધારીને મહારાજને જમાડ્યા અને સર્વેને વહેંચી આપ્યાં. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને વાડીના રહેનારાને આપ્યો, ને પછી પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ગંગાજળિયા કૂવા પાસે ખુરસી નંખાવી,

તેના ઉપર રેશમનો ચાકળો નંખાવીને ઉત્તરાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. પછી પાળાને કહ્યું જે, “પુસ્તક લઈને લૈયાને તથા શોધનારાને બોલાવી લાવો.” પછી તે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે શુકમુનિને કહ્યું જે, “તમે લૈયાનાં નામ વાંચીને પાનાં અમને આપો.” પછી જેનું નામ બોલે તે ઊઠીને મહારાજના હાથમાં પાનાં આલે. પછી મહારાજ અક્ષર વખાણે ને સંબંધ(જોડણી) પણ બરોબર મેળવેલો, તેને જોઈને રાજી થયા અને પુસ્તક મેળવી(ટેલી કરી) રહ્યા. ત્યારે મહારાજે વાત કરી જે, “મોટા મોટા સંતોને સમૈયામાં જ દર્શન થાય છે અને તમારે બારેય માસ દર્શન થાય છે. અને અમારી પાસે રહો છો ને અમારા ઉપયોગમાં આવો છો. અને કોઈ બ્રાહ્મણ ભણેલો અમારી પાસે આવે, તો તેને તમારી પાસે મોકલીએ ને રસોઈ કરવી હોય તોપણ તમને બોલાવીએ. અને પાળા થોડા હોય તોપણ તમે રાત્રીએ ભણો છો, તે જાગ્રત રહે છે. અને અમારે ક્યાંય ગામ જવું હોય તો પાળા ને અસવાર થોડા હોય ને તમે ભેળા હો તો અમારે કોઈ વાતની ચિંતા નહીં.” ઇત્યાદિક વાત કરી.

પછી એમ બોલ્યા જે, “આવો, અમારી પૂજા કરો.” પછી ચંદન ઉતારીને કટોરા ભરીને સૌ સૌના હાથમાં લઈને મહારાજની નખશિખા પર્યંત પૂજા કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઊભા થયા ને પછી બોલ્યા જે, “લાવો રૂમાલ, ચંદન લૂછીને આપીએ.” પછી પ્રસાદીનું ચંદન રૂમાલે લૂછીને રૂમાલ અમને આપ્યા. પછી મહારાજ ના’વા બિરાજ્યા. પછી ચોળીને નવરાવ્યા ને પછી રૂમાલે કરીને શરીર લૂઈને કોરું વસ્ત્ર પહેરવા માંડ્યું. ત્યારે વૈષ્ણવાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! આ ખેસ પહેરો ને ભીનો છે તે ખેસ મને આપો.” ત્યારે મહારાજે નવો ખેસ પહેરીને પહેરેલો ખેસ તેમને આપ્યો. તે ખેસ મારી પાસે છે. પછી નાના નિર્માનાનંદસ્વામીએ ચાખડીઓ પહેરાવી. તે ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને ઉગમણે મુખારવિંદે જમવા બિરાજ્યા. અને રસોઈનો

સામાન અન્નકૂટના જેવો દૂધમાં કરેલો, તે લાવીને મેલ્યો. અને જમતા જાય ને પછી જમી રહે તે સામાન બ્રહ્મચારી ખેસવી મેલે. એમ સર્વે રસોઈ જમી રહ્યા.

પછી બોલ્યા જે, "કરો પંક્તિ." પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ, પલવટ વાળીને પીરસવા લાગ્યા. તે પેંડા ને બરફી તાણ કરી કરીને પીરસતા જાય. અને મહારાજની કેડે બ્રહ્મચારી શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ, અથાણાં પીરસે. અને પછી ભાત, દૂધ ને સાકર તે મહારાજ મનુવારે કરી કરીને પીરસતા હતા. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી પોઢ્યા. સંતો જમીને મંદિરમાં આવ્યા. અને મહારાજે જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કર્યું. પછી જળનો લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. પછી જળ ને મૃત્તિકાએ કરીને બે હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે સમયે હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા.

❊ ગઢપુરમાં અન્નકૂટોત્સવ :

બાઈઓ અન્નકૂટનો સામાન કરવા લાગ્યાં. મહારાજ કહે, "જો સામાન જોઈએ તો ભાવનગરથી મંગાવીએ." ત્યારે લાડુબા ને મોટીબા બેય જણ બોલ્યાં જે, "શાક તો બેય વાડીઓમાં જોઈએ એટલું થયું છે. બીજો સામાન લેવા દાદા ખાચરે ગાડાં મોકલ્યાં છે, તે આવતાં હશે." પછી તે જ સમયે ગાડાં આવ્યાં ને સામાન પાળાએ ઉતાર્યો. અને આનંદસ્વામીએ કંદોઈને તેડાવીને અન્નકૂટનો સામાન કરવા માંડ્યો.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને આનંદસ્વામીને બોલાવીને થાળ આપ્યો. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ

કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ આવ્યો, તે થાળ જમીને ચળુ કર્યું અને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને વાસુદેવ નારાયણના ઓરડાની જોડે જે ઓરડો, તેની ઓસરીમાં પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને દીપમાળ પૂરીને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ કહે, “કીર્તન બોલો.” પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ગંગામા પૂરી ને દૂધનો થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને ચળુ કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી પાંચુબાઈ અને અદિબાઈએ ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. અને કુંકુમનો ચાંદલો ભાલને વિષે કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી વાસુદેવનારાયણની મૂર્તિ આગળ અન્નકૂટ પૂરવા લાગ્યા. પછી સર્વે અન્નકૂટ વાસુદેવનારાયણ જમી રહ્યા. પછી મહારાજને કહ્યું જે, “પધારો.” પછી મહારાજ આવીને અન્નકૂટ પાસે ઊભા રહ્યા. પછી આરતી ઉતારી અને હરિજન ભેટ મૂકીને મહારાજને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ પોશાક ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતની ને પાળાની પંક્તિમાં પીરસવા લાગ્યા. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. અને એમ બોલ્યા જે, “આનંદસ્વામી ! તમારે ને બ્રહ્મચારીને ચોકે જે જમનારા હોય તેમને જમાડજો અને કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં. હરિજનમાત્રને જમાડજો.” પછી ઉતારે આવી જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પોશાક પહેરી પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને બિછાણાં પાથર્યાં ને તેના

ઉપર મુનિમંડળ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને દીપમાળ પૂરી, ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

❊ ગઢડાથી વિચરણ કરતા વડતાલ પધાર્યા :

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "(પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ કરવા) સવારે ગામ વડતાલ જાવું છે, તે સર્વને સંભળાવો અને જીવા ખાચરના દરબારમાં પણ ખબર કરી આવો." પછી બ્રહ્મચારીએ વડતાલ જવાની વાત સર્વને સંભળાવી. અને મહારાજને કહ્યું જે, "બાઈ-ભાઈ સર્વે તૈયાર થઈને રહ્યાં છે." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને વતું કરાવીને સ્નાનાદિ નિત્યવિધિ તે કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "ઘોડા સાબદા કરો ને પાળા, સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે તૈયાર થાઓ." એમ કહીને પોશાક પહેરી, પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ઢોલ, શરણાઈ ને કાંસિયાં આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે. તે સમયે ઉન્મત્તગંગાએ સાબરગંગાને સન્માન કરીને સાથે રાખ્યાં હતાં. તે પણ બંને દિવ્ય દેહે કરીને રથમાં બેસીને સાથે ચાલતાં હતાં. અને મહારાજ ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, "સંઘને આવતાં બહુ વાર થઈ." પછી રથ, વેલો, માફા, મિયાના, ગાડાં, પગપાળા, મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, કાઠી ને પાળા તે સર્વે આવ્યાં.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ફૂલના હાર કંઠને વિશે શોભી રહ્યા છે. અને ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા. અને **અલૈયા ખાચર** આદિ સર્વે મહારાજની ભેગા ચાલ્યા. અને ગામ **કારિયાણી** આવ્યા ને સામૈયું કર્યું, તે મહારાજ વાજતે ગાજતે **વસ્તા ખાચર**ના

દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતરાદે મુખારવિંદે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મહારાજે બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, “તમે સંઘમાં બાઈભાઈને કાંઈ જોઈતું હોય તો ખબર પૂછી આવો.” પછી બ્રહ્મચારીએ સંઘમાં જઈને જેને ખડ, બળતણ ને પાથરવાનું જોઈતું હતું તેને અપાવ્યું. પછી મહારાજને કહ્યું. ત્યારે બાઈઓએ બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, “મહારાજને જમવાનું કહો.” પછી બ્રહ્મચારીએ મહારાજને કહ્યું, ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને **વેલા ખાચરે** જળે કરીને ચરણ ધોયા. અને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને બોલ્યા જે, “વસ્તા ખાચર ! તમે સર્વે અમારા ભેગા વડતાલ ચાલો.” ત્યારે વસ્તા ખાચર બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ.”

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને જ્યાં વસ્ત્ર પહેરે છે, ત્યાં તો થાળ લઈને આવ્યા. તે જમવા બિરાજ્યા ને બોલ્યા જે, “કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી તેમને જમવાના કેમ છે ?” ત્યારે રાઘવ પટેલ બોલ્યા જે, “સર્વની રસોઈ તૈયાર થઈ છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કરો પંક્તિ. અને સંત, પાળા ને કાઠી તેમને કહો જે, મહારાજ પીરસવા આવે છે.” પછી મહારાજ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે ધર્મશાળામાં આવ્યા અને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને મોજડી પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા.

ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા સર્વ સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને કાઠીના અસવાર સહિત ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા. **ખોડાભાઈ**એ સામૈયું કર્યું, તે ગાજતે વાજતે ગામમાં પધાર્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરીને ખોડાભાઈના ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સર્વે સંઘ ને સંતો તે ગામ બહાર ઊતર્યા. પછી મહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું

જે, “સંઘમાં કોઈને કાંઈ જોતું કારવતું હોય તે પૂછી આવો.” પછી બ્રહ્મચારીએ ખબર પૂછી, ને મહારાજને સંભળાવ્યું જે, “સંઘમાં જોઈતું હતું તે અપાવીને આવ્યો.” પછી મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા બિરાજ્યા. અને કાઠી ને પાળાને બોલાવીને કહ્યું જે, “પંક્તિ કરો.” ભગુજીએ તેમને સર્વને પીરસીને જમાડ્યા, ને પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ખરડ** થઈને **ગાંફ** પધાર્યા. અને જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં જઈને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામના **વસ્તા રાવળ** આદિ રસોઈનો સામાન લાવવા માંડ્યા. અને બ્રહ્મચારી ને સંતો રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ચાલ્યા તે ગામના હરિજનને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા. અને ચાલ્યા, તે ગામ **કમિયાળે** આવીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે ગામના હરિજને તાણ કરીને કહ્યું જે, “હે મહારાજ ! જમીને ચાલજો.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “બોરું જઈને જમશું.” અને ત્યાંથી પાળાને ઊંટે ચડાવીને આગળ મોકલ્યા. અને મહારાજ ચાલ્યા. ને ગામના હરિજન પગે લાગ્યા, તેને પાછા વાળ્યા અને મહારાજ **બોરું** પધાર્યા. ને કૂવા ઉપર આવીને ઊતર્યા. અને ગામના સત્સંગી રસોઈનો સામાન લાવવા માંડ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી **હીરા સોની**ને ઘેર થાળ કર્યો, તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને સંઘમાં આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પોઢ્યા ત્યારે હીરા સોની મહારાજના પગ દાબતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણા**ની નદીએ ઘોડાને પાયા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી અને હરિજન તે સર્વે મહારાજની કેડે નાહ્યા. અને સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગા તે પણ દિવ્ય દેહે કરીને નાહ્યાં ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વરસડે** આવ્યા. અને તળાવને કાંઠે ઊતર્યા ને રસોઈ કરાવીને મહારાજ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. ત્યાં તળાવને કાંઠે ઊતર્યા. પછી **ગિરધર પટેલ** ઢોલિયો ને સામાન લાવ્યા. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **મહેળાવ** થઈને ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કર્યાં. પછી મંદિરથી ઉગમણી કોરે જે બંગલો ત્યાં જઈને ઊતર્યા. તે સમે નોબત થઈ તેને સાંભળીને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે ફૂલના હાર લઈને મહારાજને દર્શને આવ્યા. અને હાર પહેરાવીને પગે લાગતા જાય. પછી બહુ ભીડ થઈ ત્યારે પાળા ભગુજીએ કમાડ અટકાવ્યાં. પછી થાળ આવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી સંઘ પણ આવ્યો.

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કર્યા અને પોશાક પહેરી મંદિરને પછવાડે પાટ નંખાવીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા.

અને જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી, મંદિરની સન્મુખ લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા ને સભા થઈ. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થયા. તેમાં મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય, ને મહારાજ મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને હસતા જાય. અને કંઠને વિષે પુષ્પના હાર ઝૂકી રહ્યા હતા અને સર્વને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતે ઉત્તર કરતા. અને મુનિમંડળને કહે જે, “શંકા હોય તો બોલો.”

પછી થાળ થયો. તે ઉતારે આવી જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ચાખડીએ ચડીને ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિ થઈ ત્યાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે પીરસનારા સંત ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી તે વડાં, ભજિયાં, શાક, દાળ, રાઈતાં, પાપડ ને અથાણાં તે તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી મહારાજે દૂધ-ભાત ને સાકર પીરસ્યું. પછી મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા અને ઉતારે પધાર્યા.

પછી રસોઈવાળા હરિભક્તે વરિયાળી લાવીને મહારાજની પ્રસાદી કરાવી અને સંતો જમી રહ્યા ત્યારે સર્વને આપી. પછી મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા, તે મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. ભાલને વિશે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ચરણારવિંદે ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધા. પછી ભેટ મેલી. પછી મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. પછી જળપાન કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગી, જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ઢોલ, ત્રાંસાં ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને વેદિકા ઉપર બિરાજ્યા. અને દેશદેશના હરિજન મહારાજની

પૂજા કરવા આવ્યા. તે પૂજા કરીને હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસતા જાય. અને મહારાજ કેટલાક હાર હાથમાં લે અને કેટલાક હાર મસ્તક ઉપર મૂકે. અને કેટલાક પ્રસાદીના હાર સંત અને હરિજનને આપતા જાય. અને હરિજન દર્શન કરતા જાય.

અને ગોમતી ગળાય ને મૃત્તિકા મંદિરમાં લેવાતી જાય. અને સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગા તે એક રથમાં બેસીને મહારાજના ભેળાં આવ્યાં હતાં. તેમણે ગોમતીના સદન(નિવાસસ્થાન)માં ઉતારો કર્યો, ને ગોમતીએ બહુ સન્માન કર્યું. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ઢોલ-શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં હતાં. અને હજારો હરિજન, સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમણે સહિત મંદિરમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને ઉતારે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ વડતાલ ધર્મ-ભક્તિ, હરિકૃષ્ણ વગેરેની મૂર્તિઓ પધરાવી :

પછી સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કર્યો. અને પોશાક પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કર્યાં. અને વડોદરાથી ધાતુની મૂર્તિઓ આવી, તેને જોઈને મહારાજ બહુ રાજી થયા. અને મુહૂર્ત જોવરાવીને મંદિરમાં પધરાવ્યાનો (વિધિ) આરંભ કરાવ્યો. અને વેદિયા બ્રાહ્મણને વરૂણીમાં વરાવ્યા. તે સમયે મૂર્તિમાન ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધરીને શ્રુતિનું ઉચ્ચારણ કરતા થકા આવ્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને ગોપાળાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી તેમની પાસે બેઠા. ત્યારે મહારાજે તેમને કહ્યું જે, “તમે વેદિકા કરાવો.” પછી તેમણે વેદિકા કરાવી અને મહારાજ મંડપમાં ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. તે સમયે અક્ષરધામ, શ્વેતદ્વીપ અને બદરિકાશ્રમના મુક્ત પણ આવ્યા. અને મૂર્તિમાન સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગા ને ગોમતી તે પોતાનું જળ લઈને આવ્યાં. અને મહારાજને

પગે લાગીને પોતાને જળે કરીને મૂર્તિઓને નવરાવી. પછી તે સમયે જયજયકાર થઈ રહ્યો. અને ચંદન ને પુષ્પની વૃષ્ટિ થઈ. તે સમયે હજારો મનુષ્યને સમાધિ થઈ.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. અને જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ચાખડીએ ચડીને સંતમંડળ ને અક્ષરધામ આદિના જે મુક્ત તેમની ધર્મશાળામાં પંક્તિ થઈ તેમને પીરસવા પધાર્યા. અને પલવટ વાળીને જલેબી પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે પીરસનારા સંતો શાક, વડાં, ભજિયાં, રાઈતાં, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસતા જાય. અને મહારાજ તાણ કરી કરીને પીરસતા જાય. પછી મહારાજે ભાત, દૂધ ને સાકર પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ચાખડીએ ચડીને મૂર્તિઓ પાસે જ્યાં હોમ થાય છે, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી થોડી વાર કેડે જાગી, જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે, એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે મહારાજની પૂજા કરીને પુષ્પના હાર પહેરાવે ને ભેટ મૂકીને ચરણનો સ્પર્શ કરે. અને મહારાજ પણ પ્રસાદીના હાર હરિજનને આપે અને સંત ને બ્રહ્મચારીને આપે. પછી મહારાજે આનંદસ્વામીને અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “આપણે મૂર્તિઓ પધરાવશું ત્યારે બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરવી છે. અને સર્વે હરિભક્તને પણ જમાડવા છે. માટે સામાન તૈયાર કરાવજો ને ભગુજી આદિ પાળા તેમને કામકાજમાં રાખજો.” એમ કહીને બેયને પુષ્પના હાર આપ્યા. પછી બેય જણ પગે લાગીને ચાલ્યા. અને પાળા, સંત, બ્રહ્મચારી અને હરિજન તે કામકાજમાં લાગી પડ્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીને કાંઠે આવી ઊભા રહ્યા. અને હરિભક્ત ને સંતમંડળ તે સર્વે ગોમતીની મૃત્તિકા જેમ ઊપડે તેમ સર્વે લેતા હતા. પછી મહારાજ મંદિરમાં આવ્યા અને ઘોડીએથી ઊતરી, મંદિરને પછવાડે જે પાટ તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સવારે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે, તે વહેલા તૈયાર થાજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરી, થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી. પોશાક પહેરીને ચાખડી પહેરીને મૂર્તિઓ પાસે આવ્યા. અને તે સમયે નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને દેવનાં દુંદુભી પણ વાગી રહ્યાં છે, ને મૂર્તિમાન ચારે વેદ બોલી રહ્યા છે. ત્યારે મહારાજ મૂર્તિઓને મળ્યા ને મૂર્તિઓ ઉપડાવીને મંદિરમાં લાવ્યા. અને **લક્ષ્મીનારાયણ**ની પડખે **રણછોડજી**ની મૂર્તિ પધરાવી. ને ઉત્તરાદી કોરના મંદિરમાં **ધર્મ-ભક્તિ** ને **વાસુદેવ** નામે પોતાની મૂર્તિ પધરાવી. ને દક્ષિણાદી કોરના મંદિરમાં **રાધાકૃષ્ણ** ને **હરિકૃષ્ણ** નામે પોતાની મૂર્તિ પધરાવી. પછી ભારેભારે વસ્ત્ર ને ઘરેણાં મૂર્તિઓને પહેરાવ્યાં. પછી આરતી ઉતારી, ને બ્રાહ્મણ વેદ બોલી રહ્યા હતા. અને હરિજન ભેટ મૂકવા માંડ્યા, તે સ્થાવર જે પૃથ્વી, ને ઝાડ તેના લેખ કરીને આપે અને જંગમ જે રૂપિયા, ઘરેણાં, વસ્ત્ર તે ભેટ મૂકીને મહારાજને પગે લાગે. પછી મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. અને વરૂણીમાં જે બ્રાહ્મણ વર્યા હતા તેમને સેલાં, પાઘડીઓ, ઊતરીઓ, પોંચીઓ, કડાં, વેઢ, વીંટીઓ ને રૂપિયા તે મહારાજે અપાવ્યાં.

પછી જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં નહોતા વર્યા, તેમને બે બે રૂપિયા આપ્યા. અને જે વેદ બ્રાહ્મણને રૂપે આવ્યા હતા, તેમને છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યાં. પછી જે દેશદેશના હરિજન આવ્યા હતા, તેમણે

મહારાજની પૂજા કરી. પછી અયોધ્યાવાસીની પૂજા કરી, પછી બ્રહ્મચારી ને સાધુની પૂજા કરી અને વસ્ત્ર ઓઢાડ્યાં. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "એક બ્રહ્મચારીનો ચોકો છે અને એક સાધુનો ચોકો છે. તે જેને જે ચોકે ખપે તે ચોકે જમજો, નહીં તો સીધાં લેજો; પણ ગામ-પરગામના કોઈ પણ હરિજન જમ્યા વિના રહેશો નહીં."

એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતમંડળને પીરસવા પધાર્યા. અને પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. તે સંતમંડળ ને ધામના જે મુક્ત ને કાઠી ને પાળા તેમને તાણ કરીને પાંચ વાર પીરસ્યું. અને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજે મુળજી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, "બાઈભાઈ કોઈ જમ્યા વિના રહી જાય નહીં." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને પછી વસ્ત્ર પહેરી મંદિરમાં દર્શન કર્યાં. અને ધર્મદેવની મૂર્તિઓ આગળ કોળીમાં ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને સત્સંગી સર્વે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે. અને સર્વે ગોમતીમાં નાહીને છાપો લેતા જાય ને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગીને બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "લાવો વાજાં." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજે ફૂલના હાર ગવૈયાને આપ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા.

❊ ગંગામા ને મોટીબાએ મોટેરા સંતોને જમાડ્યા :

પછી ગંગામા ને મોટીબા બોલ્યાં જે, "મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી, આનંદસ્વામી ને

શુકમુનિ આદિ જે મોટેરા સંતો તેમને તેડાવો. અમારે થાળ જમાડવા છે.” પછી મહારાજ કહે, “સારું.” એમ કહીને જેરામ બ્રહ્મચારીને મોકલ્યા ને તે બોલાવી લાવ્યા. મહારાજ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બેઠા, ત્યારે સંતો આવ્યા. ગંગામાએ મહારાજને કહ્યું જે, “તમે પીરસો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો થાળીઓ.” પછી લાવ્યા ને જળના અબખોરા ભરીને લાવ્યા. અને મહારાજ બેઠા બેઠા લાંબા હાથ કરીને પીરસે. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “પ્રેમાનંદસ્વામી અને નિષ્કુળાનંદસ્વામી એ કેમ ન આવ્યા ?” ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, “હે મહારાજ ! એમને જમવા બોલાવો. અને દાદા ખાચર, વસ્તા ખાચર અને સુરા ખાચરને પણ જમવા બોલાવો.” ત્યારે તેમને પણ બોલાવ્યા ને મહારાજ ઊભા થઈને સર્વને પીરસવા માંડ્યા. અને જેમ જેમ ના પાડે તેમ તેમ પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર તે પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને સુરતના હરિજન **હરગોવિંદ** આદિ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમારાં ઘર પાવન કરવા મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, હરિજન, સંન્યાસી, કાઠી ને પાળા તેમને સહિત તમે પધારો.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “મુક્તાનંદસ્વામી, કેમ આ સમૈયામાં જાશું કે આવતે સમૈયે જાશું ?” પછી મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હમણાં જઈએ તો સારું.” પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “જવાશે તો જાશું.” એમ કહીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરી મંદિરને પછવાડે આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને દેશદેશના હરિજન પોતાને ઘેર પાછા જતા, ત્યારે મહારાજને પગે લાગીને રજા માંગે જે, “હે મહારાજ ! વહેલાં દર્શન દેજો ને નિરંતર આવા ને આવા હૃદયને વિષે રહેજો.” પછી મહારાજે તેમને નેત્રકમળની સાને કરીને સમજાવ્યા ને રજા આપી.

પછી સ્નાન કરી, થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા માંડ્યા ને પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "સુરત ચાલવું છે, તે સર્વે ચાલજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ફૂલના હાર નારાયણ બ્રહ્મચારીએ પહેરાવ્યા. અને ઢોલ, શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને મહારાજને મસ્તક ઉપર સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે. અને વળાવવા આવેલા જે કાઠી, પાળા, સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને સર્વે હરિજન જે ભેગા હતા, તેમને મહારાજે સીમાડેથી પાછા વાળ્યા.

અને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, પાળા તેમણે સહિત મહારાજ ગામ **દાવલ** પધાર્યા. ને ગાજતે વાજતે ગામમાં થઈને ગામ બહાર ઊતર્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી તેમણે રસોઈ કરી અને લાડુબાઈએ થાળ કરાવ્યો. મહારાજે જમીને થાળ દાદા ખાચર અને ગામના સત્સંગીને આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા, પછી પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરે અન્નકૂટ ઉત્સવ કર્યો, વડતાલે પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો અને ધર્મભક્તિ, હરિકૃષ્ણની મૂર્તિઓ પધરાવી' એ નામે ઈકોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૧॥

વિશ્રામ - ૭૨

ધોલેરા મદનમોહનજી પધરાવ્યા તથા ગઢપુરમાં સીતારામજીને ગાદીએ બેસાડ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને, પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને તળાવમાં ઘોડા પાયા. અને ચાલ્યા તે ગામ **પેટલાદ** થઈને **ગુડેલ** પધાર્યા. અને **જીભાઈ**ને ઘરે આવીને ઘોડીએથી ઊતરી, ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ જમ્યા. અને સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી તે બામણગામ ગયા ને મહારાજની ખબર સાંભળી જે, મહારાજ તો સંઘ લઈને કાઠિયાવાડ ગયા. પછી સંતો પણ જમીને જે જે દેશમાં આજ્ઞા કરી તે તે દેશમાં મંડળ બાંધીને ચાલી નીસર્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો તે મહારાજ પાસે આવ્યા, ને મહારાજ ગુડેલમાં રાત રહીને સવારે વહેલા જાગી, સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ધોલેરા** બંદર આવ્યા. અને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે મંદિરમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ધોલેરા મદનમોહનજી પધરાવ્યા :

પછી મંદિરનું કારખાનું ચાલતું હતું, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. અને કહે જે, “આવો મળીએ.” પછી સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મળ્યા. અને પૂંજાજી આદિ હરિજન તેમને છાતીમાં ચરણ આલ્યાં. પછી મહારાજ મંદિર અંગેની ખબર પૂછવા લાગ્યા અને પૂંજાજી, ખીમાભાઈ ને ડોસા શેઠ આદિ હરિજન તે ઉત્તર આપતા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને મંદિરની વાત પૂછતા જાય. પછી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “મૂર્તિઓ પધરાવીએ ?” ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને પૂંજાજી બોલ્યા જે, “મૂર્તિઓ પણ તૈયાર છે ને

સામાન જે જોઈએ તે મંગાવીએ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ભણેલા બ્રાહ્મણને તેડાવો ને વેદિકા ને કુંડ તે કરાવીએ." પછી તે સમયે મહારાજની ઈચ્છાએ કરીને ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને સંતોને પગે લાગીને બેઠા, ને સામવેદનું ગાન કરવા માંડ્યા. પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે કયા દેશના બ્રાહ્મણ છો ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "અમે અનિર્દેશના છીએ." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "મૂર્તિઓ મંદિરમાં પધરાવવી છે, તેનું મુહૂર્ત જુઓ." ત્યારે ટીપણામાં જોઈને બોલ્યા જે, "કાલ પહોર દિવસ ચડતાં મુહૂર્ત ને ચોઘડિયું બહુ સારું છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે વેદિકા કરાવો." અને પૂંજાજીને કહ્યું જે, "તમે ભણેલા બ્રાહ્મણોને તેડાવો." ત્યારે પૂંજાજી ઊઠ્યા ને મહારાજ મંદમંદ હસતા જાય.

તે સમયે ચાર વેદના વિદ્યાર્થીરૂપે ગાયત્રી, ક્રમ, પદ, ને જટા, તે સર્વે (વેદપાઠ કરવાના પ્રકારો) બ્રાહ્મણનાં રૂપ ધરીને આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ અજાણ્યા થઈને પૂછવા લાગ્યા જે, "આ ક્યાંના વિદ્યાર્થી છે ?" ત્યારે પ્રથમ જે ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ ધરીને આવ્યા હતા તે બોલ્યા જે, "એ તો અમારા વિદ્યાર્થી છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વેદોક્ત કર્મ આવડતું હશે ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "એમના વડે બીજા બ્રાહ્મણ વેદોક્ત કર્મ કરાવે છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ઊઠો, અગ્નિકુંડ કરાવો ને વળીઓ બંધાવો ને મૂર્તિઓ મંડપમાં લાવો." પછી મૂર્તિઓ લાવ્યા.

પછી જ્યાં હમણાં છત્રી છે, તે ઠેકાણે મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમતા જાય ને પૂંજાજી ને ભોજાજી સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી જમી, ચળુ કરીને થાળ પૂંજાજી ને ભોજાજી અને દાદા ખાચરને આપ્યો. અને મહારાજ મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ઢોલ, શરણાઈ, ત્રાંસાં ને ચોઘડિયાં તે વાગવા માંડ્યાં. અને હોમ થવા માંડ્યો.

ને મૂર્તિમાન અગ્નિ પણ આવ્યા. ને બ્રાહ્મણોની રસોઈ પણ થવા માંડી. અને સંતોની રસોઈ તૈયાર થઈ ત્યારે મહારાજ જ્યાં હમણાં છત્રી છે, તે ઠેકાણે પોઢ્યા હતા; તે સંત ને પાળાને જમવા તેડાવ્યા. અને મહારાજ ઢોલિયેથી ઊઠીને પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. અને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતો જમીને ઉતારે આવ્યા.

પછી મહારાજ ઘડીક વાર પોઢીને જાગ્યા. અને જળના કોગળા કરી જળપાન કરીને મોજડી પહેરી જ્યાં મૂર્તિઓ છે, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે સર્વે બ્રાહ્મણ જે વરૂણીમાં વર્યા હતા, તે સર્વે ઊભા થયા. પછી મહારાજ ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. પછી તે સમયે તેજ તેજ જણાવા માંડ્યું. તેને જોઈને સમાધિવાળા સંત હતા તે 'અહો ! અહો !' કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ખબરદાર ! બોલ્યા તો તમે જાણ્યા." પછી બ્રાહ્મણ જમવા ગયા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. જળના કોગળા કરી જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને થાળ નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને આપ્યો ને એમ કહ્યું જે, "તમારા કારખાનાવાળાને આપો." પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી, મૂર્તિઓ પાસે આવીને ઊભા રહ્યા. અને પાંચસો રૂપિયા આપીને પૂંજાજીએ ધજા ચડાવી ને સાતસો રૂપિયા આપીને ડોસા શેઠે કળશ ચડાવ્યો. પછી બ્રાહ્મણ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! ખુરસી ઉપર બિરાજો." ત્યારે મહારાજ મંદિરમાં આવીને સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. અને પૂંજાજી સંગાથે વાત કરીને ઊઠ્યા. પછી મહારાજે મૂર્તિઓ લેવરાવી. અને વેદની ધ્વની થઈ રહી હતી, ને મૂર્તિઓ સિંહાસન ઉપર લાવીને સ્થાપન કરી. પછી મૂર્તિઓને મહારાજ મળ્યા ને નામ પાડ્યું જે, '**મદનમોહન**.' એવી રીતે

નામ પાડી, વસ્ત્ર-ઘરેણાં પહેરાવ્યાં. અને પુષ્પના હાર પહેરાવી આરતી ઉતારી ને જય બોલાવી. અને ઢોલ, શરણાઈ, ચોઘડિયાં, ત્રંબાળું ને નોબત તે વાગી રહ્યાં છે. પછી હરિજન ભેટ મૂકવા માંડ્યા, તે પૃથ્વી ને ઘર વિગેરેના લેખ કરીને આપ્યા. અને રૂપિયા, ઘરેણાં ને ભારેભારે વસ્ત્ર તે ભેટ મૂકી.

પછી મહારાજની પૂજા કરીને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. અને કડાં, વેઢ, વીંટી, પોંચી ને ઊતરી ને ચરણમાં તોડા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા, તેમને સેલાં, પાઘડીઓ, કડાં, વેઢ, ઊતરીઓ ને પોસ(ખોબો) ભરીને રૂપિયા આપ્યાં. અને બીજા બ્રાહ્મણોને બે બે રૂપિયા અપાવ્યા. અને શિલ્પીને પણ જેને જેમ ઘટે તેમ શિરપાવ આપ્યો. અને વેદ જે બ્રાહ્મણનું રૂપ ધરીને આવ્યા હતા, તેમને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. અને વેદના અંગરૂપ વિદ્યાર્થીરૂપે કરીને જે આવ્યા હતા, તેમને ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “પૂંજાજી, ભોજાજી ને ડોસા શેઠ, તમે સર્વે બ્રહ્મચારીને ચોકે ને સાધુને ચોકે સર્વે બાઈભાઈને જમાડજો. અને ગામ-પરગામના કોઈ સત્સંગી જમ્યા વિના રહી જાય નહીં. ને જે ન જમે તેને સીધાં આપજો.” એમ કહીને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. અને ઠાકોરજીનો થાળ આવ્યો, તે ઠાકોર જમવા બેઠા. પછી મહારાજે વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરી, થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. અને પલવટ વાળી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરી કરીને શીરો પીરસતા. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને પછી આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “વહેલા ચાલવું છે, તે ભાથું કરાવજો.” ત્યારે ગામના હરિજન

બોલ્યા જે, "ભાતાનો સામાન કરાવ્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું" એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું. પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને પુંજાજી ને ભોજાભાઈ તે ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય, ને મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી મહારાજ તેમને મંદિરની ભલામણ કરતા હતા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

❋ ધોલેરાથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ચાલ્યા તે ગામના સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. અને ઘોડા ઉપાડ્યા, તે ગામ **નાવડે હીરા શેઠ**ને દર્શન દઈ ચાલ્યા, તે ગામ **બરવાળે** આવ્યા. અને ગામના સત્સંગી સામે આવ્યા. ને મહારાજ ઉતાવળી નદીને કાંઠે ઊતર્યા. અને **શેઠ વીરા ભૂતા** તે ટીમણ લાવ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ટીમણ તો અમારી ભેળું છે." પછી સુખડી જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. અને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને ઘોડા ઉપાડ્યા, તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. અને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવી ઘોડીએથી ઊતરી ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી સંઘ, પાળા ને પરમહંસ તે આવ્યા. અને મહારાજનાં દર્શન કરીને ઉતારા કર્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા ઉતારે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગી સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે રાધાવાવે આવી ઘોડીએથી ઊતરી વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને વાવમાં નાહ્યા. અને શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂછીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને ફૂલના હાર વાડીના પાળા લાવ્યા હતા, તે ધારણ કરીને બિરાજ્યા. પછી સંઘ પણ આવ્યો ને ગામમાંથી સામૈયું

આવ્યું. અને કાઠીના અસવાર ને હરિજન, તે નાળિયેર લઈને આવ્યા. અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં હતા અને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે, ને ગવૈયા સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરતા હતા. ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો હતો ને રવાજ ને કાંસિયાં વગાડીને રાવળ ગાતા હતા. અને ઢોલ-શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં હતાં, એવી રીતે વાજતે ગાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને આથમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જે હરિજન મહારાજ ભેળા સમૈયામાં નહોતા આવ્યા, તે હરિજન આગળ મહારાજે સમૈયાની વાત કરી જે, "અમે ગામ વડતાલ ગયા, ને ત્યાં જે દેશદેશના હરિભક્તો આવેલા, તેમને પ્રેમ બહુ, તે અમારે સારુ નાના પ્રકારના પોશાક લઈને અમને પહેરાવે. અને થાળ તો વારંવાર કરીને લઈ આવે, ને નાના પ્રકારના મેવા લાવે, ને અમારાં દર્શન સારુ ઘણા ઉતાવળા થાય. અને વડતાલમાં લક્ષ્મીનારાયણની પડખે રણછોડજીની મૂર્તિ પધરાવી. અને દક્ષિણાદી કોરના મંદિરમાં રાધાકૃષ્ણ ને અમારી મૂર્તિ પધરાવી. અને ઉત્તરાદી કોરના મંદિરમાં ધર્મભક્તિ ને અમારી મૂર્તિ પધરાવી. પછી સમૈયો કરીને ધોલેરા આવ્યા, ત્યારે પૂંજાભાઈ આદિ હરિજનનો પ્રેમ જોઈને ધોલેરામાં મદનમોહન ને રાધિકાજીની મૂર્તિઓ પધરાવી."

❊ મહારાજે મંદિરો કરાવવાની વાત કરી :

એમ જ્યાં મહારાજ વાત કરે છે, ત્યાં ઝીણાભાઈ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! જૂનાગઢમાં પણ મૂર્તિઓ પધરાવો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "રણછોડજી, ત્રિકમજી ને અમારી મૂર્તિ આદિ શિખરબંધ મંદિર કરાવીને પધરાવશું." પછી દાદા ખાચર બોલ્યા જે, "અમારા દરબારમાં શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "શિખરબંધ મંદિર કરાવીને તેમાં ગોપીનાથ, ધર્મભક્તિ ને અમારી મૂર્તિઓ પધરાવશું."

પછી ગામ મૂળીના **રામાભાઈ** ને **રઘાભાઈ** તે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! અમારા ગામમાં પણ શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "મંદિર કરાવીને રાધાકૃષ્ણ આદિ ને અમારી મૂર્તિ પધરાવશું." ત્યારે તે બોલ્યા જે, "અમે જે સર્વે તમારા ભક્ત તેમના મનોરથ પૂરા કરો. પૂર્વે જે ભગવાનના ભક્ત થયા, તેમના પણ ભગવાને મનોરથ પૂર્ણ કર્યા છે, તેમ તમે પણ તમારા ભક્ત એવા જે અમે, તે અમારા મનના મનોરથ પૂરા કરો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સારું."

પછી ગામ ધોળકાના **રેવાશંકર** બોલ્યા જે, "મારે પણ એમ જ ઈચ્છા છે જે, શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિર કરાવીને મોરલીમનોહર ને અમારી મૂર્તિ પધરાવશું." પછી ગંગામા બોલ્યાં જે, "દીકરા ! જેતલપુર તો તમારું જૂનું ગામ છે ને જજ્ઞ પણ ઘણા કર્યા છે; માટે ત્યાં શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિર કરાવીને અમારી મૂર્તિ ને રેવતી-બળદેવને પધરાવશું અને બીજે ઠેકાણે પણ મંદિર કરાવીને અમારી મૂર્તિઓ પધરાવશું." એમ વાત કરીને પછી થાળ જમવા પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને કથા વંચાવતા હતા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને સભા કરીને બિરાજ્યા. અને પ્રેમાનંદસ્વામી પાસે સિતાર મંગાવીને ગાવણું કરાવ્યું. પછી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને તે થાળ પ્રેમાનંદસ્વામીને આપ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. પછી જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં, ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા અને 'હરે' એવા

શબ્દોનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. પછી જેનો થાળ હતો તે તે હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તેઓએ ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ચરણે ચંદન ચોપડીને છાતીમાં લીધાં, ને તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. તે પછી પોઢ્યા.

❊ ઉગમણા બારના ઓરડાની જોડે બે ઓરડા કરાવ્યા :

જાગીને જળનો કળશિયો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર ના'યા. અને શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂઈ, કોરાં વસ્ત્ર પહેરી, ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ પણ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને પૂછ્યું જે, "ઉગમણા બારના ઓરડાની જોડે બે ઓરડા કરાવીએ ?" ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "તે જગ્યા હું ભરું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "ભરો." પછી જગ્યા ભરીને બોલ્યા જે, "બે ઓરડા કરતાં પણ જગ્યા વધે છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વાડો થાશે."

પછી પાળા મંડ્યા, તે પાવડા ને કોદાળી લાવીને પાયો ખોદવા લાગ્યા. પછી જ્યાં પાયા ખોદાય છે, ત્યાં મહારાજ ખુરસી નંખાવીને બિરાજ્યા. અને તે સમે વાડીવાળા પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે જે પાળા કામકાજ કરતા'તા તેમને હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને પાયા પણ ગળાઈને તૈયાર થયા. અને કૂવેથી જળ લાવીને ગારિયું કરાવવા માંડ્યું. અને પાણાએ કરીને પાયા પૂરવા માંડ્યા. તે પાયા પૃથ્વી બરોબર આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે, "રાખો." એમ કહીને ઊઠ્યા ને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા.

પછી વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું અને થાળ જમી ચળુ કરીને કામના કરનારા જે પાળા તેમને થાળ મોકલાવ્યો, ને પછી પોઢ્યા. અને વહેલા

જાગી નિત્યવિધિ કરવા સમે વતું કરાવી સ્નાન કર્યું. અને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરી કારખાને આવીને ઊભા રહ્યા. પછી ખુરસી નાંખીને તેના ઉપર રેશમનો ચાકળો નાંખેલો તેના ઉપર બિરાજ્યા. અને ઓરડાનું કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “અલૈયા કહાર, તમે ગાડાં જોડીને ભાવનગરથી મોભ ને વળીઓ ને વાંસ લઈ આવો.” ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “મોભની ભરતરી(માપણી) કરીને આલું ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “આલો.” પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે થાળ જમતા જાય ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીની સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ લહેરી કૂવો - અમૃતકૂવાનો ઇતિહાસ :

પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ પૂછ્યું જે, “અમારી જાયગા પાસે કૂઈ કરીએ ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “કરો.” પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “તમે ભણનારા સંતો છો તે અડપો(ખંતથી મંડો) તો કૂઈ કરીએ. અને પાળા છે, તે ઓરડાના કારખાનામાં છે.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “દસ સંતો બપોર મોર ને દસ બપોર કેડે કામ કરવા આવશે.” ત્યારે સ્વામી કહે, “દસ સંતો ઊઠો” ત્યારે દસ સંતો ઊઠીને પાવડો ને કોદાળી લઈને કૂઈ ખોદવા મંડ્યા. ને મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગી જળપાન કરીને જ્યાં કૂવો ખોદાય છે, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. અને બોલ્યા જે, “ધૂળ ખોદીને ઓરડાની પૂરણીમાં નાખો, ને સારી ધૂળ નીકળે તો ઓરડા ચણવા રાખો.” એમ કહીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. તે સમે મહારાજને ફૂલના હાર, તોરા, ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે પહેરાવ્યા. અને બેય કોરે કારખાનાં ચાલે ને મહારાજ વચાળે બિરાજે. અને સંત ને પાળા તે દર્શન કરતા જાય ને કામ કરતા જાય. પછી મહારાજે ફૂલના હાર બેય કોરે કારખાનાવાળાને આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા.

પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ભાગવતમાં જે કપિલગીતા તેની કથા વંચાવી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ધર્મકુળને સત્સંગમાં મોટા કરીને સત્સંગ સોંપીએ, ને સંતો તેમની આજ્ઞાએ કરીને કામકાજ કરશે." ત્યારે સદ્‌ગુરુ બોલ્યા જે, "ધર્મકુળ સત્સંગમાં મોટેરા જોઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારી ગાદીએ સીતારામજીને બેસારીએ." ત્યારે સદ્‌ગુરુ બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." પછી સદ્‌ગુરુ ઉતારે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને બેય કારખાના મધ્યે ખુરસીએ બિરાજ્યા. પછી પાળા ને સંત સૌ સોનાં કારખાનાં ચલાવવા માંડ્યાં, ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે પધાર્યા.વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઊભા થયા. ત્યારે થાળવાળા ને રસોઈવાળા મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તેમણે મહારાજના ભાલને વિષે કેસર-ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ભારે પોશાક પહેરાવી, ફૂલના હાર પહેરાવી, પગે લાગીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સંત અને પાળાને પીરસવા પધારો." પછી મહારાજ ચાખડીએ ચડીને સંત અને પાળાને પીરસવા પધાર્યા. અને ઓરડાની પડસાળમાં આવી, પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મુકુંદ બ્રહ્મચારી ભાત, દૂધ ને સાકર તે તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી મહારાજને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ત્યારે રસોઈવાળા બોલ્યા જે, "જેટલાં દરબારમાં બાઈભાઈ મનુષ્યો છે, તે સર્વેને જમાડવા છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, તમે ઘર દીઠ મનુષ્ય ગણીને જમ્યાનો સામાન આલો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને કારખાનામાં આવ્યા, ને કૂવાના કાંઠા ઉપર આવીને ઊભા. અને કૂવામાં જળ પણ જરા જરા આવવા માંડ્યું. પછી બાધ વેકરો(રેતીનો બાઝી ગયેલો ગઠ્ઠો) આવ્યો, તેને સંતો ખોદવા માંડ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વચાળે ખાડ કરો ને જળનો કળશિયો ભરીને લાવો." પછી જળ ગાળીને કળશિયો ભરી લાવ્યા ને મહારાજે લોટો મુખારવિંદે માંડીને પીધો ને જળને વખાણ્યું. અને કહ્યું જે, "અમૃત જેવું જળ છે." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "કૂવાનું નામ **અમૃતકૂવો**." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહી જળપાન કરીને વધેલા જળનો તે કળશિયો કૂવામાં રેડ્યો. પછી જળનો કળશિયો ભરીને મંગાવ્યો, ને તે ગાળીને ચરણામૃત કર્યું. અને સંત ને હરિજન ને પાળા તેમને પાઈને મુકુંદ બ્રહ્મચારી બાઈઓને જળ આપી આવ્યા. અને તે કૂવો મંદિરની પ્રદક્ષિણા હેઠે આથમણી કોરે છે.

પછી મહારાજ ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. અને ગૌર મૂર્તિ શોભે છે, ને પછી દીવીઓ આવી ને સંતો આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બેય કારખાનાવાળાને હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમીને તે થાળ કારખાનાવાળાને મોકલાવ્યો. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી મહારાજે સત્સંગિજીવનની કથા વંચાવવા માંડી. અને કથા સાંભળીને કાંઈ વાત તેમાં નાંખવી ઘટે તે નંખાવી. પછી બોલ્યા જે, "નિત્ય સત્સંગિજીવનની કથા કરવા આવજો." એમ કહીને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા. અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી. અને વતું કરાવી ઉષ્ણ જળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર સ્નાન કર્યું. અને કોરે વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂઈને ધોળો ખેસ પહેરી, ઉપરણી ઓઢી, ચાખડીએ

ચડીને જમવા પધાર્યા. અને જેનો થાળ હોય તેને ઓરડે સુવાસનીબાઈ થાળ કરે, તે જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઊભા થયા. પછી જેનો થાળ હતો, તેણે મહારાજની પૂજા કરી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મહારાજે થાળવાળાને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને પોઢ્યા.

પછી જાગી જળપાન કરી, મોજડી પહેરીને બેય કારખાનાં વચ્ચે ખુરસી નંખાવીને બિરાજ્યા. પછી ઓરડા ચણાઈને પૂરા થયા ત્યારે મોભ ચડાવ્યા ને વળીઓ ને વાંસ નાંખ્યાં. પછી મશાલો થઈ ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી, થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંતને તેડાવ્યા ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા, તે વાજાં લઈને ગાવા માંડ્યા. પછી મહારાજે પ્રશ્ન-ઉત્તર કરાવ્યા. પછી મંદમંદ હસતા હસતા ઊઠ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ સીતારામજીને ગાદીએ બેસાડ્યા :

અને સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરી, ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને ગવૈયા સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને વસંત બોલવા લાગ્યા. પછી મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને બોલ્યા જે, “સીતારામજીને હમણાં અમારી ગાદી ઉપર બેસાડીએ.” પછી સંત ને હરિજન બહુ રાજી થયા.

પછી મહારાજ કહે, “આગળ જેમ કરવું ઘટશે તેમ કરશું.” એમ કહીને મહારાજે સુવર્ણમય પાઘ પોતાના મસ્તક ઉપર હતી, તે લઈને સીતારામજીના મસ્તક ઉપર મૂકી. અને બુટાદાર ડગલી ને સુરવાળ ઉતારીને પહેરાવ્યાં. પછી ઊતરી, કડાં ને વેઢ તે મહારાજે પહેરાવ્યાં. અને પોતા પાસે ગાદીતકિયા નંખાવીને તેના ઉપર બેસાડ્યા.

પછી સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન, તેમને મહારાજે કહ્યું જે, "તમે સર્વે ઊઠીને પગે લાગો." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સર્વે સંતો પગે લાગ્યા. પછી દાદા ખાચર આદિ સર્વે હરિજન તે ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. પછી જે પરગામના હરિભક્ત તેમણે ખબર સાંભળી, તેથી ભેટ લઈને આવ્યા. અને પગે લાગીને મહારાજનાં દર્શન કર્યાં.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા અને સ્નાન કરી થાળ જમીને સંતોને લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળી પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળપાન કરી ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને ફૂલના હાર આવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યા, તે મહારાજે સીતારામજીને આપ્યા.

પછી સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને વસંત બોલવા માંડ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા અને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ધોલેરા મદનમોહનજી પધરાવ્યા ને દુર્ગપુરે વસંત-ઉત્સવ ઉપર સીતારામજીને મહારાજે પોતાની ગાદીએ બેસાડ્યા' એ નામે બોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૨॥

વિશ્રામ - ૭૩

ગઢપુરમાં અનેક પ્રકારની લીલા કરી અને સંતોને વાડીમાં માંડવા કરાવીને રાખ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. થાળ થયો ત્યારે સ્નાન કરી જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય, ને કથા વંચાવતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને મહારાજ પોઢ્યા. પછી જાગી જળપાન કરીને બિરાજ્યા. ત્યારે નાન ખાચર બોલ્યા જે, "ઘોડી ઉન્માદ(તોફાન) કરે છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "માંડો પલાણ." પછી ઘોડી શણગારી લાવ્યા ને મહારાજ અસવાર થયા. અને સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીને કુંડાળે નાંખી ને ઊભી પાટીએ નાંખી. પછી ઘોડીએથી ઊતરીને વેદિકા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વાડીના રહેનારા જે પાળા તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી પગે લાગીને બેઠા.

❊ હરિઆજ્ઞાથી સંતો લક્ષ્મીવાડીમાં માંડવા કરીને રહ્યા :

પછી મહારાજ વાડી સામું જોઈને બોલ્યા જે, "તમે સંતમંડળ ભણનારા છો, તે લક્ષ્મીવાડીમાં માંડવો કરીને રહો અને રસોઈ પણ અહીંયાં કરો." પછી સંતો બોલ્યા જે, "હા મહારાજ, બહુ સારું." પછી મહારાજે ફૂલના હાર સંતોને આલ્યા ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈ દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ભગુજી પાળાને તેડાવીને કહ્યું જે, "પરમહંસ સંતોને વાડીમાં રાખશું. તેમને માંડવા કરવા સારુ વાંસ ને વળીઓ આપો તો માંડવા કરીને માથે કડબ નાંખીને રહેશે." ત્યારે પાળા બોલ્યા જે, "દરબારગઢના ઓરડા માળતાં સામાન ઘણો વધ્યો છે, તે

આપશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "બહુ સારું." એમ કહીને પોઢ્યા. અને ઊઠીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને સંતોને મોકલાવ્યો.

પછી પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. અને સંતમંડળ તેમણે વાડીમાં જઈને વાંસ, વળી ને કડબના પૂળા તેનાથી સહુ સહુના માંડવા કર્યા. પછી મહારાજ પાસે આવી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "માંડવા કર્યા ?" ત્યારે સંતો કહે, "હા મહારાજ." પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ઊભા થઈ પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરી કરીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. પછી પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી સંતો જમીને પોતાનો સામાન લઈ લઈને વાડીએ સહુ સહુના માંડવામાં ઊતર્યા. અને જેમ પંચાળામાં ગામથી આથમણી કોરે વડ ને પીરની જગ્યા છે, તેથી આથમણી કોરે પર્ણકૂટીઓ કરીને મહારાજે સંતોને રાખ્યા હતા, તેમ અમને પણ માંડવા કરાવીને વાડીમાં રાખ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગી જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટે બિરાજ્યા. પછી મહારાજે માંડવા જોયા ને બહુ રાજી થયા. અને એમ બોલ્યા જે, "બદરિકાશ્રમના મુક્ત આવી રીતે પર્ણકૂટીઓ કરીને તપ કરે છે ને ભગવાનનું ધ્યાન કરે છે." પછી વાડીના રહેનારા જે પાળા તેમણે સંતોને ફૂલના હાર આપ્યા. તે લઈને સંતોએ મહારાજને પહેરાવ્યા. ને મહારાજે સંતોને હાર પાછા આપ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં તેમની સાથે વાત કરતા જાય. પછી "સુવાસિનીબાઈનો થાળ છે," એમ બ્રહ્મચારીએ કહ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "નિત્યાનંદસ્વામી અને શુકમુનિને આપો." એમ કહીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા ને રમૂજની વાત કરતા જાય.

✻ મહારાજ પોતાના દેશના વડા જમ્યા ને સર્વને જમાડ્યા :

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા વરિયાળીબાઈને ઘેર પધાર્યા. ને સીતારામે જળે કરીને ચરણ ધોયા. અને બીજી ઝારીએ કરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે પોતાના દેશના જેવાં ભારે વડાં કરીને દહીંમાં પલાળીને થાળમાં મૂકેલાં, તેને જમતા જાય ને વખાણ કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને સદ્ગુરુને તેડાવ્યા અને મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામીને તાણ કરીને જમાડ્યા. તે સમે સીતારામજી અને બદરીનાથજી ચંદન ને પુષ્પના હાર લઈને આવ્યા. તેમણે મહારાજને અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કરી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે સીતારામજી અને બદરીનાથજીને હાર આપ્યો. પછી ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને થોડી વાર કેડે જાગી જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડી ફેરવી ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. અને સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજને ભારે હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "આજે થાળમાં વરિયાળીબાઈએ અમારા દેશનાં વડાં કર્યાં હતાં." ત્યારે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! વડાની રસોઈ રાખો વડાનો સામાન જોઈએ તે મારે આપવો." પછી મહારાજ કહે, "સામાન જે જોઈએ તે સુવાસિનીબાઈ ને વરિયાળીબાઈને આલો." ત્યારે તે બોલ્યા જે, "કાલ સામાન કરીએ ને પરમ દાડે વડાંની રસોઈ કરશું."

પછી મહારાજ કહે, "સારું, હવે તો વાજાં લઈને વિષ્ણુપદ બોલો." પછી પદ બોલી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ગવૈયા સંતોને ફૂલના હાર આપી, ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને

જળના કોગળા કરી, થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. તે સત્સંગિજીવન વંચાય ને મહારાજ તેમાં વાત કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા. વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વતું કરાવ્યું. અને ઉષ્ણ જળે કરીને કૂવાના કાંઠા ઉપર નાહ્યા. અને શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી. અને ચાખડીએ ચડી પાંચુબાઈએ થાળ કરાવ્યો, તે એમને ઓરડે મહારાજ જમવા પધાર્યા. તે જમતા જાય ને મર્મની વાત કરતા જાય. પછી જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી દાદા ખાચર આવીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જમ્યા કે હવે જમશો ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "મહારાજનાં દર્શન કરીને જમવું, એવો નિયમ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "આજ તો અહીંયાં જમો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી જમવા બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શું જમ્યાની રુચિ છે ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "ભજિયાં, વડાં, પાપડ, દહીં, કઢી ને અથાણાં, તે ઉપર પ્યાર છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "એ તો રજોગુણી ભોજન કહેવાય." એમ કહીને ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરી, કથા વંચાવવા પુરાણીને બોલાવ્યા. તે કથા વંચાવતા જાય ને કથામાં પ્રસંગ આવે તે ઉપર વાત કરતા જાય.

પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ફળી વચ્ચે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સભામાં સર્વે ઘરનાં માણસ બેઠેલાં. તે સમયે ગામ છપૈયાપુરથી રામપ્રતાપભાઈનો પત્ર આવ્યો. અને ગામ આંબલિયાથી ઈચ્છારામભાઈનો પત્ર આવેલો. મહારાજે તે પત્રોને વંચાવી સર્વને સમાચાર કહ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા અને જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બેઠા. પછી શતાનંદમુનિને કથા વંચાવવા બોલાવ્યા. તે કથા લલકારીને કરે, તે સાંભળીને મહારાજે વસ્ત્ર આપ્યાં. ને એમ બોલ્યા જે, "સદાય તમારે અમારી પાસે રહેવું." ત્યારે તે બોલ્યા જે, "મારે પણ એમ જ મનમાં ઈચ્છા છે." પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્રો પહેરી મોજડી પહેરીને પાળાને સાથે લઈને વાડીએ આવ્યા. અને ઓટા ઉપર ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી સીતારામ ગામમાંથી થાળ લાવ્યા. તેમાં વડાં, રોટલી ને શાક લાવ્યા. મહારાજ ગાદીતકિયો લેવરાવીને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને દહીંમાં બોળેલાં વડાં જમતા જાય ને આંબલીના રસમાં બોળેલા પણ જમતા જાય. અને લાડુબાઈએ પણ વડાં કરાવેલાં, તેને પણ જમતા જાય. પછી દૂધ ને સાકર જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. પછી ઓટાથી ઉગમણી કોરે જમવાની પંક્તિ બેઠી, તે કેળનાં પત્રાવળાં નંખાવ્યાં. પછી મહારાજે પલવટ વાળીને વડાં ભાંગીને પીરસ્યાં. પછી પીરસી રહ્યા ત્યારે જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી પીરસનારા જે સંતો તેમણે શાક, રોટલી, ભજિયાં ને વડાં પીરસ્યાં. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને સંતોએ હાથ ધોયા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને પોતાના ઉતારામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ અમરબાઈને શરીરમાં કસર થતાં દર્શન દીધાં :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડ્યા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને બિરાજ્યા. અને હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તેમણે ચંદનની અર્ચા કરી ભાલ વચ્ચે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવી, પગે લાગી બોલ્યા જે, "(જીવા ખાચરનાં દીકરી) અમરબાઈને શરીરમાં કસર છે, તેને દયા કરીને દર્શન દેવા પધારો." પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને પાળા ને હરિજનને સાથે લઈ ત્યાં જઈને દર્શન દીધાં. અને **મહારાજે વાત કરી જે, "દેહ છે તે તો દુઃખરૂપ છે, ને નાશવંત છે. અને આત્મા જે જીવ તે તો અજર, અમર છે ને અવિનાશી છે."** પછી (અમરબાઈએ) અમુલાબાઈ પાસે પચાસ રૂપિયા મહારાજને પગે

મેલાવ્યા ને ભારે સેલું ઓઢાડ્યું ને પગે લાગ્યાં. પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. અને મહારાજ પાછા દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા ને ઉતારે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❋ રાજબાઈને રહેવા વાસુદેવનારાયણનો ઓરડો આપ્યો :

પછી તે સમયે રાજબાઈ આવીને મહારાજને છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “તમારે બજારમાં થઈને આવવું જાવું કઠણ પડતું હશે. માટે તમે દાદા ખાચરના દરબારમાં વાસુદેવવાળે ઓરડે આવીને રહો.” ત્યારે દાદા ખાચર હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “રાજબાઈ થકી અધિક અમારે શું છે ?” પછી જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, “એમને જમાડીને પછી અમે જમશું.” ત્યારે રાજબાઈ બોલ્યાં જે, “મારે પણ બજારમાં આવવું જાવું બહુ કઠણ પડે છે.”

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને અક્ષરઓરડીથી દક્ષિણાદી કોરે ઉત્તરાદા બારના ઓરડા, તેની ઓસરીમાં જઈને ઊભા રહ્યા. પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “વાસુદેવની મૂર્તિ આ ઓરડામાં પધરાવવી છે, તેથી સિંહાસન કરો.” પછી સ્વામીએ તત્કાળ સિંહાસન કર્યું. અને મહારાજે વાડીએથી ભણનારા સંતોને તેડાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, “વાસુદેવની મૂર્તિ ઉપાડો.” પછી મૂર્તિ ઉપાડી લીધી ને મહારાજે પણ હાથ અડાડ્યો, તે મૂર્તિમાં જરાય ભાર જણાણો નહીં. પછી સિંહાસન ઉપર સ્થાપન કરીને આરતી ઉતારી. અને મહારાજને પગે લાગીને ઓસરીમાં સભા કરીને બેઠા.

પછી મહારાજે વાત કરી જે, “રાજબાઈને બજારમાં જાવું આવવું કઠણ પડે છે, તેથી અમે વાસુદેવનો ઓરડો તેમને રહેવા આપ્યો ને મૂર્તિ અહીંયાં પધરાવી.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “સારું કર્યું.” પછી મહારાજ કહે, “હવે જાઓ ઉતારે.” પછી સંતો પગે લાગીને વાડીએ આવ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા.

જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રાજબાઈ પોતાની પાથરવાની સાદડી ને પોતાની પૂજા લેવડાવીને વાસુદેવને ઓરડે આવ્યાં. તે મહારાજને કહ્યું, ત્યારે મહારાજ બહુ રાજી થયા. અને એમ બોલ્યા જે, "બાઈઓને કથાવાર્તાનો જોગ ઠીક રહેશે." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ મહારાજે નિત્ય કરતાં એક દંડવત વધારે કર્યો :

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને નિત્ય કરતા, તે કરતાં એક દંડવત વધારે કર્યો. ત્યારે શુકમુનિ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! રોજ કરતાં આજ એક દંડવત્ પ્રણામ વધારે કેમ કર્યો ?" ત્યારે **મહારાજ બોલ્યા જે, "જાણે-અજાણે ભગવાનના ભક્તનો અપરાધ થઈ જાય તે સારુ એક દંડવત વધારે કર્યો."** એમ વાત કરી ત્યાં થાળ આવ્યો, તે જમવા બિરાજ્યા. અને જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજવા જાય છે, ત્યાં તો થાળવાળા મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. પછી મહારાજે ઊભા રહીને પૂજા કરાવી અને પ્રસાદીના ફૂલના હાર તેમને આપ્યા. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. અને જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને ઘોડીએ અસવાર થઈ વાડીએ આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને વાડીના રહેનારા જે પાળા ને સંત તેમણે પુષ્પના હાર કરીને પહેરાવ્યા. અને સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા.

❊ મુક્તાનંદસ્વામીનો હાથ ઊતરેલો, તે ચડાવ્યો :

મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને પૂછ્યું જે, "તમને હાથે વાગ્યું છે, તે કળતર કેવી થાય છે ?" ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "હાથ પૂરો ચડ્યો નથી, એમ જણાય છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બે પાળાને ગામ વેલાલ મોકલી જીજીભાઈ અને વસ્તાભાઈને તેડાવીએ." પછી બે પાળાને તેડવા મોકલ્યા અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી

ઊતરીને ઉતારે ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. પછી કથા વંચાવવા માંડી અને પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈ વાડીએ આવી ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા માંડ્યા અને મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર થાય નહીં. પછી મહારાજ જ તેના ઉત્તર કરે. પછી ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવ્યા. અને મુકુંદ બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા, તે ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી દાદા ખાચરના ઓરડે આવ્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને દાદા ખાચર સંગાથે વાત કરતા જાય. અને જમીને થાળ દાદા ખાચરને આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સેજવટ(પલંગ) ઉપર બિરાજ્યા. પછી દાદા ખાચરે મહારાજની પૂજા કરી, ચરણ છાતીમાં લીધાં. પછી પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. ને મહારાજે દાદા ખાચરને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. અને જાગી જળના કોગળા કરીને જળપાન કરી કથાનો આરંભ કરાવ્યો, ને કથામાં વાત કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. પછી જાગી જળના કોગળા કરી જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને દરબારમાં લીંબડા ફરતી ઘોડી ફેરવીને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ફૂલના તોરા પગમાં

ધારણ કરાવ્યા. અને મહારાજના હાથમાં લીંબુ આપ્યાં. ગામ વેલાલથી જીજીભાઈ આવ્યા. તેમણે મહારાજને પગે લાગીને મુક્તાનંદસ્વામીનો હાથ જોયો. અને એમ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હાથ તો પૂરો ચડ્યો નથી, તે ફરી ચડાવવો પડશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ફરી ચડાવો."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા અને વાડી જોઈને રાજી થયા. પછી વાડીમાં ઘોડી ફેરવી ને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. અને શતાનંદમુનિને સત્સંગિજીવનમાં કંઈક પૂછવું હતું, તે માટે મહારાજને બોલાવ્યા એટલે ચાકળા ઉપર જઈને બિરાજ્યા. પછી પૂછી રહ્યા ત્યારે ફૂલના હાર આપી, સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે થાળ જમતા જાય ને થાળ કરાવનારાનાં વખાણ કરતા જાય. પછી જમીને થાળ સંત ને બ્રહ્મચારી ભેગો મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા તેમને વાડીએથી બોલાવ્યા. પછી વાડીએથી સંતો સિતાર, સરોદા, દુકડ ને મંજિરાં, તે લઈને આવ્યા અને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેળા ગાતા જાય. અને ગવૈયા સંતો સારુ રસોઈ કરાવી.

✼ ગોવાળમંડળી કરી સંતોને જમાડ્યા :

પછી સંત ગાઈ રહ્યા ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. અને રસોઈનો સામાન મંગાવી ગોવાળમંડળી કરી સંતોને જમવા બેસાડ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! વાડીએથી સંતોને બોલાવો." પછી મહારાજ કહે, "જાઓ, બોલાવી આવો." પછી વાડીએથી સંતમંડળ આવ્યા ને મહારાજે જમવા બેસાડ્યા. પછી મનુવાર કરીને પીરસતા જાય. ને પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી સંત જમીને વાડીએ ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વતું કરાવી ઉષ્ણ જળે કરી સ્નાન કર્યું. અને શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી. અને ચાખડી પહેરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ રૂપાની સળીએ કરીને દાંત શુદ્ધ કરીને બિરાજ્યા. પછી થાળવાળા હરિજને મહારાજની પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે પ્રસાદીના હાર તેમને આપ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા. પછી જાગી જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી. અને ઘોડીએ અસવાર થઈ વાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા પાસે આવીને ઊભા. અને એમ બોલ્યા જે, “અમારો ઢોલિયો બાવળ હેઠે લો.”

પછી ઓટા ઉપર મુક્તાનંદસ્વામીનો હાથ ચડાવવા માંડ્યો. અને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મુક્તાનંદસ્વામીનો હાથ ચડાવીને જીજીભાઈ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજે તેમને પૂછ્યું જે, “હાથ ચડ્યો ?” ત્યારે તે બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! હાથ ચડાવીને પાટો બાંધ્યો છે, તે હવે ફરીને પાટો નહીં બાંધવો પડે.” પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા. અને ઘોડીએ અસવાર થઈને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી ઢોલિયેથી ઊઠીને ઊભા થવા માંડ્યા, ત્યારે મહારાજે ના પાડી. પછી સ્વામીને દર્શન દઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. અને રૂપાની સળીએ કરીને દાંત શુદ્ધ કરી, જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્રો પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ‘હરે’ એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી જમી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને રૂપાની સળીએ દાંત શુદ્ધ કરી, જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. પછી જાગી જળના કોગળા કરી, જળપાન

કર્યું અને ઘોડીએ અસવાર થઈ વાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને પાળા તે સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા.

❊ નિમાડ દેશના ગોવિંદભાઈએ મહારાજની પૂજા કરી :

તે સમયે નિમાડ દેશના હરિભક્ત **ગોવિંદભાઈ** તેમણે મહારાજની પૂજા કરી. અને એક ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો ને એક રેંટો ઓઢાડ્યો. અને ચંદનની અરચા કરીને ભાલને વિશે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ચરણારવિંદને ચંદન ચોપડીને છાતીમાં લીધાં. અને પુષ્પના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે પૂછ્યું જે, “ગોવિંદભાઈ, તમે ઝાડીમાં આ લૂગડાં કેમ કરીને લાવ્યા ?” ત્યારે ગોવિંદભાઈ બોલ્યા જે, “તુંબડામાં ઘાલી ઉપર લૂગડું વીંટી, દોરી બાંધીને ખભે નાંખીને લાવ્યો છું.” પછી મહારાજ કહે, “બહુ દાખડે કરીને લાવ્યા છો.” ત્યારે બોલ્યા જે, “જોગી તપ કરીને મરી જાય છે, તોપણ તમારાં દર્શન સ્વપ્નમાં પણ નથી થાતાં, તે તમે મને બોલાવો છો ! મારી સેવા ગ્રહણ કરો છો !”

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “તમારા દેશમાં સત્સંગ છે ?” ત્યારે તે કહે, “થોડાક ગામમાં છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા. અને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી ચળુ કરી ગોવિંદભાઈને થાળ આપ્યો. પછી કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમતા જાય ને ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી

ચળુ કરી મુખવાસ લઈ કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. અને જાગીને જળપાન કર્યું. ને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સ્વામીની ખબર પૂછીને બોલ્યા જે, “રામનવમી ઉપર વડતાલ જઈશું તો તમારાથી અવાશે ?” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા, “અવાશે.” ત્યારે મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે સ્વામીને સારુ ડોળી કરો.” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ.” પછી પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ જે ભણનારા તેમણે ફૂલના હાર કરી મહારાજને પહેરાવ્યા.

❋ ઝીણાભાઈની સંભાળ લીધી :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઉતારે આવી ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અદિબાનો થાળ છે, તેમને ઓરડે જમવા પધારો.” પછી મહારાજ જમવા પધાર્યા અને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. અને હઠીભાઈએ મહારાજને નવરાવ્યા. પછી જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને ઝીણાભાઈની ખબર પૂછતા જાય. તે સમયે પંચાળેથી કાગળ આવ્યો. તે મહારાજે વંચાવ્યો અને સમાચાર જાણ્યા જે, “ઝીણાભાઈને શરીરે મંદવાડ હતો, તે સુખ થયું છે. ને હમણાં વ્યવહારમાં પણ કાંઈ ઉપદ્રવ નથી.” ત્યારે મહારાજ કહે, “પત્ર લખો જે, ઝીણાભાઈ અમારી પાસે આવે અને અમે પાળા જે કસળા જાદવ મોકલ્યા છે, તે ત્યાં રહે.” એવી રીતના સમાચારનો પત્ર લખાવીને મોકલાવ્યો.

પછી મહારાજ જમી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ચાખડી ચડી ઊભા હતા. તે સમયે કથાના કરનારા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “આ ઓસરીમાં ગાદીતકિયા લાવો.” પછી ત્યાં બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને ફૂલનો વીંજણો લઈને વા નાંખતા જાય. ને મહારાજ

'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી સભા કરીને બિરાજ્યા. અને નાના પ્રકારની રમૂજ કરતા જાય. અને દેશમાં જે જૂના ને એકાંતિક હરિભક્ત તેનાં નામ લઈને વાત કરતા જાય. પછી જળપાન કરી ઉતારે જઈને પોઢ્યા.

અને જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વતું કરાવીને ઉષ્ણ જળે સ્નાન કર્યું. અને વસ્ત્ર પહેરીને ચાખડીએ ચડી ઉતારે આવ્યા. થાળ જમી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને સંતની પંક્તિ થઈ ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. પછી પલવટ વાળીને શીરાના ડંકા ભરી ભરીને આપવા માંડ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી શાક, પાપડ, ભજિયાં, વડાં, પૂરી ને અથાણાં તે પીરસતા જાય. અને બ્રહ્મચારી પણ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી મહારાજની કેડે પીરસનારા સંતો પણ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર મહારાજે પીરસ્યું. પછી મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ભાલને વિષે કેશરચંદનની અરચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કરી, પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને જાગી જળના કોગળા કરીને જળપાન કરી, લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. અને જળ ને મૃતિકાએ કરીને દસ વાર હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉષ્ણ જળે કરી સ્નાન કરી, શરીર લૂછ્યું. અને વસ્ત્ર પહેરી, ચાખડીએ ચડી ઉતારે આવ્યા ને કથા વંચાવવાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટે બિરાજ્યા. સંતોએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલે જમીને ચાલવું છે, (ને વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ કરવા જવું છે.)" ત્યારે સંત, પાળા ને હરિભક્ત બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." પછી મશાલો આવી ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી

ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારી સ્નાન કરી, થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વતું કરાવી ઉષ્ણ જળે કરી ના'યા. અને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરી, થાળ જમીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે વાડીવાળા પાળા આવ્યા. તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર ભગુજી પાળા ધરી રહ્યા છે, ને ઢોલ, શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે મહારાજ ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરી ગાદીતકિયે બિરાજ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં નાના પ્રકારની લીલા કરી ને સંતોને વાડીમાં માંડવા કરાવીને રાખ્યા' એ નામે તોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૩॥

વિશ્રામ - ૭૪

વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ, હરિભાઈનું ભૂત કાઢ્યું ને હરિજનોને દર પૂનમે દેવદર્શનનું નિયમ આપ્યું.

❊ ગઢડાથી વિચરણ કરતા વડતાલ પધાર્યા :

પછી સર્વે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમણે સહિત સદ્‌ગુરુ મુક્તાનંદસ્વામી ડોળીમાં બેસીને આવ્યા. પછી રથ, માફા, વેલો, ગાડાં ને કાઠીના અસવાર ને સત્સંગી જે બાઈભાઈ તે સર્વે વાવે આવીને ઊતર્યા. અને સંતોએ વાવમાં ઊતરીને જળનાં તુંબડાં ભર્યાં. અને જળના ઘડા ને કળશિયા ભરી લીધા ને મહારાજે જળપાન કર્યું. પછી ફૂલના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવ્યા. પછી મહારાજ

ઘોડીએ અસવાર થયા. અને જેને વડતાલ નો'તું આવવું તેઓ ચરણનો સ્પર્શ કરી, દંડવત કરીને પાછા વળ્યા અને નેત્રમાં જળજળિયાં આવી ગયાં. અને એમ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! વહેલાં દર્શન દેજો." એમ વારંવાર મહારાજને કહ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

❊ મુક્તાનંદસ્વામી ડોળીમાં બેસી વડતાલ ગયા :

પછી ચાલ્યા તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **ઝીંઝાવદર** થઈ ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. અને સંતોએ મુક્તાનંદસ્વામીની ડોળી હેઠે મૂકી દીધી. ત્યારે સ્વામી કહે, "કોણ ઉપાડે છે ?" ત્યારે મારું નામ(પ્રસાદાનંદ) લીધું. ત્યારે સ્વામી ડોળી રખાવીને પેશાબ કરવા ઊતર્યા. પછી બીજા સંતો ડોળી ઉપાડીને ચાલ્યા, તે ગામ ઝીંઝાવદર ગયા; ત્યાં તો અંધારું થયું. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "અંધારું થયું છે, તેથી આંહીં જ રહો." ત્યારે સંતો કહે, "સારું." પછી અલૈયા ખાચર સામાન લાવ્યા ને ગામથી ઉતરાદી કોરે ઊતર્યા.

પછી અલૈયા ખાચર કહે, "રસોઈ કરો." ત્યારે સંતો કહે, "નહીં કરીએ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "લાવો સુખડી કરીએ." પછી સંતો સુખડી કરી જમ્યા ને માળા ફેરવીને જ્યાં સૂતા ને ચારેક ઘડી થઈ, તે સમે મહારાજ બસો ઘોડા ભેળા લઈ પધાર્યા. અને બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામી ક્યાં છે ?" ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "હું આંહીં છું." ત્યારે મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને સ્વામી પાસે આવ્યા. અને જ્યાં સ્વામી ઢોલિયેથી ઊતરવાનું કરે છે, ત્યાં તો મહારાજ કહે, "ઊતરશો નહીં."

પછી મહારાજ સ્વામીના સન્મુખ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, પાળા ને હરિજન તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામી ! મારે તો કાંઈ વડતાલના સમૈયાનો મેળ નહીં. અને તમે કહો તો અહીંયાં સમૈયો કરીએ." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "સમૈયો વડતાલ જ કરવો છે. અને ડોલીમાં બેસવાનું મારે ઠીક પડે છે,

પણ પ્રસાદાનંદસ્વામી જેવા ને પવિત્રાનંદસ્વામી જેવા ઉપાડે ત્યારે તો ઠીક નહીં." ત્યારે મહારાજ કહે, "એવા શું કરવા ઉપાડશે ?" ઉપાડનારા સંતો જવાન જવાન કરશું." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." પછી મહારાજે ઘડીક રમૂજની વાતો કરી.

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા તે ગામ **કારિયાણી** આવ્યા. અને દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. અને નિત્યવિધિ કરવા પધાર્યા, ને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેરી, ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ પણ પૂજાવિધિ કરી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામીની ડોલી ઉપાડવા સારુ જવાન જવાન સંતો જોઈને સોળ મૂર્તિ ગણીને આપો. અને ચાર સંતો પાણી પાવાને આપો ને બીજા સંતો રસોઈ કરવા સારુ રાખો. પછી નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ઠીક."

પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા, ને જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડી સંતની ધર્મશાળામાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી કૂવા ઉપર હાથ ધોવરાવી ચાખડીએ ચડી ઓરડાની ઓસરીમાં આવી ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ જમીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી તે સમયે વસ્તા ખાચર ને રાઘવ પટેલ શેરડીના બે ભોર(બે ગાડાં ભરાય તેટલી શેરડી) લાવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બે બે શેરડીના સાંઠા લો." પછી સંતો ને પાળા તેમણે બે બે શેરડીના સાંઠા લીધા. ત્યારે ડોલીને ઉપાડનારા સંતો બોલ્યા જે, "રસોઈના કરનારા સંતો તે અમારા શેરડીના સાંઠા ઉપાડે." ત્યારે મહારાજ કહે, "શું છે ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ડોલીવાળા સંતો કહે છે જે, "અમારા શેરડીના સાંઠા ઉપાડો." પછી મહારાજ કહે, "નહીં ઉપાડે, તે તો તમને રસોઈ કરીને જમાડે."

પછી મહારાજ કહે, "લાવો ઘોડી." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને સ્વામીની ડોલી, સંતો ને સંઘ તે આગળ ચાલે અને મહારાજ ધીરે ધીરે ચાલે, ને ગામ **કુંડળની ઉતાવળી** નદીમાં જઈને નાહ્યા. અને સંઘ ને સંતો આગળ ચાલે ને મહારાજ પણ ભેગા ચાલે, એવી રીતે ગામ **પોલારપર** ગયા અને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ગામના હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રસોઈના કરનારા સંતો આત્માનંદસ્વામી આદિ તે બોલ્યા જે, "કાઠી, પાળાને સારુ રસોઈ કરીએ છીએ. તે તમે સ્વામીની ડોલીના ઉપાડનારા સંતો હો તે બોલો જે, જમશો ?" ત્યારે ડોલીના ઉપાડનારા સંતો કહે, "અમે નહીં જમીએ." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સ્વામી તો અમારા થાળ ભેગા જમશે." પછી મહારાજે થાળ જમીને સ્વામીને મોકલાવ્યો. મહારાજ ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામના સત્સંગીને મહારાજ બોલાવતા જાય ને ખબર પૂછતા જાય.

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા. અને ગામના હરિજનને કહ્યું જે, "ઊભા રહેજો, નહિતર સામાન કોઈક લઈ જાશે." પછી મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને હરિજન ઊભા રહ્યા ને મહારાજ ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા. ત્યાં **ખોડાભાઈ** આવીને મહારાજને પગે લાગી બોલ્યા જે, "તળાવ ઉપર ઊતરો. અને રસોઈનો સામાન તથા ઘોડા ને બળદ સારુ ઘાસ-દાણા લાવીએ." પછી મહારાજ તળાવ ઉપર ઊતર્યા ને વડ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતો ને સંઘના મનુષ્ય ને બ્રહ્મચારી તે રસોઈ કરવા લાગ્યા. અને સંઘમાં જોઈતું કરતું મુકુંદબ્રહ્મચારી અપાવતા હતા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. અને જળના કોગળા કર્યા ને ખોડાભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું. પછી થાળ જમીને મુક્તાનંદસ્વામીને બોલાવ્યા, ને સ્વામીને જમવા બેસાડ્યા. પછી મહારાજ ચળુ કરી

મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે જમી રહ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો તૈયાર થાઓ." અને ગામના હરિજનને કહ્યું જે, "આ સામાન છે, તે તમે ઊભા રહો."

એમ કહીને મહારાજ ચાલ્યા તે **રોઝકે** પધાર્યા. ગામની આથમણી કોરે તળાવને કાંઠે ઊતર્યા. અને કાકાભાઈ સર્વે સામાન ને ઢોલિયો લાવ્યા. ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા અને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. અને કાકાભાઈએ નવરાવ્યા ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. જમીને કાકાભાઈને થાળ આપ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સુખાળા થયા ને કાકાભાઈ મહારાજના ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા. ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને સાબદા થઈ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામના હરિજનને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા.

અને ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ **ગાંફ** આવ્યા, ને જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે ત્યાં જઈને ઊતર્યા. અને **વસ્તા રાવળ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્તા રાવળે ચરણ ધોયા ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને થાળ સ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, "હવે તૈયાર થાઓ." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ગામના સત્સંગીઓ ચરણનો સ્પર્શ કરીને પાછા ચાલ્યા. અને મહારાજ ચાલ્યા, તે તલાવડીએ પીપળ હેઠે ઊભા રહ્યા.

પછી ચાલ્યા તે ગામ **કમિયાળે** આવ્યા. ગામ સોંસરા થઈને જ્યાં છત્રી કરી છે, તે ઠેકાણે ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને

ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા, તેને જોઈને મહારાજ રાજી થયા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલ્યા, ને પગે લાગીને બેઠા. જ્યારે કમિયાળામાં મુક્તાનંદસ્વામીને વાગ્યું હતું અને જેમણે હાથે પાટો બાંધ્યો હતો, તેમને મહારાજે બોલાવીને ભારે સેલું આપવા માંડ્યું. ત્યારે તેમણે ન લીધું. પછી મહારાજે ધોળું સેલું આપ્યું. તે સેલું ધોલેરાના મંદિરમાં શૈયામાં મૂક્યું છે. પછી મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ઝીણાભાઈએ નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

❋ ગલિયાણામાં એકાદશીએ શ્રીહરિએ સંતોને જમાડ્યા :

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા. અને ગામના હરિજનને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને ગામ **બોરુ**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણે** આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને સાબરગંગામાં વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. અને મહારાજની કેડે સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન નાહ્યા. અને મહારાજ વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા હતા. તે સમયે કરણાભાઈ આવીને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “ક્યાંય રીંગણાં મળશે ?” ત્યારે કરણાભાઈ કહે, “મારી વાડીમાં છે.” પછી મહારાજે સંતોને લેવા મોકલ્યા ને પોતે ગામમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ચોરામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને સંતો ઉતારો કરીને રસોઈ કરવા લાગ્યા, ને તે દિવસ એકાદશી હતી. ત્યારે ભણનારા સંતો હતા તે કહે, “આપણે તો ઉપવાસ કરશું ને સ્વામીની ડોલીના ઉપાડનારા સંતો, કાઠી ને પાળા તેમને સારુ રસોઈ કરીશું.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “મહારાજને પૂછ્યા વિના ઉપવાસ કરશો ?” એમ કહીને મહારાજને પૂછ્યું. ત્યારે મહારાજ રસોઈયા સંતો પાસે આવીને ઊભા ને બોલ્યા જે, “શું વિચાર છે ?” ત્યારે ભણનારા સંતો બોલ્યા જે, “એકાદશી છે, તે અમે ઉપવાસ કરશું.”

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "એકાદશી કોના વચનમાં છે ? ને કોની કરેલી છે ?" ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "તમારા વચનમાં છે, ને તમારી કરેલી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે તમને પીરસવા આવશું." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "અમારે પણ એટલું જ જોઈએ." પછી મહારાજ થાળ જમીને સંતની પંક્તિમાં આવીને ઊભા ને ઘઉંના રોટલા ને શાક તે પીરસવા માંડ્યા. તે પાંચ વાર પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી તરત ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામ **વરસડે** તળાવની આથમણી પાળે ઊતર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા. તે રસોઈ કરીને સૌ જમ્યા. પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરી અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી સાબદા થઈ ઘોડીએ અસવાર થયા. પછી રામદાસ આદિ જે ગામના હરિજન તેમને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને ઊભા રાખ્યા. અને ચાલ્યા તે આગળ નદીના જાળામાં પચાસ-સાઠ મનુષ્ય ઓડો બાંધીને(રસ્તો રોકીને) ઊભા હતા. અને મહારાજ વાંસેથી આવ્યા ને પૂછ્યું જે, "કેમ ઊભા રહ્યા છો ?" ત્યારે સંત ને બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "મનુષ્ય ઓડો બાંધીને ઊભા છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ચાલો, આપણને શું કરનારા છે ? અને પાળાને કહો જે, અડધા આગળ ચાલે ને અડધા પડખે ને વાંસે રહે." પછી કાઠીએ જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે ઓડાવાળા જેમ બકરાં ભાગે તેમ ભાગ્યા.

પછી મહારાજ ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા ને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામ સોંસરા થઈને તળાવ પાસે ઓટો છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. અને મહારાજનાં ચરણ ખોળામાં લઈને પ્રભુદાસ દાબતા જાય

ને મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી લાડુબાઈએ મહારાજનો થાળ કરાવ્યો, તે જમવા પધાર્યા. અને બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું જે, "અયોધ્યાવાસીને રસોઈની શી વાર છે ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "રસોઈ તૈયાર થવા આવી છે અને સીતારામજી ને બદરીનાથજીને ટીમણ કરાવ્યું છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

એમ કહીને થાળ જમી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રૂપાની સળીએ દાંત શુદ્ધ કરી, જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી, તે પણ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "વડતાલ ખબર કરો." પછી તે સમયે જેરામ બ્રહ્મચારી (વડતાલથી) આવ્યા ને દંડવત કર્યા. તેમને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. પછી જેરામ બ્રહ્મચારીએ સંતના ને બ્રહ્મચારીના ને હરિજનના નારાયણ કહ્યા. અને મહારાજે સર્વની ખબર પૂછી.

❊ વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ :

પછી બ્રહ્મચારી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "(રામનવમી પર) દેશદેશના સંઘ આવવા માંડ્યા છે, ને સંતનાં મંડળ ને બ્રહ્મચારીનાં મંડળ પણ આવવા માંડ્યાં છે. અને મહારાજની વધામણી પણ આવી છે જે, મહારાજ આજ ગામ સિંજીવાડે રાત રહેશે ને કાલ બપોર મોર પધારશે ને મુક્તાનંદસ્વામી પણ ભેળા છે." પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા દેતા ગામ **વડતાલ** આવ્યા. અને સામૈયું આવ્યું તે ઢોલ, શરણાઈ ને નોબત આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે વાજતે ગાજતે લક્ષ્મીનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરી ઉગમણે બંગલે પધાર્યા.

તે સમયે હરિજન ફૂલના હાર લઈ લઈને આવવા માંડ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી આદિ સંતો, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મહારાજ મળ્યા. પછી ફૂલના હાર લઈને મસ્તક ઉપર મૂક્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "લક્ષ્મીનારાયણ દેવનો થાળ થયો છે, તે જમવા બિરાજો." ત્યાં તો ગંગામા બોલ્યાં જે, "દીકરા ! વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બેસો." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે બરફી, પેંડા વગેરે જમતા જાય ને બ્રહ્માનંદસ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. જમીને ચળુ કરી મુક્તાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઊભા અને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી જેરામ બ્રહ્મચારી કહે, "સંતોની પંક્તિ થઈ છે." પછી મહારાજ ચાખડીએ ચડીને સંતોની પંક્તિમાં પધાર્યા અને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "મંદિરમાં ભીડ છે અને ઈંટો ને ચૂનાની કાંકરી પડી છે. તેથી સંતમંડળ મંદિરથી આથમણી કોરે આંબાવાડિયામાં જઈને ઊતરો ને બ્રહ્મચારી પણ ત્યાં જ ઊતરે અને સંઘ પણ ગોમતી કાંઠે ઊતરશે." એમ કહીને પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જલપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગી જળના કોગળા કરી, જલપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ઢોલ, શરણાઈ, ત્રાંસાં તે વાગી રહ્યાં છે; અને ફૂલના હાર, તોરા, ગુચ્છ તે શોભી રહ્યા છે; ને ચાલ્યા તે ગોમતીએ આવીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી હરિજન ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે, તે મહારાજ સંત અને બ્રહ્મચારીને આપતા જાય. અને ગોમતી ગળાય તે મૃત્તિકા મંદિરમાં નખાય અને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને મહારાજ ઊઠ્યા ને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને વાજાં

વાગી રહ્યાં છે, ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈ રહ્યા છે, ને કુબેરસંગ છડીદાર નેકી પોકારી રહ્યા છે; એમ સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત મંદિરમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને ઉતારે આવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કર્યું અને સીતારામ થાળ લાવ્યા, તે મંદમંદ હસતા જાય ને જમતા જાય ને વારેવારે જળપાન કરતા જાય. અને ગંગામા આદિ બાઈઓ જમાડતા જાય ને બોલે જે, "વહાલા આવોને મારે ઘેર રે." પછી જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મંદિરના રહેનારા જે સાધુ ને પાળા તેમને બ્રહ્મચારીએ થાળ આપ્યો ને મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર સનમુખ લીંબડાના ઝાડ હેઠે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા, ને મહારાજ સંતોને અને હરિજનને આપતા જાય. પછી જેણે (ગઢડામાં) મુક્તાનંદસ્વામીનો હાથ ચડાવ્યો હતો, તે ગામ વેલાલના જીજીભાઈને બોલાવ્યા. ને તેને ભારે રેંટો આપ્યો, ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી જીજીભાઈ પગે લાગીને બેઠા.

પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ થયો છે." ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે આવ્યા. અને બ્રહ્મચારીએ ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરી જમવા બિરાજ્યા. અને થાળ આવવા માંડ્યા ને ગંગામા કહે, "ધીરે ધીરે થાળ લાવો." પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "આમ આકળા શીદ થાઓ છો ? મહારાજ બધાંયના થાળ જમશે." પછી બરફી, પેંડા, મગદળ વિગેરે જમવા માંડ્યા. અને જળપાન કરતા જાય ને એકાંતિક ભક્તો સાથે રમૂજ કરતા જાય. અને જેટલા થાળ લઈને આવ્યા હતા, તે જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, રૂપાની સળીએ દાંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કરીને ઊભા. પછી રસોઈવાળા ને થાળવાળા જે હરિજન તે

પૂજા કરવા આવ્યા. તેમણે ચંદનની અર્ચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ભેટ મેલી ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “છેટે રહો.”

પછી મહારાજ સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. અને પલવટ વાળીને જલેબી પીરસવા માંડી. મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં વ્યંજન, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસનારા સંતો પીરસે. પછી મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને તે સમે જેરામ બ્રહ્મચારી જળનો અબખોરો લઈને આવ્યા, તે મહારાજે જળપાન કર્યું. પછી ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા, પછી પોઢ્યા. અને જાગી જળપાન કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ગોમતીએ પધાર્યા. અને વાડી જોઈને પછી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને નાના પ્રકારના હાર મહારાજને લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાય ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. પછી ગવૈયા સંતો સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાદિક જે વાજાં તે લઈને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજે ફૂલના હાર ગવૈયા સંતોને આપ્યા ને પછી ઊઠ્યા. ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કર્યાં. અને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમે મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જળના કોગળા કરી થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ વડતાલમાં વડોદરાના હરિભાઈ નાગરનું ભૂત કાઢ્યું :

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, ભારે પોશાક પહેરીને મંદિર સન્મુખ લીંબડાના વૃક્ષ હેઠે પાટ નંખાવીને બિરાજ્યા. અને સર્વે સંત ને હરિજન તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને દેશદેશના હરિજનની

સભા થઈ. તે સમે વડોદરાના હરિભાઈ નાગર તેમને ભૂત વળગેલું. તે ઘણા ઘણા ઉપાય કરેલા, પણ ન ગયું. પછી મહારાજ પાસે લાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા અને ધૂણવા માંડ્યું. અને મહારાજે હાથે ઝાલીને વર્તમાન ધરાવ્યાં. વર્તમાન ધરાવીને સમાધિ કરાવી ભૂતને બદરિકાશ્રમમાં નરનારાયણ પાસે તપ કરવા મોકલ્યો. અને મહારાજ ઊઠ્યા ને ફૂલના હાર એમને ને બીજાને આપીને ઉતારે પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારી ઢોલિયે બિરાજ્યા.

તે દિવસે રામનવમી હતી, તેથી ગંગામા ફરાળ લઈને આવ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "ફરાળ નહીં કરીએ." ત્યારે ગંગામા કહે, "મહારાજ, ફરાળ નહીં કરો તો જાશો ક્યાં ? ભક્તિએ કરીને કોઈક લાવ્યા હોય તેની સેવાને ગ્રહણ કરો, તો તેમના જન્મનું સાફલ્ય થાય." પછી મહારાજે મંદમંદ હસતા થકા ફરાળ કરીને મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યું. પછી મહારાજ ચળુ કરી મુખવાસ લઈને જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે; ને છડીદાર નેકી પોકારી રહ્યા છે; ને મહારાજ ગોમતીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત, હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે, ને મહારાજ ફૂલના હાર પાછા આપતા જાય.

પછી મહારાજ કહે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી ઓટાથી આથમણી કોરે મારગ કરાવ્યો. અને સંત ને બ્રહ્મચારી તે ફરીને કીર્તન ગાવા લાગ્યા. તેને ફૂલના હાર મહારાજ આલે. અને બીજા સંતો ગોમતી ખોદીને મૃત્તિકા લઈને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામ **બામણોલી** પધાર્યા. ત્યાં દર્શન દઈને પાછા **વડતાલ** આવ્યા. મંદિરમાં આવી ઘોડીએથી ઊતરી મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા.

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સંત ને હરિજન ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલવા લાગ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. અડધી રાત લગી ફરીને કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારેથી આવીને ગવૈયા સંતોને મળ્યા. અને ઉચ્છવિયાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, જમવા બિરાજ્યા. અને બ્રહ્મચારી હાકોટા કરતા જાય ને મહારાજ જમતા જાય. પછી જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતોની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને જાગીને જળપાન કરી બહિર્ભૂમિ જઈ, મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ઉષ્ણ જળે કરીને ના'યા ને શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂછ્યું. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ફૂલના હાર હરિજને પહેરાવ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ગોમતીએ જાતાં મારગમાં પાણી ભરવાનો કૂવો પડી ગયો હતો, તેને ઈંટો ને ચૂને કરીને કડિયા પાસે સમો કરાવ્યો. પછી મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા. મશાલો થઈ ને મંદિરની આગળ સભા કરીને બિરાજ્યા.

❊ દર પૂનમે હરિભક્તોને વડતાલ દેવનાં દર્શન કરવાની આજ્ઞા :

પછી આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી બોલ્યા જે, **"પૂનમે-પૂનમે હરિજને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા આવવું અને જે બાઈભાઈ એવું નીમ રાખશે, તે અન્નવસ્ત્રે દુઃખી નહીં થાય. માટે જેણે નીમ રાખવું હોય તે બોલો."** પછી ઘણાક હરિજન બાઈભાઈ 'નીમ રાખશું' એવું બોલ્યાં. ત્યારે મહારાજ રાજી થયા ને બોલ્યા જે, "જેના દેશમાં ભારે(શિખરબદ્ધ) મંદિર હોય, તેણે ત્યાં દર્શન કરવા જાવું." પછી કહ્યું જે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ભક્તજન સામું જોતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી **મહારાજ કહે, "સર્વે હરિજનને ખર્ચ પ્રમાણે દાણા રાખવા ને પશુ પ્રમાણે ચાર-પૂળાનો સંગ્રહ કરવો. કેમ જે, ઘરમાં દાણા હોય તો સુખેથી પરમેશ્વર ભજાય."** એમ વાર્તા કરીને મહારાજ પોઢ્યા. અને સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી મંદિર સન્મુખ વંડી ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા. પછી સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા, ને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. અને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતમંડળ અને શાસ્ત્રી કહે જે, "હે મહારાજ ! યથાર્થ ઉત્તર થયો, જરાય શંકા નથી." પછી ફૂલના હાર આપતાંકને જમવા પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા.

❊ વડોદરા તથા અમદાવાદના હરિભક્તોએ પૂજા કરી :

પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. પલવટ વાળીને જલેબી પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને હરિભાઈ કંદોઈની રસોઈ હતી. મહારાજની કેડે મુકુંદ બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારી તે પણ પીરસતા જાય. અને શાક, રાયતાં, પાપડ ને નાના પ્રકારનાં અથાણાં, વડાં ને ભજિયાં તે સંતો પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી મહારાજ ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. હરિભાઈએ મહારાજની પૂજા કરીને ભારે સુવર્ણમય પોશાક પહેરાવ્યો. અને કડાં, વેઢ, ને ઊતરી પહેરાવ્યાં. પછી નાથભક્ત, જગજીવન, નારુપંત નાના અને રામચંદ્ર વૈદ્ય, આદિ હરિજને મહારાજની પૂજા કરી અને ફૂલના હાર

પહેરાવ્યા. આરતી ઉતારી ભેટ મૂકી. પછી મહારાજના ચરણે ચંદન ચોપડીને છાતીમાં લીધાં. પછી શોભારામ શાસ્ત્રી આદિ જે હરિજન તેણે ભેટ મૂકી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી અમદાવાદના હરિજન જે લાલદાસ આદિ તે મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ફૂલના હાર પહેરાવતા જાય, ને ભેટ મૂકતા જાય, ને ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય. મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી જેરામ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હવે છેટે રહો, બહુ મનુષ્યની ભીડ થઈ છે, ને મહારાજને ઉતારે જવા દો." પછી મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને ઉતારે આવ્યા. જળપાન કરીને સાબદા થયા ને મંદિરના મંડપમાં આવી ઊભા. અને સંતોને કહે, "આવો મળીએ."

પછી સર્વને મળીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને કાઠી, પાળા ને સંત તે પણ તૈયાર થયા. અને મુક્તાનંદસ્વામીની ડોલીના ઉપાડનારા સંતો તે સર્વે ડોલી ઉપાડીને મહારાજની કેડે ચાલ્યા. અને મહારાજે ગામ **રાવલી**થી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે **મહેળાવ** ને **સોજીત્રા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા.

ઇતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો, હરિભાઈનું ભૂત કાઢ્યું ને સર્વ હરિજનને દર પૂનમે દેવદર્શનનું નિયમ આપ્યું' એ નામે ચુમ્મોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૪॥

વિશ્રામ - ૭૫

ગઢપુરની લીલા ને સુંદરિયાણામાં સેવાનો મહિમા કહ્યો.

❊ સિંજીવાડાથી વિચરણ કરતા ગઢડે પધાર્યા :

સિંજીવાડામાં જ્યાં હમણાં બેઠક છે ત્યાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી અને સંતો તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગામના હરિજન જે **ગિરધર પટેલ** આદિ તે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! સંતોને આજ્ઞા કરો તે રસોઈ કરે.” ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “કાઠી ને પાળા તેમને સારુ રસોઈ કરશે.” પછી સામાન લાવ્યા તે રસોઈ કરી. અને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા ઊઠ્યા. અને ગિરધરભાઈએ નવરાવ્યા, પછી જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સર્વે સંઘ પણ રસોઈ કરીને જમ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણા** આવ્યા. ગામથી ઉત્તર દિશામાં સાબરમતીને કાંઠે આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને દંતધાવન કર્યું ને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. અને મહારાજની કેડે સર્વે સંતો, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પણ નાહ્યા. **પછી મહારાજે વસ્ત્ર પહેર્યાં, ત્યારે સાબરગંગા દિવ્ય સ્વરૂપે કરીને મહારાજની પૂજા કરવા લાગ્યાં. તે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે ધરાવ્યા. અને થાળ ભરીને સુખડી લાવ્યા'તા, તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા.** અને જમીને મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો. અને બીજી સુખડી મુળજી બ્રહ્મચારીએ સર્વે સંતો, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને સંઘમાં જે બાઈભાઈ તેમને આપી. અને તેથી વધી તે ગામના હરિજનને આપી. પછી જે સુખડી રહી, તે મહારાજે સાબરગંગાને આપી, અને કહ્યું જે, “આ તમારી સખીઓને પ્રસાદી આપજો.” એમ કહીને ચળુ કરી મુખવાસ

લીધો ને વસ્ત્ર પહેરીને તરત ઘોડીએ અસવાર થયા. અને તે સમયે સુખડી પણ ન મળે ને ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવ્યા હતા, તે પણ ન મળે.

પછી મહારાજ ચાલ્યા તે ગામ **વારણા**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગામ **બોરું** આવ્યા. અને ગામથી દક્ષિણાદી કોરે સંઘ ઊતર્યો. અને ગામના હરિજન **સોની હીરા** તે ઢોલિયો ને સામાન લાવ્યા. અને પીપર હેઠે ઢોલિયો બિછાવ્યો ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરી બિરાજમાન થયા. પછી રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને સંતો ને બ્રહ્મચારી તે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી લાડુબાઈએ મહારાજનો થાળ કરાવ્યો, તે જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કમિયાળા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **પચ્છમ** આવ્યા. ગામથી ઉત્તરાદી કોરે તલાવડી છે, ત્યાં ઊતર્યા. અને **જેરામ પટેલ** આદિ જે સત્સંગી તે સામાન લાવ્યા. અને સંત, હરિજન ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી લાડુબાઈએ થાળ કરાવ્યો. તે જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. અને ચાલ્યા તે સંતો, બ્રહ્મચારી ને સંઘના મનુષ્યથી તો જેમ ચલાય તેમ ચાલે અને મહારાજે જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે ગામ **ખસતા** આવ્યા.

અને ગામના હરિજન જે જીજીભાઈ તે સામાન લાવ્યા. અને તળાવ પાસે ઊતર્યા, ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને

જે ચાલ્યા તે ગામ **અણિયાળી** આવ્યા. અને **પૂંજા શેઠ** આદિ હરિજનને દર્શન દઈને ચાલ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, "ચાલો **સાલાસર**ના તળાવમાં ઘોડા પાતા જાઈએ."

❊ સુંદરિયાણામાં સેવાનો મહિમા કહ્યો :

પછી ઘોડા પાઈને ચાલ્યા ને ગામ **સુંદરિયાણા** આવતાં મહારાજ બોલ્યા જે, "આ હવેલી કોની છે ?" ત્યારે **વેલા ખાચર** બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! શેઠે પોતાનાં ઘર હેઠાં રાખ્યાં ને સંતમંડળને સારુ ને તમારી મૂર્તિ પધરાવવા સારુ મંદિર સૌ કરતાં ઊંચું કર્યું છે. તેણે કરીને સત્સંગીની ઉત્કૃષ્ટતા થાય છે. કેમ જે, કોઈ પૂછે જે, આ મેડી કોની છે ? ત્યારે કહે જે, 'સ્વામિનારાયણનું મંદિર છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "જેને વ્યવહારમાં સારું થવાનું હોય તેણે મંદિર ગામ વચાળે, નહીં તો પોતાના ઘર પાસે કરવું. કેમ જે, સહેજે સંતોને કાંઈ જોયતું કારવતું હોય તે સંતો મંગાવે, ત્યારે જેને વ્યવહારમાં કઠણપણું(દુર્બળતા) જેવું હોય, તેને સંતની ટેલે કરીને પોતાના વ્યવહારમાં કઠણ હોય તો તે ટળી જાય ને મોક્ષ પણ થાય. જેમ નારદજી દાસી પુત્ર હતા, તે સનકાદિક જે સંત તેમની સેવાએ કરીને સ્વતંત્રપણાને પામ્યા.

અને ઉકા ખાચરને સંતની સેવાનું વ્યસન પડ્યું છે, તો અમારું શરીર આવીને દાબે છે તે દાબવા દઈએ છીએ. તે શા સારુ જે સંતની સેવા કરે છે. અને **સેવાએ કરીને જેવું જીવનું રૂડું થાય છે, એવું કોઈ ઉપાયે કરીને રૂડું નથી થાતું. અને ભગવાનના ભક્તના દ્રોહે કરીને જેવું જીવનું ભૂંડું થાય છે, તેવું બીજે કોઈ પ્રકારે ભૂંડું થાતું નથી."** એમ વાત કરતા થકા મહારાજ ગામ **સુંદરિયાણે** પધાર્યા. અને ગામના સત્સંગી ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને સામા આવ્યા, તે વાજતે ગાજતે મહારાજ શેઠને ઘરે આવીને ઊતર્યા. અને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને કીર્તન બોલ્યા જે, "આજની ઘડી રળિયામણી રે, મારો વ્હાલો પધાર્યા."

અને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નિત્યવિધિ કરી, થાળ જમીને ચળુ કર્યું. અને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતોની ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિ થઈ તે પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને **વના શેઠ** આદિ મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તેમણે ભારે પોશાક પહેરાવ્યો ને કુંકુમનો ચાંદલો કરીને ભેટ મૂકી અને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. અને અયોધ્યાવાસી જે સીતારામજી આદિ તેમની પૂજા કરી. પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોની પૂજા કરી, ને વસ્ત્ર ઓઢાડ્યાં. પછી મહારાજ આગળ સંત ને હરિજન કીર્તન બોલવા માંડ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બગડ** આવ્યા અને **દેહા ખાચર**ને ઘેર આવીને ઊતર્યા. પછી કાઠીના અસવારોને છાસ પાઈને મહારાજ થાળ જમ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** આવ્યા. અને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ જમવા ઊઠ્યા, જળના કોગળા કરીને **વાઘા ખાચરે** નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. અને ચાલ્યા તે **પીપળિયા** આવ્યા ને **વેલા પટેલ**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના હરિજન દૂધ ને બાજરાના રોટલા લાવ્યા. અને મહારાજ ઢોલિયેથી ઊતરી, જળના કોગળા કરીને ટીમણ જમ્યા. અને કાઠી-પાળાને છાસ પાઈ અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર

થયા. અને ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવી ઘોડીએથી ઊતરી બાગમાં આવીને બિરાજ્યા. અને સંઘનાં મનુષ્ય પણ વાડીમાં આવ્યાં. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો ને બ્રહ્મચારી તે પણ વાડીમાં ઊતર્યા. અને વાડીના રહેનારા જે પાળા તેમણે ગુલાબ, મોગરો, ચંપો, ચમેલીના હાર કરીને મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી ગામમાંથી જે સામૈયું આવ્યું, તે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, તે એક કોરે સોમલા ખાચર અને એક કોરે ઝીણાભાઈ. અને ભગુજી પાળા સોનાને ઈંડે છત્ર ધરી રહ્યા છે, ને ઝાંઝ-મૃદંગ વગાડીને સંત ને હરિજન તે કીર્તન બોલી રહ્યા છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને ઢોલ, શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે વાજતે ગાજતે દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા.

☼ ગઢડાની લીલા :

અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ મહારાજને પગે લાગીને લક્ષ્મીવાડીએ ઊતર્યા. મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને શુકમુનિએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. **સુરબાઈ** અને **કુંવરબાઈ** બોલ્યાં જે, "પરમહંસને વાડીએથી જમવા બોલાવો." પછી પરમહંસને વાડીએથી બોલાવ્યા. પછી મહારાજ જમી ચળુ કરી, પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે શીરો પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી સંતો જમીને મહારાજને પગે લાગી વાડીએ આવ્યા.

પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જળપાન કરીને પુરાણીને કથા વાંચવા બોલાવ્યા. મહારાજ ઢોલિયેથી ઊઠી ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને પુરાણીએ આવીને પગે લાગી ભાગવતનો આરંભ કર્યો. અને વાડીવાળા પાળા ફૂલના હાર લઈને આવ્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને, ગુલાબ ને મોગરાની કળીના

હાર પહેરાવ્યા, ને ફૂલનો વીંજણો કરીને વા નાંખે. અને મહારાજ 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી. તે સમયે રતીબા બોલ્યાં જે, "થાળ તૈયાર થયો છે." પછી જળના કોગળા કરી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને થાળ વાડીએ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગી વતું કરાવીને નિત્યવિધિ કરી અને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે વૈષ્ણવાનંદસ્વામી કેરીની ચટણી લઈને મહારાજ પાસે આવ્યા. પછી મહારાજ ચટણી જમીને બોલ્યા જે, "નિત્ય આવી ચટણી કરીને લાવજો." એમ કહી ચળુ કરીને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગી જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને મોજડી પહેરી વાડીએ ચાલ્યા. અને દાદા ખાચર, પાળા, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તેમને સાથે લીધા. અને વાડીએ ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠું. પછી વાડીવાળા, મુનિમંડળ, દાદા ખાચર અને સીતારામ, તેમણે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "લક્ષ્મીબાગ કેવો શોભે છે ! ને આંબા કેવા આવ્યા છે ! ને કેરીઓ લહેકે છે ! ને કેળાં, અંજીર, દ્રાક્ષ, ગુલાબ, મોગરો, જાઈ, ચમેલી ને લીંબુ આદિ ઝાડ કેવાં પ્રફુલ્લિત થઈ રહ્યાં છે !" ત્યારે દાદા ખાચર ને સોમલા ખાચર બોલ્યા જે, "લક્ષ્મી ને રાધાના પતિ એવા જે તમે પુરુષોત્તમ ભગવાન તે જો આવીને બિરાજ્યા હોય ત્યાં શોભાનું શું કહેવું ! અને રાધાબાગ પણ સારો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સચ્ચિદાનંદસ્વામી ! તે ભૂમિ સારી છે, તો ગુલાબ ને મોગરા આદિ ફૂલ-ઝાડ વાવો." ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "શાક તો રીંગણાં, મેથીની ભાજી, કારેલાં, ભીંડાની ફળિયું ને તુરિયાં, તે થાય છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

પછી મશાલો થઈ ને મહારાજ દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. અને ઉતારે આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને મોટા રામજી સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને રાધાવાવના રહેનારા પાળાને થાળ આપ્યો. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી દરબારની ગાયોના ચારનાર જોધો ભરવાડ અને ભેંસો ચારનાર બીજલ ભરવાડ તે બેયને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. અને પ્રસાદીનાં વસ્ત્ર આપ્યાં ને પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, કથાનો આરંભ કરાવ્યો. તે સમયે શતાનંદમુનિને સત્સંગિજીવનમાં કાંઈ પૂછવાનું હતું, તેથી મહારાજ ઊઠ્યા ને તેમની શંકા ટાળીને આવ્યા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને મોટીબાને ઓરડે થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને એકાંતિક ભક્તજન સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને દાદા ખાચરને તેડાવ્યા, ત્યારે તે આવી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે તેમને જમાડ્યા. પછી તે જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજે લાડુબાઈ ને પાંચુબાઈને બોલાવીને પૂછ્યું જે, "દાણાનું કેમ છે ?" ત્યારે તે બોલ્યાં જે, "અમને ખબર નથી." ત્યારે મહારાજ કહે, "રાત્રીએ તમારા કામના કરનારા જે પાળા તેમને પૂછશું." એમ કહીને મુખવાસ લઈને ઊભા થયા. ત્યારે મહારાજની પૂજા કરી, ચંદનની અરચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, અને પાઘમાં તોરા ખોસ્યા. પછી મહારાજે તેમને હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો અને તેમાં વાત કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ચાર ઘડી રાત્રી ગઈ ત્યારે કામના કરનારા પાળા મહારાજ પાસે વાળું કરીને આવ્યા અને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે,

"દાણાનું કેમ છે ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "દાણા તો ઘણા છે. ને તમારી મરજી હોય તો બાજરો ને જુવાર વાવીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, જાર ને બાજરો વાવો." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને કહ્યું જે, "કોશ જોડી દેજો." ત્યારે કહે, "સારું." એમ કહીને વાડીએ ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા. અને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને થાળ નિત્યાનંદસ્વામી અને શુકમુનિને આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને ઘોડીએ પલાણ મંડાવી ચાલ્યા, તે પાળા સહિત રાધાવાવે પધાર્યા. અને તે સમયે પાળા મંડાણ માંડતા હતા. તે આવીને મહારાજને પગે લાગી, હાથ જોડીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "પાંચ-છ મંડાણ માંડજો." ત્યારે રામજીભાઈ બોલ્યા જે, "વાવમાં પાણી નથી." ત્યારે મહારાજ કહે, "સલાટ પાસે ગળાવશું." ત્યારે તે કહે, "સારું મહારાજ." પછી મહારાજ વાડીમાં પધાર્યા. પછી ફૂલના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે એક હાર રાખીને બીજા હાર વાડીવાળાને આપ્યા.

પછી મહારાજ લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાડીના પાળા ને સંતમંડળ તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ફૂલના બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "જુવાર વાવો." ત્યારે વાડીવાળા ઉકાભક્ત (કચ્છના) બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." પછી પાકેલ કેળાં ને કેરીઓ પાણીમાં ધોઈને મહારાજને આપ્યાં. તે મહારાજે ચૂસીને સંતોને આપ્યું. અને બીજી કેરીઓ ધોવરાવી અને નંદરામ ને ગોપાળજીને આપી. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ફૂલના હાર સંતોને આપી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા.

અને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

❊ અડધી રાતે વાડીએ ગયેલા પ્રભુને મનાવ્યા :

પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. અડધી રાતે જાગ્યા ને પાળાને લઈને વાડીએ આવીને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ પણ જાગીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠું. તે સમયે સગુણાનંદસ્વામી ભણતા હતા. ત્યારે મહારાજે પૂછ્યું જે, "તેની બુદ્ધિ કેવી છે ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "બુદ્ધિ તો સામાન્ય છે, પણ લગની ભારે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લગનીવાળાને કોઈ ન પૂગી શકે." પછી દાદા ખાચર ને બાઈઓ ને નંદરામભાઈ આદિ અયોધ્યાવાસી ને હરજી ઠક્કર ને લાધા ઠક્કર તે સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને બાઈઓ છેટે પગે લાગીને બેઠી.

પછી લાધા ઠક્કર બોલ્યા જે, "અત્યારે ભલા મહારાજ વાડીએ પધાર્યા!" ત્યારે મહારાજ કહે, "વાડી કેવી બદરિકાશ્રમના જેવી છે! તે અમે તો અહીંયાં રહેશું." ત્યારે દાદા ખાચર બોલ્યા જે, "તમે દરબારમાં રહો છો, તે બદરિકાશ્રમમાં જ રહો છો." ત્યારે મહારાજ કહે, "આ વાડી છે તે દરબાર જ છે." ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "દાદો શું કરવા દરબારમાં રહે ? તે પણ અહીંયાં રહેશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે તો કચ્છમાં જઈએ ને સોરઠમાં જઈએ ને ગુજરાતમાં પણ રહીએ." ત્યારે લાડુબાઈ કહે, "દાદાને પણ જ્યાં તમે જાશો ત્યાં શેર બાજરી નહીં મળે ?"

ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હરિભક્ત બાઈભાઈને આપની કોરનો આધાર છે. તમને રામાનંદસ્વામીએ પોતાની ગાદી ઉપર બેસાડ્યા, ત્યારે બોલ્યા હતા જે, 'તમને તો સ્ત્રી-દ્રવ્ય શું પરાભવ કરે ? પણ જે મનુષ્ય તમારો આશરો કરશે તેને પણ સ્ત્રી-દ્રવ્ય પરાભવ નહીં કરે." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા

જે, “હે મહારાજ ! તમે મુક્તાનંદસ્વામીને ગુરુ કહો છો જે, ‘તે મુક્તાનંદસ્વામી તો અમારા પણ ગુરુ છે’ માટે ગુરુ કહે એમ કરો.” પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને સવાર પણ થયું. પછી મહારાજ કહે, “ચાલો વાડી જોઈએ.”

પછી વાડી જોઈને દરબારમાં પધાર્યા અને નિત્યવિધિ કરી કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમી ચળુ કરી થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને વાડીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ કહે, “આજ તો માંહોમાંહી વ્યાકરણની ચર્ચા કરો.” પછી આત્માનંદસ્વામી ને ભગવદાનંદસ્વામી એ બેય જણ ચર્ચા કરવા લાગ્યા. અને મહારાજ પણ મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને મંદમંદ હસતા જાય. પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “ધીરે ધીરે ચર્ચા કરો.” પછી મહારાજે બેય જણને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને મશાલો થઈ ને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી, પેશાબ કરી આવ્યા અને સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી થાળ આત્માનંદસ્વામી અને ભગવદાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો અને મહારાજ મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘દુર્ગપુરમાં લીલા કરી ને સુંદરિયાણામાં સેવાનો મહિમા કહ્યો’ એ નામે પંચોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૫॥

વિશ્રામ - ૭૬

ગઢપુરની લીલા, રાધાવાવનો ગાળ કઢાવ્યો તથા શ્રાવણ માસના નિયમ આપ્યા

❊ ભણનારા સંતો પર મહારાજનો રાજીપો :

મહારાજની ભણનારા સંતો ઉપર બહુ દયા, તેથી કૌમુદીની પંચસંધી પૂરી થઈ હોય ત્યારે મહારાજને પુછાવીએ જે, "અમારે પંચસંધી પૂરી થઈ છે અને 'રામ' શબ્દનો પાઠ લેવો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બપોર કેડે પૂજા કરવા આવજો." પછી બે બે જણ થઈ ચંદન ઘસીને ઉતારીએ અને ફૂલના હાર કરી, પછી બપોર કેડે જઈએ. અને મહારાજ એક ખેસ પહેરીને બેઠા હોય. પછી પગે લાગી ચંદનની અરચા કરીએ ને ભાલને વિષે કુંકુમનો ચાંદલો કરીએ. પછી ફૂલના હાર પહેરાવીએ. પછી ચરણારવિંદે ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લઈએ. અને પછી મહારાજ પૂછે જે, "શું પૂરું થયું છે ?" ત્યારે કહીએ જે, "પંચસંધી." ત્યારે મહારાજ કહે જે, "સારું." એમ કહી પ્રસાદીના ફૂલહાર આપે, તે લઈ વાડીમાં આવીને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતની પૂજા કરીએ. અને બાકી જે ચંદન વધે તેની ગોળી કરીને તિલક કરવા રાખીએ. અને બાકી જે ચંદન વધે તેનાથી કોઈક હરિભક્ત બાઈભાઈ મહારાજની પૂજા કરે.

પછી ભણનારા સંતોને કહે, "લાવો લૂગડાં, પ્રસાદીનાં કરી આપીએ." પછી પાસે હોય તો આપીએ, નહીં તો ઓઢવાના લૂગડે કરીને ચરણમાં ચંદન હોય તે લૂછીએ, ને પછી ધોઈ નાંખીએ. અને ફૂલના હાર મહારાજ આપે, તે પહેરીને હરિભક્તને આપીએ, નહીં તો ઉન્મત્તગંગામાં જઈને પધરાવી દઈએ, નહીં તો ખૂંટીએ ભરાવી મૂકીએ. એવી રીતે અનંત પ્રકારે કરીને સુખ આપે. જે કોઈ પ્રકારે મારી મૂર્તિ સાંભરે, તેવી દયાએ કરીને પાસે રાખ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગી જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને તે સમયે કેરીઓ લાવ્યા, તે ધોઈને મહારાજ પાસે મૂકી. પછી મહારાજ ચૂસીને શુકમુનિ, નિત્યાનંદસ્વામી, નિષ્કુળાનંદસ્વામી, પ્રેમાનંદસ્વામી અને તેમની પાસે જે કામમાં હોય તેને આપતા જાય. અને સીતારામ ને બદરીનાથ તેમને પણ બોલાવીને આપી. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બેય વાડીના પાળા ફૂલના હાર લઈને આવ્યા. તે મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. અને તે સમયે લાડુબાઈ ને જીવુબાઈ તેમણે ફૂલ મંગાવી, તેના હાર, ગુચ્છ, બાજુબંધ, તોરા ને ફૂલનો વીંજણો કર્યો. અને વીંજણાથી મહારાજને વા નાંખે ને હાર-તોરા ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવે.

✻ વાડીએ ભણનારા સંતોને ચોમાસામાં દરબારમાં રાખ્યા :

પછી ફળીમાં જળ છંટકાવીને ત્યાં ઢોલિયો લેવરાવીને બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને ફૂલના હાર કથાવાળાને આપ્યા ને શતાનંદમુનિને મોકલાવ્યા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નિત્યાનંદસ્વામી ને શુકમુનિ બોલ્યા જે, “વાદળાં થાવા લાગ્યાં તેથી વાડીએ ભણનારા સંતનાં પાનાં પલળશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ઓણ તો કેવાય પાનાં પલળશે !” એમ કહીને બોલ્યા જે, “આથમણા ઓરડાની ઉગમણી ઓસરી, દાદા ખાચરવાળો કૂવો ને ફળી તે તમને રહેવા આપ્યું. અને બાઈઓ ઓરડામાં કામકાજ કરશે ને રાત્રીએ સૂવું હશે તો વાસુદેવવાળા ઓરડામાં સૂશે.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “સારું.”

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને પાળાને સાથે લઈ વાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતો પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “વાયુ ને વાદળાં થયાં છે, તેથી તમે દાદા ખાચરવાળો (પુનમીયો)કૂવો ને એ ફળી ને ઉગમણી ઓસરી, ત્યાં રહો. અને બાઈઓ છે તે દિવસે

ઓરડામાં કામ કરશે ને રાત્રીએ વાસુદેવવાળે ઓરડે સૂશે." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ થયો છે તે જમવા પધારો." એમ કહીને વાડીમાં ગયા. પછી મહારાજ ઊઠ્યા. તે સમયે કેરીઓ લાવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો, સંતમંડળને આપીએ." પછી મહારાજે હાથે કરીને કેરીઓ આપી. અને બ્રહ્મચારીને આપી ને સીતારામજીને ઘેર ને નંદરામજીને ઘેર મોકલાવી. અને દાદા ખાચરના ઘરે દરબારમાં ઘર દીઠ પાંચ પાંચ કેરીઓ મોકલી.

પછી મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા ને ઉતારે આવીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. અને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું. પછી જ્યાં દાદા ખાચરના કૂવા પાસે ડેલી હતી, તે એક મહિના મોર ડેલી બુરાવી'તી, ને જ્યાં હમણાં દરવાજો છે તે ઠેકાણે દરવાજો મુકાવ્યો'તો. ત્યાં મહારાજ કૂવા પાસે ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ પણ લખવા-ભણવાનો સામાન લઈને આવ્યા. અને મહારાજ બોલ્યા જે, "નિસરણી ઉપર થઈને ઓસરીએ ચડી જાઓ." અને મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે આ ઓરડીમાં ઉતારો કરો." એમ સર્વે સંતોને ઉતારા આપ્યા.

❊ વિચરણ કરતા સંતોને પોતાની ભેળા રાખવા ગઢડે બોલાવ્યા :

પછી મહારાજ દક્ષિણાદે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત પણ ઉતારા કરીને મહારાજ પાસે બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે ઓરડાની ઓસરીએ બેસીએ ત્યારે તમે વગર તેડે આવીને બેસજો. અને અક્ષરઓરડીએ તો અમે જેને તેડાવીએ તે આવે." આમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી તેમને મહારાજે તેડાવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સંતમંડળ દેશદેશમાં ફરે છે તેમને

તેડાવીએ અને સંતોને રાખીએ, દાણા ઘણા છે." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." પછી લાડુબા ને જીવુબા બોલ્યાં જે, "એક દિવસ લાડુબા રસોઈ આપશે ને એક દિવસ અમે આપશું. અને કોઈની રસોઈ નહીં હોય તે દિવસ અમારે આપવી." પછી થાળ આવ્યો તે મહારાજ જમવા ઊઠ્યા. અને જળના કોગળા કરી, થાળ જમી, સદ્‌ગુરુને આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સંતો જમીને ઉતારે આવ્યા.

પછી જેમ સંતોને ખબર થાય તેમ તેમ સંત, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી પણ આવવા માંડ્યા. અને મહારાજ મળતા જાય ને સત્સંગીની ખબર પૂછતા જાય. અને એમ કહ્યું જે, "સત્સંગીઓને દાણા લેવડાવજો." એમ વાત કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સંતો સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને જે રમતા(એકડમલ) સાધુ હતા, તેમને થાળ આપ્યો.અને મુખવાસ લઈને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ સંતોને ગામડાં ફરવા મોકલ્યા :

તે સમયે **વસ્તા ખાચર** ને **સુરા ખાચર** આદિ હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "અમારે તો બેય કોરથી કાળ પડ્યો. કેમ જે, વ્યવહારમાં પણ કાળ પડ્યો ને સત્સંગમાં પણ સંતોના મંડળની કોરનો કાળ પડ્યો." ત્યારે મહારાજ કહે, "પચાસ સાધુની શ્રદ્ધા હોય તે પચ્ચીસ સાધુ લઈ જાઓ." ત્યારે સુરા ખાચર કહે, "પચ્ચીસ સંતો ગામ નાગડકે મોકલો." પછી મહારાજ કહે, "સારસ્વત(વ્યાકરણ)ના ભણનારાને મોકલો." પછી વસ્તા ખાચર બોલ્યા જે, "પંદર સંતનું મંડળ ગામ કારિયાણીએ મોકલો." પછી તો ગામોગામના સત્સંગી હાથ જોડીને બોલવા માંડ્યા જે, "હે મહારાજ ! અમારા દેશમાં ને અમારા ગામમાં સંતનાં મંડળ

ને બ્રહ્મચારીને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "મુક્તાનંદસ્વામી ! પરમહંસનાં મંડળ ગામોગામ તો નહીં પૂગે. માટે દેશદેશ પ્રત્યે મંડળને મોકલો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ થયો છે તે જમવા પધારો."

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે આવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું અને નાનબાઈને ઓરડીએ ચાખડીએ ચડીને પધાર્યા. અને ઉગમણે મુખારવિંદે જમવા બિરાજ્યા. પછી થાળ જમતા જાય ને સુરબાઈ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી બ્રહ્મચારી દહીં લાવ્યા. તે જમીને બોલ્યા જે, "દાદા ખાચરને જમવા તેડાવો." પછી નાનબાઈ બોલ્યાં જે, "સદ્ગુરુને જમવા બોલાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું બોલાવો." પછી મહારાજ જમી, ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સદ્ગુરુ આવ્યા, તે પગે લાગીને જમવા બેઠા ને મહારાજ પીરસવા ઊઠ્યા. પછી હરિસાની રસોઈ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી દહીં મંગાવ્યું ને સદ્ગુરુને તથા દાદા ખાચરને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. અને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને પેશાબ કરી હાથ ધોવરાવ્યા. અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ઉગમણે ઓરડે ઢોલિયે આવીને બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે દાદા ખાચર અને બાઈઓ બોલ્યાં જે, "અમારે સંતમંડળ જોઈએ." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી ને ભણનારા સંતો તે તમારે ત્યાં રહેશે. માટે તેમને જોઈતું હોય તે અપાવજો ને ખબર રાખજો." પછી ગોપાળાનંદસ્વામીને મહારાજે કહ્યું જે, "તમે એક સંતને તમારી સેવામાં રાખીને અમારી પાસે રહો. અને બીજા તમારા મંડળના સંતોને બીજા મંડળમાં ગામ ફરવા મોકલો. કેમ જે, ભણનારા સંતોને અમે અમારી પાસે રાખ્યા છે." પછી

ગોપાળાનંદસ્વામી સભામાં ઊભા થઈને બોલ્યા જે, "અમારી સંતરૂપી જે ગાયો તેને ગામ ફરવા મંડળમાં લઈ જાઓ. પાછી માગીએ ત્યારે મને આપજો." પછી મહારાજ, સંત ને હરિજન તે સર્વે હસ્યા. અને મહારાજ કહે, "ભલી રમોજ કરી !"

પછી વાડીવાળા પાળાએ ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઊભા રહ્યા. અને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી ! ગોપાળાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવો." એમ કહીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ દાદા ખાચરની ખેતી કરનારા ભક્તો પર શ્રીહરિનો રાજીપો :

તે સમયે રાધાવાવથી રામજીભાઈ આવ્યા ને મહારાજને ફૂલનો હાર પહેરાવ્યો. અને બોલ્યા જે, "વાવમાં પાણી નથી પૂગતું." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલાવો ભગુજીને અને અલૈયા કહોરને(કુંડળના)." ત્યારે તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "રાધાવાવમાં જળ પૂગતું નથી, તે સલાટને તેડાવીને ગળાવીએ." ત્યારે ભગુજી બોલ્યા જે, "ગામ ખીજડીએથી સલાટ બોલાવીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઊંટે ચડાવીને પાળાને મોકલો." ત્યારે અલૈયાભક્ત કહે, "એક તો હું જાઈશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારી સાથે પૂંજાજીને મોકલીએ." પછી તે ઊંટે ચડીને ગયા ને સલાટને તેડી લાવ્યા ને વાવ ગળાવા માંડી.

હવે પૂંજાજી તે દાદા ખાચરની ખેડનું કામ કરતા, ને હરજીભાઈ (માનકુવાના) તે જીવુબાઈના ખેડનું કામ કરતા, ને રામજીભાઈ તે લાડુબાઈના ખેડનું કામ કરતા, ને રામજી એકલિયો તે પાંચુબાઈના ખેડનું કામ કરતા, ને અમરસી તે નાનબાઈના ખેડનું કામ કરતા. તે

સર્વે સંસારનો ત્યાગ કરીને મહારાજનાં દર્શન સારુ આવેલા. પછી મહારાજે એક દિવસ સર્વેને તેડાવ્યા. તે આવીને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "પરમહંસ કેને કેને થાવું છે ? તે બોલો, પણ અમારાં દર્શન તો સમૈયે થાશે, પણ નિરંતર નહીં થાય." ત્યારે તે સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આ તો ખેડનું કામ છે, પણ આ કરતાં કઠણ કામ હશે તો તે પણ કરશું ને તમારી પાસે જ રહેવું છે."

પછી મહારાજે પોતાનાં શ્વેત વસ્ત્ર મંગાવી, એકેક આલ્યું ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી લક્ષ્મીવાડીના રહેનારા જે માનકૂવાના ઉકા પટેલ આદિ તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જેને પરમહંસ થાવું હોય તે આવો, પરમહંસ કરીએ." ત્યારે તે સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! મોટા મોટા જોગી ધ્યાન કરી કરીને મરી ગયા, તોય આ મૂર્તિનાં સ્વપ્નમાં પણ દર્શન નથી થાતાં. તે તમે અમને બોલાવો છો ને અમારી સેવા જે વાડીનાં ફળ, ફૂલ ને નાના પ્રકારનાં શાક ને સામગ્રી, તે રૂપ અમારી ભક્તિને તમે અંગીકાર કરો છો, તે અમારાં મોટાં ભાગ્ય છે !" પછી મહારાજ રાજી થયા ને એકુકું પ્રસાદીનું વસ્ત્ર મંગાવીને આપ્યું ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી મહારાજે તેમને રજા આપી.

❊ સાંખ્યયોગી બાઈઓની સેવા-ભક્તિ :

અને રતીબાને કહ્યું જે, "સર્વે બાઈઓને બોલાવી રાખો." અને તે બાઈઓ પણ મહારાજનાં દર્શન સારુ સંસારનો ત્યાગ કરીને આવેલાં. અને દેશદેશથી આવીને કલ્યાણ સારુ રહેલાં. તે અદિબા, રતીબા, ફૂલીબા, નાનાં મોટાં રામબાઈ, ઝમકુંબાઈ ને આસુબાઈ ઈત્યાદિક ઘણાંક સાંખ્યયોગી બાઈઓ; તે છેટેથી મહારાજને પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે સર્વે સૌ સૌને ઘેર જઈને પરમેશ્વરને ભજજો."

ત્યારે બાઈઓ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ ! કથાવાર્તાનો ભારે જોગ છે. અને રાજબાઈ, જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ, તે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ ને સ્વધર્મ સંબંધી વાર્તા કરે છે. તે સાંભળીને સંસારનાં સુખ તો ઝેર જેવાં થઈ ગયાં છે. અને મોટા મોટા સંતો ને સત્સંગી બાઈભાઈનાં સમૈયામાં દર્શન થાય છે, ને અમારે તો નિત્ય સમૈયો છે, ને નિત્ય તમારાં દર્શન થાય છે, ને તમારી સેવા-ભક્તિ જે સંતમંડળને નિત્ય રસોઈ કરીને જમાડીએ છીએ, તે અમારાં મોટાં ભાગ્ય છે ! અને પાશેર અન્ન જમીને પણ તમારી ને અયોધ્યાવાસીની સેવા કર્યા કરશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાડુબાઈ, જીવુબાઈ, દાદા ખાચર, તમે સર્વેની અન્ન-વસ્ત્રે કરીને ખબર રખાવજો." ત્યારે કહે, "સારું." એમ કહીને સર્વે સભાને રજા આપી. પછી જળપાન કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ ધ્યાનાનંદસ્વામી ને સાંખ્યાનંદસ્વામીને ગામ અલાઉ મોકલ્યા :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વતું કરાવીને ઉષ્ણજળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર ના'યા. વસ્ત્ર પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઉગમણે મુખારવિંદે ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે ગામ **અલાઉ**ના **શેઠ પીતાંબર** ને **ભનો સુતાર** તે મહારાજ પાસે આવીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! અમારે ગામ સંતોને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "મુક્તાનંદસ્વામી ! કોઈ સંતનું મંડળ છે ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "ધ્યાનાનંદસ્વામી ને સાંખ્યાનંદસ્વામી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ક્યાં છે ?" ત્યારે તેઓ બોલ્યા જે, "આ રહ્યા..!" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે ગામ અલાઉ જાશો ?" ત્યારે તે કહે, "અમને કથાવાર્તા નથી આવડતી." ત્યારે મહારાજ કહે, **"તમે તમારા સાધુપણામાં રહેશો તો તે કથાવાર્તા છે."** પછી ચાર સંતો ઊઠીને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

પછી થાળ લાવ્યા તે જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ‘હરે’ એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી અને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ વાળા હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભાલમાં કેસર-ચંદનની અર્ચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ મહારાજે રાધાવાવનો ગાળ કઢાવ્યો ને સંતોની રક્ષા કરી :

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરીને ઘોડી સાબદી કરાવી. પછી પાળા ને સંતને સાથે લઈને રાધાવાવે પધાર્યા. પછી ઘોડીએથી ઊતર્યા. ને વાવમાં નિસરણીએ ઊતરીને તેમાં ભેડો(વાવના તળિયે કઠણ પથ્થરનો ઊંચો ભાગ) છે, તે ઉપર બિરાજ્યા. પછી સલાટ ને પાળા તે રોટલા જમવા બહાર નીસર્યા અને સંતો લૂગડાં બદલાવીને માંઈ ઊતર્યા. અને કોસના બળદ પણ બદલાવ્યા. પછી સંતો પાણી ઉલેચવા માંડ્યા ને કોસે કરીને ગાળ કાઢવા માંડ્યા. મહારાજ અમારા ઉપર કાંકરીઓ નાંખે ને કહે જે, “ઓલી કોરે ખોદો.” પછી એણી કોર ખોદીએ. અને પાળા ને સલાટ જમી રહે, ત્યારે મહારાજ ઊભા થઈ નિસરણીએ થઈને બહાર નીસરે ને વાડીમાં પધારે, ને વાડીવાળા ફૂલના હાર કરીને મહારાજને પહેરાવે. અને મહારાજ કહે, “પ્રથમ શાક વાવો.” ત્યારે રામજીભાઈ કહે, “ઘણા પ્રકારનાં શાક વાવ્યાં છે.”

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં આવ્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડ્યા.

અને થાળ આવ્યો, તે જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. અને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરીને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઢોલિયે જરાક વાર પોઢ્યા. પછી જલપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સંત-પાળાને સાથે લઈને રાધાવાવે પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વાવના ભેડા ઉપર નિસરણીએ ઊતરીને બિરાજ્યા. સંતો પણ વસ્ત્ર બદલીને નિસરણીએ થઈને વાવમાં ઊતર્યા. અને મહારાજ તરત ઊઠ્યા. પછી નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સંતો ! મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થાય છે, તેથી બહાર નીસરો."

પછી સંતો નિસરણીએ થઈને બહાર આવી વસ્ત્ર પહેરે છે, તે સમયે વાવના ભારોટ(વાવની મથાળે મૂકેલ મંડાણોની નીચેનાં લાકડાનાં આડાં) ભાંગ્યા, તે છયે કોસનાં મંડાણ પડ્યાં. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ત્યાં આવીને બોલ્યા જે, "માંઈ કોઈ ડટાણા ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "એમ કેમ જણાશે ? સહુ સહુનાં લૂગડાં સંભાળો. જેનું લૂગડું પડ્યું રહે તે માંઈ રહ્યો." પછી લૂગડાં તો બરોબર થયાં. પછી મહારાજ કહે, "ભગુજી ! હવે તો બે દિવસની વાર થઈ." ત્યારે ભગુજી કહે, "કાલ ને કાલ કોસ ચાલતા કરશું." પછી મહારાજ કહે, "ત્રણ વાર અમને કોઈકે વાવમાં તાણ્યા, ત્યારે અમે તરત ઊઠ્યા."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને સંતો સર્વેને સાથે લીધા. અને નાના પ્રકારની રમૂજ કરતા આવે ને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતે આવીને મુક્તાનંદસ્વામી આગળ વાત કરી જે, "મહારાજ જો વાવમાંથી તરત ઊઠ્યા ન હોત તો અમે સંતો સર્વે માંઈ ને માંઈ રહેત. કેમ જે, મહારાજ ઊઠ્યા ને અમે બહાર નીસર્યા કે તરત છ મંડાણ પડ્યાં." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજ સત્સંગની આમ રક્ષા કરી રહ્યા છે."

અને મહારાજ આવીને કથા વંચાવવા લાગ્યા. તે સમયે શતાનંદમુનિને સત્સંગિજીવનમાં કાંઈક પૂછવું હતું, તેથી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ત્યાં પધાર્યા. તેમને બતાવીને મહારાજ આવ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ જમવા પધારો."

પછી સુવાસિનીબાઈને ઘેર મહારાજ પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને ચરણ ઘેલા ધાધલે ધોયા. પછી થાળ જમતા જાય. પછી વાવનાં મંડાણ પડ્યાં તેની વાત કરતા જાય જે, "અમે માંઈ ભેડો છે ત્યાં બેઠા ને અમને ત્રણ ફેરા માંઈ જાણે તાણ્યા હોય ને શું ! પછી અમે વાવ બહાર નીસર્યા ને ઘોડીએ અસવાર થયા અને સંતો સર્વે બહાર નીસર્યા. તે સમયે કાલીદત્ત નામે દૈત્ય તે પ્રવેશ કરીને અમારા સંતોને મારવા આવ્યો હતો, પણ અમે એવી કળા કરી તેથી સંત નીસરી ગયા ને છયે મંડાણ એના ઉપર તૂટી પડ્યાં ને એ જ હેઠે રહ્યો." પછી ભ્રૂકુટી ચડાવીને વાત કરી જે, "મારા સંતને પરાભવ કરવા આવ્યો હતો, પણ તેના ઉપર જ પથ્થર પડ્યા ને એ જ મૂઓ." પછી એ વાત સાંભળીને રાજબાઈ આદિ બાઈઓ બહુ રાજી થયાં. મહારાજે થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને થાળ સંતમંડળને મોકલાવ્યો. પછી મહારાજ ઉગમણે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, "શામલડા આવતા ક્યું નહીં હૈ"

પછી વાડીવાળાએ ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી ગૌર મૂર્તિ શોભે છે, ને મંદમંદ હસતા જાય ને સંત ભેળા ઘેરે સાદે ગાતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે ગવૈયા સંતોને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વતું કરાવ્યું અને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોયા. જળના કોગળા કરીને દંતધાવન કર્યું. અને ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કર્યું, ને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું, ને વસ્ત્ર પહેરીને ઉપરણી ઓઢી, ને ચાખડીએ ચડીને લાડુબાઈને રસોડે જમવા પધાર્યા. ત્યાં પાટ ઉપર બેઠા. સીતારામ થાળ લાવ્યા ને બાજોઠ ઉપર મૂક્યો. મહારાજ ઉપરણી ઓઢી, કાન ઉઘાડા મૂકીને ઉત્તરમુખે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને રૂપાની સળીએ કરીને દાંત શુદ્ધ કર્યા. અને જળના કોગળા કરીને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા. પછી ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. તે સમે ભગુજીએ કહી મોકલ્યું જે, "મહારાજ ! રાધાવાવે પધારો." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ભણનારા સંતોને લઈને વાવે પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વાવમાં ભેડા ઉપર બિરાજ્યા. અને પાળા ને સલાટ રોટલા જમવા બહાર નીસર્યા. સંતો લૂગડાં બદલીને વાવમાં ઊતર્યા. પછી મહારાજ અમારા ઉપર કાંકરી નાંખે ને એમ બોલે જે, "પાણી ચડી જાય છે, તે ઉલેચો." પછી પાળા જમીને આવ્યા ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને બહાર આવીને ઊભા રહ્યા. સંતો પણ બહાર નીસર્યા. વાડીના રહેનારા ભક્તોએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પાઘ ઉપર તોરા ધરાવ્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી સંતોને ફૂલના હાર આપી, ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને પ્રાગજી દવે પાસે કથાનો આરંભ કરાવ્યો. કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી જમીને થાળ વાવના ગાળનારા પાળાને મોકલાવ્યો ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

❋ શ્રાવણ માસમાં પ્રગટ-લીલા સંભારીને સુવાનો નિયમ આપ્યો :

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને દક્ષિણાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શ્રાવણ માસમાં શું નિયમ રાખ્યા ?" ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ભણનારા સંતો ને લહિયા તે તો લોટ પીને ધારણાંપારણાં કરે છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "(જામ)નગરમાં જેણે લોટ ન પીધો હોય તે પીજો."

પછી **મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજ ! અમને તમે શું નિયમ આપો છો ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે જ્યાં જ્યાં લીલા કરી હોય ને જે જે ગામમાં સમૈયા કર્યા હોય, તે તમારે સૂતા ટાણે સંભારવાં."** પછી રાજબાઈ ને જીવુબાઈ છેટે બેઠેલાં તે બોલ્યાં જે, "બીજી બાઈઓએ અમારી પાસે નિયમ લીધા, પણ અમને તમે શું નિયમ આપો છો ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારે પણ એ જ નિયમ કે અમે જે જે ગામ સમૈયા કર્યા છે, તે સૂતા ટાણે સંભારીને સૂજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને ભાગવતની કથા વંચાવવા માંડી.

પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને ભક્તજન સામું જોતા જાય. અને પૂછ્યું જે, "કોનો થાળ છે ?" ત્યારે કહે, "પાંચુબાઈનો થાળ છે." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ભક્તજને ભાલે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થઈ વાવે પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને બોલ્યા જે, "જે જમ્યા હોય તે વાવમાં ઊતરજો." એમ કહીને વાવને કાંઠે બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈ દરબારમાં પધાર્યા

ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ પણ સંતો ભેળા ઘેરે સાદે કરીને ગાતા જાય.

☀ શ્રીહરિએ ભણનારાની સંભાળ લીધી :

તે સમે લક્ષ્મીવાડીએથી ફૂલના હાર આવેલા. તે મોટીબાએ મોકલાવ્યા ને દાદા ખાચરે પહેરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી, આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને જેનો થાળ હતો તેમને મહારાજ કહે, "આ થાળ લો." પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગામ **નાંદોલ**ના **પુરુષોત્તમ વ્યાસ** સંતોને ભણાવતા હતા. તેમણે રજા માંગી જે, "હે મહારાજ ! હું ઘેર જઈ આવું." ત્યારે મહારાજ કહે, "શા સારુ ?" ત્યારે તે બોલ્યા જે, "સંતો ભણનારા સમી સાંજમાં સૂઈ ગયા છે, ને કાલ પારણાને દિવસ લોટ પીશે, ત્યારે કોઈનો નવો પાઠ નહીં ચાલે."

ત્યારે મહારાજ કહે, "આત્માનંદસ્વામી આદિ ભણનારાને બોલાવો." પછી સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમને જે ભણાવે છે તે રજા માંગીને ઘરે જાય છે. તમે આજ ઉપવાસ કરો ને કાલ લોટ પીશો; તેથી કોઈ નવું ભણશો નહીં." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "હજી કાંઈ ભણવું પડ્યું(પાઠ બંધ) તો નથી. ને એમ કરતાં ઘરે જાવું હોય તો જઈ આવો." ત્યારે વ્યાસ બોલ્યા જે, "એમ તો ઘેર નથી જાવું." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "મીઠામોળું જમવાનું નિયમ રાખો." ત્યારે સંતો કહે, "સારું મહારાજ." ત્યારે મહારાજ કહે, "દિવસે ઘડીક સૂજો, કેમ જે, રાત્રીએ ભણો છો ને બીજા સંતો મંદિરનું

કામ કરે છે. અને ગ્રંથમાં તો અમે નહીં ફેરવીએ. અને તમે ચાર સંતો આત્માનંદસ્વામી આદિ મોટેરા છો તે ગિરવાણ બોલવાનું નિયમ રાખો." પછી તે બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ." એમ કહીને ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં લીલા કરી, રાધાવાવનો ગાળ કઢાવ્યો તથા શ્રાવણમાસનું નિયમ આપ્યું' એ નામે છોત્તેરમો વિશ્રામ ॥૭૬॥

વિશ્રામ - ૭૭

ગઢપુરમાં જન્માષ્ટમી ને અન્નકૂટનો ઉત્સવ કર્યો અને સંતોને શ્વેતધર્મનાં વર્તમાન આપ્યાં

પછી મહારાજ સવારે વહેલા જાગ્યા અને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ આવ્યો તે જળના કોગળા કરી જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય, ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર પણ કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ચળુ કર્યું. રૂપાની સળી લઈને દાંત શુદ્ધ કર્યા ને જળના કોગળા કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કર્યું. અને મોજડી પહેરીને ઉગમણા ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. બેય વાડીઓના પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા તે પહેરાવ્યા. પછી સર્વે સંતો આવી પગે લાગીને બેઠા.

અને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા ને મહારાજ ઉત્તરમાં શંકા કરે તે કોઈ સંતથી ઉત્તર થાય નહીં. પછી મહારાજ તેનો ઉત્તર કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલે જે, "હે મહારાજ ! શંકા

નથી, યથાર્થ ઉત્તર થયો." પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા ને બોલી રહ્યા ત્યારે ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ પાડારૂપે આવેલ અઘાસુર-બકાસુર થકી સંતોની રક્ષા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરી, લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતો સર્વે લખવા બેઠા ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને લખતા જાય. અને મહારાજ દયાદૃષ્ટિએ કરીને સામું જોઈને બોલ્યા જે, "ઊઠો, તડકો આવશે." અને અમે તો મહારાજ સામે જોઈ રહ્યા હતા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ઊઠતા કેમ નથી ?" ત્યારે અમે પાટી(પેજ નીચે લખવા રાખવાનાં પાટિયાં) ને ખડિયા લઈને ઊભા થયા. ત્યાં તો દૈત્ય પાડાનું રૂપ લઈને ચાર ચાર હાથ ઊછળતા આવ્યા, ને માથોડું માથોડું કૂદતા આવે; તે જોઈને અમે તો એક કોરે ખસ્યા. પછી મહારાજે ઢોલિયેથી ઊભા થઈ ભ્રૂકુટી ચડાવી અને હાકલ કરી; તે ચીસ પાડીને ભાગ્યા. પછી મહારાજ કહે, "બેસો." ત્યારે બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અઘાસુર ને બકાસુર પાડાના રૂપે આવીને અમારા સંતોને પરાભવ કરવા આવ્યા હતા, પણ અમે સંતોને ઉગાર્યા ને દૈત્યોને બારોબાર કાઢ્યા." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ગયા ચોથે દિવસે વાવમાં કાલીદત્ત નામે દૈત્ય સંતોને પરાભવ કરવા આવ્યો હતો, તેથી તમે સંતોની રક્ષા કરી, ને હમણાં પાડાના રૂપે બે દૈત્ય આવ્યા હતા, તેથી પણ રક્ષા કરી. અને હે મહારાજ ! તમે જુગજુગ પ્રત્યે અવતાર લઈને ભક્તજનની જેમ રક્ષા કરતા આવ્યા છો, તેમ જ આજ રક્ષા કરો છો."

એમ જ્યાં વાત કરે છે, તે સમયે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ થયો છે, તે જમવા પધારો." પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરીને સ્નાન કર્યું અને ઉપરણી ઓઢીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને હરિજન સંઘાથે વાત કરતા જાય જે, "આજ તો અમારા સંતોને દૈત્ય પાડાના રૂપે પરાભવ કરવા આવ્યા હતા, પણ અમે જે હાકલ કરી તે ચીસ પાડીને ભાગ્યા." પછી બાઈઓ છેટે બેઠેલાં તે બોલ્યાં જે, "રાધાવાવમાં સંતો કામ કરતા હતા, તે સમયે દૈત્ય પરાભવ કરવા આવ્યો હતો, તે થકી તમે રક્ષા કરી. ને આજ પણ દૈત્ય પાડા રૂપે આવ્યા હતા, તેને તમે ચીસ પડાવીને કાઢ્યા."

❊ અમુલાબાઈને શરીરે કસર હોવાથી મહારાજે દર્શન દીધાં :

પછી મહારાજે જમીને થાળ સંતોને મોકલાવ્યો અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કર્યું. જીવા ખાચરના દરબારમાં અમુલાબાઈને શરીરે કસર હતી. તેથી મહારાજ મોજડી પહેરીને ત્યાં પધાર્યા ને દર્શન દીધાં ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મહારાજની પૂજા કરીને ભેટ મૂકી અને પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ વાત કરવા લાગ્યા. પછી દાદા ખાચરના દરબારનાં મનુષ્ય અને જીવા ખાચરનાં મનુષ્ય તેમને બોલાચાલી થઈ. ત્યારે મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ઉતારે આવીને મોજડી ઉતારી ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોને તેડાવ્યા. સંતો પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે અમૂલાબાઈને શરીરે કસર છે, તેથી દર્શન દેવા ગયા હતા. ત્યારે બેય દરબારના મનુષ્યને બોલાચાલી થઈ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે અમને શું કરવા રાખ્યા છે ? જ્યારે દરબાર બહાર પધારો ત્યારે અમને ભેળા

લઈને બહાર નીસરવું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને અમે મંદિરમાં આવ્યા.

પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી અને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ભક્તજન સામે જોતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. ને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ, ઢોલિયે ઉગમણે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. તે સમે વાડીવાળા પાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે ઝીણાભાઈ પંચાળેથી આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કરી પગે લાગ્યા. અને મયારામ ભટ્ટ આદિ હરિજનના નારાયણ કહ્યા. પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ઝીણાભાઈને દેશદેશના સત્સંગીની ખબર પૂછતા જાય. પછી જમીને પ્રસાદી ઝીણાભાઈને આપી અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી ઝીણાભાઈ મહારાજના ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને વાત કરતા જાય. પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ચાખડીએ ચડીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને મોક્ષધર્મની કથા વંચાવવા માંડી, તે 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરી, ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ઘોડી શણગારીને લાવ્યા ને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને સંત ને પાળા સહિત રાધાવાવે પધાર્યા. ત્યાં ત્રણ કોસ ફરતા હતા. મહારાજ ત્યાં જઈને ઊભા રહ્યા, ત્યારે વાડીના રહેનારાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજે વાડીથી દક્ષિણાદે કોરે ઘોડી ફેરવી. પછી લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા ને ઘોડી

વાડીમાં ફેરવી. પછી વાડીવાળે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ઝીણાભાઈ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "સંતોનું મંડળ દેશમાં તો છે, પણ નિરંતર અમારે ત્યાં રહે એમ મોકલો." પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "કસળા જાદવ આદિ પાળાને મોકલીએ." ત્યારે ઝીણાભાઈ કહે, "એ સંતનું મંડળ જ છે." પછી મહારાજે કસળા જાદવ, વેરાભાઈ, કાનુજી ને ખીમાજી તેમને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે પંચાળે ઝીણાભાઈ ભેળા જાઓ." ત્યારે તે કહે, "સારું મહારાજ." પછી તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને કહ્યું જે, "તમે ચાલજો ને ઝીણાભાઈ તો હમણાં અહીં રહેશે." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને ચાલનારા પાળાને થાળ આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કર્યો અને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી. અને દક્ષિણાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગામ **વાગડના ગરાસિયા ભોજાભાઈ** આદિ મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ રમૂજની વાત કરે છે, તે સમે જીવા ખાચર આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી સંતોને પગે લાગી મુક્તાનંદસ્વામી પાસે બેઠા. અને કહ્યું જે, "મારી રસોઈ છે." ત્યારે સ્વામી કહે, "મહારાજને સંભળાવીએ." પછી મહારાજને સંભળાવ્યું. ત્યારે લાધા ઠક્કર બોલ્યા જે, "જીવા ખાચર ! તમે રસોઈ આપી છે, તે હજી ઓડકાર આવે છે."

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “જીવા ખાચર ! અમારે સમભાવ તો નથી. કેમ જે, પક્ષ તો જેના દરબારમાં રહીએ છીએ, તેનો રખાય. અને જો કાંઈ ટંટો થાય તો સામા ઊભા રહીએ પણ ખરા. અને જેના ફળીમાં શ્વાન રહેતું હોય તે પણ અજાણ્યા મનુષ્યને ભસે છે. ને મહેમાન પણ જેને ઘરે ઊતર્યો હોય, તેના ઘરનાં મનુષ્ય અને બીજાને બોલાચાલી થાય તો તે જ્યાં ઊતર્યો હોય તેનો પક્ષ લે છે.” પછી જીવા ખાચર ઊઠ્યા. ત્યારે વાગડના ગરાસિયા બોલ્યા જે, “બેસોને, મહારાજ તો સર્વેને વાત કહે છે.” પછી તો મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે ગયા. જળપાન કરીને બિરાજ્યા ને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, “જીવા ખાચરને રસોઈનું કહી આવો જે, કાલ રસોઈ કરાવજો.” તે બ્રહ્મચારી કહી આવ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો.

પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને દાદા ખાચર આગળ વાત કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. તે સમે બેય વાડીએથી ફૂલના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા, તે મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેનો ઉત્તર કોઈથી ન થાય. ત્યારે તેનો ઉત્તર મહારાજ કરે અને પછી બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંતો હાથ જોડીને કહે જે, “હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી.” પછી ફૂલના હાર સંતોને આપ્યા ને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. પછી જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ જીવા ખાચરના દરબારમાં રસોઈ :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને અધ્યાય પૂરો થયો, ત્યારે મોજડી પહેરીને સંત-પાળાને

સાથે લઈને **જીવા ખાચરના** દરબારમાં પધાર્યા. ત્યાં ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. જીવા ખાચરે નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને સંતની પંક્તિમાં આવીને ઊભા રહ્યા. અને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી જીવા ખાચરે મહારાજની પૂજા કરી. તે ભાલને વિશે ચંદનની અરચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો. પછી આરતી ઉતારી, ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે પ્રસાદીના ફૂલના હાર આપ્યા. અને ઊઠ્યા તે દાદા ખાચરના દરબારમાં આવ્યા. અને ઉતારે આવી જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી જાગી પેશાબ કરીને જળથી હાથ ધોયા. અને જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થયા ને પાળા સહિત રાધાવાવે પધાર્યા. ત્યાં વાડીના રહેનારા જે રામજીભાઈ આદિ તેમણે પગે લાગી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ તેમને કહે, “હવે વાવ ખોદવી રહેવા દ્યો. કેમ જે, જળ બહુ થાય એમ જણાતું નથી.” પછી તે શાક લાવ્યા ને મહારાજ ભેળા જે મનુષ્ય હતા, તેમને આપ્યું. મહારાજે ત્યાં ઘોડી ફેરવી ને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વેદિકા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વાડીવાળા પાળાએ પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી કહ્યું જે, “હે મહારાજ ! આદુ વાવીએ ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “વાવો.”

પછી વાડીવાળાને ફૂલના હાર આપીને દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાડીની વાત કરતા જાય જે, “બેય વાડીઓમાં મોલ થયા છે, તે ચોમાસા કરતાં પણ ભારે છે.” ત્યારે દાદા ખાચર બોલ્યા જે, “હે

મહારાજ ! એ તમારો પ્રતાપ છે." પછી થાળ જમીને દાદા ખાચરને આપ્યો ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. તે સમયે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "કાલે શાક મોકલાવ્યું છે, તેનું કેમ કરવું છે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "તુરિયાં લાવો સુધારીએ." પછી સુધારીને શાક કર્યું ને થાળ પણ થયો. પછી મહારાજે પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુને બોલાવ્યા, તે સંતો આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમતા જાય ને સદ્‌ગુરુ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું. ને સામાન મંગાવીને પોતે કરેલું શાક સદ્‌ગુરુઓને પીરસવા લાગ્યા અને બ્રહ્મચારી બીજો સામાન પીરસતા જાય. પછી મહારાજ કહે, "જમો." પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "શાક તો સારું થયું છે !" ત્યારે મહારાજ કહે, "સંતોને રસોડે શાક મોકલાવીએ. દાદા ખાચરને જમવા બોલાવો ને બાઈઓને રસોડે બ્રહ્મચારી શાક દઈ આવે." પછી મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સદ્‌ગુરુ જમીને ઉતારે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ આજ્ઞાથી વધુ કરવામાં કુરાજીપો :

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી શતાનંદમુનિ પાસે પધાર્યા. અને સત્સંગિજીવનમાં બતાવીને ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. અને દેશદેશના સંઘ આવવા મંડ્યા, તે સામાન મૂકી દંડવત કરી, મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કરો ઉતારા." પછી ભેટ મૂકીને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ અમને કહે, "કાલ જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ છે, તેથી જે ઓરડામાં વાસુદેવની મૂર્તિ છે, તે ઓરડો રંગો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. અમે સંતો વાસુદેવવાળો ઓરડો રંગીને દાદા ખાચર રહેતા, તે ઓરડો રંગવા લાગ્યા. ત્યાં મહારાજ પધાર્યા ને બોલ્યા જે,

“વાસુદેવવાળો ઓરડો રંગવાની અમે આજ્ઞા કરી છે, પણ આ ઓરડો રંગવાની ક્યાં આજ્ઞા કરી છે ? માટે તમે જેટલા સંતો રંગો છો તે સર્વે બીજે ગામ જાઓ.” એમ કહીને પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને અમે મંદિરમાં આવ્યા.

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, “તમે નાઈ આવો.” પછી અમે ના’વા ગયા ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી મહારાજ પાસે ગયા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “સંતો ગયા ?” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “જન્માષ્ટમીનો સમૈયો કરીને જાશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” પછી અમે નાહીને આવ્યા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “અણી ચૂક્યો સો વર્ષ જીવે,(એકવાર મૃત્યુમાંથી ઉગરેલો સો વર્ષ જીવે) તેમ તમે હવે રહ્યા.” પછી મહારાજે થાળ જમીને ભણનારા સંતોને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પ્રેમાનંદસ્વામીને સિતાર લઈને ગાવા બોલાવ્યા. તે ઠૂમરી ગાતા જાય ને મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને બોલતા જાય. પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજે દૂધ ને સાકર મંગાવી અને પીને પ્રસાદી પ્રેમાનંદસ્વામીને આપી. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સ્વામી ઉતારે ગયા.

પછી મહારાજ સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને ભારે પોશાક પહેર્યો. અને મોજડી પહેરીને વાસુદેવવાળે ઓરડે ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ સર્વે પગે લાગીને બેઠા અને ઉચ્છવિયા સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન બોલવા લાગ્યા. હરિજને મહારાજને પગે લાગી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને ભેટ મૂકી પગે લાગીને બેઠા. પછી મધ્યાહ્ન થયા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને બેઠા. તે સમયે લાડુબાઈ ફરાળ લાવ્યાં, તે જળના કોગળા કરીને ફરાળ કરવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ભારે પોશાક પહેરી ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે

લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી ! તમારા શિષ્ય પાસે કીર્તન બોલાવો." પછી કીર્તન ઉપાડ્યાં જે, "બાવા નંદ તણે દરબાર નોબત વાગે રે."

પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતો ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. પછી મહારાજ પણ ફરવા ઊઠ્યા, તે ફરતા જાય ને ધેરે સાદે બોલતા જાય. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતો ફરતા જાય ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી મહારાજ કહે, "હવે રાખો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા અને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વતું કરાવ્યું ને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. તે સમયે હરિજન થાળ લાવ્યા, તેથી વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા માંડ્યા. તે સંતમંડળને પણ જમવા બોલાવ્યા. તે જમતા જાય ને કહે, "થાઓ પંક્તિ." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને પલવટ વાળીને ડંકો લઈ બિરંજ પીરસવા લાગ્યા. તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતમંડળ જમીને મંદિરમાં આવ્યા. પછી મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી દેશદેશના ને ગામોગામના સત્સંગી મહારાજને પગે લાગી, રજા માગતા જાય. ને બોલે જે, "હે મહારાજ ! વહેલાં દર્શન દેજો. ને આ મૂર્તિ જ્યારે સંભારીએ ત્યારે નિરંતર સાંભરે એ વર માંગીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી હરિજન રજા માગીને ચાલ્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સંતમંડળ જે અહીં રહેતા હોય તે રહેજો. અને ગોપાળાનંદસ્વામી ! તમે તમારું મંડળ લઈને વડોદરા

જાઓ. અષ્ટાંગ યોગ તમે શીખજો ને બીજા સંતોને શિખવાડજો." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ગામ વડતાલમાં મંદિરનું કારખાનું ચલાવવું છે, તેથી હું પણ જાઉં." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો મળીએ." પછી ચાલનારા સંતોને મહારાજ મળ્યા. તે સમયે વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે બ્રહ્માનંદસ્વામી ને ગોપાળાનંદસ્વામીને આપ્યા. એમણે પણ મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે બેય જણને હાર આપ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને થાળ જમીને બેય જણને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

તે સમયે ઝીણાભાઈ મહારાજની રજા માંગવા આવ્યા. તે નમસ્કાર કરીને બોલ્યા જે, "મારે સીમાડાનો ટંટો છે, તેથી ઘેર જઈ આવું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહી ચાર પાળાને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે ઝીણાભાઈને પંચાળે મૂકી આવો. અને કસળા જાદવ આદિ પાળા મોકલ્યા છે, તે એમની પાસે રહેશે." એમ કહીને પાળાને અને ઝીણાભાઈને છાતીમાં ચરણ આપ્યા અને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા.

તે સમયે થાળવાળા હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર, બાજુબંધ ને તોરા તે ધરાવ્યા. પછી પગે લાગ્યા ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. અને શતાનંદમુનિ પાસે પધાર્યા ને ચાકળા ઉપર જઈને બિરાજ્યા. પછી સત્સંગિજીવન નામે જે ગ્રંથ તેમાં નાના પ્રકારના આખ્યાનની વાતો લખાવી. પછી ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અને જળનો લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. પછી જળ ને મૃત્તિકાએ કરીને હાથ

ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરી ઉષ્ણ જળે કરીને ના'યા. વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, "તેરી લેઉ રે બલિયા, મત જાઓ મથુરા."

❈ કીર્તન બોલતા પ્રેમાનંદસ્વામીને દર્શન દીધાં :

પછી ફૂલના હાર ગવૈયાને આપીને ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે સંતની ધર્મશાળામાં પ્રેમાનંદસ્વામી દુકડ લઈને કૂવા ઉપર બેસીને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઢોલિયેથી ઊઠ્યા ને દાદા ખાચરના ફળીમાં થઈ ગાતા'તા તેની પાસે આવીને ઊભા. ત્યારે પાળા બોલ્યા જે, "અમે પ્રેમાનંદસ્વામીને કહીએ ?" ત્યારે મહારાજે ના પાડી. પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજે પછેડી ઓઢાડી. ત્યારે સ્વામીએ સામે જોયું ત્યારે મહારાજને દેખ્યા. પછી પગે લાગીને ઊભા થયા ને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે અમને ખબર ન કરી ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે જ્યારે ગાવા લાગ્યા ત્યારથી સાંભળતા સાંભળતા આવીને ઊભા હતા." એમ કહી સંતને દર્શન દઈને ઉતારે પધાર્યા, પછી પોઢ્યા.

❈ રાધાવાવે ખીજડી-પૂજન :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ રૂપાની સળીએ કરીને દાંત શુદ્ધ કર્યા. અને જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે થાળવાળા હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો અને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કર્યું ને ઘોડા સાબદા કરાવ્યા. અને ભારે(કિંમતી) ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સંતમંડળ, પાળા ને હરિજન તે સર્વે તૈયાર થઈને સાથે ચાલ્યા. ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યા છે, ને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને દાદા ખાચરના કામદાર પાસે ખીજડી પૂજવાનો સામાન લેવરાવ્યો. પછી વાજતે ગાજતે રાધાવાવે પધાર્યા ને દાદા ખાચર પાસે ખીજડી પૂજાવી.

પછી વાડીના રહેનારા પાળાએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને ઊભા. પછી મહારાજ વાડીમાં પધાર્યા ને વાડી જોઈને ચાલ્યા, તે વાજતે ગાજતે દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વાસુદેવવાળે ઓરડે ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતો પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “આજ તો દશેરા છે, તે ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરો.” ત્યારે પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ગાવા લાગ્યા. તે એ પદ ગાયાં જે-

જેને ગાવે શારદ શેષ, પ્રગટ્યા પૂરવમાં,
મોટા ભાઈ તે રામપ્રતાપ ને છોટા ઈચ્છારામ રે;
વચેટ પ્રેમાનંદનો સ્વામી કેશવ પૂરણકામ...પ્રગટ્યા.

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી પોર રાત સુધી સંતોએ ઉત્સવ કર્યો.

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે આવ્યા. અને પેશાબ કરી આવીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળે કોગળા કરીને જળપાન કરી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમતા જાય ને ‘હરે’ એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને રૂપાની સળીએ દાંત શુદ્ધ કરી, જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળવાળા હરિજને પૂજા કરી, તે

ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવીને ભેટ મૂકી, ને ચરણને ચંદન ચોપડી છાતીમાં લીધાં. અને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આવા ને આવા અંતરમાં રહેજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ફૂલના હાર આપ્યા ને મંદમંદ હસતા થકા જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કર્યું. અને ઘોડી સાબદી કરાવીને લાવ્યા ને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડી ફેરવીને ઊભી પાટીએ દોડાવી ને ચાલ્યા, તે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ગૌર મૂર્તિ શોભે છે. પછી વાડીના રહેનારા પાળાને બોલાવીને વાડીની ખબર પૂછી. અને કહ્યું જે, "લીંબુના છોડ નાંખો, જેથી અથાણું થાય." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં.

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્નઉત્તર." પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો પ્રશ્ન કરે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. અને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતો હાથ જોડીને કહે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ જય સચ્ચિદાનંદ કહીને ઉતારે પધાર્યા અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતોએ ઉતારે આવીને વચનામૃતમાં વાતો લખાવી. મહારાજ પેશાબ કરી જળેથી હાથ ધોવરાવ્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા.

તે સમયે લાડુબાઈ ને મોટીબા બોલ્યાં જે, "અન્નકૂટનો ઉત્સવ અમારો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સામાન મંગાવીએ." પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી લાધા ઠક્કરને બોલાવ્યા. તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ભાવનગર ગાડાં

મોકલીને અન્નકૂટનો સામાન મંગાવો અને પાળાને સાથે મોકલજો." એમ કહીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. અને થાળ આવ્યો તે જળના કોગળા કરી જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને પોઢ્યા.

❊ સંતોએ શ્વેતધર્મનાં વર્તમાન રાખ્યાં :

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "શ્વેતધર્મનાં વર્તમાન જેને રાખવાં હોય તે બોલો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી ને શુકમુનિ બોલ્યા જે, "બાઈઓનું રાતું લૂગડું દેખાય તો ઉપવાસ કરવો." પછી આત્માનંદસ્વામી આદિ જે ભણનારા સંત તેમાં જેને રાખવો ઘટે તેણે શ્વેતધર્મ રાખ્યો. પછી મહારાજે રાજી થઈ થાળ જમીને આપ્યો. પછી સંતો મંદિરમાં આવ્યા. પછી મહારાજ મંદિરમાં આવ્યા ને જે પ્રકારે શ્વેતધર્મ પળે એવી રીતની બંધીની જાયગા કરાવી ઉતારે પધાર્યા. અને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી રાજબાઈ આદિ બાઈઓને તેડાવ્યા. ત્યારે તે છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "સંતોની સ્થિતિ તો જુઓ, બાઈઓનું રાતું લૂગડું દેખાય તો ઉપવાસ કરે છે ! અને આવા ધર્મ તો સત્યયુગમાં પણ ન રાખે !" ત્યારે બાઈઓ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ ! તમારા પ્રતાપથી એવાં વર્તમાન પળે." પછી રાજબાઈ બોલ્યાં જે, "પંદર હાથની માંઈલી કોરે કોઈ પુરુષ આવશે તો મારે ઉપવાસ કરવો." પછી બીજી બાઈઓ બોલી જે, "પાંચ હાથની માંઈલી કોરે કોઈ પુરુષ આવશે તો અમારે ઉપવાસ કરવા." પછી મહારાજ કહે, "સારું" એમ કહીને રજા આપી. અને જળપાન કરી, મોજડી પહેરી ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા.

❋ ગઢડામાં દિવાળી તથા અન્નકૂટનો ઉત્સવ :

પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "આજ દિવાળી છે, તેથી દીવા કરીએ." ત્યારે સંતો ઊઠ્યા ને ઓરડાના મોતિયા હેઠે વાંસની પાટો બાંધી ને દીવા કર્યા. તે સમયે બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા તે પહેરાવ્યા. અને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી, થાળ જમીને શ્વેતધર્મવાળા સંતોને મોકલાવ્યો. અને ચળુ કરી જળપાન કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ અન્નકૂટ પૂરવા માંડ્યો. તે પૂરી રહ્યા ત્યારે મહારાજને કહે, "પધારો !" ત્યારે મહારાજ આવીને ઊભા રહ્યા ને આરતી ઉતારી. પછી હરિજન ભેટ મૂકતા જાય ને મહારાજને પગે લાગતા જાય. પછી મહારાજે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને નિત્યાનંદસ્વામીએ મહારાજના ચરણ ધોયા. પછી જમવા બિરાજ્યા અને મુકુંદ બ્રહ્મચારી જમાડતા જાય ને મહારાજ જમતા જાય. સંતો થાળ બોલ્યા જે, 'જમોને મારા નાથજી હો સારું સારું રે.'

પછી જમી, ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "થાઓ પંક્તિ." પછી મહારાજ પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી બોલ્યા જે, "જીવા ખાચરના દરબારનાં મનુષ્યને બોલાવો." પછી તે આવ્યાં ને દાદા ખાચરના દરબારનાં મનુષ્ય અને જીવા ખાચરના દરબારનાં મનુષ્ય તેમની પંક્તિ થઈ. અને મહારાજે સંતોને પીરસીને તેમને પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી ! સર્વે હરિજનને જમાડજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં જન્માષ્ટમી ને અન્નકૂટનો ઉત્સવ કર્યો ને સંતોને શ્વેતધર્મનાં વર્તમાન આપ્યાં' એ નામે સિત્યોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૭॥

વિશ્રામ - ૭૮

વડતાલ પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો ને સાબરમતીએ થાળ જમાડ્યો, સુરતના ભક્તોની પ્રાર્થના

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈ જળપાન કર્યું. અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "કાલ વડતાલ જાવું છે. જેને આવવું હોય તે સૌ તૈયાર થાજો." પછી વાડીવાળા પાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી, સ્નાન કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "કાઠી, પાળા, હરિજન બાઈભાઈ તે સર્વેને ખબર કરી આવો કે, સવારે વડતાલ ચાલવું છે, માટે તૈયાર થાજો." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. પછી પોશાક પહેરી ફૂલના હાર, તોરા ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં ઊભા રહ્યા અને કાઠી, પાળા તે સર્વે તૈયાર થયા. અને મહારાજને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર ધર્યું છે, ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવીને ઊભા. પછી સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન બાઈભાઈ તે સર્વે વેલ, માફા ને ગાડાં તે જોડાવીને કીર્તન બોલતા આવ્યા. પછી વાડીના રહેનારા પાળાએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝાવદર** આવીને ઊભા રહ્યા અને **અલૈયા ખાચર**ને ભેળા લીધા. અને ચાલ્યા તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા ને વાજતે ગાજતે **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવી ઘોડીએથી ઊતર્યા. ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ધર્મશાળામાં ઊતર્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને આરતીધૂન કરી શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ જમવા પધારો." પછી ઊઠ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી **રાઘવ પટેલ** આદિ હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી, કાઠી ને પાળા તેમને સારુ સવારમાં રસોઈ તૈયાર કરાવીએ, તે જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વેલા ખાચર સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડીને સંતોની ધર્મશાળામાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મંદિરમાં કૂવો છે, તેના ઉપર ચાકળો નંખાવીને બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "સંઘ સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "હા મહારાજ." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા. તે બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ગામ **સારંગપુર** આવ્યા. ત્યાં ચાર ઘડી રહ્યા ને કાઠીના અસવાર સાબદા કરાવીને ચાલ્યા, તે ગામ બગડના હરિજનને દર્શન દીધાં.

❊ સુંદરિયાણે હેમરાજ શાહના પરિવારને સાંત્વના આપી :

પછી ચાલ્યા તે ગામ **સુંદરિયાણે** પધાર્યા ને **વના શેઠ**ના ફળીમાં ઘોડા બાંધ્યા; ને એના મેડે જઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. **શેઠ હેમરાજશા**ના

ઘરનાં સર્વે આવીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "સુખિયા છો ?" ત્યારે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે મળ્યા છો તેણે કરીને સુખિયા છીએ. બાકી મોટા મોટા જોગી તપ કરી કરીને મરી જાય છે, તોપણ તમારાં દર્શન સ્વપ્નમાં પણ નથી થાતાં. તે તમે અમને દયા કરીને બોલાવો છો. અને નાતનો કારસો તો નરસિંહ મહેતા ઉપર પણ એવો જ હતો." ત્યારે મહારાજ કહે, "શરીર છે તેમાં હેઠલું અંગ પણ છે ને **અમે મળ્યા છીએ તે કોઈ વાતની ચિંતા રાખશો નહીં. દેહ ને દેહના સંબંધી તે તો નાશવંત છે."** એમ જ્યાં વાત કરે છે ત્યાં તો બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "થાળ જમવા પધારો."

પછી મહારાજ કહે, "થાળ અહીંયાં લાવો." પછી વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કર્યું. અને સીતારામ થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને હરિજન સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ થાળ **ડોસા ખાચર**ને આપ્યો. પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને બોલ્યા જે, "**માતરા ખાચર** ! તમે અણિયાળીએ જઈને શેઠ પૂંજા શાહને ખબર કરો જે, મહારાજે કહ્યું છે જે, કાઠીઓને તમારે ત્યાં છાસ પાશું. એમ કહેજો." પછી મહારાજ નિત્યવિધિ કરી, થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. અને જમીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી મહારાજ વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી સત્સંગીને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા.

પછી ચાલ્યા તે ગામ **અણિયાળી**એ પધાર્યા ને **શેઠ પુંજાશા**ને ઘેર આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. શેઠ બોલ્યા જે, "સુખડીના લાડવા સર્વેને આપવા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને સંઘનાં મનુષ્ય તેમને બોલાવો." પછી સર્વે આવ્યા ને મહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારી પાસે લાડવા અપાવ્યા. અને મહારાજ કહે, "બાઈઓને સારુ ગણીને લાડવા લઈ જાઓ." પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને કાઠીને

જમાડ્યા. પછી જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામ **ધંધૂકા** સામે ન જોયું ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને ચાલ્યા. અને સંઘ પણ ઉતાવળી ગાડીઓ હંકાવીને ચાલ્યો. અને સંતો પણ બોલ્યા જે, "વિષ્ટા જેવી દુર્ગંધ કેમ આવે છે ? તે ઉતાવળા ચાલો."

પછી ચાલ્યા તે ગામ **ખસતા** ગયા. ત્યાંથી ગામ **પચ્છમ** થઈને ગામ **કમિયાળા** આવ્યા. અને વાજતે ગાજતે ગામ સોંસરા થઈને, તળાવની ઉગમણી કોરે જ્યાં છત્રી છે ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈનો સામાન, ઘાસ, દાણા ને પાથરવા મોઘ્યું, તે લાવ્યા. અને મહારાજ થાળ થયો તે જમવા ઊઠ્યા ને જળે કરીને ઝીણાભાઈએ નવરાવ્યા. અને થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

❊ સાબરગંગા અને ધર્મદેવની પત્નીઓએ થાળ જમાડ્યા :

વહેલા જાગીને સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને સાબરગંગાએ આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અને દંતધાવન કરી સ્નાનવિધિ કર્યું. વસ્ત્રે કરી શરીર લૂછી, વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. સાબરગંગાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને થાળ લઈને આવ્યાં. તે મહારાજ જમીને કાઠી, પાળા ને સંતોને જમાડ્યા. અને બ્રહ્મચારી ને સંઘને સુખડીના લાડવા અપાવ્યા.

પછી મહારાજ જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામ **વરસડે** આવ્યા. ત્યાં તળાવની આથમણી પાળે ઊતર્યા. ગામના હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને ઢોલિયો લાવ્યા તે ઉપર મહારાજ બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "આજ તો ભારે થાળ કરીને તમને જમાડ્યા ! તે કેનો થાળ હતો ?" ત્યારે મહારાજ કહે, **"સાબરગંગા ને ધર્મદેવની પત્નીઓ જે શ્રદ્ધા, મૈત્રી આદિ દ્વાદશ, તેમણે આવીને થાળ જમાડ્યા.**

અને તમને જમાડ્યા તે પણ એમનો થાળ હતો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી થાળ થયો તે જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **સિંઝીવાડે** પધાર્યા. ત્યાં વાજતે ગાજતે ગામ સોંસરા થઈ, તળાવથી ઉગમણી કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજનની બહુ ભીડ થઈ ત્યારે ભગુજી પાળાએ છેટે રાખ્યા. પછી મહારાજ સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ વડતાલથી જેરામ બ્રહ્મચારી આવ્યા ને દંડવત કરી મહારાજને મળ્યા. અને સર્વના નારાયણ કહીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **વડતાલ** પધાર્યા ને સામૈયું આવ્યું. અને દેશદેશના ને ગામોગામના હરિજન ફૂલના હાર લઈને આવ્યા. તે ફૂલના હાર પહેરાવી ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. અને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી તે પણ સામા આવ્યા ને પગે લાગી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "ચાલો, મનુષ્યની ભીડ બહુ થાય છે." પછી ચાલ્યા ને મહારાજને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને નેકીઓ પોકારી રહ્યા છે, ને જયજયકાર થઈ રહ્યો છે, ને ફૂલની ટોપી પાઘ ઉપર બિરાજે છે; એવી રીતે લક્ષ્મીનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. નોબત થઈ ને ઘોડીએથી ઊતરી લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કર્યાં. પછી ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ લાવ્યા, તે જમીને ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો ને પોઢ્યા.

પછી જાગ્યા ને જળે કરીને મુખારવિંદ શુદ્ધ કર્યું. અને જળપાન

કરી મોજડી પહેરીને બ્રહ્મચારીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળને કહે, "આવો મળીએ." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી પ્રથમ મળ્યા. પછી સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમને મળ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે સંત બોલ્યા જે, "સજ્યા શણગાર શોભતા રે આજ સખી વ્રજરાજ." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેર્યો. ત્યારે ગંગામાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. પછી ચાલ્યા તે શણગાર આરતી થઈ ત્યાં લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કર્યાં ને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને દેશદેશના હરિજન ફૂલના હાર લઈને આવવા માંડ્યા, તે હાર પહેરાવતા જાય ને પગે લાગીને બેસતા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા, તે વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડીને ધર્મશાળામાં પધાર્યા. સંતોની પંક્તિમાં પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. અને મહારાજની કેડે સંતો પણ શાક, રાઈતાં, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં, તે તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોયા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળપાન કર્યું ને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ફૂલના હાર બિરાજી રહ્યા છે, ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે કીર્તન બોલી રહ્યા છે, ને પાળા બંદૂકના અવાજ

કરી રહ્યા છે, ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; ને હજારો હરિજન બાઈભાઈ તે મહારાજના મુખારવિંદ સામે જોઈ રહ્યાં છે; જેમ ચકોર પક્ષી ચંદ્રમા સન્મુખ જોઈ રહે તેમ, એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી, જ્યાં હમણાં છત્રી છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંત-હરિજન ફૂલના હાર લઈ લઈને આવ્યા. તે મહારાજને પહેરાવ્યા ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર પાછા આપે. પછી તેઓ મહારાજને પગે લાગીને બેસતા જાય.

પછી મહારાજ કહે, "ગોમતીની મૃત્તિકા ખોદેલી છે, તે સર્વે ઊઠો ને બેબે ત્રણત્રણ ફેરા નાંખી આવો." પછી સર્વે મૃત્તિકા લઈને ચાલે, તે જેમ રામચંદ્રનું સૈન્ય ચાલે તેમ ચાલ્યા જાય. પછી મહારાજ કહે, "એક ઢેફું લાવો, અમે લઈએ." પછી ઢેફું મહારાજને આપ્યું. ત્યારે મહારાજ પાસેથી મુક્તાનંદસ્વામીએ લઈ લીધું. પછી મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્ન." પછી સંતો પ્રશ્ન પૂછે તેનો ઉત્તર મહારાજ કરે અને એમ બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ 'જય સચ્ચિદાનંદ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. પોશાક ઉતારી સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેર્યો. અને મોજડી પહેરી લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કર્યાં ને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને દેશદેશના હરિજન હાર લઈને પૂજા કરવા આવ્યા. તે મહારાજની પૂજા કરીને હાર પહેરાવે, ચરણનો સ્પર્શ કરે ને ભેટ મૂકી પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી મધ્યાન થયા ત્યારે ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, અયોધ્યાવાસી ફરાળ લઈ આવ્યાં, તે જળના કોગળા કરી ફરાળ કરવા બિરાજ્યા.

પછી ચળુ કરીને બોલ્યા જે, “મુક્તાનંદસ્વામીને ફરાળ મોકલાવો.” એમ કહીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવવા માંડ્યા, તે ભેટ મૂકે ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ચરણનો સ્પર્શ કરે.

પછી ગંગામા કહે, “ભીડ બહુ થઈ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કમાડ અટકાવો.” પછી મહારાજ જરાક વાર પોઢ્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ગાજતે વાજતે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “વાજાં મંગાવો ને વિષ્ણુપદ બોલો.” પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો સિતાર, સરોદા, દુકડ ને મંજીરાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજે ગવૈયાને ફૂલના હાર આપ્યા. અને કહે, “ચાલો મંદિરમાં.” પછી મૃતિકાની ફાંટું લઈ લઈને મહારાજ ભેળા ચાલ્યા. પછી મહારાજ કહે, “અહીંયાં નાંખો.” ત્યારે સર્વે નાંખતા હવા ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને જમીને ચળુ કર્યું. અને મુખવાસ લઈને સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને ચાખડીએ ચડી, સંતોની ધર્મશાળામાં પંક્તિ બેઠેલી તેને તાણ કરીને જલેબી પીરસવા માંડી. તે પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા. જેરામ બ્રહ્મચારી જળનો ભરેલો અબખોરો લાવ્યા, તે જળપાન કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરીને જળે કરી હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળે કરીને મુખ ધોયું ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોમતીએ પધાર્યા ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતો પગે લાગીને બેઠા. અને હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી મહારાજ કહે, "ચાલો મંદિરમાં, સૌ મૃતિકા લો." પછી ચાલ્યા તે મંદિરમાં આવ્યા ને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જેને શ્વેતધર્મ રાખવો હોય તે બોલો." પછી જેને રાખવો હતો તે સભામાં ઊભા થઈને બોલ્યા. ત્યારે મહારાજે તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને માથે હાથ મૂક્યા. અને એમ બોલ્યા જે, "શ્વેતધર્મવાળા સંતોને અમારા થાળ ભેળા જમાડવા હોય તો જમાડજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી થાળ જમી શ્વેતધર્મીને મોકલાવ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિને સુરત પધારવાની હરિભક્તોની પ્રાર્થના :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી હાથમાં રૂમાલ છે ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંત-હરિજન ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવી, પગે લાગીને બેઠા. પછી સુરતના હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે તો અમને બહુ દિવસથી વાયદા કરો છો; માટે દયા કરીને હવે તો પધારો ! અને અરદેસર શેઠે પણ પ્રાર્થના કરીને કહ્યું છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સમૈયા થઈ રહ્યા કેડે વિચારશું." એમ કહીને ઊઠ્યા, તે વડોદરાના **શેઠ બાપુ રાઈજી**ને ઉતારે જમવા પધાર્યા. અને શ્વેતધર્મવાળા સંતોને જમવા તેડાવ્યા, તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતોને પીરસવા માંડ્યું; તે તાણ કરીને જમાડી જળે કરીને હાથ ધોયા. અને સંતોની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને

હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી મંદિરમાં મંડપમાં સભા કરીને બિરાજ્યા. પછી સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જમીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી ગવૈયા સંતો સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં લઈને વિષ્ણુપદ બોલવા લાગ્યા. મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને તેમના ભેળા ગાતા જાય ને આનંદ ઉપજાવતા જાય. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા અને પોશાક ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, “હવે સમૈયા થઈ રહ્યા છે, તેથી સંતનાં મંડળ બાંધીને દેશદેશ પ્રત્યે ફરવા મોકલો.” એમ મુક્તાનંદસ્વામી આદિ મોટેરા સંતને આજ્ઞા કરી. અને બોલ્યા જે, “આવો મળીએ.” પછી સંત ને બ્રહ્મચારી તેમને મળીને થાળ જમવા પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. અને મુખવાસ લઈને સંતોની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને લાડુ પીરસતા જાય ને એમ બોલ્યા જે, “જેને જે દેશમાં આજ્ઞા કરી હોય તે તે દેશમાં સંતમંડળ બાંધીને ફરવા જાઓ; પણ હમણાં વડતાલની આસપાસ રહેજો.” એમ કહીને પંક્તિમાં પાંચ-છ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને સુરત શહેરના હરિજન ચાલવાની રજા માંગતા હતા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “ચાર-પાંચ સત્સંગી રહો ને બીજા ચાલો.” પછી તે રહ્યા ને બીજા ચાલ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી, હમણાં સભામંડપ છે તે ઠેકાણે ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી તે પગે લાગીને ચાલ્યા. અને હરિજન પણ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવી, રજા માંગીને ચાલ્યા.

પછી મશાલો થઈ ને મહારાજ લક્ષ્મીનારાયણની આરતીમાં પધાર્યા. પછી ઉતારે આવીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારી, સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કાઠી ને પાળાને કહે, "તમે સાબદા થાઓ." પછી ઘોડા સાબદા કર્યા ને પાળા જે બરકમદાર તે સાબદા થયા. અને સંતમંડળ મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ને અયોધ્યાવાસી તે પણ તૈયાર થયા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઢોલ-શરણાઈઓ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે વેલ, ગાડાં, રથ ને માફા તે જોડાવીને સર્વે ચાલ્યા. અને ગામના સીમાડેથી જેને પાછા વળવું હોય તેને મહારાજ કહે, "(પાછા) વળો." પછી ચરણનો સ્પર્શ કરી દંડવત કરી, હાથ જોડીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જાઓ." એમ કહીને ઘોડી ઉપાડી. પછી કાઠીના અસવાર, પાળા, સંત અને વેલ ને ગાડાં તે જેમ ચલાય તેમ ચાલ્યા. ગામના હરિજન ને સંત તે પાછા ગામમાં આવ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલ પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો ને સંતોને શ્વેતધર્મનાં વર્તમાન આપ્યાં' એ નામે ઈઠ્યોતેરમો વિશ્રામ ॥૭૮॥

વિશ્રામ - ૭૯

વડતાલથી વિચરણ કરતા સુરત પધાર્યા, શહેરમાં દર્શન દીધાં ને અલૌકિક લીલા કરી

પછી મહારાજ ગાઉ એક જઈને આંબા હેઠે ઊભા. ત્યારે જેરામ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! જળપાન કરશો ?” ત્યારે કહે, “લાવો.” પછી જળપાન કરીને ચાલ્યા તે ગામ **બોચાસણ** આવ્યા અને વાજતે ગાજતે **કાશીદાસ**ને ઘેર પધાર્યા. પછી ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો ધર્મશાળામાં ઊતર્યા અને પાળા ને કાઠી મહારાજ પાસે ઊતર્યા. અને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને ઘોડા-બળદને સારુ ઘાસ ને દાણા લાવ્યા. કાશીદાસ પટેલ ગદ્‌ગદ કંઠે થઈ ગયા.

પછી નિત્યાનંદસ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “આત્માનંદસ્વામી આદિ ભણનારા સંતો અમારા ભેળા ચાલો, પણ ગામોગામ લોટ માગી રસોઈ કરીને જમતા આવજો. કેમ જે, ગામમાં ત્રણ-ચાર સત્સંગીનાં ઘર હોય, તે અમારા ભેગા જે કાઠી, પાળા, સંઘ ને નંદરામ આદિ તેમનો રસોઈનો સામાન કરવો પડે. માટે તમે જમીને ભેગા થજો.”

પછી તે વાત નિત્યાનંદસ્વામીએ આવીને ભણનારા સંતોને કહી. ત્યારે સંતો રાજી થયા જે, ‘મહારાજે દયા કરીને સાથે લીધા !’ પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને કાશીદાસે નવરાવ્યા. પછી જમવા બિરાજ્યા ને જમીને થાળ દાદા ખાચર અને ઝીણાભાઈને આપ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કાઠી, પાળા ને સંત તે સર્વે જમી રહ્યા, ત્યારે મહારાજ પોઢ્યા. કાશીદાસ મહારાજના ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી મુકુંદ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “મહારાજને પોઢવા દ્યો.” પછી પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી સર્વ ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. પછી ચાલ્યા તે ગામ **દેવાણ** પધાર્યા ને ગામના દરબારે સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા અને દરબાર મહારાજની પાસે બેઠા ને રસોઈનો સામાન મંગાવ્યો. પછી આનંદસ્વામી ને સદ્ગુરુના સેવક રસોઈ કરવા લાગ્યા. જેરામ બ્રહ્મચારીએ થાળ કર્યો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. પછી જમીને ચળુ કરી, થાળ મુક્તાનંદસ્વામી અને આનંદસ્વામીને આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે **મહી નદી** ઊતર્યા. અને સામે કાંઠે કૂઈ છે તેની પાસે ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા.

પછી જળપાન કરીને બોલ્યા જે, "સુરતના હરિજન હરગોવિંદ આદિ તમે સાંભળો. આજ ગામ કારેલી રાત રહેવું છે, માટે તમે જઈને રસોઈનો સામાન ને ઘાસ-જોગાણ લો. ને ગામ બહાર ઊતરશું." ત્યારે મુનિબાવા કહે જે, "આનંદસ્વામીને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી ! તમે જાઓ." પછી તે ગયા ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામ **કારેલી**ના તળાવમાં ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જે સામાન લાવ્યા તેની રસોઈ કરીને મહારાજ જમવા પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. તે સમયે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો બોલ્યા જે, "મહારાજ ! સુરત પધારો છો ત્યારે સંતમંડળને તેડાવજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "કોણ તેડવા જાશે ?" ત્યારે **માધવદાસજી** કહે, "મહારાજ ! કહો તો હું જાઉં." ત્યારે મહારાજ કહે, "લિયો છાતીમાં ચરણ ને જાઓ." પછી

મહારાજ ગામ **આમોદ** પધાર્યા ને **દીનાનાથ ભટ્ટ**ને ઘેર આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા ને ગણપતે નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને દીનાનાથ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડ્યા. **શેઠ હરજીવન** હાથ જોડીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ છે ?" ત્યારે શેઠ બોલ્યા જે, "તમે જમવા પધારો ને કાઠી-પાળા તેમને સારુ રસોઈ તૈયાર થઈ છે, ને સંતોને પણ સીધાં આપવાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી! સંતો વાડીઓમાં છે, તેમને તેડાવી રસોઈ કરાવી જમાડીને આવજો." એમ કહીને મહારાજ શેઠને ઘેર થાળ જમવા પધાર્યા. અને જળે કરીને હરજીવને સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમીને મુક્તાનંદસ્વામીને આપ્યો. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો.

અને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે શેઠ હરજીવને મરમરા આપ્યા. તે મહારાજે સર્વેને આપ્યા. અને રસ્તે જાતાં નાગમાલો બોલ્યા જે, "મરમરાનો માર્ગ કીસે ?" ત્યારે સુરા ખાચર કહે, "તારું મોઢું." ત્યારે મહારાજ હસ્યા ને ગામ **બુવે** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **કાનદાસ પટેલ**ને ઘેર પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી. અને ગામ બહાર શિવાલય છે તેની આગળ બિરાજ્યા. અને ગવૈયા સંતોને કહે, "ગાઓ." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી ને સંતો જમીને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારા વિના ગાવણું દીપતું નથી." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "અમારા વિના ગાવણાં દીપે ?" પછી બોલ્યા જે, "વાલી લાગે છે વાલાજી તારી વાંસળી રે."

પછી મહારાજ કહે, "હવે ગાવણું દીપ્યું." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ

કહે, “**નર્મદા નદી** ઊતરવી છે.” ત્યારે ગામ કેલોદના હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમે અમારે ગામ પધારો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “બે ગાઉનો ફેર છે, તેથી નહિ આવીએ.” ત્યારે કાનદાસ પટેલ બોલ્યા જે, “આ ચરણ સારુ નાતના ટંટા માથે લીધા છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “આનંદસ્વામી ! તમે અત્યારે જાઓ.” ત્યારે સ્વામી કહે, “મેં અબી જાતા હું.” પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને પટેલને ઘેર પધાર્યા. અને કાનદાસ પટેલે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરી, થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો, પછી પોઢ્યા.

✲ તુઈરામની મદદથી નર્મદા ઊતર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને કાઠી ને પાળા તેમણે સહિત ચાલ્યા, તે ગામ **કેલોદ** પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને હરિજનના ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોયા. અને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ કાઠી, પાળાને જમાડ્યા અને ઘોડીએ અસવાર થયા. તે સમે ગામના હરિજને ભેટ મૂકીને ચરણનો સ્પર્શ કર્યો. પછી મહારાજે તેમને પાછા વાળ્યા ને ચાલ્યા તે ગામ **ભરૂચ** આવ્યા. અને વડ, તળાવ ને કૂઈ છે ત્યાં આવીને ઊતર્યા. પછી શહેરમાંથી હરિજન પૂજાનો સામાન લઈને આવવા માંડ્યા. તે ફૂલના હાર પહેરાવી ભેટ મૂકીને પગે લાગતા જાય ને બેસે.

તે સમે **તુઈરામ** ભારે પૂજાનો સામાન લઈને આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને ત્રણ વહાણનો પરવાનો સરકાર પાસેથી લાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, “ચાલો.” પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને નર્મદાને કાંઠે પીપળો છે તેને ફરતો ઓટો છે, તેના ઉપર ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. પછી એક વહાણમાં સંત ને પાળા બેઠા અને બીજા

વહાણમાં કાઠીના ઘોડા, ગાડીઓ ને બળદ તે ચડાવ્યાં. ત્રીજા વહાણમાં મહારાજ ને દાદા ખાચર આદિ કાઠી ને મુક્તાનંદસ્વામી તે બેઠા. પછી નદી ઊતરીને મહારાજ વહાણ બહાર આવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી નર્મદાના જળમાં, સંત-હરિજન સહિત નાહ્યા. અને બહાર આવીને વસ્ત્ર પહેર્યાં.

❊ નર્મદાએ કરેલી પૂજા તથા સ્તુતિ :

તે સમયે દિવ્યરૂપે જે નર્મદા તે પોતાની અનંત સખીઓ સહિત આવી અને મહારાજની પૂજા કરી. અને દિવ્ય એવાં જે વસ્ત્ર, આભૂષણ ને પુષ્પના હાર તે પહેરાવી પગે લાગી. અને હાથ જોડીને ગીર્વાણ એવાં જે સ્તોત્ર તેણે કરીને સ્તુતિ કરી. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “હે નર્મદા ! અમે પ્રસન્ન થયા છીએ. માટે તમારે જે માંગવું હોય તે માંગો.” ત્યારે **નર્મદા બોલ્યાં જે, “હે મહારાજ ! આ અવતારે કરીને તમે સર્વે તીર્થોને પવિત્ર કર્યાં. આ પણ ભ્રગુક્ષેત્ર આદિનું મોટું તીર્થ છે અને હું પણ સદાય મૂર્તિમાન આ જગ્યાએ રહું છું. માટે કૃપા કરીને તમારી મૂર્તિ પધરાવો.”** ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “શિખરબંધ મંદિર કરાવીને રેવતી, બળદેવ ને અમારી મૂર્તિ પધરાવશું.” પછી તે નમસ્કાર કરીને ગયાં.

પછી મહારાજ ગામ **અંકલેશ્વર** આવ્યા ને ગામની દક્ષિણાદી કોરે વાવ છે ત્યાં ઊતર્યા. સુરતના સત્સંગી સામાન લાવ્યા ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ઘોડીએ સવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ચોકી** પાસે **કીમ નદી**એ આવ્યા. અને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરી વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. મહારાજની કેડે સંત-હરિજન નાહ્યા ને મહારાજ વસ્ત્ર પહેરી ધાબળી ઉપર બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારી ટીમણ લાવ્યા તે જમવા લાગ્યા.

❊ સુરા ખાચરની રમૂજમાં પ્રગટનો મહિમા :

તે સમયે મોકા ખાચર માથે ઓઢીને માનસી પૂજા કરવા બેઠા. ત્યારે સુરા ખાચર મહારાજ સામે જોઈને હસ્યા થકા ભજન બોલ્યા જે, “જાનવી તટ જઈ કૂપ ખોદાવે, આપે ભૂલે ઓરનકું ભુલાવે.” તે ગાયું

પણ મોકા ખાચર ન સમજ્યા. ત્યારે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, "ભણે મોકા, ક્યાંનો માથે બાંધ્યો ?" ત્યારે મોકા ખાચર બોલ્યા જે, "ભણે, માનસી પૂજા કરતો હતો." ત્યારે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, **"માનસી પૂજા કરીએ તે તો આપણી આગળ આ બેઠા જમે છે. બીજો કોઈ ભગવાન હોય તો જાણીએ જે, તેને જમાડીએ."**

પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા જાય ને જમીને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા, તે ગામ **કારેલા** આવ્યું. ત્યાં ગામથી દક્ષિણાદી કોરે તલાવડી ને જાંબુડા છે; ત્યાં સુરત શહેરના હરિભક્ત આવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ગોવિંદ વાળંદ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! અહીં ઊતરો તો વતું કરું." પછી મહારાજે ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અને વતું કરાવી, તલાવડીમાં પાણીના વીરડા, તેનાથી કળશિયે કરીને નવરાવ્યા. અને શરીર લૂઈ વસ્ત્ર પહેર્યાં ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **કોસાડ** આવ્યા. ગામથી દક્ષિણાદી કોરે રસ્તાથી ઉગમણી કોરે વાડી છે ત્યાં આવી, ઘોડીએથી ઊતરીને વૃક્ષ હેઠે લૂગડાં પાથર્યાં હતાં, તેના ઉપર ઉત્તર મુખારવિંદે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "અમે છપૈયાપુરથી જ્યારે આવ્યા હતા ત્યારે આ કૂવા ઉપર રાત રહ્યા હતા."

પછી એમ બોલ્યા જે, "અમે તો અહીંયાં રાત રહેશું અને સંતો સર્વે સુરત જાઓ. શેઠ ગિરધરલાલની રસોઈ છે, તેથી સંતો સર્વે જાઓ. અને અમારા પાસે કાઠી, પાળા, સદ્ગુરુ ને તેમના સેવક ને નંદરામજી તે રહેશે. અને રસોઈનો સામાન લાવો ને વાડીને શેઢે ઘાસચારો છે, તે વાડીવાળાને પૂછો." પછી વાડીવાળો કહે, "ઘોડા ને ગાડીના બળદ સારુ બે રૂપિયા લઈશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી થાળ થયો તે જમીને ચળુ કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. સંતોને તેડવા મોકલ્યા હતા તે ચારસો સંતો આવ્યા ને મહારાજનાં દર્શન કરી દંડવત કરીને સૂતા.

પછી મહારાજ જાગ્યા ને પેશાબ કરીને બોલ્યા જે, "ક્યારે સંતમંડળ આવ્યાં ?" ત્યારે પાળા કહે, "રાત અડધી હતી ત્યારે આવ્યાં."

✲ તાપી નદીએ કરેલી શ્રીહરિની પૂજા તથા પ્રાર્થના :

પછી મહારાજ સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **તાપી નદી**એ આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરી વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. સંત, પાળા, કાઠી, હરિજન, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને અનંત કોટી મુક્ત તે સર્વે મહારાજની પાછળ નાહ્યા. મહારાજ શરીર લૂઈને ઊભા રહ્યા. તે સમયે તાપી નદીએ અમૂલ્ય એવાં જે વસ્ત્ર, ઘરેણાં ને પુષ્પના હાર તે પહેરાવ્યાં. અને સ્તુતિ કરીને બોલ્યાં જે, **"મારે કાંઠે રાત રહો ને સુરત શહેરમાં શિખરબંધ મંદિર કરાવીને તમારી મૂર્તિ પધરાવો."** ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ઠીક, અનેક જીવોનાં કલ્યાણ થાશે." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદી ઊતરીને કાંઠે આંબલીઓમાં જઈને ઊતર્યા. ત્યાં રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

ગામના સત્સંગી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "અરદેશર શેઠે એમ કહ્યું છે જે, 'આજ અવાશે તો આવીશ, નહીં તો કાલ જરૂર આવીશ; પણ હું સામૈયું લાવું ત્યારે ત્યાંથી ચાલવું, એમ મહારાજને કહેજો." પછી મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને થાળ જમવા પધાર્યા. તે થાળ જમતા જાય ને મુનિબાવા સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી છ વાર પંક્તિમાં ફરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી શહેરના હરિજન ફૂલના હાર, તોરા, બાજુબંધ ને ગુચ્છ તે મહારાજને ધરાવે. પછી મહારાજ સંતોને હાર આપે. પછી સંતોને કહ્યું જે, "વાજાં લઈને કીર્તન બોલો."

પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ફૂલના હાર ગવૈયા સંતોને આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." ત્યારે સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને થાળ પણ આવ્યો. **નારાયણ પટેલે** સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. અને થાળ ગવૈયા સંતોને મોકલાવ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા અને હરિજન ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા ને જળે કરીને **દયારામે** ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા, તે વિવિધ ભાતનાં ભોજન બ્રહ્મચારી જમાડતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડવા પીરસવા પધાર્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

❊ અરદેશર શેઠની પ્રાર્થના તથા સુરતમાં શ્રીહરિની સવારી :

તે સમયે શેઠ અરદેશર આવ્યા. તે સાહેબની પલટણ ને પડઘમ આદિ વાજાં અને હજારો મનુષ્ય ને મોટા મોટા શેઠ, વિદ્વાન ને બ્રાહ્મણ તેમણે સહિત આવ્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને ભારે હાર, તોરા, ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ સંગાથે વાત કરી જે, "હે મહારાજ ! ઘણા કાગળ લખ્યા તોપણ તમે ન પધાર્યા. આ ફેરે તો મારા ગરીબ ઉપર બહુ દયા કરી !" પછી મહારાજે નેત્રની સાને કરીને સમજાવ્યા ને શેઠને ફૂલના હાર આપ્યા. હરિજન મહારાજને હાર લઈને પહેરાવતા. પછી ઘોડી શણગારી, તેના ઉપર મહારાજ અસવાર થયા.

અને સોનાને ઈંડે લાલ છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને પડઘમ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને કાઠી, પાળા, સંતમંડળ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી ને હરિજન હજારો સાથે છે; ને શેઠ પાલખીમાં બેઠા ને સિપાઈ સંતોની પડખે ચાલે છે, જે રખે કોઈ બાઈઓ ઉપવાસ પડાવે નહીં ! એવી રીતે ગાજતે વાજતે **કતારગામ**ને દરવાજે થઈને શહેરમાં પધાર્યા. અને લક્ષાવધિ મનુષ્ય ને બ્રાહ્મણ વેદની ધ્વની કરી રહ્યા છે, ને સંતમંડળ પણ શ્લોક બોલી રહ્યા છે, ને મહારાજને કેડે હજારો બાઈઓ તે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ અષ્ટકવિનાં કીર્તન બોલે છે.

પછી મહારાજ **લાલકૃષ્ણની વાડી**માં ઘોડીએથી ઊતરી, બંગલા ઉપર ઊતર્યા. અને તેથી દક્ષિણાદી કોરે સંતમંડળ ઊતર્યા. આથમણી કોરે ઘોડા બાંધ્યા. ઉગમણી કોરે સંતોની રસોઈ થતી. સંતો જ્યાં ઊતર્યા હતા તેની પાસે મહારાજને બેસવા મંચ નાંખ્યો હતો. મહારાજના ભત્રીજા નંદરામજી તે મહારાજ પાસે ઊતર્યા હતા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જળે કરીને **સુરભાઈ**એ નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજને બેસવા મંચ નાંખીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "નાંખો." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેર્યો. સંતે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને મોજડી પહેરીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તે પગે લાગીને બેઠા. શહેરના સત્સંગી ફૂલના હાર પહેરાવી, પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો દેવાનંદસ્વામી આદિ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ફૂલના હાર આપીને થાળ જમવા પધાર્યા. **અંબારામે** જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ચાખડીએ

ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને પેશાબ કરીને હાથ ધોયા. જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર બિરાજ્યા ને સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “વાજાં મંગાવો.” પછી સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને શહેરના ગવૈયા પણ વાજાં લઈને સંતો ભેગા ગાવા લાગ્યા. તે શહેરના સર્વે ગવૈયા દેવાનંદસ્વામીના હાથ હેઠે રહી ગયા. અને તે ગવૈયા બોલ્યા જે, “કાલ ગવૈયો લાવીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવજો.” એમ કહીને તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને તે ગવૈયા ગયા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી ઝીલણિયાં બોલ્યા જે, “નારાયણ નામ લેને તું પ્રાણી રે.”

પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી જય સ્વામિનારાયણ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળના કોગળા કર્યા. અને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે શેઠ અરદેશર પગે લાગીને બેઠા ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “બાઈઓ જ્યારે ઊઠીને ચાલી ત્યારે બે-ત્રણ પુરુષો બાઈઓની ઠેકડીનું વચન બોલ્યા, ત્યાં તો હું પૂગ્યો. તે સિપાઈ પાસે ખૂબ મરાવીને પોરામાં બેસાર્યા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તેનું કેમ થાશે ?” ત્યારે સેવક કહે, “કાલ મધ્યાને કચેરીમાં ન્યાય થાશે.” પછી મહારાજ સુખાળા થયા ને શેઠ સંગાથે વાત કરીને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ફૂલના હાર પહેર્યા. અને ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા, તે ફૂલના હાર પહેરાવી, ભેટ મૂકી, ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેસે. પછી ગોખમાં બિરાજ્યા ને પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે આવ્યા. આનંદસ્વામીએ જળે કરીને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને

થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે દૂધપાક ડંકા ભરી ભરીને આપતા જાય અને મહારાજની કેડે જેરામ બ્રહ્મચારી ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી, તે નાના પ્રકારનાં વ્યંજન, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસે. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને હાથમાં રૂમાલ લઈને ઉતારે પધાર્યા. પછી જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને મોજડી પહેરીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિભક્ત પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. શહેરના ગવૈયા પણ આવ્યા ને દેવાનંદસ્વામીની સાથે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે દેવાનંદસ્વામીની હારે કોઈથી ગવાયું નહીં. પછી જે નવો ગવૈયો લાવ્યા હતા તે ને દેવાનંદસ્વામી બેય ગાવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “કેમ સ્વામી ?” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “ગવૈયો ઠીક છે !” પછી મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને ફૂલના હાર ને બરફીની માટલી અલાવી. પછી બીજા ગવૈયાને ફૂલના હાર ને પ્રસાદી આપી. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન” પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ કહે, “રાખો” એમ કહીને બોલ્યા જે, “હમણાં પુરુષમાત્રને ઊઠવા દેશો નહીં. બાઈઓ પ્રથમ ઊઠો.” ત્યારે અરદેશર શેઠ કહે, “સારું મહારાજ.” પછી બાઈઓ ઊઠીને દરવાજા બહાર ગયાં ત્યારે પુરુષને ઊઠવાની રજા આપી.

❊ સાહેબના બંગલે પધરામણી :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા ને ભગવાન ક્ષત્રિયે નવરાવ્યા. પછી જમવા બિરાજ્યા ને નાના પ્રકારનાં જે થાળનાં ભોજન તે જમીને ચળુ કર્યું. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે અરદેશરભાઈ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ !

સાહેબ કહે છે જે, 'સ્વામિનારાયણ અહીંયાં આવે તો અમારે મળવું છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, આપણે ત્યાં જઈશું." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર તથા મોજડી પહેરી પાળાને સાથે લઈને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે શહેરના પંડિત આવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો." ત્યારે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "અમે શાસ્ત્રે કરીને જાણીએ છીએ જે, તમે કળિયુગને વિષે આવો સદ્ધર્મ માર્ગ પ્રર્વતાવ્યો છે, તે ભગવાન વિના હોય નહીં. આવા સનાતન ધર્મનું સ્થાપન કર્યું, તે ભાગવતમાં ને સ્કંદપુરાણમાં વાસુદેવમાહાત્મ્ય છે તેમાં સ્પષ્ટ વાત છે."

ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "જેમ તમે કહો છો એમ જ છે." પછી મહારાજે તેમને દક્ષિણા અપાવી અને ફૂલના હાર ને બરફીની માટલી આપી. અને તે મહારાજને પગે લાગીને ઊઠ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને મુનિબાવે જળે કરીને નવરાવ્યા, ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એમ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને બિરાજ્યા.

તે સમયે પડઘમ વગેરે વાજાં ને પલટણ લઈને શેઠ અરદેશર આવ્યા અને મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ તૈયાર થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા અને કાઠી, પાળા તે સર્વે તૈયાર થયા. અને મોટા મોટા સંતો ચાર-પાંચ ભેગા લીધા. અને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને પડઘમ વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને સાહેબને બંગલે પધાર્યા. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ચાલ્યા, ત્યાં તો સાહેબ ટોપીઓ ઉતારીને સામા આવ્યા.

મહારાજ ભારે સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. પછી સાહેબ બોલ્યા જે, "સ્વામિનારાયણ ! તમારા મેળાપની બહુ ઈચ્છા હતી, તે અરદેશરના જોગે કરીને પૂરી થઈ. અને અમારું શહેર પાવન કર્યું." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારા રાજે કરીને વસ્તીને બહુ સુખ છે." ત્યારે સાહેબ બોલ્યા જે, "તમારા ઉપર અંગ્રેજ સરકારનો ઘણો રાજીપો છે જે, તમે કાઠી, કોળીને વશ કર્યા ને આવો ધર્મ ચલાવ્યો છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સાહેબના સાહેબ રાજી છે તો આપ સાહેબ રાજી હો તેમાં શું કહેવું !" પછી મહારાજની બ્રાહ્મણ પાસે પૂજા કરાવી. ને ફૂલના હાર, બાજુબંધ, તોરા તે પહેરાવ્યા અને ભારે થાળ આગળ મેલ્યા. પછી મહારાજે રજા માંગી ને સંતોની પૂજા કરાવી.

પછી મહારાજ ચાલ્યા ને સાહેબ વળાવવા આવ્યા. મહારાજે ના પાડી ત્યારે ટોપીઓ ઉતારીને ઊભા રહ્યા. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે વાજતે ગાજતે ઉતારે પધાર્યા. પછી ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા અને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોયા. જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિભક્ત પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ સાહેબને મળ્યા તે વાત કરી. પછી સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા.

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને ઊઠ્યા અને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. નંદરામજીએ નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય અને છપૈયાની વાત પૂછે, તેનો ઉત્તર નંદરામજી આપતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરી અને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે બેઠા. તે સમે ગામના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા.

તે ભગુ પટેલે ભાગવતનું પુસ્તક લખાવેલું આપ્યું, ને પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. **અંબારામ મહેતાજી**એ ગાડી-બળદ આપ્યાં ને પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. **ભગુ પટેલે** પ્રથમ એક ભાગવતનું પુસ્તક મુક્તાનંદસ્વામીને લખાવીને આપ્યું હતું. તે મહારાજની પ્રસાદીનું કરાવ્યું. તે ભાગવત હમણાં ગઢડાના મંદિરમાં છે.

પછી મહારાજે સત્સંગીને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. અને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ભગુ પટેલે નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. જમતા જાય ને સત્સંગીને બોલાવતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને ચાખડીએ ચડીને સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને માલપૂડા પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી અને મોજડી પહેરીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે મહારાજે કાઠીઓને ચકમા(કામળી) લઈને આપ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામીએ વડતાલના મંદિર સારુ રસોઈ કરવાનાં ભારે ભારે વાસણ લીધાં.

❊ સુરતના નવાબે મહારાજની પધરામણી કરાવી :

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલ્યા. પછી પગે લાગીને બેઠા. તે સમે નવાબ સાહેબના જાસુદ મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "નવાબ સાહેબ દિદાર(દર્શન) કરને(દેવા) બોલાવે છે." પછી અરદેશર બોલ્યા જે, "પધારો મહારાજ !" ત્યારે મહારાજ કાઠીને કહે, "ઘોડે પલાણ માંડો અને પાળા સર્વે સાબદા થાઓ. છ-સાત મોટેરા સંતો ચાલો." પછી મશાલો થઈ ને કંઠને વિષે મસ્તક ઉપર ફૂલના હાર બિરાજે છે, ને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને પડઘમ વાગી રહ્યાં છે, ને ચાલ્યા તે નવાબને બંગલે ગયા. મહારાજ ઘોડીએથી

ઊતરીને નવાબના બંગલામાં ચાલ્યા. અને નવાબ પણ સામા આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "પધારો !"

પછી મહારાજ ભારે સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. અને કાઠી ઘોડેથી ઊતરી, ઢાલ-તરવાર સોતા ખુરસી ઉપર બેઠા. ત્યારે છડીદાર બોલ્યા જે, "અદપસે બેઠના." ત્યારે મહારાજ કહે, "એ તો ડુંગરી રાજા (પર્વત પ્રાંતના ગામડિયા રાજા) છે. તે કોઈ ચાર ગામના રાજા, ને કોઈ પાંચ ગામના, ને કોઈ આઠ ગામના રાજા છે, ને ઊંચા આસને બેસનારા છે." ત્યારે નવાબ છડીદારને કહે, "મત બોલો, બેઠને દો." પછી મહારાજે કુરાનની વાત કરી જે, "પાક ને નાપાક દો હે. ઉનમેં વર્ષાત કરકે હોતા હે સો પાક હે, ઔર જો પેશાબ કરકે હોતા હે સો નાપાક હે. સો નાપાક હે સો ન ખાના ઔર પાક હે સો ખાના." એવી રીતની મહારાજે વાત કરી.

તેને સાંભળીને નવાબ સાહેબ ખુશી થયા. અને મહારાજને ગુલાબનું પાણી છાંટ્યું, અત્તર ચરચ્યું. પછી પાનબીડાં મહારાજને આપીને સર્વેને આપ્યાં. પછી મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સર્વે કાઠી, પાળા ને સંત તેમને પહેરાવ્યા. પછી નવાબ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હમારે જેસા કંઈ કામકાજ હોય તો કહિયો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, કહેશું." પછી રજા માંગી અને ઘોડીએ અસવાર થઈને વાજતે ગાજતે ઉતારે પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરીને જળે કરી હાથ ધોવડાવ્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી કાઠીઓની વાત કરી જે, "અમારા સામું તો કોઈ જુએ નહીં અને હાંડિયું ને ચંદ્રમા સામું જોયા કરે. અમે નવાબને વાત કરી તે બહુ રાજી થયા." એમ વાત કરીને થાળ જમવા પધાર્યા. અને મુનિબાવાએ નવરાવ્યા ને થાળ જમીને મુનિબાવાને આપ્યો." પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'વડતાલથી વિચરણ કરતા સુરત પધાર્યા, શહેરમાં દર્શન દીધાં ને અલૌકિક લીલા કરી તથા અંગ્રેજ સાહેબ અને નવાબને મળ્યા' એ નામે ઓગણએંશીમો વિશ્રામ ॥૭૯॥

વિશ્રામ - ૮૦

સુરતમાં ઉત્સવ ને કાનમ, વાકળ ને ભાલમાં વિચરણ કરી ગઢપુર આગમન

પછી સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને મોજડી પહેરી મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે નવાબ સાહેબે પોશાકની છાબ મોકલી. તે વાજાં વાગી રહ્યાં હતાં. તે આવીને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભારે પોશાક મહારાજ પાસે મેલ્યો. પછી મહારાજે પણ ભારે રેંટો મોકલાવ્યો. પછી મહારાજ ઊઠ્યા અને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. પછી સ્નાન કરી થાળ જમીને ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય અને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાલ્યા તે ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરી અને પાળાને સાથે લઈને મંચ ઉપર બિરાજ્યા.

❊ પીરુશાને ત્યાં મહારાજે પધરામણી કરી :

સંતો સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે અરદેશરભાઈ બોલ્યા જે, "પીરુશાને ત્યાં પધારો !" ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું, આરતી કરીને જાશું." પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. અને આરતી-ધૂન ને

શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે નાના પ્રકારનાં વાજાં આવ્યાં ને મહારાજ પણ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કાઠીના અસવાર, પાળા ને મોટેરા સંત ને હરિભક્ત તે મહારાજની સાથે હજારો મનુષ્ય છે, ને હજારો મશાલો બળે છે; એવી રીતે મહારાજ શેઠ પીરુશાને ત્યાં પધાર્યા. પીરુશાએ સન્માન કર્યું અને ચાર ઘડી ત્યાં બેઠા. પછી વાજતે ગાજતે ઉતારે પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારી બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા અને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કર્યું. પછી શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરી ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અરદેશર શેઠ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલે ચાલવું છે અને કાઠી પણ અકળાય છે, ને કહે છે કે, 'ઘણાય દિવસ થયા." ત્યારે શેઠ બોલ્યા, "કાલ મારે ત્યાં પધરામણી છે અને અમારે તો બે માસ રાખવા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રહ્માનંદસ્વામીને વડતાલના મંદિરનું કામ ચાલે છે. તે એમને બહુ કામ છે." એમ કહીને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને અરદેશર શેઠ બેઠા. મહારાજે સ્નાન કરી થાળ જમીને શેઠને આપ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી શેઠ કહે, "ગવૈયા સંતોને બોલાવો." પછી મહારાજ કહે, "પ્રેમાનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી પાળા જઈને બોલાવી લાવ્યા. પછી તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં તે લઈને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ પણ ભેગા ચપટી વગાડતા જાય ને ગાતા જાય. અને ઠૂમરીનાં પદ બોલવા માંડ્યા.

પછી શેઠે દશ શેર સાકર મંગાવી. પછી જળ કરીને મહારાજે જરાક પીધું, ને પછી ગવૈયા સંતોને પાયું. પછી મહારાજ કહે, "હવે રાખો." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "વડતાલના મંદિરનું કારખાનું ચાલે છે ને કાગળ પર કાગળ આવે છે; માટે ચાલવાની તૈયારી કરો." ત્યારે મહારાજ

કહે, "શેઠને અને ગામના સત્સંગીને તો બે માસ રાખવા છે, પણ આપણે રહેવાય એમ નથી. કેમ જે, કાઠીને પણ ઘેર કામ હોય. તે પણ બોલી શકતા નથી, પણ અકળાય છે. માટે પરમદાડે જમીને ચાલીએ." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી શહેરના સત્સંગી બહુ દિલગીર થવા માંડ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "ઊઠો, મહારાજને પોઢવા દ્યો." પછી સર્વે ઊઠ્યા ને મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વતું કરાવ્યું ને બહિર્ભૂમિ જઈને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ મટિયાવી, દંતધાવન કર્યું. અને ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરી શરીર લૂછ્યું. અને શહેરના હરિજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી હાથમાં રૂમાલ લઈને મોજડી પહેરી. અને ફૂલના હારે કરીને ગરકાવ થઈ રહ્યા છે ને આવીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા, તે મહારાજ પહેરીને સંતમંડળને આપતા જાય. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. પ્રેમાનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને જેરામ બ્રહ્મચારી સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને રસોઈવાળાને થાળ આપ્યો.

પછી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને બિરંજના ડંકા ભરી ભરીને પીરસવા માંડ્યા. તે સર્વેને પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો મહારાજો !" પછી સંતો જમવા લાગ્યા. પછી મહારાજ તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા તે પાન કર્યું. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ભાલને વિષે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ચરણે ચંદન ચર્ચીને

છાતીમાં લીધાં. પછી ભેટ મેલી અને ઊતરી, પોંચી પહેરાવી પગે લાગ્યા. પછી ભગુજી પાળા બોલ્યા જે, "જેને પૂજા કરવી હોય તે કરો ને પૂજા કરી રહ્યા હોય તે છેટે રહો." પછી સર્વે પૂજા કરી રહ્યા ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા અને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી તરત ઊઠ્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. હરિજન આવીને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ તે સંતોને આપતા જાય.

⁂ અરદેશર શેઠે મહારાજને વાડીએ પધરાવી પૂજા કરી :

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે અરદેશર હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, કાઠી, પાળા ને હરિજન, તેમણે સહિત મારી વાડી પવિત્ર કરવા પધારો. અને અયોધ્યાવાસી જે નંદરામજી ને ગોપાલજી એ સર્વેને સાથે લેજો. અને જગ્યા સાચવવા સારુ સિપાઈને મોકલીશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો, કોઈ રહેવા પામે નહીં." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા અને સરકારની પલટણ આવી ને પડઘમ વિગેરે નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગ્યાં.

તે સમયે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મસ્તક ઉપર પાઘ તેના ઉપર હાર ને તોરા લટકી રહ્યા છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને હજારો મશાલો થઈ છે, ને ચાલ્યા તે મુનિમંડળ મહારાજ સામું જોતા જાય, ને છડીદાર નેકી પોકારી રહ્યા છે. તે સમયે અક્ષરધામ અને શ્વેતદ્વીપના મુક્ત, તે પણ જયજય કરતા થકા ભેળા ચાલ્યા આવે છે. અને જેમ ચકોર ચંદ્ર સામું જોઈ રહે તેમ મહારાજનાં દર્શન કરે છે. અને 'ચાલો ચાલો' એવો શબ્દ ઉચ્ચાર થઈ રહ્યો છે. એવી શોભાએ સહિત

શેઠની વાડીમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતર્યા. પછી શેઠે હાથે ઝાલીને ભારે સેજવટ(પલંગ) ઉપર બેસાડ્યા. અને મહારાજના ભત્રીજા તેમને ગાદીતકિયા નંખાવી આપ્યાં. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્ગુરુને આસન નાંખી આપ્યાં અને બીજા સંતોને મોદ પાથરીને બેસાડ્યા. ગવૈયા સંતો પણ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા.

પછી શેઠ અરદેશરે ભારે પૂજાનો સામાન મંગાવ્યો. અને મહારાજને સુવર્ણમય સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવી. અને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, એક રેંટો કેડે બંધાવ્યો ને એક ભારે રેંટો ખભે નંખાવ્યો. અને ભારે શાલનો જોટો ઓઢાડ્યો ને ઊતરી પહેરાવી. ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને થાળ ભરીને રૂપિયા ભેટ મેલ્યા. ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને તોરા ને બાજુબંધ ધરાવ્યા. પછી આરતી ઉતારી અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગવા લાગ્યાં. શહેરના શાહુકારો ભેટ મેલી મહારાજને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજના ભત્રીજા નંદરામજી ને ગોપાલજી તેમને ચાંદલા કરીને શેલાં, પાઘડીઓ ભેટ મેલી અને ફૂલના હાર પેરાવી પગે લાગ્યા. પછી સદગુરુને ભારે પછેડીઓ ઓઢાડી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને બીજા સંત, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, પાળા ને બરકમદાર તેમને માદરપાટનાં ધોતિયાં ઓઢાડ્યાં ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી મહારાજ કહે, "ચાલો ઉતારે." પછી સભા સર્વે ઊભી થઈ ને શેઠે મહારાજનો હાથ ઝાલ્યો ને ઘોડી પાસે લાવ્યા. મહારાજ શેઠને ફૂલના હાર આપીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ચાલ્યા તે બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને હજારો મશાલો થઈ છે, ને શહેરના લાખો મનુષ્ય, તેમણે સહિત ગાજતેવાજતે ઉતારે પધાર્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોયા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી મસ્તકે ભારે શ્વેત મોળિયું બાંધ્યું. અને મોજડી પહેરીને

ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા. શહેરના સત્સંગી ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને ભેટ મેલે ને પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો પણ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી થાળ થયો ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા. તે ગવૈયા સંતોને હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા અને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. અને ગોપાલજીએ જળે કરીને ચરણ ધોયા ને જળના કોગળા કરી થાળ જમ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા, તે ચાર-ચાર પીરસતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, ભજિયાં, વડાં, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસનારા સંતો પીરસે. પછી મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બોલ્યા જે, “કાઠીને કહીએ જે, ઘોડા સાબદા કરો ને પાળા સર્વે સાબદા થાઓ.”

❊ અરદેશર શેઠને પાઘ આપી, કૃષ્ણદાસનું લૂગડું માથે બાંધ્યું :

પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. શેઠ અરદેશર સાહેબની પલટણ, પડઘમ ને શહેરના શાહુકાર તેમને બોલાવી લાવ્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજને ગુલાબના તોરા, ગુચ્છ ને હાર પહેરાવ્યા. પછી સર્વે તૈયાર થયા ને મહારાજને પાલખીમાં બેસાડ્યા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને મુનિમંડળ, સંન્યાસી, બ્રહ્મચારી, કાઠીના અસવાર, પાળા ને અંગ્રેજની પલટણ તે આગળ ચાલે છે; ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ઊભી બજારે ચાલ્યા ને શેઠ અરદેશર પાલખીની પાસે ચાલ્યા આવે છે. અને મહારાજે શ્વેત પાઘ બાંધી હતી ને ફૂલના તોરા ઝૂકી રહ્યા હતા, તેણે સહિત પાઘ શેઠને આપી. અને **કૃષ્ણદાસ** પાસે લૂગડું માંગી લઈને માથે બાંધ્યું. અને શેઠે તે પાઘ પોતાના હાથમાં રૂમાલ હતો તેમાં એમ ને એમ લીધી, ને પોતા પાસે ઉમેદ હરિજન હતો તેમને આપી. અને કહ્યું જે, “આમ ને

આમ ઘેર મેલી આવો.” પછી શેઠે તે પાઘની બરોબર કાચનું ફાનસ કરાવી, તેમાં હાર ને તોરા સહિત જતન કરીને તે પાઘ રાખી છે. તે સંત-હરિજનને દર્શન કરાવે છે.

શેઠને એવો સંકલ્પ હતો જે, ‘મહારાજની પ્રસાદીની એવી વસ્તુ મને મળે, જેણે કરીને મહારાજની મૂર્તિ સદાય સાંભરે.’ માટે પોતાના ભક્તના મનોરથ પૂર્ણ કરવા સારુ એ પાઘ આપી. અને કૃષ્ણદાસે પણ વર્તમાન ધાર્યાં હતાં. ને એમ સંકલ્પ કર્યો હતો જે, ‘જો સ્વામિનારાયણ ભગવાન હોય, તો મારી પાસેથી લૂગડું માંગી લઈને માથે બાંધે.’ માટે તેમનો પણ મનોરથ પૂર્ણ કર્યો. આવી રીતે વાજતે ગાજતે મહારાજ શહેર બહાર આવ્યા. અને ભારે ચોક આવ્યો ત્યારે પાલખી ઊભી રાખી અને મહારાજ ઊતરીને ઊભા રહ્યા. અને શેઠને મળ્યા ને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી શહેરના સત્સંગીએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગી ગદ્‌ગદ કંઠે થયા. અને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, **“હે મહારાજ ! આવા ને આવા સદાય હૃદયને વિષે નિરંતર રહેજો ને અંતકાળે વહેલા તેડવા આવજો.”**

પછી મહારાજે કરુણાદષ્ટિએ કરીને સર્વે હરિજન સામું જોયું અને ફૂલના હાર સર્વેને આપ્યા. અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને શેઠને કહ્યું જે, “હવે તમે સર્વે ઊભા રહો.” ત્યારે શેઠ અરદેશર ગદ્‌ગદ કંઠે થઈ ગયા, ને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! પંદર સરબંધીને ભેગા મોકલું છું. તે તમારી નજરમાં આવે ત્યાં લગી લઈ જજો.” પછી મહારાજ કહે, “સર્વે ઊભા રહો, કોઈ અમારા ભેગા આવશો નહીં.” એમ કહીને ઘોડી ઉપાડી. પછી જેને આવવું હતું તે નદી ઊતરીને ગામ **કોસાડ** આવ્યા. ગામથી દક્ષિણાદી કોરે ઊતર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે ઉગમણે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મહારાજ બોલ્યા જે, “મને(પ્રસાદાનંદસ્વામીને) અને એક બીજા, એ બે સંતને ભરૂચ મોકલો જે, પરમદાડે સવારે ત્રણ વહાણ

લાવીને રાખે." એમ અમારા સામો હાથ કરીને કહ્યું. ત્યારે હાથ જોડીને અમે બેય જણ બોલ્યા જે, આ દેશના અમે ભોમિયા નથી, માટે ભોમિયા હોય તેમને મોકલો. ત્યારે મહારાજ કહે, "લ્યો, બીજાને મોકલીએ." પછી ભોમિયાને મોકલ્યા. અને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

❊ સુરતના પીરુશાને અંતકાળે દર્શન દઈ ધામમાં તેડી ગયા :

હવે શેઠ અરદેશર ને તેમના ભાઈ પીરુશા તેમને તો સત્સંગ નહોતો, પણ મહારાજનાં દર્શન કર્યાં હતાં. પછી જ્યારે દેહનો અંત આવ્યો ત્યારે શરીરમાં બહુ પીડા થવા માંડી. પછી તેમના જે પીર પયગંબર તથા દેવ-દેવીઓ તેમને સંભાર્યા, પણ કોઈએ સહાય ન કરી. ત્યારે પ્રભુતાનંદસ્વામીએ કહાવી મોકલ્યું જે, "તમે મહારાજને સંભારો." પછી પીરુશાએ મહારાજને સંભાર્યા ને કહ્યું જે, "સ્વામિનારાયણ જો ભગવાન હોય તો મારી આ વખતે રક્ષા કરો. અને અમારા પયગંબર ને દેવ-દેવી તો સર્વે જૂઠાં પડ્યાં. મારી કોઈએ સહાય કરી નહીં." પછી એવી રીતે સ્મરણ કરતાં મહારાજ આવ્યા. તે જેવા અરદેશરને ઘેર પધાર્યા હતા તેવી રીતે ધામધૂમે સહિત આવ્યા અને પીરુશાના માથા ઉપર હાથ મેલ્યો. અને મહારાજ બોલ્યા જે, "પીરુશા ! ચાલો આ રથમાં બેસો. અમે તમને તેડવા આવ્યા છીએ." ત્યારે પીરુશા બેઠા થયા ને ગદ્‌ગદ કંઠે થઈને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હું તો બહુ પાપી છું. તે તમારી ને અરદેશરની નિંદા કરનારો છું, તોપણ મારી ઉપર દયા કરી !?" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે અમને હાથ જોડીને પગે લાગ્યા હતા, માટે તમને અમે તેડવા આવ્યા છીએ."

પછી પીરુશાએ મંદિરમાં ખબર કરી અને રસોઈ મોકલાવી કહ્યું જે, "મહારાજ મને તેડવા આવ્યા છે." અને પોતાની નાતના જે પારસી

ને તેમના ગુરુ તેમને કહ્યું જે, “જો ભાઈ, આપણો ધર્મ તો બિલકુલ જૂઠો છે; આપણા પીર પયગંબર તે પણ જૂઠા છે. અને સ્વામિનારાયણ તો સાક્ષાત્‌ ભગવાન છે. તે મને તેડવા આવ્યા છે ને અનંત વિમાન લાવ્યા છે. માટે તમે સર્વે આપણો ધર્મ મેલીને સ્વામિનારાયણનું ભજન કરો, નહીં તો જમ જરૂર ધોકા મારીને લઈ જાશે.” એવી રીતે ઘણીક વાત કરી અને દેહ મેલીને મહારાજ સાથે ગયા.

એમ **કુસંગીને પણ જો મહારાજની લીલા કે ચરિત્ર સાંભરી આવે તો તે પરમપદને પામે છે. માટે આ જે મહારાજનાં ચરિત્ર તેમને નિત્ય ગાવાં ને સંભાળવાં એ જ સર્વે સારનો સાર છે.** તે શ્રીજીમહારાજે વચનામૃતમાં કહ્યું છે જે, “અમે મોટા મોટા સમૈયા કરીએ છીએ તેનું એ જ પ્રયોજન છે જે, અંત સમયે ભગવાનની મૂર્તિ ભૂલી ન જવાય ને સંત, હરિજન કે બ્રહ્મચારી તે સાંભરી આવે તો તેને જોગે ભગવાનની મૂર્તિ પણ દેખાય, ને તે જીવ પરમપદને પામે. અને જો કોઈ પાપી જીવ હોય ને તેમને પણ જો અંત સમયે સાધુ હરિજન સાંભરે તો તે જીવ પણ પરમપદને પામે.” અને મુક્તાનંદસ્વામીને પણ મહારાજે એમ વાત કહી. ને સ્વામીએ તે ઉપર પદ કર્યાં છે જે,

મારો મત કહું તે સાંભળો..વ્રજ૦ તજો સાધનનો સહુ આમળો..વ્રજ૦
ગુરુ સંત તે હરિનું ભજન કરે..વ્રજ૦ જે પ્રગટરૂપ હરિ વિચરે..વ્રજ૦
મેં લીલા સુંદર પ્રગટ કરી..વ્રજ૦ તેને ગાવી સુણવી હરખ ભરી..વ્રજ૦
એવો મારો મત જે જાણશે..વ્રજ૦ મુક્તાનંદ મહાસુખ માણશે..વ્રજ૦

એવી રીતે સુરતમાં અનંત જીવનો ઉદ્ધાર કરીને **કોસાડ** ગામ રાત રહ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. શહેરના સત્સંગીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને સરબંધીને મહારાજ કહે, “તમે પણ જાઓ, ને શેઠને નારાયણ કહેજો.” એમ

કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા અને ચાલ્યા તે **ચોકી**એ આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને **કીમ નદી**ને કાંઠે બિરાજ્યા. જળના કોગળા કરીને ટીમણ કર્યું અને જળપાન કરીને મહારાજ બોલ્યા જે, "સર્વે ટીમણ કરી રહ્યા ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "હા મહારાજ." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા, તે ગામ **અંકલેશ્વર** આવ્યા. અને ગામથી દક્ષિણાદી કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી રસોઈનો સામાન મંગાવ્યો અને સંત ને બ્રહ્મચારી રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજે થાળ જમીને ઝીણાભાઈને આપ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઊભા થઈને બોલ્યા જે, "રસોઈને શી વાર છે ?" ત્યારે આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "રસોઈ તો તૈયાર હુઈ હૈ, ઔર ઘી તો આયા નહીં હે." ત્યારે મહારાજે સાથે મશાલ લેવડાવી અને ગામમાં પધાર્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને મહારાજે કહ્યું જે, "ઘીની શી વાર છે ?" ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "ઘીનાં તપેલાં ભરીને મેલ્યાં છે." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઘીનાં તપેલાં સંતો પાસે લેવડાવી, ઉતારે આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. પછી ચાલ્યા તે **રેવા નદી**એ આવ્યા. ને ત્યાં ત્રણ વહાણ મંગાવ્યાં હતાં. તે એક વહાણમાં સંતો ને મહારાજ બેઠા. બીજામાં કાઠી ને ઘોડા અને ત્રીજા વહાણમાં ગાડીઓ ને બળદ ચડાવ્યાં. પછી સામે કાંઠે ઊતર્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમારા ભેળા ચાલનારા સંતો હોય તે સર્વેને આવો મળીએ." પછી મળીને સર્વેને રજા આપી. અને ઘોડે સવાર થઈને બોલ્યા જે, "ગઢડાના ભણનારા સંતો અમારા ભેગા ચાલો." એમ કહીને ઘોડી ઉપાડી, તે ગામ **દોરા** પધાર્યા અને **જીજીભાઈ**ને ઘેર ઊતર્યા. ત્યાં ઘોડા ફળીમાં બાંધ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે

બિરાજ્યા. જીજીભાઈ અને ગામના હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. અને ઘોડાને સારુ ગોળ લાવ્યા. મહારાજ કહે, "રહેવા દ્યો." ત્યારે જીજીભાઈ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! અમારે ફરી ફરીને આવો અવસર ક્યારે મળશે !?" ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું"

પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા ને જીજીભાઈએ મહારાજને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બેઠા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને તૈયાર થયા. ત્યાં તો **ગોપાળજી** થાળ લઈને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કાઠી અને પાળા તેમને પણ જમાડીએ." ત્યારે જીજીભાઈ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સંતોને પણ રસોઈ તૈયાર થઈ છે." પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા અને કાઠી, પાળા ને સંત તેમને પણ જમવા બેસાડ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. પછી દહીં લાવ્યા તે પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી જળપાન કરીને તરત ઘોડીએ અસવાર થયા. કાઠી, પાળા ને સંત તે સર્વે તૈયાર થઈ ચાલ્યા, તે આંબા હેઠે આવીને ઊભા રહ્યા. મહારાજ બોલ્યા જે, "આંબા સારા છે !" ત્યારે જીજીભાઈ બોલ્યા જે, "પ્રેમાનંદસ્વામી સત્સંગમાં નહોતા આવ્યા તે મોર આ ગામમાં રહ્યા હતા. તે દિવસના આંબા વાવ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

પછી ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **બદલપુર** આવ્યા. ગામ બહાર આંબાવાડિયામાં ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી બોલ્યા જે, "ગામ ખંભાતના સત્સંગીને ખબર કરો જે, સવારના પહોરમાં કાઠી, પાળા ને સંત તેમને સહિત મહારાજ આવશે." એવી ખબર મોકલાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને કાઠી-પાળાને સંતે રસોઈ કરીને જમાડ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને સાબદા થઈને શહેર **ખંભાત** આવ્યા. ગામથી ઉગમણી કોરે ઊભા રહ્યા. શહેરમાંથી સત્સંગી ને કુસંગી તે સર્વે આવવા માંડ્યા અને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરી હાર પહેરાવ્યા. અને સૂતરફેણીની માટલીઓ મહારાજની આગળ મેલી. તે મહારાજ કાઠીઓને આપે ને સત્સંગીને હાર આપે. પછી સત્સંગી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! રસોઈ કરાવીએ જમવા રહો." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે અને મુક્તાનંદસ્વામી ચાલીશું. ભણનારા સંતો જમીને આવશે." એમ કહીને મહારાજ ચાલ્યા, તે ગામ **ગુડેલ** આવ્યા.

જીભાઈ મહારાજના ભેગા હતા. તેણે રજા માંગીને ઘોડી ઉપાડી, તે ગામમાં જઈને ખબર કર્યા જે, "મહારાજ આવે છે." પછી ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતેગાજતે જીભાઈના ફળિયામાં આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. મહારાજ કહે, "તમારે ઘેર ઘઉંના રોટલા કરાવો ને રીંગણાં લાવો અમે શાક કરીએ." પછી મુક્તાનંદસ્વામીએ શાક સુધાર્યું ને મહારાજે શાક કર્યું. પછી જીભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને શાકનાં વખાણ કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને કાઠી, પાળા અને સંત તેમને તાણ કરીને જમાડ્યા. અને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામી, તમે કાલે આવજો." એમ કહીને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા.

❊ ધોલેરામાં થાળ જમી ભક્તોને જમાડ્યા :

પછી ઘોડા ઉપાડ્યા, તે ગામ **મીતલી** આવ્યા. ત્યાંથી બે પાળાને ચાલતા કર્યા જે, "ધોલેરે જઈને ખબર કરો." પછી પાળા ચાલ્યા ને મહારાજે ઘોડા પાયા ને જળપાન કર્યું. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે જેમ જેનાથી ચલાય તેમ ચાલવા માંડ્યા. તે ગામ

આંબલી થઈને ગામ **ધોલેરા** પધાર્યા ને **પુંજાજી**ને ઘેર આવીને ઊતર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે મંદિરની ખબર પૂછી અને મંદિરમાં પધાર્યા. મદનમોહનનાં દર્શન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી **શેઠ ડોસાભાઈ** આદિ હરિજન મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મહારાજ મળ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને **ખીમા પટેલે** સ્નાન કરાવ્યું. પછી વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતિયા લાડુ તાણ કરીને પીરસ્યા. અને જળે કરીને હાથ ધોઈ, મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરી સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પુંજાજી, ભોજાભાઈ આદિ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! હવે તો વહેલા ચાલજો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું”

અને પુંજાજીનાં ઘરનાં (સભ્યો અજુબા, ફૂલીબા) તેમને મહારાજની ખબર ન હોય છતાં જ્યારે મહારાજ આવનાર થાય ત્યારે આગળથી થાળનો સામાન તૈયાર કરે. એ રીતે તેમને જણાતું. પછી મહારાજે જળપાન કર્યું અને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન” પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને ભગુજીએ જળે કરીને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને થાળવાળા હરિજનને થાળ આપ્યો. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ફેંટાની બોકાની વાળી. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા.

✲ કારિયાણી થાળ જમી ગઢપુર પધાર્યા :

પછી ઘોડા ઉપાડ્યા તે જેથી જેમ ચલાય તેમ ચાલવા માંડ્યા. ગામ **નાવડે** આવ્યા ને **હીરા સંઘવી**ને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **બરવાળા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. ત્યાં **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઘોડીએથી ઊતરી ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને **પુંજા ખાચરે** ચરણ ધોયાં ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને થાળ વસ્તા ખાચરને આપ્યો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ગઢડે કોઈ જઈને ખબર કરો જે, મહારાજ સવારે આવશે." ત્યારે પાળા તૈયાર થઈને ચાલ્યા ને મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા.

પછી ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવીને ઊતર્યા ને વાડીમાં જઈને ઊભા રહ્યા. ત્યારે વાડીના રહેનારા પાળાએ ગુલાબના હાર, તોરા, બાજુબંધ ને ગુચ્છ તે પહેરાવ્યા. અને ગઢડામાંથી સામૈયું આવ્યું તે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઢોલ, શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે ચાલ્યા તે વાજતે ગાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી અક્ષરઓરડે બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીસુરત શહેરમાં ઉત્સવ કર્યો ને કાનમ, વાકળ ને ભાલના હરિજનને દર્શન દઈને દુર્ગપુર પધાર્યા' એ નામે એંસીમો વિશ્રામ ॥૮૦॥

વિશ્રામ - ૮૧

મહારાજને રહેવા ઓરડાની સફાઈ કરાવી, શાકોત્સવ તથા દાદા ખાચરના વિવાહનું પરિયાણ

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી લક્ષ્મીવાડીએથી પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા તે મહારાજે જળપાન કર્યું. પછી સર્વને વહેંચી આપ્યું. પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય ને સુરતના હરિજનના હેતની વાત કરતા જાય.

પછી બાઈઓ છેટે બેઠેલાં તે બોલ્યાં જે, "ભારે ભારે પોશાક ને ભારે રસોઈઓ તે સુરતના હરિભક્તની સેવા છે." પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરીને રૂપાની સળીએ કરીને દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદી-તકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી પોઢ્યા ને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા તે પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા.

તે સમયે મુક્તાનંદસ્વામી ને ભણનારા સંત તે આવ્યા ને મંદિરમાં સામાન મેલીને મહારાજને દંડવત કરીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી આવીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! બદલપુરના ચાલ્યા

તે ગુડેલ આવીને જમ્યા ને ધોલેરે રાત રહ્યા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમારે જો ગઢડે આવવું હોય તો એક દિવસમાં આવીએ. કેમ જે, માણકી ઘોડીને જેમ હાંકીએ તેમ બહુ વેગ કરે છે.” પછી મશાલ આવી, ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ મુક્તાનંદ સ્વામીને મોકલાવ્યો. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ઝીણાભાઈએ પંચાળે જાવાને રજા માગી. ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું જાવ” પછી મહારાજે ભગુજી પાળાને કહ્યું જે, “ઝીણાભાઈ પંચાળે જાય છે, તે એમની સાથે પાળા મોકલો.” ત્યારે ભગુજી કહે, “ચાર પાળા તો એમને ગામ છે.” પછી મહારાજે નાજા જોગિયાને તાજણ ઘોડી અપાવી અને એમની સાથે મોકલ્યા. પછી તે પગે લાગીને ઉતારે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદી-તકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. પછી જાગીને ઘોડી સાબદી કરાવી ને અસવાર થયા ને લીંબડા ફરતી ફેરવીને ચાલ્યા, તે સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વાડીવાળા પાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી મહારાજને પૂછીને આદુ વાવ્યું હતું તે ખોદી લાવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “અયોધ્યાવાસીને ઘેર, દાદા ખાચરને ઘેર ને જ્યાં જ્યાં બાઈઓનાં રસોડાં હોય ત્યાં બ્રહ્મચારી તમે આપી આવજો અને સંતને પણ અથાણું કરવા આલજો.” એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડે ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી થાળ આવ્યો તે ઢોલિયેથી ઊતરીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોઈને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ બ્રહ્માનંદમુનિએ વડતાલ મંદિરનું કામ પૂરું કર્યું :

તે સમે બ્રહ્માનંદસ્વામી વડતાલના મંદિરનું કામ પૂરું કરાવીને ગઢડે આવ્યા. અને મંદિરમાં સંતને મળીને મહારાજને ખબર કર્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો." પછી મહારાજને દંડવત કર્યા. પછી મહારાજ ઊભા થઈને સ્વામી ભેળા સંત હતા તે સર્વેને મળ્યા. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા. સ્વામીએ સંતને અને પાળાને હરિભક્તના નારાયણ કહ્યા. પછી મહારાજે બાઈઓને કહ્યું જે, "રસોઈ કરો." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "જમ્યા તો છીએ, પણ મહારાજના થાળની પ્રસાદી હોય તો જમીએ." ત્યારે લાડુબાઈએ મહારાજને કહ્યું જે, "તમે થાળ જમ્યા છો તે એમ ને એમ છે."

ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો." પછી લાવ્યા ને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર હાથ પગ ધોયા ને જળના કોગળા કરીને આવ્યા. મહારાજે સ્વામીની આગળ થાળ મેલાવ્યો ને બીજા સંતને સારુ બીજો સામાન મંગાવીને પંડે પીરસવા માંડ્યું. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય અને ઘી-ગોળ પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંતમંડળ ઉતારે આવ્યાં. મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ આવ્યો તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપતા જાય. પછી દૂધ-ભાત ને સાકર જમીને બ્રહ્માનંદસ્વામીને પ્રસાદી આલી અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને શતાનંદમુનિ અને શુકમુનિએ બોલાવ્યા, તે ત્યાં જઈને ચાકળે બિરાજ્યા. ને એમને સત્સંગિજીવનમાં કાંઈ પૂછવું હતું તેનો ઉત્તર આપ્યો.

પછી જળપાન કરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ગવૈયા સંતને વાજાં લઈને બોલાવ્યા. તે બ્રહ્માનંદસ્વામી આદિ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે સમયે પ્રેમાનંદસ્વામી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી દુકડ લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ફૂલના હાર ગવૈયા સંતને આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને શાસ્ત્રમાં પ્રસંગ આવે તેની વાત કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં સંતની પંક્તિ થઈ તે પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. મહારાજની કેડે બ્રહ્મચારી પણ પીરસે ને પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા ને હાથમાં રૂમાલ લઈને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ મહારાજને રહેવા ઓરડાની સફાઈ કરાવી :

પછી જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને નાગ માલાના ઓરડા પાસે આવીને ઊભા. ને બોલ્યા જે, "સંત અને પાળાને બોલાવો." પછી તેઓ પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જગ્યા સમી કરો તો અમે રહેવા આવીએ." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમારા જેવો પાડોશ અમારે ક્યાંથી મળશે !" પછી રેતી અને ધૂળે કરીને ફળિયું પૂરવા માંડ્યું ને કૂવામાંથી પાણી કાઢીને છંટકોરતા જાય ને પૂરતા જાય. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ઘઉંના રોટલા કે બાજરીના ટોઠા(ઘૂઘરી) નંખાવો, રાત્રીએ સંતોને જોઈશે." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "નંખાવશું."

પછી ઘડીક થઈ ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “રાત્રીએ સંતોને જમવા જોઈશે, માટે ચણાના કે ઘઉંના ટોઠા નંખાવો.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામી એ બેય જણ મહારાજની સામું જોઈને બોલ્યા જે, “અમારા નસીબમાં ટોઠા છે, તે જ્યારે જોઈશે ત્યારે બાફી ખાશું.” ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને બોલ્યા જે, “જગ્યા બરોબર થાય તો વાસ-પૂજા કરીએ.” ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “જગ્યા સાફ શું કરવી છે ? તમારે વાસપૂજા કરવી હોય તો કરો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો ઘોડી, વાડીએથી શાક લઈ આવીએ.” પછી ઘોડી ઉપર પલાણ માંડીને લાવ્યા.

❋ ઓરડાની ઓસરી બનાવી એ નિમિત્તે શાકોત્સવ :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને કૃષ્ણજી કોઠારી પાસે બાઈયોને કહેવડાવ્યું કે, “તમે ઘઉંના રોટલા કરજો ને અમે વંતાકનું શાક કરશું.” પછી બાઈયોને ચોકે રોટલા કર્યા ને મહારાજ વાડીએથી વંતાક લેવડાવીને આવ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી એક સંતને લઈને બજારમાં ગયા ને હરિજનને કહ્યું જે, “ચાલો કામ થાય છે ને મહારાજ બિરાજે છે.” પછી હરિભક્ત આવ્યા ને જગ્યા સરખી કરવા લાગ્યા. મહારાજે ઘોડીએથી ઊતરીને જળપાન કર્યું. અને રંગાડું મંગાવીને મંગાળા(પથ્થર ગોઠવીને કરેલા ચૂલા) મંડાવ્યા ને ઉપર રંગાડું મેલીને માંઈ વઘાર મેલ્યો.

પછી મુક્તાનંદસ્વામીએ વંતાકની ચાર ચાર ચીરીઓ કરીને બકડિયામાં ભરી હતી. તે મહારાજને આપતા જાય ને મહારાજ રંગાડામાં નાંખતા જાય. પછી જ્યારે શાક ચડવા આવ્યું ત્યારે મહારાજે ઘી ને હવેજ તે નાંખીને હલાવીને અગ્નિ મંદ કરાવીને ઢાંકી મુકાવ્યું. પછી જગ્યા પણ બરાબર સાફ કરી રહ્યા ત્યારે મહારાજ કૂવા ઉપર નાવા બિરાજ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “સંત ને પાળા તે તો મહારાજના કરેલા પ્રસાદી શાક જમશે ને હરિજનને શું આપશે ?”

પછી મહારાજ કહે, "આવો છાતીમાં ચરણ આપીએ." ને સંતને કહે, "નાવા જાઓ." પછી ઘેલે નાહીને આવ્યા, ત્યારે મહારાજ ઉત્તર મુખારવિંદે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને શાક વખાણતા જાય. પછી નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "પોતાનું કરેલું સૌ વખાણે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "જમશો ત્યારે ખબર પડશે." પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને ડંકા ભરી ભરીને શાક આપતા જાય ને વૈષ્ણવાનંદસ્વામી અને નિર્ગુણાનંદસ્વામી રોટલા પીરસતા જાય. પછી મહારાજ શાક પીરસીને બોલ્યા જે, "સંતો, જમો."

ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "લોયામાં તો શાક ખરું, પણ આ શાક તો ઓર તરહનું થયું છે !" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે નો'તા કહેતા જે જમશો ત્યારે ખબર પડશે !?" એમ કહીને સંત અને પાળાને પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, શાક વધ્યું છે, તે બાઈઓ અને દાદા ખાચરને રસોડે મોકલો." એમ કહીને મોજડી પહેરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને જ્યાં હમણાં પ્રદક્ષિણાનો કૂવો છે એની પાસે ઓરડો દક્ષણાદે બાર હતો તેને ઓતરાદે બાજુ ઓસરીના પાયા, તે નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને સર્વે પાળા ને અમે ભણનારા સંત, તે સર્વે ખોદતા હતા, ત્યાં આવીને મહારાજ ઊભા રહ્યા. ને બોલ્યા જે, "પૂરણી પૂરવી છે."

ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "બપોર લગી ઓસરી ઉતારતાં થાશે ને બપોર કેડે આવીને બિરાજશો ત્યારે પૂરણી પુરાશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "દક્ષણાદા ઓરડાને બારણાં છે એમ ઉતરાદા પણ મેલો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." પછી મહારાજે બાઈઓને કહ્યું જે,

"થેપ(જાડું લીંપણ) કરવો છે, તેથી થેપની ગાર કરી મેલજો." એમ કહીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ નિષ્કુળાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને જે ચાલ્યા, તે જ્યાં અમે સંત ઓસરીનાં નળિયાં ચઢાવતા તે ઠેકાણે આવીને ઊભા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજ ! તમે ઢોલિયે બિરાજો." પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને પાળા તે પૂરણી પૂરવા માંડ્યા ને કૂવામાંથી પાણી કાઢીને છંટકોરતા જાય.

પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર વાડીવાળા પાળા લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી પૂરણી પૂરી રહ્યા ત્યારે કામમાં હતા તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. ને મોજડી પહેરીને બોલ્યા જે, "બાઈઓને કહીએ જે, થેપ કરો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પણ પગે લાગીને બેઠા ને પ્રશ્નઉત્તર થવા માંડ્યા. મહારાજ ઉત્તર કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી."

પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળે કરીને મેં નવરાવ્યા. પછી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી મહારાજને શતાનંદસ્વામીએ સત્સંગિજીવનમાં કાંઈ પૂછવું હતું તે પૂછ્યું, તેનો ઉત્તર આપીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવા માંડી.

તે સમયે પટેલ હરજી તેમણે રીંગણાની બે ગાંઠડીઓ લાવીને મેલી ને મહારાજને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો સામાન, શાક કરીએ. અને ભુજવાળાં લાધીબાએ સરુ(દેગ) મોકલ્યો હતો તે સરુ લાવો." પછી તે લાવ્યા ને ચૂલે ચઢાવ્યો. ને શાકની ચાર ચાર ચીરીઓ કરે છે ત્યાં તો બ્રહ્માનંદસ્વામી પાસે આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો."

પછી પગે લાગીને બેઠા ને બોલ્યા જે, "શાક તો બહુ થાશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "રોટલા આપો તો શાક આપીએ." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "શાક આપશો તો રોટલા જોઈએ એટલા આપીશું." એમ કહીને સંતના રસોડામાં કહેવરાવ્યું કે, "રસોઈના વારાવાળાને કહેજો જે, રોટલા વધારે કરે."

પછી શાક કરીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે સંત સર્વે આવીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "પંક્તિ અહીંયાં કરશું કે તમારે ત્યાં કરશું ?" ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "અહીંયાં પંક્તિ કરશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સામાન મંગાવો." પછી રોટલા ને દાળનો સરુ ને મૂળા લઈ આવ્યા. પછી મહારાજ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ડંકો લઈને શાક પીરસવા માંડ્યા, તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય.

(પ્રસાદાનંદસ્વામી કહે) તે દિવસ રોટલાનો મારો વારો હતો. તે રોટલા પીરસતા જાઈયે ને મહારાજ સામું જોતા જાઈયે. પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "દાળ પડી રહી." ત્યારે મહારાજ કહે, "પ્રસાદી કરી આપીએ, પછી મૂળા ને દાળ જે લિયે તેને આપીએ."

પછી મહારાજે હાથ ધોયા ને દાળ ને રોટલા ત્યાં મેલીને મંદિરમાં આવ્યા. ત્યારે મહારાજે બાઈઓને બોલાવીને સામાન આપ્યો. પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને

મોજડી પહેરીને બોલ્યા જે, "અમારો ઢોલિયો ને સામાન લ્યો અને ચાલો ઓરડે." પછી જ્યાં હમણાં મંદિર છે ને ગોપીનાથદેવ બિરાજે છે તે ઠેકાણે બિરાજ્યા. અને અમૃત કૂવે નહાતા ને કથા પણ ત્યાં જ વંચાવતા. ને સભા પણ ઓતરાદે ઓસરીમાં કરતા ને ગાવણું પણ ત્યાં જ કરાવતા ને પોઢતા પણ ત્યાં જ. એવી રીતે છ માસ ત્યાં રહ્યા ને પછી સામાન લેવડાવીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા.

☼ મહારાજનો ઓરડો ભણનારા તથા લૈયાને આપ્યો :

પછી સંત જે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ને ભણનારા ને લૈયા તેમને એ ઓરડો આપ્યો. પછી અમે સર્વે જમીને સામાન લઈને આવ્યા ને દક્ષિણાદા ઓરડાનાં કમાડ દઈ દીધાં. ને રસોઈ કરવાનો ભંડાર પણ ત્યાં જ કર્યો. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને સંતની પાસે આવ્યા. ને બોલ્યા જે, "ઉતારા ઠીક થયા ?" ત્યારે સંતો હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હા મહારાજ."

પછી ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બેય વાડીથી ફૂલના હાર આવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

તે સમે ગામ પંચાળેથી ઝીણાભાઈ આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા. પછી ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા ને મયારામ ભટ આદિ હરિજનના નારાયણ કહ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે હમણાં જ ઘેર ગયા હતા ને પાછા કેમ આવ્યા ?" ત્યારે ઝીણાભાઈ બોલ્યા જે, "કાંઈ કામ જેવું નથી." પછી મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી સાખી બોલ્યા જે,

"એકાશિયાની અડધી રાતે પાળા થયા માટી,
ઉકા ભક્તના ફૂલ ચોર્યાં પરમહંસની ચોરી સાંઠી."

પછી મહારાજ કહે, "બોલાવો પાળાને !" પછી સર્વે પાળા આવીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "લક્ષ્મીવાડીમાંથી બળતણની સાંઠીઓ પરમહંસને પૂછ્યા વિના કેમ લાવ્યા ? ને ફૂલ પણ કેમ પૂછ્યા વિના લાવ્યા ?" ત્યારે પાળા બોલ્યા જે, "સાંઠીઓ અમારે બાળવા બળતણ ન મળે ને તમે અમને કામકાજ કરવા મોકલો ત્યારે અમારે જાવું પડે, અને વાડીના રહેનારા જે પાળા તેને પૂછીને સાંઠીઓ કાઢી લાવ્યા ને ફૂલ તો મહારાજની પૂજા કરવી છે તેથી પાળાને પૂછીને લાવ્યા છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સાંઠીઓ કેટલા ભારા લાવ્યા છો ?" ત્યારે પાળા કહે, "પંદર ભારા લાવ્યા છીએ." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "પાંચ ભારા એમને મહેનતના આપીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું" એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા.

❋ ઝીણાભાઈ સંતો-ભક્તોને જ સગાં-વહાલાં માનતા :

પછી કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચાર કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ઝીણાભાઈએ નવરાવ્યા. પછી કોગળા કરીને થાળ જમીને ઝીણાભાઈને આપ્યો. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. **ઝીણાભાઈ મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "મારે તો પરમહંસ થાવું છે."** ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "તમે સંસારમાં છો તોય પરમહંસ છો." ત્યારે ઝીણાભાઈ કહે, "કોઈ પ્રકારે કરીને ઘરમાં નથી રહેવું." પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, પાળા ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે

મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ઝીણાભાઈ પરમહંસ થવાની રજા માગવા આવ્યા હતા." ત્યારે મહારાજ કહે, "પાંચ દિવસ ખમો, હમણાં ખબર આવે છે." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને કથા વંચાવવા માંડી.

કથાની સમાપ્તિ કરાવીને મહારાજ શતાનંદમુનિ પાસે ગયા. એમને સત્સંગિજીવનમાં કાંઈ પૂછવું હતું ને બતાવવું હતું. તે જોઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત પણ નોળી, કુંજર ને બસતી એવી ક્રિયા કરે ને શીખે પણ ખરા. અને નિત્યાનંદસ્વામી મહારાજને પૂછીને પોતે ક્રિયા કરે ને બીજા સંતને શીખવે. અને નળ બેય કોરે ફેરવવા તેને પણ શીખવે.

પછી ગામ પંચાળેથી વેલમાં બેસીને ઝીણાભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્ય આવ્યાં ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ આવ્યાં ?" ત્યારે તે બોલ્યાં જે, "જેમ બીજી બાઈઓ તમારી પાસે રહે છે તેમ અમે પણ રહેશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને થાળ જમવા પધાર્યા. પછી જમીને થાળ ઝીણાભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્યને મોકલાવ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ઝીણાભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્યને તેડાવ્યાં. તે છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ઝીણાભાઈ પણ રિસાઈને આવ્યા છે ને તમે પણ અમારી પાસે રહેવા આવ્યા છો, તેનું શું કારણ છે ? તે કહો."

ત્યારે તે બોલ્યાં જે, "કસળા જાદવ આદિ પાળા તમે મોકલ્યા છે. તે પ્રથમ તો ડેલીએ રહ્યા. પછી ઓતરાદે બારણાંના બે ઓરડા છે તેમાંથી એક ઓરડો પાળાને રહેવા આપ્યો ને ઓસરીમાં પડદો બાંધ્યો.

અને ગામ-પરગામના સત્સંગી આવે ને પાળા કથાવાર્તા કરે ને કીર્તન બોલે, તે રાતદાડો સભા બેઠી હોય તેથી અમને મૂંઝવણ થાવા લાગી. ત્યારે અમે પાળાને કહેરાવ્યું જે, કાંઈ જોયતું હોય તે મંગાવી લિયો ને ડેલીએ રહો તો સારું. ત્યારે પાળા તો સામાન લઈને ડેલીએ ગયા. તે સારુ રિસાઈને એ તમારી પાસે આવ્યા છે."

ત્યારે **ઝીણાભાઈ બોલ્યા જે, "ડેલીએ તો ચારણ-ભાટ ને સિપાઈ રહે ને પોતાનાં સગાંવહાલાં હોય તે તો ઘેર ઊતરે. માટે ભગવાનના ભક્તને ચારણ-ભાટ જેવાં ગણે તે ઘરને મારે શું કરવું છે ?"**

પછી મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુ ને ભણનારા સંતને બોલાવ્યા. તે આવીને બેઠા, ત્યારે મહારાજે સર્વે વાત કહી દેખાડી. ને એમ બોલ્યા જે, "ઘરનાં મનુષ્યનો પક્ષ લઈએ તો ઝીણાભાઈને ખોટું લાગે ને ઝીણાભાઈનો પક્ષ લઈએ તો ઘરનાં મનુષ્યને ખોટું લાગે; માટે એ વાતનું કેમ કરવું ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામી એ બેય બોલ્યા જે, "હીર ઘૂંચવાય ત્યારે જેને ઊકેલતાં આવડે તેથી ઊકલે."

પછી ઘડીક મહારાજે રમૂજની વાત કરી. પછી બોલ્યા જે, "ઓતરાદા બારના ઓરડા છે તેવા ને તેવા દક્ષણાદા બારના ઓરડા કરાવો અને વચાળે વંડો નાંખો ને બારણું મેલો. અને તે નવા ઓરડા પાળાને આપો ને જૂના ઓરડામાં તમે રહો." ત્યારે ઝીણાભાઈ કહે, "સારું." પછી ઘરનાં મનુષ્યને પૂછ્યું ત્યારે તેમણે પણ હા કહી. પછી સંતને રજા આપીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ ઝીણાભાઈને આપ્યો. પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે લીંબડા હેઠે ઊભા. ને મહારાજ કહે, "ગાડી જોડીને લાવો ને પાવડા કોદાળીઓ લિયો." પછી ગાડી જોડીને લાવ્યા ને મહારાજ

ગાડીએ બિરાજ્યા. સંત ને પાળા તેમણે સહિત ઉગમણે આરે જ્યાં સંત નાય છે ત્યાં આવ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, "આ ઠેકાણે ચાર પાણીના વીરડા કરો ને પથ્થરે કરીને બાંધો." પછી તે રીતના વીરડા કરાવીને પાછા દરબારમાં પધાર્યા. ગાડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ઝીણાભાઈ ને તેમનાં ઘરનાં મનુષ્યને તેડાવ્યાં. પછી તે આવીને પગે લાગીને બેઠાં. પછી મહારાજે માંહોમાંહી સંપ રાખવાની વાત કરી અને કહ્યું જે, "હવે તમે તૈયાર થાઓ ને તમારી સાથે ચાર પાળાને મોકલીએ છીએ." પછી તે પગે લાગીને ચાલ્યા.

❋ દાદા ખાચરના બીજા વિવાહનું પરિયાણ :

પછી દાદા ખાચરના વિવાહનું પરિયાણ કરીને ભટવદરથી મહારાજે ખબર મંગાવી. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે, પાળા ને કોઠારી તેમના ભેળા પીઠવડી થઈ ગામ ભટવદર જાઓ ને ગામ મદાફરાવાદ(જાફરાબાદ ?)થી સામાન મંગાવજો. અને દેશમાં સત્સંગીને અમારી ખબર કરજો જે, મહારાજ દાદા ખાચર ભેળા આવશે." એમ કહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને થાળ નિષ્કુળાનંદસ્વામી સાથે ચાલનાર જે સંત તેમને આપ્યો. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'મહારાજને રહેવા ઓરડાની સફાઈ કરાવી ને શાક-ઉત્સવ કરીને સંતને જમાડ્યા ને નદીમાં વીરડા કરાવ્યા ને દાદા ખાચરના વિવાહનું પરિયાણ કર્યું' એ નામે એકાસીમો વિશ્રામ ॥૮૧॥

વિશ્રામ - ૮૨

ગઢપુરની લીલા, દાદા ખાચરનો વિવાહ ને નાઘેર દેશના હરિજનોને દર્શન

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ગામોગામના અસવાર તેડાવ્યા. પછી થાળ જમીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે કોઠારી પૂછવા આવ્યા જે, "ઘી, ગોળ, ચોખા ને ઘઉંનો આટો વિગેરે કેટલો સામાન સાથે લેવા કરાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સાત હજાર મનુષ્યનો સામાન કરાવો ને બીજો જોશે તે ગામમાંથી મંગાવી લેશું." એમ આજ્ઞા કરીને જમવા પધાર્યા. પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ભક્તવત્સલ મહારાજને દાદા ખાચરના તાવની ચિંતા :

પછી દાદા ખાચરની ખબર પૂછી. ત્યારે હમીરજી બોલ્યા જે, "શરીરમાં તાવ છે." પછી તે સમયે ગાજવીજ ને વરસાદ થવા લાગ્યો. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને રાત અડધીક થઈ ત્યારે લીલી છત્રી ધારણ કરીને સંતની ધર્મશાળામાં પધાર્યા. ભણનારા સંતને મહારાજે એમ આજ્ઞા કરેલી જે, 'દશ વાગ્યા સુધી સૌ સંત ભણે ને ત્યાર કેડે એક વાગ્યા સુધી પાંચ સંત ભણે.' તેથી એ સમે નાના શિવાનંદસ્વામી આદિ પાંચ સંત ભણતા હતા ને મહારાજ પધાર્યા અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત પગે લાગીને બેઠા.

પછી મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "વરસાદ વરસે છે ને શેત્રુંજી નદી ભારે છે." ત્યારે **મહારાજ બોલ્યા જે, "વરસાદ ને નદીની કાંઈ ચિંતા નથી, પણ દાદા ખાચરને શરીરે તાવ જેવું જણાય છે તેની અમારે ચિંતા છે."** ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજ, કહો તો જોવા જાઉં." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો, અમે પણ આવીએ." પછી મહારાજ પધાર્યા ને

જયાં પાળા રહેતા તે ઠેકાણે દાદા ખાચરનો ઢોલિયો હતો ત્યાં મહારાજ આવ્યા. ત્યારે દાદા ખાચર ઊભા થયા ત્યારે મહારાજે ના પાડી. અને મુક્તાનંદસ્વામી નાડીઓ જોઈને બોલ્યા જે, “શરીરમાં તાવ તો નથી.” પછી મહારાજે નાડીઓ જોઈને કહ્યું જે, “તાવ તો જરાય નથી.” ને એમ કહ્યું જે, “કાંઈ જમશો ?”

ત્યારે દાદો ખાચર કહે, “અત્યારે નહીં.” ત્યારે મહારાજ કહે, “માંદાને નિયમ નહીં.” એમ કહીને કચ્છ દેશમાં ગામ બળધિયાના દેવબાઈને બોલાવીને કહ્યું જે, “દાદા ખાચરને સારુ રાબ કરીને અમારે જમવાનો કટોરો તેમાં લાવો.” પછી વરસાદ પણ રહી ગયો ને તારા નીકળ્યા. ને દાદા ખાચરને જળના કોગળા કરાવીને રાબ પાઈ. ને ચપટી વજાડી તે સાધુ ઉતારે ગયા ને મહારાજ અક્ષરમોહોલમાં પધાર્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે દક્ષિણાદે બહાર ઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે દેશોદેશ ને ગામોગામના હરિજન, અસવાર ને પાળા તે આવવા માંડ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને ઉતારા કરતા જાય. અને ઢોલ, શરણાઈ, ત્રાંસાં ને ચોઘડિયાં તે વાજી રહ્યાં છે; ને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ સંત પણ વાજાં વજાડીને મહારાજ આગળ ગાઈ રહ્યા છે; અને રવાજ ને કાંશિયાં વજાડીને રાવળ પણ ગાઈ રહ્યા છે.

❊ દાદા ખાચરના વિવાહમાં આખું ગઢડા જમાડ્યું :

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “ગામમાં કેટલા સત્સંગી હશે ?” ત્યારે લાધા ઠક્કર બોલ્યા જે, “જમાડીએ તો અડધું ગામ થાય, ને લીધે દીધે તો જેમ હોય તેમ.” પછી મહારાજે આનંદસ્વામી અને નિત્યાનંદ સ્વામીને કહ્યું જે, “આપણે ગામ જમાડવાં છે, તેથી તમે કામકાજમાં રહો ને વંડામાં બ્રાહ્મણોની ચોરાસી કરાવો.” પછી ગામના કંદોઈને બોલાવ્યા ને સંતે ગોળની કઢાઈમાં શીરો કર્યો ને મહારાજ પાસે આવીને

કહ્યું જે, "એક શીરાનો ઘાણ ઊતર્યો." ત્યારે મહારાજે જોયો ને કહ્યું જે, "અમે મંગાવીએ ત્યારે લાવજો." એમ કહીને દરબારમાં આવીને ઊભા. ને દાદા ખાચરને કહ્યું, "તમે જમીને સાબદા થઈને બહાર નીકળો." ને ભગુજીને કહ્યું જે, "તમે મે'માનને પ્રથમ જમાડો." ને બાઈઓને કહ્યું જે, "ગઈતી ગઈતી ભરવાને નીર, કેસરિયે વાઘે રે નટવર દીઠડાજી માણારાજ." એ કીર્તન બોલો.

પછી ગામ જમાડવા માંડ્યું તે પોર વારમાં જમાડી રહ્યા. પછી દાદો ખાચર જામો પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને પાંચસો અસવાર સાથે તૈયાર થયા. ને મહારાજ બોલ્યા જે, "ગામના અસવાર હોય તે અમારા ભેગા ચાલજો." પછી આનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે પણ અમારા ભેળા ચાલો." ત્યારે દાદા ખાચરનાં ઘરનાં કુંવરબાઈ બોલ્યાં જે, "પ્રથમ કામમાં સંતને વળગાડ્યા ?" ત્યારે આનંદસ્વામી મહારાજ સામું જોઈને બોલ્યા જે, "તેરા વિવાહમેં વીસ રસોઈ મોતૈયા ને જલેબીની હુઈ થી, તબ પણ મેં હી કામમેં થા." ત્યારે મહારાજ મંદમંદ હસ્યા.

પછી ગંગાજળિયે કૂવે નાવા પધાર્યા ને ઢોલીને બોલાવીને કહ્યું જે, "દાદા ખાચરના દરબારમાં ભૂખ્યા હોય તે જાજો." એમ કહી ઢોલ વગડાવ્યાં. પછી ભણનારા સંતે મહારાજને ચોળીને નવરાવ્યા અને ચરણમાં ખીચડી ને શીરો વળગી રહ્યો હતો તે ભણનારા સંતે ધોયો. પછી મહારાજે વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું ને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી, ને ચાખડીએ ચઢીને અદિબાના ઓરડાની ઓસરીએ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ભણનારા સંતને થાળ આલ્યો.

પછી માનજી પાળાને કહ્યું જે, "તમે દિવસ આથમ્યા કેડે દરબારની ડેલી અટકાવજો ને બારી ઉઘાડી રાખજો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી મહારાજે પોશાક પહેર્યો ને ફૂલના હાર, તોરા, બાજુબંધ ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવ્યાં. પછી માણકી ઘોડી શણગારીને લાવ્યા. અને આનંદસ્વામીને

તો પ્રથમથી મહારાજે ઘોડી ચડવા આપી હતી ને ગોવિંદસ્વામીને પણ સાથે તૈયાર કર્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા અને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને પાળા બંદૂકના અવાજ કરી રહ્યા છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામી તૂઈ વગાડી રહ્યા છે, ને પચાસ-સાઠ અસવાર સાથે રહ્યા છે; એવી રીતે જે ચાલ્યા તે નદીમાં ઘોડાં પાયાં ને ત્યાંથી સંતમંડળને પાછા વાળ્યા.

પછી ગામ **રળિયાણે** આવ્યા ને ત્યાં દાદા ખાચર મહારાજના ભેળા થયા. ત્યાંથી **ગુંદાળા** થઈને ગામ **પાટણા** આવ્યા ને નદીને કાંઠે ઊતર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પટેલ **કૃષ્ણ ડોબરિયો** ઘાસ-જોગાણ, મોદ ને રસોઈનો સામાન તે લાવ્યા. આનંદસ્વામીએ મહારાજને સારુ થાળ કરાવ્યો ને જમવા પધાર્યા. જળે કરીને **નાથા ખાચરે** સ્નાન કરાવ્યું. પછી મહારાજ જમતા જાય ને દાદા ખાચરને પ્રસાદી આપતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **કેરાળા** પધાર્યા. ગામના હરિજને સામૈયું કર્યું ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. **ગોપાલ પટેલ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને આનંદસ્વામીએ થાળ કરાવ્યો. મહારાજ જમવા પધાર્યા ને ગોપાલ પટેલે સ્નાન કરાવ્યું. મહારાજ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને થાળ દાદા ખાચરને આપ્યો. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ગામના હરિજન મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને ભેટ મેલતા જાય.

❊ મહારાજે પીઠવડીમાં થાળ-પધરામણી કરી ભક્તોને રાજી કર્યા :

પછી મહારાજ જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા તે હરિજનને પાછા વાળ્યા ને ગામ **પીઠવડી**એ પધાર્યા. ત્યાં સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે

બિરાજ્યા. દાદા ખાચર મહારાજ પાસે ઊતર્યા. પછી સર્વે હરિજન હાથ જોડીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સહુ સહુને ઘેર પધરામણી કરાવો." પછી તે ગયા ને આનંદસ્વામીએ સામાન મંગાવીને મહારાજને સારુ થાળ કરાવ્યો. પછી જેરામ પટેલ, ભાયો પટેલ, પુંજો પટેલ, રૂડો પટેલ, ભગો, મૂળો ને કલ્યાણ પટેલ એ આદિ સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! પધારો."

પછી ભાયો પટેલ બોલ્યા જે, "ચાલો, મારે ઘેર બસે રૂપિયાનું ગાડું ને બસેના બળદ આપું છું." પછી ત્યાંથી ચાલ્યા તે રૂડા પટેલને ઘેર પધાર્યા ને ત્યાંથી પુંજા પટેલને ઘેર પધાર્યા. પછી જેરામ પટેલને ઘેર ને કલ્યાણ તથા ભગો, મૂળો તેમને ઘેર પધાર્યા. એવી રીતે સર્વે હરિજને મહારાજની પૂજા કરી ને ભારે ભારે વસ્ત્ર, વાહન ને રૂપિયા ભેટ મેલ્યાં. પછી સર્વેને દર્શન દઈને મંદિરમાં પધાર્યા ને આનંદસ્વામીએ થાળ કરાવ્યો હતો તે જમીને દાદા ખાચરને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ગામના હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ભગા, મૂળા તથા કલ્યાણભક્ત જુઓ, અમે તમને વચન આપ્યાં'તાં તે આવ્યા ખરા." ત્યારે હરિજન બોલ્યા જે, "મહારાજ, તમે ભક્તવત્સલ છો તેથી આવો નહીં ને જાઓ ક્યાં ?" પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે ગામ **ગાધકડે** પધાર્યા. ત્યાં **વિપ્ર નાગજી** આદિ હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **ઘાણલે** આવ્યા. ત્યાં નદીને કાંઠે ઉતારા કર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. આનંદસ્વામીએ થાળ કરાવ્યો ને નદીમાં સ્નાન કરીને જમ્યા ને ચળુ કરીને થાળ દાદા ખાચરને આપ્યો. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના હરિજને સર્વે જાનવાળાને સુખડીના લાડુ આપ્યા.

પછી મહારાજ ત્યાંથી ગામ **બારપટોળી** આવ્યા. ત્યાં હરિજન જે **કાળુ વાવડિયો** આદિ તેમને દર્શન દઈને ગામ **ભટવદર** પધાર્યા. ત્યાં સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે દરબારમાં આવ્યા. ને ખીજડા હેઠે માંડવો નાંખ્યો હતો ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને માંડવામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. નિષ્કુળાનંદસ્વામી જળ લાવ્યા તે પીધું. પછી આનંદસ્વામીએ થાળ કરાવ્યો તે જમવા પધાર્યા. નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ જળે કરીને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને થાળ આનંદસ્વામી અને નિષ્કુળાનંદ સ્વામીને આપ્યો. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. દાદા ખાચર ને કાઠી સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ફળિયામાં સભા થઈ ને માંગલિક કીર્તન દેવાંગના ગાવા માંડ્યાં. મહારાજે નાગાજણ રાવળને ભારે શેલું આપ્યું. પછી રાવળોને લૂગડાં આપવા માંડ્યાં અને બ્રાહ્મણ, ભાટ ને ચારણ તેમને દાંત(ભેટ) આપવા માંડી. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. મુખવાસ લઈને પોશાક પહેરીને તૈયાર થયા. સર્વે જાનૈયા પણ જમી રહ્યા. અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, તે મહારાજે દાદા ખાચરને આપ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને કેશરનો રંગ પણ ઊડી રહ્યો છે; ને જે ચાલ્યા તે ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને વાજાવાળાને પૈસા આપીને રાજી કર્યા. પછી ઘોડા ઉપાડ્યા તે ગામ **બારપટોળી** આવ્યા ને ભક્ત **કાળુ વાવડિયા**ને ઘેર પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. કાળુભક્તે મહારાજની પૂજા કરીને પાંચસો રાળ(તે દિવસે એક રાળના આઠ રાણીસિક્કા આવતા હતા તે) પગે મેલ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, “ભક્ત, બહુ ભેટ મેલી !” ત્યારે મહારાજના

ચરણ ઝાલીને બોલ્યા જે, "આવો મારે જોગ ક્યાંથી આવશે ! મોટા મોટા રાજા રાજ્યનો ત્યાગ કરીને તમારે અર્થે તપ કરવા જાય છે, તે તમે દાદા ખાચરને જોગે કરીને મારા ઘેર પધાર્યા !" પછી ગામના સર્વે હરિજન ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ ચાલ્યા તે જાન ભેળા થયા ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ઘાણલે** થઈને ગામ **ગાધકડે** આવ્યા. ત્યાંથી **પીઠવડી** પધાર્યા ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં હતાં. અને મશાલો થઈ ને વાજતે ગાજતે મંદિરમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. પછી ભગે મૂળે નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો ને પછી પોઢ્યા.

જાગીને ઘોડે પલાણ મંડાવીને અસવાર થયા. ને પાળા ભગુજીને કહ્યું જે, "તમે કોઈ આવશો નહીં." એમ કહીને વેલ ભેળી લીધી ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ક્રાંકચ** આવ્યા. નદી ઊતરીને પછી મહારાજ વેલ હાંકવા બેઠા ને ગામ **પાટણા** આવ્યા ને નદીને કાંઠે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. આનંદસ્વામી થાળ કરાવવા લાગ્યા ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી સુખડી કરવા લાગ્યા. મહારાજે કાળુ મકવાણાને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે ગઢડે જઈને ખબર કરો જે, પાંચસે અસવાર મહારાજના ભેગા આવે છે, તેથી સંતને કહીએ રસોઈ તૈયાર કરજો." એમ આજ્ઞા કરીને થાળ જમીને પોઢ્યા. જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને વેલ હાંકવા બેઠા.

ગઢડામાં સંતને ખબર થયા તેથી શીરો, શાક ને ખીચડી તૈયાર કર્યાં. અને બાઈઓએ અયોધ્યાવાસી પાસે થાળ કરાવ્યો. ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત-હરિજન તે સર્વે સામા ચાલ્યા. તે નદીના ખીજડા આરે આવ્યા ત્યારે મહારાજને દેખ્યા ને સંતે દંડવત કર્યા. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને કહ્યું જે, "કોઈ અસવાર અમારા

ભેગા આવશો નહીં.” પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે બે હાર રાખ્યા ને બીજા દાદા ખાચરને સારુ મોકલાવ્યા. પછી મહારાજની આસપાસ સંત ને હરિજન ચાલ્યા આવે છે, એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ફૂલના હાર આનંદસ્વામી અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને આપી અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, “અમારા ભેળા જે સંત હતા તેમને થાળ મોકલાવો.”

પછી થોડીક વાર કેડે સર્વે જાનવાળા પણ ગાજતે વાજતે ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં આવ્યા. પછી પંક્તિ થઈ ને સર્વેને જમાડ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “કેમ બેઠા છો ? સામાન મંગાવીને રસોઈ કરો ?” પછી સંતો ઊઠ્યા ને કંસાર, ખીચડી ને વંતાકનું શાક કર્યું. પછી મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જાનૈયા મહારાજને પગે લાગીને રજા માગીને ચાલ્યા. ભગુજી આદિ પાળા ગાડાની સાથે વાંસે રહ્યા હતા તે આવ્યા. ત્યારે મહારાજે તેમના સારુ રસોઈ કરાવી ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા ને જમીને ચળુ કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી.

❊ રાધાવાવેથી રિસાયેલા પ્રભુને મનાવી લાવ્યા :

પછી મોજડી પહેરીને પાળાને સાથે લઈને રાધાવાવે પધાર્યા ને દક્ષિણાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતો ને દાદા ખાચર આદિ ગામના હરિજન, તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. લાડુબાઈ આદિ બાઈયો મહારાજને છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આજ તો મધ્યાન સમયે વાડીએ પધાર્યા !" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે તો ગુજરાતમાં જાઈએ છીએ." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "તમે ગુજરાતમાં જશો, પણ આંહીં મહારાજને લીધે પાંચસે હરિજન પરમેશ્વર ભજે છે." પછી છેટેથી લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "ત્યારે દાદાને ને અમારે પણ આંહીં રહેવાનું શું કામ છે ? જ્યાં તમે જાશો ત્યાં અમે પણ આવીશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "દાદા ખાચર અને તમારે શું કરવા આવવું પડે ? તમે તમારો દરબાર સાચવો." ત્યારે લાધા ઠક્કર બોલ્યા જે, "દરબાર તો તમે બિરાજો છો તેણે કરીને શોભે છે." પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામીને કહો છો જે, 'અમારા ગુરુ છે' તે તો અમથા ઉપરથી કહો છો." ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "હે મહારાજ ! ચાલો, વાડી જોઈએ." ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને વાડીવાળે ફૂલના હાર કરીને લાડુબાઈને મોકલાવ્યા. લાડુબાઈએ તે હાર દાદા ખાચરને આપ્યા ને કહ્યું જે, "મહારાજને પહેરાવો." પછી મહારાજને પહેરાવ્યા ને તોરા, ગુચ્છ ને બાજુબંધ પહેરાવ્યા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી, ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, 'અસકું દિયારી વે ભલા' પછી બેય

વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજે નિત્યાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "ભાગવતમાં પુરંજનનું આખ્યાન છે તેના છેલ્લા અધ્યાયની કથા કરો." પછી કથા કરવા માંડી તે શું સ્વામીની લાવણતા ! પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે સ્વામીને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ અમદાવાદમાં હુતાશની કરવા પ્રયાણ :

પછી પાળાને બોલાવીને કહ્યું જે, "અમદાવાદ હુતાશનીનો સમૈયો કરવો છે, તેથી બે પાળા ઊંટે બેસીને કાઠી તથા અસવારને ખબર કરવા જાઓ." પછી મહારાજે બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "સર્વે હરિજનને ખબર કરો જે, જેને સમૈયે આવવું હોય તે તૈયાર થાઓ." પછી તે પણ તૈયાર થયા.

હવે તેનાં નામ કહું તે સાંભળો. રામપ્રતાપભાઈ, ઈચ્છારામભાઈ, નંદરામ, ઠાકોરરામ, અયોધ્યાપ્રસાદજી, ગોપાળજી, રઘુવીરજી, વૃંદાવન, સીતારામ, બદરીનાથ, રામચરણ, નારાયણપ્રસાદ, હરિસાયજી, મંછારામ, ભાગવત, સુફલ, સુવાસિની, વરિયાળી, વિરજા, સુનંદા, લક્ષ્મી, કાંતિમતિ, મેના, જમના, ફૂલજરી ઇત્યાદિ બાઈઓ તથા રાજબાઈ, જીવુબાઈ, લાડુબાઈ, મીણબાઈ, બે અમરબાઈ, રામબાઈ બે, અમૃતબાઈ, ઝમકુંબાઈ, રતીબા, ફૂલીબા, રાજુબાઈ, અમુલાબાઈ, અદિબા, સોમદેબાઈ, સોમાબાઈ, સુરબાઈ, ખીમબાઈ, પાંચુબાઈ, નાનબાઈ, કુંવરબાઈ, જશુબાઈ, બેની, કલુ, હીરુ, રતન, ગંગા, માનબાઈ, વીરુ, નાથી, કંકુ, માનુ, મધુ, અવલ, જીવી, વાલી એ આદિ બાઈઓ.

હવે સાંખ્યયોગી હરિજનનાં નામ : માંચા ખાચર, સુરા ખાચર, સોમલા ખાચર, નાન ખાચર, અલૈયા ખાચર, માતરા ધાધલ, કાળુ મકવાણા, વાલેરો, રાણસુર, લાખો, નાજા જોગિયા, વેરાજી, ડુંગરજી,

ભગુજી, રવાજી, રતનજી, કસળા જાદવ, ભીમ ડાભી, હમીર, વીરો, દેવો, કાનજી, નથુજી, અલૈયા કહોર, કમાભક્ત, લાધોજી, નારાયણ, મુળજી, ઉકો, હરજી, બે રામજી, માનસિંગ, કેસરીસિંગ, ભાણો, હમીર, જોધોભક્ત, મેઘો, હરિ, ભગો, બીજલ, લાલો, જાલમભક્ત, લખો કોઠારી, લક્ષ્મણભક્ત, બે જોરાજી, બે કરીમ, રૈયો કોઠારી, હસન કોઠારી, રાજો, અજોભક્ત, મૂળો, નાથો, મુળજી, મિયાંજી, અસમાલજી, અરજણભક્ત, બેચર ચાવડા, જેરામ, પ્રભાશંકર, દીનાનાથ ભટ, મયારામ ભટ, પ્રાગજી દવે એ આદિ મહારાજના હજૂરી સેવક.

હવે ગામના હરિભક્તનાં નામ એભલ ખાચર, જીવા ખાચર, દાદા ખાચર, દેહા ખાચર, બાવા ખાચર, ઘેલા ધાધલ, માણસિયો, માલો નાગદાન, ઉકોભક્ત, રતો બસિયો, ગોપી ભટ, રુઘનાથ, લાલજી, જીવરામ, મકનજી, કુંવરજી, ભગો, બેચર, લખીરામ, રામચંદ્ર, રતનેશ્વર, હરજીવન, ડોસો, અમરશી, ડાયો, માલજી, હીરો, કૃષ્ણજી, કાનજી, રૂપનાથ, કમળસી, સુરચંદ, સવો, ખીમો, મેઘા, મુળજી, જેઠો, ભગો, જગો, ગાંગો, સબળો, જસોજી, પુંજો, બેચર, ગોવિંદ, કાનજી, ખીમો, રુગનાથ, દેવો, નાથો, હકો, મુળજી, રામજી, આંબો, ખોડો, હરજી, રાજો, જગો, કેશવ, નાગાજણ રાવલ, રાણો, લક્ષ્મણ, લાધો, પ્રેમજી, મેઘો, કુંવરજી, હરજી, ગાંગજી, ખીમજી, જીવો, જાનબાઈ, રાજુબાઈ, કેશવ, રાયોજી, ડોસો, વાઘો, માવજી, રામો, દેવો, પુજો, ભીમો, માલો, ગોવિંદ, દેવજી, સાંગો, કાળો, ઝીણાભાઈ, ભગા દોશી, એ આદિ મહારાજ પાસે રહેનારા હરિજન, તે સર્વેને બ્રહ્મચારીએ ખબર કર્યા.

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને પોશાક પહેરીને ઘોડા સાબદા કરાવીને તૈયાર થયા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે પણ સર્વે જમીને તૈયાર થયા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને

સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને પાળા બંદૂકના અવાજ કરી રહ્યા છે, ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે; ને વિદ્યાર્થી, હરિજન, બ્રહ્મચારી ને ભણનારા સંત તે આગળ વેદસ્તુતિના શ્લોક બોલી રહ્યા છે; ને દેવો પુષ્પની વૃષ્ટિ કરી રહ્યા છે, એવી રીતે જે ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવ્યા ને જળપાન કર્યું. વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી દેશદેશના સંઘ સર્વે આવ્યા ને રથ, વેલ, ગાડાં, ઘોડા ને સુખપાલ આદિ તેમાં બેસીને આવ્યા. પછી ગામમાં રહેનારા સર્વે મહારાજને પગે લાગી પાછા વળ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુર લીલા કરી, દાદા ખાચરનો વિવાહ કરાવ્યો ને નાઘેર દેશના હરિજનને દર્શન દીધાં' એ નામે બ્યાસીમો વિશ્રામ ॥૮૨॥

વિશ્રામ - ૮૩

અમદાવાદમાં હુતાશનીનો ઉત્સવ વિવિધ લીલા

પછી ત્યાંથી જે ચાલ્યા તે ગામ **પીપળિયા**ના હરિજનને દર્શન દઈને **સારંગપુર** પધાર્યા ને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા અને જે ચાલ્યા તે ગામ **બગડ**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **સુંદરિયાણે** આવ્યા. ત્યાં **શેઠ હેમરાજ**ના ફળીમાં ઘોડા બાંધ્યા. પછી મહારાજ મેડે ઊતર્યા ને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. અને **જેઠા શાહે** નવરાવ્યા ને થાળ જમવા પધાર્યા. પછી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને સર્વેને દર્શન દઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે ગામ **વાગડ** આવ્યા ને **મૂળુભાઈ**ના ફળિયામાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને મૂળુભાઈએ નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ભોજાભાઈ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને હરિજન સંગાથે વાત કરતા જાય ને વર્તમાન ધરાવતા જાય. પછી સર્વેને રજા આપીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને સીમાડેથી સર્વે હરિજનને પાછા વાળ્યા. પછી ગામ **કંથારિયા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **અચારડે** પધાર્યા ને હરિજને રૂડી રીતે સામૈયું કર્યું ને ઘોડીએથી ઊતરીને નાયા. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ઓટો ને હનુમાન છે ત્યાં સભા કરીને બિરાજ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે દાદા ખાચરની ઘોડી ભડકી, તે જરાક વાગ્યું. પછી મહારાજે (તેને) ગાડીમાં બેસાડ્યા ને પંડે હાંકવા બેઠા. બોટાદના ભગા દોશી ભેગા હતા, તે ગામ **લીંબડી** આવ્યા ને ગામના શેઠને ખબર પડી જે, 'સ્વામિનારાયણ અને કાઠીના અસવાર, પાળા ને સંત તે શહેર સોંસરા નીકળવાના છે, પણ આપણે નીકળવા દેવા નહીં.'

પછી નિશાળિયાને મોકલ્યા તે ધૂળ ઉડાડતા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "હોળી છે કે શું ?" ત્યારે ભગા દોશી બોલ્યા જે, "શેઠ વાલાને (આપણને) શહેર સોંસરવા નીકળવા દેવા નથી. માટે આપણે ચાલો, ગામથી ઉગમણી કોરે થઈને **ભલગામડે** જઈએ." પછી ભલગામડે પધાર્યા ને ગામ બહાર જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે ત્યાં જઈને ઊતર્યા. ગામના દરબાર સીધું-સામાન લાવ્યા. મહારાજનો થાળ થયો તે જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત અને બ્રહ્મચારી પણ રસોઈ કરીને

જમ્યા. અને પાળા ને કાઠી તે સર્વે જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **શિયાણી** આવ્યા ને વાજતે ગાજતે **મેઘા પટેલ**ના ફળિયામાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી **શિવરામ ભટ**ને ઘેર જમવા પધાર્યા અને શિવરામ ભટે નવરાવ્યા. ને ચરણામૃત જળ ઘરમાં છાંટ્યું ને મસ્તક ઉપર ચડાવ્યું. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા ને થાળ **કાયાજી**ને આપ્યો. ને મેઘા પટેલને ઘેર આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને ભેટ મેલતા જાય. પછી મહારાજે શિવરામ ભટને કહ્યું જે, “તમે અમારા ભેળા ચાલો, મયારામ ભટ પણ અમારા ભેગા છે, તે તમારે રસોઈનું પણ ઠીક પડશે.” ત્યારે જેરામ બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, “બેય જણા અમારે ચોકે જમશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” એમ કહીને પોઢ્યા.

પછી વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ગામને સીમાડે આવ્યા ને સર્વે હરિજનને પાછા વાળ્યા. અને ચાલ્યા તે ગામ **તાવી** આવ્યા ને વાજતે ગાજતે **અખાભાઈ**ના ફળીમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે સંતને ચોકે સામાન જોઈને મહારાજ કહે, “બહુ સામાન લાવ્યા.” ત્યારે અખાભાઈ કહે, “અમારે સર્વેને ખપતી વાત છે.” અને બ્રહ્મચારી પણ રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજના થાળનો સામાન લાવ્યા, ત્યારે વરિયાળી બાઈએ થાળ કર્યો. પછી થાળ થયો.

પછી મહારાજ નાવા પધાર્યા ત્યારે વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. ત્યારે અખાભાઈએ નવરાવ્યા. પછી શરીર લૂઈને પીતાંબર પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને જમવા બિરાજ્યા. પછી જમી રહ્યા ત્યારે ચળુ કર્યું. પછી મુખવાસ લઈને થાળ ગામના હરિજનને આપીને સંતને પીરસવા પધાર્યા. તે પંક્તિમાં પીરસતા

જાય ને મનુવાર કરતા જાય. પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોયા અને પોશાક પહેરીને ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. પછી ગામના હરિજન સર્વે પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને મહારાજ પાસે હરિજન બેસતા જાય.

ત્યારે બ્રહ્મચારીએ આવીને કીધું જે, "હરિજન સર્વે જમવા ઊઠો." ત્યારે સર્વે જમીને મહારાજ પાસે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે **મહારાજે વાત કરી જે, "જીવને ભગવાન કે ભગવાનના સંત પ્રત્યક્ષ મળે છે ત્યારે કલ્યાણ થાય છે. તે વિના કોટિ ઉપાયે કલ્યાણ થાતું નથી."** એ અંગેની ઘણીક વાત કરી.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા ને જેને લેવા ઘટે તેને લીધા. તે ગામ **મછિયાવ** પધાર્યા ને **બાપુભાઈ**એ સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજનો થાળ સુવાસિની બાઈએ કર્યો તે જમવા પધાર્યા. બાપુભાઈએ મહારાજને નવરાવ્યા ને પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને થાળ બાપુભાઈને આપ્યો. પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને બાપુભાઈ ખોળામાં ચરણ લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "ત્રાંસળીઓ લાવો ને કાઠી-પાળાને જમવા બેસાડો." પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈ કાઠી-પાળાને જમાડીને ઘોડીએ અસવાર થયા અને ચાલ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **અમદાવાદ** આવ્યા.

❊ અમદાવાદમાં શ્રીહરિનું સામૈયું :

શહેરના સત્સંગી ફૂલના હાર લઈ લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગતા જાય. અને સામૈયું આવ્યું ને નાના પ્રકારનાં અંગ્રેજી વાજાં,

સાહેબની પલટણ, પડઘમ, ઢોલ, ત્રાંસાં ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે; સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજી રહ્યું છે, બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને મહારાજ ફૂલના હારે કરીને ગરકાવ થઈ રહ્યા છે. અને દેશદેશના હજારો હરિજન, સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી તેમણે સહિત ખાનપુરને આરે સાબર નદી ઊતર્યા. અને ખાનપુરને દરવાજે થઈને શહેરમાં આવ્યા. ઊભી બજારે થઈને શેઠની હવેલી પાસે થઈને ઝવેરીવાળામાં આવ્યા.

અને હજારો મનુષ્ય મહારાજનાં દર્શન કરે છે, ને આકાશ માર્ગે લાખો વિમાન તથા અક્ષરધામ, ગોલોક, વૈકુંઠ, શ્વેતદ્વીપ અને બદરિકાશ્રમના સર્વે મુક્તો તે આવ્યા ને ચંદન ને પુષ્પની વૃષ્ટિ કરતા હતા. તેને સમાધિવાળા દેખતા હતા ને બીજાને વાદળાં દેખાતા. અને સામસામી અટારીઓની ઘટાને વિષે બેઠેલી સ્ત્રીઓ તે પુષ્પે કરીને વધાવતી હતી ને વારણાં લેતી હતી. અને એમ બોલતી હતી જે, “હે સખી ! આ જે સ્વામિનારાયણ તે જગતની ઉત્પત્તિ પહેલાં એ એક જ હતા. અને એમણે પોતાની ઈચ્છાએ કરીને જગત ઉત્પન્ન કર્યું છે. તે જગતમાં પણ પોતે જુગ જુગને વિષે અવતાર લઈને પોતાના ભક્તને સુખ આપે છે. પછી સર્વ જગતને લીન કરીને પોતે એકલા જ રહે છે. માટે તેને આદ્યપુરુષ તથા નારાયણ કહ્યા છે. અને હે સખી ! જુઓને, આપણાં નેત્ર તથા ચિત્ત તે મહારાજનાં દર્શન કરીને કેવાં શાંત થાય છે ! જાણે તે મૂર્તિમાં તણાય જાતાં હોય ને શું ! અને જુઓને, સર્વે મનુષ્ય ને પશુપક્ષી પણ કેવાં સ્થિર થઈ ગયાં છે ! અને હે સખી ! આ જુઓને, મહારાજના પરમહંસ કેવા નીચી દૃષ્ટિએ ચાલ્યા જાય છે ! જગતને તો દેખતા જ નથી.

તે પૂર્વે અઠ્યાસી હજાર ઋષિ હતા. તેમણે તપ કરીને માગ્યું જે, ‘હે મહારાજ ! અમને લક્ષ્મીજીના જેવું સુખ આપો.’ પછી તે કૃષ્ણાવતારમાં ગોપીઓ રૂપે થયા ને તે ઋષિ આજ પરમહંસરૂપે થયા છે. તે મહારાજની આજ્ઞાએ કરીને પૃથ્વી ઉપર ફરે છે ને જીવનો ઉદ્ધાર કરે છે.” એવી

રીતે લોક વાતો કરતા હતા. અને કુબેરસંગ છડીદાર નેકી પોકારી રહ્યા હતા. એવી રીતે નરનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરી દરવાજાના મેડે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી કુબેરસંગે ચરણ ધોવરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કર્યું. અને જમવા બિરાજ્યા તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવીને ચાખડીએ ચડીને ઊભા રહ્યા. તે સમયે રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને તોરા ધરાવ્યા. પછી પગે લાગીને ભેટ મૂકી. અને મહારાજે એમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા અને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગી પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને દરવાજા પાસે લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત, હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને હરિજન ફૂલના હાર લઈ લઈને પહેરાવતા.

તે સમયે ખબર આવ્યા જે, 'લીંબડીવાળા શેઠે મહારાજને શહેરમાં નહોતા પેસવા દીધા. તે પછી થોડાક દિવસ થયા, ત્યારે શેઠના ઉપર દરબારની કોરનો ઉપદ્રવ થયો, તેથી હાથે પગે શહેર બહાર કાઢ્યા.' ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "**વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ.** જ્યારે નિશાળિયા ધૂળ લઈને સામા આવ્યા ત્યારે અમે જાણ્યું જે, આજ હોળી છે. તે એમને તો જન્મોજન્મ હોળી રહી. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, 'न चलति धर्मः सत्पुरुषवाक्य(तः)" પછી ચોઘડિયાં વાગ્યાં ને મશાલો થઈ. સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા જે, 'નારાયણ નામ લેતે તું પ્રાણી રે.'

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી. મહારાજે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ગંગામા થાળ લાવ્યા, તે દૂધની પૂરી જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ગંગામા છેટે બેઠેલાં તે બોલ્યાં જે, "જળપાન કરીને પેટ ભરો છો, ત્યારે જમશો શું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "જેટલા થાળ હશે એટલા જમશું." પછી થાળ આવવા માંડ્યા. તે મહારાજ પેંડા, બરફી જમતા જાય ને મંદમંદ હસતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. ત્યારે દામોદર કહે, "ધીરે ધીરે આવો." પછી પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મૂકીને પગે લાગીને બેસે. પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા, તે પાન કરીને મહારાજ પોઢ્યા ને સભાને રજા આપી.

પછી સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી પોશાક પહેર્યો. અને હાથમાં રૂમાલ લઈને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. કંઠને વિષે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા હતા. તે સમયે ચોઘડિયાં વાગ્યાં ને ત્રાંસાં, ઢોલ, શરણાઈઓ વગેરે બીજાં પણ ઘણાં વાજાં વાગ્યાં. અને સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી દેશદેશના હરિજન આવવા માંડ્યા. તે ફૂલના હાર પહેરાવી પગે લાગીને ભેટ મૂકીને બેસે. ત્યારે મહારાજ કહે જે, "કરો ઉતારો." પછી નરનારાયણની આરતી થઈ તે મહારાજ દર્શન કરવા ઊઠ્યા. પછી પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે અને ભેટ મૂકી પગે લાગીને બેસતા જાય.

પછી આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "થાળ થયો છે ને સંતની રસોઈ પણ તૈયાર થઈ છે." પછી સંતને હાર આપીને મહારાજ જમવા પધાર્યા. તે જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે તે ઠેકાણે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને મુનિમંડળ સામે જોતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "થાઓ પંક્તિ." પછી એ જ ઠેકાણે ઉગમણી પંક્તિ

થઈ. તે ફૂલના હાર ને તોરા પહેર્યા ને પલવટ વાળીને જલેબી પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. અને શહેરના સત્સંગી પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા.

❊ સાબરમતીના આરે નાહ્યા ને તેનું નામ નારાયણઘાટ પાડ્યું :

પછી બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા, તે પાન કરીને ઘોડા સાબદા કરાવ્યા. અને ઘોડીએ અસવાર થયા ને મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે સર્વે તૈયાર થયા. અને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કંઠને વિષે ને પાઘ ઉપર ફૂલના હારે કરીને ગરકાવ થઈ રહ્યા છે; ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, એવી રીતે ચાલ્યા તે ઊભી બજારે ઈડરિયે દરવાજે થઈ **સાબરગંગાએ** જઈને ઊતર્યા. અને પોશાક ઉતારીને નાવા બિરાજ્યા. અને નદીમાં જળ ઊછળે ને ભમરિયું થાય. પછી નાહીને બહાર નીકળ્યા. અને પોશાક પહેરી ફૂલના હારે કરીને ગરકાવ થયા. અને બોલ્યા જે, **"અમે જ્યાં નાહ્યા તે આરાનું નામ નારાયણઘાટ છે. અને જે નારાયણઘાટે આવીને બ્રાહ્મણ પાસે શ્રાદ્ધાદિક કર્મ કરાવશે તેના પિતૃ સત્સંગમાં જન્મ લઈને મોક્ષ પામશે ને સો યજ્ઞનું ફળ થાશે."** એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા અને ચાલ્યા તે ગામ **મોટેરા** થઈને ગામ **કોટેસર** આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને મહાદેવનાં દર્શન કર્યાં અને પૂજા કરીને દક્ષિણા આપી. અને મંદિરથી ઉગમણી કોરે સભા કરીને બિરાજ્યા.

તે સમયે મહાદેવના પૂજારી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આ વાડી નરનારાયણના મંદિરમાં આપવી છે." પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને પૂજારીનો હાથ ઝાલીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને પૂજારીએ ઘોડીનું

પેગડું ઝાલ્યું. પછી ગામથી ઉત્તરાદી કોરે ઘોડી ફેરવી ને વાડી વચ્ચે ઊભા. અને એમ બોલ્યા જે, "આંબાના ઝાડ નંખાવો." એમ કહીને ફૂલના હાર એમને આપીને ચાલ્યા, તે નદી ઊતરી અંધારી વાડી પાસે લાલ ને મીઠી આંબલી છે ત્યાં આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી તે આંબલી હેઠે સભા કરીને બિરાજ્યા. અને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા તે પહેરાવ્યા. પછી જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે વાજતે ગાજતે શહેરમાં પધાર્યા. અને મંદિરમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતર્યા.

પછી નરનારાયણના મંદિર સન્મુખ જ્યાં હમણાં છત્રી છે ત્યાં પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને હરિજન ફૂલના હાર લઈ લઈને પહેરાવે અને મહારાજ પરમહંસને આપતા જાય. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેસતા જાય. અને પ્રશ્ન-ઉત્તર થાય, ને જે કઠણ પ્રશ્ન હોય તેનો ઉત્તર મહારાજ કરે. અને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે મુનિમંડળ કહે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મશાલો થઈ ને નરનારાયણની આરતી થઈ. પછી ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ કહે, "મંગાવો વાજાં." પછી સંતો વાજાં વગાડીને કીર્તન બોલ્યા. પછી રાત પોર ગઈ ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા. અને નોબત થઈ ને નેકી પોકારી રહ્યા હતા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી સ્નાન કર્યું. અને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે થાળ જમતા જાય ને ગંગામા સંગાથે વાતો કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ધાતુની મૂર્તિઓ ભરાવવા આપી હતી, તે તૈયાર થઈને આવી. ત્યારે મહારાજે આનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "મૂર્તિઓ તૈયાર થઈ, માટે તે મંદિરનાં શિખર પણ તૈયાર કરવાં જોઈએ. અને તે મૂર્તિ મંદિરમાં લાવો." ત્યારે સ્વામી કહે, "લાવશું." પછી સભાને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. અને પોશાક પહેરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે સમયે હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. છડીદાર નેકી પોકારી રહ્યા હતા ને આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે વખતે નોબત વાગી. સંત, હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા. ને મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય, ત્યારે મહારાજ ઉત્તર કરે. પછી સંતોને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા અને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કર્યું. અને જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી જળપાન કરીને ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈ પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "કાલ સંતમંડળ સંગાથે હુતાશની રમવી છે, માટે કેસૂડાં, કેસર ને પતંગ આદિ રંગ કરાવજો ને ગુલાલ મંગાવજો." એમ આજ્ઞા કરીને જળપાન કર્યું. અને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર આવી બિરાજ્યા. અને નેકી પોકારી રહ્યા છે. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે ફૂલના હાર પહેરાવી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "વાજાં મંગાવો." પછી સંતો વાજાં વગાડીને હોળીનાં પદ બોલવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને પછી નરનારાયણની આરતી થઈ. નારાયણ-ધૂન કરી શ્લોક બોલ્યા. સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્નઉત્તર." પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા ને મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. ત્યારે મહારાજ મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને મંદમંદ હસતા થકા બોલે જે, "લો, અમે ઉત્તર કરીએ." પછી મહારાજ ઉત્તર કરે.

પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી, પેશાબ કરી, જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચરણ ધોવરાવ્યા ને

જળના કોગળા કરી જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને હરિજન સન્મુખ જોતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લઈ લઈને પહેરાવતા હતા ને પગે લાગીને બેસતા હતા. પછી મહારાજ કહે, “લાવો વાજાં.” પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને હોળી બોલવા લાગ્યા જે, ‘કુંવર કનૈયો ખેલે હોરી રે, જાકું વેદ બખાને.’

પછી થાળ થયો તે ગવૈયા સંતોને ફૂલના હાર આપી મહારાજ જમવા પધાર્યા. ઉતારે આવી વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરતા જાય ને લાડુ પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંતમંડળ પણ પગે લાગીને બેઠા. પછી રંગનાં રંગાડાં ભરીને મૂક્યાં. પછી મહારાજ ઉપર રંગ નાંખ્યો. મહારાજે એક કુંડીમાં રંગ ભરાવ્યો અને સાધુ બ્રહ્મચારીની સભા વચ્ચે ઊભા રહીને તાંસળી ભરી ભરીને રંગ નાંખવા માંડ્યો. તે નાંખીને પાળાની ઉપર નાંખ્યો. પછી ઓછવિયાને ઉપર ને હરિભક્ત ઉપર નાંખ્યો. પછી ફાંટું ભરી ભરીને ગુલાલ નાંખ્યો. પછી સંતમંડળમાં આવ્યા. તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીનાં કીર્તન છે જે,

‘લાગેલ રંગ જડી રે મારા રસિયાજી શું લાગેલ રંગ જડી.
મોહનલાલ રંગીલાની મૂરતિ, જીવલડામાં જડી રે.’

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને કંઠને વિષે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા હતા. કાઠીના અસવાર, પાળા, સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને દેશદેશના હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા. માથે સોનાને ઈંડે છત્ર ને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં હતાં. ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં હતાં. સાહેબની પલટણ આગળ ચાલતી હતી. એવી રીતે ઊભી બજારે ચાલ્યા,

તે ઈડરિયે દરવાજે થઈ **નારાયણ ઘાટ** પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને પોશાક ઉતાર્યો ને ફૂલના હાર ઉછાળી સાબરગંગામાં નાંખ્યા. તે ગંગાએ હાથોહાથ લઈને પહેર્યા, તેને સમાધિવાળા દેખતા હવા. બીજા હરિજને એવું દેખ્યું જે, હાર જળમાં બૂડી ગયા ને તે લેવા સારુ નદીમાં પેઠા, પણ હાર તેમને હાથ આવ્યા નહીં. પછી મહારાજ જળમાં નાવા બિરાજ્યા. મહારાજની કેડે સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે નાવા પેઠા.

તે સમયે અક્ષરધામના, શ્વેતદ્વીપના ને બદરિકાશ્રમના સર્વે મુક્ત આવ્યા. પછી મહારાજ ગંગા બહાર નીકળ્યા ને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. તે સમયે **ઉન્મત્તગંગા** આવ્યાં. તે મહારાજના ચરણમાં આળોટ્યાં ને મહારાજે બેય ચરણ માથે મૂક્યા. પછી ભારે પોશાક મહારાજને પહેરાવ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલી. અને મહારાજ સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "દ્વારકાથી રણછોડજી, ગોમતીજી ને છાપ આવ્યાં છે. તે છાપ એક રૂપે વડતાલમાં લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં રાખ્યાં ને બીજે રૂપે નરનારાયણના મંદિરમાં સ્થાપન કર્યાં છે. તે છાપ લઈને આ ઠેકાણે નહાજો; એમ અમારી આજ્ઞા છે." અને બીજા લોક ખુરસી દેખે ને પછી સાબરગંગા ને ઉન્મત્તગંગા મળ્યાં અને મહારાજની લીલાની વાતો કરી.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને જય જયકાર થઈ રહ્યો હતો. અને ગાજતે વાજતે નરનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને હરિજન ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવતા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ ને નારાયણ-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "વાજાં મંગાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "મંગાવો." પછી સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં તે લઈને સંતો

ગાવા લાગ્યા. અને શહેરના ગવૈયા પણ વાજાં લઈને આવ્યા ને ચાર ઘડી સુધી તો ભેળા ગાયા. પછી તો ગવૈયામાત્ર દેવાનંદસ્વામીના હાથ હેઠે રહી ગયા.(હારી ગયા.) ત્યારે મહારાજ કહે, “હવે કેમ છે ?” ત્યારે ગવૈયા બોલ્યા જે, “દેવાનંદસ્વામીની જેવી તો ગાવાની લટક જ ન આવે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સાધુથી કાંઈ શીખવા જવાય છે ? માંહોમાંહી શીખે.” એમ કહીને ગવૈયાને ફૂલના હાર આપ્યા. અને જે શહેરના ગવૈયા હતા તેમને રૂપિયા અપાવ્યા.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. અને **રણછોડ ચોકસી**એ સ્નાન કરાવ્યું ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચોકસી બોલ્યા જે, “મહારાજ, હમણાં તૈયાર થાશો નહીં, રસોઈ ઘણી છે ને દેશદેશના હરિજનના સંઘ પણ આવે છે; માટે રહેવું તો પડશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “હમણાં રહેશું, પણ મનુષ્યને નાવા ને ઉતારાનું કઠણ પડે છે. ગામ હોય તેમાં ઉતારાનું કઠણ પડે નહીં.” પછી મહારાજે ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ થાળ ગવૈયા સંતોને મોકલાવ્યો. અને ઢોલિયે બિરાજ્યા ત્યારે ગંગામા આદિ બાઈઓ મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યાં. તે ફૂલના હાર પહેરાવીને ભેટ મૂકી અને ચરણનો સ્પર્શ કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ગંગામાએ ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. અને બ્રહ્મચારી બીજાને ખેસવતા જાય. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને સર્વેને રજા આપી પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી પોશાક પહેર્યો અને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ફૂલના હાર આપીને થાળ જમવા પધાર્યા. ભાઈચંદે સ્નાન કરાવ્યું ને જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ

પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, ભજિયાં, વડાં, રાઈતાં, અથાણાં ને પાપડ તે પીરસનારા સંત પીરસે. પછી પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં પીરસી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને રૂમાલે કરીને હાથ લૂછ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને તોરા, બાજુબંધ ધરાવ્યા ને ભેટ મૂકીને આરતી ઉતારી. અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગતાં હતાં. પછી મહારાજ ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા અને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગી જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી વસ્ત્ર પહેર્યાં. પછી મોજડી પહેરીને જ્યાં ધાતુની મૂર્તિઓ હતી ત્યાં આવ્યા ને મૂર્તિઓ જોઈને રાજી થયા. અને આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “નરનારાયણને બે પડખે બે શિખરબંધ મંદિર કરાવો ને બેયમાં અમે આવીને મૂર્તિઓ પધરાવશું.” ત્યારે સ્વામી કહે, “સારું.” પછી મહારાજ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા અને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગામ કોટેસરના મહાદેવના પૂજારીએ નરનારાયણના મંદિરમાં વાડી આપી હતી, તેનો લેખ કરાવ્યો ને એમને ફૂલના હાર આપ્યા.

❊ ધોળકામાં ધ્યાનાનંદજીને મંદિર કરાવા મોકલ્યા :

પછી ગામ ધોળકાના **રેવાશંકર** હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમે મને ગઢડામાં વચન આપ્યું હતું તે સત્ય કરો ને મંદિર કરાવો.” પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા. અને **ધ્યાનાનંદસ્વામી**ને કહ્યું જે, “તમે મંડળ લઈને ધોળકે જાઓ ને શિખરબંધ મંદિર કરાવો. અમે તૈયાર થાય ત્યારે મૂર્તિઓ મોકલશું ને પધરાવશું.” ત્યારે સ્વામી કહે, “સારું.” પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “લાવો વાજાં.” પછી સંતો વાજાં વગાડીને ખયાલ ને ઠૂમરી ગાવા લાગ્યા. તે ગાઈ રહ્યા

ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. અને ઉતારે પધાર્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને થાળ આનંદસ્વામીને બોલાવીને આપ્યો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ વેલાલના પટેલ **જેસંગભાઈ** મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે કુંકુમનો ચાંદલો કરી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને ભેટ મૂકી મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી એમ બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હવે વહેલાં દર્શન દેજો." ત્યારે મહારાજ મંદમંદ હસતા થકા કહે, "સારું." પછી સર્વને રજા આપીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીઅમદાવાદ હુતાશનીનો ઉત્સવ કર્યો ને વિવિધ લીલા કરી' એ નામે ત્યાસીમો વિશ્રામ ॥૮૩॥

વિશ્રામ - ૮૪

વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ, મંદિર આનંદસ્વામીને સોંપ્યું ને બ્રહ્મમુનિને પોતાની સાથે રાખ્યા

પછી સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "અસલાલીના વેણીભાઈ છે ?" ત્યારે તે પગે લાગીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સાંજ ઉપર તમારે ગામ સંતમંડળે સહિત આવશું." ત્યારે વેણીભાઈ બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ, અમે પણ ઘણા દિવસથી વાટ જોયા કરીએ છીએ અને રસોઈનો સામાન પણ તૈયાર કરાવ્યો છે." પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને દામોદરે ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ-છ વાર પંક્તિમાં

પીરસી જળે કરીને હાથ ધોયા અને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. રસોઈવાળા પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો અને ફૂલના હાર પહેરાવી, પગે લાગીને ભેટ મૂકી.

❊ અમદાવાદથી વિચરણ કરતા વડતાલ પધાર્યા :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર શોભે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કંઠને વિષે ફૂલના હાર બિરાજે છે, ને મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને દરવાજા બહાર આવ્યા. અને થોડાક હરિજનને પાછા વાળ્યા ને જુવાન જુવાન હતા તેમને ચંડોળેથી પાછા વાળ્યા. પછી ગામ **અસલાલી** પધાર્યા અને **વેણીભાઈ, ગોપાલજી ને કાળીદાસ** આદિ હરિજને સામૈયું કર્યું. અને રાવળિયો કૂદડી ફરીને ઢોલ વગાડતો હતો. તેને મહારાજે ધોળું સેલું આપ્યું ને રામપ્રતાપજીએ અંગરખું આપ્યું. પછી મહારાજ ગાજતે વાજતે વેણીભાઈની હવેલીએ પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જ્યાં હમણાં ઓટો છે ત્યાં મંચ નાંખ્યો હતો ત્યાં સર્વે સંત ઊતર્યા.

પછી મહારાજે પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને વેણીભાઈએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને વેણીભાઈ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદ સ્વામીને મોકલાવ્યો. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી આંબાવાડિયામાં આવીને બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે પગે લાગીને બેઠા. શહેરના સત્સંગીએ ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ગામના અમીનો સર્વે આવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી વેણીભાઈ હાથ

જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સંતની રસોઈ તૈયાર છે ને થાળ પણ થયો છે, તેથી જમવા પધારો." પછી અમીનોને ફૂલના હાર આપી ઘોડીએ અસવાર થયા ને વેણીભાઈને ઘેર પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતર્યા ને પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. પછી ગોપાળજીએ મહારાજને નવરાવ્યા અને જમતા જાય ને કાલીદાસ ને કસીભાઈ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને માઢમાં સંતની પંક્તિ થઈ તેમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે રાઈતાં, શાક, વડાં, ભજિયાં ને અથાણાં તે સંતો પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસી રહ્યા ત્યારે મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી ઘોડીએ અસવાર થયા. ગામના સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા.

પછી ગામ **જેતલપુર** આવ્યા ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામમાં પધાર્યા. હાલ જ્યાં મંદિર છે તે ઠેકાણે ગંગામાનું ઘર હતું ત્યાં આવીને ઊતર્યા. મહારાજ કહે, "ચાલો, આસજીભાઈ, આસારામ ને જોઈતારામ તેમને ઘેર ઊતરીએ." ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "માનું ઘર મૂકી બીજાને ઘેર ઊતરશો ત્યારે કેવા સારા લાગશો ?" પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા થકા ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે જ્યાં હનુમાન પધરાવ્યા છે તે વડ હેઠે ઉત્તર મુખે ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજને બોરસડીના ફૂલના હાર કરીને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ અને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને ગંગામા બોલ્યાં જે, "સદ્ગુરુ, કાઠી ને પાળા તેમને જમવા બોલાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી મહારાજ જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. ત્યારે

ગંગામા બોલ્યાં જે, "જળપાન કરીને પેટ ભરશો ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "હવે તો જમી રહ્યા." ત્યારે ગંગામા કહે, "દૂધ, ભાત ને સાકર તો જમો !" ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને જમ્યા. પછી ચળુ કરીને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુને થાળ આપ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગંગામાએ દૂધ ને સાકર મોકલી ને આસજીભાઈએ કાઠી ને પાળાને જમાડ્યા. મહારાજે સંતને કહ્યું જે, "થાઓ પંક્તિ." પછી પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. મહારાજની કેડે મુળજી બ્રહ્મચારી પાપડ, અથાણાં ને શાક પીરસે. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સાબદા થઈને ઊભા ને ગંગામાએ હાર પહેરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામને સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા.

પછી ગામ **કનીજ**ના હરિજનને દર્શન દઈને નદીમાં ઘોડા પાયા. અને ગામ **મેણપર**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **મહેમદાવાદ** પધાર્યા. ત્યાં **દુર્લભરામ** ને **બેચર ભટ** આદિ હરિજને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામ સોંસરા થઈ, ગામથી ઉગમણી કોરે વડ ને મસ્જિદ છે ત્યાં ઊતર્યા. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે વડ હેઠે બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને ગામના હરિજન ઘાસ, દાણો ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. અને કાઠીઓને સારુ રસોઈ થઈ ને મહારાજનો થાળ થયો. મહારાજ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ભાણે સ્નાન કરાવ્યું. પછી જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને દાદા ખાચરને થાળ મોકલાવ્યો ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી રાત પાછલી પહોર રહી ત્યારે મહારાજ જાગ્યા ને વાત કરવા લાગ્યા જે, "તમે ઘરનો ત્યાગ કરીને અમારા ભેગા ચાલો છો, તે રાત્રીએ જમ્યાનું જોઈતું હશે પણ તમે ચવેણું કે સાથવો જમીને ચલાવ્યું." પછી એમ બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામી છે ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "હા

મહારાજ." એમ કહીને મહારાજ પાસે આવીને બેઠા. મહારાજ વાત કરવા લાગ્યા જે, "રાત્રીએ તમને પાથરવા ઓઢવા નહીં મળ્યું હોય અને જળ પણ નહીં મળ્યું હોય, પણ ભગવાન તેને તપ માનશે. અને પગમાં પગરખાં પણ હશે કે નહીં હોય, છતાં માથે ભાર ઉપાડીને ચાલો છો; માટે તેને પણ અમે તપ માનશું." એ રીતની ઘણી વાત કરી. પછી પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા અને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામ બહાર જે સંતને ઊતરવાની ધર્મશાળા ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે ગામના હરિજને તાણ કરી જે, "રસોઈનો સામાન તૈયાર કર્યો છે, માટે જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામીની ગાડી અમારા ભેગી આવે. અને જેટલા સંતો ધર્મશાળામાં સૂવા આવ્યા હોય તે કોઈ જમ્યા વિના આવશો નહીં." એમ કહીને જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે સંઘ લઈને ગામ **ડભાણ** પધાર્યા. અને સંતો જમીને ચાલ્યા તે બે દૈત્યનો પરાભવ કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા.

મહારાજ ગામ બહાર વડ છે તેને હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા હતા. પછી સંતો મહારાજને પગે લાગ્યા અને હમણાં છત્રી કરી છે ત્યાં ધર્મશાળા હતી તેમાં ઊતર્યા. અને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સંઘને પરાભવ કરવા દૈત્ય આવ્યા હતા તે તમારી કોરે આવ્યા હશે." ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, "અમારા ભેળા પાળા હતા તેમણે દૈત્યને પરાભવ કર્યો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને **રાઈજી પટેલે** નવરાવ્યા. મહારાજ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને હરિજન સામે જોતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજન ભેટ મૂકી મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક તથા મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે વડ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો પગે

લાગીને બેઠા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, “સલૂણા કેને દેખ્યાવે પ્યારા.” પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપ્યા. મુળજી બ્રહ્મચારી બોલાવા આવ્યા, તે જમવા પધાર્યા. અને **રગનાથ પટેલે** નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈ પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ગામના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મૂકીને પગે લાગે. પછી જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના હરિજનને ફૂલના હાર આપીને પાછા વાળ્યા. અને એમ બોલ્યા જે, “સમૈયા ઉપર વડતાલ આવજો.”

પછી ચાલ્યા તે ગામ **બામરોલી** થઈને **વડતાલ** પધાર્યા. અને સામૈયું આવ્યું તે ગાજતે વાજતે મંદિરે આવ્યા. લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે ત્યાં હવેલી હતી ત્યાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જળપાન કરી ફૂલના હાર બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યા. પછી મોજડી પહેરી મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને દેશદેશના હરિજન આવતા જાય ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મૂકી પગે લાગીને બેસતા જાય. અને પાળા ભગુજી સર્વેને છેટે રાખતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ અને નારાયણ-ધૂન કરી શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને પોશાક ઉતાર્યો. અને પેશાબ કરીને સ્નાન કર્યું. પછી થાળ જમી, ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજે કહ્યું જે, “બ્રહ્માનંદસ્વામીને થાળ આપજો.” એમ કહીને પછી મહારાજ

સુખાળા થયા. બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજના ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સાથે વાત કરતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર તથા મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને હાથે કરીને ફૂલના હાર લેતા જાય. અને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે; એવી રીતે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી ઓટા ઉપર ઉત્તર મુખારવિંદે ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી ને હજારો હરિજન તે હાર લઈ લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. અને મહારાજ પણ સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તેમને ફૂલના હાર આપતા જાય. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જેરામ બ્રહ્મચારીએ નવરાવ્યા. પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો.

અને ચાખડીએ ચડીને સંતોની ધર્મશાળામાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક, રાઈતાં, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં તે સંતો પીરસતા જાય. પછી છ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ભારે રેંટો એક માથે બંધાવ્યો ને એક ઓઢાડ્યો. અને ચરણને ચંદન ચરચીને છાતીમાં લીધાં ને ભેટ મૂકી. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

✼ સંતો-ભક્તો પાસે ગોમતી ગળાવી :

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી હાથમાં રૂમાલ લઈ, પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. કુબેરસંગ નેકી પોકારતા હતા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને

પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા ને મહારાજ તેમાં શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય, ત્યારે તેનો ઉત્તર પોતે કરતા. પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ત્યાં ચોતરા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. હરિજન ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર પાછા આપતા જાય. અને સંત-હરિજન ગોમતી ખોદતા જાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લેવાતી જાય.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીને કાંઠે ઊભા રહ્યા. અને ગોમતીમાં વીરડા કરેલા. તેમાંથી જેરામ બ્રહ્મચારી જળનો કળશિયો ગાળીને ભરી આવ્યા. તે મહારાજે પીધું ને જળ વીરડામાં નાંખ્યું. પછી વાજતે ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડી ઊભી રાખીને મૃતિકા નંખાવી. પછી ઘોડીએથી ઊતરીને ભંડારમાં પધાર્યા. અને મૃતિકા નંખાવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે અને ગોમતીમાં નાહી છાપો લઈ, પગે લાગીને સભામાં બેસતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. અને ઠાકોરજીની આરતી થઈ ને નારાયણ-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ગંઠીછોડા(ગઠિયા) આવ્યા છે, તેથી કોઈ અજાણ્યા મનુષ્યને રહેવા દેશો નહીં." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા અને સ્નાન કરી થાળ જમ્યા. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને સુવર્ણમય ભારે પોશાક પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ફૂલના હાર શોભી રહ્યા છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે સંત-હરિજન સહિત

ગોમતીએ પધાર્યા ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજને મહારાજની પૂજા કરી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ભેટ મૂકીને પગે લાગતા જાય ને સભામાં બેસતા જાય. પછી મહારાજ કહે, "સંતો ! આજે રામનવમી છે, તેથી ફરીને કીર્તન બોલો." પછી જવાન જવાન સંતો ફરવા ઊઠ્યા. અને મહારાજે ઊંચો હાથ કરીને કહ્યું જે, "અમારી બેઠકથી આથમણી કોરે માર્ગ કરો." પછી સંતો ફરીને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ ફૂલના હાર આપતા જાય. અને સંતો ફરતા જાય ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગાજતે વાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. દેવનાં દર્શન કરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને મશાલો થઈ ત્યારે સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ ને નારાયણ-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ કહે, "મુક્તાનંદસ્વામી કેમ નથી જણાતા ?" ત્યારે સંત બોલ્યા જે, "સ્વામીને તો શરીરે કસર છે એટલે નથી આવ્યા." ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા ને સ્વામી પાસે આવ્યા. નાડી જોઈને બોલ્યા જે, "તાવ છે." એમ કહીને ફૂલના હાર આપી પાછા પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને સંતને કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતો કીર્તન બોલવા લાગ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. આનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા ને થાળ જમી ચળુ કર્યું. અને મુખવાસ લઈને પ્રસાદી મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવી ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો ત્રણ-ચાર ઠેકાણે ફરીને ગાવા લાગ્યા ને હરિજન પણ બે-ત્રણ મંડળીઓ કરીને સામસામા ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ વચ્ચે આવીને ઊભા રહ્યા. પછી ઝાંઝ-મૃદંગવાળા ગાતા ગાતા મહારાજ પાસે આવ્યા. મહારાજ ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા ને બેય મંડળીવાળા ગવૈયાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી જ્યાં સંતો ફરીને ગાતા હતા ત્યાં આવીને ઊભા ને એમ બોલ્યા જે, "ગાતા હોય તેને મળીએ." પછી સંતોને મળીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા. અને ખબર પૂછી દર્શન દઈને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમ્યા. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરીને મોજડી પહેરી. અને સ્વામી પાસે આવ્યા ને ખબર પૂછી. અને ગોમતીએ પધાર્યા ને ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે પોશાક પહેરાવીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. અને સંત-હરિજન પાસે મૃતિકા લેવડાવીને મંદિરમાં પધાર્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી ઠાકોરજીની આરતી થઈ ને નારાયણ-ધૂન કરી. અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો વાજાં.” પછી દેવાનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામી વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પહોર રાત ગઈ ત્યારે મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમયે દેશદેશના હરિજન રજા માંગવા આવ્યા. તે ભેટ મૂકે ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ચરણનો સ્પર્શ કરી એમ બોલે જે, **“હે મહારાજ ! આવા ને આવા સદાય હૃદયમાં રહેજો ને વહેલા દર્શન દેજો.”** પછી મહારાજ તેમને ફૂલના હાર આપે ને તે રજા માંગીને ચાલતા જાય. પછી સંત ને બ્રહ્મચારી સામે જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, “સંત ને બ્રહ્મચારી, મંડળ બાંધીને દેશદેશ પ્રત્યે ફરવા જાઓ. મુક્તાનંદસ્વામીને શરીરે કસર છે તેથી અમે તો હમણાં રહેશું.” એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા અને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. ઝીણાભાઈએ

નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને ચાખડીએ ચડીને સંતોની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો મહારાજો." પછી સંતો જમે ને તાણ કરીને મહારાજ પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસીએ બિરાજ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર આગળ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો મળીએ." પછી પાટ ઉપર ઊભા થયા ને સંતોને મળતા જાય ને આનંદ ઉપજાવતા જાય. પછી સર્વને મળીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા ને સ્વામીને મળ્યા. પછી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી લક્ષ્મીનારાયણની આરતી થઈ ને નારાયણ-ધૂન કરી. અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "પરમ દહાડે ચાલવું છે. માટે મુક્તાનંદસ્વામી સારુ ડોળી કરો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી સંતો ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. અને થાળ જમી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને તથા બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "રસોઈ છે તેથી સંતોને રાખજો." પછી મહારાજે સંતોને કહાવી મોકલ્યું. ત્યારે સંત ને બ્રહ્મચારી રાજી થયા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં અને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ બ્રહ્માનંદસ્વામીના સામે જોઈને બોલ્યા જે, **"સ્વામી, મંદિરનાં કામ તો સહુ કરશે, પણ કીર્તન કોણ કરશે ? અમારે તો કીર્તન બંધ થયાં ને તમે તો મંદિરમાં બંધાઈ પણ જાઓ ખરા ! માટે કોઈને બંધાવા દેવા નથી. જેમ માતા અગ્નિ, જળ ને સર્પ તેથી બાળકની રક્ષા કરે છે, તેમ માયાના જે શુભ ગુણ તેમાં પણ અમારે કોઈને બંધાવા દેવા નથી."** એ અંગેની ઘણી વાત કરી. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "મહારાજ, મારે પણ એમ ઈચ્છા છે જે, તમારી પાસે રહીને તમારા ને હરિજનના ગુણ ગાવા છે. અને મંદિર સંબંધી કામ તમારે વચને કરીને કરીએ તેમાં જરાય બાધ નથી, પણ તમારાં દર્શન ને કીર્તન થાતાં નથી."

ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો અમારા ભેળા." એમ કહીને સ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા. મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં આવીને ઊભા રહ્યા. સંતો લાડુના ત્રાંસ ભરીભરીને લઈ આવ્યા ને મહારાજ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા અને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પૂજાનો સામાન મંગાવ્યો ને ચંદનની અરચા કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને શરીર ને બાહુ વચ્ચે ચંદનની અરચા કરી ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ચરણે ચંદન અરચીને છાતીમાં લીધાં. પછી સ્વામીના મંડળના સંત ને પાળા, તે પણ

તે જ રીતે મહારાજનાં ચરણ છાતીમાં લેતા હતા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સર્વે સંતની પૂજા કરીને હાર પહેરાવ્યા. અને વસ્ત્ર ઓઢાડ્યાં ને દંડવત કર્યા. પછી મહારાજે સ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા.

પછી આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “નરનારાયણના મંદિર ને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર, તે બેયની તમે ખબર રાખજો.” એમ કહીને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને સ્નાન કરીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને થાળ આનંદસ્વામીને આપ્યો ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમી પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ચાલનારા સંત ને પાળા પણ તૈયાર થયા. અને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કંઠને વિષે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા છે, ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને ચડવા ઘોડી આપીને ચાલ્યા, તે સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા. તે દંડવત કરીને ઊભા ને મહારાજ કહે, “સ્વામીની ડોળી ઉપાડનાર આગળ ચાલો. કેમ જે, રજ ન ઊડે.” એમ કહીને ચાલ્યા ને ત્યાંના રહેનારા સંતો મંદિરમાં આવ્યા. તે વિષે ભક્તચિંતામણિમાં લખ્યું છે જે,

‘આવીતી બ્રહ્માનંદને ભાગ્ય, તે ઉપાધિનો કરાવ્યો ત્યાગ;
સર્વે માયાનાં બંધન કાપી, નિજ સમીપની સેવા આપી.’

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘વડતાલમાં રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો, બ્રહ્માનંદસ્વામીની મહંતાઈ અળસાવી ને આનંદસ્વામીને મંદિર સોંપ્યું’ એ નામે ચોરાશીમો વિશ્રામ ॥૮૪॥

વિશ્રામ - ૮૫

ગઢડાની લીલા, પ્રેમાનંદસ્વામીના કીર્તનની પ્રશંસા તથા મુક્તમુનિનો થાળ-રસોઈ

પછી મહારાજ **પીપળાવ** આવ્યા ને ગામના હરિજને સામૈયું કર્યું. તે ગાજતે વાજતે ગામથી ઉગમણી કોરે તળાવે પધાર્યા ને ત્યાં વિસામો કર્યો. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને **પ્રભાશંકર** ને **વ્રજભાઈ** આદિ ભક્તો રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને પ્રભાશંકરે નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ મુક્તાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે ગામ **સોજીત્રા**ના હરિજનોને દર્શન દઈને ગામ **સિંજીવાડે** પધાર્યા. ને **ગિરધર પટેલ** ને **જગરૂપ બારોટ** આદિ હરિજનોએ સામૈયું કર્યું. ને ગાજતે વાજતે ગામના તળાવથી દક્ષણાદિ કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જગરૂપ બારોટે નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતની પંક્તિ થઈ તે પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને પાંચ વાર પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા, ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા.

અને ચાલ્યા તે નદીએ આવ્યા. ને **ગલિયાણા** ગામના કરણાભાઈ આદિક હરિજન સામૈયું લાવ્યા, તે ગાજતે વાજતે નદીને કાંઠે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી હરિજને નવરાવ્યા ને પછી જમવા બિરાજ્યા.

પછી ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદીમાં ચરણ બોળ્યા ત્યારે નદીનું જળ ઊછળતું હતું, તે શાંત પામ્યું. ને ચાલ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગામ **કમિયાળે** આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, તે ઠેકાણે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા, ને મહારાજનો થાળ થયો ને જમવા પધાર્યા. ને **ખીમરાજ ગઢવી**એ નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ, ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, " કીર્તન બોલો." ને કીર્તન બોલી રહ્યા ત્યારે મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે **ગાંફ** આવ્યા. ને સર્વ સંઘને મહારાજે કહ્યું જે, "ગામ ખરડને રસ્તે ચાલો." પછી સર્વે ચાલ્યા ને મહારાજ ગામમાં પધાર્યા. તે મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ ત્યાં પ્રથમ આવીને હરિજનને ઘેર રસોઈ તૈયાર કરી હતી, તે શાક, દૂધની દશમી(દૂધમાં બનાવેલી રોટલી), ગોળ ને દહીં મહારાજ જમ્યા. ને બીજો જમ્યાનો સામાન બ્રહ્મચારી પાસે લેવરાવ્યો. ને જળના ઘડા ભરીને લેવરાવ્યા.

❊ મહારાજે સ્વભક્તો માટે ભાદર નદીનું પાણી મીઠું કર્યું :

અને મહારાજ કે, "ચાલો, હવે નદીએ સર્વે જમશું." એમ કહીને ચાલ્યા. તે નદીએ સંઘના ભેળા થયા ને બોલ્યા જે, "સર્વે નદીમાં નાઓ ને પૂજા કરો." પછી સર્વે નદીમાં ના'યા ને પૂજા કરી રહ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઉત્તર મુખારવિંદે ધાબળી ઉપર

બિરાજ્યા. ને જળે કરીને વસ્તા રાવળે ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળ ચાખ્યું ત્યારે મીઠું લાગ્યું. ત્યારે વસ્તા રાવળ બોલ્યા જે, "નદીનું જળ તો મીઠું છે." પછી સંત ને હરિજન જળનાં તુંબડાં ને કળશિયા ને ઘડા ભરવા લાગ્યા. મહારાજે થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળા તેમને જમાડ્યા. પછી જળપાન કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. પછી નદીમાં પાણી ભરવા જાય ત્યાં તો પાણી ખારું લાગ્યું. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આજ તો ભારે દયા કરી, નહીં તો ઘોડા ને બળદ ને સંઘના મનુષ્ય સર્વે તરસે મરી જાત. જેમ માળિયાના રણમાં એક સેવકને સારુ પાણી મીઠું કર્યું હતું, તેમ આજ પણ કર્યું."

એમ પરસ્પર વાતો કરતા થકા ને મહારાજના દર્શન કરતા થકા ચાલ્યા, તે ગામ **ખરડ** આવ્યા. ને તળાવની દક્ષણાદિ કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંઘના મનુષ્ય જાણે પાણી મીઠું છે, તે પછી ભરશું. પછી જ્યાં ભરવા ગયા ને ચાખે ત્યાં તો ખારું ! ને પ્રથમ જેણે ભર્યું તેને મીઠું મળ્યું ! પછી નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી પગે લાગીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આજ બહુ રક્ષા કરી." ને ગામના સત્સંગી બોલ્યા જે, "નદી ભાદર તેનું તો પાણી સદા ખારું જ છે, પણ મીઠું થયું એ તો મહારાજની કૃપા." પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "આમ ભગવાન સત્સંગની રક્ષા કરતા આવે છે."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના સત્સંગીને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા. ને ગામથી આથમણી કોરે તળાવની પાળે ઊતર્યા. ને ગામના હરિજન **ખોડાભાઈ** વિગેરે ઢોલિયો ને રસોઈનો સામાન ને ચાર ને દાણા લાવ્યા. ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ

લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તે સમયે ગવૈયા સંતને બોલાવ્યા. પછી સરોદા ને દુકડ ને સિતાર ને મંજીરાં તે લઈને ગાવા લાગ્યા જે,

મેં તો ગુનેગાર તેરા રે, હો સ્વામિન મેરા રે...ટેક.

હું ગુનેગાર તેરા કીરતાર, દે શરન ચરન કેરા રે...મેંતો૦ ૧

અધમ ઓધારન પતિતજન પાવન, મેટત ભવફેરા રે...મેંતો૦ ૨

યેહી બીરૂદ ઘનશ્યામ સુની તેરા, કીનો ચરન ડેરા રે...મેંતો૦ ૩

પ્રેમાનંદ કે' પ્રભુ ભવસાગર સેં, પાર કરો બેરા રે...મેંતો૦ ૪

તે ગાઈ રહ્યા ને પછી મહારાજ પોઢ્યા. ને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **કુંડળ** પધાર્યા ને નદીમાં ઊતર્યા. ને **મામૈયા પટગર** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે મહારાજ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મામૈયો પટગર ઘોડી લાવ્યા. ને મહારાજ કહે, "મૂલ કરો, દાદા ખાચરને લેવી છે." પછી પાંચસે રૂપિયે ઠરી. પછી મામૈયો બોલ્યા જે, "ચારસે રૂપિયા લઈશ ને સો રૂપિયા મેલું છું. કેમ જે, કોઈ ફેરો મહારાજ પણ બેસે."

પછી મહારાજ એ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામ **કારિયાણી** આવ્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને માણસુર ખાચરે નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને થાળ એમને આપ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને દંતધાવન કરીને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને રાધાવાવમાં પેસીને ના'યા. પછી બહાર નીસરીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. ને તે

સમે વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે ગાજતે વાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા.

❊ મહારાજનું અપમાન કરનાર લીંબડીના શેઠની દુર્દશા :

અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. પોશાક ઉતારીને ફૂલના હાર બ્રહ્મચારીને આપ્યા. પછી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગઢડાના હરિજન મહારાજને પૂછવા લાગ્યા જે, “હે મહારાજ ! સમૈયા કેવા થયા ને તમે હરિજનને કેવાં સુખ આપ્યાં ?” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “અમદાવાદ જાતાં લીંબડી માર્ગમાં આવી. ત્યારે તે ગામના સત્સંગીએ અમને ગામ સોંસરા ચાલવાને તાણ કરી, ને ગામના શેઠને ગામ સોંસરવા નીકળવા દેવા નહીં. તેથી છોકરાઓને મોકલ્યાં. તે ધૂળ ઉડાડતાં આવ્યાં. ત્યારે અમે કહ્યું, ‘આજે હુતાશની છે કે શું ?’ પછી તો શેઠનો મતલબ જાણીને અમે તો બારોબાર ચાલ્યા. ને દિવસ દસ-બારેક થયા ત્યારે શેઠ ઉપર દરબારનો ઉપદ્રવ થયો, તે હાથે પગે કાઢ્યા, ને એમને તો જન્મોજન્મની હુતાશની રહી.

પછી તો અમે અમદાવાદ શહેરમાં ગયા. ને લક્ષાવધિ લોકો મનુષ્ય અમારી સામા આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે મંદિરમાં તેડી ગયા. ને નાના પ્રકારના પોશાક ને ભેટ મેલી. ને હરિજનનો પ્રેમ તે અમારા દર્શન વિના રહેવાય જ નહીં ! અને અમારે દશ દિવસ રહેવું હતું, પણ હરિજનનો પ્રેમ જોઈને માસ પર્યંત રહ્યા. પછી જેતલપુર આવ્યા. ને ત્યાંથી મેમદાવાદ આવ્યા, ને ત્યાં સંતને જમાડ્યા. ને અમે સંઘ લઈને આગળ ચાલ્યા. ને તે સમે બે દૈત્ય સંઘનો પરાભવ કરવા આવ્યા. તે અમે કરડી દૃષ્ટિ કરી, તે છેટે થઈને ગયા. ને સંત જમીને આવતા હતા ને ભેળા પાળા હતા, તેમણે તે અસુરનો પરાભવ કર્યો.

પછી અમે સંત સહિત વડતાલ આવ્યા. ને સામૈયું કર્યું ને

લક્ષાવધિ મનુષ્ય સામા આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં ગયા. ને ત્યાં ભીડ થઈ. પછી ઘોડીએ ચડીને ગોમતીએ ગયા. ને ત્યાં સભા કરતા ને સાંજે મંદિરમાં આવતા. એમ દિવસ પંદર રહ્યા, પણ જાણીએ એકે દિવસ નથી રહ્યા."

એવી અનંત વાતો કરી. ત્યારે ગઢડાના હરિજન બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે તો ભક્તાધીન છો. તે તેમની ભક્તિએ કરીને બંધાવો. ને દાદાની ભક્તિને વશ છો, તે બીજે સમૈયા કરવા જાવો છો ને પાછા ગઢડામાં આવીને નિવાસ કરો છો." પછી મહારાજે સર્વેને રજા આપી ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને ભાગવતના તૃતીય સ્કંધમાં જે કપિલ-આખ્યાન તેની કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા. તે મોટીબાએ દાદા ખાચરને આપ્યા ને તેમણે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "અમે જ્યાં રહેતા તે દક્ષણાદા બારના ઓરડાનાં બારણાં બંધ કરો ને અમૃત કૂવો ને એ જાયગા તમને રહેવા આલીએ." ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "કૂવા ઉપર વંડી કરાવવી પડશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "પાણા તો છે, ને ધૂળ પણ ત્યાંથી ખોદીને લો." પછી જે સંત ને પાળા ઊઠ્યા તે પોરવારમાં વંડી કરી રહ્યા. ને મહારાજે કામના કરનારાને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને

હાથ ધોવરાવ્યા ને જોધેભક્તે નવરાવ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વાડીવાળા દર્શન કરવા આવ્યા. ને મહારાજે બેય વાડીની ખબર પૂછી, ને વાડીવાળાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને ભેંસોનો ચારનાર બિજલ ને ગાયોનો ચારનાર જોધો તે બેયની ખબર પૂછી. ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં, ને એકૂકું વસ્ત્ર પ્રસાદીનું આપ્યું. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને અમારી ધર્મશાળામાં આવ્યા. ને બોલ્યા જે, "સમાણ(સમાવેશ) થઈ ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "દક્ષણાદિ ઓસરીએ મોદ બંધાવશું, તે આવ્યા-ગયા સંતમંડળ ત્યાં ઊતરશે. ને અમારે તો સમાણ થઈ રહી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને કથા વંચાવવા માંડી, ને પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ઘોડી સાબદી કરાવી ને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફળિયામાં ઘોડી ફેરવીને પછી લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ને બાઈઓ પણ પગે લાગીને છેટે બેઠાં. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને તોરા ને ગુચ્છ તે ધારણ કરાવ્યા.

પછી મહારાજે વૈષ્ણવાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે ચટણી કરવા આંબાની કેરીઓ આંગળીએ કરીને દેખાડો, તે આંબાની કેરીઓ વાડીવાળા લાવે." ને પાળાને કહ્યું જે, "તે જ આંબાની કેરીઓ લાવજો." પછી લીલાં નાળિયેર લાવ્યા, તે મહારાજ કહે, "સુધારો." પછી સુધાર્યાં ને મહારાજ જમ્યા. પછી સર્વેને પ્રસાદી આપીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને

અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળવાળા હરિજને મહારાજની પૂજા કરી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "ગવૈયા સંત વાજાં લઈને આવો." પછી વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ પણ ચપટી વગાડીને ભેળા ગાતા જાય. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો, ત્યારે કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને બ્રહ્માનંદસ્વામી સાથે વાત કરતા જાય. પછી નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજ, તમે વડતાલમાં વાત કરી હતી, તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પ્રભાતિયાં કર્યાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે,

અધમઉધારણ અવિનાશી તારા, બિરુદની બલિહારી રે;
ગ્રહી બાંય છોડો નહીં ગિરધર, અવિચળ ટેક તમારી રે...અધમ૦
ભરી સભામાં ભૂધરજી તમે, થયા છો માડી મારી રે;
બેટાને હેતે બોલાવો, અવગુણિયા વિસારી રે...અધમ૦
જેવો તેવો તોય પુત્ર તમારો, અણસમજુ અહંકારી રે;
પેટ પડ્યો તે અવશ્ય પાળવો, વાલમ જુઓ વિચારી રે...અધમ૦

પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે થાળ નિત્યાનંદસ્વામી અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સદ્ગુરુ મંદિરમાં આવ્યા ને વાત કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ પ્રેમાનંદસ્વામી પર મહારાજનો રાજીપો :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે શતાનંદમુનિએ સત્સંગિજીવનમાં

પૂછવા બોલાવ્યા, ત્યારે ઊઠીને તેમની પાસે ગયા. ને તેમણે પૂછ્યું તેનો ઉત્તર આપીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને તુલસીની શ્વેત કંઠીઓ હરિજને પહેરાવી. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી પ્રેમાનંદસ્વામી ધ્યાનના અંગની ગરબીઓ બોલ્યા જે,

"વંદું સહજાનંદ રસરૂપ, અનુપમ સારને રે લોલ.
જેને ભજતાં છૂટે ફંદ, કરે ભવ પારને રે લોલ."

તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે **મહારાજ બોલ્યા જે, "જાણીએ એ સંતને તો ઊઠીને દંડવત કરીએ ! કેમ જે, જ્યાં લગી એમણે કીર્તન કર્યાં હશે, ત્યાં લગી તો એમણે ભગવાનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ રાખી હશે ! અને એક ક્ષણમાત્ર જો ભગવાનના સ્વરૂપમાં વૃત્તિ રહે તો તેને બરોબર કોટી અશ્વમેધ યજ્ઞનું પુણ્ય પણ આવતું નથી. ને જેના મનની વૃત્તિ ભગવાનના સ્વરૂપમાં રહે, તેને કરવાનું કાંઈ બાકી રહેતું નથી. ને છતે દેહે ભગવાનના ધામમાં જ બેઠો છે. ને એવા પુરુષે જ્યાં જન્મ લીધો હોય, એમનાં માબાપ પણ કૃતાર્થ થયાં જાણવાં."**

એ અંગેની ઘણીક વાત કરી. પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા. તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી નેત્રની સાને કરીને પ્રેમાનંદસ્વામીને બોલાવ્યા ને ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ તે સર્વે આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને પ્રેમાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ મુક્તાનંદસ્વામીનો થાળ ને રસોઈ :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને તે સમે મુકુંદબ્રહ્મચારી મુક્તાનંદસ્વામી પાસે ગયા. ત્યારે સ્વામીએ સીધું આપ્યું ને બે ધોતિયાં

આપ્યાં. તે લઈને મહારાજ પાસે આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શું છે?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "મુક્તાનંદસ્વામીને શરીરે કસર હતી, ત્યારે સત્સંગીએ કાંઈક સીધાં આપ્યાં હશે, તે મહારાજનો થાળ કરાવ્યો ને સંતને કાચી રસોઈ આપી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "મારા જેવા શિષ્ય અને સ્વામીને શી વાતની કસર રહે !"

એમ કહીને સંતની ધર્મશાળામાં પધાર્યા ને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "સ્વામી, તમારા મનમાં સંકલ્પ કર્યો હોય તે કહો." ત્યારે સ્વામી કહે, "મનમાં કાંઈ સંકલ્પ નથી. આ તો સત્સંગીએ સીધાં જમવા આપ્યાં હતાં, તે મહારાજનો થાળ કરાવ્યો. ને બ્રહ્મચારીને સીધું આપ્યું ને સંતને રસોઈ આપી." પછી મહારાજ કહે, "કાલ નહીં, પરમ દહાડે રસોઈ આપશું ને ગઢડા ને અડખે પડખે સંતનાં મંડળ હોય તે તેડાવજો."

એમ કહીને દરબારમાં આવીને ઊભા ને બોલ્યા જે, "પરમ દહાડે મુક્તાનંદસ્વામીના નિમિત્ત રસોઈ આપવી છે, તે સામાન કરજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરી રહ્યા ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ચોફાળ ઓઢાડ્યો ને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી, તમે આંહીં જમવા બેસો." ત્યારે છેટેથી બાઈઓ બોલી જે, "જમવાનો સામાન જોઈશે તે લાવશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "જોઈશે તો મંગાવશું." પછી સ્વામી અને સ્વામીના સેવકને જમાડ્યા. ને તે ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પધાર્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "વાજાં લાવો."

પછી સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં તે લઈને સંત ગાવા લાગ્યા. પછી વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી હાર ગવૈયા સંતને આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા, ને સોનીને તેડાવીને કહ્યું જે, "વંડામાં ગોરસર(પહેલ વેત્રી) ગાય છે, તેનાં ખુર(પગની ખરી) ને શિંગડાં રૂપાનાં કરો." ત્યારે સોની કહે, "સારું." પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે લીંબડા હેઠે ઢોલિયો નંખાવીને તેના ઉપર ઉત્તરમુખે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી ગાય શણગારીને લઈ આવ્યા. ને દાદા ખાચરે રૂપિયાનો ત્રાંસ ભરીને મહારાજના ઢોલિયા ઉપર મેલ્યો. પછી મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજની પૂજા કરીને ફૂલના હાર ને તોરા પહેરાવ્યા. ને એક ખેસ ઓઢાડ્યો. ને ચરણારવિંદને ચંદન ચરચીને સ્વામીએ અને સ્વામીના સેવકે છાતીમાં લીધાં.

પછી મહારાજ કહે, "સ્વામી, જ્યાં ગાય સુખ પામે એવે ઠેકાણે તમારી નજરમાં આવે ત્યાં આપો, ને રૂપિયા પણ તમારી નજરમાં આવે તેને આપો." પછી સીતારામજીની સ્વામીએ પૂજા કરી ને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા. પછી રૂપાના ખુર ને રૂપાનાં શિંગડાં ને હિરાગળ વસ્ત્ર ઓઢાડેલું ને વટલોઈ(બોઘરણી) સહિત ગાય સીતારામજીને આપી. ને રૂપિયાનો થાળ ભર્યો હતો, તે સ્વામીએ પાળાને કહ્યું જે, "આમાંથી રૂપિયા લઈને એક એક બ્રાહ્મણને આપો ને બીજા રૂપિયા સીતારામજીને આપો."

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા, ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે ભજિયાં ને વડાં ને પાપડ ને નાના પ્રકારનાં શાક, તે બ્રહ્મચારી ને

સંત પીરસે. પછી મહારાજ કહે, “જમો.” પછી સંત ને પાળા જમતા જાય ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. ને મહારાજ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ, ને સંત ગોડી બોલ્યા ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથા વંચાવવા લાગ્યા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ને જળપાન કરીને પછી તુલસીની માળા માંગી લઈને ફેરવીને પોઢ્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ મટિયાવીને, દંતધાવન કરીને, વતું કરાવીને, ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરીને, ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને, ચાખડિયે ચડીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને દાદા ખાચરના વ્યવહારમાં ઉપદ્રવ થયો તેની વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણા ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ કહે, “જે સંત ગામડેથી આવ્યા હોય તે પાછા

ફરવા જાજો, ને અહીંયાં રહેતા હો તે રહેજો." પછી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "હે મહારાજ ! રસોઈનો સામાન કરાવ્યો છે, તે સંતને હમણાં રાખજો." પછી તો હરજી ઠક્કર ને લાધો ઠક્કર તે બોલ્યા જે, "અમે પણ રસોઈનો સામાન કરાવ્યો છે." પછી અમૂલાબાઈ ને અમરાબાઈ તે બોલ્યાં જે, "અમે પણ સામાન કરાવ્યો છે." પછી મુક્તાનંદસ્વામીએ હાથ જોડીને મહારાજને કહ્યું જે, "હે મહારાજ ! સર્વે હરિજન હમણાં સમૈયેથી આવે છે, તે ખર્ચ થયું હશે, માટે રસોઈની ના પાડો." પછી તો હરિજને બહુ આગ્રહ કર્યો, ત્યારે મહારાજે રસોઈની હા પાડી ને એમ કહ્યું જે, "જેને શ્રદ્ધા હશે તે આપશે, માટે સર્વે સંત રહેજો."

એમ કહીને મુક્તાનંદસ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા ને કહ્યું જે, "પ્રશ્નઉત્તર કરો." પછી સંત પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા, ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સભા કરીને બોલ્યા જે, "જેને કાંઈ પૂછવું હોય તે અમને પૂછો. ને તેનો ઉત્તર આપીએ તે પ્રમાણે વ્યવહાર કરવો." એમ કહીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. પછી કેરીઓ ધોઈને લાવ્યા. તે મહારાજ ચૂસતા જાય ને સંતને આપતા જાય. પછી થાળ લાવ્યા. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. તે પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી સંત જમે ને મહારાજ તો તાણ કરીને પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ગાદીતકિયે

બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને રૂપાની સળીએ કરીને દંત સાફ કરીને જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીગઢડામાં લીલા કરી, પ્રેમાનંદસ્વામીનાં કીર્તન વખાણ્યાં ને મુક્તાનંદસ્વામીનો થાળ-રસોઈ' એ નામે પંચાશીમો વિશ્રામ ॥૮૫॥

વિશ્રામ - ૮૬

ગઢપુરની લીલા, માંડવધારના ચારણોનો વિવાદ તથા બાજુના ગામડાંમાં વિચરણ કરીને ગઢડે પધાર્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. સંતમંડળ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સ્વાદુ ભોજન હોય તે વખાણ કરતા જાય ને મોટા સંતને આપતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને ડંકા ભરીને બિરંજ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી રાઈતાં, વડી, ચણાના લોટની કઢી, ભાત ને દાળ, ને પછી દૂધ, ભાત ને શાક તે તાણ કરીને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. ને જળના કોગળા કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને વાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા માંડ્યા. પછી સંત પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને બોલે જે, "કરો

શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા. તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને તોરા પાઘમાં ધરાવ્યા ને શ્રવણ ઉપર ગુચ્છ ધરાવ્યા. પછી કેરીઓ ધોઈને મહારાજ પાસે લાવ્યા ને મહારાજે ચૂસીને સંતને આપી, ને પછી સર્વેને એક એક કેરી આપી. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરીને ભાગવતના તૃતીય સ્કંધમાં જે કપિલગીતા તેની કથા કરાવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો ને દહારાનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા. ને કોગળા કરીને થાળ જમીને થાળ શુકમુનિને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ નવાં કીર્તન કરીને મહારાજને સંભળાવ્યાં જે,

"મુને કીધલ કાનુડે રે દિલ લઈને દીવાન રે."

પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને મોતિયા લાડુ પીરસીને કહે, "જમો." અને શાક, રાઈતાં, પાપડ, અથાણાં ને ભજિયાં તે મહારાજની કેડે સંત પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

અમરબાઈની રસોઈ હતી, તે દેહા ખાચર પાસે મહારાજની પૂજા કરાવી. તે ચંદનની અર્ચા કરી ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા અને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવીને મોજડી પહેરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંતને વાજાં લઈને બોલાવ્યા. ત્યારે તે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ને સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં તે લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "શામળજી દો

સતી સંગ." અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને ગુચ્છ, તોરા ને બાજુબંધ તે ધરાવ્યા. પછી સંત ગાઈ રહ્યા, ત્યારે થોડાક હાર સંતને આપ્યા, ને બીજા હાર કુંવરબાઈ માંદાં હતાં તેમને મોકલાવ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે સત્સંગિજીવનની કથા કરો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." એમ કહ્યું ત્યારે બે-ત્રણ અધ્યાયની કથા કરી. પછી શૂન્યાતીતાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "અષ્ટાંગયોગ સિદ્ધ કરવા માંડ્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ધીરે ધીરે કરજો એ કામ ઉતાવળું ન થાય." એમ કહીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પ્રાગજી દવે પાસે કથા કરાવતા હવા. ને બપોર કેડે નિત્યાનંદસ્વામી પાસે કથા કરાવે. ને ક્યારેક તો પ્રેમાનંદસ્વામી પાસે ગાવણું કરાવે. ને કોઈક સમે તો ઘોડીએ અસવાર થઈને પાળાને સાથે લઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધારે; ને ઘોડી ફેરવીને દરબારમાં પધારે. અને એકવાર ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને સંતમંડળ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "સંતને જે જે ગામમાં આજ્ઞા કરી હોય તે ત્યાં ચાલી નીકળજો."

પછી વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા, ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામીએ કથાનો આરંભ કર્યો. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને મહારાજ ઢોલિયે પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા

વંચાવવા માંડી. પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને થાળ જમીને દાદા ખાચરને ઘેર મોકલાવ્યો, ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ જે કીર્તન કરેલાં તે બોલ્યા ને બીજા જે, 'સનેહી શામળો મારા નેણાનો શણગાર, સુંદરશામ રંગીલો શામળો.' તે બોલ્યા.

પછી સ્વામીને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા, ને કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. ને નદી બે કાંઠે આવી. ને મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો, તે કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, "જળપાન કરો છો ત્યારે થાળવાળાનું કાંઈ જમશો કે નહીં ?" ત્યારે મહારાજ મંદમંદ હસતા થકા બોલ્યા જે, "થાળવાળાને રાજી કરશું." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાકળે બિરાજ્યા.

❋ માણકીની વછેરીનું મરણ અને સહજ સ્વીકાર :

પછી થાળવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને તોરા પાઘમાં ખોસ્યા, ને ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી માણકીની વછેરી ચડાઉ કરી હતી, તેના ઉપર પલાણ મંડાવીને અસવાર થયા. ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને વોકળી ઊતરીને ઘોડીને પાટી નાંખી. ને પછી ઊભા ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "હવે ઘોડી ચડવા જેવી ઠીક થઈ." ત્યારે મહારાજ કહે, "એની માએ ધાવવા

નહોતું દીધું, તે ઘોડીમાં બળ નથી; તે માખણ ને સાકર આપીએ તો ઠીક." પછી ડાહ્યો શેઠ બોલ્યા જે, "માખણ મારે ઘેર છે, તે જોઈએ એટલું મારે આપવું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

પછી ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જ્યાં હમણા સંત ને બ્રહ્મચારી ખીજડા આરે નાય છે, તે ઠેકાણે પાળાનો હાથ ઝાલીને ઉન્મત્તગંગામાં બિરાજ્યા. ને કાન-નાક દબાવીને ડૂબકી મારે ને જળ મસ્તક ઉપર થઈને ચાલે. પછી બહાર નીકળીને બોલ્યા જે, "ઘોડીના ઉપર બીજા કોઈને ચડવા દેવા નહીં." એમ કહીને પાળાનો હાથ ઝાલીને નદીથી બહાર નીકળીને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને ઘોડીવાળાને ફૂલના હાર આપ્યા. ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી.

તે સમયે ખબર આવી જે, "ગામ રળિયાણે (લૂંટારુના) ઘોડા ફર્યા ને ગામના પટેલને વગાડ્યું." ત્યારે અસવાર તૈયાર થયા. તે ઘેલો ધાધલ તાજણની વછેરીએ ચડ્યા, ને નાજો જોગિયો માણકીની વછેરીએ ચડ્યા, ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં. તે માણકીની વછેરીનું તાળવું ફાટી ગયું. મહારાજે પ્રથમ ના પાડી હતી જે, 'અમે જે ઘોડીએ ચડીએ છીએ તે ઘોડીએ બીજો કોઈ ચડશો નહીં.' એમ ભવિષ્ય વાત કહી હતી.

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત પણ પગે લાગીને બેઠા ને માનસી પૂજા કરવા લાગ્યા. તે સમે ભુલો ઘોડીની ચાકરીવાળો હાથ જોડીને બોલ્યો જે, "હે મહારાજ ! ઘોડીને નાકે શ્વાસ બહુ ચાલે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો."

પછી તેને બહાર લાવ્યા ને મહારાજ કહે, "ઊનું જળ તેના વાંસા ઉપર લૂગડું નાંખીને રેડો, ને સંત ને પાળા સર્વે હાથ ફેરવો, ને પછી ઘોડીને વાડીએ લઈ જાઓ." એમ કહીને કથામાં ગયા ને ઘોડી જે પડી તે મરી ગઈ. પછી નાજો જોગિયો મહારાજ પાસે આવ્યા ને રોવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શું કરવા આંખમાં આંસુ લાવો છો ? જે નાશ પામ્યું તે કાંઈ આવનારું છે ? હવે કથા સાંભળો."

પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી. અને ગામ મછિયાવના બાપુભાઈનો થાળ હતો, તે જમીને ચળુ કરીને થાળ એમને મોકલાવ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. પછી જાગીને મુખ ધોઈને કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "સુરતવાળી ગાડીએ બળદને જોડીને લાવો." પછી લાવ્યા ને મુક્તાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચર ને બાપુભાઈ તેમને ગાડીમાં બેસાડ્યા, ને મહારાજ હાંકવા બેઠા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને સોમલા ખાચર આદિ પાંચ અસવાર તેમણે સહિત ગામ સોંસરા થઈને નારાયણહ્રદ પધાર્યા. અને ત્યાં જઈને રાશ ફગાવીને વસ્ત્ર ઉતારીને ધરા થકી આથમણી કોરે ખળખળિયે ઉગમણે મુખારવિંદે ના'વા બિરાજ્યા. ને તેથી હેઠે જે હ્રદ તેમાં સંત, પાળા, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે નાય.

પછી પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીકળ્યા. ને વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂછીને શ્વેત વસ્ત્ર પહેર્યાં. વાડીવાળા કરસનદાસ ફૂલના હાર લાવ્યા હતા, તે બાપુભાઈએ પહેરાવ્યા. પછી ત્રણ જણને ગાડીમાં બેસાર્યા ને મહારાજ હાંકવા બેઠા. અને ગલીની લીલી રાશ તે હાથમાં રહી ગઈ છે, ને રસ્તે પાડીને (ચડાવીને) જે ગાડી ઉપાડી, તે (અતિ વેગથી દોડતા હોવાથી) બળદના બે પગ (જ) જણાય; એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને રાશ ફગાવીને ઉગમણે

બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને પાળા તે પગે લાગીને બેઠા. તે ભાગવતમાં કહ્યું છે શ્લોક,

"राजन् पतिर्गुरुरलं भवतां यदूनां दैवं प्रियः कुलपतिः क्व च किङ्करो वः।"[1]

અને વળી તેના ઉપર પ્રેમાનંદસ્વામીએ કીર્તન કર્યાં છે જે,

વંદું દુરગપુરધામ સુંદર શોભે ઘનશ્યામનું જો,
થયું અક્ષર સ્વરૂપ કૃષ્ણ પૂર્ણકામનું જો...૧
ધન્ય ઉત્તમ દરબાર ધન્ય ઓરડાની ઓસરી જો,
થયો મુક્તિ દાતાર અખંડ રાજે જ્યાં શ્રીહરિ જો...૨
ધન્ય ગંગા ઉનમત્ત ધન્ય ખળખળિયા નામને જો,
ધન્ય નારાયણહ્રદની વાટ રથ હાંકવો ઘનશ્યામને જો..૩
ધન્ય લક્ષ્મીનો બાગ ધન્ય રાધાનો બાગ છે જો,
ઘોડે ચડી હરિ જાય ધન્ય જીવન જોવા લાગ્ય છે જો...૪
ધન્ય નિંબતરુની છાંય ઘોડી ફેરે હરિ ફરતા જો,
જન ત્રપત ન થાય ધન્ય દર્શન કરતા જો...૫

પછી બળદની ચાકરી કરનારાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા, ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા, ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી

૧. શુકદેવજી પરીક્ષિત રાજાને કહે છે, "હે રાજન્ ! ભગવાન શ્રીકૃષ્ણ તમે સૌ પાંડવોના તથા યાદવોના રક્ષક, ગુરુ, ઈષ્ટદેવ, સુહૃદ અને કુળના નિયંતા હતા. અરે! ઘણીવાર તો તેઓ તમારા સેવક પણ બની જતા હતા." (ભાગ.૫/૬/૧૮)

પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી થોડીવાર કેડે ગાડી તૈયાર કરીને લાવ્યા. ને મુક્તાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચરને બેસાર્યા ને મહારાજ હાંકવા બેઠા. ને ઊભી બજારે થઈને નારાયણહ્રદે આવીને ગાડી ઉપરથી ઊતરીને બળદવાળાને ફૂલના હાર આપ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ના'વા બિરાજ્યા. ને નાહીને પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીકળીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ગાડી હાંકવા બેઠા. સંત ને પાળા તે માંડ માંડ પૂગીએ. પછી ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ગાડી ઉપરથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "મોરી બુંદન ભીંજત સારી રે."

તે સમયે વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને સંત ગાતા જાય ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી ગવૈયા સંતને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ પંચાળેથી કસળા જાદવ આદિ પાળા આવ્યા. તે દંડવત કરીને પગે લાગીને બેઠા. ને મયારામ ભટ ને ઝીણાભાઈ આદિ હરિજનના નારાયણ કહ્યા. મહારાજે સત્સંગીની ખબર પૂછી, ને પછી બ્રહ્મચારીને કહે, "થાળ લાવો. ને બીજા રોટલા, ઘી ને ગોળ ને સામાન લાવો, તે પાળાને જમાડીએ." પછી બ્રહ્મચારીએ તાણ કરીને પાળાને જમાડ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ પાળાને થાંભલા સાથે વાત કરીને માંગવાનુ કહ્યું :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવીને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. શરીર લૂઈને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને લાડુબાઈને ઓરડે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને રાધાવાડીના પાળા સાથે

વાત કરતા જાય. ત્યારે પાળા કહે, “હે મહારાજ ! સાંખ્યજોગી બાઈઓ અમારી સાથે ન બોલે ને અમે પણ બાઈઓ સાથે ન બોલીએ, ત્યારે રોટલા કેમ કરીને માંગીએ ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમારે ઓસરી હેઠે ઊભા રહીને એમ કહેવું જે, “થાંભલાભાઈ, આટલા જણના રોટલા ને દાળ જોઈએ છીએ. પછી તે સાંભળીને આપી જાશે.” એમ કહીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ પાળાને આપ્યો. ને ચાખડીએ ચડીને હસતા હસતા ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને સંત ને પાળા તેમણે સહિત ઉન્મત્તગંગાએ પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ખળખળિયામાં ના’વા બિરાજ્યા. અને સંત, હરિજન, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે મહારાજને હેઠવાસ નાય. ને જળના પ્રવાહમાં તણાતા મૂકે, ને પછી પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીકળીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. તે સમયે વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે સંત ને હરિજન કોઈ પૂગી શકે નહીં, એવી રીતે **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ નવાં કીર્તન કરેલાં તે ગવરાવ્યાં જે, “મોળીડામાં મોઈ રે.”

પછી દાદા ખાચરના દરબારમાં ઉતારે પધાર્યા ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે અષાઢ સુદી એકાદશીથી ધારણાંપારણાં ને ચાંદ્રાયણવ્રત આદિ નિયમ રાખ્યાં હતાં, તે પૂરાં થયાં. તે મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. પછી ચરણને ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધા. પછી મહારાજ પૂછે જે, “શું વ્રત કર્યું હતું ?” ત્યારે સંત ‘ધારણાં-પારણાં’ કે ‘ચાંદ્રાયણ’

કહે. ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." અને સંતે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. અને મહારાજે પ્રસાદીના હાર એમને આપ્યા ને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. થાળવાળે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય ને થાળ જમતા જાય. પછી કથા રખાવીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. થાળવાળા હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા, ને મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ગાડી જોડાવી. અને મુક્તાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચરને બેસાડીને પોતે હાંકતા હવા. ને નારાયણહ્રદ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને શરીર લૂછીને કોરાં વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને રથ હાંકવા બેઠા. ને જે બે બળદ ઉતાવળા ચાલે તે કોઈથી સાથે ચલાય નહીં. અને ગામમાં ધીરે ધીરે ચાલે ને પછી દરબારમાં પધાર્યા. ને ફૂલના હાર ને તોરા ઝૂકી રહ્યા છે, ને સુંદર મૂર્તિ શોભી રહી છે, ને શ્વેત વસ્ત્ર પહેર્યાં છે. ને ગાડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી તે પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્ન-ઉત્તર." પછી સંત અને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. ને બોલે જે, "કરો

શંકા." ત્યારે સંત હાથ જોડીને બોલે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી, યથાર્થ ઉત્તર થયો."

પછી તે સમયે ગામ બોટાદથી માતરો ધાધલ કુંવરબાઈને ગાડું જોડીને તેડવા આવ્યા, ને મહારાજને પગે લાગીને કહ્યું જે, "ગાડું લઈને તેડવા ઘેરથી મોકલ્યો છે, તે આવ્યો છું." ત્યારે મહારાજે બાઈઓ પાસે પુછાવ્યું. ત્યારે બાઈ કહે, "મારે તો દેહ પડે તો અહીંયાં પડે, પણ હું તો ત્યાં નહીં જાઉં." ત્યારે માતરો ધાધલ કહે, "હે મહારાજ ! ચાર દિવસ મોકલો. પછી ગાડામાં બેસાડીને મૂકી જાશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારો બાપ ચાર દિવસે પાછા મૂકી જાશે, તે જાઓ." એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ માંડવધારમાં ચારણો સાથે સીમાડાનો વિવાદ :

તે સમયે પાળા ભગુજી ને લાધા ઠક્કર તે મહારાજને પૂછીને ગામ માંડવધાર ગયા. ત્યાં સીમાડાનો ટંટો હતો, ને તે ગામમાં દૈત્યાંશ તે ચારણને શીખવે જે, "એ નમૂછિયા પાળા શું કરનારા છે?" પછી જે પાળા ગયા, તે બાજરો ગુડી નાંખ્યો.(નાશ કર્યો.) પછી તે ગામના લોક બધા ભેળા થઈને નદીને કાંઠે ડેરી છે, ત્યાં આવીને પડ્યા, ને મહારાજને ખબર કર્યા. ત્યારે મહારાજે કુંવરજી ઠક્કર ને કરસનજી એ બેને સરકારને ખબર કરવા રાજકોટ મોકલ્યા. પછી મોટા-મોટા બ્રાહ્મણ, ને હેમો શેઠ જેને જમના હાથમાંથી મુકાવ્યો હતો, તે પરચો ભક્તચિંતામણિમાં લખ્યો છે, તેમને બોલાવીને વષ્ટિ(સમાધાન માટે વાટાઘાટ) કરવા મોકલ્યા. ને એમ કહેવરાવ્યું જે, "તમે કાલના ભૂખ્યા છો, તે દાદા ખાચરના વંડામાં ઊતરો ને જમો. અને જો કોઈ બીજો ઉપદ્રવ કર્યો તો રાજકોટ છેટે નથી, માટે સમજીને વ્યાજબી રીતે ચાલો."

પછી તે લોક વંડામાં આવ્યા ને દરબારમાંથી સામાન મોકલાવ્યો ને રસોઈ કરીને જમ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દાદા ખાચર આદિ પાસે બેઠા હતા, તેમને થાળ આપ્યો ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને બોલ્યા જે, "બોટાદમાં કુંવરબાઈએ(દાદા ખાચરના પ્રથમ પત્નીએ) દેહ મૂક્યો એમ અમને જણાય છે." એમ જ્યાં વાત કરે ત્યાં તો એ જ ખબર આવી ને અસવાર બોટાદ ગયા. પછી મહારાજે હેમા શેઠને બોલાવીને કહ્યું જે, "દાદા ખાચરને ઘરે તો સૂતક આવ્યું છે, તે તમે તમારે ગામ(ઘરે) જાઓ." પછી તે તો નદીએ જઈને પડ્યા.(કપડા સહિત સ્નાન કર્યું.)

અને પછી મહારાજ છ-સાત અસવાર લઈને ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. ને વરસાદ પણ એકધાર વરસે ને મહારાજ **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓસરી ઉપર ઊભા. ને બોલ્યા જે, "પરમહંસને બોલાવો." પછી માણસુર ખાચરે ખબર કર્યા, તે સંત આવીને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, "અમે પણ હજી જમ્યા નથી." ત્યારે મોટા શિવાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સર્વે સંત એક એક ભોજન કરો(વાનગી બનાવો)."

પછી રાઘવ પટેલ આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા, ને સંતે રસોઈ કરવા માંડી. બ્રહ્મચારીએ મહારાજનો થાળ કરાવ્યો. ને ભીનાં વસ્ત્ર ઉતારીને કોરાં વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને સગડી મૂકીને તાપવા લાગ્યા ને થાળ જમતા હતા. પછી સંત સર્વે જુદાં જુદાં ભોજન લઈને આવ્યા. તે કોઈએ શીરો કરેલો ને કોઈએ પૂરી ને ખીચડી ને દાળ ને શાક ને

કઢી કરેલાં. અને મેં તો બાજરીનો રોટલો કરેલો, તે નાના પ્રકારના વાસણમાં લાવ્યો, ને મહારાજ પાસે મૂક્યો. તે જેમ શ્રીકૃષ્ણ પાસે ઋષિપત્નીઓ આવી હતી, તેમ સર્વે બેઠા. પછી મહારાજ ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ અમારા સામો ઠેલી મૂક્યો. પછી સર્વેનાં ભોજન જોયાં. ને એ ટાણે જમતાં જુદે જુદે રૂપે જણાણા, ને ભોજન પ્રસાદી કરી કરીને આપ્યાં. ને સંત સર્વે જમ્યાનું લઈને મંદિરમાં આવ્યા.

મહારાજ ઉગમણે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ગઢડેથી ખબર આવી જે, 'નદીને કાંઠે ચારણ ધરણું(ચારણોનો એક જાતનો સત્યાગ્રહ) લઈને પડ્યા હતા, તેની પાસે હેમો શેઠ ને દાદા ખાચર પચાસ સાઠ મનુષ્યને લઈને ગયા ને કહ્યું જે, 'મહારાજ બીજે ગામ ગયા છે ને દાદા ખાચરને ઘેર સૂતક છે, તે તમે હમણાં ઘેર જાઓ.' એવા સમાચાર સાંભળ્યા ત્યારે મહારાજે મને ને ત્રિગુણાતીતાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે ગઢડે જઈને ખબર લાવો જે, કેમ થયું ?" એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને વરસાદ વરસે, તે ઓઢવા ધાબળીઓ આપી.

પછી અમે ગઢડે આવ્યા ને મુક્તાનંદસ્વામી આગળ વાત કરી. ત્યારે સ્વામી કહે, "સવારે ઊઠીને પોતાને ગામ જાશે અને હમણાં મહારાજ પાસે કોઈ જાય ?" ત્યારે ભગવદાનંદસ્વામી કહે, "હું જાઈશ." પછી તે મહારાજ પાસે ગયા ને ખબર કહી. તે સમે મહારાજ પરમહંસની જાયગામાં નિત્યવિધિ કરીને ઉષ્ણ જળ કુંડીમાં રેડાવીને કૂવા ઉપર મારી કઠારીએ કરીને નાહ્યા. ને પાળા કૂવામાંથી લોટે કરીને જળ કાઢતા. ત્યારે મહારાજ કહે, "આ કઠારી અયોધ્યાની છે." એમ કહીને લૂગડે શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને દરબારમાં પધાર્યા. અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ પલાણ મંડાવીને બીજા ઘોડા સાબદા કરાવીને ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** આવ્યા. **જીવા ખાચર**ના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગઢડામાં નદીને કાંઠે ધરણું નાંખીને આણદ ગઢવી ને જેઠો ગઢવી તે પડ્યા હતા. તે રાજકોટથી બે હમેલિયા આવ્યા. તે એમને બે બે ધોલો મારીને પકડ્યા. ને કહ્યું જે, "ટંટો હોય તો સાહેબ પાસે જાઓ, અહીં કેમ પડ્યા છો ?" પછી બીજા લોક નાસી ગયા. તે ખબર સ્વામી પાસે આવી. ત્યારે સ્વામીએ અમને કહ્યું જે, "તમે મહારાજ પાસે જઈને ખબર કરો ને કહો જે, હવે પધારો."

પછી અમે ચાલ્યા તે કારિયાણી જતાં ખબર મળી જે, "મહારાજ તો સારંગપુર પધાર્યા છે." ત્યારે અમે સારંગપુર આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કર્યા ને છાતીમાં ચરણ લીધાં ને ગઢડાનું વૃતાંત સર્વે કહ્યું. પછી મહારાજ પાસે ભગા દોશી આદિ બોટાદના હરિજન બેઠા હતા. તેમને મહારાજે સવિસ્તાર વાત કહી દેખાડી, ને બોલ્યા જે, "સવારે ગઢડા જઈએ." ત્યારે ભગા દોશી બોલ્યા જે, "બોટાદ થઈને ગઢડે પધારો !" ત્યારે મહારાજ 'હા' કહીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને સાબદા થયા. ભગા દોશીની ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામ **દેથળી**(સેંથળી) આવ્યા. ને ગામથી આથમણી કોરે પાણી ચાલ્યા જાય. પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા ને જળ બંધ કરીને(પાણી રોકીને) હાથ મટિયાવ્યા. ને દંતધાવન કરે છે, તે સમયે અજા દવે બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ મારો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કોણ કરશે ?" ત્યારે દવે બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામીના લહિયા વૈરાગ્યાનંદસ્વામી અહીં રહે છે, તે થાળ કરશે ને બ્રહ્મચારી સામાન કરાવશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને દંતધાવન કરીને મુખ ધોઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. તે સમયે ભગા

દોશી બોલ્યા જે, “થાળ મારો છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “થાળનું તો દવેએ કહ્યું છે. ને બીજો કાઠી-પાળાને સારુ સામાન તમે લાવજો.”

એમ કહીને **બોટાદ** પધાર્યા ને **દાહા ખાચર**ના દરબારના ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થોડીવાર કેડે મંદિરમાં પધાર્યા. ને જ્યાં હમણાં ધર્મશાળા છે, ત્યાં ઓટો હતો, તે ઠેકાણે ઉગમણે બારની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રામા ખાચર પાસે મહારાજે કાગળ વંચાવ્યો. પછી મંદિરમાં કૂવો છે, ત્યાં નાહ્યા ને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાખડીએ ચડીને જ્યાં સિંહાસન છે, ત્યાં જમવા બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, “આપણે ગઢડે મોકલ્યા’તા, તે સાધુને બોલાવો.” પછી જમીને અમને બે જણને થાળ આપ્યો.

પછી ભગા દોશી દૂધ ને સાકર લાવ્યા, તે પીને ત્રાંસળી અમારા સામે ઠેલી મૂકી. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પાળા અને કાઠી પણ જમી રહ્યા. પછી ઘોડીએ ચડ્યા હતા, તે જ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને મેં પાણીનો લોટો મહારાજને પીવાનો લીધો, ને જે ચાલ્યા તે ગામના સત્સંગીને ધારેથી પાછા વાળ્યા.

તે સમયે જોગીદાસ ખુમાણ ભાવનગર ઉપર બહારવટે નીકળેલ, તેના દીકરા ચોટીલા ડુંગરમાંથી હાથ આવ્યા તેને સિહોર લઈ ગયા. ને તે માંઈલા અસવાર પચાસ ભેળા થયા. ને જેઠો ગોવાળિયો તો મહારાજને પડખે ને પડખે ચાલ્યો આવે. ને મહારાજ સાથે બોલ્યો જે, “અમે એભલ ખાચરના જૂના ચાકર ને અમને દાદા ખાચરે ગામમાંથી કાઢ્યા ને ભાવનગરવાળે અમને ચાકર રાખ્યા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “જો ચાકરી કરતાં આવડે તો દરબાર ઘણા છે, ને દરબારને પણ ઘણા ચાકર મળે છે. માટે એ તો જેને બને તેને રાખે.”

એમ વાત કરતાં ગામ **ટાટમ** આવ્યા ને કૂવે ઊભા રહ્યા. ત્યારે મારી પાસે પાણીનો લોટો હતો, તે મેં કહ્યું જે, “પાણી પીશો ?”

ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો.” પછી જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે ગામ **ગોરડકે** આવ્યા. ત્યાં વિશલ ગઢવી માંદા હતા. તેમને દર્શન દીધાં ને ચરણામૃત કરી આપ્યું. ત્યાંથી **દુદાપર** આવ્યા. ત્યાં તો સંત, હરિજન ને દાદા ખાચર તે સામા આવ્યા ને દંડવત કરીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, “ખબર કેણે કર્યા ?” ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “એક પુરુષે એમ કહ્યું જે, ‘બોટાદને માર્ગે મહારાજ આવે છે,’ એમ કહીને અદૃશ્ય થઈ ગયો. પછી અમે આવ્યા ને છેટેથી તમને દેખ્યા.”

એવી રીતે વાત કરતાં દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. શુકમુનિએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાત કરતા જાય જે, “અમારે પાસે માણકી ઘોડી પણ નહીં ને જેઠો ગોવાળિયો દાદા ખાચરનું નામ લઈને અમને સંભળાવે ને અમે પણ ઉત્તર દેવા માંડ્યા ને પાળા પણ સાથે નહીં.”

ત્યારે લાડુબાઈ બોલ્યાં જે, “દાદાનો તો જરાય વાંક નથી, પચાસ અસવાર તમારે સામા સારંગપુરને માર્ગે મોકલ્યા ને તમે બોટાદને રસ્તે આવ્યા. ને જેઠાના ઘરને ને અમારે જન્મથી વેરભાવ છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “એ તો રુદ્રાંશ છે.” એમ કહીને ચળુ કર્યું ને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને આપ્યો ને કહ્યું જે, “પ્રસાદાનંદસ્વામીને એમાંથી પ્રસાદી આપજો.” પછી સ્વામી જમ્યા ને અમને બે જણને પ્રસાદી આપી ને મહારાજ મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘ગઢપુરની લીલા, અસુરનો ઉપદ્રવ તથા બાજુના ગામડાંમાં વિચરણ કરીને ગઢડે પધાર્યા’ એ નામે છ્યાસીમો વિશ્રામ ॥૮૬॥

વિશ્રામ - ૮૭

ગઢપુરની લીલા તથા ત્યાં જન્માષ્ટમી, દીપોત્સવ તથા અન્નકૂટોત્સવ

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. અને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય ને કથામાં વાત આવે તે પણ કહેતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને બેય વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા.

અને જન્માષ્ટમી નજીક આવી. તે સર્વે સંતનાં મંડળ પણ આવવા માંડ્યાં. ને દેશ-દેશના હરિજન પણ આવવા લાગ્યા. તે આવીને મહારાજને પગે લાગીને ઉતારા કરે ને સભામાં બેસે. પછી મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા, ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંતમંડળ કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સ્નાન કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા.

પછી દેશ-દેશના હરિજન મહારાજની પૂજા કરીને ભેટ મૂકીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગીને સભામાં બેસે. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને રૂડિયો રાઠોડ કીર્તન બોલે ને બીજા સંત સર્વે પછવાડે બોલે. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને

જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચરણ કાશીદાસે ધોયા. અને લાડુબાઈ ફરાળ લાવ્યાં. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થોડી વાર કેડે જાગીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે.

પછી મહારાજ કહે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંતમંડળ ફરીને બોલવા માંડ્યા. પછી મહારાજ પણ ફરવા ઊઠ્યા. પછી ચાર કીર્તન બોલી રહ્યા ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ! તમે પાટ ઉપર બિરાજો." પછી મહારાજ બિરાજ્યા ને સંતમંડળ ફરીને બોલવા માંડ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા, ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો સિતાર." પછી સરોદા, દુકડ, સિતાર ને મંજીરાં તે વજાડીને ગાવા લાગ્યા. અને મહારાજ પણ ચપટી વગાડીને ભેળા ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા, ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં ચાખડીએ ચડીને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને દૂધપાકના ડંકા ભરી-ભરીને પીરસવા લાગ્યા. અને પીરસીને કહે, "જમો." ત્યારે સંત જમવા લાગ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, અથાણાં, કઢી, વડીઓ ને રાઈતાં તે સંત પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને શતાનંદસ્વામી અને શુકમુનિ પાસે આવ્યા, ને રેશમના ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને સત્સંગિજીવનમાં પૂછવું હતું, તેનો ઉત્તર આપીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી દેશદેશના હરિજન ભેટ મૂકીને પગે લાગીને બોલે જે, "હે મહારાજ ! વહેલા દર્શન દેજો. ને આવા ને આવા સદાય હૃદયમાં રહેજો. વહેલા ગુજરાતમાં પધારજો. કેમ જે, ઘરનાં મનુષ્ય જે આબાલવૃદ્ધ તે સર્વેને તમારાં દર્શન થાય. કોટી જજ્ઞ કરીએ તોય આ ચરણ નથી મળતા. અને એક ફેરો આ ગંગાને ચરણનો સ્પર્શ થયો છે, તેથી ત્રિલોકીમાં વિખ્યાતી થઈ છે; માટે વહેલા દર્શન દેજો."

પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને બોલ્યા જે, "સારું." પછી પરગામના હરિજન રજા માંગીને ચાલ્યા. ને મહારાજ કહે, "સંત જે અહીં રહેતા હોય તે રહેજો ને બીજા ચાલી નીકળજો." એમ આજ્ઞા કરીને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. અને જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ લાવ્યા. ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ને નાજે જોગિયે નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને શુકમુનિ અને નિત્યાનંદસ્વામીને બોલાવીને થાળ આપ્યો. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જ્યાં હમણાં ઓરિયો(નદીના કાંઠામાં કરેલો કૂવો) છે, ત્યાં પધાર્યા. ત્યાં તો નિત્યાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા સંત તે નોળી ને બસ્તિ આદિ ક્રિયા કરે, તે મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી ત્યાંથી રાધાવાવે પધાર્યા. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ફૂલના ગુચ્છ કાન ઉપર ધારણ કરાવ્યા, ને બાજુબંધ ને તોરા ધરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને

ઉતારે આવ્યા. ને ફૂલના હાર બ્રહ્મચારીને આપ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

✻ સંતો પાસે અષ્ટાંગ યોગ તથા પ્રાણાયામ કરાવ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કહ્યું જે, "નિત્યાનંદસ્વામી આદિ અષ્ટાંગ જોગના સાધનારા જે ભણનારા તે આવો." પછી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "એક એક સંત અમારે પાસે આવીને નળ ફેરવો. બીજા સંત માળા ફેરવો ને તમે પ્રાણાયામ જે શ્વાસ તેનો નિરોધ કરો." પછી પ્રથમ નિત્યાનંદસ્વામીએ ડાબી ને જમણી કોરે નળ ફેરવ્યા. પછી પ્રાણાયામ કરીને ત્રણ માળા ફેરવીને શ્વાસ રુંધી શ્વાસ બંધ રાખ્યો. પછી મહારાજ કહે, "તમારું શરીર ભારે છે તે ઝાઝો યોગ અભ્યાસ કરશો નહીં."

પછી બીજા સંત નળ ફેરવવા લાગ્યા, ને પ્રાણાયામ કરવા લાગ્યા. તે એક એક કરીને માળા ફેરવે, ત્યાં સુધી રાખે, ને કોઈ અરધી માળા ફેરવે ત્યાં સુધી રાખે. એમ સર્વે સંત પ્રાણાયામ કરી રહ્યા, ત્યારે મહારાજે પણ બે કોરે નળ ફેરવી દેખાડ્યા. અને સંતને રજા આપી, ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ નિત્યાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને કોઈક વખત પાછલી પહોર રાતે ઊઠીને સંતની ધર્મશાળામાં આવીને વાત કરે, ને કોઈવાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજે ને સંત ને પાળાને બોલાવીને વાત કરે, ને કોઈક સમે તો પોતાને ઉતારે સંત ને પાળાને તેડાવીને વાત કરે. ને ભણનારા સંતને પૂછે જે, "શું ભણો છો ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ભણ્યાનો અભ્યાસ નથી રાખતા." ત્યારે મહારાજ કહે, "ભણ્યાનો અભ્યાસ ન રાખો તે બીજે

ગામ જાઓ." ત્યારે સંત બોલ્યા જે, "ભણ્યાનો અભ્યાસ રાખશું." એમ કહીને ઉતારે ગયા. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઊભી બજારે થઈને ખીજડાને આરે ના'વા પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ના'વા બિરાજ્યા. તે જળમાં ડૂબકી મારીને મુખ ઉપર હાથ ફેરવીને બહાર નીકળીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને ફૂલના હાર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તેમણે સહિત દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. ને રતનજીએ જળે કરીને નવરાવ્યા. અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રાત પહોર ગઈ ત્યારે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંતને કહી મોકલ્યું જે, "વાજાં લઈને આવો." પછી સંત આવ્યા ને પગે લાગીને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ કહે, "આજ તો માણેકઠારી(શરદ) પૂનમ છે, તે વાજાંમાં ઉદ્ધવગીતામાં જે સીતાજીનું આખ્યાન છે, તે ગાઓ."

પછી મુક્તાનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામી સરોદામાં ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજના નેત્રમાંથી જળ પડવા લાગ્યાં. અને મહારાજ કહે, "સ્વામી, હવે તો ધીરજ નથી રહેતી. ને સર્વે સભાની આંખમાં પાણી આવ્યાં ને રાત પણ પહોર ડોઢક રઈ." પછી તો ઘડીક રમૂજની વાત કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો, ને પછી સમાપ્તિ કરાવીને મોટીબાના ઓરડાની ઓસરીએ થાળ જમવા પધાર્યા. સ્નાન કરીને થાળ

જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને પીરસતા જાય ને મનુવાર(તાણ) કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને જરાકવાર ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી બોલ્યા જે, "વંડેથી ગાડી જોડી લાવો." પછી મુક્તાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચર તેમને ગાડીમાં બેસાડ્યા ને મહારાજ હાંકવા લાગ્યા. તે નારાયણહ્રદ જઈને ગાડી ઊભી રાખી. ને હેઠા ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ઉગમણે મુખારવિંદે ના'વા બિરાજ્યા. ને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે નારાયણહ્રદમાં ડૂબકી મારીને નાય. પછી મહારાજ બહાર નીકળ્યા ને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ગુચ્છ ને તોરા પહેરાવ્યા. અને મહારાજ સર્વે સંત ને હરિજન સામે અમૃતદૃષ્ટિએ જોતા થકા ગાડી હાંકવા બિરાજ્યા, ને દરબારમાં આવ્યા ને ગાડી ઉપરથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા.

❊ ધોળકાના રેવાશંકરને મૂર્તિઓ લઈ જવા કહ્યું :

તે સમે ગામ ધોળકેથી રેવાશંકર આવ્યા ને મહારાજને દંડવત કરીને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. અને ધ્યાનાનંદસ્વામી આદિ જે સંત ને પાળા તેમના નારાયણ કહ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. ને બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, "રેવાશંકર રહે ત્યાં સુધી તમારે ચોકે જમાડજો." એમ આજ્ઞા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ

કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મહારાજે રેવાશંકરને બોલાવીને કહ્યું જે, “એક સમે અમે વડતાલ હતા, ને ગઢડામાં મૂર્તિઓનાં ગાડાં આવ્યાં. ત્યારે ચૈતન્યાનંદસ્વામીએ કાગળ લખ્યો. પછી અમે ત્યાંથી આનંદસ્વામીને મોકલીને મૂર્તિઓ લેવડાવી છે, તેમાંથી તમારે જોઈએ તે મૂર્તિ અમારી પાસે લાવો.”

પછી તેમણે (મૂર્તિ) જોઈ, ને મહારાજ પાસે લાવ્યા. મહારાજે માથે હાથ ફેરવ્યો ને નામ પાડ્યું જે, **‘રાધામોરલીમનોહર.’** પછી કહ્યું જે, “તમે ગાડામાં મુકાવીને લઈ જાઓ. ને અમે ત્યાં આવશું ત્યારે પધરાવશું.” એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને હાથ-પગ ધોવરાવીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી અન્નકૂટનો સામાન કરાવવા સારુ કંદોઈને બોલાવ્યા. ને નાના પ્રકારનાં શાકને પણ વાડીએથી મંગાવ્યાં. પછી મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને વાસુદેવ નારાયણને ઓરડે તોરણ બંધાવ્યાં. શેરડી ને કેળના સ્થંભ રોપાવ્યા. પછી તે ઓરડે મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને ઓરડાની ઓસરીએ સંતની પંક્તિ થઈ. તે મોતૈયા લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક, રાઈતાં, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં તે મહારાજની કેડે સંત પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને હાથમાં રૂમાલ લઈને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને સંત સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "દીવા કરવા છે, તે ઊઠો." પછી દીપમાળ પૂરી ને મશાલો થઈ ને સંત આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "વડતાલ ને અમદાવાદ નરનારાયણનાં દર્શન કરવા જેને આવવું હોય, તે સર્વે તૈયાર થાજો. અને ઘોડા, વેલો, માફા ને ગાડાં તે પણ તૈયાર કરો." એમ આજ્ઞા કરીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "રામપ્રતાપજી તો ઘોડીએ બેસશે ને ઈચ્છારામજી તો વેલમાં બેસશે. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુ તે તો ગાડીમાં બેસશે. અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તે તો ઘોડીએ બેસશે. ને સીતારામજી તો કાકાભાઈએ ઘોડી મોકલી છે, તેના ઉપર બેસશે." તે ગામ રોજકાના કાકાભાઈને શરીરે કસર થઈ ત્યારે બાઈને પૂછ્યું જે, "મારા શરીરને કાંઈક થાશે ત્યારે તમારાથી ઘરેણાં નહીં પહેરાય. માટે ઘરેણાં ને ઘોડી મહારાજ પાસે મોકલીએ." ત્યારે બાઈ કહે, "બહુ સારું." પછી સર્વે ઘરેણાં બાઈનાં ને પોતાનાં ને રૂપાની ત્રાંસડી ને રૂપાનો અબખોરો ને પાંચસો રૂપિયા, તે સર્વે સામાન ઘોડીના ખડિયામાં નાંખીને ઘોડી મહારાજ પાસે મોકલી. તે સમયે મહારાજ ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીમાં બિરાજ્યા હતા અને રંગનાથ ભક્ત ઘોડી લઈને આવ્યા. ને પગે લાગીને

બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! કાકાભાઈએ ઘોડી મોકલી છે ને સામાન મોકલ્યો છે, ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને 'નારાયણ' કહેજો, એમ કહ્યું છે."

ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો ખડિયો." પછી સામાન સર્વે સભાને દેખાડીને બોલ્યા જે, "હરિભક્તની સમજણ તો જુઓ, જે દેહ મૂક્યા મોર સામાન ને ઘોડી મોકલી !" ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "એમના જેવી તો દાદા ખાચર ને ઝીણાભાઈની સમજણ છે. અને વચનામૃતમાં કેવા પ્રશ્નો પૂછ્યા છે!" પછી મહારાજે રામપ્રતાપજી ને ઇચ્છારામજીને સામાન વહેંચી આપ્યો.

તે સમયે અન્નકૂટ પૂરી રહ્યા, તે મહારાજ ત્યાં જઈને ઊભા ને આરતી ઉતારી. પછી ગામ-પરગામના હરિજન ભેટ મૂકવા માંડ્યા. પછી ઝીણાભાઈએ મહારાજને નવરાવ્યા ને મહારાજે એક ખેસ પહેર્યો ને એક પીતાંબર કાન ઉઘાડા રાખીને માથે ઓઢ્યું. જળના કોગળા કરીને બાજઠ ઉપર બિરાજ્યા. ને ડાબા પગની પલાંઠી વાળીને તેના ઉપર ડાબા હાથની હથેળી મૂકીને જમણો પગ ઊભો રાખીને તે ઉપર જમણા હાથની કોણી મૂકીને જમતા હવા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં જલેબી પીરસવા માંડી. તે દોથા ભરી-ભરીને આપતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, રાઈતાં, પાપડ ને અથાણાં ને સાકરિયા ચણા ને બીજો પણ હજાર પ્રકારનો અન્નકૂટનો સામાન તે સંત પીરસે. પછી મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "બાઈ-ભાઈ કોઈ હરિજન જમ્યા વિના રહે નહીં." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળપાન કરીને બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું જે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "હા મહારાજ." પછી મહારાજ કહે,

"અમૂલાબાઈને ખબર છે ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "હા મહારાજ." ત્યારે મહારાજ કહે, "રાજબાઈને કેમ છે ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "તે પણ તૈયાર છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું."

પછી જે ગામોગામના હરિજન ને કાઠીના અસવાર તે આવવા માંડ્યા. તે મહારાજનાં દર્શન કરીને પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને દીપમાળ પૂરી ને મશાલો થઈ, ને સંત આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોશાક પહેરીને તૈયાર થયા. તે સમયે બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે પહેરાવ્યા ને તોરા પાઘમાં ધરાવ્યા. શ્રવણ ઉપર પુષ્પના ગુચ્છ ખોસ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ત્રાંસાં ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને કાંસિયાં ને રવાજ વગાડીને રાવળ ગાઈ રહ્યા છે, ને પાળા બંદૂકના અવાજ કરી રહ્યા છે, ને સોનાની મૂઠ ને રોઝી ઢાલો ને હાથમાં ભાલા ઝળકી રહ્યા છે; એવા બસો અસવાર ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને દેશ-દેશના હરિભક્ત તેમણે સહિત રામપ્રતાપજી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને છત્ર બિરાજે છે એવી રીતે રાધાવાવે આવ્યા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મહારાજે ઘોડી ઊભી રાખી ને સર્વેની ખબર પૂછી. અને માફા ને વેલો ને રથ ને ગાડાં તે સર્વે આવ્યાં. ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "રાજબાઈની વેલ વાંસે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાર પાળા વાંસે રહેજો." એમ આજ્ઞા કરીને ઘોડી ચલાવી.

અને તે સમયે અક્ષરધામ ને શ્વેતદ્વીપ ને બદ્રિકાશ્રમ ને ગોલોક ને વૈકુંઠ આદિના જે મુક્ત, તે મહારાજનાં દર્શન કરવાને આવ્યા.

અને બ્રહ્માંડના અધિપતિ જે બ્રહ્મા, શિવ, કુબેર, ઈન્દ્ર, વરૂણ આદિ તે પણ આવ્યા, ને દુંદુભી વાજાં વગાડવા લાગ્યા, ને ચંદન પુષ્પની વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા. અને અપ્સરાઓ નૃત્ય કરવા લાગી. ને ગાંધર્વ ગાન કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનાં દર્શન કરીને પ્રાર્થના કરીને એમ માંગ્યું જે, “મહારાજ ! તમારા એકાંતિક સંત જે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ તેમની સેવાના કરનારા જે હરિજન તેમને વિષે અમને જન્મ આપો, જે અમે પણ સંત ને હરિજનની ચરણરજના અધિકારી થઈએ !”

પછી મહારાજે ઊંચો હાથ કરીને તેમને રજા આપી. તે દુર્ગપુર પ્રત્યે આવ્યા, ને સ્વસ્તિક-અષ્ટકોણ આદિ જે મહારાજનાં સોળ ચિહ્ન તેમણે કરીને અંકિત જે રજ તેમાં આળોટવા લાગ્યા ને એમ બોલવા લાગ્યા જે, “અહો..!

નૈષां मतिस्तावदुरुक्रमान्घ्रिं स्पृशत्यनर्थापगमो यदर्थः।
महीयसां पादरजोभिषेकं निष्किंचनानां न वृणीत यावत्।।”[1]

એમ કહીને માથે (ચરણરજ) ચડાવી. પછી શ્રીજીમહારાજનાં ચરણોદકી(ચરણોથી પવિત્ર થયેલ જળવાળાં) જે ઉન્મત્તગંગા ને નારાયણહ્દ ને ખળખળિયો તેમાં નાહ્યા ને જળપાન કર્યું. ને ઐરાવતની જાતના જે હાથી તેના ઉપર ઉન્મત્તગંગાનું જળ ભરીને સ્વર્ગમાં લઈ ગયા, ને પોતાના ઘરને વિષે છાંટવા લાગ્યા. ને એમ બોલવા લાગ્યા જે, “અક્ષરધામના પતિ ને પૂર્ણ પુરુષોત્તમ એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી તેમના ચરણનું જળ ને તેમના સંત ને હરિજન તેમના જે ચરણનું જળ તેણે કરીને અમારાં સર્વે અમંગળ નાશ પામો ને મંગળ વિસ્તારો.” એમ કહેવા લાગ્યા. તેને સચ્ચિદાનંદસ્વામી આદિ જે યોગસમાધિવાળા તેમણે દેખ્યું અને સાંભળ્યું.

૧. જ્યાં સુધી મનુષ્યો જગતથી વિરક્ત એવા મોટા સત્પુરુષની ચરણરજમાં સ્નાન કરતા નથી; એટલે કે, તેમના દાસના દાસ બનતા નથી, ત્યાં સુધી તેઓની બુદ્ધિ જન્મ-મરણથી છોડાવનારા ભગવાનનાં ચરણને પામવાને લાયક બનતી નથી. (ભાગ.૭/૫/૩૨)

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં લીલા કરી ને ત્યાં જન્માષ્ટમી, દીપોત્સવ ને અન્નકૂટ ઉત્સવ કર્યા' એ નામે સત્યાશીમો વિશ્રામ ॥૮૭॥

વિશ્રામ - ૮૮

વડતાલ પ્રબોધનીનો ઉત્સવ તથા અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીને ગાદીએ બેસાડ્યા

પછી મહારાજ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા. ત્યાંના હરિજનને દર્શન દઈને **કારિયાણી** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ સંઘમાં ખબર કાઢીને જોતું-કરતું તે અપાવ્યું. પછી મહારાજને કહ્યું. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ જળે કરીને ચરણ ધોયા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા તે **નાવડે** આવ્યા. **હીરા સંઘવી**એ સન્માન કર્યું. તે ગામ બહાર ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત, હરિજન, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજને હીરા શેઠે સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા તે **ધોલેરા** પધાર્યા. ને ગાજતે વાજતે મંદિરમાં ઊતર્યા. મદનમોહનનાં દર્શન કરીને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, તે ઠેકાણે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પૂંજાભાઈ ને ડોસો શેઠ ને ભોજાભાઈ ને ખીમો પટેલ આદિ હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને મંદિર સંબંધી વાત મહારાજે પૂંજાજીને પૂછી. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને પૂંજાજીએ મહારાજનાં ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ મંદિરના સાધુને આપ્યો. પછી પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે **પીપળી**એ આવ્યા. ને ગામ બહાર ઊતર્યા. **દાદાભાઈ** સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ભજન બોલ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને દાદાભાઈએ નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદી સાબરમતીએ આવ્યા. ને પોશાક ઉતારીને સાબરગંગામાં ના'વા બિરાજ્યા. ને મહારાજની કેડે સંત ને હરિજન સર્વે નાહ્યા. ને બહાર નીકળીને શરીર લૂઈને પોશાક પહેરીને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ને કરણાભાઈ સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ કરણાભાઈને આપ્યો, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને

શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, “વડતાલ ખબર કરવા જાઓ.” ત્યારે બેચર બ્રાહ્મણ કહે, “મહારાજ હું જાઉં ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. ને **ગિરધર પટેલ** ને **જગરૂપ બારોટ** તેમણે સામૈયું કર્યું. ને ગાજતે વાજતે ગામ સોંસરા થઈને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને પ્રભુદાસે નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. અને ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **રાવલી** આવ્યા. ને બંદૂકના અવાજ થવા લાગ્યા. ને સંત ને હરિજન જે બાઈ-ભાઈ તે ફૂલના હાર લઈને હજારો સામા આવ્યાં. ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર પાછા આપે. ને કંઠમાં ને પાઘ ઉપર ફૂલના હાર ઝૂકી રહ્યા છે; ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે; ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે; ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે; ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે; એવી રીતે વડતાલ મંદિરમાં પધાર્યા ને નોબત થઈ. ને ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને હરિજનની ભીડ થઈ. ને પાળા તેમને છેટે રાખતા હતા.

પછી બ્રહ્મચારીએ પૂછ્યું જે, “રામપ્રતાપજીને ઉતારો ક્યાં આપશું ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “મંદિરથી ઉગમણો બંગલો તેમાં ઉતારો આપો, ને ઇચ્છારામભાઈને ઉગમણી હવેલીમાં ઉતારો આપો.”

પછી બ્રહ્મચારીએ તેવી રીતે ઉતારા આપ્યા. પછી મહારાજ મંદિરમાં આવ્યા ને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારીને મળ્યા. પછી ફૂલહાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. અને સંઘના હરિજનની ખબર પૂછી. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "સર્વેના ઉતારા થયા છે."

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને માતરા ધાધલે નવરાવ્યા. ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, ભજિયાં, વડાં, પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે રેંટો એક માથે બાંધ્યો, ને એક ઓઢાડ્યો, ને ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે ધરાવ્યા, ને ચરણને ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધાં, ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી સત્સંગી ફૂલના હાર લઈને આવવા માંડ્યા. તે ચરણનો સ્પર્શ કરીને ભેટ મૂકીને પગે લાગીને બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો ઝીલણિયાં કીર્તન." પછી સંત બોલ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મંદિરની આગળ લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને હજારો હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે

લાગે. પછી મહારાજે આનંદસ્વામીને બોલાવીને પૂછ્યું જે, "ઈંટવા(ઈંટો પકવવાના ભઠ્ઠા) લીધા છે ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "લાખના બે લીધા છે." ત્યારે આનંદસ્વામીને મહારાજે કહ્યું જે, "લક્ષ્મીનારાયણના મંડપ સન્મુખ દરવાજો મૂકીએ અને હનુમાનજી ને ગણપતિ પધરાવીએ." ત્યારે આનંદસ્વામી કહે, "ઢેઢવાડો નજીક છે, તે અજુભાઈને કહીને સાહેબને રિપોર્ટ કરીને છેટે કઢાવીએ, ને સલાટ હીરાજીને બોલાવીને મંડપ ને દરવાજો કાગળમાં ચીતરાવીએ."

પછી સલાટ આવીને મહારાજને પગે લાગીને ઊભા. ને મહારાજે સર્વે વાત કહી. ત્યારે સલાટે કહ્યું જે, "મંડપ છૂટો કરવો છે કે બાંધ્યો કરવો છે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "મંડપ બાંધ્યો કરવો છે ને દશ અવતારની મૂર્તિઓ મંડપમાં પધરાવવી છે." ત્યારે આનંદસ્વામી તથા સલાટ તે બોલ્યા જે, "બહુ સારી શોભા આવશે."

પછી આનંદસ્વામીને અને સલાટને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને રસોઈવાળા હરિજને મહારાજની પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને પ્રસાદીના હાર આપ્યા, ને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને વાજાં વાગી રહ્યાં છે. ને પાળા ને સંત ને હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને દેશદેશના જે સંઘ આવવા માંડ્યા, તે મહારાજને પગે લાગીને ઉતારા

કરવા જાય. અને ગોમતી ખોદાય ને સંત ને હરિજન તે જેમ ઊપડે તેમ માટી મંદિરમાં લેતા જાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને મોટા મોટા સંત ને હરિજન તે સર્વે મૃતિકાની ફાંટો ભરીને સાથે ચાલ્યા. ને મંદિરમાં આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

અને મહારાજ કહે, “કરો પ્રશ્ન.” ત્યારે સંત ને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે ને તેનો ઉત્તર મહારાજ કરે ને એમ બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંત કહે જે, “જરાય શંકા નથી.” પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વતું કરાવીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સદ્ગુરુ જે મુક્તાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને ગોપાળાનંદસ્વામી ને આનંદસ્વામી ને શુકમુનિ આદિ મોટેરા સંત, મુકુંદ બ્રહ્મચારી ને વાસુદેવાનંદ બ્રહ્મચારી ને જેરામ બ્રહ્મચારી ને અખંડાનંદ બ્રહ્મચારી ને નારાયણ બ્રહ્મચારી ને રાઘવ બ્રહ્મચારી આદિ મોટેરા બ્રહ્મચારી તથા ગૃહસ્થ જે મયારામ ભટ, ઝીણાભાઈ, દાદા ખાચર, સુરા ખાચર, વસ્તા ખાચર, જીવા ખાચર, ભગા દોશી, મુળજી શેઠ, નારાયણજી, સુતાર લાલદાસ અને દામોદર એ આદિ મોટેરા હરિજન તે સર્વેને તેડાવ્યા. તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને રામપ્રતાપજી ને ઈચ્છારામજીને બોલાવ્યા.

પછી શુકમુનિ પાસે મહારાજે બે લેખ કરાવ્યા જે, “કલકત્તા, કાશી, રતલામ, ગોધરા, ખેડા, સુદામડા, નવાનગર ને દ્વારિકા તે સર્વે સીમાડાનાં ગામ જે લખ્યાં તે વડતાલની ગાદીવાળા જે લક્ષ્મીનારાયણ તેમનાં જાણવાં. અને તેથી ઉત્તરદેશનાં ગામ તે અમદાવાદવાળા નરનારાયણનાં જાણવાં.” એમ બે લેખ લખાવ્યા. પછી એમ બોલ્યા

જે, "સીતારામજી છે તે ડાહ્યા છે પણ નાના છે, માટે તમે બેય ભાઈ અમને એક એક પુત્ર આપો એટલે એમને અમે દત્તપુત્ર કરીને અમારી ગાદીએ બેસાડીએ ને દેશ ને મંદિર તેમને સોંપીએ." ત્યારે તે બે ભાઈ બોલ્યા જે, "તમારી નજરમાં આવે તે લો." પછી નંદરામ, ઠાકોરરામ ને અયોધ્યાપ્રસાદજી એ જે રામપ્રતાપજીના ત્રણ પુત્રો હતા. તેમાં અયોધ્યાપ્રસાદજીને પસંદ કર્યા. ને ગોપાળજી, રઘુવીરજી, વૃંદાવનજી, સીતારામજી ને બદરીનાથજી એ જે પાંચ ઈચ્છારામજીના પુત્રો હતા. તેમાં રઘુવીરજીને પસંદ કર્યા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે કોઈને કાંઈ શંકા હોય તો બોલો." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ મોટેરા સંત બોલ્યા જે, "મહારાજની ગાદી ઉપર ધર્મવંશી હોય તે બેસે. કેમ જે, સ્ત્રી-દ્રવ્યનો જોગ હોય ત્યાં ત્યાગીનો ધર્મ રહે નહીં. ને ધર્મવંશીને વિષે સહેજે જ ધર્મ રહેશે, તે પોતે ધર્મ પાળશે ને બીજાને પણ પળાવશે. ને વળી જેવું મહારાજનું કુળ મનાય તેવું બીજું કોઈ ન મનાય. માટે અમારા સર્વે સંત ને બ્રહ્મચારી તેમનો તો એ જ અભિપ્રાય છે જે, ધર્મવંશી બ્રાહ્મણ તે ગાદીએ બેસે, તો સર્વે સંત ને હરિજનને ધર્મમાં રખાવે ને પોતે ધર્મમાં રહે ને મંદિરમાં ઠાકોરની સેવા કરે."

પછી મયારામ ભટ, દાદા ખાચર, સુરા ખાચર, વડોદરાના નારુપંત નાના, અમદાવાદના ભાઈચંદ, હરિવલ્લભ, લાધા ઠક્કર ને વડતાલના પટેલ રણછોડદાસ આદિ હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! જેમ સ્વામીએ કહ્યું તેમ જ અમારો પણ મત છે. ધર્મવંશી બ્રાહ્મણ તમારી ગાદી ઉપર શોભે, પણ બીજો જોઈએ નહીં. ને તે ધર્મવંશીને વિષે સનાતન ધર્મ રહેશે, ને મંદિરની સેવા કરાવશે, ને ત્યાગી ને ગૃહસ્થ જે બાઈ-ભાઈ તેમને ધર્મમાં રખાવશે ને પોતે ધર્મમાં રહેશે. માટે એ જ લાયક છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બહુ સારું." એમ કહીને જમવા પધાર્યા.

અને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર મહારાજે પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળે મહારાજની પૂજા કરી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભારે રેંટો ઓઢાડીને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા ને ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

અને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને મહારાજ પહેરીને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠી તેમને આપતા જાય. ને ગોમતી ખોદાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લેવાતી જાય. ને જે બહુ મહેનત કરે, તેને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપે ને ફૂલના હાર આપે. પછી દેશદેશના સંઘ આવવા માંડ્યા. તે મહારાજને પગે લાગે ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ સર્વેને ખબર પૂછતા જાય. પછી મહારાજ ઊભા થયા ને ગોમતીને કાંઠે ઊભા. ને સંત ને હરિજન જેમ મૃતિકા ઉપડે તેમ ઉપાડે ને પોટકા લઈને મહારાજની સાથે ચાલે. એવી રીતે મંદિરમાં પધાર્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજે ગામ મુમધાના અજુભાઈને કહ્યું જે, "તમે ખેડે જઈને સાહેબને રિપોર્ટ કરો જે, જગ્યામાં સાંકડ પડે છે, તે ઢેઢવાડો છેટે ચરામાં(ઢોરને ચરવા માટેની પડતર જમીનમાં) નંખાવો." ત્યારે અજુભાઈ કહે, "એ કામ મારું, પણ રણછોડ બ્રહ્મચારીને મારી ભેગા મોકલજો. કેમ જે, કામમાં ભોમિયા કરીએ." ત્યારે મહારાજે બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું, ને બેયને ફૂલના હાર આપીને ખેડે મોકલ્યા.

પછી મહારાજ પાટ ઉપર ઊભા થયા ને એમ બોલ્યા જે, “સાધુ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, પાળા ને હરિજન બાઈ-ભાઈ સર્વે ઈંટવામાંથી ચારપાંચ ઈંટો લાવો ને જેણે ન સાંભળ્યું હોય તેને સંભળાવો.” એમ આજ્ઞા કરીને પાછા પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી ગોપાળાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “પરમ દહાડે ધર્મકુળના બ્રાહ્મણને દત્તપુત્ર કરીને ગાદીએ બેસાડવા છે, તે વેદિકા કરાવો; ને વેદ ભણેલા બ્રાહ્મણને વરૂણીમાં વરાવો; ને બેય દેશના સત્સંગીને ખબર કરજો.” એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને દામોદરને કહ્યું જે, “બાઈઓને બોલાવો.” પછી રાજબાઈ ને ગંગામા આદિ બાઈઓ આવી ને છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં. ત્યારે મહારાજ કહે, “ધર્મવંશી બ્રાહ્મણ જે રામપ્રતાપ ને ઈચ્છારામ તેમના એક એક પુત્ર લઈને અમારી ગાદી ઊપર બેસાડીએ છીએ. તે ત્યાગી ને ગૃહસ્થ તે સર્વે તેમની પૂજા કરે ને સધવા ને વિધવા આદિ જે બાઈઓ તે સર્વે તેમની પત્નીઓની પૂજા કરે. ને તે પતિને વચને કરીને તમને મંત્રનો ઉપદેશ કરશે. તે તમે સર્વે બાઈઓને અરસપરસ સંભળાવજો.” ત્યારે બાઈઓ પણ સર્વે રાજી થયાં. પછી મહારાજે કહ્યું જે, “બે દેશ વિભાગના કાગળ લખ્યા છે, તે તમને સંભળાવશું.” પછી એમ કહીને સર્વેને રજા આપી ને મહારાજ પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી રામપ્રતાપભાઈ ને ઈચ્છારામભાઈ તે પોતાના જે આઠ પુત્ર તેમણે સહિત આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીને બોલાવીને કહ્યું જે, “તમે વતાં કરાવીને ગોપાળાનંદસ્વામી વરૂણીમાં બેઠા છે, ત્યાં

જઈને બેસો." એમ આજ્ઞા કરીને ઊતારે પધાર્યા. ને વડોદરા ને અમદાવાદના સત્સંગી જે સોની તેમને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે બેય ભાઈઓને સારુ સોનાનાં કડાં, વેઢ, વીંટીઓ, પોંચીઓ, ટૂંપિયા(ગળે પહેરવાનું ગૂંથણીવાળું એક ઘરેણું), ઊતરીઓ ને તોડા એ આદિ ઘરેણાં ઘડી લાવો."

પછી બાઈઓ જે ગંગામા, જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ તે સર્વે છેટે બેઠેલાં, તે બોલ્યાં જે, "અમારે પણ એમનાં પત્ની તે ગુરુ કહેવાય ને તેમની પૂજા કરીશું ને મંત્ર લઈશું. માટે અમે પણ એમના સારુ ઘરેણાં ઘડાવશું" ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. અને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, ભજિયાં, વડાં, રાયતાં, દાળ, કઢી, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસે. ને મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરશી પર બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા ને ભારે વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં, ને ચંદનની અર્ચા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને પગે લાગ્યા. પછી તેમને પ્રસાદીના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષાવધિ હરિજન ને સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હજારો હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે. ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર પાછા આપે. ને ગોમતી ખોદાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લેવાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને મંદિરમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને જ્યાં હોમ કરતા હતા, ત્યાં આવીને ઊભા રહ્યા. ને બ્રાહ્મણ સર્વે ઊભા થયા

ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સવારે ધર્મવંશી બ્રાહ્મણ જે રામપ્રતાપજી ને ઈચ્છારામજી તેમના પુત્ર એક એક લઈને ગાદીએ બેસાડવા છે. અને નરનારાયણ દેશના જે હરિજન હોય તે અયોધ્યાપ્રસાદજીની પૂજા કરજો. અને જે લક્ષ્મીનારાયણ દેશના હોય તે રઘુવીરજીની પૂજા કરજો. ને ત્યાગી જે સાધુ, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે તો જેની જ્યાં ખુશી હોય ત્યાં રહેજો. અને નિત્યાનંદસ્વામી તે રઘુવીરજીની કોરે, બ્રહ્માનંદસ્વામી તે અયોધ્યાપ્રસાદજીની કોરે અને ગોપાળાનંદસ્વામી મધ્યસ્થ. તે જેની કોરે એમનું કામ પડશે, ત્યાં બે માસ રહીને કામ કરશે. અને કોઈ વાતનો વાંધો સીમાડાનાં ગામ વગેરે હરેક હોય તેમાં તો ત્યાગીને ભેળવવા નહિ. કેમ જે, વ્યવહારમાં તો ત્યાગી અમાંગલિક છે, માટે ધર્મવાળા જે ગૃહસ્થ હોય તેમને કામમાં ભેળવવા તો કામ સિદ્ધ થાશે. અને મંદિરમાં જેને મોટેરા કરો તે તમારી આજ્ઞાએ કરીને મંદિરના કામકાજ કરશે. ને મંદિરની ઉપજ-ખપત તે તમારા કોઠારીને મોકલીને સંભાળી લેવી ને એમાં કોઈનો વિશ્વાસ કરવો નહીં."

એમ વાત કરીને ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે સોની ઘરેણાં કરાવ્યાં હતાં, તે લઈને આવ્યા. તેને જોઈ મહારાજ રાજી થયા. ને એમની પત્નીઓ સારુ જે ઘરેણાં કરાવ્યાં હતાં, તે તેમને આપ્યાં. અને મહારાજ એમ બોલ્યા જે, "લક્ષ્મીનારાયણના દેશની જે બાઈઓ હરિજન તે રઘુવીરજીની પત્નીની પૂજા કરશે અને નરનારાયણના દેશની જે બાઈઓ તે અયોધ્યાપ્રસાદજીની પત્નીને પૂજશે." એમ કહીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને રામપ્રતાપજી ને ઈચ્છારામજી તેમને ગાદીતકિયા નંખાવીને બેસાડ્યા. ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “બીજો પાટ લાવો અને તેના ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવો અને વાજાં વગડાવો.” પછી ત્રાંસાં, ઢોલ, શરણાઈઓ, રવાજ ને કાંસિયાં વગાડવા લાગ્યા. ને ચોઘડિયાં વાગતાં હતાં ને નોબત વાગતી હતી. અને પ્રેમાનંદસ્વામી ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરતા હતા અને બ્રાહ્મણ વેદની ધૂનિ કરતા હતા.

અને પછી મહારાજે અયોધ્યાપ્રસાદજી અને રઘુવીરજી તેમને જમણે હાથે ઝાલીને પાટ ઉપર બેસાડ્યા અને સુવર્ણમય સુરવાળ ને ડગલીઓ તે પેરાવ્યાં. ને ભારે રેંટો માથે બંધાવ્યો. ને કડાં, વેઢ, વીંટીઓ, ઊતરીઓ, ટૂંપિયા, પોંચી, બાજુબંધ, કુંડળ, મોતીની માળાઓ ને મોતીના તોરા ઈત્યાદિક જે ઘરેણાં તે પેરાવ્યાં. પછી ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમના ચાંદલા કર્યા. ને ફૂલના હાર ને તોરા ને બાજુબંધ તે પેરાવ્યા. ને આરતી ઉતારીને હજાર-હજાર રૂપિયા મેલ્યા.

પછી મહારાજે સંતને કહ્યું જે, “તમારે જે જે દેશમાં રહેવાની રુચિ હોય, તે તે આચાર્યને પગે લાગો.” પછી સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે કેટલાક રઘુવીરજીને પગે લાગીને તેમની કોરે થયા ને કેટલાક અયોધ્યાપ્રસાદજીને પગે લાગીને તેમની કોરે થયા. પછી મહારાજે ગૃહસ્થને કહ્યું જે, “નરનારાયણના દેશના જે સત્સંગી હોય તે અયોધ્યાપ્રસાદજીની પૂજા કરો અને લક્ષ્મીનારાયણના દેશના જે સત્સંગી હોય તે રઘુવીરજીની પૂજા કરો.” પછી હરિજન તે નાના પ્રકારનાં ઘરેણાં ને વસ્ત્ર અને રૂપિયા તેણે કરીને પૂજા કરવા માંડ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “ધીરે ધીરે પૂજા કરો.” અને પાળા ભગુજી કહે,

"ગામગામના હરિજન ભેગા થઈને આવો." ત્યારે ભેગા થઈને આવવા માંડ્યા. અને પછી મહારાજે મુકુંદ બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "બાઈઓમાં કેમ છે ? ખબર કાઢો." પછી બ્રહ્મચારીએ ખબર કાઢી ત્યાં તો હજારો બાઈઓ સૌ સૌના દેશના આચાર્યની પત્નીઓની પૂજા કરે છે. પછી મહારાજને સંભળાવ્યું, ત્યારે મહારાજ કહે, "બહુ સારું."

પછી તે સમયે અક્ષરધામ, બદરિકાશ્રમ, શ્વેતદ્વીપ, ગોલોક ને વૈકુંઠના મુક્તો આવીને ચંદનની વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા. અને ફૂલે કરીને વધાવવા લાગ્યા ને જયજયકાર બોલવા લાગ્યા. તેને યોગસમાધિવાળા દેખતા હતા. ને તે સમયે બ્રહ્મા, શિવ, ઈન્દ્ર, વરુણ, કુબેર આદિ તેત્રીસ કરોડ દેવતા પોતપોતાની પત્નીઓ સહિત વિમાનમાં બેસીને આવ્યા. અને શ્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને પૂજા કરી. પછી બે આચાર્યની પૂજા કરી અને અમૂલ્ય ને રેશમી જે વસ્ત્ર ને મોતીની માળાઓ ને કુંડળ આદિ ઘરેણાં તે પહેરાવ્યાં. અને તેમની સાવિત્રી અને પાર્વતી આદિ પત્નીઓએ બેય આચાર્યની પત્નીઓની પૂજા કરી અને અમૂલ્ય રત્નનાં ઘરેણાં ને ભારે ભારે વસ્ત્રોની ભેટ મેલી. અને પછી રજા માગીને સર્વે ગયાં.

અને પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ-પગ ધોવડાવીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચઢીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને જલેબી પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, રાયતાં, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળા હરિજને પૂજા કરી. પછી ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલ પ્રબોધનીનો ઉત્સવ કર્યો ને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીને દત્તપુત્ર કરીને ગાદીએ બેસાડ્યા' એ નામે અઠ્યાસીમો વિશ્રામ ॥૮૮॥

વિશ્રામ - ૮૯

શ્રીવડતાલે લીલા કરી, વસંતપંચમીનો ઉત્સવ કર્યો ને શિક્ષાપત્રી લખાવી ને સભામાં વંચાવી

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી બે આચાર્ય આવ્યા. ને સભા સર્વે મહારાજ વિના ઊભી થઈ. ને તે આવીને મહારાજને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે તેમને ગાદીતકિયા નંખાવીને બેસાર્યા. ને રામપ્રતાપજી ને ઈચ્છારામજી તે પણ ગાદીતકિયે બેઠા. પછી સૌ સૌના દેશદેશના સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પછી આચાર્યને પહેરાવે. અને નરનારાયણના દેશના હરિભક્ત તે અયોધ્યાપ્રસાદજીને પગે લાગે ને ભેટ મેલે, ને શેલાં-પાઘડીઓ આદિક પોશાક પહેરાવે. અને લક્ષ્મીનારાયણના દેશના હરિજન રઘુવીરજીની પૂજા કરે, ને શેલાં ને પાઘડીઓ બંધાવે, ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ કહે, "અમારે વચને કરીને તમને બેય જણને પૂજત તો ખરા, પણ અમે નજરે દેખીએ ને પૂજો તો ઠીક."

પછી સર્વજ્ઞાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે તમારું મંડળ લઈને અમદાવાદ જાઓ. અને અયોધ્યાપ્રસાદજીને પૂછીને નરનારાયણના

મંદિરનું કામકાજ કરજો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી અક્ષરાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે તમારું મંડળ લઈને વડતાલમાં રહો ને રઘુવીરજીની આજ્ઞાએ કરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરનું કામકાજ કરાવજો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી અદ્‌ભુતાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે તમારું મંડળ લઈને ધોલેરે જાઓ ને રઘુવીરજીને પૂછીને મદનમોહનના મંદિરનું કામકાજ કરજો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી દીવીઓ આવી ને સંત ગોડી બોલ્યા, ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ગામોગામ લક્ષ્મીનારાયણની દાણાની ઝોળી માગવા જાઓ. અને ગામના મુખીને કહેજો જે, 'દાણાની ઝોળી માગવા આવ્યા છીએ, તે શ્રદ્ધા પ્રમાણે દાણા આલો.' એમ ગામોગામ જઈને સંભળાવજો." ત્યારે સંત ને બ્રહ્મચારી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ."

પછી સંત કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ખેડાથી રણછોડ બ્રહ્મચારી આવ્યા. અને (વડતાલમાં) ઢેઢવાડો ચરામાં(ગાયોને ચરવા માટેની પડતર જમીનમાં) કાઢવા વિષે મુખી ને મહેતા ઉપર હુકમ લાવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સવારે વાત." એમ કહીને સર્વને રજા આપીને પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને દરવાજાના પાયા પુરાવા માંડ્યા. અને તે સમયે ખેડાથી અજુભાઈ પણ આવ્યા. ને મહારાજને પગે લાગીને ઊભા. મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને બોલ્યા જે, "ઢેઢવાડાને કાઢ્યાનો હુકમ આપ્યો છે, તે ગામના મુખીને પૂછીને કઢાવીએ." ત્યાં તો મુખી આવીને મહારાજને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે,

"તમે ને અજુભાઈ ને મહેતા મળીને એમને(ઢેઢ લોકોને) ઘર કરવા ભૂમિ આંકી આપો." ત્યારે તે કહે, "સારું."

પછી તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને જમવા બિરાજ્યા. તે લાડુબાઈનો થાળ હતો ને ગંગામાનો થાળ હતો. અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તે થાળ લઈને આવ્યા. ને મહારાજ જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય જે, "અમે બેય ભાઈને આજ્ઞા કરી છે જે, તમારે નિત્ય એક એક સંતને જમવાનું મોકલીને જમવું." ત્યારે તે કહે, "સારું મહારાજ." પછી રઘુવીરજીએ મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ નિત્યાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. ને મહારાજ ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને મંદિરને સન્મુખ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મંડપના પાયા ખોદાવા માંડ્યા. ને સંત દાણાની ઝોળી માંગવા ગયા હતા, તે જે દાણાનાં ગાડાં આવવા માંડ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "લક્ષ્મીનારાયણ દેવનો કેવો પ્રતાપ છે, તે દાણાનાં ગાડાં આવવા માંડ્યાં." ત્યારે બ્રહ્માનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, "લક્ષ્મીજીના પતિ એવા જે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ સહજાનંદસ્વામી બિરાજે છે, ત્યાં દાણાનાં ગાડાં આવે તેમાં શું કહેવું !" પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સરોદા ને દુકડ ને સિતાર ને મંજીરાં લઈને સંત ઠૂમરી(એક પ્રકારનાં પદ) ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ગાતા જાય. પછી ગવૈયા સંતને ફૂલના હાર આપીને 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા.

અને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજી ને

રઘુવીરજી તે બેય હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે એક એક દિવસ અમારે ઘરે જમો. ને નાનપણમાં તો તમે રજા માગ્યા વિના ચાલી નીસર્યા છો, તે હવે તો અમને ને અમારા ઘરનાં થાળ જમીને બોલાવીને સુખ આપો." પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને બોલ્યા જે, "સારું." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને બેય કારખાનાં વચ્ચે ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન ઈંટો ને ગારો લેવા માંડ્યા. ને ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે ને કારખાનામાં મંડે. પછી કડિયાને ફૂલના હાર આપીને અયોધ્યાપ્રસાદજીને ઉતારે જમવા પધાર્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ચરણ ધોયાં ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સુવાસિનીબાઈ સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને થાળ ગોપાળાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને એક કોરે દરવાજાનું કામ ચાલે ને એક કોરે મંદિરના મંડપનું કામ ચાલે. ને ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ તે કારખાનાવાળાને આપે. ને મશાલો આવી ને લક્ષ્મીનારાયણની આરતી થઈ ને ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને કારખાનામાં મંડ્યા. તે રાત પહોર ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તુલસીની માળા ફેરવીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર કોઈથી ન થાય ત્યારે મુનિ બોલે જે, "એનો ઉત્તર તો તમે કૃપા કરીને કરશો ત્યારે થાશે."

પછી મહારાજ તેનો ઉત્તર કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. રઘુવીરજીએ નવરાવ્યા ને જમતા જાય ને વરિયાળીબાઈ સાથે વાત કરતા જાય. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા. નિત્યાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો ને મહારાજ પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને પ્રશ્ન-ઉત્તર થાય ને ગોમતી ગળાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લઈ જાય. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને પાઘમાં તોરા ઝૂકી રહ્યા છે, ને હજારો હરિજન સાથે છે, ને મંદિરમાં પધાર્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મહારાજનાં સંબંધી સર્વે પગે લાગીને બેઠાં.

ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે નાનપણથી ચાલી નીસર્યા, તે કુળ, ગોત્રની ખબર નથી." ત્યારે મંછારામ બોલ્યા જે, "સરવાર દેશમાં રૈકહટપુર છે, ત્યાં સામવેદી સરવરિયા બ્રાહ્મણ ઈટાર ગામના પાંડે બાલશર્મા રહેતા હતા. તેમના પુત્ર હરિપ્રસાદજીને, છપૈયાને વિષે રહેતા કાલુ ત્રવાડી(કૃષ્ણશર્મા)ના પુત્રી પ્રેમવતી સાથે પરણાવ્યા. ને કાલુ ત્રવાડીએ હેતે કરીને પોતાને ઘરે રાખ્યા. ને તેમની શાખા કૌથમી ને પ્રવર ત્રણ હતાં. ને તે પ્રેમવતી અમારાં ફોઈ થાય. ને તેમના ત્રણ પુત્ર, તેમાં રામપ્રતાપજી મોટા ને ઇચ્છારામજી નાના ને ઘનશ્યામ મહારાજ વચેટ, તે નાનપણથી ચાલી નીસર્યા હતા. ને દુર્વાસાના શ્રાપે કરીને અવતર્યા તેમની રક્ષા કરવાને અર્થે, ને એકાંતિક ધર્મનું

સ્થાપન કરવાને અર્થે, ને અધર્મનો ઉચ્છેદ કરવાને અર્થે પ્રગટેલા, ને અક્ષરધામના પતિ ને પૂર્ણ પુરુષોત્તમ એવા જે તમે, તે કૃપા કરીને અમને મળ્યા ને અમારું કુળ પવિત્ર કર્યું." પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "પૂર્વે ઘણાંક દાન ને તપ કર્યાં હશે, ત્યારે તમારા કુળમાં ભગવાન પ્રગટ થયા." પછી મહારાજ કહે, "રાત ઘણી થઈ છે." ત્યારે સર્વે પગે લાગીને ઊઠ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ બન્ને આચાર્યો પ્રત્યે મહારાજનું સમત્વ :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી બે ભાઈ આવ્યા ત્યારે સભા સર્વે ઊભી થઈ, ને મહારાજને પગે લાગીને ગાદીતકિયે બેઠા. ને મહારાજે શુકમુનિ પાસે બેય લેખ વંચાવીને એક અયોધ્યાપ્રસાદજીને આપ્યો ને એક રઘુવીરજીને આપ્યો. પછી રામપ્રતાપભાઈ બોલ્યા જે, "રઘુવીરજીકો સબ અચ્છા દેશ દિયા ઔર અયોધ્યાપ્રસાદકો ક્યા દિયા ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારે તો બેય બરોબર છે. ને ત્યાગીને તો અમારે વહેંચવા નથી. જેની કોર રાજી હોય તેની કોરે રહેશે. ને અમે તો અયોધ્યાપ્રસાદની કોરે છીએ."

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "હવે કોઈને બોલવું નહીં." પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજને તો બેય પુત્ર બરાબર છે." પછી હરિજન ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ સંતને આપે. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને હરિજન ફૂલના હાર લઈને

મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. ને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર કોઈથી ન થાય ત્યારે મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને હસે. ને બોલે જે, "લો અમે ઉત્તર કરીએ." પછી મુનિ બોલે જે, "યથાર્થ ઉત્તર થાશે." પછી ઉત્તર કરીને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "જરાય શંકા નથી. યથાર્થ ઉત્તર થયો."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મૃતિકા લેવરાવજો." પછી (મહારાજ) ગોમતીને કાંઠે ઊભા. ને સંત ને હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે જેમ ઉપડે તેમ મૃતિકાની ફાંટો ભરીને ભેળા ચાલ્યા. ને મંદિરમાં આવીને બેય કારખાનાં વચ્ચે નાંખી. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને હાથ-પગ ધોવરાવીને બેઠા. ને ગંગામા થાળ લેવરાવીને આવ્યાં ને બોલ્યાં જે, "દીકરાને ઘેર થાળ જમવા પધારો છો, તે એમને થાળ લાવવા હોય તો આંહીં ઉતારે લાવે; નહિ તો સાંજે તેમને ઘેર જમવા પધારજો." પછી મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. તે સમયે બેય ઘેરથી થાળ આવ્યા. પછી સદ્ગુરુને તેડાવ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને આનંદસ્વામી તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજે ચળુ કરીને એમને થાળ આપ્યો. અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

❊ ગુસાઈજીના મતનું પુસ્તક લખાવ્યું :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે દરવાજાના કારખાનાં પાસે આવીને ઊભા. ને મંડપનું કારખાનું ચાલે, ને પછી મહારાજ ધર્મદેવની મૂર્તિઓ આગળ ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા. ને અમદાવાદથી ગુસાઈજીનો ગવૈયો આવ્યો. તે ગુસાઈજીના મતનું પુસ્તક લાવ્યો હતો. તે મહારાજે વંચાવ્યું ને બોલ્યા જે, "આ પુસ્તક આપણે લખાવીએ." ને ભણનારાને કહ્યું જે, "પાટી

ને ખડિયા લઈને આવો.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “લખવાનો સામાન નથી લાવ્યા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ધર્મશાળામાં જુઓ. જે સંતના ખડિયા, પાટી બાંધ્યાં હોય તે છોડી લો ને લખીને પાછાં તે ઠેકાણે બાંધજો.”

પછી જે સંત લહિયા હતા, તે ખડિયા ને પાટીઓ લઈને લખવા માંડ્યા. ને લખીને પાછા પાટી ને ખડિયા જ્યાં હતાં, ત્યાં બાંધ્યાં. ને ચંદન ઉતાર્યું ને વાડીએથી ફૂલ લાવીને હાર કર્યા. ને પુસ્તક લઈને મહારાજ પાસે ગયા ને મહારાજે અક્ષર જોયા ને શુકમુનિને આપ્યું. ને ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ચરણારવિંદને ચંદન અર્ચીને છાતીમાં લીધાં. પછી અમે ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને અધ્યાયની સમાપ્તિ કરાવીને જળપાન કરીને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવીને હાથમાં રૂમાલ લઈને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને હરિજન મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને થાળ જમતા જાય ને અયોધ્યાપ્રસાદજી સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા.

✻ વડતાલ મંદિરમાં મંડપનું કામ કરનારા ઉપર મહારાજનો રાજીપો :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને શતાનંદસ્વામી પાસે આવ્યા. અને એમને સત્સંગિજીવનમાં

પૂછવું હતું, તેનો ઉત્તર આપીને મંડપમાં કામ થાય ત્યાં પધાર્યા. ને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે ગારાના પાટા(પિંડા) લેવા માંડ્યા. ને ગારો પાવડે કરીને ભરીને આપે. પછી થાળ થયો તે બોલાવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ગારાના જેણે પાટા ઉપાડ્યા હોય તેને આવો મળીએ." પછી જેણે ઉપાડ્યા હતા તે સર્વને મળ્યા. અને એક જણ ગારો ચોપડીને મળવા આવ્યો, ત્યારે મહારાજ કહે, "તેં ક્યાં પાટા ઉપાડ્યા છે ?" ત્યારે તેણે કહ્યું જે, "ઈંટો તો ઉપાડી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઈંટો તો સર્વે ઉપાડે છે, માટે તને તો નહીં મળીએ. ને આવો છાતીમાં ચરણ આપીએ." પછી કડિયા સુદ્ધાં સર્વેને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં.

❊ બંને આચાર્યોને ભણવાની આજ્ઞા કરી :

અને મહારાજ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. પછી મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા, ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને કારખાનામાં આવ્યા. ને ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને પાળા કામ કરવા માંડ્યા. ને હરિજન ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે ને મહારાજ કામ કરનારાને આપે. પછી મશાલો થઈ ને લક્ષ્મીનારાયણની આરતીમાં મહારાજ પધાર્યા. ને ધૂન કરીને શ્લોક બોલી રહ્યા, ત્યારે મહારાજ મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા.

પછી અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીને કહ્યું જે, "તમે સત્સંગના આચાર્ય થયા છો, તે ધર્મનો નિર્ણય કરવો હોય ને કોઈને પ્રાયશ્ચિત કરાવવું હોય તે ભણ્યા વિના ખબર ન પડે. માટે (તમે) બેય ભાઈ

આત્માનંદસ્વામી પાસે ભણો." એમ આજ્ઞા કરી. પછી કહ્યું જે, "ઝીલણિયાં કીર્તન બોલો."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ પગ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમને રૂપસી કોઠારી આપીએ છીએ. તે એમના ભેળા બે પાળા આપો ને અમદાવાદ મોકલો. ને અમે વસંત કરીને આવશું." પછી કહે, "સારું." પછી મહારાજે કોઠારીને ને પાળાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને મહારાજ પોઢ્યા.

✲ ગઢડામાં ટંટો થવાથી ખબર કાઢવા બે સંતોને મોકલ્યા :

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહરીને ચાલ્યા, તે દરવાજા પાસે કારખાને આવીને ઊભા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને ચરામાં ઢેડવાડો વસ્યો તે જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે જગ્યા ઠીક થઈ." તે સમયે ગઢડેથી ખબર આવી જે, "દૈત્યાંશે ઉપદ્રવ કર્યો છે." પછી મહારાજે વજ્ર્યાનંદસ્વામીને અને મને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે બે ગઢડે જાઓ અને શી નિમિત્તે ટંટો થયો છે, તે ખબર કાઢી આવો. ને જેમ ચલાય તેમ ચાલજો." એમ કહીને છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપ્યા ને ટીમણ મંગાવી આપ્યું.

અને જે ચાલ્યા તે પાંચમે દિવસ ખબર લઈને આવ્યા. ને તે સમયે મહારાજ લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા હતા. ને અમે આવીને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપ્યા, ને ખબર પૂછી. ત્યારે અમે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "ગઢડા હેઠે સખપર ગામ છે. તેમાં ભાગિયા હતા, તેમને છેતરીને માર્યા ને બીજા તો દેશકાળ સારા છે." ત્યારે

મહારાજ કહે, "સત્સંગી બહુ સારા હતા ને રજપૂત તે છેતર્યા વિના મરે નહીં." એમ કહીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને અમને કહ્યું જે, "તમે જમવા આવજો." પછી વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને અમે બે જણે નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને લાડુબાઈ સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ અમારા સન્મુખ હાથે કરીને ઠેલી મૂક્યો, ને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

❊ દાદા ખાચરનું મુંબઈનું વ્યાવહારિક કામ કરાવ્યું :

પછી દાદા ખાચરને તેડાવીને કહ્યું જે, "લાધા ઠક્કરને મુંબઈ મોકલો ને બે પાળાને સાથે મોકલીએ." ત્યારે કહે, "સારું." પછી લાધા ઠક્કરને બોલાવીને બે પાળા સાથે આપ્યા. ને કહ્યું જે, "તમે મુંબઈ જાઓ ને અમારા સ્વરૂપની વાતો કરજો." પછી પગે લાગીને ચાલ્યા. ને ત્યાં જઈને ચાંપસીભાઈ આદિને સત્સંગ કરાવ્યો. ને દાદા ખાચરના વ્યવહારનું નિમિત્ત હતું ને ઘણાક મનુષ્યને સત્સંગ થયો.

❊ સુરત અરદેશર શેઠને આપેલ પાઘની વાત :

એક સમયે મહારાજ શ્વેત મોળિયું બાંધીને ગઢડામાં બિરાજ્યા હતા. પછી દાદા ખાચરને કહ્યું જે, "આ અમારી પાઘ મુંબઈ લાધા ઠક્કરને મોકલો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી તો લાધા ઠક્કર કામકાજ કરીને ગઢડે આવ્યા. ને તે પાઘ મહારાજની બાંધેલ ગઢડામાં છે. અને મહારાજ જ્યારે સુરત પધાર્યા ત્યારે અરદેસર શેઠને પાઘ આપી છે. તે મહારાજની બાંધેલ એમની એમ છે. તે મહારાજને એવી દયા જે જેમ તેમ કરીને મારી મૂર્તિ જીવને સાંભરે. ને હર કોઈ હરિજન શરીરે માંદો હોય તેને જોવા જાય, ત્યારે સાજો થાય ને કાં તો ધામમાં જાય.

પછી મહારાજ જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમયે અક્ષરાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! એક ફેરો ઈંટો લઈ અવાય તો સારું." ત્યારે મહારાજ કહે, "એક ફેરો

જાઓ કે બે ફેરા જાઓ.” પછી મહારાજ પાસે બે ત્રણ બેસી રહ્યા ને બીજા ઊઠ્યા. તે જેમ રાજાનું સૈન્ય ચાલે તેમ ચાલ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “કરો પ્રશ્ન-ઉત્તર.” પછી સંત ને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ મહારાજે શિક્ષાપત્રી લખાવી :

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર વસંતી પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. શુકમુનિને ખડિયો ને કલમ લઈને બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, “એક શિક્ષાપત્રી નામે પત્ર તે અમે લખાવીએ એમ લખો. તેમાં વડતાલ ગામને વિષે રહ્યા એવા જે અમે સહજાનંદસ્વામી તે નાના પ્રકારના દેશને વિષે રહ્યા એવા જે અમારા સત્સંગી, તે પ્રત્યે લખીએ છીએ. તેમાં પ્રથમ ધર્મદેવ થકી છે જન્મ જેમનો એવા અમારા ભાઈ જે રામપ્રતાપજી ને ઈચ્છારામજી, તેમના પુત્ર જે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી, જેને અમે અમારા દત્તપુત્ર કરીને સર્વ સત્સંગીના ગુરુપણાને વિષે અમે અમારી ગાદી ઉપર સ્થાપન કર્યા છે તથા મુકુંદાનંદ આદિ નૈષ્ઠિક બ્રહ્મચારી તથા મયારામ ભટ આદિ ગૃહસ્થ સત્સંગી તથા સધવા ને વિધવા એવી જે સર્વ બાઈઓ તથા મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સર્વે સાધુ, તે સર્વે તેમણે શ્રીમન્નારાયણની સ્મૃતિએ સહિત એવા જે અમારા આશીર્વાદ તે વાંચવા.”

પછી સામાન્ય ધર્મ લખાવ્યા. ને પછી વિશેષ ધર્મ ને પછી આચાર્યના ધર્મ ને ગૃહસ્થના ધર્મ ને વિધવાના ધર્મ ને સધવાના ધર્મ ને પછી બ્રહ્મચારીના ધર્મ ને સાધુના ધર્મ લખાવ્યા. પછી એમ લખાવ્યું જે, “આ ધર્મ પ્રમાણે જે વર્તે તે અમારા સંપ્રદાયના છે ને જે એવી

રીતે ન વર્તે તે અમારા ઉદ્ધવી સંપ્રદાય થકી બહાર છે, એમ જાણવા. સંવત્ ૧૮૮૨ના વર્ષે માઘ(મહા) સુદી પંચમીને દિવસ લખી છે.”

એવી રીતે પત્રી લખાવીને મહારાજ પાટ ઉપર આવીને ઊભા. ને એક કોરે અયોધ્યાપ્રસાદજી, રઘુવીરજી, કાઠી ને પાળા અને એક કોર સાધુ, બ્રહ્મચારી, હરિજન ને ઈચ્છારામભાઈ તે રમવા લાગ્યા. તે રામપ્રતાપભાઈ ડફ વગાડે ને હોરી ગાય જે, ‘હોરી ખેલે રઘુવીરા અવધ મેં હોરી ખેલે રઘુવીરા.’

એવી રીતે મંદિરને પછવાડે રંગની ઝડી મચી ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે. ને મહારાજને ઘેરી લીધા ને ભારે ધૂમ મચી. પછી મહારાજ કહે, “હવે જમવાને અસૂર(મોડું) થાય છે.” એમ કહીને પાટ ઉપરથી ઊતર્યા ને ઉતારે પધાર્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે ગોમતીએ ના’વા ગયા. ને મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારીને ના’યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એમ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા, ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી એ બેય પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને તોરા ને ગુચ્છ ને બાજુબંધ ને ગજરા તે પહેરાવ્યા, ને ચરણારવિંદને ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધા ને પગે લાગ્યા, ને મહારાજ પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ગોમતીને કાંઠે બિરાજ્યા. ને ગોમતી ખોદાય ને ધૂળ મંદિરમાં લેવાતી જાય, ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી મહારાજ ઢોલિયા ઉપર

ઊભા થયા ને ગોમતીના ખોદનારા જે સંત ને હરિજન તેમને હાર આપ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. સંત ને હરિજન તે જેમ ઊપડે તેમ મૃતિકા લિયે, ને ફાંટો બાંધીને મહારાજની સાથે ચાલ્યા. ને મહારાજને માથે સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ રહી ગયો છે, ને કંઠમાં ને પાઘ ઉપર પુષ્પના હાર ઝૂકી રહ્યા છે; તેવી શોભાએ સહિત મંદિરમાં પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને વસંતનાં પદ બોલવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને લક્ષ્મીનારાયણની આરતી થઈ, ને નારાયણ ધૂન કરી અને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. પછી મહારાજે શુકમુનિ પાસે શિક્ષાપત્રી મંગાવી ને નિત્યાનંદસ્વામીને વાંચવા આપી. પછી હજારો મનુષ્ય સાંભળે તેમ નિત્યાનંદસ્વામીએ વાંચી ને સર્વે રાજી થયા.

પછી મહારાજ કહે, "કોઈક માંહી શંકા જણાતી હોય તો બોલો." ત્યારે સંત ને હરિજન સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમારા લખ્યામાં શંકા શેની હોય ?" પછી મહારાજ કહે, "અમે વડતાલ ધામમાં રહ્યા છીએ તેથી નામ લખ્યું છે." પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. પછી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ નિત્યાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલે લીલા કરી, વસંતપંચમીનો ઉત્સવ કર્યો ને શિક્ષાપત્રી લખાવી ને સભામાં વંચાવી' એ નામે નેવ્યાસીમો વિશ્રામ ॥૮૯॥

વિશ્રામ - ૯૦

વડતાલથી વિચરણ કરતા અમદાવાદ પધાર્યા અને ત્યાં હુતાશની ઉત્સવ કર્યો તથા મૂર્તિઓ પધરાવી

❊ અમદાવાદના ભક્તોએ પત્ર લખી મહારાજને તેડાવ્યા :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. તે સમે અમદાવાદથી પત્ર આવ્યો. તે અમદાવાદના હરિભક્ત હીરાચંદ ચોકસી, લાલદાસ, રઘો પટેલ, હીરા પટેલ, ભાઈચંદ, કુબેરસંગ ને નથુ ભટ એ આદિએ મળીને લખ્યો હતો. તેમાં એ લખ્યું જે, “વડતાલને અડખે પડખે જે ગામ, ત્યાંના હરિજનને બહુ દર્શનરૂપી સુખ આપો છો, તેમ જ દયા કરીને અમારા શહેરમાં પધારો. અને આબાલવૃદ્ધને દર્શન આપો.” એવી રીતની વિનંતીએ સહિત (પત્ર) આવ્યો.

તે વંચાવીને અયોધ્યાપ્રસાદજીને તે પત્ર આપ્યો. તે વાંચીને અયોધ્યાપ્રસાદજી બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! સંત, બ્રહ્મચારી, કાઠી ને પાળા તેમણે સહિત અમદાવાદ ને જેતલપુર ને ધોળકા ત્યાં પણ દયા કરીને પધારો. ધોળકાના મંદિરની ઘૂમટી પણ વાળી રહ્યા છે, ને મૂર્તિ પણ પધરાવવી છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું, પાળાને અમદાવાદ મોકલો જે, ‘તમારો પત્ર આવ્યો તે વાંચીને સમાચાર જાણ્યા, તે મહારાજ આવે છે.” એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા.

અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને સીતારામ ચરણ ધોવા લાગ્યા, ને બદરીનાથ પણ મંડ્યા. ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા. પછી થાળ જમતા જાય ને વરિયાળીબાઈ ને વિરજા સાથે વાત કરતા જાય. પછી જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને

ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવ્યા, ને ગુચ્છ ને તોરા ને બાજુબંધ ધરાવ્યાં. પછી ફૂલને વીંજણે કરીને વા નાંખતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય.

❊ સીતારામ ને બદરીનાથજીની જનોઈવિધિનો ઉત્સવ :

પછી મહારાજ કહે, "સીતારામ ને બદરીનાથજીને જનોઈ આપીએ." ત્યારે ઈચ્છારામભાઈ ને રઘુવીરજી કહે, "સારું." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગોપાળાનંદસ્વામી અને નિત્યાનંદસ્વામી એ બેયને બોલાવો." પછી તે આવીને બેઠા. ને મહારાજે કહ્યું જે, "સીતારામજી અને બદરીનાથજીને જનોઈ દેવી છે, તે મુહૂર્ત જુઓ." ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "કાલ બહુ સારું મુહૂર્ત છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "વેદ ભણેલા બ્રાહ્મણને બોલાવો ને વેદિકા કરાવો ને હોમ કરાવો." પછી રઘુવીરજીને કહ્યું જે, "કેળના સ્તંભ વગેરે જે સામાન જોઈએ તે તમે મંગાવી આપો." એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

અને સામાન આવવા માંડ્યો. પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિર આગળ વેદિકા કરીને હોમ કરે છે, ત્યાં આવીને ઊભા. ને સર્વે ઊભા થયા ને મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને બ્રાહ્મણો હોમ કરી રહ્યા છે, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વગેરે વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ જે ગવૈયા તે ઝાંઝ-મૃંદગ લઈને ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામીનાં જે માંગલિક પદ તે બાઈઓ છેટે બેસીને ગાવા લાગ્યાં.

પછી સીતારામ અને બદરીનાથને ભારેભારે ઘરેણાં જે સોનાનાં વેઢ, વીંટીઓ, ઊતરીઓ, કડાં, તોડા, કુંડળ ને બાજુબંધ તે પહેરાવ્યાં. પછી જ્યાં હોમ થાય છે ત્યાં આવ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે આવીને બેઠા ને ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને

પગે લાગીને બેઠા. સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તુલસીની માળા ફેરવીને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા ને જનોઈઓ પહેરાવે છે, તે સમયે આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને હરિજન હાર પહેરાવવા લાગ્યા. પછી સીતારામ ને બદરીનાથ તે જનોઈઓ પામીને ભણવા ચાલી નીસર્યા. પછી મામા વાંસે દોડ્યા ને પાછા વાળી લાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, “બ્રાહ્મણોને વિદ્યાની પરીક્ષા કરીને દક્ષિણા આપવી.” તે સમયે ડાંગરવાનો બ્રાહ્મણ હતો, તેને મહારાજે પૂછ્યું જે, “તમે શું ભણ્યા છો ?” ત્યારે તે હાથ જોડીને બોલ્યો જે, “હું તો સ્વામિનારાયણ નામ ભણ્યો છું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમે તો બહુ ભણ્યા છો !” એમ કહીને બમણી દક્ષિણા અપાવી. પછી હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વનરાવજીએ ચરણ ધોયા ને નવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજના પુત્ર પણ મનુવાર કરીને પીરસતા જાય. ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી પણ પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા, એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી તેમને ચંદનની અરચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે શેલું ઓઢાડ્યું, ને ભેટ મેલીને ચરણારવિંદને ચંદન ચરચીને છાતીમાં લીધાં.

પછી મહારાજના દત્તપુત્રની પૂજા કરી. પછી ધર્મકુળની પૂજા કરી. પછી સદ્‌ગુરુની પૂજા કરી. પછી સંત ને બ્રહ્મચારીની પૂજા કરી.

પછી શાસ્ત્રીને ચાંદલો કરીને દક્ષિણા આપી. ત્યારે મહારાજ કહે, “આમ પૂજા કરીએ.” એમ કહીને રસોઈવાળાને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. પછી સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે. મહારાજ કહે, “કરો પ્રશ્ન.” પછી સંત ને હરિજન પ્રશ્ન પૂછે ને મહારાજ તેના ઉત્તર કરે ને બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંત ને હરિજન કહે જે, “જરાય શંકા નથી.” પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “કાલે જમીને અમદાવાદ નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરવા જાવું છે, તે સર્વે તૈયાર થાજો. ને અક્ષરાનંદસ્વામી ! તમારે મંદિરમાં જે સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા રાખવા હોય તેને કામમાં રાખો.” ત્યારે અક્ષરાનંદસ્વામી કહે જે, “જેને રાખવા હશે તેને પૂછીને કહીશ, ને જેને રાખવા હશે તેને રાખીશું.”

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને અક્ષરાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સર્વે પાસેના રહેનારા પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “રામપ્રતાપજીને ચડવા વિછેણ ઘોડી આલીએ છીએ. અયોધ્યાપ્રસાદજી અને રઘુવીરજીને તેમને ચડવા તાજણ ને વાંગળી ઘોડી આપીશું. ને ઈચ્છારામજી આદિ સર્વેને ગાડી ને વેલ બેસવા આપીશું. ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ જે સદ્‌ગુરુ તેમને બેસવા ગાડી આપીશું.” એમ આજ્ઞા કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. પછી જેને વડતાલના મંદિરમાં કામમાં રાખવા હતા, તેમને મહારાજ મળ્યા ને ફૂલના હાર

આપ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને આનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, તમે કહી આવો જે, અયોધ્યાવાસી ને બાઈઓ સર્વે તૈયાર થાય."

પછી વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણ આદિ સર્વે મૂર્તિઓનાં દર્શન કરીને ભારે ઘોડી શણગારી હતી, તેના ઉપર અસવાર થયા. ને ફૂલહાર શોભી રહ્યા છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બે કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાની છડીવાળા નેકી પોકારી રહ્યા છે; એવી શોભાએ સહિત ચાલ્યા, તે ગોમતીએ આવીને ઊભા. પછી કાઠીના અસવાર ને સંતમંડળ ને પાળા ને બ્રહ્મચારી ને ગાડાં ને રથ ને વેલો તે સર્વે આવ્યાં. ને રામપ્રતાપભાઈ ઘોડીએ અસવાર થયા છે, ને છત્ર બિરાજે છે.

એવી રીતે ગામ **વસો** પધાર્યા. ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામથી દક્ષણાદિ કોરે ને તળાવથી ઉતરાદિ કોરે જ્યાં હમણાં વાઘજી તુલસીભાઈએ છત્રી કરાવી છે, ત્યાં ઊતર્યા. ને વાલાધ્રુવ આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. ને આશારામને ઘેર થાળ થયો, તે ઘોડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને વાલાધ્રુવે સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમીને ચળુ કરી ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને આનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો. ગામના સત્સંગી મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. ને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને સર્વે રસોઈ કરીને જમ્યા. તે સમયે ગામ પીજના હરિજન આવ્યા. તે

દંડવત કરીને ભેટ આદિ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે દયા કરીને અમારે ગામ પધારો તો બાઈભાઈ સર્વેને દર્શન થાય." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચડી અસવારીએ આવશું." એમ કહીને જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "સર્વે મેમદાવાદને રસ્તે ચાલો. અમે પીજ થઈને મેમદાવાદ આવીશું."

એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને કાઠી, અસવાર ને પાળા તેમણે સહિત **પીજ** પધાર્યા. અને હરિજને સામૈયું કર્યું ને હરિજનને ઘેર આવ્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજને પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે સર્વેને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી જળપાન કરીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સર્વેને ગામને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા.

અને જે ચાલ્યા તે **મેમદાવાદ** આવ્યા. ગામના હરિજને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને ગાડાં ને વેલો ને રથ તે સર્વે આવીને ઊતર્યા. હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા, ને સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગામના હરિજન પગે લાગીને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સવારે સર્વે જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "અયોધ્યાપ્રસાદજીએ અસવાર મોકલ્યા છે, તે જેતલપુર જઈને જમવાનું છે." એમ કહીને પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને **જેતલપુર** પધાર્યા. ને સામૈયું આવ્યું, તે ગાજતે વાજતે ગામમાં પધાર્યા. ને જ્યાં મંદિર છે ત્યાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને શૌચવિધિ કરીને ઉષ્ણોદકે સ્નાન કરીને પીતાંબર પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે અમદાવાદના હરિજન આવ્યા ને દંડવત કરીને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે સર્વે સત્સંગીની ખબર પૂછી, ને કહ્યું જે, "વહેલા ચાલશું." એમ કહીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે સર્વે ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવણું કરવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલહાર આપ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. પછી આસજીભાઈ બોલાવવા આવ્યા. તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ઝીણાભાઈએ નવરાવ્યા. ને જમવા બિરાજ્યા તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "જળપાન કરશો ત્યારે જમશો શું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "જમશું પણ ખરા." એમ કહીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને ગામ **અસલાલી** પધાર્યા. ને ગામ સોંસરા થઈને સર્વે સત્સંગીને દર્શન દઈને **અમદાવાદ** પધાર્યા. ને સામૈયું આવ્યું. ને વ્રજલાલ આદિ હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને

ફૂલની ટોપી પહેરાવી, ને સોનાના ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈ ને પડઘમ(ઘેરાવો વધારે ને લંબાઈ ઓછી હોય તેવા મોટા ઢોલ જેવું વાદ્ય) આદિ વાજાં વાગી રહ્યા છે, ને અંગ્રેજ સરકારની પલટણ સામી આવી. ને સાધુ, પાળા, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને માણેકચોકમાં આવ્યા. ને હરિજન મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ હરિજનને આપતા જાય. પછી મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને નરનારાયણની સન્મુખ જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, તે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે, તેથી ઉગમણી કોરે અક્ષરઓરડી છે, તે ઠેકાણે ઊતર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને હીરા પટેલે નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને પાપડ ને રાઈતાં ને વડાં ને ભજિયાં ને અથાણાં તે સંત તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પીરસીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા, ને ચાખડીએ ચડીને ઊભા. ને રસોઈવાળા હરિજને પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને રેંટો ઓઢાડ્યો, ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે નરનારાયણની સન્મુખ ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગુલાબ ને ફૂલના હાર હરિજન લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. ને મહારાજ હરિજનને આપતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને

પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને કેવળ પટેલે નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તુલસીની માળા ફેરવી ને બે આંગળીઓ લલાટ વિષે ઊભી ફેરવીને પોઢ્યા.

❊ અમદાવાદ મંદિરમાં ધર્મભક્તિ આદિની મૂર્તિઓ પધરાવી :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે નરનારાયણની સન્મુખ ઓટા ઉપર બિરાજ્યા. પછી મંદિરમાં આવ્યા ને નરનારાયણ પાસે ઊભા. ને પડખાના બેય મંદિરમાં જઈને જોયું. પછી આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "મૂર્તિઓ તૈયાર થઈ છે, તે મંદિરમાં પધરાવીએ, ને મુહૂર્ત જોવરાવીએ. ને અયોધ્યાપ્રસાદજી તમે સામાન મંગાવો. અને નરનારાયણ પધરાવ્યા ત્યારે ચોરાસી કરી છે. માટે સારા-સારા ભણેલા બ્રાહ્મણોને બોલાવો, ને ગોપાળાનંદસ્વામી તમે પાસે રહીને વેદિકા કરાવો." એમ આજ્ઞા કરી અને નરનારાયણના મંડપમાં ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. ને ભણેલા બ્રાહ્મણ આવવા માંડ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને વરૂણીમાં વરાતા જાય. ને મૂર્તિઓ પણ ત્યાં લાવીને મેલી. વળીઓ ફરતી ખોડીને બાંધી.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને હરિવલ્લભભાઈએ નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડી પહેરીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને દાળ ને ભાત ને કઢી ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. રસોઈવાળા હરિજને મહારાજની પૂજા કરી, ને ચંદનની

અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને જે ચાલ્યા તે જ્યાં મૂર્તિઓ પાસે હોમ થાય છે, ત્યાં આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને તે સમયે ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને વેદનું ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા. ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામીએ પાસે બેસાડ્યા ને ખબર પૂછ્યા. ત્યારે તે બોલ્યા જે, "અમે તો અનિર્દેશના બ્રાહ્મણ છીએ, તે તમારા સરખા સંતનો સમાગમ કરવા નીકળ્યા છીએ."

પછી મહારાજને પગે લાગીને વેદનું ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા. મહારાજ કહે, "મૂર્તિઓ ઉપાડો." એમ કહીને આગળ ચાલ્યા. ને વેદની ધ્વનિ થઈ રહી છે, ને મંડપમાં થઈને મંદિરમાં મૂર્તિઓ લાવ્યા ને સ્નાન કરાવ્યું. અને મહારાજ સન્મુખ ઊભા ને બોલ્યા જે, "હવે સ્થાપન કરો." પછી વસ્ત્રો પહેરાવ્યાં, ને ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવીને આરતી ઉતારી. પછી હરિજન ભેટ મેલવા લાગ્યા. મહારાજ મંડપમાં ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને બ્રાહ્મણોને શેલાં, પાઘડીઓ ને દક્ષિણા રૂપિયા ખોબા ભરીને અલાવવા માંડ્યા. ને ચાર વેદ બ્રાહ્મણને રૂપે આવ્યા હતા, તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને મુક્તાનંદસ્વામીની વાત સાંભળીને મહારાજની રજા માગીને ચાલી નીસર્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે મુકુંદ બ્રહ્મચારી પીરસે. ને મહારાજ કહે જે, "અડધો લાડુ લો." એમ કહીને ગાલે અડાડે.

પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળા પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે શેલું ઓઢાડ્યું, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ઊભા. પછી એમને પ્રસાદીના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા. ને ગુલાબના ફૂલના હાર ને તોરા ને બાજુબંધ ને ગુચ્છ ને ફૂલની ટોપી તેણે કરીને શોભી રહ્યા છે. પછી સંત ગોડી બોલ્યા. ને ચોઘડિયાં બેસાડેલાં. તેની ડાંડી પડે, ત્યારે મહારાજ કહે, “પ્રેમાનંદસ્વામી, ચોઘડિયાંવાળાની ડાંડી કેવી પડે છે !?” ત્યારે પ્રેમાનંદસ્વામી કહે, “ડાંડી નાંખે છે, પણ જણાતી નથી !”

☼ અમદાવાદમાં હુતાશનીનો સમૈયો કર્યો :

પછી મહારાજે ફૂલના હાર મોકલાવ્યા. પછી મશાલો થઈ. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સરોદા ને દુક્કડ ને સિતાર ને મંજિરાં લઈને ગવૈયા ગાવા લાગ્યા. પછી ફૂલના હાર ગવૈયાને આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “હુતાશનીનો સમૈયો આવ્યો, તે રસોઈના સામાન કરાવો.” ત્યારે શહેરના સત્સંગી બોલ્યા જે, “રસોઈ તો બહુ છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “પતંગ ને કેસર ને કેસૂડાનો રંગ કઢાવો ને ગુલાલ મંગાવો.” ત્યારે કહે, “સારું.” પછી મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે પાટ ઉપર આવીને

બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે ફૂલના હાર પહેરાવે અને પગે લાગીને બેસે. ને પ્રશ્ન-ઉત્તર થવા લાગ્યા. અને મહારાજે ધ્યાનના અંગની ઘણીક વાર્તા કરી જે, **"ભગવાનના ભક્તને તો ધ્યાનમાં રહેવું એ જ નિદ્રા કહી છે."** પછી સંતને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા.

તે પલવટ વાળીને શીરાના ડંકા ભરીને આલતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચઢીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગુલાબના ફૂલની પછેડી કરીને મહારાજને ઓઢાડી, ને ગુલાબના બાજુ ને ગજરા ને તોરા ને ગુચ્છ તે પહેરાવ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે નિત્યાનંદસ્વામીને ફૂલની પછેડી ઓઢાડી. પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને રંગનાં રંગાડાં ને ગુલાલ તે લાવીને મેલ્યાં. ને સંત વાજાં લઈને હોળી ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય અને તાણ કરતા જાય. પછી ભણનારા સંતને કહ્યું જે, "તમે રંગનાં વાસણ જાળવજો, નહિ તો મનુષ્ય ઘડા ભરી-ભરીને લઈ જાશે." એમ કહીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન

કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને રંગની કુંડી(તાંબાકુંડી) ભરીને લાવ્યા, ને મહારાજ ઉપર નાંખ્યો. પછી સંતમાં આવ્યા ને રંગની ત્રાંસળીઓ ભરીને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમના ઉપર નાંખ્યો. પછી હરિજન ને કાઠી ને ગવૈયા તે ઉપર રંગ નાંખ્યો. પછી ગુલાલ મૂઠીઓ ભરીને નાંખ્યો.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફૂલના હાર ને તોરા ઝૂકી રહ્યા છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને રોઝી ઢાલોવાળા કાઠીના અસવાર તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને નારાયણઘાટ ના'વા પધાર્યા. ને અક્ષરધામ આદિના મુક્ત ને કોટાનકોટ જે દેવતાઓનાં વિમાન તે પુષ્પની વૃષ્ટિ કરે છે, ને જયજયકાર બોલી રહ્યા છે. ને બીજી શોભાનું હું શું વર્ણન કરું ! એવી રીતે નારાયણઘાટે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને ના'વા પધાર્યા. તે સમે જળ ભમરિયું ખાઈને ઊછળવા માડ્યું ! પછી જળમાં ડૂબકી મારીને નાહીને બહાર આવ્યા. ને વસ્ત્રે કરી શરીર લૂછ્યું ને ભારે વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે ધરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને એમ બોલ્યા જે, "અમે **મોટેરા** થાળ જમવા જઈએ છીએ."

પછી મોટા મોટા સંત, પાળા ને કાઠી તેમણે સહિત પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને પુરુષોત્તમ પટેલના માઢમાં(દરવાજા ઉપરની મેડીમાં) ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તે ગામના હરિજન તેમણે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો, ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ભુધર પટેલે ચરણ ધોયાં. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગંગામા બોલ્યાં જે, "મોટા

મોટા સંત ને કાઠી ને પાળા તેમને જમવા બેસાડો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “હમણાં જમ્યા છે.” ત્યારે મા બોલ્યાં જે, “તમે જમ્યા અને તે ભૂખ્યા જાય ? આ તો દીકરા ! માનું ઘર છે.”

પછી સાધુ, પાળા ને કાઠીને પંક્તિમાં બેસાડીને શીરો પીરસવા લાગ્યા. અને મા કહે, “તાણ કરીને પીરસો.” પછી દહીંનાં દોણાં લાવીને મેલ્યાં. ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી પણ પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને સાબરગંગામાં ઘોડા પાયા. ને દરવાજે આવ્યા. ને સાહેબની પલટણ ને સાધુ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે વાટ જોતા હતા. ત્યાં તો મહારાજ પધાર્યા. ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને જે ત્રાંસાંની ધૂમ મચી ! ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને ઊભી બજારે થઈને ગાજતે વાજતે નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ને નોબત થઈ ને ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે નારાયણઘાટે નાહીને છાપો લઈને પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને ચોઘડિયાં વાગ્યાં. પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર થાવા માંડ્યા. પછી ‘જય સ્વામિનારાયણ’ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘શ્રીવડતાલમાં સીતારામ ને બદરીનાથને જનોઈ આપીને વસો, પીજ, મેમદાવાદ, જેતલપુર થઈને અમદાવાદ પધાર્યા ને ધર્મ-ભક્તિ આદિ મૂર્તિઓ પધરાવી ને હુતાશનીનો સમૈયો કર્યો’ એ નામે નેવુંમો વિશ્રામ ॥૯૦॥

વિશ્રામ - ૯૧

શ્રીનગરમાં રામનવમીનો ઉત્સવ, જેતલપુરની લીલા, ધોળકે મૂર્તિઓ પધરાવી ને ચોરાસી કરી

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને શિક્ષાપત્રીની કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને સમાપ્તિ કરાવીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસીને કહે, “જમો.” પછી મહારાજની મૂર્તિ સંભારીને સંત જમે. ને મહારાજ કહે, “લ્યો લાડુ.” ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં ને રાઈતાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઊભા. ને રસોઈવાળા હરિજન હરિવલ્લભે પૂજા કરી, ને ચંદનની અરચા કરી, ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને સેલું ઓઢાડ્યું ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે પ્રસાદીના હાર આપ્યા. ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મોજડી પહેરીને જ્યાં હમણાં છત્રી છે, ત્યાં આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા, ને મહારાજ સંત ને બ્રહ્મચારીને આપતા જાય. પછી મશાલો થઈ, ને ઠાકોરજીની આરતી થઈ. ને મહારાજ દર્શન કરવા પધાર્યા. ને પાછા પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને નારાયણ-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ઠૂમરી ને કહેરવા ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને વાસુદેવ માહાત્મ્યની કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. કુબેરસંગે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીઓ પહેરીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને બિરંજના ડંકા ભરીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને અથાણાં ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને રાઈતાં ને કઢી ને દાળ ને ભાત તે મહારાજની કેડે સંત પીરસે. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને રસોઈવાળા વ્રજલાલ પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભારે ડગલી ને સુરવાલ પહેરાવ્યાં. ને પ્રથમના હાર પહેરેલા હતા, તે અયોધ્યાપ્રસાદજીને આપ્યા. ને બીજા હાર પહેરાવ્યા ને પોશાક પહેરાવ્યો. ને મહારાજે પ્રસાદીના હાર એમને આપ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ દેવાનંદસ્વામીના ગાનથી શ્રીનગરના ગવૈયાઓનું ગાન ઝંખવાયું :

અને જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સ્નાન કરીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને સભામાં પધાર્યા. ને કુબેરસંગ નેકી પોકારવા લાગ્યા. ને સંત ને હરિજન સર્વે ઊભા થયા. ને મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. શહેરના ગવૈયા નાયક તે પણ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, ને દેવાનંદસ્વામીએ ઘડીક ગાવા દીધા. પછી તો શહેરના ગવૈયા દેવાનંદસ્વામીના હાથ હેઠે રહી ગયા(ઝાંખા પડી ગયા). પછી શહેરના ગવૈયાને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને નરનારાયણની આરતી થઈ, ત્યાં પધાર્યા. ને નારાયણ ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને ઠાકોરને પગે લાગીને આવ્યા. ને મહારાજ પાટ

ઉપર બિરાજ્યા. ને સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજીને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દેશદેશના સંઘ આવવા માંડ્યા. પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને સંઘના હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ઊભા રહે. ત્યારે મહારાજ કહે જે, "કરો ઉતારા." પછી સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને થોડીવાર પ્રશ્નઉત્તર થયા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને રઘુવીરજીને ઉતારે સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ મહારાજનો પોતાના સંબંધીઓને ઉપદેશ :

અને તે સમે સર્વે મહારાજના સંબંધી પગે લાગીને બેઠા. ને તેના આગળ વાત કરવા લાગ્યા જે, **"અમારે તો કોઈ ભાઈ કે ભત્રીજા નથી. અમે તો દુર્વાસાના શ્રાપે કરીને અવતર્યા એવા જે ધર્મ, ભક્તિ ને ઋષિ તેમની રક્ષા કરવાને અર્થે, ને અધર્મ જે પાખંડમત તેમનું ખંડન કરવાને અર્થે, ને સનાતન એવો જે એકાંતિક ધર્મ ઉઝિત(ક્ષીણ) થયો તેનું સ્થાપન કરવા સારુ અક્ષરધામ થકી આવ્યા છીએ. ને વિચારીને જોઈએ તો આત્માની કોણ નાત્ય ને સગું છે ?"** પછી મહારાજના સંબંધી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમારે તો એમ જ

છે, પણ તમે જે અમને બોલાવો છો તે તો અમે પૂર્વે કેટલાક યુગ તપ કરીને વર માગ્યા હશે, ત્યારે તમે અમારા કુળમાં જન્મ લીધો; નહીં તો તમારા મળેલ સંત તેમનાં દર્શન પણ દુર્લભ છે, તો તમારાં દર્શન દુર્લભ હોય તેમાં શું કહેવું ?"

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બેઠા. હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવવા લાગ્યા. ને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો હેઠે." પછી મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવવા લાગ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. ને રામનવમીનો સમૈયો, તે લક્ષાવધિ હરિજન આવેલા, ને ચોઘડિયાં પણ વાગી રહ્યાં છે.

❊ અયોધ્યાપ્રસાદજી ને ગંગામાનો થાળ જમ્યા :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને ગંગામા ફરાળ લઈને આવ્યાં, ને અયોધ્યાપ્રસાદજી પણ લઈને આવ્યા. તે મહારાજ ફરાળ કરવા બેઠા. ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "દીકરાના થાળમાંથી જમો છો ને માના થાળમાંથી તો નથી જમતા." પછી મહારાજ એમના થાળમાંથી જમવા લાગ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થોડીવાર કેડે મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને જે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને દેશ-દેશના હરિજન તે છાપો લઈ-લઈને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે. મહારાજ સંત અને હરિજનને આપતા જાય. ને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજે ગવૈયા સંતને ફૂલના હાર આપ્યા. ને ચોઘડિયાંવાળાને હાર મોકલાવ્યા. પછી હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે પોશાક

પહેરાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી અયોધ્યાવાસીની પૂજા કરી ને ભેટ મેલી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી સંતની પૂજા કરી, ને કુંકુમના ચાંદલા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને પછેડીઓ ઓઢાડી, એમ સર્વની પૂજા કરી.

❊ નાથભક્તે ઘેબરની રસોઈ આપી ને પૂજન કર્યું :

પછી મશાલો થઈ ને આરતી ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, "કીર્તન બોલો." પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને ઘેબર પીરસવા માંડ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને ભજિયાં ને વડાં ને રાઈતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. ને મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા.

અને નાથ ભક્તની રસોઈ હતી, તે પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને હાથમાં રૂમાલ લઈને મોજડી પહેરીને રૂમાલ લઈને ચાલ્યા, ને કંઠને વિષે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા છે, એવી રીતે સભામાં આવ્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા.

અને કુબેરસંગે નેકી પોકારી. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવીને પગે લાગીને સભામાં

બેઠા. ને ચોઘડિયાં પણ વાગી રહ્યાં છે, ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજે ગવૈયાને ફૂલના હાર આપ્યા ને બીજા સંત ને બ્રહ્મચારીને આપ્યા. પછી દેશદેશના હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આવા ને આવા સદાય હૃદયમાં રહેજો ને વહેલા દર્શન દેજો ને સંતના મંડળ અમારે ગામ મોકલજો."

પછી વહેલાલના જેસંગભાઈ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! વૃદ્ધ ને માંદા એવા સંતનું મંડળ અમારે ગામ મોકલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "એવા કેમ ?" ત્યારે જેસંગભાઈ બોલ્યા જે, "માંદા અને વૃદ્ધ સંતની સેવા થાય ને ઝાઝા દિવસ રહે ને દર્શન ને સમાગમ થાય." પછી મહારાજ બહુ રાજી થયા ને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ગંગામા આદિ જેતલપુરના હરિજન તે બહુ તાણ કરે છે ને કહે છે જે, 'વડતાલમાં બહુ દિવસ રહ્યા, ત્યારે અમારા ગામમાં દશ દિવસ રહો. અને કાઠી, પાળા ને સંતમંડળ તેમણે સહિત પધારો' માટે કાલે જમીને ચાલીએ." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમારા દર્શનનો કેને અભાવ હોય ?" પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને કોગળા કરીને અયોધ્યાપ્રસાદજીના ઉતારે જમવા બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "ગામ અસલાલી જઈને રાત રહેવું છે, તે અયોધ્યાપ્રસાદજી, તમે બે પાળાને મોકલો." ત્યારે તે કહે, 'બહુ સારું.'

પછી ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને મંદિરના સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળાને તેડાવ્યા. અને સર્વજ્ઞાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "અયોધ્યાપ્રસાદજીને પૂછીને જેને મંદિરમાં રાખવા હોય તેને રાખો." પછી જેને રાખવા હતા, તેમને રાખ્યા. ને મંદિરમાં રહેનારાને મહારાજ મળ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "સર્વ સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા, તે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને સર્વજ્ઞાનંદસ્વામીની

આજ્ઞામાં રહીને મંદિરનું કામકાજ કરજો. ને સર્વજ્ઞાનંદસ્વામી, તમે અયોધ્યાપ્રસાદજીને પૂછીને મંદિરની ઊપજ-ખરચનો તપાસ કરજો." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને કુબરસંગે નેકી પોકારી. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન ને પાળા તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી શહેરના સત્સંગી પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને તોરા ને ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે પહેરાવ્યા, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ધર્મકુળની પૂજા કરી. પછી સંત ને બ્રહ્મચારીની પૂજા કરી. પછી મહારાજે પ્રસાદીના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને ભજિયાં ને રાઈતાં ને અથાણાં ને પાપડ તે સંત પીરસે. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા.

અને નરસિંહદાસ ને ભાઈચંદની રસોઈ હતી, તે પૂજા કરવા આવ્યા. ને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ચરણારવિંદે ચંદન ચરચીને છાતીમાં લીધાં. પછી તેમને પ્રસાદીના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, "સર્વે તૈયાર થાઓ."

❊ અમદાવાદમાં મહારાજની અસવારી :

પછી મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી. ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને

શરણાઈ ને પડઘમ આદિ વાજાં વાગવા લાગ્યાં. કાઠીના અસવાર ને પાળા ને સાહેબની પલટણ તે સર્વે તૈયાર થઈને આવ્યાં. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સોનાને દંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને રામપ્રતાપભાઈ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને છત્રી ધારી છે, ને મહારાજના પુત્ર તે પણ ઘોડીએ ચડ્યા. ને સાધુ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને માણેકચોકમાં આવ્યા. ને જયજયકાર થઈ રહ્યો છે.

અને હજારો મનુષ્ય મહારાજનાં દર્શન કરવા આવેલા. ને ગાડાં ને વેલો ને માફા ને મિયાના તે સર્વે મહારાજની કેડે વાજતે ગાજતે શહેર બહાર નીકળ્યા. ને જેમને પાછું વળવું હતું, તેઓ મહારાજને પગે લાગીને પાછા વળ્યા. ને મહારાજ ચંડોળા તળાવે આવીને ઊભા રહ્યા. ને શહેરના હરિભક્તને ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો ને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઊભા રાખ્યા. ત્યારે હરિજન હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! વહેલાં દર્શન દેજો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “હમણાં અમે જેતલપુરમાં રહીશું, તે જેનાથી અવાય તે આવજો.” ત્યારે કહે, “સારું.” પછી દંડવત કરીને પાછા વળ્યા.

❊ અસલાલીમાં વેણીભાઈને ઘરે થાળ-રસોઈ ને પૂજન :

મહારાજ ગામ **અસલાલી** પધાર્યા. ને સામૈયું આવ્યું ને વાજતે ગાજતે **વેણીભાઈ**ને ઘેર આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગંગામા જળ લાવ્યાં. તે પાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામથી ઉગમણે આંબાવાડિયામાં જ્યાં હમણાં ઓટો કર્યો છે, ત્યાં મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી તે પણ ત્યાં જ ઊતર્યા. પછી ગવૈયા વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ થયો. તે વેણીભાઈ બોલાવવા આવ્યા. તે ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર

ઉતારીને કાળીદાસે સ્નાન કરાવ્યું ને જમવા બિરાજ્યા. ને ગંગામા કહે, “જમો, પ્રેમીભક્તનો થાળ છે.” પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

વેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. સર્વે સંત ઊભા થયા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને વેણીભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાઈતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. ને મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી રસોઈવાળા પૂજા કરવા આવ્યા. ને ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે દુશાલો ઓઢાડ્યો, ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા, ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ જેતલપુરમાં શ્રીહરિની લીલા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે. ને ગામના આબાલવૃદ્ધ સર્વેને દર્શન દીધાં ને ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, એવી રીતે ચાલ્યા. ને ગામ જેતલપુરનું સામૈયું આવ્યું. ને જ્યાં હમણાં મંદિર છે, ત્યાં આવીને ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મહોલમાં આસોપાલવની હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક

બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી આસજીભાઈ કહે, "થાળ થયો છે." ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને આસજીભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને વેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે વાડીએ પધાર્યા, ને જ્યાં છત્રી કરી છે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે બોરસડીના ફૂલના હાર કરીને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને કુબેરસંગે સ્નાન કરાવ્યું. ને અયોધ્યાપ્રસાદજી થાળ લાવ્યા. ને વડાં જમતા જાય ને સુવાસિનીબાઈ સાથે વાત કરતા જાય. ને સુવાસિનીબાઈએ કરેલાં જે વડાં તે વખાણતા જાય. ત્યારે ગંગામા બોલ્યાં જે, "અમારો થાળ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઠીક." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાઈતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે આસોપાલવ હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન સર્વે બોરસડીના ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાય. પછી મશાલો થઈ. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી બોલ્યા. ને મહારાજ ગંગામાને ઉતારે થાળ જમવા પધાર્યા. ને જોઈતારામે સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને રમૂજની વાતો કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને મહોલમાં પધાર્યા. ને દક્ષણાદે મુખારવિંદે ગોખમાં બિરાજ્યા. ને ફેંટાની ખોઈ વાળીને હેઠે લટકતી મેલી, ને તેમાં હરિજન હાર મેલે, તેને તાણી લઈને પહેરે. ને નાના પ્રકારનાં વાડીમાંથી ફળ લાવે, તે મહારાજ જમે ને સંતને પ્રસાદી આપે, ને પ્રશ્નઉત્તર થાય. તે સમે અમદાવાદના હરિજન આવ્યા. તે ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને શાક લાવ્યા, તે મહારાજનો થાળ થાય ત્યાં મોકલાવ્યું.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. સીતારામે ચરણ ધોયા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પધાર્યા. ને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર મહારાજે પીરસ્યું. પછી ગંગામાએ બ્રહ્મચારીને મોકલ્યા ને કહ્યું જે, "તાણ કરીને પીરસો." પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામ ધોળકેથી રેવાશંકરનો પત્ર આવ્યો જે, "મૂર્તિઓ પધરાવવી છે, તે વહેલા પધારજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલ જમીને ચાલીએ."

એમ કહીને ચાલ્યા તે વાડીમાં બોરસડી હેઠે ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તે ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. ને વાડીમાંથી ફળ લાવીને મહારાજને જમાડે. મહારાજ જમીને સંત અને હરિજનને પ્રસાદી આપે. ને વાડીમાં ફર્યા ને ગામમાં પધાર્યા. ને જ્યાં મંદિર છે, તે ઠેકાણે સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ધોળકામાં મૂર્તિઓ પધરાવી ને ચોરાશી કરી :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેર્યા. ને સંત જમતા હતા ત્યાં આવીને

બિરાજ્યા. પછી સંત ને કાઠી ને પાળા તે સર્વે જમીને તૈયાર થયા. ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે; ને સંત, પાળા ને કાઠીના અસવાર ને વેલો ને માફા ને રથ તેમણે સહિત ચાલ્યા, તે ગામ **ધોળકે** પધાર્યા. ને **રેવાશંકર ને મહાશંકર** તેમણે સામૈયું કર્યું, તે ગાજતે વાજતે મંદિરમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરમાં સિંહાસન છે ત્યાં જઈને ઊભા. ને ઘોડા નાગેસરે(નાગેશ્વર મહાદેવે) મોકલાવ્યા. ને ગોપાળાનંદસ્વામી પાસે વેદિકા કરાવી. પછી મંદિર પાસે બ્રાહ્મણનું ઘર, ત્યાં થાળ જમવા પધાર્યા. ને રેવાશંકરે સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મંદિરના કામકાજ કરનારા તેમને થાળ મોકલાવ્યો. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને મુખવાસ લઈને સુખાળા થયા.

પછી મહારાજ કહે, “કાલે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે, તે ચોરાસી કરીએ.” ત્યારે રેવાશંકર કહે, “સામાન કરાવી રાખ્યો છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી હરિજન ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે વાત કરો.” પછી સ્વામી વાત કરવા લાગ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મંદિરમાં પધાર્યા. ને જ્યાં બ્રહ્મચારીનો કૂવો છે ત્યાં આવીને ઊભા. તે સમે ચાર વેદ બ્રાહ્મણરૂપે મહારાજ પાસે આવીને પગે લાગીને ઊભા. પછી તેમની પાસે મહારાજે મૂર્તિઓ સ્થાપન કરાવીને કહ્યું જે, “અમારી મૂર્તિ પધરાવજો.” ને વસ્ત્ર ને ઘરેણાં તે પહેરાવ્યાં, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને આરતી ઉતારી. પછી હરિભક્તોએ ભેટ મેલવા માંડી.

ને મહારાજ ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને બ્રાહ્મણોને શેલાં, પાઘડીઓ ને દક્ષિણા અપાવી. ને ચાર વેદ હતા તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને ઉતારે પધાર્યા ને બ્રાહ્મણોને સીધાં અપાવ્યાં. ને થાળ જમીને મુખવાસ લઈને તૈયાર થયા. ને સર્વે જમી રહ્યા. ને બ્રાહ્મણ જમવા બેઠા.

મહારાજે નિર્મળાનંદસ્વામીને મંદિરના મહંત સ્થાપ્યા ને કહ્યું જે, “તમે અયોધ્યાપ્રસાદજી કહે તેમ કરજો.” ને ધ્યાનાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “જેતલપુરમાં મંદિર કરવું છે, તે તમે સામાન ભેગો કરો.” ત્યારે તે કહે, “સારું.” પછી સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમને મહારાજ મળ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ફૂલના હાર કંઠને વિષે શોભી રહ્યા છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ ને ત્રાંસાં તે વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે મંદિરમાં આવ્યા. ને જ્યાં હમણાં ધર્મશાળા છે, તે જગ્યા જોઈને બોલ્યા જે, “આ જગ્યા રાખજો.” એમ કહીને જે ચાલ્યા તે ચકલી તળાવથી સર્વને પાછા વાળ્યા.

અને ચાલ્યા તે ગામ **જવારજ** આવ્યા ને **આધાર બારોટ**ની ફળીમાં ઊતર્યા. ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ચરણ ધોયા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને રસોઈ વખાણતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘શ્રીનગરમાં રામનવમીનો ઉત્સવ, જેતલપુરની લીલા ને ધોળકે મૂર્તિઓ પધરાવી ને ચોરાસી કરી’ એ નામે એકાણુંમો વિશ્રામ ॥ ૯૧॥

વિશ્રામ - ૯૨

ગઢડામાં લીલા ને જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ તથા ખબડ-મતારા અસુરોનો નાશ

❊ જવારજથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **જાખડે** પધાર્યા. ને હરિજને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે હરિજનની ફળીમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે કાશીદાસ બોલ્યા જે, “મારે રસોઈ દેવી છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” પછી રસોઈ કરીને વિરજાબાઈએ થાળ કર્યો. ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને રઘુવીરજીએ ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને લાડુ પીરસ્યા. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામ વડોદરાના ગાયકવાડ સરકારના ગવૈયા દ્વારિકા જાય, તે પણ જાખડામાં રાત રહ્યા હતા, તે પણ ચાલ્યા. ને હજારો રૂપિયાના ઘોડે ચડેલા, ને તેમણે ઘોડા ઊભી પાટીએ ઉપાડ્યા. અને મહારાજના ભેળા જે કાઠી હતા, તેમણે ઘોડા ઉપાડ્યા. ને મહારાજ તો અરધો કોશ વાંસે હતા ને જે ઘોડી ઉપાડી, તે ચાર ખેતરવા આગળ જઈને ઊભા રહ્યા. ત્યારે સર્વે ઘોડાવાળા ભેળા થયા.

અને ગવૈયા બોલ્યા જે, “ઘોડી હે સો પંખણી હે.” ને મહારાજને કહ્યું જે, “આ ઘોડી તમારી છે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “દાદા ખાચરનાં બહેન છે, તેમની છે. તે દાદા ખાચર પણ ચડે અને અમે પણ ચડીએ છીએ.”

એમ વાતો કરતા ગામ **ભોળાદ** આવ્યા. ને તે ગવૈયા ત્યાં રહ્યા. ને મહારાજ સંઘ સહિત ગામ **કમિયાળે** આવ્યા. ને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, ત્યાં ઊતર્યા. ગામમાંથી ઢોલિયો લાવ્યા ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે સહુ સહુને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ખીમરાજે નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સૌ સંઘ જમી રહ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા.

અને જે ચાલ્યા તે **ગાંફ** પધાર્યા. ને જે સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં જઈને ઊતર્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સામાન લાવ્યા ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને વસ્તા રાવળે નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢવા પધાર્યા. ને ગામના સત્સંગી ખોળામાં ચરણ લઈને દાબવા લાગ્યા. પછી તેમને રજા આપીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ધર્મશાળામાં ઊતર્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા

પધાર્યા. ને રાઘવ પટેલે નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને રાધાવાવે આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને નાહ્યા. ને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂઈને પોશાક પહેરીને ઊભા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર ભગુજી ધરી રહ્યા છે, ને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે. ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને ઝાંઝ-મૃદંગ વગાડીને ગવૈયા સંત કીર્તન બોલી રહ્યા છે.

એવી રીતે વાજતે ગાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને કેટલાક હરિજન ભેટ મેલવા લાગ્યા. પછી મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને સુરબાઈ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી બાઈ બોલ્યાં જે, “દાદાનો દરબાર તો તમે જ્યારે પધાર્યા ત્યારે શોભ્યો. ને બેય વાડીઓ, ઉન્મત્તગંગા ને ગઢડું ગામ તે પણ તમે જ્યારે બિરાજો છો ત્યારે પ્રફુલ્લિત જણાય છે.” પછી મહારાજ જરાક મરક્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દાદા ખાચરની માને થાળ મોકલ્યો ને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા. અને તોરા, ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે ધરાવ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી ધૂન

કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને સમાપ્તિ કરાવીને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ લક્ષ્મીવાડીની લીલા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને ભાગવતના પ્રથમ સ્કંધના ત્રણ અધ્યાય વંચાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તેમણે સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વાડીવાળે ફૂલના હારા પહેરાવ્યા, ને શ્રવણ ઉપર ગુચ્છ ખોસ્યા, ને પાઘમાં તોરા ધરાવ્યા. પછી કેરીઓ ને અંજીર ને મીઠાં લીંબુ તેના ટોપલા ભરીને લાવ્યા. મહારાજે કેરીઓ ધોવરાવી ને ચૂસીને સંતને આપી. ને અંજીર ને મીઠાં લીંબુ તે પણ જમીને સંતને આપ્યાં.

❊ દાદા ખાચરે લક્ષ્મીવાડી મંદિરને અર્પણ કરી :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા, ને વાડીમાં ઘોડી ફેરવીને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ પણ થયો તે જળના કોગળા કરીને બાજોઠ ઉપર જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને આસન ઉપર બિરાજ્યા ને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. તે સમયે જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ ને દાદા ખાચર ને સુરબાઈ આદિ સર્વે પગે લાગીને બેઠાં. અને એમ બોલ્યાં જે, "લક્ષ્મીવાડી મંદિરમાં આપીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "મુક્તાનંદસ્વામી ને લાધો ઠક્કર

ને હરજી ઠક્કર તેમને બોલાવો.” પછી તે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “દાદા ખાચર લક્ષ્મીવાડી મંદિરમાં આપે છે.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “કરો લેખ.” પછી લાધા ઠક્કર પાસે લેખ કરાવ્યો, ને સર્વેની સહી કરાવી. અને મહારાજે તે લેખ રઘુવીરજીને આપ્યો. પછી સભાને રજા આપીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી, ને ‘હરે’ એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતને જમવા બોલાવ્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી લાધા ઠક્કરે વાડીનો લેખ વાંચ્યો. પછી મહારાજ અંજીર જમ્યા ને વાડીવાળાને આપ્યાં.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને વાડીમાં ઘોડી ફેરવી ને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગાજવીજ થાવા લાગી. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વરસાદ પણ વરસવા માંડ્યો ને ઉન્મત્તગંગામાં પૂર આવ્યું. ને મહારાજ પોઢ્યા.

❋ વડોદરાના ગવૈયાઓએ સરકાર આગળ સંતોની પ્રશંસા કરી :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી ને થાળ પણ આવ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને તે સમયે

વડોદરાના ગવૈયા દ્વારકા ગયા હતા તે આવ્યા અને દાદા ખાચરની ડેલીએ ઊતર્યા. ને મહારાજને પાળાએ ખબર કરી, ને તેમને રસોઈનો સામાન અપાવ્યો. ને મહારાજે કથાનો આરંભ કરાવ્યો. બે અધ્યાય પૂરા કરાવીને જળપાન કરીને સાધુની ધર્મશાળામાં પધાર્યા. અને ઓટા ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને ગવૈયા પણ આવીને બેઠા. મહારાજે ખબર પૂછી. પછી ગાવણું કરવા લાગ્યા, ને દેવાનંદસ્વામી પણ ગાવણું કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજે ગાવણું રખાવ્યું, ત્યારે ગવૈયા બોલ્યા જે, "દેવાનંદસ્વામીને તો ગાવાની લટક જ ભારે !" ત્યારે મહારાજ કહે, "સાધુને ક્યાં શીખવા જવાય છે ? સૌ માંહોમાંહી શીખે." એવી રીતે વાત કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઊતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ દેવાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને ગવૈયા હતા તેમણે દાદા ખાચરની ઘોડીઓ મંગાવીને જોયું ને બોલ્યા જે, "આવાં ઘોડાં તો ગાયકવાડ સરકારને ત્યાં પણ નથી." પછી ભણનારા સંત લખતા હતા, તે અક્ષર જોઈને બોલ્યા જે, "આવા લહિયા તો સરકારને ત્યાં પણ નથી." પછી પ્રેમાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "સર્વે લહિયાના અક્ષર અમને લખી આપો." ત્યારે પ્રેમાનંદસ્વામીએ મહારાજને પૂછ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "લહિયાનું નામ ને બે બે શ્લોક, એમ જુદા જુદા લખી આપો." પછી લખી આપ્યા.

અને તે વડોદરા ગયા ને સયાજીરાવ આગળ દાદા ખાચરનાં ઘોડાં વખાણ્યાં ને સંતના અક્ષર દેખાડ્યા. ત્યારે સયાજીરાવ કહે, "આપણા વાડામાં તો એક ધનેશ્વર લહિયા છે." ત્યારે ધનેશ્વર કહે, "હું તો આમની પાસેથી જ લખવાનું શીખ્યો છું. ને આ તો મારા ગુરુના અક્ષર છે." તે લહિયો ગામ પામોલનો સત્સંગી

ને ગોપાળાનંદસ્વામીના મંડળમાં રહીને લખવાનું શીખેલો.” પછી સયાજીરાવ નારુપંત નાનાને કહે, “તમારા ગુરુનો અમારે સમાગમ કેમ થાય ?” ત્યારે નારુપંત કહે, “જ્યારે વડતાલ મહારાજ આવે ત્યારે તમારા નામનો પત્ર લખીશું.” ત્યારે સરકાર કહે, “સારું.” પછી જેવી રીતે સરકાર બોલ્યા તેવી રીતે પત્ર લખીને ગઢડે મોકલાવ્યો. પછી મહારાજે તે કાગળ વંચાવીને ઉત્તર લખાવ્યો જે, “જ્યારે અમે વડતાલ અન્નકૂટ મોર આવશું ત્યારે વડોદરે આવશું.”

પછી મહારાજ નદીએ ના’વા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ખળખળિયા મધ્યે બિરાજ્યા. ને નાહીને બહાર નીસરીને વસ્ત્રે કરી શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે દરબારમાં પધાર્યા. ને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને વિષ્ણુપદ બોલ્યા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી ‘જય સ્વામિનારાયણ’ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ખબડ-મતારાદિ અસુરોનો નાશ કરાવ્યો :

અને તે સમયે દાદા ખાચર ને લાધો ઠક્કર ને ભગુજી પાળા આદિ સર્વે મહારાજને પગે લાગીને ઊભા. ને બોલ્યા જે, “દૈત્યાંશે ઉપાધિનો આરંભ કરવા માંડ્યો છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમ દ્વારે કરીને દૈત્યાંશનો નાશ કરાવીને પૃથ્વીનો ભાર ઉતારવો છે. અને અમે છપૈયેથી આવતાં કેટલાક દૈત્યોનો રાજા દ્વારે ભાર ઉતાર્યો; ને કેટલાકનો તો અમારી દૃષ્ટિમાત્રે કરીને ભાર ઉતાર્યો. ને ખોખરા મેમદાવાદમાં તમ દ્વારે ભાર ઉતાર્યો, તેમ જ હમણાં ભાર ઉતરાવવો છે. તે સારુ અમે આંહીં રહ્યા છીએ. ને હજારો દૈત્ય સંત ને હરિજનને વિઘ્ન કરવા આવ્યા હતા. તે થકી અમે

સર્વની રક્ષા કરીને એમનો પરાભવ કર્યો. ને રાધાવાવે કાલીદત્ત થકી સંતની રક્ષા કરી. ને અમે લીંબડા હેઠે બેઠા હતા. તે સમયે બે દૈત્ય પાડાનું રૂપ લઈને આવ્યા. તે થકી સર્વની રક્ષા કરી. ને બીજા પણ ઘણા ઉપદ્રવ આવ્યા, તે પોતાની મેળે નાશ પામ્યા. તેમ જ હમણાં ઉપદ્રવ આવનારો છે, તે પરાભવ પામશે, ને તમારી જીત થાશે." પછી સર્વને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી દિવસ પહોર ચડ્યો ત્યારે કથાની સમાપ્તિ કરાવી. ને સ્નાન કરીને બાજોઠ ઉપર થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ પાળાને મોકલાવ્યો. ને દાદા ખાચરને તેડાવીને કહ્યું જે, "દૈત્યે ઉપદ્રવ માંડ્યો છે, તે તમે રાજકોટ જાઓ." ત્યારે દાદા ખાચર હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "આ ટાણે તમારી પાસેથી જાવાનું મને સારું લાગતું નથી." પછી મહારાજે સદ્ગુરુને તેડાવ્યા. તેથી મુક્તાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે દાદા ખાચરને રાજકોટ મોકલીએ છીએ, તે જાતા નથી." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજની આજ્ઞા પાળો, ને કોઈ જાતનો ઉપદ્રવ આવશે તો જેમ મોરે ઉપદ્રવ નાશ પામ્યો તેમ હમણાં પણ નાશ પામશે."

પછી દાદા ખાચર સાબદા થઈને પચાસ સરબંધી ને પચ્ચીસ અસવાર સાથે લઈને રાજકોટ ગયા. પછી માંડવધાર ને રામપરના સીમાડા નિમિત્ત દૈત્યે ઉપદ્રવ કર્યો. અને કહે જે, "હવે કાંઈ ચિંતા નથી. થોડાક નમૂછિયા પાળા છે, તે નાશ પમાડી નાંખીએ." એમ સંપ કરીને ઉપાધિ કરવા માંડી. પછી તો ભગુજી આદિ પાળા ત્યાં સીમાડે જઈને બેસે. ને સાંજે ઘેર આવીને મહારાજ થાળ જમીને

પ્રસાદી આલે ને શૂરવીરપણાની વાતો કરે, તે શૂરવીરનાં રૂંવાડાં ઊભાં થાય. પછી મહારાજ પોઢે.

એકવાર વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને પછી સમાપ્તિ કરાવી. પછી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને ભ્રૂકુટિરૂપી બાણ ચડાવેલું ને જે મૂર્તિ કરડી લાગે તે જાણે હમણાં બ્રહ્માંડનો પ્રલય કરશે કે શું ! પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “મુક્તાનંદસ્વામીએ સિંધુડા રાગનાં કીર્તન કર્યાં છે, તે અમારે સાંભળવાં છે.” પછી મુક્તાનંદસ્વામીએ પુસ્તક મંગાવીને મહારાજને આપ્યું, ને કહ્યું જે, “ખરેખરો સિંધુ રાગ તો નિષ્કુળાનંદસ્વામીને આવડે છે.” પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવ્યા ને પુસ્તક આપ્યું. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “જ્યારે હું સિંધુ રાગ કરું છું, ત્યારે લડાઈ થાય છે, માટે હું કરતો નથી.” ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને બોલ્યા જે, “સ્વામી, તમે તો સિદ્ધ છો તે લડાઈ થાય, પણ આજ અમારે લડાઈ જ કરાવવી છે. માટે ખરેખરો સિંધુ આલાપો.” પછી જે સ્વામી હાકોટા કરીને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજ હાથનાં લટકાં કરીને ઘેરે સાદે ભેળા ગાતા જાય. તે પદ જે,

ધીર ધુરંધરા શૂર સાચા ખરા, મરણનો ભય મનમાં ન આણે;
અર્વ ખર્વ દળ એક સામા ફરે, તૃણને તુલ્ય તેનેય જાણે...ધીર૦

અને તે સમે ઈન્દ્રાદિક સર્વે દેવ ને સર્વે અવતારાદિક, સહુ સહુના સૈન્ય સહિત આવ્યા ને મહારાજની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, “જે

અમને રજા આપો તો અમે અસુરનો નાશ કરીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “એ તો ભગુજી દ્વારા નાશ કરાવવો છે.”

અને તે સમે જે સીમાડા ઉપર પાળા બેઠા હતા, તે ઉપર પાંચસો અસુર આવી પડ્યા. ને બંદૂકોનો તાસીરો(અવાજ) કર્યો. તે સમે પાળા સૂઈ ગયા ને પછી તલવારો કાઢીને ઊભા થયા. તે સમે અસુરનો જમાદાર ખબડ ઘોડીએ ચડીને તલવાર કાઢીને આવ્યો, ને બોલ્યો જે, “આમાં ભગુ કોનું નામ ?” ત્યારે ભગુજી સામા ચાલ્યા ને તેણે ઘા કર્યો. તે સમે જાલમભક્તે ઘોડીના માથામાં તીર માર્યું, તે ફરી ગઈ ને બે પગે થઈ. ત્યારે ભગુજીએ ઘા કર્યો, તે ખોપરી કાપીને ધડના બે ભાગ થયા, ને ઘોડી તગડીને નાસી ગયો. અને તેનો ભાઈ મબારખ તેને રતનજી ને મિયાંજી તેમણે માર્યો. ને બેચર ચાવડો ને ભીમ ડાભી ને જાલમસીંગ ને વીરો ભક્ત તેમણે કેટલાકને પાડ્યા. પછી સર્વે અસુર નાઠા, ને પાળા વાંસે થયા ને તેમના ગામ સુધી મારતા ગયા. પછી પાછા વળ્યા. ને તે અસુરને એક એક આદમી દીઠ ભગુજી દેખાણા, તે ગામમાં પેસી ગયા. તે જેમ લંકાના યુદ્ધમાં રાક્ષસ દીઠ હનુમાન દેખાણા, તેમ અહીં થયું.

એવી રીતે સાત આદમીએ પાંચસોને ભગાવ્યા. ને મહારાજે સિંધુડા ગવરાવીને બળ આપ્યું. ને બારમાંથી સાત ઘવાયા. ત્યાં તો માંડવધારથી અસવાર આવ્યો, ને તેણે લડાઈની ખબર કહી. ને તે સમે વિરોભક્ત બે ત્રણ બંદૂકો ને બીજાં હથિયાર લઈને આવ્યા ને કહ્યું જે, “અમારી તો મહારાજે રક્ષા કરી. ને ભગુજી ને મિયાંજી ને રતનજી ને બેચર ચાવડો એ ઘવરાણા.(ઈજાગ્રસ્ત થયા) અને એમને કોરે ઘણાક મરણ પામ્યા, ને બીજા સર્વે નાસી ગયા, તે પણ જીવે એમ નથી.”

❊ ઘવાયેલા પાળાઓની મહારાજે લીધેલી વિશેષ સંભાળ :

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને કેટલાક પાળા ને હરિજનને સામા

મોકલ્યા. ને જ્યાં મંદિર છે ત્યાં ભણનારા સંતનો ઓરડો હતો. ત્યાં આવીને મહારાજે કહ્યું જે, "તમે તમારો સામાન લઈને ઘોડશાળની ઓસરી ને ઓરડો ત્યાં જાઓ. ને પાળા ઘવાયા છે, તેમના ખાટલા આ ઠેકાણે રહેશે." પછી ભગુજીનો ખાટલો નાગમાલાના ઓરડામાં નંખાવ્યો. ને બીજાના ત્યાં નંખાવ્યા, ને ઘા ભંગાવ્યા.

અને મહારાજે રાજગરને મોકલીને ખબર કઢાવી જે, "અસુર જીવે છે કે મરી ગયા ?" ત્યારે તે જોઈને આવ્યો ને કહ્યું જે, "એકને તો મરેલો લઈ ગયા હતા. ને એક તો ભગુજીએ તલવાર નાંખી ને તરત ભાગ્યો, તે ગામમાં જઈને મૂઓ ને બેયને દાટ્યા." પછી મહારાજે ભગુજીને કહ્યું જે, "જે દૈત્ય પ્રતિજ્ઞા કરીને આવ્યો હતો જે, 'ભગુજીને માર્યા વિના મારે ગામમાં પેસવું નહીં,' તે જ મૂઓ." ત્યારે ભગુજી કહે, "મેં પણ જાણ્યું હતું જે જીવતો રહે એમ નથી."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ભણનારા સંતને મોકલ્યો. ને એમ કહ્યું જે, "પાળા ઘવાયા છે, તેમની ખબર રાખજો." એમ કહીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દાદા ખાચરને તેડવા અસવાર મોકલ્યો. ને કહ્યું જે, "સાહેબની રજા લઈને આવજો." એમ કહીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "પાળા ઘવાયા છે, તે ઠાકોરજીની આરતીની ઘડિયાળ ને નગારું તે વગાડશો નહીં. અને કીર્તન ને ધૂન પણ એમને સાંભળતાં કરવા નહીં." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ઘોડા ઉપર પલાણ મંડાવીને મોજડી પહેરીને લીમડા હેઠે આવીને ઊભા. અને સંત ને પાળાને કહ્યું જે, "અમે સારંગપુર જઈએ છીએ, તે પાળા ઘવાયા છે તેમને કહેશો નહીં."

એમ આજ્ઞા કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને પંચવીસ અસવાર સાથે લઈને **સારંગપુર** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. તે જમતા જાય ને રાઠોડ ધાધલ સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામોગામના સત્સંગી જેમ જેમ ખબર થાય તેમ તેમ મહારાજને દર્શને આવતા જાય. ને પાળા જે ભગુજી આદિ ગઢડામાં હતા, તે અમને પૂછે જે, "મહારાજ કેમ દર્શન દેવા પધારતા નથી ?" ત્યારે અમે કહીએ જે, "આવી ગોબરાઈમાં મહારાજ નહીં આવે. ને કહો તો મહારાજનું ચરણામૃત લાવી આપીએ." પછી અમે જે મહારાજ પાસે ચરણામૃત કરાવીને રાખી મેલેલું તે આપીએ.

પછી તો રાજકોટથી દાદા ખાચર આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને સંત ને પાળાને મળ્યા, ને મહારાજના ખબર પૂછ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સારંગપુર ગયા છે, તે તમે ત્યાં જશો તો અહીં નહીં પધારે. માટે એક અસવાર મોકલીએ, ને તે ખબર લાવે તે પ્રમાણે કરજો." પછી ઘેલા ધાધલને મોકલ્યા ને તેમણે ખબર કર્યા. ત્યારે તરત મહારાજ ઘોડા સાબદા કરાવીને ચાલ્યા તે ગઢડે પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને પાળા જે ખાટલામાં હતા તેમને દર્શન દીધાં.

ત્યારે ભગુજીએ પૂછ્યું જે, "હે મહારાજ ! તમે આટલા દિવસ કેમ દર્શન દીધાં નહીં ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમો તો સારંગપુર ગયા હતા, ને સંતને કહ્યું હતું જે, કોઈને કહેશો નહીં." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ગઢડામાં જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને વાસુદેવના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને જન્માષ્ટમીના ઉત્સવ ઉપર ગામોગામના સત્સંગી આવવા માંડ્યા. તે દંડવત કરીને પગે લાગીને ભેટ મેલે, ને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને એમ બોલ્યા જે, “દૈત્યાંશ કહે છે જે, રતનજી મૂઆ, પણ હમણાં તો આવરદા આવી રહી હશે તોય મરવા નહીં દઈએ.” એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઊભી બજારે થઈને ખીજડા આરે જઈને સભા કરીને બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, “દરબારમાં કોઈને વાત ઉતાવળી કરવી નહીં, ને કોઈને બોલાવવો હોય તો સાને કરીને દરબાર બહાર બોલાવીને વાત કરજો.” એમ આજ્ઞા કરીને કહ્યું જે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. ઉતારે આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને સીતારામે ચરણ ધોયા ને ફરાળ કરવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. ને કોઈને વાત કરવી હોય તો લૂગડું ઝાલીને દરબાર બહાર જઈને વાત કરે. એમ હજારો મનુષ્ય ભેળા થયેલા, પણ જાણે એકેય મનુષ્ય નથી. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ લાવ્યા, તે જમીને ચળુ કરીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ભગુજી આદિ પાળાને દર્શન દઈને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દેશદેશના હરિજન આવેલા, તે પગે લાગીને રજા માગીને ચાલતા થાય.

પછી મહારાજ કહે, “જે સંત અહીં રહેતા હોય તે રહેજો ને બીજા ચાલી નીકળજો.” પછી વાડીવાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સદ્‌ગુરુને તેડાવીને મહારાજે કહ્યું જે, “અમારે વડતાલ જાવું છે, તે નિત્યાનંદસ્વામી ને શુકમુનિ સાથે આવે. અને મુક્તાનંદસ્વામી, તમે ભાલમાં રસ્તા પડે(ચોમાસાનું પાણી ભરાવાથી બંધ થયેલા રસ્તા ખુલ્લા થાય) ત્યારે માણકીની વછેરી ઉપર બેસીને આવજો. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી તમે પાળા નાહી ઊઠે(ઘા રુઝાઈ જાય ને સાજા થઈને નાહીને પવિત્ર થાય) ત્યારે ધોતિયાં માથે બંધાવીને ભણનારા સંતને સાથે લઈને આવજો.”

ત્યારે સુરા ખાચર આદિ બોલ્યા જે, “અમારે ઘેર એક ફેરો જઈ આવીએ ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “આજથી પાંચમે દહાડે આવજો.” એમ કહીને રજા આપી ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘ગઢડામાં લીલા ને જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ તથા ખબડ આદિ અસુરોનો નાશ કર્યો’ એ નામે બાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૨॥

વિશ્રામ - ૯૩

વડતાલની લીલા, પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ તથા વડોદરે પધરાવવા સયાજીરાવનો વિનંતિપત્ર

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને પાળાને દર્શન દઈને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઓટા પર ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી દરબારમાં પધાર્યા ને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કાઠીના અસવાર આવવા માંડ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "જીવુબાઈ આદિ સર્વે બાઈઓ તે ભાલમાં રસ્તા પડે, ત્યારે આવજો. ને અમે તો છડી અસવારીએ વડતાલ જાશું." એમ કહીને અયોધ્યાપ્રસાદજી અને રઘુવીરજીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે તો અમારા ભેળા ચાલો." એમ આજ્ઞા કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સાધુ, પાળા ને કાઠી તે સર્વે જમી રહ્યા, ત્યારે મહારાજ જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ઘવાયેલા પાળાઓને દર્શન દીધાં. બ્રહ્માનંદસ્વામી અને ભણનારા સંતને કહ્યું જે, "પાળાની ચાકરી કરજો ને પાળા નાહી ઊઠે, ત્યારે તમે અમારી પાસે આવજો." એમ આજ્ઞા કરી. તે સમે ફૂલના હાર હરિજને પહેરાવ્યા. ને જે ચાલ્યા તે રાધાવાવે જરાક ઊભા રહ્યા, ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી વાડીવાળાને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. ને જે ચાલ્યા તે **કારિયાણી**એ પધાર્યા. ત્યાં રાત રહીને ચાલ્યા

તે **રોજકે** આવ્યા. ને ત્યાં રાત રહીને સવારે જમીને ચાલ્યા તે **બોરુ** આવ્યા. ત્યાંથી નદી ઊતરીને **વરસડે** આવ્યા. ને જમીને ચાલ્યા તે **વડતાલ** પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કરીને જ્યાં હમણાં સભામંડપ છે, ત્યાં હવેલી હતી ત્યાં જઈને ઊતર્યા. ને અક્ષરાનંદસ્વામીએ જળે કરીને સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત, પાળા ને હરિજન તે ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે.

❊ વડતાલમાં મહારાજે નિજસ્થાનકનો પાયો નંખાવ્યો :

પછી મંદિરમાં રહેનારા જે સાધુ, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મહારાજ મળ્યા. તે સમે નિત્યાનંદસ્વામી ઊભા હતા, તે તેમને પણ મળ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી અંગૂઠા પાસેની આંગળીની સાને કરીને અક્ષરસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “મંદિરથી નૈઋત્ય ખૂણામાં અમારે ઊતરવા એક બંગલો(હરિમંડપ ?) કરાવીએ. તે (માટે) ઈંટો અને ચૂનો છે ?” ત્યારે સ્વામી કહે, “તમારી કૃપા થકી સામાન જોઈએ એટલો છે, ને કડિયા પણ તૈયાર છે, ને હિરાજી સલાટ પણ છે.” ત્યારે મહારાજે હિરાજીને બોલાવીને કહ્યું જે, “અમે આજ્ઞા કરી હતી જે, દસ અવતારની મૂર્તિઓ કરવાની, તે કરવા માંડી છે ?” ત્યારે કહે, “હા મહારાજ.”

પછી એમને મહારાજે હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને હિરાજીને થાળ મોકલાવ્યો, ને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને

નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાખડી પહેરીને ચાલ્યા. ને દેવનાં દર્શન કરીને હિરાજીએ દસ અવતારની મૂર્તિઓ તૈયાર કરી હતી, તે જોઈ. ને બંગલાનો પાયો નંખાવવા માંડ્યો. ને ઈંટો ને ચૂનો મંગાવવા લાગ્યા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને જે ગામોગામના સત્સંગી ખબર સાંભળતા જાય તેમ આવતા જાય. ને મહારાજનાં દર્શન કરે ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને શુકમુનિએ સ્નાન કરાવ્યું. ને જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. ને જાગીને જળના કોગળા કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોમતીએ જઈને વસ્ત્ર ઉતારીને ના'વા બિરાજ્યા. ને નિર્મળ જળ જોઈને વારંવાર ડૂબકી મારે. પછી બહાર નીકળીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મંદિરમાં આવ્યા. ને જ્યાં કારખાનું ચાલે છે, ત્યાં ખુરસી ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને દેશદેશના સત્સંગી પણ આવવા માંડ્યા. તે દંડવત કરી કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય.

પછી વડોદરાવાળા નારુપંત નાના તેમણે સયાજીરાવને સંભળાવ્યું જે, "મહારાજ વડતાલ આવ્યા છે." ત્યારે સરકારે નાના પ્રકારનાં અંજીર ને દાડમ ને મીઠાં લીંબુ ને દ્રાક્ષ એ આદિ ફળ મોકલ્યાં. તે મહારાજ જમ્યા ને સર્વેને પ્રસાદી વહેંચી. પછી મહારાજે શુકમુનિને કહ્યું જે, "કાગળ લાવનારને કાગળ લખી આપજો." એમ કહીને આરતીમાં પધાર્યા. પછી પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા ને કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. અને મહારાજ કહે, "મંદિરમાં રહેતા હોય, તે વિનાના

જે અમારે દર્શને આવે, તે સહુ જમી જમીને આવજો. કેમ જે, સમૈયા કરવા સારુ સામાન જે દાળ ને ચોખા ને લોટ એ આગળથી પાર પડી જાય, ત્યારે સમૈયામાં શું વાવરીએ ?" ત્યારે સંત બોલ્યા જે, "ઝોળી માગી લાવીને રસોઈ કરીને જમશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને આનંદસ્વામીએ સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરને પ્રદક્ષિણા કરવા લાગ્યા. ને સત્સંગી પણ ભેળા ફરવા લાગ્યા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજને ધૂળ ઊડે છે, તે કોઈને ફરવું નહીં." પછી મહારાજ આવીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને તે સમે મુક્તાનંદસ્વામી ગઢડેથી સંઘ લઈને આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગ્યા. અને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. ને ગઢડાના સત્સંગીઓ ને પાળાઓની ખબર પૂછી ને ઉતારે પધાર્યા. ને પરમાનંદસ્વામીએ સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત, પાળા ને હરિજન તે કામ કરતા જાય, ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. ને ગામોગામના સત્સંગી જે શેરડી ને શાકને લાવે ને મહારાજને ભેટ મેલે. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ચરોતર દેશના મનુષ્ય ભારે ભક્તિમાન છે, જે અમારે દર્શને આવે તે કોઈ ઠાલે હાથે તો આવતા જ નથી." પછી તે સમે વડોદરેથી નારુપંત નાનાનો કાગળ આવ્યો જે, "આવા સમામાં સયાજીરાવ મુક્તાનંદસ્વામી અને ગોપાળાનંદસ્વામીને સંભારે છે. માટે મોટા સંતને મોકલો તો સારું." પછી એ પત્ર વંચાવ્યો ને બોલ્યા જે, "મોકલીએ."

પછી મશાલો થઈ ને મહારાજ આરતીમાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર સંત ને હરિજનને આપતા જાય. પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્‌ગુરુને તેડાવ્યા. પછી બોલ્યા જે, "વડોદરેથી નારુપંત નાનાનો કાગળ આવ્યો. તે સરકારને મોટા મોટા સંતનાં દર્શન કરવાનો ભાવ છે. તે તમે ને દાદા ખાચર આદિ જઈ આવો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી મહારાજ કહે, "કાલ તો દશેરા છે, તે પરમ દહાડે જજો." એમ આજ્ઞા કરીને સર્વને રજા આપીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરને પ્રદક્ષિણા કરવા માંડ્યા. ને પાળાને કહ્યું જે, "માળાના મણકાએ કરીને ગણતા જાજો." પછી સવાસો મણકા થાય ત્યારે કહે, "રાખો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે એક દિવસ અયોધ્યાપ્રસાદજીને ત્યાં ને એક દિવસ રઘુવીરજીને ત્યાં એમ થાળ જમવા પધારે. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને કારખાના પાસે (હરિમંડપનું કામ ચાલતું હતું, ત્યાં) આવીને ઊભા. ને કડિયાએ પણ ચણવા માંડ્યું. સંત ને પાળા તે સામાન આપતા જાય.

❊ ગોમતી કાંઠે ખીજડીનું પૂજન કર્યું :

પછી ઘોડી શણગારીને લાવ્યા. ને મહારાજ અસવાર થયા. ને કાઠીના અસવાર ને પાળા ને સંત ને હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને ત્રાંસાં તે વાગી રહ્યાં છે, ને બંદૂકના

અવાજ થઈ રહ્યા છે; એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઉગમણે કાંઠે જે ખીજડી છે, ત્યાં જઈને ઊતર્યા. ને ખીજડી પાસે ઊભા ને પૂજા કરાવીને ખીજડીને હાથ અડાડ્યો. ને બ્રાહ્મણને દક્ષિણા અપાવી.

અને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને વાજતે ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને ભીમ ડાભીએ સ્નાન કરાવ્યું. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને શતાનંદમુનિ પાસે સત્સંગિજીવનની કથા કરાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કારખાને આવીને ઊભા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર આપે. પછી મુક્તાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચર એમને બોલાવીને વડોદરે મોકલ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા.

અને વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને હાથ મટિયાવીને ઉષ્ણ જળે કરીને સ્નાન કરીને વસ્ત્રે કરી શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને જળપાન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી કીર્તનિયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁂ ગઢપુરથી બ્રહ્માનંદસ્વામી ને ભણનારા સંત વડતાલ આવ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને કારખાના પાસે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગઢડેથી બ્રહ્માનંદસ્વામી ને ભણનારા સંત આવ્યા. મહારાજને દંડવત કર્યા. ને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ભગુજી આદિ પાળાના નારાયણ કહ્યા. ને મહારાજે દેશકાળની ખબર પૂછી, ને જમવા પધાર્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ભણનારા સંતને બોલાવીને જમવા બેસાડ્યા. ને ત્રણેય ઘેરથી સામાન મંગાવીને પીરસવા લાગ્યા. ને ઘીની તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને પોઢ્યા.

⁂ કંદોઈ હરિભાઈ વડોદરા-સરકારના સમાચાર લઈ વડતાલ આવ્યા

અને જાગીને જળપાન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમે વડોદરેથી હરિભાઈ કંદોઈ આવ્યા. ને મહારાજને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગ્યા ને સદ્‌ગુરુના નારાયણ કહ્યા. ને કહ્યું જે, “સરકારે સદ્‌ગુરુને તેડાવ્યા છે, તે સરકારવાડામાં જઈને નિત્ય વાત કરે છે, ને સયાજીરાવ ઘણા ખુશ થાય છે.” મહારાજે સમાચાર પૂછ્યા ને કહ્યું જે, “અન્નકૂટનો સામાન કરો.” ત્યારે કહે, “સારું.” પછી મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “સમૈયા મોર જે સંત ને બ્રહ્મચારી આવે, તે ઝોળી માગીને જમે એમ ઠરાવ કર્યો છે.” ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, “અમે ગઢડેથી આવ્યા જે સંત તેમનું રસોડું જુદું કરશું, ને ગામોગામથી ઝોળી માંગી લાવશું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમને તો અમે કામ કરવા મોકલ્યા હતા (ગઢડે ઘવાયેલા પાળાઓની સેવામાં રાખ્યા હતા.) તે તમને અમારા કોઠારી પાસે રસોઈનો સામાન અપાવશું.” ત્યારે સ્વામી કહે, “જોઈતું હશે તે લઈશું.”

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી કીર્તન બોલ્યા, ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલ્યો ને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરની સવાસો પ્રદક્ષિણા કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો, ને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને કારખાના પાસે ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ દીપમાળ પૂરી. ને મહારાજ પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજ પણ ઘેરે સાદે કરીને ભેળા ગાતા જાય. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે હાથ ધોવરાવ્યા. ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ સ્નાન કરાવ્યું, ને થાળ જમવા પધાર્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંતને થાળ મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામી સામા મળ્યા ને બોલ્યા જે, “એક વાત પૂછવી છે.” પછી એકાંતે જઈને બેઠા ને બે ઘડી કેડે આવ્યા. ને પ્રદક્ષિણા કરવા જાય, ત્યાં તો બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “આ વખત તો પ્રદક્ષિણા ન ફરાય.” એમ કહીને હાથે ઝાલીને પાટ ઉપર બેસાડ્યા. ને અન્નકૂટ ત્રણેય મંદિરમાં પૂરવા માંડ્યો. ને પૂરી રહ્યા ત્યારે મહારાજ પધાર્યા. ને આરતી ઉતારીને હરિજન ભેટ મેલવા

માંડ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને ઝીણાભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવડાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવવા લાગ્યા. ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર સંત અને હરિજનને આપતા જાય. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "અમારે તો સંત ઝોળી માગવા ગયા હતા, તે દાળ ને લોટ ને ચોખા ને શાક તે ઘણું આવ્યું છે. તે તમારે દર્શને આવ્યા હોય જે હરિજન તેમાં જેમને અમારે ચોકે ખપે એમ હોય તેમને જમવા મોકલજો, ને બીજે કાંઈ ન મોકલવા." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઝોળી તો કામધેનુ છે !"

❊ બે સંતો વડોદરા જઈ સરકારના સમાચાર લાવ્યા :

પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી શુકમુનિને બોલાવીને સદ્‌ગુરુ ઉપર કાગળ લખાવ્યો. અને મને ને વૈકુંઠાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમારે વડોદરા જાવાનું છે, તે લ્યો આ કાગળ." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને તે સમે ગંગામા દૂધનો કરેલો થાળ લાવ્યા, ને છેટે મેલ્યો. ને બ્રહ્મચારીએ લઈને મહારાજ પાસે મેલ્યો. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને અમારા સામો ઠેલી મેલ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને અમે દિવસ ઉગતે ચાલ્યા ને વડોદરા ગયા ને

નિત્યાનંદસ્વામીને દંડવત કર્યા, ને મહારાજનો કાગળ આપ્યો. ને ભગુજી આદિ પાળાના નારાયણ કહ્યા. ને ક્ષેમકુશળના સમાચાર પૂછ્યા. ને પત્ર વાંચીને સમાચાર જાણ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજે કાંઈ કહ્યું છે ?" ત્યારે અમે કહ્યું જે, "મહારાજે એમ કહ્યું જે, 'સરકારની બંધણીમાં આવશો નહિ' ને અમે તો નજરમાં આવે તો વડોદરે આવીએ કે ન આવીએ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મેં પણ સરકારને એમ જ કહ્યું છે જે, હું મહારાજની આજ્ઞામાં, પણ મહારાજ અમારી આજ્ઞામાં નહીં."

પછી બીજે દિવસે સયાજીરાવે સદ્ગુરુને બોલાવ્યા. ત્યારે અમને સાથે તેડી ગયા, ને સરકાર પાસે જઈને બેઠા. ને સરકારે નમસ્કાર કરીને આવકાર દીધો ને બોલ્યા જે, "મહારાજના દર્શનની ઈચ્છા છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "નારુપંત નાનાને તમે કાગળ લખીને મહારાજની પાસે મોકલો. ને તમારી કોરની અમે વિનંતી કરશું." અને એક સમે ગામ વડતાલમાં મહારાજ પાસે વેદાંતાચાર્ય આવ્યો હતો. ને તેમને મહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો, ને તેનો ઉત્તર થયો નહિ. તેનો (વેદાંતાચાર્યનો) પુત્ર સયાજીરાવ બેઠા છે ને ગીર્વાણ બોલતો આવ્યો. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી પણ તેમના સામું બોલ્યા. ત્યારે સરકાર કહે, "શું છે ?" ત્યારે તે બેસી ગયો. ને સરકાર જમવા ઊઠ્યા ને સંત મંદિરમાં આવ્યા. અને અમને સદ્ગુરુએ કહ્યું જે, "મહારાજ પાસે જાઓ."

પછી મહારાજ પાસે આવ્યા. ને તે સમે મહારાજ ઉતારામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા હતા. ને અમે દંડવત કર્યા ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ખબર પૂછ્યા. ત્યારે અમે જે જે સરકાર બોલ્યા હતા, તે વાત કરી. "ને સરકાર જ્યારે અસવારીમાં નીકળે છે, ત્યારે દાદા ખાચરને તેડાવે છે ને પૂછે છે જે, 'ઘોડી તમારી છે.' ત્યારે દાદા

ખાચર કહે, 'મારી બહેનની છે. તે મહારાજ પણ ચડે છે ને હું પણ ચડું છું." એમ કહ્યું.

❊ બે સંતોને વડોદરા મુક્તાનંદાદિ સંતોને તેડવા મોકલ્યા :

પછી મહારાજ જળપાન કરીને ચાલ્યા, ને પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા, ને સંત પણ પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજે દેવાનંદસ્વામી અને સંતોષાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમો વડોદરે જાઓ અને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સર્વેને તેડી આવો, ને તેઓ સરકારની રજા માંગીને આવે."

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા.

❊ દેશાંતર ગયેલા સંતમંડળોનું વડતાલ આગમન :

અને સંતનાં મંડળ જે દેશાંતર ગયાં હતાં, તે આવવા માંડ્યાં. ને આવીને દંડવત કરે ને મહારાજ ઊભા થઈને મળે ને ખબર પૂછે જે, "કિયા દેશમાં ફર્યા ને સત્સંગ કરાવ્યો ?" ત્યારે મંડળમાં જે મોટેરા સંત હોય તે ઉત્તર આપે. ને પ્રબોધિની એકાદશી આવી તે દેશ-દેશના હરિજન આવવા માંડ્યા. ને દંડવત કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગે. ને મહારાજ ખબર પૂછે ને કહે જે, "કરો ઉતારા." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ઠૂમરી ને ખયાલ ગાવા લાગ્યા. ને તેમને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તુલસીની માળા માંગી લઈને ફેરવી, ને ભાલ વચ્ચે બે આંગળીઓ ફેરવીને પોઢ્યા.

❊ વડોદરાથી મુક્તાનંદસ્વામી વડતાલ આવ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરથી ઉત્તર મંચ નાંખ્યો હતો, તેના ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને જે કુબેરસંગે નેકી પોકારી તે સર્વે સંત ને હરિજન આવ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે વડોદરેથી હજારો હરિજન સહિત મુક્તાનંદસ્વામી આવ્યા. ને મહારાજ મંચ ઉપરથી ઊતરીને મળ્યા. ને હરિજને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજ મંચ ઉપર બિરાજ્યા. મુક્તાનંદસ્વામીએ સયાજીરાવના નારાયણ કહ્યા. ને કહ્યું જે, “તેમને મળવાની ઘણી ઈચ્છા છે. ને અમે તો એમ કહ્યું જે, તમે પત્ર મોકલજો ને અમે પણ વિનંતી કરશું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.”

❊ બુરાનપુરના ભક્તોની રસોઈ ને પૂજન :

એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને કુબેરસંગે સ્નાન કરાવ્યું ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ છ વાર પીરસીને મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. તે સમે બુરાનપુરના હરિજનની રસોઈ હતી, તે પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે રેંટો એક માથે બંધાવ્યો ને એક રેંટો ખભે નંખાવ્યો. ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે પ્રસાદીના હાર આપ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

※ સયાજીરાવનો મહારાજને વડોદરા પધારવા વિનંતિપત્ર :

અને જાગીને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં મૂર્તિઓનાં દર્શન કરીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. કુબેરસંગે નેકી પોકારી, અને સંત ને હરિજન તે ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે સમે નારુપંત નાના આવ્યા. ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે એમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. ને મહારાજને સયાજીરાવનો કાગળ આપ્યો ને ઉતારે ગયા. ને મહારાજે શુકમુનિ પાસે કાગળ વંચાવ્યો. ને બોલ્યા જે, "બહુ વિનંતી કરી છે."

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સદ્‌ગુરુ ને નારુપંતનાના ને દાદા ખાચર આદિ તેમને તેડાવ્યા. તેમની પાસે સયાજીરાવનો કાગળ વંચાવ્યો. ને બોલ્યા જે, "સયાજીરાવને અમારા દર્શનનો ઘણો ભાવ છે, પણ દીવાનજીને અમારા ઉપર ભાવ નથી." ત્યારે મુક્તાનંદ સ્વામી આદિ બોલ્યા જે, "સરકારને ભાવ છે, તો દીવાનજી શું કરનાર છે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "ન ચાલે (એટલે ચૂપ) રહેશે ?" એમ કહીને સર્વને રજા આપી ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મંચ ઉપર બિરાજ્યા. ને નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ આદિ વાજાં તે વાગતાં હતાં. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને ભેટ મેલે ને બરફી ને પેંડા ને નાળિયેર આવવા માંડ્યાં. અને મહારાજે મને ને

વૈકુંઠાનંદસ્વામીને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં, ને ફૂલના હાર ને (સયાજીરાવ ઉપર લખેલો) કાગળ આપીને કહ્યું જે, “આ કાગળનો જવાબ લઈને કાલ આવજો.”

પછી બીજે દિવસ મધ્યાન નમતે આવ્યા. મહારાજ ધર્મદેવના મંદિર આગળ ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા હતા. ને અમે દંડવત કરીને કાગળ આપ્યો, તે હાથમાં રાખ્યો. ને કંઠને વિષે ફૂલના ત્રણ હાર હતા, તે બે એક એકને આપ્યો, ને એક તોડીને અરધો અરધો આપ્યો. ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને બોલ્યા જે, “અમે તમારા સારુ જમ્યાનું રખાવ્યું છે.” ત્યારે વૈકુંઠાનંદસ્વામી કહે, “ટીમણ કર્યું છે.” અને મહારાજ સંતની પંક્તિમાં પીરસીને બોલ્યા જે, “અમે એમને મોકલ્યા છે, તે જમવાનું (રાખી) લિયો.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “આવશે ત્યારે ભંડારમાંથી જમશે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમારા હાથનું ને ભંડારનું બરોબર કહેવાય ?” પછી ધર્માનંદસ્વામીએ લઈને રાખી મેલ્યું ને આમોદવાળા હરજીવનની રસોઈ હતી.

પછી મહારાજે સદ્‌ગુરુ ને દાદા ખાચર ને નારુપંત નાના તેમને બોલાવીને કાગળ વંચાવવા માંડ્યો. ને બીજાને ઊઠાડી મેલ્યા, ને અમને બેસાર્યા. ને તે કાગળનો પ્રતિ ઉત્તર જે, “દીવાનજીનું ચાલે છે, અને તેને ને અમારે બનતું નથી. ને બીજું એ જે, અમે કોઈને રાજ્ય ને ધન કે દીકરા તે આપતા નથી. અમને તો ભગવાન ભજવાની રીતિ ને એમના વચનમાં રાખીને ભગવાનના ધામમાં લઈ જાતાં આવડે છે. ને સંતમંડળ છે, તે તો કલ્પવૃક્ષ તુલ્ય છે.”

ત્યારે સરકારે પત્રમાં કહ્યું જે, “દીવાનજી તો અમારો ચાકર છે, ને મારે પણ કાંઈ રાજ્ય કે ધન કે પુત્ર તેની ઈચ્છા નથી, મારે તો તમારા દર્શનની ઈચ્છા છે. ને દયા કરીને મારું શહેર પાવન કરો, ને દર્શન દેવા પધારો. નહીં તો મારું (રાજ્યનું) ગામ

જોળ છે, ત્યાં હું આવું, પણ લશ્કર ભેગું આવે તે લોકોના મોલ ભેળાઈ જાશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "જેવો અંતરનો અભિપ્રાય હતો, તે કાગળમાં જણાણો." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી ને નારુપંત નાના તે બોલ્યા જે, "મહારાજના દર્શનની ઈચ્છા તો ઘણી છે, ને મસ્તુબાગમાં ઉતારા આપવાની મરજી છે." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "અવિદ્યાવાળા હશે તો ફળ-ફૂલ તોડીને સયાજીરાવને દેખાડશે, (અને આપણું નામ આપે,) માટે આપણે તો બાગમાં ના'વા પણ ન જાવું. ને બાગ ને ગામ વચાળે ઊતરશું." ત્યારે નારુપંત કહે, "તળાવડી છે ને આંબા છે, ત્યાં જગ્યા બહુ સારી છે." પછી મહારાજ કહે, "પરમહંસ તો થોડાક લઈએ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "સંતમંડળ તે તો આપણી શોભા છે."

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ મંચ ઉપર ઊભા થઈને બોલ્યા જે, "સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, પાળા, કાઠીના અસવાર, હરિભક્ત ને અમારા દત્તપુત્ર ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે વડોદરે ચાલજો. ને સવારે જમીને ચાલવાનું છે, તે ગામ સાંકરદે રાત રહેશું." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા, ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલ લીલા કરી, નિજ સ્થાનકનો પાયો નંખાવ્યો, દશેરા, અન્નકૂટોત્સવ ને પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ કર્યો, સયાજીરાવનો કાગળ આવ્યો ને વડોદરે જાવાની તૈયારી કરી' એ નામે ત્રાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૩॥

વિશ્રામ - ૯૪

વડોદરે સયાજીરાવને ત્યાં પધાર્યા ને વડતાલ થઈ વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા

❊ મહારાજ વડતાલથી વડોદરા જવા નીકળ્યા :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગંગામા દૂધમાં કરીને થાળ લાવ્યા. તે જમવા બિરાજ્યા ને જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને નિત્યાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે ભણનારા સંતને સાથે લઈને ગાડીમાં બેસીને વડોદરે જાઓ, ને ત્યાંથી અમારે સામા આવજો." પછી સ્વામી ગયા. ને મહારાજે ફૂલના હાર કંઠને વિષે પહેર્યા છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે; ને કાઠી ને પાળા ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત જે ચાલ્યા તે ગામ **સાંકરદે** આવ્યા.

અને **ગણેશ પટેલ** ને **ઠાકરડા જેદુલભાઈ** આદિ તેમણે સામૈયું કર્યું. ને ગામના કૂવા પાસે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને તંબુ ખડો કર્યો ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો. ને ગણેશ પટેલે નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને નારુપંત નાનાને કહ્યું જે, "સયાજીરાવને કહેજો જે, અમારા સામા આવશો નહીં, ને તમારી હવેલીએ તમને મળશું. ને પલટણ ને વાજાં ને માફા ને મ્યાના ને રથ ને વેલો ને હાથી તે મોકલજો." એવી રીતે કાગળ લખાવીને મને પાસે બોલાવા પાળાને મોકલ્યા. ત્યારે પાળા કહે, "પ્રસાદાનંદસ્વામી તો નિત્યાનંદસ્વામી ભેળા ગયા."

પછી એ કાગળ આપીને બે સંતને મોકલ્યા. અને તે રાત્રે વરસાદ થયો ને સવારે આકાશ નિર્મળ થયું. ને સૂર્ય પણ પ્રકાશવાન ઉદય થયો, ને પૃથ્વીની રજ પણ બેસી ગઈ. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **છાણી** આવ્યા. ને શહેરના મનુષ્ય ને સત્સંગી તે ફૂલના હાર લઈને મહારાજની સન્મુખ આવ્યા. ને સરકારે કાગળ વાંચીને પલટન ને પડઘમ ને હાથી શણગારીને મોકલ્યા. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં ને રથ ને માફા ને વેલો એ આદિ સામા મોકલ્યાં. ને નિત્યાનંદસ્વામી ગાડીમાં બેસીને આવ્યા. ને કાંપ(લશ્કરી છાવણી) પાસે તલાવડી છે, તેના ટેકરા પાસે આવીને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ગાદીતકિયે દક્ષિણાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા.

❊ વડોદરામાં મહારાજની અસ્વારી :

અને લક્ષાવધિ મનુષ્ય ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગે. પછી ભારે રેંટો ને સુરવાલ ને બુટાદાર ડગલી ને રૂમાલ વિગેરેને માનજી મે'તે રૂમાલમાં વીંટીને નારુપંત નાનાના હાથમાં આપ્યાં. ને મહારાજ પાસે લઈ ગયા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેના(કઈ બનાવટના) છે ?" ત્યારે કહે, "સરકારને મળવું છે, ને લક્ષાવધિ મનુષ્ય દર્શન કરશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "આ જ વસ્ત્ર(જે પહેર્યાં છે, તે) રાખશું." પછી ફૂલના હાર મસ્તક ઉપર ને કંઠમાં ને બાજુબંધ ને ગજરા ને તોરા પાઘમાં ઝૂકી રહ્યા છે, ને શ્વેત વસ્ત્ર પહેર્યાં છે. પછી નારુપંત નાનાએ મહારાજને હાથે ઝાલીને સોનાની અંબાડીવાળા હાથી ઉપર બેસાડ્યા. ને પોતે મહારાજને ચમર કરવા બેઠા. ને બીજા હાથી ઉપર મુક્તાનંદસ્વામી ને શુકમુનિ બેઠા. ને ત્રીજા હાથી ઉપર અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી બેઠા. ને બીજા સંત ગાડીમાં બેઠા. તેના ઉપર પ્રેમાનંદસ્વામીએ લાવણી (તે રાગનાં કીર્તનની રચના) કરી છે જે,

પદ-૧

પધારે વટપતન સ્વામી, સહજાનંદ મહારાજ પૂરન પુરુષોત્તમ બહુનામી.
ચલે વરતાલસે અવિનાશી, આયે કિયા મુકામ ગામ સાંકરદે સુખરાશી.
સંગ લે સેના અતિ ભારી, ચતુરંગી બલવાન લગત હેં દેખત અતિ પ્યારી.
પદાતી ઘોડે રથ હાથી, શૂરવીર મહા સુભટ દુર્જય દેખી કંપે છાતી.
આયે ગામ છાની ગિરધારી, પ્રેમાનંદ કહે સન્મુખ આઈ નૃપકી અસવારી.

પદ-૨

દેખી હરિ મગન ભયે સબ હી, ઊતરી ગજ રથ ઘોડે પરસે પરે ચરણ તબ હી.
બડા એક ગજ આગે આના, બૈઠો પ્રભુ ઈસ ગજ પર યું કહે નારુપંથ નાના.
ચઢે તેહી ગજ પર બહુનામી, દૂસરે ગજ પર બૈઠે શુકમુનિ મુક્તાનંદસ્વામી.
તીસરે ગજ પર દોઉ ભાઈ, પાંડે શ્રીરઘુવીર અવધ્યપ્રસાદજી સુખદાઈ.
ઓર મુનિ અગણિત સંગ આવે, પ્રેમાનંદ કે રથ પર કેતે કેતે પગ ધાવે.

પદ-૩

બજત હે બાજે બહુ આગે, પ્રણવ દુંદુભી ગોમુખ ધોસા બહુત નીકે લાગે.
ચમર સિર નાના સાહેબ ઢોરે, મંદ-મંદ ગજ ચલત સંતકી ભીર ચહુ કોરે.
શરણાઈ પડઘમ ડફ ભેરી, સુની ત્રાંસેકી શોર દોરી જન આયે સબ શહેરી.
બજાવે ઝાંઝ મૃદંગ ગાવે, પ્રેમાનંદ છબી નીરખી આનંદ અંગ નહીં માવે.

પદ-૪

ચલી જબ આગે અસવારી, હરિમુખ નિરખન રાજ મારગમેં ભીર ભઈ ભારી.
અટારી ચઢી સબ પુરનારી, નીરખે શ્રીમહારાજ બદન છબી લેતી હે બલહારી.
મુદિત મન કુસુમ કલી બરખે, ભયો સુફલ અવતાર આજ યું બોલી મન હરખે.
એસી સબ શુદ્ધ ભાવ વારી, પ્રેમાનંદ મહારાજ કો મહિમા ગાવત પુરનારી.

પદ-૫

લીયો ભરી લોચન ઉર લાવો, હોઈ હે દુર્લભ દર્શન કર લો ફીર મન પછતાઓ.
પુરુષ યહી પુરાણ અવતારી, ઘર બેઠે ચલી આયે મૂરત લીજે ઉર ધારી.
સૃષ્ટિકો કારન હે એહી, અનંત જીવ ઉદ્ધાર કાજ ધરી સુંદર નરદેહી.
કહત યું પુરજન મન હરખી, પ્રેમાનંદ કહે નાથ પધારે જાની અંતરકી.

અને બીજું પદ, "એક સમે શામ ચતુરની રે અસવારી નીસરી રે.." એવી રીતે વાજતે ગાજતે શહેરમાં પધાર્યા. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, તેમજ આકાશમાંથી દેવો પુષ્પની વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા, ને દુંદુભી વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને અપ્સરાઓ નૃત્ય કરી રહી છે, ને અક્ષરધામ આદિના મુક્ત પણ જયજય કરવા લાગ્યા, ને ચંદન ને પુષ્પની વૃષ્ટિ કરવા લાગ્યા. અને તેમને સમાધિવાળા દેખતા હતા. ને સોનાની છડીઓવાળા નેકી પોકારી રહ્યા છે.

અને બજારમાં જે લક્ષાવધિ મનુષ્ય ત્રણ-ચાર માળની હવેલીએ રહીને દર્શન કરે છે, ને સોનાને ફૂલે વધાવે છે, ને બોલે છે જે, "સયાજીરાવે આપણને મહારાજનાં દર્શન કરાવ્યાં. **ને એમનાં દર્શન સારુ તો મોટા-મોટા જોગી વનમાં તપ કરીને મરી જાય છે, તોપણ સ્વપ્નમાં પણ આ મૂર્તિનાં દર્શન નથી થાતાં.** ને જેમણે કાઠિયાવાડના કાઠી ને કોળીને વશ કર્યા, ને જેમના પરમહંસ સ્ત્રી-દ્રવ્યનો ત્યાગ રાખે છે, તે જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે,

"या निशा सर्वभूतानां.."[1] તેવા તો આ સંત છે. અને આ જે સ્વામિનારાયણ ભગવાન તે જુગ-જુગને વિષે અવતાર લઈને સનાતન એવો જે એકાંતિક ધર્મ તેમનું સ્થાપન કરવા ને અધર્મનો ઉચ્છેદ કરવા સારુ અવતાર ધારણ કરે છે. ને જેમની ભ્રૂકુટિના વિલાસે કરીને અનંતકોટિ બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ ને પ્રલય થાય છે. ને શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, "...कलौ खलु भविष्यन्ति नारायणपरायणा:"[2] તે જ આ ભગવાન છે. માટે આ સમે જેને સત્સંગમાં પ્રતીતિ આવી, તેના પુણ્યનો પાર

---

૧. ભગવાનનું ભજન કરવું તેમાં તો જગતના જીવોની બુદ્ધિ અંધકારે યુક્ત વર્તે છે, કહેતાં ભગવાનનું ભજન નથી કરતા; અને જે ભગવાનના ભક્ત છે, તે ભગવાનના ભજનને વિષે જાગ્યા છે, કહેતાં નિરંતર ભગવાનનું ભજન કરે છે. (ગીતા.૨/૬૯)

૨. શ્રીમદ્ભાગવતમાં કહ્યું છે જે, 'કળિયુગમાં નારાયણ ભગવાન અવતાર ધારણ કરશે અને અનેક જીવો પ્રભુપરાયણ થશે.' (ભાગ.૧૧/૫/૩૮)

નહીં ! ને જે આ સમામાં ન ઓળખે તેના જેવો કોઈ અભાગિયો પણ નહીં ! ને તે ભગવાન આ હાથી ઉપર બેઠા."

❊ વડોદરામાં સયાજીરાવ તથા દીવાન સાથે મહારાજ :

એવી રીતે સર્વની વાણીને સાંભળતા થકા ને તેમને સત્કાર કરતા થકા માંડવી ચોકમાં આવ્યા. સરકાર સામા ઊભા હતા, તેમણે મહારાજને નમસ્કાર કર્યા, ને મહારાજે આશીર્વાદ આપ્યા. ને હવેલી પાસે હાથી બેસાડ્યો ને મહારાજ હેઠા ઊતર્યા. ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ મોટા-મોટા સંત ને દાદા ખાચર આદિ મોટેરા હરિજન તેમના સહિત રંગમોહોલમાં પધાર્યા. ને સયાજીરાવ આવીને ચરણમાં પડ્યા ને મહારાજ હાથ ઝાલીને મળ્યા. પછી સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યા. ને ક્ષેમકુશળના સમાચાર પૂછીને (મહારાજ) વાત કરવા લાગ્યા જે, **"રાજ્યને વિષે કે જીવમાં શાંતિ તો ન જ હોય. કેમ જે, (તમારે) અજાણ્યા મનુષ્યનું પાણી પણ ન પિવાય ને રાત્રીએ એક ઠેકાણે સુવાય પણ નહીં, ને સુખ તો એક ભગવાનના ભજનમાં જ છે."**

પછી દીવાનજી આવ્યો ને સરકારને સલામ કરી, તે સરકારે સલામ ન લીધી ને બોલાવ્યો પણ નહીં. અને દીવાનજીએ એવી પ્રતિજ્ઞા કરી હતી જે, 'મારે કોઈ દિવસ સ્વામિનારાયણને નમવું નહીં.' પછી મહારાજ કહે, "આ દીવાનજી ?" ત્યારે હાથ જોડીને નમસ્કાર કરીને બેસી ગયો. પછી મહારાજ કહે, "તડકો થાય છે." એમ કહીને ઊઠ્યા ને હાથી ઉપર બિરાજ્યા ને હરિચંદ્રને (રામચંદ્ર વૈદ્યના નાના ભાઈ) ઘેર થઈને નારુપંત નાનાને ઘેર આવ્યા. ને તેમના દીકરા બાપુએ ગોખમાં રહીને મહારાજની પૂજા કરી. ને મહારાજે એમને હાર આપ્યો. ને ત્યાંથી ઘડિયાળ જ્યાં છે ત્યાં આવ્યા.

અને મહારાજની આગળ ઘોડાવેલમાં બેસીને સરકાર ચાલ્યા, ને તેની કેડે મહારાજનો હાથી, ને તેની કેડે સર્વે અસવારી; એવી રીતે

મસ્તુબાગ પાસે આવીને ઊતર્યા. ને ત્યાં સરકારે તંબુ નંખાવ્યા, ત્યારે મહારાજ તંબુમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સરકારે સોનાનો થાળ ભરીને બત્રીસ પ્રકારનાં વ્યંજન ને છત્રીસ પ્રકારનાં ભોજન, તે બ્રાહ્મણ પાસે લેવડાવીને મોકલ્યાં. અને જગજીવને ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને જમવા બેઠા. તે સમે બ્રહ્મચારી સાથવો ચોળીને લાવ્યા, તે મહારાજ જમ્યા. ને થાળમાંથી કાઠીઓને જમાડ્યા, ને પોતે ન જમ્યા ને થાળ પાછો મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને નિત્યાનંદસ્વામીએ કહ્યું જે, “મહારાજ, કેમ જમ્યા નહીં ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “શહેરનું શાક તે અમે જમતા નથી.” પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ભારે સંચાદાર સિંહાસન ઉપર આવીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને સયાજીરાવ ને દીવાનજી ને ગણપતરાવ આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે દીવાનજી બોલ્યા જે, “મુક્તાનંદસ્વામી ક્યાં છે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “ઉતારે છે.” પછી એમ કહ્યું જે, “રાજા ને રાજાના કારભારી હોય તેમણે એવા સંત ને બ્રાહ્મણ ઉપર કરડી નજર ન જોઈએ. ને અમે બ્રાહ્મણ છીએ, તે અમારા ભાઈ-ભત્રીજા છે, તેનું અમે જમીએ છીએ. ને જવ-તલ બાળીને(યજ્ઞ કરીને) ઉપવીત દેવાય ખરી, પણ જેનું બીજ બ્રાહ્મણ ન હોય તે કેમ બ્રાહ્મણની પંક્તિમાં બેસે ?” એ અંગેની ઘણી વાત ભ્રૂકુટિ ચઢાવીને કરી.

અને પછી સરકાર ઊઠ્યા ને મહારાજે બે હાર આપ્યા, ને ગણપતરાવને બે આપ્યા, ને દીવાનજીને ત્રણ આપ્યા. ને કહ્યું જે, “એક વઢ્યાના ભાગનો.” પછી નમસ્કાર કરીને ગયા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે,

“સંતની રસોઈને શી વાર છે ?” ત્યારે બાપુ રાઈજીની રસોઈ હતી, તે કહે, “વાર છે.” પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને, વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને સિંહાસન ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને જે રાતે વરસાદ થયો હતો, તે દિવસે તળાવ ને નદીમાં ક્યાંય પાણી દેખાણું નહીં. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને શહેરના જે મનુષ્ય તે ફૂલના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે, ને પગે લાગીને બેસે. પછી ગાવણું (બંધ) રખાવ્યું. નિત્યાનંદસ્વામી અને શાસ્ત્રીને ચર્ચા થવા માંડી. ઝાઝી વાર થઈ ત્યારે મહારાજ કહે, “રાખો.” ત્યારે શાસ્ત્રી બ્રાહ્મણ બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમે ને તમારા જે સંત તે તો બ્રહ્માંડમાં જીવનાં કલ્યાણ કરવાને અર્થે વિચરો છો. ને અમારી જે વિદ્યા છે, તે તો ઉદર નિમિત્ત છે.” પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને દક્ષિણા દેવરાવી. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરીને હાથપગ ધોવરાવીને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન ને કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને જે શહેરના મનુષ્ય ને સત્સંગી તે ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને ભેટ મેલે. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. ને શાસ્ત્રી સંસ્કૃત બોલે ને સંત તેના ઉત્તર આપતા જાય. પછી તે બ્રાહ્મણ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમારાં દર્શન થયાં, તે અમારો જન્મ સફળ થયો. ને અમારું કુળ પવિત્ર થયું.” પછી મહારાજે દક્ષિણા દેવરાવી, તે પગે લાગીને ગયા.

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે તંબુમાં આવ્યા. ને નારુપંત નાનાએ ફરતી

ચોકી રખાવેલી, ને શત્રુઓએ એવો સંકેત(ખાનગી યોજના) કરેલો જે, 'વરસાદ રહે તો ઘોડીઓ હાથ કરીએ' પણ વરસાદ રહે નહીં, ને પાણી ક્યાંય સામે(સમાય) નહીં. ને સવારે જુએ તો જરાય પાણી જણાય નહીં !

પછી મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે મહારાજના ભાઈ જે ઈચ્છારામજી તેમના શરીરમાં કસર હતી. તેનો કાગળ આવ્યો. તે વાંચીને નારુપંત નાનાને મહારાજે કહ્યું જે, "અમારા ભાઈ માંદા છે, તે વડતાલથી કાગળ આવ્યો છે. તે સયાજીરાવને કહો જે, અમને રજા આપે." પછી સરકારને સંભળાવ્યું. ત્યારે સરકારે બહુ તાણ કરી, ને કહ્યું જે, "અમને દર્શન દઈને પધારો." પછી મહારાજને સંભળાવ્યું ને મહારાજ પોઢ્યા.

⁕ વડોદરાથી મહારાજ વડતાલ પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને સર્વેને કહ્યું જે, " તૈયાર થાઓ." પછી સર્વે જમી રહ્યા ને સરકારે પલટણ મોકલી. ને મહારાજ હાથી ઉપર બિરાજ્યા. ને નારુપંત નાના ચમર કરવા બેઠા. ને ફૂલના હાર કંઠને વિશે ધારણ કર્યા છે, ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે સરકારની હવેલીએ ગયા. ને હાથી ઉપરથી ઊતરીને મોહોલમાં પધાર્યા. ને સયાજીરાવને મળ્યા. મહારાજની પૂજા કરી પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે શાલજોડી ઓઢાડી, ને પાઘમાં શિરપેચ ધરાવ્યો ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ હાથી ઉપર બિરાજ્યા. તેના ઉપર શ્લોક જે, "श्रीजुष्टे वटपत्तने नृपपथे भूपस्य रम्यांगणे नागेन्द्रो.."

પછી જે ઊભી બજારે ચાલ્યા, તે શહેર બહાર આવ્યા ને વિશ્વામિત્રી નદીએ આવીને હાથીએથી ઊતર્યા, ને મહાવતને શેલું ને પાઘડી આપ્યાં. ને ઘોડીએ અસવાર થયા. તે સમે દીવાનજીએ જાસૂસ મોકલ્યો ને કહ્યું જે, "આજ અમે તમારી મહેમાનગીરી રાખીએ

છીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમારા ભાઈ માંદા જેવા છે, તે સરકારની રજા માંગીને જઈએ છીએ, તે હમણાં તો રહેવાય નહીં.” અને ગોપાળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમારું મંડળ લઈને વડોદરામાં રહેજો.” એમ કહીને જે ચાલ્યા, તે ગામ **વડતાલ** પધાર્યા.

અને જે દિવસ મહારાજ વડતાલ પધાર્યા, તે દિવસ (વડોદરામાં) વરસાદ નહીં. ને (વડોદરામાં) જે મિથ્યા પ્રભુ ઊભો કર્યો, તે તુંબડિયો બાવો તે તુંબડીમાંથી રૂપિયા કાઢીને બ્રાહ્મણોને જમાડે. ને તે રૂપિયા શાહુકાર (પાસેથી) લઈને આપે ને કહે જે, “તુંબડીમાંથી કાઢે છે.” (ગોપાળાનંદસ્વામીના પ્રતાપથી) પછી મહિના કેડે રાત લઈને નાસી ગયો.

❊ વડતાલથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

પછી મહારાજે ઈચ્છારામભાઈને બેસવા સારુ ડોલી કરાવી. ને ભણનારા સંત ને પાળાની ભેળા મહારાજ થાળ જમીને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને જે ચાલ્યા તે ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. ને તળાવ ઉપર ઊતર્યા. ને **ગિરધર પટેલ** ને **પ્રભુદાસ** સામાન લાવ્યા. પછી મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને જે સંત ને પાળા ઈચ્છારામભાઈની ડોલી ઉપાડીને ચાલ્યા, તે મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય, એવી રીતે **ગલિયાણે** આવ્યા. ને નદીમાં ઊતર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન આદિ ક્રિયા કરીને નદીમાં નાહ્યા. ને મહારાજની કેડે સર્વે નાહ્યા ને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. તે સમે અયોધ્યાપ્રસાદજી ખીચડી તૈયાર કરીને લાવ્યા, તે મહારાજ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સાધુ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠી તે સર્વે ટીમણ કરીને તૈયાર થઈને ચાલ્યા, તે **નાનીબોરું** આવ્યા. ને તળાવને કાંઠે ઊતર્યા.

ને **હિરો સોની** રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજને સારુ ઢોલિયો લાવ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સહુ રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે **કમિયાળે** આવ્યા. ને હરિજને તાણ કરી પણ ન રહ્યા ને **પચ્છમ** પધાર્યા. ને તળાવના કાંઠે ગામથી ઉત્તર પીપળાનાં વૃક્ષ છે, ત્યાં જઈને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને **જેરામ પટેલ** આદિ હરિજન સર્વે સામાન લાવ્યા. ને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સર્વે જમી રહ્યા.

અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ખસતે** આવ્યા. ને **જીજીભાઈ** સર્વે સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને નાના વિદ્યાર્થી સંત બેઠેલા. ત્યારે મહારાજ કહે, “કળતર થાય છે.” પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વિદ્યાર્થી સંત દાબવા માંડ્યા. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને વિદ્યાર્થી સંતોએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ડોલીના ઉપાડનારાને થાળ મોકલાવ્યો. ને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને જે ચાલ્યા તે ગામ **સુંદરિયાણે** આવ્યા. ને સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે **હેમરાજ શેઠ**ના ફળીમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જેઠા શાહે નવરાવ્યા.

ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને જ્યાં હમણાં ધર્મશાળા છે, તે ઠેકાણે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને શેઠની મેડીએ જઈને પોઢ્યા. ને શેઠ મહારાજની પાસે આવીને બેઠા. ને ચરણ ચાંપતા જાય ને મહારાજ હિંમતની વાત કરતા જાય ને પછી પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** પધાર્યા. ને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં ઊતર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી તે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સહુ જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **પીપળિયે** પધાર્યા. ને **વેલા પટેલ**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સામાન લાવ્યા તે જોઈને મહારાજ કહે, “રસોઈ કરો.” ત્યારે સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી સહુ સહુને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને વાવમાં ના’વા પધાર્યા. ને બહાર નીકળીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને વાડીમાં પધાર્યા. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. પછી સર્વે નાહીને તૈયાર થયા. ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને હરિજન કીર્તન બોલી રહ્યા છે, ને ગુલાલ ઊડી

રહ્યો છે; એવી રીતે દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને જળે કરીને સીતારામજીએ ચરણ ધોયા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ડોલીના ઉપાડનારા જે સંત ને પાળા તેમને થાળ મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો, ને 'હરે' એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. ને લક્ષ્મીવાડીએથી પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઈચ્છારામભાઈ પાસે આવ્યા ને કહ્યું જે, "કેમ છે ?" ત્યારે ભાઈ બોલ્યા જે, "એક માંડવો કરાવીને તેમાં અમારો ઢોલિયો રહે, તેમ કરાવી આપો." પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "એક બંગલો કરાવી આપો." પછી સ્વામીએ ચાર થાંભલા ઊભા કરીને માળીને(વળીઓ અને છાજથી છાપરું બનાવીને) નળિયાં ચડાવ્યાં. ત્યારે કહે, "લાવો ઢોલિયો." પછી ઈચ્છારામભાઈ ત્યાં ને ત્યાં રહેતા. ને રામપ્રતાપભાઈએ મહારાજ પાસે રજા માગી જે, "અમે દેશમાં જઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "જાઓ." પછી સાત પાળા ને એક ગાડું આપ્યું, ને ભાઈને ચડવા એક ઘોડી આપી, ને તે ગયા. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલથી વડોદરા સયાજીરાવને ત્યાં પધાર્યા ને વડતાલ થઈને ગઢડે પધાર્યા' એ નામે ચોરાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૪॥

વિશ્રામ - ૯૫

સુંદરિયાણે વસંતોત્સવ, ઇચ્છારામભાઈનો દેહત્યાગ ને ઝીણાભાઇની ખબર લેવા જૂનાગઢ પ્રયાણ

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળાએ ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

અને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા. ને મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. પછી સર્વને આનંદ ઉપજાવતા થકા પોતે ઉત્તર કરે ને એમ બોલે જે, "હવે શંકા છે ?" ત્યારે સંત કહે જે, "ના મહારાજ." પછી વાડીવાળાને ફૂલના હાર આપીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને દરબારમાં પધાર્યા. જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે રખાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને રતનજીએ નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતનાં મંડળ આવવા માંડ્યાં, તે દંડવત કરે ને મહારાજ મળે. ને હરિજનની ખબર પૂછતા જાય ને ઈચ્છારામભાઈનાં દર્શન કરે ને પગે લાગીને ઉતારા કરે.

☼ હેમરાજ શાહના ખરચ પર મહારાજ સુંદરિયાણા પધાર્યા :

પછી ગામ સુંદરિયાણે શેઠ હેમરાજ શાહે દેહ મેલ્યો. ને ત્યાંના હરિભક્તે કાગળ લખ્યો જે, "ધંધૂકાના મોઢ(મોઢ જ્ઞાતિના વાણિયા) તો ખરચ ઉપર કોઈ આવનાર નથી. ને હે મહારાજ ! તમે કૃપા કરીને

સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત પધારજો. અને સંત ને હરિજન તેમને જ અમે નાત માની છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “આવે તો નાતવાળાને ખવરાવજો, ને બ્રાહ્મણની ચોરાસી કરી દેજો. અને સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને કાઠીના અસવાર, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત અમે આવશું.” એવી રીતનો કાગળ લખાવીને મોકલાવ્યો. તે વાંચીને શેઠ વનોશા ને પૂજોશા આદિ નાના-મોટા સર્વે રાજી થયા.

પછી ખરચ થઈ રહ્યા કેડે મહારાજ ગઢડેથી ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ વાઘા ખાચરને આપ્યો ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **બગડ** આવ્યા. ને **દેહા ખાચર**ની માને દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સુંદરિયાણે** પધાર્યા. ને સામૈયું આવ્યું. ને ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને ઝાંઝ-મૃદંગ લઈ હરિજન ઉત્સવ કરી રહ્યા છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે; એવી રીતે ગાજતે વાજતે વનાશાના ફળીમાં પધાર્યા. ને ઘોડાં ત્યાં બાંધ્યાં ને કેશરજીના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને સભા થઈ ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી અંગૂઠા પાસેની આંગળીની સાને મને બોલાવીને કહ્યું જે, “આનંદસ્વામીને કહો જે, અત્યારે જમવા સારુ ખીચડી ને કઢી કરાવજો.” પછી મેં સ્વામીને સંભળાવ્યું. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત બોલ્યા જે, “નારાયણ નામ લેને તું

પ્રાણી રે." પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પુંજાશાએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. ને શેઠના ઘરનાં જે મનુષ્ય તે ચરણ દાબવા માંડ્યાં. ને મહારાજ સર્વની ખબર પૂછતા જાય, ને હિંમતની વાત કરતા જાય. પછી સર્વને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને મંચ નંખાવ્યો. ને મહારાજ ચાલ્યા ને ઉત્સવિયા ઉચ્છવ કરતા જાય. ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને હજારો હરિજન ને સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ને ઉત્સવિયા ઉત્સવ કરવા માંડ્યા ને મહારાજ ઉત્સવિયા ઉપર ગુલાલ નાંખતા જાય. પછી થાળ થયો, તે વાજતે ગાજતે ઉતારે પધાર્યા.

અને હિરાશાએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની ધર્મશાળામાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી સંત ને પાળા જમવા લાગ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સુંદરિયાણામાં વસંત પંચમીનો ઉત્સવ :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. અને બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા, તે મહારાજે પાન કર્યું. પછી મહારાજ કહે, "રંગ કઢાવજો, કાલ વસંતપંચમી છે, તે સંત ને હરિજન ને અયોધ્યાવાસી તેમની સંગાથે રમવું છે.

તે ગુલાલ મંગાવજો.” એમ નિષ્કુળાનંદસ્વામીને આજ્ઞા કરી. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને ભાઈચંદે ચરણ ધોયા ને નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર બિરાજ્યા. ને રંગનાં રંગાડાં ને ગુલાલ લાવ્યા. એક કોરે કાઠી, પાળા ને મહારાજ અને એક કોરે સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન. ને મહારાજ પર રંગ ને ગુલાલ ચારેય કોરથી નાંખવા માંડ્યા. પછી મહારાજ પણ રંગની પિચકારી ભરી ભરીને નાંખવા માંડ્યા. ને તેની ઉપર મૂઠીઓ ભરીને ગુલાલ નાંખતા જાય. ને જે રંગે કરીને રમવા લાગ્યા, તે સવારથી પહોર દિવસ ચડ્યા લગી રમ્યા.

પછી રંગ ને ગુલાલ ઉડાડતા શેઠની મેડીએ પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને એક એક વસ્ત્ર શેઠને આપ્યું. પછી નાહ્યા ને શેઠે શ્વેત પોશાક પહેરાવ્યો ને અયોધ્યાવાસીને પહેરામણી કરી. પછી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિ થઈ, તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. તે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને હાથમાં રૂમાલ આપ્યો ને ઉતારે પધાર્યા ને તૈયાર થયા.

અને ગામ **નાગડકાના સુરા ખાચર** બોલ્યા જે, “અમે ઓરડા તૈયાર કર્યા છે, તે તમે ને અયોધ્યાવાસી ને સંત ને બ્રહ્મચારી તે પધારો. ત્યાર પછી તેમાં વાસ લેશું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ચાલો, ભેંસજાળ જઈને રાત રહેવું છે. ને મુક્તાનંદસ્વામી, તમે બોટાદ સંઘ લઈને જાઓ ને અમે નાગડકે જઈને બોટાદ આવશું.” એમ કહીને

ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા.

✲ સુંદરિયાણાથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

અને ચાલ્યા ને **ભેંસજાળ**નું જે સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે **કાયાજી**ના દરબારમાં પધાર્યા, ને ઢોલિયા ઉપર ઓસરીમાં બિરાજ્યા. ને કાયોજી કહે, "હે મહારાજ ! રસોઈ કરવાની આજ્ઞા આપો." ત્યારે અયોધ્યાવાસી ને સંત ને બ્રહ્મચારી કહે, "જમીને આવીએ છીએ, તે રસોઈ નહીં કરીએ." ત્યારે કાયોજી કહે, "સવારે જમ્યા વિના નહીં ચલાય." ત્યારે મહારાજ કહે, "જે ભાવે તે કરીને જમો ને સવારે નાગડકે જમવાનું છે."

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા ને સંત કીર્તન બોલ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જેસંગભાઈએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ઘણાંક મનુષ્યે મહારાજને હાથે વર્તમાન ધાર્યાં ને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **નાગડકા**નું સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે **સુરા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને સહુ સહુને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો. તે દંતધાવન કરીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સુરા ખાચરે પૂજા કરીને ભારે સેલું બંધાવ્યું. ને અયોધ્યાવાસીની પૂજા કરી ને સંત ને બ્રહ્મચારીની પૂજા કરી.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને ગામ લોયાના હરિજનને દર્શન દઈને **બોટાદ** પધાર્યા. ને **દાહા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભગા દોશી આદિ જે રસોઈનો સામાન લાવ્યા, તે સહુ સહુને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. ને હિરા શેઠે નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા ને સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે આવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે **ગઢડા** પધાર્યા. **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઇચ્છારામભાઈને દર્શન દઈને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર આવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળનો લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને દંતધાવન કરીને ઉષ્ણ જળે કરીને લોટા ભરીને નાહ્યા. ને શરીર લૂઈને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ વલ્લભીપુરની લીલા :

અને જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને પાળા બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. તે સમે ગામ વળે(વલ્લભીપુર)થી કાગળ આવ્યો. તેને વાંચીને સવારમાં નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને

ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને કાઠીના અસવાર, પાળા, મુનિમંડળ થોડાક ને બ્રહ્મચારી તે સાથે લીધા, ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **વળે** પધાર્યા. ને જે રાજાએ સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે શહેર સોંસરવા થઈને દરબારમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતને મહારાજ કહે, "વાત કરો." પછી ઘડીક વાત કરી.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને હરજીવને ચરણ ધોયા ને નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દરબારમાં સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ગામના બ્રાહ્મણોની ચોરાસી કરવી છે." ત્યારે હરિભક્ત કહે, "સામાન કરાવીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી દરબારમાંથી મોટીબાએ મહારાજને કહેવરાવ્યું જે, "મહારાજનો થાળ કરવા સારુ ગામ મુળધરાઈમાંથી જાયગા આપીએ છીએ, તેનો દરબાર હથુ(હસ્તક) લેખ કરાવવો."

પછી કાગળ મંગાવીને લેખ કરાવ્યો, ને દરબારની સહી કરાવી, ને સાક્ષી લખાવી. પછી દરબારે મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવીને ભેટ મેલી. ને લેખ ચરણમાં મેલ્યો, ને પછી પગે લાગ્યા. ને હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા, ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સત્સંગી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જમીને ચાલવાનું છે, તે બ્રાહ્મણોને રસોઈ કરવા બોલાવો." પછી આવવા માંડ્યા, ને મહારાજને પગે લાગીને રસોઈને ચોકે જાય. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને કૃષ્ણ કુકડીએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને

થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને દાદા ખાચરને થાળ આપ્યો. ને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી જમીને તૈયાર થયા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને જ્યાં બ્રાહ્મણ રસોઈ કરતા હતા, ત્યાં આવીને ઊભા. ને બોલ્યા જે, "લાડુમાં ઘી ઘણું નાંખજો." એમ કહીને ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા. ને **પચ્છેગામ** પધાર્યા, ને જરાક વાર ઊભા રહ્યા. ને ગામમાંથી જેમ જેમ સાંભળ્યું તેમ તેમ સર્વ મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા. ને મહારાજે દાદા ખાચર પાસે દક્ષિણા અપાવી.

❊ ગઢડામાં ઇચ્છારામભાઈનો દેહત્યાગ :

અને જે ચાલ્યા તે **ગઢડે** પધાર્યા. પછી નદીમાં ઘોડાં પાયાં ને દરબારમાં ખબર થયા. તે સંત ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે સામા આવ્યા ને પગે લાગીને કીર્તન બોલવા લાગ્યા. ને મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને ઈચ્છારામભાઈને દર્શન દઈને રઘુવીરજીને ઘેર થાળ જમવા પધાર્યા. ને સીતારામજીએ ચરણ ધોયાં. નાહીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ નિત્યાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મુનિમંડળ પગે લાગીને બેઠા. પછી ગામ મુળધરાઈમાં મોટીબાએ પૃથ્વી આપી, તેનો લેખ સર્વે સભા સાંભળતાં મહારાજે વંચાવ્યો. પછી આચાર્ય શ્રીરઘુવીરજીને આપ્યો. ને એમ બોલ્યા જે, "ઈચ્છારામભાઈને શરીરે કસર ઘણી છે, ને ગોપાળાનંદસ્વામીને સંભારે છે. સ્વામી હજી લગી કેમ ન આવ્યા ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ખબર તો મોકલ્યા છે, તોપણ ઊંટે ચડાવીને બે પાળાને મોકલો."

પછી બે પાળા મોકલ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને મુખવાસ લઈને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલ્યો. ને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને બિરાજ્યા. પછી સત્સંગિજીવનમાં કંઈક પૂછવું હતું, તેમને ઉત્તર આપીને ઈચ્છારામભાઈ પાસે આવ્યા. ને ખુરસી ઉપર ચાકળો નંખાવીને બિરાજમાન થયા. ને સર્વે સંતને બોલાવીને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને પ્રેમાનંદસ્વામી દુક્કડ વગાડે ને પાસે બીજા સરોદા ને સિતાર ને મંજિરાં વગાડે. ને જે ગાવા લાગ્યા, તે રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે મહારાજ કહે, “રાખો.”

પછી ઈચ્છારામજીનાં ઘરનાં બોલ્યાં જે, “હે મહારાજ ! તમે થાળ જમવા પધારો ને ગવૈયા સંતને પણ રાખજો; અમારે જમાડવા છે.” પછી મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સદ્ગુરુ ને ગવૈયા સંત તેમની પંક્તિ બેસાડી. ને મહારાજ પીરસે ને મહારાજના દત્તપુત્ર તે સામાન લાવતા જાય, ને મહારાજ તાણ કરીને પીરસે. પછી સંત જમીને ઉતારે આવ્યા. મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. તે સમે ગોપાળાનંદસ્વામી વડોદરેથી આવ્યા. ત્યારે મહારાજે કથા રખાવી ને રસોઈ કરાવવા માંડી. ને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતે આવીને દંડવત કર્યા. ને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા ને વડોદરાના સત્સંગીના ખબર પૂછ્યા. ને ગોપાળાનંદસ્વામીએ સમાચાર કહ્યા જે, “વડોદરામાં દૈત્યાંશ તુંબડિયો બાવો તે શાહુકારના રૂપિયા લઈને નાસી ગયો. ને સરકારે અસવારી મોકલાવી ને ઘણી શોધ કરાવી પણ હાથ ન આવ્યો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “હાથ આવ્યો

હોત તો ઘણો માર પડત.” પછી બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા, તે થાળ જમવા પધાર્યા. ઈચ્છારામભાઈને દર્શન દીધાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ગોપાળાનંદસ્વામીના મંડળના જે સંત તેમને તાણ કરીને જમાડ્યા. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા. દેશકાળની ખબર પૂછી. તેનો ગોપાળાનંદસ્વામીએ ઉત્તર આપ્યો. પછી ઉતારે ગયા ને મહારાજ ઈચ્છારામભાઈ પાસે આવીને બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારીને તેડાવ્યા ને કહ્યું જે, “સર્વે સામા આવીને દર્શન દઈને મંદિરમાં જાઓ.” પછી ભાઈને મહારાજની મૂર્તિનું ધ્યાન કરતાં અંતર્દૃષ્ટિ થઈ.

પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને ‘હરે’ એવા શબ્દનો ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી કથા રખાવીને જળપાન કરીને ભાઈ પાસે આવીને બિરાજ્યા. પછી અયોધ્યાવાસી સર્વે આવીને બેઠા. ને મહારાજે વૈરાગ્યના અંગની વાત કરવા માંડી. પછી જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ભાઈ પાસે આવીને દર્શન દીધાં. પછી કથા વંચાવવા માંડી. ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે રખાવી ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મસ્તકે પટકો બાંધીને ઈચ્છારામ પાસે આવીને બેઠા. ને મહારાજ ને એમની એક દૃષ્ટિ થઈ કે તરત હેઠે દર્ભની પથારી કરીને ઉપર સુવાડ્યા. પછી મહારાજે બ્રાહ્મણ ને બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, “નાહીને અબોટિયાં પહેરીને આવો.” પછી સંત, પાળા ને હરિજન તે સર્વે આવ્યા ને છેટે બેઠા. પછી વિમાન જેવી ડોલી કરાવી ને ચંદન,પુષ્પાદિકે કરીને પૂજા કરાવી, ને વસ્ત્ર-અલંકાર સર્વે પહેરાવીને વિમાનમાં બેસાડ્યા. ને ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને આગળ ઉત્સવ કરતા થકા ચાલ્યા, તે બજારમાં થઈને ગઢાળીને આરે થઈને ઊભી નદીએ ઓરિયે આવ્યા. ને ત્યાં

સર્વે દેહક્રિયા કરાવવા લાગ્યા. તે ઈચ્છારામભાઈના મોટા પુત્ર જે ગોપાલજી તેમની પાસે સર્વે ક્રિયા કરાવી. પછી ઘેલામાં નાહીને બહાર નીકળ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત દરબારમાં પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ ઇચ્છારામભાઈનું ખરચ કરાવ્યું :

અને રાત અરધી ગઈ ત્યારે સંત, પાળા ને હરિજન તેમને તેડાવ્યા. ને મહારાજ બોલ્યા જે, “અયોધ્યાવાસીને પ્રથમ ખરચ આવ્યું છે, ને તે અમારા ભાઈ છે; માટે કહો તો ગોળ વાપરીએ ને કહો તો ખાંડ કે સાકર વાપરીએ.” ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, “ગોળ વાપરવો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ગોળમાં શું કરવું ?” ત્યારે કોઈ કહે જે, “લાડુ કરાવો.” અને મેં કહ્યું જે, “કંસાર કરાવો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કોણ બોલ્યા ?” ત્યારે કહે, “પ્રસાદાનંદસ્વામી બોલ્યા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સાધુ ને બ્રહ્મચારી તે લાડુ કરીને જમે, ને બીજા સર્વેને કંસાર કરીને જમાડો. કેમ જે, કોઈને ના નહીં પડાય.”

એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા ને ઘી, ગોળ, દાળ ને ચોખાનો લોટ આદિ સામાનનાં ગાડાં ભરી-ભરીને આવવા માંડ્યાં. પછી તેરમાને દિવસ ભારે ગાય ને વસ્ત્ર ને સજ્યા લાલજી ગોરને આપ્યાં. તે દિવસ ગામ ને પરગામના હજારો મનુષ્ય જમી રહ્યા. ને તે સર્વે વખાણ કરતા જાય.

❊ બિમાર ઝીણાભાઈને દર્શન દેવા સંતોને જૂનાગઢ મોકલ્યા :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. જળપાન કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા

માંડી. તે સમે ગામ જૂનાગઢમાં ઠાકોર ઝીણાભાઈના શરીરમાં કસર થઈ, તે મહારાજ પાસે અસવાર મોકલ્યો. ને કહ્યું જે, “આ ટાણે મને સંતનાં દર્શન થાય તો સારું.”

પછી મહારાજે કથા રખાવી ને નિત્યાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા સંતને બોલાવીને કહ્યું જે, “ઝીણાભાઈ માંદા છે, ને સંતના દર્શનની ઘણી ઈચ્છા છે; તે તમે જાવ ને અમથી અવાશે તો આવશું.” એમ આજ્ઞા કરી. પછી બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, તે બાજોઠ ઉપર જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બીજો રસોઈનો સામાન મંગાવીને ચાલનારા સંતને જમાડ્યા. ને હાથ ધોવરાવ્યા ને સંત પગે લાગીને ચાલ્યા. તે સમે મારે શરીરે કસર તે ન ગયો ને મહારાજ પોઢ્યા.

❊ મહારાજ જૂનાગઢ ઝીણાભાઈને દર્શન દેવા ચાલ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી અંગૂઠા પાસેની જે આંગળી તેની સાને કરીને મને બોલાવીને કહ્યું જે, “તમે ને રમેશ્વરાનંદસ્વામી બે જણ ગામોગામથી કાઠીના અસવારને બોલાવી લાવો, તો જૂનાગઢમાં ઝીણાભાઈને જોવા જઈએ; તે અસવાર સર્વે પરમ દહાડે સાંજે આવે.” એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં.

અને અમે પગે લાગીને ચાલ્યા, તે ગામ બોટાદ આવ્યા. ને દાહા ખાચર આદિ સર્વને સંભળાવ્યું. ત્યાંથી ગામ લોયે આવ્યા ને સુરા ખાચરને સંભળાવ્યું. ને સુરા ખાચર બોલ્યા જે, “નાગડકું ને કોરડા ને ભેંસજાળ એ ત્રણ ગામમાં મારે ખબર કરવા.” પછી અમે

સુંદરિયાણે આવ્યા ને ડોસા ખાચર આદિને સંભળાવ્યું. ને તેમણે કહ્યું જે, "ગામ અણિયાળી ને વાગડમાં મારે સંભળાવવું."

પછી અમે સારંગપુર ને કારિયાણી ને ઝીંઝાવદર એ ત્રણ ગામમાં ખબર કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા. તે સમે મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજે. ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને અતિ પ્રસન્ન થકા બિરાજે છે, ને અમે જઈને દંડવત કર્યા. ને મહારાજે છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપ્યા. ને જ્યાં વાત કરીએ છીએ ત્યાં તો ગામોગામથી અસવાર આવવા માંડ્યા. તે ડેલીએ ઘોડાં બાંધીને મહારાજને પગે લાગીને બેસવા લાગ્યા. પછી મહારાજે ગામોગામના હરિભક્તની ખબર પૂછી ને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. કાઠી ને ગરાસિયા તે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સવારે વહેલા તૈયાર થજો." એમ કહીને સુખાળા થયા ને સભાને રજા આપી.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી, પાળા ને લાખાભાઈ આદિ જે ગરાસિયા તેમને જમાડીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને સર્વે ગામ બહાર આવ્યા, ત્યારે મહારાજ કહે, "જેને ન આવવું હોય તે ઊભા રહો ને પાછા વળો." પછી અમે ચાર સંત ચાલ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ભેળા આવો છો ?" ત્યારે અમે કહ્યું જે, "હા મહારાજ."

પછી જે ચાલ્યા તે ગામ **માંડવધાર** ને **ખંભાળા**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગામ **વાંકિયે** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **મોકા ખાચર**ના દરબારમાં ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજે અમને કહ્યું જે, "બેઠા કેમ ? પાળાને સારુ રસોઈ કરો." પછી ઘેલા ખાચર સામાન લાવ્યા, તે અમે રસોઈ કરીને પાળાને જમાડ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને મોકા ખાચરે ચરણ ધોયા ને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "કાઠી સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે ઘેલા ખાચર કહે, "હા મહારાજ." પછી મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'સુંદરિયાણે વસંતનો ઉત્સવ કર્યો, ગામ વળે પધાર્યા, દુર્ગપુરમાં ઈચ્છારામભાઈએ દેહત્યાગ કર્યો ને મહારાજ ગઢડેથી ઝીણાભાઈની ખબર લેવા જૂનાગઢને રસ્તે ચાલ્યા' એ નામે પંચાણુંમો વિશ્રામ ॥ ૯૫ ॥

વિશ્રામ - ૯૬

જૂનાગઢમાં મંદિર કરવાનો ઝીણાભાઈને કોલ, તેમનો દેહત્યાગ ને ગઢાળીની લીલા

❊ વાંકિયાથી વિચરણ કરતા જૂનાગઢ પધાર્યા :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને તૈયાર થયા. ને બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "કાઠી ને પાળાને કેમ છે ?" ત્યારે ઘેલા ખાચર કહે, "કાઠીને જમવા બેસાર્યા ને પાળાને સંત રસોઈ કરીને જમાડે છે." પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા તે **કોટડે** પધાર્યા. ને હરસુર વાળાએ આવીને મહારાજને પગે લાગીને રાખવાની બહુ તાણ કરી. ત્યારે મહારાજ કહે, "જમીને ચાલ્યા છીએ, ને ઝીણાભાઈ માંદા છે, તે જોવા જાઈએ છીએ. તે રહેવાય એમ નથી. તમે પણ ભેળા ચાલો." ત્યારે કહે, "સારું મહારાજ."

પછી ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **થાણા ગાલોલ**માં રાત રહ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો ને કાઠી ને પાળાને સારુ રસોઈ કરી. મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે **ગાલોલ** આવ્યા. ને નદીને કાંઠે વડ હેઠે ઊતર્યા. ને **માવો પટેલ** સામાન લાવ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો. સંતે રસોઈ કરીને સર્વને જમાડ્યા. ને મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બોલ્યા જે, “કાળા મકવાણા, તમે આગળથી જઈને ઝીણાભાઈને ખબર કરો ને નવાબ પાસે મજેવડીના દરવાજાનો પરવાનો કરાવી લાવો.” ત્યારે કહે, “સારું મહારાજ.”

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **મજેવડી**ને દરવાજે આવ્યા. ને ગામમાંથી નાગર હરિજન ને સાધુ પરવાનો લઈને સામા આવ્યા. તે ગાજતે વાજતે ઊભી બજારે થઈને દીવાનખાને આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઝીણાભાઈ પાસે આવ્યા. ઝીણાભાઈ ગદ્‌ગદ કંઠ થયા. ને મહારાજનાં ચરણ ઝાલીને બોલ્યા જે, “મેં શું પુન્ય કર્યાં છે જે, સાંજે નિત્યાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા સંત આવ્યા, ને આજ તમે પધાર્યા ! ને જેમ ભીષ્મને અંત સમયે મુનિમંડળ સહિત શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન પધાર્યા હતા, તેમ તમે દર્શન દેવા આવ્યા છો !” પછી મહારાજ દીવાનખાને પધાર્યા. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો. ને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, ત્યાં થાળ જમવા પધાર્યા. નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ ઝીણાભાઈને મોકલાવ્યો, ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઝીણાભાઈ પાસે આવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત સર્વે પગે લાગીને

બેઠા. પછી મહારાજે પ્રેમાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "સિતાર લાવ્યા છો ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "હા મહારાજ !" પછી સિતાર મંગાવ્યો ને ઠૂમરી રાગનાં વિષ્ણુપદ બોલ્યા. પછી મહારાજ કહે, "રાખો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા, ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ સંતને આપ્યો, ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ઝીણાભાઈને જૂનાગઢમાં શિખરબદ્ધ મંદિર કરવાનો કોલ :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઝીણાભાઈ પાસે આવ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામી આદિ સંત પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે ઝીણાભાઈને કહ્યું જે, "તમારે કાંઈ ઈચ્છા છે ?" ત્યારે ઝીણાભાઈ કહે, "મારી હવેલી પાડીને શિખરબંધ મંદિર કરાવીને રણછોડજી, ત્રિકમજી ને તમારી મૂર્તિ પધરાવવી, એમ સંકલ્પ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગઢડામાં તમે અમને પૂછ્યું હતું, ત્યારે અમે કહ્યું છે જે, 'શિખરબંધ મંદિર કરીને મૂર્તિઓ પધરાવશું." ત્યારે મહારાજને કહે, "કોલ આપો." પછી મહારાજે કોલ આપ્યો. પછી ગગાભાઈને કહ્યું જે, "મારો ખાટલો બીજે લો ને પાંચ હજાર કોરી આપીને મંદિરનું કામ આદર કરો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "શું કરવા આકળા થાઓ છો ? મહારાજે તમને વચન આપ્યું છે !" ત્યારે ઝીણાભાઈ કહે, "હું નજરે જોઉં." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "આ દેહે કરીને નહીં જુઓ તો દિવ્ય દેહે કરીને દેખશો."

❊ દાદાભાઈએ જૂનાગઢ મંદિર માટે વાડી અર્પણ કરી :

પછી મહારાજ ઉતારે આવ્યા ને દીવાનખાના આગળ વાવ પાસે સભા કરીને બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "ઝીણાભાઈએ અમારી પાસે વચન માગ્યું જે, 'શિખરબંધ મંદિર કરાવીને મૂર્તિઓ પધરાવો,' પણ હવેલીમાં તો નાનું મંદિર થાય." ત્યારે દાદાભાઈ (ઝીણાભાઈના પિત્રાઈ ભાઈ) બોલ્યા જે, "મંદિર કરવા અમારી વાડી આપીએ."

ત્યારે મહારાજ કહે, "લાધા ઠક્કર, તમે ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી જઈને વાડીના ખૂંટ ભરો(માપણી કરો) ને લખો." ત્યારે દાદાભાઈ કહે, "વાડી તો નાગરે દબાવી લીધી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે તમારી હદ પ્રમાણે લેખ કરાવો." પછી દાદાભાઈ ને ગગાભાઈ બતાવતા જાય ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી ખૂંટ ભરતા જાય ને લાધા ઠક્કર લખતા જાય. એવી રીતે વાડીમાં ચારેકોરે જે વાવ, કૂવા વિગેરે નિશાનીઓ હતી, તેને લાંબી પહોળી એવી રીતે લખી. ને નાના-મોટા જે સર્વે ભાઈઓ તેમની લેખમાં સાક્ષીઓ કરાવી. પછી ઝીણાભાઈની સાક્ષી કરાવી. પછી થાળ થયો, તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ગગાભાઈએ નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને દાદાભાઈ આદિ તેમને થાળ આપ્યો. ને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

❊ ઝીણાભાઈને અક્ષરધામ આપ્યું :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઝીણાભાઈ પાસે આવીને બિરાજ્યા. અને ઝીણાભાઈને કહ્યું જે, "તમે કહો તો અક્ષરધામમાં મોકલીએ ને કહો તો શ્વેતદ્વીપ ને બદરિકાશ્રમમાં મોકલીએ." ત્યારે ઝીણાભાઈ બોલ્યા જે, **"હે મહારાજ ! સર્વે સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે જ્યાં રહે ત્યાં મને તમારી સેવામાં રાખજો."** ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને વૃંદાવન નાગર દૂધમાં કરેલો સામાનનો થાળ લઈને આવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને અડધી રાતે ઝીણાભાઈએ મહારાજને બોલાવ્યા. ત્યારે મહારાજ આવીને ઊભા, ને તેજ તેજ જણાણું. પછી ચોવીશ તત્ત્વનો જે દેહ તેનો ત્યાગ કરીને ભાગવતી તનુને પામીને મહારાજની સેવામાં રહ્યા. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામી પાસે ડોલી કરાવીને માંઈ બેસાર્યા. ને ચંદન-પુષ્પે કરીને પૂજ્યા. પછી ઝાંઝ-મૃદંગ વજાડીને ઉત્સવ કરતા થકા મહારાજ સહિત દામોદર કુંડે પધાર્યા ને ત્યાં સર્વે સંસ્કાર કર્યા.

અને કાઠી ને પાળા તેમને સાથે લઈને મહારાજ ચાલ્યા, તે રા.ખેંગારના મોલે આવીને બિરાજ્યા. ને સુરા ખાચર બોલ્યા જે, “બંધાણી છે તેમની ડાબલિયું ઉતારે રહ્યું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કોઈ પાસે છે ?” ત્યારે મુળુ ખાચર કહે, “મારી પાસે છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “દાતણ કરીને માવો વહેંચી લિયો. ને દાળિયા આપે છે, તે લિયો.” ત્યારે સદાવ્રતવાળે દાળિયા લઈને ત્યાં આવીને આપ્યા.

પછી તે સમે ઘણાક જુગના જે ગિરનારમાં કોટાનકોટી સિદ્ધ હતા, તે મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા. ને તેમણે પ્રાર્થના કરી જે, “હે મહારાજ ! અમને તમારી સેવામાં રાખો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમે બદરિકાશ્રમમાં જાઓ.” પછી તે મહારાજની ષોડશ પ્રકારે પૂજા કરીને પરિક્રમા કરીને નમસ્કાર કરીને બદરિકાશ્રમમાં ગયા.

અને મહારાજ ત્યાંથી ચાલ્યા, તે જ્યાં હમણાં સાધુ ને પાળા નહાય છે, ત્યાં વસ્ત્ર સહિત ના’યા. પછી દામોદરથી આગળ સોનરખ નદીને કાંઠે પુલ પાસે એક કચેરી જેવો ચોતરો છે ને તેમાં એક સિંહાસન છે, ત્યાં આવીને બિરાજ્યા. ને ગામમાંથી કોરાં વસ્ત્ર ને ઘોડી લઈને આવ્યા. પછી મહારાજે ત્યાં કોરાં વસ્ત્ર પહેર્યાં ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઉતારે પધાર્યા. વનરાવન નાગરને ઘેર થાળ કર્યો. ને સંતને સારુ રસોઈ પણ કરી. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને સભા કરીને બિરાજ્યા. અને નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને ભગુજી પાળા તેમને બોલાવીને કહ્યું જે, “તમે આંહીં રહેજો ને ઝીણાભાઈનું કારજ થઈ રહ્યા પછી, જાયગા કરવા વાડી આપી છે, તેના ફરતો વંડો કરીને અમારે પાસે ગઢડે આવજો.” ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, “સાધુ ને પાળા તેમને આજ્ઞા કરો.” પછી મહારાજે પાંચ પાળા ને પાંચ સાધુ તેમને (રહેવાની)

આજ્ઞા કરી. ને ઘોડાં સાબદા કરાવ્યાં. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને નવાબ સાહેબની કચેરીએ ચાલ્યા. તે સમે નવાબના છડીવાળા જાસૂસને મશાલો આપી. ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને નવાબ પાસે આવ્યા. ત્યારે કચેરી સહિત નવાબ ઊભા થયા, ને મહારાજને સિંહાસન ઉપર બેસાર્યા. ને ઝીણાભાઈનો બહુ ખરખરો કર્યો. પછી મહારાજે જાયગાનો લેખ વંચાવ્યો. ને નવાબે પોતાની સહી કરીને દાણ માફ કરી આપ્યું, ને કહ્યું જે, “બડા મુકામ બનાવો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સરકારની મરજી છે, તો કરશું. ને અમારે વહેલા ચાલવું છે.” એમ કહીને ઊઠ્યા ને સરકાર ઊભા થયા. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને હાથ-પગ ધોવરાવીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ જૂનાગઢથી વિચરણ કરતા મહારાજ ગઢડે પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. ને ઝીણાભાઈની મા ને બીજાં સંબંધી તેમને હિંમતની વાત કરી. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે શહેર સોંસરવા થઈને **મજેવડી**ના દરવાજા બહાર આવીને ઊભા. શહેરના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને સંતને કહ્યું જે, “તમે ધીરે ધીરે આવજો.” એમ કહીને ઘોડાં ઉપાડ્યાં તે ગામ **ગાલોલ**ની નદીએ આવીને ઊતર્યા. ને **માવોભક્ત** કાઠી ને પાળા સારુ જમવાનું લાવ્યા. ને મહારાજે ટીમણ કર્યું. ત્યાંથી ચાલ્યા તે ગામ **દેરડી** આવ્યા, ને **શેઠ રૂપશી**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીએ થાળ કર્યો. ને રૂપશી શેઠે નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા ગામ **કોટડે** થઈને **વાંકિયે** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને **મોકા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઉષ્ણ જળે સ્નાન કરીને કોરો ખેસ પહેરીને ઉપરણી

ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. ગામના સત્સંગીએ મહારાજનાં ચરણ દાબવા માંડ્યાં. પછી સર્વને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગઢડે** પધાર્યા ને **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર સ્નાનાદિક ક્રિયા કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે ઝીણાભાઈનાં વખાણ કર્યાં ને કહ્યું જે, "મંદિર કરવાને જાયગા આપી, ને અમે વંડો કરવા સારુ સંત ને પાળાને ત્યાં મેલી આવ્યા છીએ."

❊ જોગીની જેમ દેવરામ દેહત્યાગ કરી ધામમાં પધાર્યા :

પછી તે ખબર દેવરામે(ભુજના સુતાર) સાંભળ્યા ને દેવરામ ને ઝીણાભાઈએ એમ ઠરાવ કર્યો હતો જે, "હું મોરથી ભગવાનના ધામમાં જાઉં તો તમને તેડવા આવું, ને તમે મોરથી દેહ મેલો તો મને તેડવા આવજો." પછી દેવરામે નારાયણજીને કહ્યું જે, "તારે જે કરવું હોય તે કર, પરમ દા'ડે અરધી રાતે મહારાજ ને ઝીણાભાઈ મને તેડવા આવશે." ત્યારે નારાયણજીએ મહારાજને સંભળાવ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "ભગવાનની ઈચ્છા હશે તો એમ થાશે." ત્યારે નારાયણજી કહે, "કાલ મારે રસોઈ આલવી છે." પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઊતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. ને મુક્તાનંદસ્વામી આવીને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે નિત્યાનંદસ્વામી આદિ ભણનારા સંત આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજે ખબર પૂછ્યા, ત્યારે કહે, "મહારાજની કેડે ચાલ્યા આવીએ છીએ."

પછી તેમને સારુ અયોધ્યાવાસીને ઘેર રસોઈ કરાવી, ને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને પેશાબ કરીને હાથપગ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને સંતને જમવા બોલાવ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં જે ડંકા ભરી ભરીને બિરંજ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને વંડામાં પધાર્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. દેવરામ ને નારાયણજી તેમણે મહારાજની પૂજા કરી, તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને શાલ ઓઢાડીને દૂધે કરીને ચરણ ધોયાં, ને ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધાં. અને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આવી શોભાએ સહિત સંતની પંક્તિમાં ફરો." પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ફૂલના હાર અમને આપીને દરબારમાં પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નારાયણજીએ ચંદન ઉતારીને ફૂલના હાર લઈને મહારાજ પાસે જઈને ચંદનની અર્ચા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને નારાયણજીએ મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "(દેવરામભાઈને ઘરે દર્શન દેવા) સાધુ મોકલો."

પછી (સંતો ગયા ત્યારે) દેવરામભાઈએ સંતોની પૂજા કરી, ને બોલ્યા જે, "સંત સર્વે ઉતારે જાઓ, ને નારાયણજી, તારે જે કરવું હોય તે કર, ને મહારાજ ને ઝીણાભાઈ આવ્યા છે." પછી પોતાની પાસે ઘડિયાળ હતી, તે જોઈને બોલ્યા જે, "એક ઘડીની વાર છે." પછી ગાયનું છાણ લાવીને પૃથ્વી લીંપી ને દરભ પાથર્યો. ને પોતાની મેળે ઢોલિયેથી ઊતરીને આસન વાળીને બેઠા. અને 'સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ' એવી રીતે સ્મરણ કરતા થકા સ્થૂળ, સૂક્ષ્મ ને કારણ એ ત્રણે દેહનો ત્યાગ કરીને ભાગવતી તનુને પામીને અક્ષરધામમાં ગયા. પછી ડોલી કરીને ચંદન-પુષ્પના હાર પહેરાવીને ડોલીમાં બેસાર્યા. ને ઝાંઝ-મૃદંગ વજાડીને ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ કહે, "ભારે જોગી છે !"

પછી મહારાજ ભેગા ને ઊભી બજારે થઈને સ્મશાનમાં ગયા. ને દેહદાહાદિક ક્રિયા કરીને સર્વ ઘેલા નદીમાં ના'યા. પછી દરબારમાં પધાર્યા. ને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર મહારાજ નાહ્યા. ને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને રૂપાની સળીએ દાંત સાફ કરીને ઉતારે પધાર્યા. ને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

પછી શતાનંદમુનિએ સત્સંગિજીવનમાં પૂછવા તેડાવ્યા, ને ત્યાં જઈને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. ને સર્વે ઉત્તર આપીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઘેરે સાદે કરીને બોલ્યા જે, "કરો પ્રશ્ન." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત પ્રશ્ન કરે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે, ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે મુનિ બોલે જે, "હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત બોલ્યા જે,

"કાંઈ દુર્લભ રે હરિજનનો સંગ, રૂડો સંત મેળાવડો."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને હાથપગ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. સવારે નારાયણજી વાની વાળવા(ચિતાની રાખને પાણીમાં પધરાવવા) ગયા. તેમાં વચાળે એમ ને એમ અકબંધ હજારી ગોટાનું ફૂલ નીકળ્યું, તે નદીમાં ધોઈને મુક્તાનંદસ્વામીને દેખાડ્યું. ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "ભગવાન જુગ જુગ પ્રત્યે પ્રગટ થઈને આવી રીતે ભક્તજનની રક્ષા કરે છે. ને **આ અવતારે કરીને તો રામાનંદસ્વામી પાસે વચન માગ્યું છે જે, તમારા ભક્તને શૂળી જેવડું દુઃખ થવાનું હોય તો કાંટે કરીને નિવારણ થાય, ને નસીબમાં રામપાત્ર લઈને માંગી ખાવાનું લખ્યું હોય, તેને અન્ન-વસ્ત્ર મળે.** તેના ઉપર સાખી જે,

'ઢાક ચડ્યો બારિગર, કરે રાવશું રોષ,
કમાઈ કરે આપણી, ને દીએ હરિશું દોષ.'[1]

---

૧. રાજાની આજ્ઞાથી યુદ્ધે ચડેલો સૈનિક અથવા મલ્લકુસ્તિ માટે ગયેલો મલ્લ, કહ્યું હોય એ રીતે લડે નહીં તેથી ત્યાં ફાવે નહીં અને હારે તો તે પોતાના રાજાની ઉપર રોશ કરે છે અને તે પોતાની કમાણી કરવા માટે જ રાજાની નોકરી કરતા હોય છે. એમ ભગવાનના ભક્ત ભગવાનની આજ્ઞા પ્રમાણે રહે નહીં, દુઃખ આવે ત્યારે ભગવાનનો દોષ કાઢે છે.

તેમ શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે વ્યવહાર ન કરે ને કહે જે, ભગવાન વ્યવહારમાં બરકત કેમ મેલતા નથી ?" એ અંગેની ઘણીક વાત કરી. પછી મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને ઘોડીએ પલાણ મંડાવીને અસવાર થયા. સંત, પાળા ને હરિજન તેમના સહિત વાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ ને બાજુબંધ તે પહેરાવ્યાં. ને સર્વે પગે લાગીને ઊભા.

ત્યારે મહારાજ કહે, "તાંદળજાની ભાજી કરો." ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામી કહે, "ભીંડાફળી ને તુરિયાં વાવો." ત્યારે વાડીવાળા કહે, "સારું." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને વાડીમાં ઘોડી ફેરવીને ચાલ્યા, તે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વાસુદેવની આરતીમાં આવીને ઊભા. ને આરતી થઈ રહી ત્યારે ઉતારે પધાર્યા. ને બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, તે વસ્ત્ર ઊતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ જૂનાગઢ રોકાયેલા નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને ભગુજી ગઢડા આવ્યા :

જૂનાગઢથી જાયગાનો વંડો કરીને નિષ્કુળાનંદસ્વામી ને ભગુજી પાળા આવ્યા. અને મહારાજને દંડવત કર્યા. ને મહારાજ ઊભા થઈને એમને મળ્યા ને ખબર પૂછ્યા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "નાગર બહુ ઉપાધિ કરે છે. તે ભગુજી પાળા હોય તો વંડો થાય, ન હોય તો ન થાય." ત્યારે મહારાજ કહે, "એમને દાદાભાઈની વાવરવાની વાડી ગઈ." ત્યારે સ્વામી કહે, "એમના જ હથુ વાડી હતી."

પછી મહારાજે જમવાનું મંગાવીને સંતને જમાડ્યા. ને હાથ ધોવરાવીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને

કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને સીતારામે ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઊતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જળપાન કરીને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા.

❊ ગઢાળી આંબાશેઠના ઘરે મહારાજની લીલા :

જાગીને કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બેય વાડીવાળાએ ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવ્યા. પછી સંતને કહ્યું જે, "વાજાં લઈને આવો." પછી પગે લાગીને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. તે સમે ગામ ગઢાળીથી આંબો શેઠ આવ્યા ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સર્વે સાધુ, પાળા, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત પધારો. સર્વે સત્સંગીએ મળીને સામાન કર્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "રસોઈનો સામાન અહીંયાં લાવો." ત્યારે શેઠ કહે, "તમે મુનિમંડળે સહિત પધારો તો આબાલવૃદ્ધને તમારાં દર્શન થાશે, ને એમાંથી અનેક જીવોનાં કલ્યાણ થાશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "રસોઈયા લઈ જાઓ." પછી રસોઈયા સંત ગયા. ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા ને આંબો શેઠ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શેઠ ! બાઈયોને કહો જે, ગાડીઓ જોડાવીને ચાલો." ત્યારે મોટીબા બોલ્યાં જે, "મહારાજ સમૈયો કરે ત્યારે અમે આવીએ. અને મહારાજ ને સંતમંડળને જમવા તેડાવો છો, માટે અમે નહીં આવીએ." ત્યારે શેઠે મહારાજને સંભળાવ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારે ને બાઈઓને ઘરવટ(ઘરના જેવો સંબંધ) છે કે નથી ?" પછી વંડામાંથી ગાડીઓ જોડાવીને બાઈયો પણ ચાલી. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને ઢોલ

ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને કાઠીના અસવાર ને સાધુ, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત મહારાજ ચાલ્યા. ને મુક્તાનંદસ્વામી ગાડીમાં બેઠા. ને ગાડીઓ ને ગાડાં જોડાવ્યાં. ને આસૂંદરાના વૃક્ષના(એક પ્રકારના વૃક્ષના) હેઠે મહારાજે ઘોડી ઊભી રાખી. ને બોલ્યા જે, "તમે ગામના સર્વે સત્સંગી ક્યાં જાઓ છો ? અમને તો શેઠે સંત સહિત જમવા તેડ્યા છે, તે જઈએ છીએ, ને ઘર તો સહુનાં ઢૂકડાં છે."

ત્યારે આંબો શેઠ કહે, "અહીંથી કોઈને પાછા વાળવા નહીં." ત્યારે મહારાજ કહે, "એમ રીત નહીં." ત્યારે આંબો શેઠ બોલ્યા જે, "તમે પ્રગટ થયા ને સાધુ-બ્રહ્મચારીના ધર્મ પળાવ્યા, તે સત્સંગ વિના એવી રીત બીજે ક્યાં છે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "પૂરું ન થાય." ત્યારે શેઠ કહે, "તમ વિના વિશ્વનું કોણ પૂરું કરે છે ? એને એ ઘોડે બેઠા તે જ પૂરું કરશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો."

પછી ચાલ્યા ને જે ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને હદુભાઈએ જે ઘોડો ફેરવવા માંડ્યો, તેને જોઈને મહારાજ કહે, "આવા અસવાર ક્યાંય છે ?" ત્યારે સોમલા ખાચર કહે, "એટલા પ્રાંતમાં તો ક્યાંય નથી." પછી મહારાજને માથે સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોર ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ફૂલના હાર ને તોરા ઝૂકી રહ્યા છે; એવી રીતે ઊભી બજારે થઈને **રૂપાળાભાઈ**ના ફળીમાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને આંબા શેઠ આદિ હરિજન પગે લાગીને બેઠા.

શેઠ બોલ્યા જે, "હે સ્વામી ભગવાન ! ને હે નિહાલકરણ !" ત્યારે મહારાજ કહે, "નિહાલકરણ કયા શાસ્ત્રમાં નામ છે ?" ત્યારે શેઠ કહે, "કાનુડો કયા શાસ્ત્રમાં નામ છે ? કૃષ્ણાવતારમાં કાનુડો ને આ અવતારમાં નિહાલકરણ. તે જપ ન કર્યાં, તપ ન કર્યાં, ને

સંસારમાં રહ્યા ને (છતાં) કલ્યાણ કર્યાં; તેથી બીજો કોણ નિહાલકરણ છે ?" પછી મહારાજને કહે, "છ કામ કરવાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કોણ કરશે ?" ત્યારે શેઠ કહે, "જે ભગવાન હશે તે કરશે." ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા.

પછી શેઠને ઘેર થાળ જમવા પધાર્યા. ને ઘર વચ્ચે મહારાજને નવરાવ્યા. ને જળ મસ્તક ઉપર ચડાવ્યું ને ઘરમાં છાંટ્યું ને ઘંટી ઉપર નાંખ્યું. પછી પાટલા ઉપર જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા. ત્યારે ગોપાળશેઠ નાળિયેર ને રૂપિયો મેલીને પગે લાગ્યા, ને બોલ્યા જે, "અહીંયાં ભુક્તિ આપજો ને મરીને મુક્તિ આપજો." ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે વર્તશો ને વ્યવહાર કરશો, ને પરમેશ્વર ભજશો તો આલોક ને પરલોકમાં સુખિયા થાશો." એમ કહીને રસોઈ થતી હતી, ત્યાં પધાર્યા ને શેઠના ઘરમાં મોતૈયા લાડુ હતા, તે દેખાડ્યા. ને શેઠે કહ્યું જે, "સામાન આ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સામાન ઘણો છે."

પછી ચાર ઠેકાણેથી દૂધમાં કરેલા થાળ તે આવ્યા. તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને પાટ ઉપર ઓરડાની ઓસરીએ ઉગમણે મુખારવિંદે જમવા બિરાજ્યા. જમતા જાય ને આંબા શેઠ સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. ને પીરસીને ઓરડામાં આવીને લાડુ જોયા, ત્યારે આંબો શેઠ કહે, "શું પીરસ્યું ? લાડુ તો બહુ વધ્યા." ત્યારે મહારાજ જરાક હસતાકને જે પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને બોલ્યા જે, "શેઠના ગામમાં ગરાસિયા ઘણા છે તે પ્રસાદી જોઈશે."

એમ કહીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર ચાકળો નખાવીને બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને બીજો ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો, ને પછી ભેટ મેલતા જાય ને ચરણનો સ્પર્શ કરતા જાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગવા માંડ્યાં. ગામ બહાર આવીને ઊભા ને સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને બોલ્યા જે, “અમે રાજપીપળે ભીમજી શેઠને દર્શન દેતા આવીએ.” એમ કહીને જે ઘોડા ઉપાડ્યા, તે પાળાએ સહિત તેમને દર્શન દઈને **ગઢડે** પધાર્યા. ઉન્મત્તગંગામાં ઘોડાં પાયાં ને દાદા ખાચરના દરબારમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

એવી રીતે બે વર્ષમાં ચાર વાર સંતે સહિત મહારાજ પધાર્યા છે. તેમાં એકવાર વંતાકનું શાક ને રોટલા, બીજી ફેરો ગોળના લાડુ, ત્રીજી ફેરો ખાંડના લાડુ, ચોથી ફેરો મોતૈયા લાડુ, ને પાંચમી ફેરે ગામ **ગુંદાળે મુળુ ખાચર**ના દરબારમાં આવ્યા, ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓતરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને સર્વેને પાછા વાળ્યા ને ગામ **ગઢાળી**એ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સર્વે હરિજન ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી કીર્તન બોલ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડા ઉપાડ્યા, તે નદીએ આવીને ઘોડાં પાયાં. ને દાદા ખાચરના દરબારમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. એવી રીતે હરિજનને દર્શન દેવા (કુલ) પાંચ વાર ગામ ગઢાળીએ પધાર્યા છે. તેમાં એક ફેરાની વાત મેં

તમને કહીને સંભળાવી. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીજૂનાગઢમાં ઝીણાભાઈએ દેહ મેલ્યો, દાદાભાઈએ મંદિરને જગ્યા આપી, દેવરામે દેહ મેલ્યો તથા મહારાજ ગઢાળીએ પધાર્યા ને સર્વેને દર્શન દીધાં' એ નામે છન્નુંમો વિશ્રામ ॥૯૬॥

વિશ્રામ - ૯૭

વડતાલમાં રામનવમીનો ઉત્સવ તથા જેતલપુર, ભરૂચ ને જૂનાગઢ મંદિર કરવા સંતોને મોકલ્યા

❊ વિચરણ કરતા રામનવમીનો સમૈયો કરવા વડતાલ પધાર્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી, ને વાત પણ કરતા જાય. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉત્તરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલ જમીને રામનવમી ઉપર વડતાલ જાવું છે, તે સર્વે તૈયાર થાજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "તમે જીવા ખાચરના દરબારમાં ખબર કરો કે, જેને વડતાલ આવવું હોય તે તૈયાર થાજો." એમ આજ્ઞા કરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે

રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વાડીમાં બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ગામમાંથી સર્વે આવ્યા. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા. ને ગામથી ઉત્તર તળાવની પાળે બાવળ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મારી પાસે દાળિયા હતા, તે જમ્યા ને જળપાન કર્યું. ને બ્રહ્મચારી ગામમાંથી થાળ કરીને લાવ્યા. ને ઢોલિયેથી ઊતરીને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઊભા ને અલૈયા ખાચરને કહ્યું જે, “તમે પણ તૈયાર થઈને ચાલો.”

પછી તે તૈયાર થયા ને ગઢડાનો સંઘ પણ આવ્યો ને જે ચાલ્યા, તે **કારિયાણી**એ પધાર્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **ઝીંઝર** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને તળાવમાં નિત્યવિધિ કરીને વડ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીએ થાળ કર્યો. તે મહારાજ જમીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે ગામ **રોઝકે** આવ્યા. ગામથી ઉત્તરાદિ કોરે ઊતર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને કાકાભાઈએ નવરાવ્યા, ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગાંફ**ના હરિજનને દર્શન દઈને **કમિયાળે**

પધાર્યા. ને જ્યાં હમણાં બેઠક છે, ત્યાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન સામાન લાવ્યા, તે સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **બોરુ** આવ્યા. તળાવથી આથમણી કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને પીપળ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન સામાન લાવ્યા, ને સર્વે રસોઈ કરીને જમ્યા. અને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને ઘેરે સાદે બોલ્યા જે, “થાવ તૈયાર.” પછી વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે સાબરમતીએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને બોલ્યા જે, “ઘોડા ધમારો(નવડાવો).” પછી દંતધાવન કરીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગામ **સિંજીવાડે** પધાર્યા. ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સામાન લાવ્યા ને રસોઈ થાવા માંડી ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને ગિરધર પટેલે મહારાજનાં ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **વડતાલ** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કરીને નવે બંગલે આવીને ઉતારો કર્યો. ને જાયગા જોઈને બહુ રાજી થયા. ને બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, ને અક્ષરાનંદસ્વામીએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી જળપાન કરીને

મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને (રામનવમી પર) દેશ-દેશના હરિજન આવેલા, તે ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસતા જાય.

પછી મહારાજ કહે જે, “મંદિરમાં રહેતા હોય તે સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મળીએ.” પછી સર્વને મળ્યા ને બીજાં જે સંતનાં મંડળ આવ્યાં તેમને પણ મળ્યા, ને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. પ્રેમી હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગતાં હતાં. ને મુનિમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને દેશ-દેશના હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને દેશ-દેશના જે સંઘ આવવા માંડ્યા, તે ફૂલના હાર પહેરાવે, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. ને મહારાજ ખબર પૂછે. ત્યારે ત્રણ પ્રકારને તાપે કરીને ઉદ્વેગ પામ્યા હોય, તે શાંતિને પામે ને ઉતારા કરવા જાય.

❊ જગજીવનની રસોઈ ને પૂજન :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સર્વે સંત ને હરિજન તે ગોમતીની મૃતિકા લઈને સાથે ચાલ્યા, ને મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ

પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને ભજિયાં ને વડાં ને અથાણાં તે સંત પીરસે. ને મહારાજ કહે જે, “લ્યો ગુરુપ્રસાદ.” એમ કહીને ગાલે લાડુ અડાડે ને તાણ કરતા જાય. ને એમ જાણે જે, જે તે પ્રકારે કરીને મારી મૂર્તિ સાંભરે છે ! એવી દયાએ યુક્ત થકા વારંવાર ફરે છે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે પગે લાગીને બેઠા. ને રસોઈવાળા જગજીવન તે મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. ને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને સુવર્ણમય ડગલી ને સુરવાલ પહેરાવ્યાં, ને ભારે રેંટો એક માથે બંધાવ્યો, ને એક કેડે બંધાવ્યો, ને એક ખભે નખાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભેટ મેલીને આરતી ઉતારીને પગે લાગ્યા. પછી અયોધ્યાવાસીની પૂજા કરીને સેલાં ને પાઘડીઓ આપીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. પછી સંત ને બ્રહ્મચારીની પૂજા કરીને પુષ્પના હાર પહેરાવ્યા, ને પછેડીઓ ઓઢાડી. ને મહારાજે જગજીવનને ફૂલના બે હાર આપ્યા. પછી જે હરિજન પૂજા કરવા આવવા માંડ્યા, તે પૂજા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મેલીને પગે લાગે ને પછી સંતની પૂજા કરીને લૂગડાં ઓઢાડે.

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, “વાજાં મંગાવો.” પછી વાજાં વગાડીને વિષ્ણુપદ બોલવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને નેકી પોકારે છે, ને ઢોલ, શરણાઈઓ ને ત્રાંસાં વાગી રહ્યાં છે, ને ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ કહે, “ફરીને કીર્તન બોલો.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા.

❊ આનંદાનંદસ્વામીને જેતલપુર ને ભરૂચ મંદિર કરવા આજ્ઞા :

અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ગંગામા ફરાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “જેતલપુર મંદિર કરવા સામાન ભેળો કર્યો છે, તે તમે જઈને શિખરબંધ મંદિરનો પાયો નંખાવીને કામ ચલવો. ને ભરૂચની કોરે ભૃગુઋષિને ટીંબે જગ્યા મળે તો શિખરબંધ મંદિર કરો. અને અમે જ્યારે સુરત ગયા હતા, ત્યારે તુઈરામ જે કુબેરસંગના સગા તે મળ્યા હતા, ને કહ્યું છે જે, ‘મારા જેવું કામ હોય તો કહેજો.” ત્યારે સ્વામી કહે, “મારે ને એમને તો સીધો સારો મેળાપ છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.”

પછી બ્રહ્મચારીએ જળપાન કરાવ્યું ને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને નેકી પોકારે છે, એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને ગોમતી ગાળે ને મૃતિકા મંદિરમાં લેવાતી જાય. ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે. ને મહારાજ કામના કરનારા જે સંત તેને આપે. મહારાજ ઘોડીએ ચડીને મંદિરમાં પધાર્યા. ને સંત ને હરિજન મૃતિકા લઈને સાથે ચાલ્યા. ને મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. પછી મશાલો થઈ ને પછી આરતી, ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

⁂ નિત્યાનંદસ્વામી પાસે શિક્ષાપત્રીની કથા કરાવી :

મહારાજ બોલ્યા જે, “અમે શિક્ષાપત્રી લખી છે, તેમની કથા કરાવીએ.” પછી પુસ્તક લાવ્યા ને નિત્યાનંદસ્વામી કથા કરવા લાગ્યા. ને અરધી થઈ ત્યારે મહારાજ કહે, “રાખો.” પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને જે ઉચ્છવિયા ઉચ્છવ કરવા લાગ્યા, ને સંત ફરીને(રાસ લેતા) ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ જાગીને બહાર પધાર્યા. ત્યારે સર્વે ઊભા થયા ને મહારાજ બેય મંડળીઓને વચ્ચે ઊભા. પછી એક અમદાવાદના નરનારાયણના ઉચ્છવિયા ને બીજા વડતાલ લક્ષ્મીનારાયણના ઉચ્છવિયા તે ગાતા ગાતા મહારાજ પાસે આવ્યા. ને મહારાજે બેય મંડળીઓવાળાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં.

પછી સંત ફરતા હતા, ત્યાં આવ્યા ને મહારાજ તેમને મળ્યા, ને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા. જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે શીરો પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે પાઘડી બંધાવીને સેલું ઓઢાડ્યું, ને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને પગે લાગ્યા. પછી એમને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને બ્રહ્મચારીએ જળપાન કરાવ્યું.

અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સર્વે સંત પગે લાગીને બેઠા. ને શિક્ષાપત્રીનું પુસ્તક મંગાવ્યું ને નિત્યાનંદસ્વામી કથા કરવા બેઠા. કથા સંપૂર્ણ થઈ ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન

કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "કરો ગાવણું." પછી વાજાં લઈને સંત ગાવા લાગ્યા. પછી ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ ચળુ કરાવ્યું. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને રજા માગતા જાય. પછી મહારાજે મને ને વૈકુંઠાનંદ બ્રહ્મચારીને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપીને કહ્યું જે, "તમો ગામ આમોદ જાવ ને દીનાનાથ ભટ પુસ્તક શોધવા લઈ ગયા છે, તે લઈને આવો. તમે આવશો ત્યારે અમે ચાલશું." પછી અમે જઈને પુસ્તક લઈ આવ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને ખબર પૂછ્યા. તે સમયે થાળ આવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને થાળ મારા સન્મુખ ઠેલી મેલ્યો. ને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડે પલાણ મંડાવ્યાં.

❊ વસોમાં સંતો-ભક્તોને સુખ આપ્યું :

અને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગોમતી ઉપર આવીને ઊભા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને કાઠી ને પાળા તે સર્વે માફા ને વેલો ને ગાડાં જોડીને સાબદા થઈને આવ્યા. ને મહારાજે સર્વે સંત ને બ્રહ્મચારીને ઊભા રાખ્યા. ને ગામ વસોવાળા વાલાધ્રુવ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સર્વે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી સહિત અમારે ગામ પધારો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સંત ને બ્રહ્મચારી તો ફરવા જાશે ને અમે આવશું." ત્યારે વસોના સર્વે હરિજન બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! પોર(ગઈ સાલ) જેમ સંતમંડળે સહિત પધાર્યા હતા, તેમ હમણાં પણ સંતમંડળે સહિત પધારો." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો."

પછી ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **વસો** પધાર્યા. ને ગામથી દક્ષણાદિ કોરે ઊતર્યા. ને સામાન લાવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ થયો, તે ઘોડીએ અસવાર થઈને જમવા પધાર્યા. ને વાલાધ્રુવે નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને સંત કીર્તન બોલ્યા. ને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, ત્યાં મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત પાસે ગાવણું કરાવ્યું. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને લાડુ પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને સાબદા થઈને સંત ને બ્રહ્મચારીને મળ્યા ને બોલ્યા જે, "સંત સર્વેને જ્યાં જેને આજ્ઞા કરી હોય ત્યાં ચાલી નીકળજો." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન કહે જે, "હે મહારાજ ! હવે ક્યારે દર્શન દેશો ?" એમ કહીને દંડવત કર્યા.

❊ વસોથી વિચરણ કરતા ગઢડે પધાર્યા :

અને મહારાજે જે ઘોડા ઉપાડ્યા તે ગામ **લિંબાસી** આવ્યા. ને ગામના **મુખી પ્રભુદાસ** સામાન લાવ્યા. મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી, ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મુક્તાનંદસ્વામીએ પરમેશ્વર ભજવાની વાત કરી. તે ગામના ઘણાક મનુષ્ય મહારાજને હાથે વર્તમાન ધારીને સત્સંગી થયા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહ્યા ને થાળ જમ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ ચળુ કરાવ્યું. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને જે ચાલ્યા તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા નદી સાબરમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કૌકા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **વટામણ** પધાર્યા ને ગામ બહાર ઊતર્યા. ને સામાન લાવ્યા ને સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ ચળુ કરાવ્યું ને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **જાખડે** આવ્યા. ને **કાશીદાસ**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે કાશીદાસે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા ને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે **કમિયાળે** આવ્યા. ને જ્યાં છત્રી છે ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને હઠી વણારે નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ચાલ્યા તે **ગાંફ** આવ્યા, ને જ્યાં છત્રી છે, તે ઠેકાણે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી, ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને **વસ્તા રાવળ**ને ઘેર થાળ જમવા પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને વસ્તા રાવળે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **ચોકડી**એ આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને

વડ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કોળી હરિભક્ત હતા, તે ઘોડાને સારુ ઘાસ લાવ્યા. ને મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમારાથી તો આવી સેવા બને છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “શ્રદ્ધા સહિત આવી સેવા કરો છો તે બહુ સારું. ને રામાવતારમાં શબરીએ બોર આપ્યાં હતાં, તે શાસ્ત્રમાં વખણાયાં છે. તેમ જ આજ પણ સેવાના ગ્રહણ કરનારા ભગવાન છે.” એમ કહીને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને જે ઘાસના ભારા લાવ્યા હતા, તેમને પાંચ રૂપિયા અપાવ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **કારિયાણી** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ ચળુ કરાવ્યું. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને વાવમાં સ્નાન કરીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે ગાજતે વાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બ્રહ્મચારી થાળ લેવરાવી લાવ્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ બ્રહ્માનંદસ્વામીને જૂનાગઢ મંદિર કરવા મોકલ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને

કહ્યું જે, "તમે જૂનેગઢ જાઓ ને સંત ને પાળા જોઈએ એટલા લઈ જાઓ ને શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે મને કીર્તન કરવાની આજ્ઞા કરી છે, ને મંદિરનાં કામ તો સહુ કોઈ કરશે, એમ કહ્યું છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે કળ ચડાવી મેલજો ને કીર્તન પણ કરજો." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "અનંતકોટિ બ્રહ્માંડોની કળ ચડાવીને બેઠા છો. ને કર્તા, અકર્તા ને અન્યથા કર્તા કહેવાઓ છો." ત્યારે મહારાજ કહે, "જેમ મેં બ્રહ્માંડોની કળ ચડાવી મેલી છે, તેમ જ મેં સત્સંગની પણ કળ ચડાવી છે. તે ક્યાંક તો મંદિર થાય છે ને ક્યાંક તો મંદિર પડાય છે."

પછી સ્વામી ઊઠીને પગે લાગ્યા ને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. ને સાધુ-પાળાને તૈયાર કર્યા. ને રસોઈ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીને થાળ આપ્યો. ને સ્વામી ભેળા ચાલનારા જે સંત ને પાળા તેમને બોલાવ્યા ને પંક્તિ બેસાડી. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. મુકુંદ બ્રહ્મચારી પણ મહારાજની કેડે પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી સ્વામી મહારાજનાં ચરણ દાબતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાત કરતા જાય. તે સમે ઝીણાભાઈનાં બેન જે અદિબા તે બોલ્યાં જે, "મંદિર કરવા પાંચસે રૂપિયા આપું છું." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો, પાળાને બંધાવીએ." પછી પાળાને આપ્યા ને સ્વામીને ચડવાને એક ઘોડી આપી ને સામાન ભરવા એક ગાડું આપ્યું. ને મહારાજ કહે, "સવારે વહેલા ઊઠજો." એમ કહીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ થયો તે બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા, તે કથાની

સમાપ્તિ કરાવી ને જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે ઉતારે આવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી રખાવી ને ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગુજરાતના સત્સંગી કેરીઓ લઈને આવ્યા. ને ટોપલા મહારાજની પાસે મેલ્યા, ને દંડવત કરીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે ખબર પૂછ્યા, ને બ્રહ્મચારીને ત્યાં ઉતારા કરાવ્યા. ને કેરીઓ લાડુબાઈને રસોડે મોકલાવી. એક એક ટોપલો અયોધ્યાવાસીને ઘેર મોકલ્યો. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને સર્વે સંતમંડળને સાથે લઈને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. અને જીવા ખાચરને શરીરે કસર હતી, તે તેમને દર્શન દઈને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામીએ જીવા ખાચરને વાત કરી જે, "આ સમે મહારાજમાં વૃત્તિ રાખજો." ને મહારાજનાં ચરણ તકતામાં(મઢેલા) હતાં, તે દેખાડ્યાં ને સોનાના માદળિયામાં મહારાજના નખ ને કેશ હતા તે દેખાડ્યા.

પછી મહારાજ **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ઉતારે આવીને જળપાન કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને જીવા ખાચરે દેહ મેલ્યો ને મહારાજ પણ સ્મશાનમાં ગયા. પછી ઘેલામાં નાહ્યા ને ગામમાં આવ્યા ને મહારાજ ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁂ જૂનાગઢ ને જેતલપુરના મંદિરના ચાલુ કામના ગઢડે સમાચાર :

જૂનાગઢથી બે પાળા આવ્યા ને ખબર કર્યા જે, "કારખાનું ચાલે છે ને રાત કે દિવસ ઘડી જંપતા નથી. ને રાતે નવાબની કચેરીમાં બ્રહ્માનંદસ્વામી જાય છે ને ઘણીક રમૂજ કરીને પાછા મંદિરમાં આવે છે. ને જે દિવસ ન જાય ત્યારે સવારે નવાબ જાસૂસને મોકલે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "શહેરના નાગર દબાઈ ગયા હશે." ત્યારે પાળા કહે, "નાગર ને વૈરાગી તો જરાય બોલી શકે એમ નથી."

પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે સભામાં જૂનાગઢની વાત કરી. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા ને મહારાજને પહેરાવ્યા. તે સમે ગવૈયા સંત વાજાં લઈને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "હમણાં બે દિવસ વાજાં ન વગાડજો." પછી પ્રશ્નઉત્તર થવા માંડ્યા ને મહારાજ તેમાં શંકા કરે, તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. પછી મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને મંદ-મંદ હસતા થકા પોતે ઉત્તર કર્યા.

પછી ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને પાળાને થાળ આપ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગામ જેતલપુરથી બે સંત આવ્યા. ને દંડવત કરીને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ એમને મળ્યા ને મંદિરની ખબર પૂછી. તે સંતે આનંદસ્વામીના નારાયણ કહ્યા ને કહ્યું જે, "મંદિરનું કામ ચાલે છે, તે રાત-દિવસ વિસામો લેતા નથી." પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને કથા રખાવીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ અરૂપાનંદસ્વામીને આપ્યો ને ઢોલિયે

પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સંત પગે લાગીને બેઠા. પછી દેહા ખાચર હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! કાલ મારી રસોઈ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલમાં રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો તથા જેતલપુર, ભરૂચ અને જૂનાગઢ મંદિર કરવા સંતોને મોકલ્યા' એ નામે સત્તાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૭॥

વિશ્રામ - ૯૮

ગઢડામાં જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કર્યો, દાદા કુંવરની પૂજા ગ્રહણ કરી અને અમદાવાદમાં નટને શિરપાવ આપ્યો

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી ને અધ્યાય પૂરો થયો. તે સમે દેહા ખાચર બોલાવવા આવ્યા, તે મોજડી પહેરીને લીલી છત્રી ધારણ કરીને તેમના દરબારમાં પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોયા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને ગળ્યા ને મોળા જે સાટા તે પીરસવા માંડ્યા. ને બ્રહ્મચારી પણ તાણ કરીને પીરસે. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને ભાજી ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં ને રાઈતાં તે સંત પીરસે. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને

ઢોલિયે બિરાજ્યા. દેહા ખાચર પૂજા કરવા આવ્યા ને ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ભારે રેંટો એક મસ્તકે બંધાવ્યો ને એક ઓઢાડ્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને સંતમંડળે સહિત નદીએ પધાર્યા. ને ખળખળિયાને આરે આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને પ્રવાહ મધ્યે ના'વા બિરાજ્યા. ને નાક-કાન આંગળીએ કરીને દબાવીને ડૂબકી મારે, ને જળ મસ્તક ઉપર થઈને હેઠે પડે. પછી પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીકળીને શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ફૂલના હાર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે દરબારમાં આવીને ઓરડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ગવૈયા સંતને બોલાવ્યા, તે સરોદા ને દુક્કડ ને સિતાર ને મંજિરાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "હો મેં તો તેરે કારન વૈરાગન હોઈ જીવન રે."

પછી ગવૈયા સંતને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જે દેશદેશના સત્સંગી આવવા માંડ્યા, તે મહારાજનાં દર્શન કરીને ભેટ મેલે ને ચરણનો સ્પર્શ કરે. ને મહારાજ કહે જે, "કરો ઉતારા." પછી ઉતારા કરવા જાય. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. અને બેય વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ભણનારા સંત અષ્ટક બોલવા લાગ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ભારે પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મુનિમંડળ વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ફરાળ કરવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને મહારાજ મુનિને આપતા જાય. પછી સંતને કહ્યું જે, "ફરીને કીર્તન બોલો." પછી સંત ફરવા લાગ્યા. મહારાજ પણ ઊઠ્યા ને ચાર કીર્તન ગાયાં.

પછી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "સંતો માંહોમાંહી પ્રશ્નઉત્તર કરો." પછી સંતો પ્રશ્નઉત્તર કરવા લાગ્યા. ને જેનો પક્ષ મોળો પડે તેનો પક્ષ મહારાજ પુષ્ટ કરી આપે. પછી બે પક્ષવાળાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે ઓરડાની ઓસરીએ પંક્તિ થઈ ને ડંકા ભરીને દૂધપાક પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે મુકુંદ બ્રહ્મચારી પણ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ નિત્યાનંદસ્વામી ને મુક્તાનંદસ્વામીને સાહિત્ય રચનાની આજ્ઞા :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "સત્સંગિજીવનમાં નિષ્કામશુદ્ધિ

છે તેની કથા કરાવીએ." પછી નિત્યાનંદસ્વામીએ કથા કરી. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. અને એમ આજ્ઞા કરી જે, "જેમ તમે દશમસ્કંધ ને પંચમસ્કંધ ને વિદૂરનીતિ તેની ટીકા કરી છે, તેમ જ શિક્ષાપત્રી, નિષ્કામશુદ્ધિ ને ભગવદ્‌ગીતા તેની પણ ટીકા કરો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "સારું મહારાજ." પછી મુક્તાનંદસ્વામીને પણ એમ જ આજ્ઞા કરી જે, "તમારે ઔદ્ધવી સંપ્રદાયની પુષ્ટિ થાય એવા ગ્રંથ કરવા." ત્યારે સ્વામીએ આજ્ઞા માથે ચડાવી ને પગે લાગ્યા.

❊ સિહોરના દરબાર દાદો કુંવર મહારાજને મળ્યા :

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને, હાથ મટિયાવીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહ્યા. વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ખબર આવી જે, 'સિહોરથી દાદો કુંવર જીવા ખાચરને ખરખરે આવે છે.' ત્યારે દાદા ખાચર ને દેહા ખાચર સામા ગયા. પછી એમની મેળે બોલ્યા જે, "અમે તો દાદા ખાચરના દરબારમાં ઊતરીશું." પછી જીવા ખાચરના દરબારમાં જઈને દાદા ખાચરના દરબારમાં આવ્યા, ને મહારાજને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે ગાદીતકિયા નંખાવી દીધાં ને ખબર પૂછી. અને પ્રેમાનંદસ્વામીને સાન કરી, તે વાજાં લાવી ગાવા લાગ્યા જે,

"સરજુ ગંગા કે તીર કુંવર શામરા ખડા.."

પછી દાદા કુંવર બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! એવાં કીર્તન તો મેં બહુ સાંભળ્યાં છે, પણ મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામી તેમનાં કીર્તન સાંભળવાની ઘણી ઈચ્છા છે." પછી અષ્ટ કવિનાં પદ જે ઠૂમરી ને કેરવા ને ખયાલ ને જંગલા (આ ચાર રાગનાં પદ) તે બોલવા માંડ્યા. પછી કીર્તન રખાવીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા.

ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ગવૈયા સંતને થાળ મોકલાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત નદીએ ના'વા પધાર્યા. અને ખળખળિયે આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને પ્રવાહ મધ્યે બિરાજ્યા. ચાર ઘડી નાહીને પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીસર્યા ને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

અને મોજડી પહેરીને જે ચાલ્યા, તે દરબારમાં આવીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને દરબાર જે દાદા કુંવર તે પણ પગે લાગીને બેઠા. ને સભા થઈ ને ગવૈયા સંત વાજાં વજાડીને ગાવા લાગ્યા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પેરાવ્યા. મહારાજે દરબારને આપ્યા ને ગાવણું રખાવીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને દરબારને સારુ રસોઈ કરાવવા માંડી. ને બ્રહ્મચારીએ દરબારને પૂછ્યું જે, "મહારાજ જમીને થાળ મોકલાવે કે જમ્યા વિના મોકલાવે ?" ત્યારે દાદા કુંવર કહે, "મહારાજની પ્રસાદી તો બ્રહ્માદિક દેવને પણ દુર્લભ છે, માટે જમીને મોકલાવે તો બહુ સારું." પછી મહારાજ થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ દરબારને મોકલાવ્યો. અને સભા કરીને બિરાજ્યા. દરબાર આવીને પગે લાગીને બેઠા ને બોલ્યા જે, "આવી ગાન-વિદ્યા ને નાના પ્રકારનાં જે ભોજન કરાવવાં તે તો અમારા દરબારમાં પણ ક્યાંય નથી; એવો જમવાનો સ્વાદ આવ્યો." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગુજરાતની બાઈઓ આવીને શીખવી જાય, ને

ગાન-વિદ્યા તો માંહોમાંહી શીખે છે, ક્યાંય શીખવા જવાય છે ?" પછી મહારાજને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ચાલ્યા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને કથામાં વાત પણ કરતા જાય. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી ઘોડીએ અસવાર થયા ને સાધુ, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત વાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર, તોરા ને ગુચ્છ તે ધરાવ્યા. ને ઘોડીએ સવાર થઈને (મહારાજ) દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા, ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથા વંચાવવા માંડી, તે બે અધ્યાય પૂરા થયા ત્યારે રખાવી, ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ઘોડા સાબદા કરાવી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સંત, પાળા, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા, ને ઘોડા ઉપાડ્યા તે રાધાવાવે થઈને પાછા ગામ પાસે આવીને ઊભા. પછી વાજતે-ગાજતે દરબારમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "સમૈયે આવવું હોય તે તૈયાર થાજો. અમદાવાદ નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને વડતાલ લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને આવશું." પછી બ્રહ્મચારી સર્વેને કહી

આવ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁕ સંતો-ભક્તો સહિત અમદાવાદ-વડતાલ સમૈયે નીકળ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. પછી બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા. ને બાજોઠ ઉપર મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે; ને સાધુ, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને કાઠીના અસવાર તેમણે સહિત જે ચાલ્યા તે રાધાવાવે જરાક ઊભા રહ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને જળપાન કરીને જે ચાલ્યા, તે ગામ **સારંગપુર** આવ્યા. **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે રસોઈ કરી ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સુંદરિયાણે** પધાર્યા. ને વાજતે-ગાજતે **વના શેઠ**ના ફળિયામાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વાગડ** આવ્યા. ને સંઘ વાડીએ ઉતરાવ્યો ને મહારાજ દરબારમાં દર્શન દઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કંથારિયે** આવ્યા. ને વાજતે-ગાજતે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ જમીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ગામના ગરાસિયા આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજે રૂડી રીતે બોલાવ્યા ને વાત કરીને પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને કાનજી શેઠે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ

કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરી, ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા.

❊ શિયાણીમાં મેઘા પટેલ ને શિવરામ ભટને ઘરે મહારાજ :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને સર્વેને પાછા વાળ્યા ને જે ચાલ્યા, તે ગામ **શિયાણી** પધાર્યા. ને વાજતે ગાજતે **મેઘા પટેલ**ના ફળિયામાં ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત સર્વે તળાવ ઉપર ઊતર્યા. ને શિવરામ ભટને ઘેર મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને શિવરામ ભટે નવરાવ્યા ને જળ મસ્તક ઉપર ચડાવ્યું. ને ઘરનાં મનુષ્યને પાયું ને પોતે પીધું ને ઘરમાં છાંટ્યું ને સર્વેને વહેંચી આપ્યું. પછી થાળ લાવ્યા ને મહારાજને જમાડીને ચળુ કરાવીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો. ને મહારાજને હાથે ઝાલીને ઘરમાં ફેરવ્યા. પછી ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભટે પૂજા કરીને ભારે શેલું ઓઢાડ્યું ને ફૂલહાર પહેરાવ્યા. ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને આરતી ઉતારી. પછી ગામના હરિજન પૂજા કરવા માંડ્યા. ને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગામ બહાર તળાવ ઉપર સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત પાસે ગાવણું કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને ભટને ઘેર આવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ તાણ કરીને પીરસવા માંડ્યા. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને

ચાલ્યા, તે ભટ શિવરામ પણ ભેગા ચાલ્યા. ને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને ગામ **તાવી**એ આવ્યા ને વાજતે-ગાજતે ગામમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. **અખાભાઈ દરબારે** નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડીને ચાલ્યા. ને ગામ બહારથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને **દદુકે** થઈને **મછિયાવ** પધાર્યા. બાપુભાઈના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને થાળ જમવા પધાર્યા. બાપુભાઈએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને તેમને થાળ આપ્યો ને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને મુકુંદ બ્રહ્મચારી થાળ લઈને આવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને કાઠી ને પાળા તે જમીને ચાલ્યા ને ધ્રોડ કરીને મહારાજ ભેળા થયા. અને મહારાજે જળપાન કરીને ઘોડી ઉપાડી, તે જેનાથી જેમ ચલાય તેમ ચાલવા લાગ્યા.

❊ મહારાજ અમદાવાદ પધાર્યા :

અમદાવાદથી સામૈયું આવ્યું. તે ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને ગુલાલ ઊડી રહ્યો છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે. ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી મંદિરમાંથી આવ્યા ને દંડવત કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને કુબેરસંગ નેકી પોકારવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઘેરે સાદે કરીને બોલ્યા જે, “ચાલો, તડકા થાય છે.” પછી ચાલ્યા ને જયજયકાર થઈ રહ્યો છે, ને રસ્તાને બેયકોરે લક્ષાવધિ મનુષ્ય ઊભા છે. ને ઊભી બજારે થઈને નરનારાયણના

મંદિરમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કરીને અક્ષરઓરડીએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. આનંદસ્વામીએ ચરણ ધોયાં ને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે આવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે દરવાજા પાસે લીંબડા હેઠે ઓટા ઉપર પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે આવવા માંડ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને જય સ્વામિનારાયણ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને (બ્રહ્મચારીએ) નવરાવ્યા ને (મહારાજે) વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને ગંગામા થાળ લેવરાવી આવ્યાં, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને નેકી પોકારી ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે. ને સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેસે, ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેસે. પછી સંતને ફૂલના હાર આપીને થાળ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવ્યા. ને રસોઈવાળા જે લાલદાસ તેમણે પૂજા કરી. ને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે પગે લાગીને બેઠા.

❊ અમદાવાદમાં નટ રમાડ્યા :

તે સમે નટ આવીને રમવા લાગ્યા. ત્યારે નથુ ભટે ના પાડી. ત્યારે મહારાજ કહે, “રમવા દ્યો.” પછી એક દોર નરનારાયણના મંડપને થાંભલે બાંધ્યો ને એક લીંબડે બાંધ્યો. પછી દોરે ચડીને રમવા માંડ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે , “(આમાં કોઈ સ્ત્રીનું પાત્ર નથી, માટે) રાતમાં કોઈ સંત ને બ્રહ્મચારીને ઉપવાસ પડે એમ નથી, તેથી જુઓ.” પછી ચાર ઘડી લગી રમ્યા. પછી મહારાજ કહે, “તમારા શરીરની કસણી છે કે નજરબંધ છે ?” ત્યારે તે બોલ્યા જે, “શરીરની કસણી છે, ને તેમાં બે છોકરા તો પડીને મરી ગયા.” પછી મહારાજે સેલું, પાઘડી ને રૂપિયા અપાવ્યા ને સર્વને જમાડ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈ તે વાગી રહ્યાં છે. પછી મશાલો થઈ, ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી કીર્તન બોલ્યા.

❊ ગંગામાનો સંતો પ્રત્યે પ્રેમ :

પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. શુકમુનિએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ગંગામા થાળ લાવ્યા, તે જમવા બિરાજ્યા. પછી દૂધ-ભાત ને સાકર જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. અને મા બોલ્યાં જે, “સદ્‌ગુરુને જમવા તેડાવો.” પછી મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત બોલાવ્યા, ત્યારે મા બોલ્યાં જે, “બ્રહ્માનંદસ્વામીને ક્યાં મોકલ્યા છે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “જૂનાગઢમાં શિખરબંધ મંદિર કરે છે.” પછી આનંદસ્વામીને બોલાવ્યા. ને મહારાજે સર્વેને જમાડ્યા. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગવા લાગ્યાં. હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને કેવળ પટેલે નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. એમ પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા.

❊ સંઘ સહિત અસલાલી પધાર્યા ને સામૈયું થયું :

જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને નેકી પોકારી ને ત્રાંસાં ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કાઠી, પાળા, સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન ને મેના ને માફા ને વેલ ને ગાડાં તેમણે સહિત જે ચાલ્યા, તે શહેર સોંસરવા થઈને દરવાજા બહાર નીકળ્યા ને ઊભા રહ્યા. અને સર્વ હરિજનને ફૂલના હાર આપ્યા ને પગે લગાડ્યા. પછી ચંડોળા તળાવથી (ભક્તોને) પાછા વાળ્યા.

અને મહારાજ ગામ **અસલાલી** આવ્યા. અને હરિજને સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામ સોંસરવા થઈને તળાવ ઉપર ઊતર્યા. મહારાજ પીપળા હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ઘોડા ગામમાં મોકલ્યા. મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ વેણીભાઈની મેડીએ પધાર્યા. ને વેણીભાઈએ નવરાવ્યા, ને વસ્ત્ર પહેરીને, ગંગામા થાળ લેવરાવીને આવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁂ જેતલપુરમાં આનંદાનંદસ્વામીને મંદિરની મૂર્તિઓ બનાવવા કહ્યું :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને બેઠા ને ગંગામા થાળ લાવ્યાં. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી, પાળા ને સંત તેમને લાડુ પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે **જેતલપુર** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને હમણાં જ્યાં બેઠક છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મંદિર જોઈને રાજી થયા. ને આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "રેવતી, બળદેવ ને અમારી મૂર્તિ સલાટ પાસે કરાવો, ને અમે આવીને પધરાવશું." અને અયોધ્યાપ્રસાદજીને બોલાવીને કહ્યું ત્યારે કહે, "સારું મહારાજ." પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

⁂ જેતલપુરથી વિચરણ કરતા વડતાલ પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સર્વને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **મહેમદાવાદ** પધાર્યા. ગામ બહાર ઊતર્યા. ને હરિજન સામાન લાવ્યા. ને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી, ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો ને જમવા પધાર્યા. સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **વડતાલ** પધાર્યા.

ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગઢડામાં જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કર્યો, દાદા કુંવરની પૂજા ગ્રહણ કરી ને અમદાવાદમાં નટને શિરપાવ આપ્યો' એ નામે અઠ્ઠાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૮॥

વિશ્રામ - ૯૯

વડતાલમાં પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો, ત્યાંથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા ને જૂનાગઢમાં મૂર્તિઓ પધરાવી

પછી જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ તેના ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવી, પગે લાગીને સભામાં બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "મંદિરમાં જે સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી રહેતા હોય તેમને આવો મળીએ." પછી સર્વને મળ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે વડોદરાનો સંઘ આવ્યો, તે દંડવત કરીને ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઉતારા કરવા ગયા. મહારાજ પણ ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને પોઢ્યા.

❊ વડતાલ સમૈયામાં દેશોદેશથી સંતો-ભક્તોનું આગમન :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને

ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને નેકી પોકારે છે, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગે છે. પછી દેશદેશમાંથી મુનિનાં મંડળ આવવા માંડ્યાં. ને મહારાજને દંડવત કરીને પગે લાગે, ને મહારાજ સંતને મળે ને ખબર પૂછે. પછી દેશદેશના સંઘ પણ આવવા માંડ્યા, તે દંડવત કરીને પગે લાગે, ને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી મહારાજ બોલાવે, ને ખબર પૂછે, ત્યારે ત્રણ પ્રકારના જે તાપ તે નાશ થાય છે ને શાંતિ પામે છે. ને 'અહો ! અક્ષરધામના પતિ સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમનારાયણ તે મને બોલાવે છે !' એવી રીતે માહાત્મ્ય જાણીને સભામાં બેસે છે.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડી પહેરીને સંતની ધર્મશાળામાં પંક્તિ થઈ, તે પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા, ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને વડોદરાના સત્સંગી વાજાં લઈને વગાડવા માંડ્યા. ને ઢોલ ને પડઘમ ને શરણાઈઓ તે વાગવા લાગ્યાં. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી વડોદરાવાળા ધાતુની મૂર્તિ ભરાવીને(બનાવીને) લાવ્યા. તે મહારાજે જોઈ અને બહુ રાજી થયા.

અને ગોપાળાનંદસ્વામીને આજ્ઞા કરી જે, "(વડોદરામાં) હરિમંદિર કરાવીને મૂર્તિઓ પધરાવો, ને એક પંચમ સ્કંધનો ગુટકો અમે આપીએ છીએ તે, ને અમારી ચાખડીઓ ત્યાં પધરાવજો. પછી તો ભારે શિખરબંધ મંદિર થાશે. ને જ્યાં જ્યાં અમે મંદિર કરાવીને મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી છે, ને હવે કરશું, ને તમે

તથા આચાર્ય જ્યાં જ્યાં મંદિર કરાવો, ત્યાં મૂર્તિઓની પાસે અમારી સુખશૈયા કરાવજો." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગે છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને અબદાગીરી ને છત્ર બિરાજે છે. પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "છત્ર રહેવા દ્યો." પછી ફૂલના હાર પહેર્યા છે. ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ગોમતીમાં મૃતિકા ખોદી મેલી છે, તે મંદિરમાં લઈ ચાલો."

એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને મંદિરમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગંગામા ફરાળ લાવ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "ફરાળ નહિ કરીએ." ત્યારે મા બોલ્યાં જે, "આબાલવૃદ્ધ ને દુઃખી, તેમને ભૂખે મારવા છે ? તમે ફરાળ ન કરો ત્યારે તે કેમ કરશે ?" પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને ઢોલિયેથી ઊતરીને ફરાળ કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને જરાક સુખાળા થયા.

❊ દેશદેશાંતરના ભક્તોએ મહારાજની પૂજા કરી :

પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. તે સમે બુરાનપુરના ને ખાનદેશના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે રેંટો એક માથે બંધાવ્યો, એક કેડે બંધાવ્યો, એક ખભે નંખાવ્યો, ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સર્વેની પૂજા કરી રહ્યા ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા.

અને વડોદરા, અમદાવાદ, સુરત ને પ્રાંતિજ વિગેરે ગામોગામના હરિજન પૂજા કરવા આવવા માંડ્યા. ત્યારે ભગુજી કહે, "એક-એક ગામના હરિજન ભેળા થઈને આવો, તે મહારાજને પણ ઠીક પડે, અને તમારે પણ પૂજા કરતાં ઠીક પડે." એવી રીતે પૂજા કરીને ભેટ મેલીને છાતીમાં ચરણ લઈને સભામાં બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા ને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને પોઢ્યા.

❊ નડિયાદમાં અંગ્રેજ સાહેબ સાથે મહારાજની મુલાકાત :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી કાઠી ને પાળાને કહે, "થાઓ તૈયાર." પછી ગાડી જોડાવીને સદ્‌ગુરુને બેસાર્યા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **નડિયાદ** આવ્યા. અને સાહેબે સામૈયું કર્યું ને વાજતે-ગાજતે સાહેબને બંગલે આવ્યા. સાહેબ ટોપી ઉતારીને સામા આવીને ઊભા, ને મહારાજને ખુરસી ઉપર બેસાર્યા. અને ગોપાળાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામીને ખુરસીઓ આપી, પણ તે ન બેઠા. પછી મહારાજે વાત કરીને કહ્યું જે, "સાહેબના રાજ્યમાં વસ્તી બહુ રાજી રહે છે ને રાજ્ય ન્યાયવાળું છે." ત્યારે સાહેબ બોલ્યા જે, "તમારા જેવાનો પ્રતાપ છે."

પછી મહારાજે રજા માંગી. ત્યારે સાહેબ કહે, "હમારા જેવું કામ હોય તો કહેજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ઊઠ્યા ને સાહેબ ટોપી ઉતારીને સાથે ચાલ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "ઊભા રહો." પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને શહેર બહાર આવ્યા. ને હજારો મનુષ્યોએ ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા.

❊ પ્રસાદીના જળથી સ્નાન કરતા છોકરાઓને અક્ષયપુણ્ય :

પછી મહારાજે સર્વેને ઊભા રાખ્યા ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે **વડતાલ** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને હાથ મટિયાવીને અગાસીમાં ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. અને વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. અને હેઠી દૃષ્ટિ કરી, ત્યારે નાના છોકરા નાયેલા પાણીમાં રમે. તેને જોઈને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, આ છોકરા રમે છે, તે અક્ષયપુણ્ય પામશે. કેમ જે, અમે ના'યા તે જળનો સ્પર્શ થયો છે."

❊ વડતાલમાં સંતો-ભક્તોને દર્શન-પૂજનાદિનું સુખ આપ્યું :

એમ કહીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંડપનું કારખાનું ચાલે છે, ત્યાં આવીને ત્રણેય મંદિરમાં મૂર્તિઓનાં દર્શન કર્યાં. ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સોનાની છડીવાળા નેકી પોકારે છે, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે, ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા.

અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બંગલાની ઓસરીએ આવીને ઊભા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે આવીને બેઠા. અને મહારાજ પણ ચપટી વગાડીને ભેળા ગાતા જાય. અને રાત પણ અરધી થઈ ત્યારે મહારાજ કહે, "મરમાળાં(મર્મ ભરેલાં) કીર્તન બોલો." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીનાં

કીર્તન બોલ્યા જે, “રમી આવ્યા રાતડલી...” પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા થકા મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને બોલ્યા જે, “રાખો.” પછી ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે દેવનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને રજા માગે અને બોલે જે, “હે મહારાજ ! વહેલા દર્શન દેજો ને આવા ને આવા અંતરમાં રહેજો.” એમ કહીને ચાલે. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને બોલે જે, “લ્યો, ગુરુ પ્રસાદ.” પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. ને કંકુનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે સેલું ઓઢાડ્યું ને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા, ને બોલ્યા જે, “કાઠિયાવાડી સંઘ સર્વે તૈયાર થાઓ.”

❊ વડતાલથી ગામડાં ફરતા ગઢડા પધાર્યા :

પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગતાં હતાં. ને ઘોડી ઉપાડી તે સીમાડે આવીને ઊભા. ને ત્યાં સર્વે સંઘનાં મનુષ્ય ભેળાં થયાં. પછી ત્યાંના રહેનારાને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **સિંજીવાડે** આવ્યા. ગામથી ઉગમણી કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને હરિજન સામાન લાવ્યા ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણે** આવ્યા ને નદીએ ઊતર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને નદીમાં નાહીને વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ટીમણ કરવા બિરાજ્યા. અને સર્વને બ્રહ્મચારીએ ટીમણ આપ્યું. પછી મહારાજ જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે ગામ **બોરું** આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને **હીરા સોની** આદિ હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કમિયાળા**ના હરિજનને દર્શન દઈને **ગાંફ** પધાર્યા. અને જ્યાં હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્તા રાવળે નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને તૈયાર થયા. અને બોલ્યા જે, "સર્વે જમીને તૈયાર થાજો."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામના હરિજનને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ખરડ** આવીને જળપાન કર્યું. ને **ઝીંઝર** આવ્યા ને તળાવ ઉપર ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ થયો તે જમીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને પાળાનો હાથ ઝાલીને વાવમાં ઊતરીને નાહ્યા. વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. તે સમે ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગાજતે વાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે થાળ લાવ્યા. તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન, તે પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

✲ પાળાઓ સાથે જૂનાગઢ મૂર્તિઓ મોકલી :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી, ને ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “મૂર્તિઓને ગાડામાં મેલીને ચાર પાળાને સાથે મોકલો અને જૂનાગઢને રસ્તે ચાલતા કરો.”

પછી સ્વામીએ ચાલતા કર્યા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ભાવનગરથી રૂપાભાઈ ને રાજાભાઈ આવ્યા. મહારાજને દંડવત કર્યા, ને ચરણ સ્પર્શ કરીને ભેટ મેલીને બેઠા. અને મહારાજે દેશકાળના ખબર પૂછ્યા ને તેનો ઉત્તર આપીને બોલ્યા જે, "તમે અમને વચન આપ્યું છે જે, અમે તમારે ઘેર આવશું. તે હવે દયા કરીને પધારો !" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે તમને વચન આપ્યું છે, તે આવશું ને વચન સત્ય કરશું." પછી જળપાન કરીને વસ્ત્ર મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને રૂપાભાઈએ ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સભા કરીને રમૂજની વાત કરવા માંડી ને પછી પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે સંતનાં મંડળ આવ્યાં ને દંડવત કર્યા. મહારાજ તેમને મળ્યા ને ખબર પૂછી. પછી કથા વંચાવવા માંડી. પછી અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ, સંત આવ્યા હતા તેમને મોકલાવ્યો ને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને

પગે લાગીને ચાર લીંબુ આપ્યાં. પછી પ્રશ્ન-ઉત્તર કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેનો ઉત્તર કોઈથી ન થાય ત્યારે મહારાજ તેનો ઉત્તર કરે. પછી ફૂલના હાર સંતને આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતને ફરાળ પીરસવા માંડ્યું. તે તાણ કરીને દહીં ને તલના લાડુ તે પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત પણ ફરાળ કરીને ઊભા, ને મહારાજ તેમને મળ્યા. ને મહારાજે કહ્યું જે, “બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે તેમ કરજો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ લાવ્યા, તે દૂધ ને સાકર પીને ગવૈયા સંતને મોકલાવ્યું. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિ જૂનાગઢ મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા કરવા પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે દક્ષિણાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે જૂનાગઢથી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ગુણાતીતાનંદસ્વામી ને બે સંત ને પાળા તેમને મોકલ્યા. અને તેમણે આવીને દંડવત કર્યા. મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. અને સર્વના નારાયણ કહ્યા ને કાગળ આપ્યો. મહારાજે વંચાવીને સમાચાર જાણ્યા. ને કાગળમાં એમ લખ્યું છે જે, “મુખ વચન કહે તે સાંભળજો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કાગળનો તો અભિપ્રાય જાણ્યો, હવે મુખથી કહો તે સાંભળીએ.”

ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે જૂનાગઢ પધારો તો મંદિર પણ જુઓ ને મૂર્તિઓ પધરાવવાનું મુહૂર્ત પણ છે, ને મંદિરનું કામ પણ ચાલે (છે)." ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રહ્માનંદસ્વામીએ તેડાવ્યા છે, ત્યારે ચાલો." ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, "બે સંત આગળથી બ્રહ્માનંદસ્વામીને ખબર કરવા મોકલો." ત્યારે મહારાજે મારા સામું જોયું અને વૈકુંઠાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે બેય જૂનેગઢ જઈને બ્રહ્માનંદસ્વામીને વધામણી આપો જે, મહારાજ પધારે છે." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ફૂલના હાર આપ્યા. અને બોલ્યા જે, "થાળને શી વાર છે ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "તૈયાર છે."

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને અમારા સામી સાન કરીને કહ્યું જે, "આવો." પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને અમે નવરાવ્યાં ને મેડી ઉપર ઉત્તરાદે મુખારવિંદે થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ઝીણાભાઈનાં બેન જે અદિબા તેમનો થાળ હતો, તે મહારાજ સામાન મંગાવતા જાય ને અમને જમાડતા જાય. પછી દહીં મગાવ્યું, તે જમીને અમને પીરસ્યું. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઊભા. અને અમે બેય જણ પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે જમણું ચરણ મસ્તક ઉપર મેલ્યું. ને ચપટી વગાડીને નેત્રની સાન કરી, ત્યારે અમે ચાલ્યા ને જૂનેગઢ જઈને સ્વામીને વધામણી આપી. અને સ્વામીએ કંકોતરીઓ લખાવીને ગામોગામના સત્સંગીને ખબર મોકલાવી જે, "મૂર્તિ પધરાવવા મહારાજ પધારે છે, તે ભેટ ને રસોઈનો સામાન ને પૂજા લઈને ગાડાં જોડાવીને આબાલવૃદ્ધને તેડીને સર્વે આવજો."

❊ વાંકિયાના મોકા ખાચરને શ્રીહરિ ને સંતોનો કેફ :

પછી એકાદશીને દિવસ મહારાજ તૈયાર થયા ને સર્વને ફરાળ કરાવ્યું. અને ઘોડીએ અસવાર થયા, તે ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને

સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે. ને કાઠીના અસવાર ને પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વાંકિયે** આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને **મોકા ખાચર**ના દરબારમાં ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સર્વે ઉતારા કરીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મોકા ખાચર ઘેલા ખાચરને કહે જે, “લોટ ને દાળ ને ઘી ને ગોળ ને ચોખા વગેરે રસોઈનો સામાન લાવો તો પરમહંસ રસોઈ કરે.”

ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “આજ તો એકાદશી છે.” ત્યારે મોકા ખાચર બોલ્યા જે, “એકાદશી તો દાદા ખાચરના દરબારમાં રહી. મારા દરબારમાં તો સંતે સહિત મહારાજ પધાર્યા, માટે ઘોડે કે ગાડે બેસીને આવે તોય મારા દરબારમાં એકાદશીને ગરવા નહીં દઉં.” પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા જાય ને બોલ્યા જે, “અરધી રાત કેડે પારણાં કરીએ, તે હમણાં જ રસોઈ કરીને પારણાં કરો.” પછી થાળ થયો, તે મહારાજ જમ્યા ને સંતને લાડુ પીરસવા પધાર્યા. ને તાણ કરીને સંત ને કાઠી ને પાળાને જમાડ્યા. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને મહારાજે બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું જે, “સર્વેને જમાડ્યા ?” ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, “જમાડીએ છીએ.” પછી મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળિયા** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને નદીમાં નાહ્યા. વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને લખમણ ઠક્કર ટીમણ લાવ્યા ને બ્રહ્મચારી થાળ કરાવી લાવ્યા. અને મહારાજ થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **થાણા ગાલોલ** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને લાડુબાએ થાળ કરાવ્યો, તે જમીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ ગાલોલ આવ્યા. નદીને સામે કાંઠે આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને વડ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને **માવો પટેલ** રસોઈનો સામાન લાવ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. મહારાજનો થાળ થયો, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કાળા મકવાણાને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે જૂનેગઢ જાઓ, ને બ્રહ્માનંદસ્વામીને ખબર કરો."

પછી પગે લાગીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગયા ને વધામણી આપી. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ભારે સેલું બંધાવ્યું. પછી મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વડાળે** આવીને ઊતર્યા, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ થયો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો.

પછી સર્વે જમી રહ્યા ત્યારે ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે લોલ નદી ઊતરીને સોનરખ નદીએ આવ્યા. ત્યાં ગગાભાઈ ને બીજા હરિજન તે સામા આવ્યા. અને દંડવત કર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ગગાભાઈએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને અમને બેને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ હાર, તોરા ને ફૂલની ટોપી લઈને સામા મોકલ્યા. પછી અમે આવીને હાર પહેરાવ્યા ને તોરા ધરાવ્યા ને ટોપી માથે મેલીને પગે લાગ્યા. પછી જે ગાજતે વાજતે ચાલ્યા, તે મજેવડીને દરવાજે થઈને બજાર વચ્ચે થઈને નાગરવાડા પાસે આવ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી આવ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગ્યા. મહારાજે સ્વામીને હાર આપ્યા. પછી દીવાનખાના પાસે આવ્યા. ને સ્વામીએ કહ્યું જે, "ઘોડીએથી ઊતરો."

પછી મહારાજ ઊતર્યા ને મંદિર પાસે આવ્યા ને ત્રણે મંદિર પાસે ઊભા. અને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમને મળ્યા. રતનો કડિયો આદિ મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ મહારાજનો હાથ ઝાલીને ત્રણે મંદિરમાં ફેરવ્યા. પછી મંદિરથી ઉગમણી કોરે ઓટા ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ફૂલના હાર જે આવવા માંડ્યા, તે મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે.

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમારી પાસે જે પૂજા આવે તે અમારા કોઠારીને અપાવો. અને કાળવા નદીના પથ્થર સર્વે સંત, હરિજન પાંચ પાંચ ફેરા લાવે એવી આજ્ઞા કરો." પછી મહારાજે સભામાં સાદ પાડીને કહ્યું જે, "સર્વે સાધુ, પાળા ને હરિજન તે પાંચ ફેરા નદીમાંથી પાણા લાવજો."

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "થાળ થયો છે ને રસોઈ પણ થઈ છે." પછી મહારાજ તરત ઊઠ્યા ને રતના કડિયા આદિ તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. અને જ્યાં ભંડાર છે, ત્યાં આવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂઈને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંત ને પાળા તેમની પંક્તિમાં જે લાડુ પીરસવા લાગ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી ભંડારીને લાડુ આપીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ જૂનાગઢમાં મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ :

પછી મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામી તેમને તેડાવ્યા. તે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "મંદિરમાં મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરવી છે, તેના માટે સામાન જોઈશે, માટે સર્વેને કામમાં વળગાડો." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે,

"અમારા મંદિરમાં જે સાધુ ને પાળા તે તો એકેય નવરા નથી. ને તમને રસોઈ કરીને જમાડશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારા ભેગા સાધુ ને પાળા છે, તે જેમ કહેશો તેમ કરશે." ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "મંદિર સન્મુખ પગથિયાં કરવાં પડશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે સભા ત્યાં જ કરશું." પછી નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ગામમાંથી ભણેલા બ્રાહ્મણને બોલાવ્યા જોઈશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "મયારામ ભટને કહીશું તે તેડી આવશે."

પછી સભાને રજા આપી ને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને મહારાજ નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને જ્યાં વેદિકા બનાવવા માંડી ત્યાં આવ્યા. અને તેની ચારે કોરે ફરતી વળીઓ બંધાવી. ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "મંદિર સન્મુખ પગથિયાં કરાવો." એમ કહીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામમાંથી વેદિયા બ્રાહ્મણ આવ્યા, ને ગોપાળાનંદસ્વામીને પૂછતા જાય ને વેદિકા કરતા જાય. તે સમે ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને ગોપાળાનંદસ્વામીને પગે લાગ્યા. સ્વામીએ ઓળખ્યા ને બોલ્યા જે, "બહુ ભણેલા છે, તે હવે કોઈનું કામ નહીં પડે."

પછી વેદધ્વનિ થાય છે, ને મૂર્તિઓ મંડપમાં લઈ આવ્યા ને ઊભી કરી. અને કાષ્ઠમાંથી અગ્નિ ઉત્પન્ન કરીને કુંડમાં નાંખ્યો ને હોમ થવા માંડ્યો. પછી મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ગગાભાઈએ નવરાવ્યા ને થાળ જમવા પધાર્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં આવ્યા. ઉગમણી-આથમણી પંક્તિ થઈ ને જે લાડુ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરીને પીરસ્યા. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા. ને ભંડારીને (લાડુ) આપીને હાથ ધોવરાવ્યા. મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં હોમ થાય છે, ત્યાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "અગ્નિ મૂર્તિમાન આહુતિ લેતા હોય ને શું !" પછી પગથિયાં પૂરાં થયાં ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યા. બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મંદિરમાં રહેનારા સંતને મોકલાવ્યો ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મૂર્તિઓ પાસે આવીને ઊભા. અને મહારાજ કહે, "ધજા ને કળશ કોણ ચડાવશે ?" ત્યારે હજાર રૂપિયા આપીને ગગાભાઈ તથા મયારામ ભટે કળશ ને ધજા ચડાવી. ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "ઉપાડો મૂર્તિઓ." પછી મંદિરમાં લાવ્યા ને સ્થાપન કરી. તે વચલા મંદિરમાં રણછોડજી ને ત્રિકમજીની મૂર્તિઓ પધરાવી, ને ઉગમણા મંદિરમાં રાધારમણ ને હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિઓ, ને આથમણા મંદિરમાં સિદ્ધેશ્વર મહાદેવ ને પાર્વતી ને ગણપતિ તે પધરાવ્યા. અને વસ્ત્ર-ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને આરતી ઉતારી.

અને મહારાજ ઊભા છે ને હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા. તે રૂપિયા ને ઘરેણાં ને સેલાં ને પાઘડીઓ ને પૃથ્વીના લેખ તે દેવની આગળ મેલીને મહારાજને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી વરૂણીમાં જે બ્રાહ્મણ વર્યા હતા, તેમને સેલાં ને પાઘડીઓ ને રૂપિયા અપાવ્યા. અને જે ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યા હતા, તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. તે મહારાજની રજા માગીને ચાલ્યા. અને બીજા બ્રાહ્મણોને રૂપિયો રૂપિયો દક્ષિણા અપાવી. ને શિલ્પીને પહેરામણી કરાવી.

પછી મૂર્તિઓ આગળ બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને મુળજી બ્રહ્મચારી અને મયારામ ભટને કહ્યું જે, "ગામ પરગામના કોઈ પણ સત્સંગી જમ્યા વિના રહે નહીં. અને બ્રાહ્મણ, અભ્યાગત ને રાંક તે સર્વેને જમાડજો." એમ આજ્ઞા કરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને મહારાજની કેડે હાથમાં રૂમાલ લઈને બ્રહ્માનંદસ્વામી વા નાખતા જાય. ને પાંચ વાર ફરીને ભંડારીને આપીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીવડતાલમાં પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો ને જૂનાગઢમાં મૂર્તિઓ પધરાવી' એ નામે નવાણુંમો વિશ્રામ ॥૯૯ ॥

વિશ્રામ - ૧૦૦

જૂનાગઢથી ગઢડા પધાર્યા, વડતાલમાં રામનવમીનો ઉત્સવ તથા દસાવતારની મૂર્તિઓ પધરાવી ને વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા

પછી જાગીને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા, ને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "મોરી તિલરી મોહન તે લેઈ રે..." અને હરિજન ફૂલના હાર લઈને આવે ને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે.

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામી આવીને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે નવાબ સાહેબના જાસૂસ આવીને સલામ કરીને બોલ્યા જે, "તમારા દર્શનની નવાબ સાહેબને ઘણી ઇચ્છા છે, તે દયા કરીને દર્શન દેવા પધારો."

☼ શ્રીહરિ જૂનાગઢના નવાબને દર્શન દેવા પધાર્યા :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. અને સદ્ગુરુ ને કાઠીના અસવાર, પાળા ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા. અને હજારો મશાલો કરી છે, ને પડઘમ આદિ ઘણાંક પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે નવાબ સાહેબના મહેલ પાસે આવ્યા. નવાબ સાહેબ ઊઠીને સન્મુખ આવ્યા. ને પગે લાગીને મહારાજને ગાદીતકિયે બેસાડ્યા. પછી પોતે બેઠા ને ક્ષેમકુશળ પૂછ્યા. અને બોલ્યા જે, "મકાન બડા બનાયા, ઔર હમારા શહર પાવન કિયા !" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારી મરજી હતી, તો બનાવ્યું." પછી નવાબ બોલ્યા જે, "હમારા પુરાણી ને નિત્યાનંદસ્વામી દોય ચર્ચા કરો." પછી પુરાણી બોલ્યા જે, "ભગવાનને ચરણારવિંદે શું કરવા પગે લાગે છે ? હાથે ને મસ્તકે કેમ નથી લાગતા ?" પછી નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "वंदे महापुरुष! ते चरणारविंदम्,[1] અને સરકારને ગાદીએ પગે લાગીએ ત્યારે સર્વે અંગે લાગ્યા કહેવાય." ત્યારે નવાબ કહે, "ક્યા કહતા હૈ ?"

ત્યારે મહારાજે વાત કરી જે, "તમારા પુરાણીનો તો એમ મત છે જે, 'ખુદા નાપાક હૈ ઔર ખુદા કે કદમો પાક હૈ' ઔર હમેરા મત તો ઐસા હૈ જો, જૈસે સાકર કા નાળિયેર, ઉનમેં ત્યાગ-ભાગ નહિ હૈ, ઐસે ખુદા કા અંગ સબ પાક હૈ.' બ્રાહ્મણનો મત જે,

૧. હે પુરુષોત્તમ ! આપના ચરણારવિંદમાં હું વંદન કરું છું. (ભાગ.૧૧/૫/૩૩)

'પરમેશ્વરના ચરણમાં જ માયા નથી, ને બીજા અંગમાં માયા છે."
ત્યારે નવાબ બોલ્યા જે, "ભણ્યા હૈ તોબી બડા બેવકૂફ હૈ, કુછ નહિ સમજતા હૈ. ખુદામેં બી એબ(દોષ) લગાવતા હૈ." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "જેમ ઘોડું દાંતે ચોકડું લે છે, તેમ પુરાણી પણ બોલે છે." પછી તે સાંભળીને કચેરી હસી. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે તો એક જ વેણમાં સર્વને ખુશ કર્યા. પછી નવાબે બ્રાહ્મણ પાસે મહારાજની પૂજા કરાવી, ને ભારે શાલ ઓઢાડી, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સદ્‌ગુરુને હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજે રજા માગી ને ફૂલના હાર આપીને ઊઠ્યા. અને સર્વ કચેરી ને નવાબ તે ઊભા થયા.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગાજતે વાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યા, ને રૂમાલે લૂઈને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને જ્યાં સંતનો ભંડાર છે, ત્યાં બાજોઠ ઉપર બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી, તમારે જે સાધુ ને પાળાને કામમાં રાખવા હોય તેને આવો મળીએ."

પછી સર્વે મંદિરમાં રહેનારાને મળ્યા, ને પોતાને માથે બાંધવાનો શ્વેત પાઘ આપ્યો. અને કહ્યું જે, "સર્વે વહેંચી લેજો." ને કહ્યું જે, "હવે કોઈ મળ્યા વિના રહ્યા છે ? કે અમે ના'વા બેસીએ ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "જેને મળવું છે, તે તો હજી નથી મળ્યા." ત્યારે મહારાજ કહે, "કોણ ?" ત્યારે કહ્યું જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી." ત્યારે મહારાજે હાથે ઝાલીને ઊભા કર્યા ને મળ્યા ને હાથે વાંસો થાબડ્યો. ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "તમે મને કીર્તન કરવાની આજ્ઞા કરી છે."

ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાર મહિના કેડે કામ બંધ કરીને જાયગા ગુણાતીતાનંદસ્વામીને સોંપીને અમારી પાસે આવજો." એમ કહીને નાહ્યા, ને વસ્ત્ર પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ

કરીને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો. અને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા માંડ્યા, તે તાણ કરીને પીરસે છે. અને પાંચ વાર ફરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. અને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને મંદિર પાસે સભા કરીને બિરાજ્યા. હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. પછી મશાલો થઈ ને ઠાકોરજીની આરતીમાં મહારાજ પધાર્યા. અને ત્રણ મંદિરમાં દેવનાં દર્શન કરીને ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને ચાલ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સંતો-ભક્તો સહિત શ્રીહરિ દામોદર કુંડે પધાર્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા, તે દામોદર(કુંડ) પધાર્યા. અને ભવેશ્વરમાં થઈને જ્યાં ગિરનારનો ચડાણનો રસ્તો છે, ત્યાં જમણા હાથ ઉપર ડેરી છે, ત્યાં જઈને ઉત્તર મુખારવિંદે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "સાધુ ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે ગુરુદત્તના શિખર સુધી જઈ આવો."

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે જ્યાં હમણાં સંત ને હરિજન ના'ય છે ત્યાં આવીને નાહ્યા. શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા ને પીરસવા માંડ્યા. અને અમે તે સમે ગુરુદત્તને શિખરે જઈને આવ્યા,

ને મહારાજને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે જે, “ગુરુદત્તને શિખરે જઈ આવ્યા, તે પત્તર લાવો અમે શિખર ચડાવી આપીએ.” એમ કહીને પાંચ લાડુ આપ્યા ને કહ્યું જે, “હમણાં જમશો નહીં.” અને વળી બીજા સંત આવ્યા ને કહ્યું જે, “લાવો પત્તર.” ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “ત્રણ લાડુનું શિખર ચડાવી આપો.” પછી સર્વેને લાડુ આપીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા.

❊ મહારાજ જૂનાગઢથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

અને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને ફૂલના હાર કંઠને વિશે શોભી રહ્યા છે ને તૈયાર થયા. ને કાઠીના અસવાર ને પાળા તે સર્વે સાબદા થઈને આવ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ આદિ વાગી રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે; તેમાં એક કોરે ગગાભાઈ ને એક કોરે નવલસંગજી ચમર કરે છે. સંત, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને ચાલ્યા. અને સંત ને શહેરનાં મનુષ્ય પુષ્પે કરીને વધાવે છે, ને ફૂલના હાર પહેરાવે છે, ને પગે લાગે છે. એવી રીતે શહેર બહાર આવ્યા. સંત ને હરિજનને ફૂલના હાર આપ્યા ને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા.

અને મહારાજ **જમનાવડ** પધાર્યા ને દાદાભાઈના ફળીમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મોટીબાએ થાળ કરાવ્યો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. અને હઠીભાઈએ સ્નાન કરાવ્યું ને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે **ધોરાજી**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને **જેતપુર** પધાર્યા. મુળુ વાળાની ડેલીએ ઊતર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને

બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. અને મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. બ્રહ્મચારીએ નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને તે ગામના કાઠી આવીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે ખબર પૂછ્યા ને મુળુ વાળાના દીકરાને મહારાજે ભારે રેંટો બંધાવ્યો. ને એમણે મહારાજની પૂજા કરી, ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. અને સૌ જમી રહ્યા ત્યારે ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે સાંજે એક ગામ આવ્યું, ત્યાં નદીને કાંઠે ઊતર્યા ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "ઘડીક ઢાળો(જમીને વિશ્રામ-આરામ) કરી લો." પછી બ્રહ્મચારી સુખડી લાવ્યા, તે જમ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે **નવેગામ** આવ્યા. અને **કાનજી ઠક્કર**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. મહારાજનો થાળ થયો, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **વાંકિયે** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **મોકા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગઢડે** આવ્યા. ને ગાજતે વાજતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર સ્નાનાદિક ક્રિયા કરી. અને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ

કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને કથા વંચાવવા માંડી, ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ચોક વચ્ચે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જૂનાગઢના મંદિરમાં મૂર્તિઓ પધરાવી તેની વાત કરી. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને લાડુબાએ ફૂલના હાર દાદા ખાચરને આપ્યા, તે મહારાજને લાવીને પહેરાવ્યા. તે સમે ગામ બોટાદથી ભગા દોશી આવ્યા ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "આ પુત્રનું શું નામ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "**શિવલાલ**" પછી મહારાજને પગે પાંચ રૂપિયા મેલ્યા. અને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉતારે પધાર્યા. ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શિક્ષાપત્રીનો નિત્ય પાઠ કરવાની આજ્ઞા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ બોલ્યા જે, "અમારી લખેલી જે શિક્ષાપત્રી તેનો પાઠ નિત્ય પ્રત્યે બાઈ-ભાઈ ત્યાગી ને ગૃહસ્થ સર્વેને કરવો. એમ અમારી આજ્ઞા છે." ત્યારે સર્વે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "સારું મહારાજ, પાઠ કરશું."

પછી સાધુ, બ્રહ્મચારી ને પાળા જે ત્યાગી તેમને મહારાજ મળ્યા. ગૃહસ્થ હરિજન તેમને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. અને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં, તે ઊભાં રહીને બોલ્યાં જે, “અમે પણ શિક્ષાપત્રીનો પાઠ કરવાનું નિયમ રાખશું.”

પછી મહારાજ રાજી થયા ને થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને કથા વંચાવતા જાય ને વાત કરતા જાય ને પ્રશ્ન-ઉત્તર થાય. પછી સત્સંગિજીવનમાં કાંઈ પૂછવા આવ્યા, તેનો ઉત્તર આપીને કથાની સમાપ્તિ કરાવી. અને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, “વડતાલ (રામનવમીના સમૈયા પર) જેને આવવું હોય તે તૈયાર થાઓ.” એમ કહીને પોઢ્યા.

❊ રામનવમીનો સમૈયો કરવા ગઢડાથી વડતાલ પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને લીંબડા હેઠે ઊભા. ને ફૂલના હાર બેય વાડીવાળાએ પહેરાવ્યા. પ્રેમાનંદસ્વામીએ તુરાઈ કરી. ને ઢોલ ને શરણાઈ વાગતાં હતાં. ને કાઠીના અસવાર, પાળા ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન, ને વેલ, માફા ને ગાડાં તેમણે સહિત જે ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊભા. અને જેને નો’તું આવવું તેને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા. પછી જે ચાલ્યા તે **કારિયાણી** આવ્યા, ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને સૌ સૌને ચોકે રસોઈ કરવા લાગ્યા. મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. માણસુર ખાચરે નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને જ્યાં મંદિર છે, ત્યાં નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે જેમનાથી જેમ ચલાય તેમ ચાલ્યા, તે ગામ **ખરડ** આવ્યા. તળાવ ઉપર ઊતર્યા ને રસોઈ કરવા માંડ્યા. મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામમાં પધાર્યા. ને જરાકવાર થઈ ત્યારે ઉતારે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને સુજાભાઈએ ચરણ ધોવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઊભા. ઘેરે સાદે કરીને બોલ્યા જે, "થાઓ તૈયાર." એમ કહીને જે ઘોડી ઉપાડી, તે આઘા જઈને ઊભા રહ્યા.

અને ગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને જે ચાલ્યા, તે **ગાંફ**ના હરિજનને દર્શન દઈને **કમિયાળે** પધાર્યા. ને મશાલો સામી આવી ને જ્યાં છત્રી છે, ત્યાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને રસોઈ કરવા લાગ્યા. મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જળે કરીને નવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે સાબરગંગાએ આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને ગંગાના પ્રવાહ મધ્યે નાહ્યા. બહાર આવીને વસ્ત્રે કરી શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને ભક્તિમાતા થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને આસન ઉપર બિરાજ્યા. કાઠી-પાળા ને બ્રહ્મચારી ને બાઈ-ભાઈ તેમને મુકુંદ બ્રહ્મચારીએ ટીમણ વહેંચી આપ્યું. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. તળાવથી દક્ષણાદિ કોરે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના હરિજન સામાન લાવ્યા.

અને સંત ને બ્રહ્મચારી સર્વે રસોઈ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરમાં પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને સ્નાન કર્યું. શરીરને લૂઈને વસ્ત્ર પેરીને બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવે ને બેસે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી સંતને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ગંગામા થાળ લેવરાવી આવ્યાં. તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણદેવનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને (રામનવમી પર) જે દેશદેશના હરિજન આવવા માંડ્યા, તે ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને ભંડારીને આપીને હાથ ધોવરાવ્યા. તે પછી રસોઈવાળા હરિજને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને શાલ ઓઢાડીને પગે લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે નેકી પોકારી અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. અને હરિજન ફૂલના હાર મહારાજને પહેરાવે. ને મહારાજ સંતને આપતા જાય. અને ગોમતી ખોદાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લઈને જવાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરમાં પધાર્યા. પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને સંઘ આવવા માંડ્યા, ને ફૂલના હાર પહેરાવીને બેસે ને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “સર્વે હરિજન ઉતારા જાળવજો, ગંઠીછોડા આવ્યા છે.”

એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘડીક બિરાજ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા તે ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગી બેસે. અને ગોમતીની મૃતિકા મંદિરમાં લેવાય. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ઉતારે પધાર્યા. ભગુજીએ ચરણ ધોયાં. ને અયોધ્યાપ્રસાદજી ફરાળ લાવ્યા, તે જમીને ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને ઘડીક સુખાળા થયા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં આવી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન તે ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને ઉચ્છવિયા ઉચ્છવ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉચ્છવિયાની

વચ્ચે આવીને ઊભા. પછી ઉચ્છવિયા ને બેય મંડળીઓ ગાતી ગાતી મહારાજ પાસે આવી. ને મહારાજે બેય મંડળીઓવાળાને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી બંગલે પધાર્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડી પહેરીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ જલેબી આદિ જે જમ્યાની જણસ, તેનાં નામ લઈને તાણ કરીને પીરસતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, રાઈતાં, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાલ્યા.

✲ વડતાલમાં દશ અવતારોની મૂર્તિઓ પધરાવી :

તે સમે ગામ મછિયાવમાં બાપુભાઈએ દેહ મૂક્યો ને કારજ થઈ રહ્યું. પછી પકવાનનાં ગાડાં ભરીને સામાન ને બીજા રૂપિયા મોકલાવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “કાલ એમની રસોઈ કરજો.” એમ કહીને બંગલે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિર આગળ ગાદીતકિયા નંખાવીને બિરાજ્યા. અને દસ અવતારની મૂર્તિઓ પણ તૈયાર થઈ. તેને જોઈને રાજી થયા. અને ગોપાળાનંદસ્વામી ને નિત્યાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “મૂર્તિઓ પધરાવીએ, તે સામાન મંગાવો ને વેદિકા કરાવો, ને વેદિયા બ્રાહ્મણને બોલાવો.” ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, “ઉમરેઠના ભણેલા બ્રાહ્મણ આવ્યા છે.”

પછી મહારાજે તેમને બોલાવીને કહ્યું. ત્યારે તેમણે વેદિકા કરાવી ને આડી વળીઓ બંધાવી, ને કેળના સ્થંભ રોપાવ્યા, ને શેરડીના સાંઠાનાં તોરણ બંધાવ્યાં. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી ફૂલના હાર આપીને મહારાજ બંગલે

પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને થાળ આવ્યો, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ઘડીક વાત કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં હોમ થાય છે, ત્યાં ખુરસી પર બિરાજ્યા. ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "મૂર્તિઓ ઉપાડો." પછી વેદિયા બ્રાહ્મણ વેદ ઉચ્ચારણ કરી રહ્યા છે, ને મૂર્તિઓ ઉપાડી ને મંદિરમાં સ્થાપન કરી. ને વસ્ત્ર ઘરેણાં પહેરાવ્યાં. અને આરતી ઉતારીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી હરિજન ફૂલના હાર ને ભેટ મેલવા લાગ્યા. પછી દરવાજે ગણપતિ ને હનુમાનજીનું સ્થાપન કર્યું. પછી લક્ષ્મીનારાયણ દેવની આગળ થાળ આવ્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોયા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન તે ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. અને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, "બોલો અષ્ટક." પછી સામસામા બોલવા માંડ્યા. પછી સંતને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને લક્ષ્મીનારાયણની આરતીમાં પધાર્યા. અને દસ અવતારની મૂર્તિઓનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ફૂલના હાર પહેરાવે. ને હરિભક્ત સાબદા થઈને ફૂલના હાર પહેરાવીને રજા માગે ને ચાલે.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતને પીરસવા પધાર્યા. તે પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળપાન કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફૂલના હાર કંઠને વિશે શોભી રહ્યા છે, ને સોનાના ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે.

☼ વડતાલથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

અને કાઠીના અસવાર ને પાળા તે સર્વે તૈયાર થઈને આવ્યા. ને સંત પ્રત્યે મહારાજ બોલ્યા જે, "સંતના મંડળને જેને જ્યાં આજ્ઞા કરી હોય તે ત્યાં જાજો. અને ગોપાળાનંદસ્વામી, તમે મંડળ લઈને વડોદરા જાજો." એમ આજ્ઞા કરીને ચાલ્યા ને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા સિંજીવાડે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને તળાવથી દક્ષણાદિ કોરે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સર્વે સંઘ રાત્રિએ આવ્યો. ને જગરૂપ બારોટ રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગલિયાણે** આવ્યા. નદીના કાંઠે ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને બિરાજ્યા. પછી સ્નાન કરીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને સાબરગંગા થાળ લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને કાઠી ને પાળા સંઘ સર્વેને જમાડીને હાથ ધોવરાવીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કમિયાળે** આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **અણિયાળી** આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **પૂજા**

શેઠના ફળિયામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સર્વે સંઘ તળાવ ઉપર ઊતર્યો. અને જ્યાં સ્નાન કરે છે પૂજા કરે છે, ત્યાં તો મહારાજે સુખડી મોકલાવી. ને થાળ જમીને કાઠી પાળાને જમાડીને ઘોડીએ અસવાર થયા. તળાવના કાંઠે આવીને ઊભા. અને બોલ્યા જે, "સંઘ સર્વે ટીમણ કરી રહ્યા ?" ત્યારે કહે, "હા મહારાજ."

પછી ચાલ્યા તે **સુંદરિયાણા** આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને **વનાશા**ના ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને હિરા શેઠે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, ને સર્વને પાછા વાળ્યા. અને જે ઘોડી ઉપાડી તે છોગલું શોભી રહ્યું છે.

અને ગામ **બગડ**ના હરિજનને દર્શન દઈને **સારંગપુર** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને વાઘા ખાચરે નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળિયા**ના હરિજનને દર્શન દઈને રાધાવાવે આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને પાળાનો હાથ ઝાલીને વાવમાં નાહ્યા. શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે. અને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને ઉચ્છવ કરી રહ્યા છે; એવી રીતે દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે

બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને પાંચુબાઈ ને રામબાઈ તે સીતારામજી પાસે થાળ લેવડાવી લાવ્યાં. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'જૂનાગઢથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા, શ્રીવડતાલે રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો ને દસ અવતારની મૂર્તિ પધરાવી ને વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા' એ નામે સોમો વિશ્રામ ॥૧૦૦॥

વિશ્રામ - ૧૦૧

ડુંગરપુર મૂર્તિઓ લેવા સંતોને મોકલ્યા, ગઢડામાં મંદિરના પાયા નંખાવ્યા ને લીલા કરી

❋ ડુંગરપુર મૂર્તિઓ લેવા સંતો-પાર્ષદોને મોકલ્યા :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને બેય વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત ને હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજે અયોધ્યાપ્રસાદજી અને રઘુવીરજીને બોલાવીને કહ્યું જે, "ડુંગરપુર મૂર્તિઓ લેવા સારુ સાધુ અને પાળાને મોકલાવો. અને મૂળીમાં રાધાકૃષ્ણની મૂર્તિ ને અમારી મૂર્તિ પધરાવશું. અને ગઢડામાં ગોપીનાથ ને અમારી મૂર્તિ ને ધર્મભક્તિ, તે મંદિર કરીને પધરાવશું."

પછી આઠ પાળા ને દસ સાધુને ઊભા કરીને છાતીમાં ચરણ આપીને બોલ્યા જે, "જેમ નિર્ગુણાનંદસ્વામી ને વૈષ્ણવાનંદસ્વામી કહે

તેમ સર્વે કરજો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચાલનારા સાધુ-પાળાને તેડાવીને જમાડ્યા. અને રૂપિયાની હૂંડી કરાવી આપી, ને બોલ્યા જે, “માર્ગમાં બીક બહુ લાગે છે, તે વળાવિયા લેતા જાજો. અને ડુંગરપુર જો મૂર્તિઓ ન મળે તો ઋષભદેવ જાજો. ખરચ સામું જોશો નહીં.” એમ કહીને રજા આપીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને એક ખેસ પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી થાળ આવ્યો, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથા રખાવીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “કરો પ્રશ્નોત્તર.” ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો, ને તેનો ઉત્તર મહારાજે કર્યો, ને બોલ્યા જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સ્વામી કહે, “જરાય શંકા નથી.”

પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ-પગ ધોવરાવીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે શતાનંદમુનિ સત્સંગિજીવનનું પુસ્તક લઈને આવ્યા ને કથા કરી. અને જે પૂછવાનું હતું, તે પૂછીને ગયા. ને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવીને સ્નાન કરીને ચાખડી ઉપર ઊભા રહીને શરીર લૂઈને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને રૂપાની સળીએ કરીને દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❋ જૂનાગઢથી બ્રહ્માનંદસ્વામી ગઢડે આવ્યા :

અને જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ગામ જૂનેગઢથી બ્રહ્માનંદસ્વામી ને સંત ને પાળા તેમણે આવીને દંડવત કર્યા. મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. ને સ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા. ને સ્વામીએ સર્વના નારાયણ કહ્યા. મહારાજે બાઈઓ પાસે રસોઈ કરાવી. ને સ્વામીએ મંદિર સંબંધી વાત કરી. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી ભેળા જે સંત ને પાળા આવ્યા છે, તેમને જમવા બોલાવો." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ સ્વામીને આપ્યો.

પછી પલવટ વાળીને પંક્તિમાં શીરો પીરસવા લાગ્યા. અને શાક ને પાપડ ને અથાણાં તે બ્રહ્મચારી પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બીજા સંત ને પાળા જમીને ઉતારે ગયા. અને મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામી આગળ વાત કરી જે, "અમે તો ડુંગરપુર સંતો અને પાળાને મૂર્તિઓ લેવા મોકલ્યા છે. અને ગઢડામાં શિખરબંધ મંદિરના પાયા નંખાવીને કામ ચાલતું કરીએ. ને તમે મૂળીમાં જઈને શિખરબંધ મંદિર કરાવો." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "એક માસ કેડે જઈશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી સ્વામી ઉતારે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❋ બોટાદ પ્રેમી માતરા ધાધલને ઘરે થાળ જમ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને બિરાજ્યા. તે સમે બોટાદથી માતરો ધાધલ આવીને પગે લાગીને

બોલ્યા જે, "સંતમંડળે સહિત બોટાદ પધારો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સંતમંડળને લઈ જાઓ." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "વર વિના જાન ન શોભે." ત્યારે મહારાજ કહે, "એક રાત રહીશું." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામી ને સુરા ખાચર બેય જણ ગાડામાં બેઠા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને રૂડિયો કીર્તન બોલ્યા જે, "મોરલીવાળા રે મીઠી મોરલી બજાવ." ત્યારે મહારાજ ઘોડી પાસે લાવ્યા. ત્યારે બીજાં પદ બોલ્યાં જે, "તમે નાના જીવન કુંવર નંદના, ને બીજાં જે, "કીધેલ ઘેલી રે માવે મુને, મંત્ર ભણીને રે કીધેલ ઘેલી."

પછી મહારાજ કહે, "તમે ધીરે ધીરે આવજો." એમ કહીને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે દાહા ખાચરના દરબારમાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભગા દોશી આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો, તે જમવા પધાર્યા. ને માતરે ધાધલે ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને ઓસરીથી હેઠે બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "જેટલા રાત્રિએ કીર્તન ન બોલ્યા હોય, તે સર્વે હમણાં બોલો. અને અમારો ઢોલિયો ઓસરીથી હેઠો લ્યો." પછી ઢોલિયો હેઠો લેવડાવીને મહારાજ બિરાજ્યા ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને રૂડિયો બેય (કીર્તન) બોલવા માંડ્યા.

ત્યારે માતરો ધાધલ કહે, "રસોઈયાને રસોઈ કરવા મોકલો." પછી રસોઈયા ગયા ને રસોઈ કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે અંગૂઠા પાસની આંગળીએ કરીને મને બોલાવીને કહ્યું જે, "વ્યવહારમાં ગરીબ છે તે કંસાર કરજો." ત્યારે રસોઈયાને મેં સંભળાવ્યું. ત્યારે તે કહે જે, "અમારે પણ એ જ રસોઈનો વિચાર છે."

પછી માતરા ધાધલ બોલાવવા આવ્યા ને કહ્યું જે, "થાળ થયો છે, તે ના'વા ઊઠો." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલના અમે તો નાહીએ છીએ. માતરા ! તમે નાઓ." ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "નાહીને જમીને થાળ આલો તો તો ખબરદાર થઈયે." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે જ આળસનારા થયા." પછી મંદમંદ હસતા થકા ઊભા થયા ને પછેડીનો છેડો ચરણારવિંદમાં ભરાણો ત્યારે મેં કાઢ્યો. ને મહારાજે હસ્તકમળ મારા મસ્તક ઉપર મેલ્યા, ને ઢોલિયેથી ઊતરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચઢીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા.

તે સમયે અમરસિંહ કંસારે ડંકો લઈને મહારાજના હાથમાં આપ્યો. ત્યારે મહારાજ કહે, "શીરો પીરસવો હોય તો આ ડંકો ઠીક." ત્યારે તે બોલ્યો જે, "ડંકો ગઢડે લેવરાવી જાઓ." પછી મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને ભંડારીને પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મોનો પંડ્યો બોલ્યો જે, "કાલ રહો તો મોતૈયા લાડુની રસોઈ આપું." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે રસોઈ જમવા નથી આવ્યા, અમે તો માતરા ધાધલના પ્રેમ ઉપર આવ્યા છીએ."

એમ કહીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગઢડે દાદા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કર્યું. તે સમયે શુકમુનિ સત્સંગિજીવનમાં પૂછવા આવ્યા, તેનો ઉત્તર આપીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી અધ્યાય પૂરો થયો, ત્યારે રખાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા તે પહેરાવ્યા.

❊ માંડવધાર ગોવા પટેલના ઘરે થાળ :

પછી ગામ માંડવધારમાં મરકી આવી, તે સચ્ચિદાનંદસ્વામીને મોકલીને કઢાવી. તે 'બળું છું...' એમ કહીને નાઠી. પછી સૂતક કાઢ્યા. પછી માંડવધારના ગોવો પટેલ આદિ હરિજન મહારાજને કહે, "સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તેમણે સહિત રસોઈ જમવા પધારો." તે સમયે મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા હતા. અને એમ કહ્યું જે, "રસોઈયા સંત ગાડામાં વાસણ મેલાવીને જાઓ." એમ કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત **માંડવધાર** પધાર્યા. અને **ગોવા પટેલ**ના ફળિયામાં ઘોડાં બંધાવ્યાં. મહારાજ સંતની ધર્મશાળામાં ઊતર્યા. ને લીમડી હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. જોગેશ્વરાનંદસ્વામીએ થાળ કરાવ્યો, તે જમવા પધાર્યા. હિરા પટેલે ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ઉગમણી આથમણી પંક્તિ થઈ. મહારાજ તાણ કરીને ચાર ચાર લાડુ આપતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં ને ભજિયાં તે સંત પીરસે.

પછી મહારાજ કહે, "જમો." પછી મહારાજ સન્મુખ જોતા જાય ને ગ્રાસે ગ્રાસે 'સ્વામિનારાયણ' એવું નામ ઉચ્ચારણ કરતા જાય. અને મારી પાસે લીલા મરચાં હતાં, તે પંક્તિમાં પીરસું. ત્યારે મહારાજ કહે, "તુકારામ પાળાને મરચાં દઈ આવો." પછી તાણ કરીને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને ગોવા પટેલને ઘેર જઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગોવા પટેલે કંકુનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને રૂપિયા ભેટ મેલ્યા ને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ હિરા પટેલને ઘેર પધાર્યા. અને પટેલે પૂજા કરીને છાતીમાં ચરણ લીધાં ને ભેટ મેલી. અને મહારાજે ફૂલના હાર સત્સંગીને આપીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગઢડે** પધાર્યા. અને અક્ષરઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. જળપાન કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. અને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

✲ ગઢડામાં ગોપીનાથજીના મંદિરનું ચાલતું ધમધોકાર કામ :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને પાળા તેમને બોલાવીને કહ્યું જે, "દક્ષણાદિ બારના ઓરડાનાં નળિયાં ઉતારો, ને એ ઠેકાણે મંદિર કરાવીને ગોપીનાથ પધરાવશું." પછી સંત, પાળા, હરિજન ને બ્રહ્મચારી કામમાં વળગી પડ્યા. ને નળિયાં, વળીઓ, મોભ તેને ઉતારીને, પાવડા ને કોદાળી મંગાવીને સંત અને પાળાને અપાવીને મહારાજ બેઠા. અને સારંગપુર, કારિયાણી ને ગઢાળીથી સંતનાં મંડળ તેડાવ્યાં.

પછી લાડુબાઈના ઓરડાની ઓસરીએ નાહીને ચરણ ધોવરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને બોલાવીને થાળ જમવા બેસાડ્યા. અને બોલ્યા જે, "મંદિરના પાયા આંકીને ખોદાવો." ત્યારે સ્વામી કહે, "રાત્રિએ ધ્રુવ તારાને જોઈને(ઉત્તર દિશા નક્કી કરી) આંકીને ખોદાવશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "એક ઉગમણી ને આથમણી ખીલીઓ ખોડીને દોરી બાંધી આવો." પછી સ્વામી કહે, "ઠીક." પછી બીજા સંત ને પાળા તે ઘેલામાંથી પાણા લાવવા માંડ્યા ને કારખાનું ચાલ્યું. મહારાજ આઠ પહોર કથા પણ ઓરડાની ઓસરીએ વંચાવે ને થાળ પણ ત્યાં જ જમે. અને મંદિરનું

કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. અને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે રાત-દિવસ કામમાં મંડ્યા.

નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ અડધી રાતે ધ્રુવ તારો સાધીને ખાતમુહૂર્ત કર્યું. અને મહારાજ કહે, “મંદિર ને મંડપના સળંગ પાયા પાણીછટ(તળના પાણી સુધી) ખોદીને પૂરવા છે.” પછી ઘેલામાંથી પાણાનાં ગાડાં સંત ને પાળા તાણી લાવે, ને મહારાજ ફૂલના હાર બોલાવીને આલે. અને પાણીછટ પાયા ખોદ્યા. મહારાજ પાસે આવીને ઊભા ને પાયા પૂરવા લાગ્યા. અને ગારો, પાણા ને પાણી નાખવા માંડ્યું. અને મહારાજને કહે, “તમે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજો.” પછી વીસ-પચ્ચીસ સાધુ માંય ઊતરીને પાણા ઠેરાવે. પછી નાના પાણા માંય નાખે ને ધૂળ ને પાણી નાખે.

ગામ માંડવધારની આથમણી કોરે પાણાની ખાણ, ત્યાં સંત ને પાળાને પાણા ખોદવા મોકલ્યા. તે ‘રસોઈ માંડવધારમાં થાય’ એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપીને મોકલ્યા. અને ગાડાં ચાલતાં કરાવ્યાં, ને પાણાનાં બેલાં આવવા માંડ્યાં. અને ગામ રાજકોટના કડિયા જીવો ને ઉકો તે બેને તેડાવ્યા. તે આવીને પગે લાગ્યા. ને જે કારખાનું ચાલવા માંડ્યું, ને ચૂનાની ભઠ્ઠીઓ પણ થતી જાય, ને સાધુ ને પાળા તે પાણા ખોદે. અને મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે ભણનારા સંતને લઈને ઘોડીએ ચઢીને પાણાખાણે જાઓ ને ખોદેલા પથ્થર બહાર કાઢી આપજો.” ત્યારે સ્વામી કહે, “ખાણેથી પાણાના ખોદનારા સંત બોલાવશે ત્યારે જઈશું.”

મંદિરમાં દીવીઓ કરાવી. ને કારખાનું મહારાજ ચલાવે, ને નિત્યે ખાણેથી ચાર ગાડાં પાણાનાં આવવા માંડ્યાં. મહારાજ કહે, “ભાડે ગાડાં જોડાવો.” પછી ગામ ને પરગામના સત્સંગી જોડાવા માંડ્યા. અને જેને ગાડું ને બળદ હોય તે તો ગાડાં લઈને આવ્યા, ને ભાડાનો અડધો

રૂપિયો ને બે ફેરા લાવે તો રૂપિયો લે. પછી ગામનાં મનુષ્યો મંડ્યાં, તે નિત્ય રૂપિયો કમાય. ને ભણનારા સંત ને બ્રહ્માનંદસ્વામી ઘોડીએ ચડીને ખાણે આવે, ને બહાર પથ્થર કાઢીને પાછા આવે. મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજતા હોય, તે સમે પ્રેમાનંદસ્વામી અમારી ભેળા હોય. તે તુરઈ વગાડે ત્યારે મહારાજની દૃષ્ટિ બીજે હોય તોય અમારા સામું જોવે અને કહે જે, “બેસો.” અને કારખાનાં ત્રણ ઠેકાણે ચાલે. એક તો ઘેલામાંથી બહાર પથરા કાઢે, એક મંદિરમાં ચાલે ને એક ખાણે ચાલે. અને મહારાજ કારખાનાવાળા સંત ને પાળાને ક્યારેક તો થાળ આપે, ને ક્યારેક છાતીમાં ચરણ આપે.

✲ બ્રહ્માનંદસ્વામી મૂળી મંદિરનો લેખ કરાવી લાવ્યા :

એક દિવસ મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે મૂળી જાવ ને મંદિરનો લેખ કરાવી આવો.” પછી આત્માનંદસ્વામી ને પ્રેમાનંદસ્વામી ને બીજા સંત તેમને સાથે લઈને બ્રહ્માનંદસ્વામી મૂળીએ ગયા ને દરબારમાં ઊતર્યા. અને સર્વે ગવૈયા સંત ભેગા ને કથા વાર્તા થાય. પછી કેશુભાઈ કહે, “મહારાજે મને વચન દીધેલ છે જે, ‘તમારા ગામમાં મંદિર કરાવીને રાધાકૃષ્ણની ને અમારી મૂર્તિ પધરાવશું.” ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, “જાયગા દેખાડો ને લેખ કરી આપો.” પછી ડાયરો બધોય ચાલ્યો ને ગામથી ઉત્તર જાયગા દેખાડી. પછી તેનો લેખ કરાવ્યો, ને વાડી દેખાડીને લેખ કરી આપ્યો. અને કહ્યું જે, “મંદિર આદરો તે દિવસ પરગણાનાં ગાડાં જોડાવીને પથરા મંગાવી દેશું.” પછી મીઠાઈ વહેંચી.

સ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા. તે સમે મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજેલા. ને આવીને દંડવત કર્યા. મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા ને ખબર પૂછ્યા ને લેખ વંચાવ્યો. અને મહારાજ બોલ્યા જે, “અમે પગકેડીએ થઈને લીંબડાની ડાળખી ઝાલીને ઊભા

હતા, ને ચારેય કોર કૂવા હતા તે ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "એ જ જાયગા." પછી મહારાજ કહે, "અમે વાવે ગયા ને વસ્ત્ર ઉતારીને વાવમાં નાહ્યા. પછી વસ્ત્ર પહેરીને ગામમાં થાળ જમવા ગયા." એટલી વાત કરીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો.

એક સમે મહારાજ બિરાજે છે ને બ્રહ્માનંદસ્વામી કીર્તન બોલ્યા જે, "હવે નહીં મેલું નંદજીની ડેલી રે, માવે મને મંત્ર ભણીને રે કીધેલ ઘેલી." ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી, તમારે હવે આ ડેલી ન મેલવી." ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "નંદજી ડેલી ન મેલાવે તો ડેલીએ રહીને તમારા ગુણ ગાવા છે."

❊ આખી રાત રાસ લેનારા સંતો પર શ્રીહરિનો રાજીપો :

અને એક દિવસ ભણનારા સંત ને ગવૈયા સંતને ગાવાના વાદ પડ્યા. તે પ્રેમાનંદસ્વામી ઝાંઝ ને મૃદંગ લઈને ગાવા લાગ્યા, ને ભણનારા સંત ફરીને ગાવા લાગ્યા. તે ગાતાં ગાતાં સવાર થઈ ગયું. ત્યારે મહારાજ જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં અમે ગાતા'તા ત્યાં આવીને ઊભા. અને ડેલીના પગથિયા ઉપર આવીને બોલ્યા જે, "રાતે ફર્યા હોય તેને આવો મળીએ." પછી મળ્યા ને બોલ્યા જે, "ફર્યા ન હોય તે મળવા ન આવજો." પછી ગવૈયા મળ્યા. ને બ્રહ્માનંદસ્વામી મળવા આવ્યા ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે ક્યાં ફરીને ગાયા છો ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "આખી રાત ફર્યો છું, ને મારાં કીર્તન ફરીને બોલ્યો છું." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો મળીએ." પછી મુક્તાનંદસ્વામી અને પ્રેમાનંદસ્વામીને ફરીને મળ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. અને અમે સર્વે ગવૈયા ના'વા ગયા.

❊ પ્રસાદાનંદસ્વામી પર શ્રીહરિનો રાજીપો :

અને એક દિવસ મારે કૌમુદી પૂરી થઈ ને મહારાજને (પૂજા કરવાનું) પૂછ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "મધ્યાહ્ન કેડે આવો." પછી મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને શતાનંદમુનિ પાસે જઈને ચાકળા પર બિરાજ્યા. તે સમયે સાંજ પડી ને હું નદીએ ના'વા ગયો. અને મહારાજ નદીએ ના'વા બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "પ્રસાદાનંદસ્વામીને બોલાવો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "આવશે ત્યારે પૂજા કરશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "હમણાં આવશે."

ત્યારે પૂજાનો સામાન લઈને (હું) આવ્યો. અને મહારાજ બાજોઠ ઉપર ઉત્તર મુખારવિંદે બિરાજ્યા ને પૂજા કરવા માંડી. ત્યારે મહારાજ કહે, "શરીરે કર." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી પૂજા કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે કેમ કરો છો ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મેં પણ ભણાવ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "આત્માનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી નખશિખાપર્યંત પૂજા કરી. અને મહારાજ કેડે હાથ દઈને ઊભા ને બોલ્યા જે, "લાવ રૂમાલ, ચંદન લૂઈ આપું."

પછી રૂમાલ આપ્યો, તે ચંદન લૂઈને આપ્યો. પછી શરીર ચોળીને નવરાવ્યા. પછી નાહીને શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂઈને ખેસ પહેરીને પછેડી ઓઢી. અને મસ્તકે શ્વેત પાઘ બાંધી. અને ફૂલના હાર ને તોરા ને બાજુબંધ ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. અને મોજડી પહેરીને ફૂલના હાર મને આપીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા.

❊ કાઠીઓ માટે વડતાલથી કેરીઓ મંગાવી :

એક દિવસ કાઠી મહારાજ પાસે આવીને પગે લાગીને બેઠા ને બોલ્યા જે, “ગુજરાતમાં કેરીઓ આવી છે, ને ઘોડાને પણ રાતબ(ગોળ, ચંદી વગેરે પૌષ્ટિક ખોરાક) ખવરાવીને તૈયાર કર્યા છે. તે એક રાત ભાલમાં રહેશું ને બીજી રાત્રિએ વડતાલ જાશું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “તમારે કેરીઓ જોઈએ કે ગુજરાતમાં જાવું છે ?” ત્યારે સુરા ખાચર બોલ્યા જે, “ગુજરાતમાં જાતાં ઘોડાં પાણી વિના મરી જાય ને અમારે તો કેરીઓ જોઈએ.”

ત્યારે મહારાજે શુકમુનિ પાસે કાગળ લખાવીને બે પાળાને વડતાલે મોકલ્યા જે, “ધર્માદાની કેરીઓ, નહીં તો વેચાતી લઈને ચોકિયાં ગાડાં(ચાર બળદ જોડેલ ગાડાં) લઈને મોકલજો.” એમ કાગળ આનંદસ્વામી ઉપર લખાવીને મોકલ્યો. અને કાઠીને કહ્યું જે, “તમે હમણાં ઘેર જાઓ ને કેરીઓ આવશે ત્યારે બોલાવશું.” એમ કહીને મંદિરનું કામ ચાલે ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મશાલો થઈ ને કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. પછી રખાવીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતરાવીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ભાવસાર સર્વે ભેગા થઈને ચૂનો ખાંડવા આવ્યા. તે ‘સ્વામિનારાયણ’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય ને સાંબેલાએ કરીને ખાંડતા જાય. પછી મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં કડિયા કામ કરે છે, ત્યાં ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મશાલ આવી ને જે મંડપ ખોદવા માંડ્યા, તે રાત પહોર ગઈ ત્યારે કામના કરનારાને ફૂલના હાર આપીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિએ સર્વેને કેરીનો રસ ખૂબ પીરસ્યો :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. અને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. કેરીઓનાં ગાડાં પાળા લઈને આવ્યા. અને મહારાજ કહે, "બોલાવો ભણનારા સંતને." પછી આવીને કેરીઓ ઉતારવા માંડી. ને અક્ષરઓરડી પાસે ઓરડો તેની ઓસરીમાં કેરીઓ નંખાવી. અને બોલ્યા જે, "સવારે અયોધ્યાવાસીની રસોઈ છે. તે કઠણ કેરીઓ એક કોરે કરીને દબાવી મેલો, ને જે નરમ હોય તેને વાહરવી રાખો." એમ કહીને બિરાજ્યા. પછી નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ પાંચ કેરી લઈને જળે કરીને હાથ ધોઈને મહારાજને ચૂસવા આપી. પછી પ્રસાદી સર્વને વહેંચી આપી. પછી સર્વે ઉતારે આવ્યા. ને રસ કાઢવા ત્રણ માંચીઓ કરી. અને મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. અને ભણનારા સંત પૂજા કરીને મહારાજને પગે લાગીને રસ કાઢવા માંડ્યા. તે માંચીએ લૂગડાં બાંધી(બાંધ્યા.) ને પછી મહારાજ કહે, "છાશ કરવાની ગોળીઓ લાવો." પછી રસ કાઢીને ગોળીઓમાં ભરીએ. તે જેમ મહારાજે લોયામાં રંગાડામાં શાક કરીને ગોળીઓમાં ભર્યું હતું, તેમ અમે પણ રસ ભરવા માંડ્યો. પછી થાળ થયો, તે કથા રખાવી, ને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને જમવા બિરાજ્યા. તે જ્યાં મહારાજે એક દંડવત રોજના કરતાં અધિક કર્યો ત્યારે શુકમુનિએ પૂછ્યું, ને તેનો ઉત્તર આપ્યો, એ ઠેકાણે ઉત્તરાદે મુખારવિંદે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને રસ વખાણતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "તમારી ધર્મશાળામાં પંક્તિ કરો."

તે જ્યાં હમણાં મંદિરમાં પેસતાં જમણા હાથ પર મેડી છે, ત્યાં અમારી ધર્મશાળા હતી. પછી માંચીઓ ઉપર રસની ભરેલી ગોળીઓ મેલીને સામાન સર્વે ધર્મશાળામાં લઈ ગયા. મહારાજને જમવાનો રૂપાનો કટોરો નિત્યાનંદસ્વામી લાવ્યા ને પંક્તિ થઈ. અને મહારાજ આવીને ઊભા ને કેળનાં પત્રાવળાં નંખાવ્યાં. અને પલવટ વાળીને કટોરો ભરી ભરીને રસ પીરસ્યો. પછી સાકર પીરસી, ને પછી ઘીની વટલોઈ લીધી ને પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રોટલી ને વડાં ને ભજિયાં ને રસની કઢી(ફજેતો) તે બ્રહ્મચારી ને બે ભાઈ આચાર્ય ને સંત તે પીરસે. મહારાજે ચાર વાર પંક્તિમાં પીરસીને હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, સામાન વધ્યો છે, તે બાઈઓમાં જમવા પહોંચાડો." પછી જે કાઠીઓને તેડાવ્યા હતા, તે આવવા માંડ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, "બ્રહ્મચારી, એમને જમાડો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. તે સમયે ધોલેરાના પૂંજાજી કહે, "મારી રસોઈ." અને દાદા ખાચર કહે, "મારી રસોઈ." એમ મુક્તાનંદસ્વામી પાસે કહ્યું. ત્યારે સ્વામી કહે, "મહારાજને કહો." પછી મહારાજ કહે, "પૂંજાજીની રસોઈ કરવા દો." પછી સામાન બાઈઓ પાસે કરાવવા માંડ્યો. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવી ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને હાથમાં રૂમાલ લઈને મંદિરના કારખાના પાસે આવીને ખુરસી પર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મશાલો આવી. ને ભણનારા સંત ને પાળા કારખાનામાં મંડ્યા. પછી મહારાજ કહે, "રાખો." તેમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ડુંગરપુર મૂર્તિઓ લેવા સંતોને મોકલ્યા, ગઢડામાં લીલા કરી ને ગઢડામાં ગોપીનાથના મંદિરના પાયા નંખાવ્યા' એ નામે એકસો ને એકમો વિશ્રામ ॥૧૦૧॥

વિશ્રામ - ૧૦૨

ગઢપુરમાં મંદિરનું કામ કરાવ્યું, જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કર્યો ને ધોરાજીની ધાબળીઓ કઢાવી

❊ શ્રીહરિ રોજ રસ જમાડે ને સંતો-ભક્તો મંદિરનું કામ કરે :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવીને સ્નાન કરીને શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને કેરીનો રસ પણ કાઢી રહ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને પલવટ વાળીને રૂપાનો કટોરો લઈને રસ પીરસ્યો. પછી સાકર ને ઘી પીરસીને કહે, "જમો." અને મહારાજની કેડે શાક, રોટલી, પાપડ, અથાણાં, રાઈતાં ને અમરતો(કેરીના ગોટલાં-છોતરાં છાશમાં ધોઈને કરેલી કઢી-ફજેતો) તે સંત પીરસે. પછી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. અને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "દાદા ખાચરના દરબારમાં ને દેહા ખાચરના દરબારમાં કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." એમ કહીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. એવી રીતે દાદા ખાચરની રસોઈ ને લાડુબાઈ, જીવુબાઈ ને અમૂલાબાઈ તેમની રસોઈ થઈ. તે પછી મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "ગામ ને પરગામના જે હરિજન તે સર્વેને પાંચ પાંચ કેરીઓ

આપો.” પછી આપી રહ્યા ત્યારે સુરા ખાચર કહે, “મારે કેરીઓની રસોઈ દેવી છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “વેચાવા આવે ત્યારે દેજો.” એમ કહીને જળપાન કરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભાવસાર ચૂનો ખાંડવા લાગ્યા ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી ચૂનો ખાંડી રહ્યા તેમને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને બજારમાં કેરીઓનું ગાડું વેચાવવા આવ્યું, તે સુરા ખાચરે એમ ને એમ રાખ્યું. અને રસોઈનો સામાન બાઈઓ કરવા લાગ્યાં. અને મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને સંત પણ કેરીઓ ઘોળીને રસ કાઢતા જાય ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી કથા રખાવીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે ગુજરાતની કેરીઓનો રસ જમ્યા છો, ને હવે વરતેજના વનની કેરીનો રસ જમો, શેમાં મીઠાશ છે ?” ત્યારે સ્વામીને કટોરામાં રસ આપ્યો. તે જમ્યા ને બોલ્યા જે, “ગુજરાતની કેરીનો રસ જમ્યા કેડે જરાક મોળાશ જણાય છે, ને આ ગોલવાડની કેરીનો રસ જમ્યા પછી મોળો નથી જણાતો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમને પણ એમ જણાય છે.”

પછી ચાખડીએ ચડીને સંતની ધર્મશાળામાં આવ્યા ને પલવટ વાળીને રૂપાનો કટોરો ભરીને રસ પીરસવા માંડ્યો. પછી ઘી ને સાકર પીરસીને કહે જે, “જમો.” એમ કહીને ફરીને તાણ કરીને પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે રોટલી ને શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં ને રાઈતાં ને અમરતો તે સંત પીરસે. પછી ભંડારીને પીરસીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. અને સુરા ખાચર કહે, “બાઈઓ કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં.”

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "સર્વે બાઈઓ ને ભાઈઓ કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." પછી જલપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. ગામના સત્સંગીએ સુરા ખાચરને કહ્યું જે, "કેરીઓ વધી છે, તે અમને આપો અમારે રસોઈ આપવી છે." ત્યારે સુરા ખાચર કહે, "મારી કેરી ને રસોઈનો સામાન તમારો." ત્યારે હરજી ઠક્કર ને તેજો ઠક્કર તેમણે મહારાજને કહ્યું, ત્યારે મહારાજે સુરા ખાચરને કહ્યું જે, "કેરીઓ વેચાતી આપો." ત્યારે સુરા ખાચર કહે, "કેરીઓ વેચાતી આપવા નથી લીધી, સંતને જમાડવા લીધી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઠીક."

પછી કથા રખાવીને જળના કોગળા કરીને સ્નાન કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને મંદિરના કારખાના પાસે ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. અને પાયામાં નદીના કાળા પાણા ને મૃતિકા નાખીએ ને પાણી રેડીએ. અને ચણનારા સંત ચણતા જાય ને પડખે ખોદનારા ખોદતા જાય. પછી વાડીવાળા પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો આવી. સંત, પાળા ને હરિભક્ત કામ કરવા મંડ્યા. ને મહારાજ ખોદનારા સંત પાસે ખુરશી ઉપર બિરાજ્યા. ને મશાલનું અજવાળું પડે. પછી રાત પહોર ગઈ ત્યારે કારખાનું બંધ કરાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને સંત આવીને પગે લાગીને રસ કાઢવા લાગ્યા, ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને ગામના સત્સંગી પણ બેઠા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "જેનો રસોઈમાં ભાગ હોય તે જમવા બેસો." પછી રસોઈનો

સામાન ને રસની ભરેલી ગોળીઓ તે જ્યાં પંક્તિ થઈ હતી, ત્યાં લઈને આવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને મહારાજ પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને રૂપાનો કટોરો લઈને પીરસવા લાગ્યા. પછી ઘી ને સાકર પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી મહારાજની કેડે રોટલી ને શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાયતાં ને અમરતો ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બોલ્યા જે, "ગામના સત્સંગી ભાઈ ને બાઈઓ તેમને પાંચ પાંચ કેરીઓ આપજો." પછી ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ઊઠો, કામ કરવું છે." ત્યારે અડધા ઊઠ્યા ને અડધા ન ઊઠ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "અડધા કેમ ન ઊઠ્યા ?" ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "માળા ફેરવતા હશે." ત્યારે મહારાજ કહે, **"જે કામ કરવા ગયા તે માળા ફેરવે છે, ને આ બેઠા છે તે કામ કરે છે."** ત્યારે સર્વે ઊઠ્યા.

એક સમયે મહારાજ સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સભામાં મુનિમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને સંન્યાસી ને હરિભક્ત સર્વે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને સભા સામું જોઈને મહારાજ બોલ્યા જે, **"રાજ્ય મળે, ધન મળે ને નાના પ્રકારના વૈભવ મળે, પણ કલ્યાણની જ મૂર્તિઓ એવા આ સંત મળવા બહુ દુર્લભ છે. તે અત્યંત સુકૃત કર્યાં હોય ત્યારે એવાનો સમાગમ મળે ને ભગવાનના ધામની પ્રાપ્તિ થાય છે; ને લખચોરાશીના ફેરા મટે ને ભગવાનના સ્વરૂપનો નિશ્ચય પણ થાય છે. તે સારુ તમને ગામોગામ ફેરવીએ છીએ જે, કોઈ જીવનું રૂડું થાય."**

❊ દાદા ખાચરનો શ્રીહરિમાં દઢ પ્રેમ :

એ અંગેની ઘણીક વાતો કરીને પછી અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને એક સમયે દાદા ખાચરને વહેવાર સંબંધી કામ, તે ભાવનગર ગયા. ને ગામ ભડલીએથી પૂજા હાલીકે મહારાજને તેડવા અસવાર મોકલ્યો. પછી છ-સાત અસવાર ને ચાર પાળાને લઈને ગામ **ભડલીએ** પધાર્યા. ને **પૂજા હાલીક**ના ફળીમાં ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને નાનબાઈએ થાળ કર્યો, તે જમીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને કાઠી-પાળાને જમાડીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **વાંકિયા** આવ્યા. **મોકા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગુજરાતમાંથી સગુણાનંદસ્વામી ને નરોત્તમાનંદસ્વામી બેય જણ કેરીઓના ટોપલા લઈને ગઢડે આવ્યા, ને ગઢડેથી વાંકિયે આવ્યા. ને મહારાજને દંડવત કરીને કેરીઓના ટોપલા આગળ મેલીને પગે લાગ્યા. મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ગુજરાતના સંત ને હરિભક્તના ખબર પૂછ્યા. અને સંતે સર્વેના નારાયણ કહ્યા. પછી કેરીઓ ધોઈને મહારાજને જમાડી. પછી મહારાજ કહે, “કેરીઓ વાહરવી મેલો.”

પછી થાળ જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને વરસાદ એકધારો વરસે, ને દાદા ખાચર ગામ વળાના ચાલ્યા ને ગઢડે પલળતા આવ્યા. ને બજારમાં પૂછ્યું જે, “મહારાજ સુખી છે ?” ત્યારે હરજી ઠક્કર કહે, “કાલના મહારાજ તો ગામ ભડલીએ ગયા છે.” ત્યારે દાદા ખાચર ઘોડીએ ચડેલા ને સંતને કહે, ‘જય સ્વામિનારાયણ.’ ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત કહે જે, “ઊતરીને નાહીને પૂજા કરો ને જમીને જાઓ.” ત્યારે દાદા ખાચર કહે, “મહારાજ શત્રુના ઉપદ્રવમાં ગયા છે, તે નદીએ પૂર આવે તો નદી ઉતરાય નહીં.” એમ કહીને ચાલ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત બોલ્યા જે, “મહારાજ તમારી

ભક્તિએ કરીને વશ થઈને રહ્યા, ને તમે મહારાજને ઘેર રાખ્યા, તે પણ તમને ધન્ય છે ! ને બાર ગાઉ વરસાદમાં પલળતા આવ્યા ને નવ ગાઉ ગામ વાંકિયે ગયા !"

પછી ઘોડાની પડઘી વાગી(ઘોડાના પગ પડતાં થતો અવાજ સંભળાયો) ત્યારે મહારાજ કહે, "દાદા ખાચર આવ્યા ?" પછી ઘોડીએથી ઊતરીને મહારાજને પગે લાગ્યા. મહારાજે દાદા ખાચરને લૂગડાં પહેરવા આપ્યાં, ને ઘોડા ઘરમાં બંધાવ્યા. અને થાળના ભેગી રસોઈ કરાવી ને કેરીઓ મંગાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને દેશકાળની વાત પૂછીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સગડી મેલીને તાપતા જાય ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ગઢડે** પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સભા કરીને બેઠા. પછી જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ સીતારામે ધોયાં. ને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો. ને પછી પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી કથા રખાવી ને થાળ જમીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

☼ વરસાદમાં સ્વભક્તોની સંભાળ લીધી :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને બિરાજ્યા. ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો ને જરાક રહ્યો ત્યારે બ્રહ્મચારી વંડામાં ખબર કાઢવા ગયા. તે નારાયણજી ઘડિયાળીવાળા વંડામાં રહે ને તેના ઘરમાં ચૂવે, તે વાત મહારાજને કહી. ત્યારે મહારાજ તરત ઊઠ્યા. ને લીલી છત્રી બિરાજે છે ને હાથમાં લાકડી રહી છે, ને જે ચાલ્યા, તે સર્વે સંત

ને પાળાને સાથે લઈને વંડે આવ્યા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત ને પાળાને કહે, "ઘર પર ચડીને નળિયાં ચાળો ને મોઢવાની ખોળ બાંધો. ને નળિયાં તમારે ત્યાં છે તે લેવા જાઓ."

પછી ત્યાંથી ચાલ્યા તે મોટીબાના વંડામાં ખબર કાઢી. ને દાદા ખાચરના વંડામાં ને લાડુબાના વંડામાં જુવારની ખાણમાં પાણી ઊતરેલું. પછી મહારાજ ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પાવડા ને કોદાળીએ કરીને મૃતિકા ખાણ ઉપર નખાવી ને ટીંબો કરાવ્યો. ત્યાંથી શેખજીવાળા વંડે આવ્યા, ને ત્યાં મંદિરની જુવારની ખાણનું માથું બંધાવ્યું. પછી ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળનો લોટો લઈને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા. ને હાથ મટિયાવીને ઉષ્ણ જળે કરીને ગંગાજળિયા કૂવા પર નાહ્યા. શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મોગરાની કળીઓના હાર કરીને પહેરાવ્યા.

※ શ્રીહરિએ પંચમ સ્કંધ સાંભળ્યો ને ભણનારાને સાહિત્ય આપ્યું :

પછી આત્માનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી પાઠ રખાવીને ફૂલના હાર આપીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને આત્માનંદસ્વામી પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરવા લાગ્યા. ને મંદિરનું કારખાનું ચાલે ને પ્રશ્ન-ઉત્તર પણ થાય. પછી પંચમ સ્કંધ પૂરો થયો ત્યારે લાડુબાઈને રસોડે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પાઠ કરનારાને થાળ મોકલાવ્યો. ભણનારા વિના બીજા લહિયા પાસે દશમ સ્કંધ ને પંચમ સ્કંધ લખાવીને જે ભણ્યા હોય તેને બોલાવીને આપે. કોઈને બધું ભાગવત લખાવીને આપે, ને કોઈને ગીતાભાષ્ય ને વ્યાસસૂત્રનું ભાષ્ય લખાવી આપે.

પછી ઉતારે પધાર્યા ને પછી પોઢ્યા. અને જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ખળખળિયે ના'વા પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ના'વા બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તે સર્વે મહારાજની હેઠવાસ નાયા.

પછી પાળાનો હાથ ઝાલીને જળથી બહાર નીકળીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઉતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો આવી ને કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. ને મહારાજ કહે, "સાધુ ને પાળા નદીમાંથી પાણા ગાડામાં ભરીને લાવો." પછી દોરડે કરીને ગાડાં હાથે તાણીને લઈ આવવા માંડ્યા. ને મહારાજ કહે, "રખે કોઈને વાગે નહીં !" એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પંચમસ્કંધનો પાઠ કરાવવા લાગ્યા. ને મંદિરનું કારખાનું ચાલે ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. એક સમે બેલાં થઈ રહ્યાં ને કડિયા પણ અકળાણા. ત્યારે મહારાજે ભગુજીને કહ્યું જે, "ગામ માંડવધારના ગાડાં લાવો, નહીં તો ભાડે લાવો." ત્યારે ભગુજી કહે, "કાલ સાંજ ઉપર પાણા આવશે." પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને આત્માનંદસ્વામીએ નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઊભા.

અમદાવાદથી દામોદર સુતાર મહારાજનાં દર્શન કરવા આવેલા. તેને મહારાજે કહ્યું જે, “ઓરડાની ઓસરીનો થાંભલો બેઠો(ઊંડો ઊતરી ગયો) છે.” ત્યારે તે કહે, “સામાન હોય તો ઉપાડીએ.” ત્યારે મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું. ત્યારે સ્વામી કહે, “કાલ મંગાવી દેશું.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણી ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પ્રાગજી દવે પાસે કથા કરાવવા મંડ્યા. ને અધ્યાય પૂરો થયો. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને પગે લાગીને જે કારખાનાનું કામ ચલાવવા માંડ્યું, તે રાત પહોર ગઈ ત્યારે બંધ કરાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

❊ સેવામાં શ્રદ્ધાળુ સંતો-પાર્ષદો પર શ્રીહરિનો રાજીપો :

અને સંત ને પાળાએ વિચાર કર્યો જે, “જેમ પાણાનાં બેલાં ઉપડે એમ લઈ આવીએ.” પછી પાછલી પોર રાત્રે ગયા ને જેમ જેથી ઉપડે તેમ લઈને આવ્યા. ને મહારાજ વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. ને પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરાવવા માંડ્યો. તે સમયે સંત ને પાળા માથે બેલાં લઈને આવ્યા. ને મહારાજ પાસે મુક્તાનંદસ્વામી બેઠેલા ને મહારાજ કહે, “સ્વામી, ત્રણ ગાઉથી માથે પાણા ઉપાડી લાવ્યા !” પછી સર્વેને બોલાવીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં, ને માથે ને ખભે પણ આપ્યાં. પછી પગે લાગીને બેઠા.

તે સમયે નિષ્કુળાનંદસ્વામી ઓસરીનો થાંભલો ઉપાડવા સામાન લાવ્યા. ને મહારાજને કહ્યું જે, “તમે વાસુદેવવાળા ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજો ને ત્યાં પાઠ કરાવો.”

પછી મહારાજ ત્યાં પધાર્યા. અને અમે પગે લાગીને પૂજા કરવા ગયા. ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "ચાલો, ત્યાં કામ છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "પૂજા કરીને પાણી તો પીવા દો."

પછી જે વરસાદ વરસવા માંડ્યો ને થાંભલો કુંભી કાઢીને કામ ચલાવ્યું. ને મહારાજ લાડુબાઈને રસોડે થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઊભા. અને કામ કરનારા સંતોને સારુ બ્રહ્મચારીએ થાળ લીધો. ત્યારે લાડુબાઈ કહે, "બ્રહ્મચારી ! થાળ ક્યાં લઈ જાવો છો ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારા કામના કરનારા સંતોને સારુ." ત્યારે બાઈ કહે, "એમને તો તમે જમાડતા જાઓ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સંતો હાથ-પગ ધોઈને આવો." પછી પંક્તિ કરી ને મહારાજે રોટલા પીરસ્યા ને ગોળ પીરસ્યો. પછી ઘીની વટલોઈ લઈને પીરસવા માંડ્યા. અને બ્રહ્મચારી શાક ને દાળ ને ખીચડી ને ઘી ને દહીં ને કઢી તે પીરસે. પછી મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા. ને મોજડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઓસરીએ પધાર્યા. ત્યાં તો ઓસરી ચણીને કુંભી બેસાડી, ને થાંભલો ઊભો કરીને ઝાડું કાઢીને ઢોલિયો નાખીને ગાદલું બિછાવેલું, ને તકિયો જ્યાં મેલ્યો તે સમયે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. તે પદ બોલ્યા જે,

"છાંડી કે શ્રીકૃષ્ણદેવ, ઓર કી જો કરું સેવ,
કાટી ડારો કર મેરો, તીખી તરવાર સે."

પછી મહારાજ કહે, "એ કીર્તન સર્વે શીખજો ને એમાં કલ્યાણની વાત છે." એમ કહીને સ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા, ને ગવૈયાને પણ ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા.

❊ મહારાજ રિસાયા ને સદ્ગુરુઓએ મનાવ્યા :

અને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કડિયા પથ્થર ઘડે ત્યાં પાટ મંગાવી ને પાથર્યા વિના પોઢ્યા. ને સદ્ગુરુને ખબર થઈ. ત્યારે કહે, "હમણાં પાસે નહીં આવીએ."

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને પંચમસ્કંધનો પાઠ કરાવવા લાગ્યા. ને પૂરો થયો ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "થાળ જમવા પધારશો કે આંહીં લાવું ?" ત્યારે બોલ્યા નહીં ને સંતની પંક્તિ પાસે આવીને જમવા બિરાજ્યા, ને થાળ પણ ત્યાં જ લાવ્યા. જમીને ચળુ કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જલપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. અને ત્રણ અધ્યાય પૂરા થયા. પછી પેશાબ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ગાદલું પાથર્યું, ત્યારે ગાદલાને ફગાવીને કાંકરા નાંખીને પોઢ્યા.

પછી પોર પાછલી રાત રહી ત્યારે ત્રણ સદ્ગુરુ આવીને પગે લાગીને બેઠા. ને મુક્તાનંદસ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! રામાનંદસ્વામીએ તમને પોતાની ગાદી ઉપર બેસાડીને કહ્યું છે જે, 'બાઈ-ભાઈ ગૃહસ્થ ને ત્યાગી, તે સર્વેને ધર્મમાં રખાવજો.' ને જ્યારના તમે ઉદાસ થયા છો, ત્યારના સાધુ, બ્રહ્મચારી ને સત્સંગી તે સર્વે ઉદાસ છે. તે અન્ન પણ જમતા નથી." પછી નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સભામાં એમ કહો છો જે, 'મુક્તાનંદસ્વામી તો અમારા ગુરુ છે,' તે ગુરુ કહે તેમ કરો." પછી મોજડી પહેરીને દરબારમાં પધાર્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "પાટ ઉપાડો. પાછા આવે તો કહેજો જે, જેની પાટ હતી તે લઈ ગયા."

❊ ધોરાજીની ધાબળીઓ કઢાવી :

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે

બિરાજ્યા. ને મુનિમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે જૂનેગઢથી મયારામ ભટ્ટ આવ્યા, ને દંડવત કરીને પગે લાગીને બેઠા. ને સાધુ ને હરિજનના નારાયણ કહ્યા. ને મહારાજે સર્વેને ખબર પૂછ્યા. પછી ભટ બોલ્યા જે, "ગિરનારનો રાજા જેમલમેર મને મળ્યો હતો. તેણે એમ કહ્યું જે, 'અમે તો મહારાજના છીએ, પણ ધોરાજીની ધાબળી કોળીનું મન ઠેકાણે નહીં રહેવા દે ને મને ઠપકો આવશે." પછી મહારાજે સભા સામું જોયું, ત્યારે કેટલાક સંતે ધોરાજીની ધાબળી ઓઢેલી. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ધાબળીઓ ક્યાંથી ? પૈસા લઈને વેચાતી લ્યો છો ? જે ધોરાજીની ધાબળી ઓઢે તે ચામડું ઓઢે."

એમ કહીને સંતની ધર્મશાળામાં લીંબડા હેઠે પાટ ઉપર દક્ષણાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. અને કહ્યું જે, "લાવો ધોરાજીની ધાબળીઓ બાળીએ." પછી સર્વે સંતે લાવીને મહારાજ પાસે પાટ ઉપર મેલી. ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી દેવતા લાવ્યા. ત્યારે માનજી પાળા કહે, "મહારાજ, એ તો ગામમાં ન બળાય, બહુ ગંધાય. લાવો, નદીના કાંઠે ગામ બહાર જઈને બાળીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "લઈ જાઓ." પછી ગાંઠડો બાંધીને લઈ ગયા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. અને વાડીવાળાએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગવૈયા સંત બોલ્યા જે, "નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ ધાબળીનું કીર્તન કર્યું છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી, કીર્તનનો ખરડો મંગાવો." ત્યારે સ્વામી કહે, "તમે જે ગવરાવતા હો તે ગવરાવો, એમાં કોઈકને દુઃખ લાગશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો, એ જ કીર્તન ગવરાવવું છે." પછી તે ખરડો લાવ્યા ને કીર્તન બોલ્યા જે,

"પાછી આપો તમારો પાડ રે, મારી ધોરાજીની ધાબળી...

કાળી રૂપાળી કોરે શોભે, લોભે જોઈ મન;
ઓઢીને બેસતાં અંતરમાંઈ, ખરચ્યું ન ખટકે ધન રે...મારી
સુંવાળી ને સમસૂત્રી, ઝીણા પોતી જોર;
ડોસે ભક્તે દેહ મેલ્યો ભાઈ, તેણે બાંધી'તી કોર રે...મારી.
એકના અઢી રોકડા આવ્યા, બીજાના આવ્યા બે;
અડધો તો જેમ તેમ જોડ્યો, એ પાંચ પૂરાની છે રે...મારી
પાઠ કર્યાનું પુસ્તક દીધું, લીધું તેનું ધન;
કાલાવાલા કોટ કર્યા, તે જાણે છે મારું મન રે...મારી
અજાણે હું ઓઢી આવ્યો, કળ ન પડી કાંઈ;
હવેની જો હાથ આવે તો, ઘાલું ગોદડી માંઈ રે...મારી
ધાબળી બળતી કેમ ખમાશે, મારું થાશે મરણ;
બાળો મા એને બાંધી મેલો ભાઈ, માંડ ફરે પ્રકરણ રે...મારી
ધાબળી રાંડ તો ધૂંધવી ઊઠી, ખમી શકી નહીં ખોટ;
બળતી ઝળતી બોલવા લાગી, લઈ મોટાની ઓટ રે...મારી
કરગરીને કહું છું હું તો, માનો શ્રીમહારાજ;
નામું વાળું તો નરશું લાગે, આપો પાછી આજ રે...મારી

પછી મહારાજ કહે, "નામું કેમ ન વાળ્યું ?" એમ કહીને ગવૈયાને ફૂલહાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત પગે લાગીને બેઠા ને પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરવા લાગ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને પાઠ પૂરો થયો ત્યારે ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરાવીને થાળ

જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ગઢડામાં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને (જન્માષ્ટમી ઉત્સવ પર) સંતનાં મંડળ દેશોદેશથી આવવા માંડ્યાં. ને મહારાજ ઊભા થઈને મળે ને ખબર પૂછે. દેશદેશમાંથી સંઘ આવવા માંડ્યા, તે મહારાજને પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય. પછી મોજડી પહેરીને મહારાજ ચાલ્યા, તે ઘેલા નદીમાં ઉગમણે આરે આવ્યા. ને પથ્થર ઉપર લૂગડાં પાથર્યાં ને તેના ઉપર બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, “પાણા નદી બહાર નાખો, તે ગાડામાં નાંખીને લઈ જવાશે.”

પછી નિત્યાનંદસ્વામીને તરસ લાગી તે મને કહ્યું જે, “વીરડો ગાળીને જળનો લોટો ભરીને મહારાજની પ્રસાદી કરાવીને લઈ આવો.” પછી મેં વીરડો ગાળ્યો ને ગાળીને જળનો લોટો ભરીને મહારાજને આપ્યો. મહારાજે પીને પાછો આપ્યો. અને સાધુ ને પાળા વળગી પડ્યા. પછી નિત્યાનંદસ્વામીએ પીને જળ વીરડામાં નાખ્યું. પછી સંત ને પાળા તે લોટા ભરીને પીવા લાગ્યા. પછી મહારાજે નાનો પથ્થર લીધો. અને સર્વે સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે પથ્થર ઉપાડ્યા.

અને મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ગોડી બોલવા લાગ્યા, ને મશાલો થઈ, ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી મુનિ કીર્તન બોલ્યા. તે રખાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરાવવા લાગ્યા. પછી ગવૈયા વાજાં લઈને વિષ્ણુપદ બોલ્યા. તેને રખાવીને

ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ખાણેથી પથ્થરનાં ગાડાં આવવા માંડ્યાં, તે સંત ને પાળા મંડ્યા તે ઉતાર્યા.

પછી મહારાજ કહે, "ગઢાળીને આરે પથ્થર કઢાવ્યા છે, તે બે બે ફેરા લઈ આવો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા ને પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા. પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ સંતની પંક્તિ થઈ. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. પીરસીને મહારાજ કહે, "જમો." પછી સંત જમવા લાગ્યા. ને મહારાજ તાણ કરીને પીરસે ને કહે જે, "લિયો ગુરુપ્રસાદ." એમ કહીને હેત જણાવતા જાય. અને બોલ્યા જે, **"હે મુનિઓ ! તમારી રક્ષા કરવા સારુ ને અનંત જીવોના ઉદ્ધાર કરવા સારુ અક્ષરધામ થકી આવ્યા છીએ. એ માટે અમારો દાખડો સફળ કરજો."**

એમ કહીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી પેશાબ કરીને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામોગામના સત્સંગી ભેટ મેલીને પગે લાગે ને રજા માગીને ચાલે.

અને મહારાજ કહે, "નદી બહાર પાણા કાઢજો ને ગાડાં લઈને આવશે; તે રેતમાં ગાડાં નહીં જાય." પછી વાડીવાળે ફૂલના હાર

પહેરાવ્યા. પછી મશાલો આવી. ને મહારાજ ખુરસી પર કારખાના પાસે બિરાજ્યા. ને જે કારખાનું ચાલ્યું, તે દિવસ ને રાત ક્ષણ જેવી જણાય. કેમ જે, મહારાજનાં દર્શન કરવાં, મહારાજ છાતીમાં ચરણ આપે, પ્રસાદીના હાર આપે, ને જમીને થાળ આપે ને બોલાવે, ને સંત, પાળા ને ગામ ને પરગામના હરિજન તે કામ કરે. પછી કારખાનું બંધ કરાવીને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'દુર્ગપુરમાં મંદિરનું કામ કરાવ્યું ને લીલા કરી ને જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કર્યો ને ધોરાજીની ધાબળીઓ કઢાવી' એ નામે એકસો ને બીજો વિશ્રામ ॥૧૦૨॥

વિશ્રામ - ૧૦૩

કરમડમાં અન્નકૂટોત્સવ, સંતોની ત્રણ પંક્તિની એક પંક્તિ કરી ને અચ્યુત ગોત્ર નામ આપ્યું.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ધારણાવાળા સંતને આજ પારણાનો દિવસ છે ને એકાદશી આવી." ત્યારે મહારાજ કહે, "જમ્યા જેવું ફરાળ કરાવશું. અને સર્વે હરિજન શ્રદ્ધા પ્રમાણે પેંડા, બરફી, સાકર, દૂધ ને દહીં લાવો, અમારે ધારણાવાળાને પારણાં કરાવવાં છે."

પછી સત્સંગી બજારમાંથી સામાન લાવીને મહારાજ આગળ મેલે ને મહારાજ લાડુબાઈને રસોડે મોકલે. ને ગામ માંડવધારથી પટેલ

ગોવા આદિ હરિજને દૂધ, દહીં વગેરે સામાન મોકલાવ્યો. અને ગોળ ને તલ આવે તે બ્રહ્માનંદસ્વામી પાસે મોકલાવે. ત્યારે સ્વામી કહે, “લાવો, અમારે પણ ફરાળ થાય.”

※ શ્રીહરિની દેખરેખ હેઠળ ગઢડા મંદિરનું ચાલતું કામ :

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઓરડાની ઓસરીએ સંતની પંક્તિ થઈ, તે પીરસવા લાગ્યા. અને મુકુંદ બ્રહ્મચારી મહારાજની કેડે તાણ કરીને પીરસે. દહીં ને દૂધ પીરસીને સામાન વધ્યો, તે સંતને મોકલાવ્યો. ને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરનું કારખાનું ચાલે, ત્યાં આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને કામ ચાલવા માંડ્યું ને મશાલો આવી. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને કામ કરવા લાગ્યા, તે મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને કામ કરતા જાય. પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને શૌચવિધિ કરીને વતું કરાવીને ઉષ્ણ જળે સ્નાન કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

※ મેથાણના કાકાભાઈ ને પૂંજાભાઈની રસોઈ :

અને તે સમે ગામ મેથાણના કાકાભાઈ ને પૂંજાભાઈ તે બોલ્યા જે, “કાલ રસોઈ અમારી છે, તે સાધુ ને બ્રહ્મચારી કેટલા છે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “પાળાને નહિ જમાડો ?” ત્યારે તે કહે, “પાળા તો ધોળાં લૂગડાંવાળા ને રૂપિયા રાખે છે.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને

ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને વરસાદ વરસવા માંડ્યો. પછી કથા રખાવીને ઊઠ્યા. ને લીલી છત્રી મસ્તક ઉપર બિરાજે છે, ને મંદિરના ઓટા ઉપર ઊભા. ને બોલ્યા જે, "સંતો ! આવો પાણી ઊતરશે તો મંદિર બેસશે, તે ધૂળ નાખો."

ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "પાણીછટ પાયા ખોદીને પૂરતા આવીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "પાણી માંહી ઊતરે તો કાંકરિયું ખસે." પછી વરસાદ વરસે ને લીંબડા પાસે ધૂળનો ગંજ કરેલો તેમાંથી લઈને મહારાજ કહે ત્યાં નાંખીએ. ને મહારાજ ચરણે કરીને પહોળી કરતા જાય ને ચરણને સ્પર્શ થયેલું જળ મૃતિકામાં રહ્યું હોય તેને મસ્તક ઉપર ચડાવીએ. પછી જળ ઓટાથી બહાર પડવા માંડ્યું.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પલળેલાં વસ્ત્ર ઉતારીને કોરાં વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પંક્તિ થઈ. ને પલવટ વાળીને જે પીરસવા લાગ્યા તે ખોબા ભરી-ભરીને ખાંડ પીરસી. ને ઘીની વટલોઈ લઈને પીરસવા માંડ્યા. અને બોલ્યા જે, "પતરમાં જમાય એટલું રાખો ને બીજું કુંડીઓમાં નાંખો." પછી મંદમંદ હસતા જાય ને પીરસતા જાય. અને કાકાભાઈને કહે, "લાવો ખાંડ ને ઘી." પછી (સંતોએ વધારાનું નાખ્યું તેની) ત્રાંબાની કુંડીઓ ત્રણ ભરાણી. ત્યારે મહારાજ કહે, "પાળામાં લઈ જાઓ. ને કાકાભાઈ, તમે પણ જમવા બેસો."

પછી બ્રહ્મચારી પાળામાં પીરસવા ગયા ને મહારાજ રોટલી પીરસવા લાગ્યા. પછી કાકાભાઈ ને પુંજાજી બોલ્યા જે, "અમને છેતરીને પાળાને જમાડ્યા." ત્યારે મહારાજ કહે, "પ્રથમ અમે તમને કહ્યું હતું જે, પાળાને જમાડવા છે ?" પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ ગઢાળીના આરેથી પથ્થરો લાવ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને સંત ને હરિજન તેમણે સહિત નદીએ પધાર્યા. ગઢાળીના આરેથી ઊભી નદીએ પથ્થર પડેલા, તે સંત ઉપાડીને મંદિરમાં લઈ જવા લાગ્યા. મહારાજ ઓરિયા સુધી ગયા. પછી એક નાનો પથ્થર માથે લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને મંદિરમાં પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. કામ ચાલવા માંડ્યું. ને કામના કરનારાને મહારાજ ફૂલના હાર આપતા જાય. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને કામ કરવા લાગ્યા. અને રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. શૌચવિધિ કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સોમફઈ થકી મહારાજ રિસાયા ને પછી મનાવ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરે છે, તે સમયે દાદા ખાચરનાં સોમફોઈ દાદા ખાચરને બોલવા માંડ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "શું છે ?" ત્યારે રતનજી બોલ્યા જે, "રાત્રિએ ભાદરવાની ચોથ, તે એમના ઘર ઉપર પાણા ને ઠીકરાં નાખ્યાં હશે. તે દાદા ખાચરને રાતનાં વઢે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "આપણે ચાલો." પછી ઢોલિયો, ગાદલું ને તકિયો ને કથાનું પુસ્તક લેવરાવીને ચાલ્યા.

અને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ દેખ્યા ત્યારે કહે, "ઉચાળા દરબાર બહાર નીસર્યા !" અને મહારાજ વંડામાં પૂજો કડિયો રહે તેને ઘેર જઈને બોલ્યા જે, "અમને તમારું ઘર રહેવા આપશો ?" ત્યારે કહે, "હા મહારાજ." પછી સંત ને પાળાને કહ્યું જે, "એમના ઘરનો સામાન દાદા ખાચરના વંડામાં લઈ જાઓ." પછી અવશ્ય જોઈએ તે લઈ ગયા. અને મહારાજ કહે, "ખડકી અટકાવો(બંધ કરો)."

પછી સંત ને પાળા મંદિરમાં આવ્યા ને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પ્રાગજી દવેને કહ્યું જે, "કથા કરવા વંડામાં જાઓ." ત્યાં તો પાળા બોલાવવા આવ્યા. પછી થાળ થયો ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "કેમ કરું ?" ત્યારે સદ્‌ગુરુ કહે, "પૂછી તો આવો." ત્યારે ખડકીનાં કમાડ દીધેલાં ને પૂછ્યું ત્યારે કહે, "થાળ અહીં લેવડાવી લાવો." પછી બ્રહ્મચારી બોલતા આવે જે, "ધણીનો કોઈ ધણી છે ?" પછી થાળ લઈને જમાડી આવ્યા.

પછી દાદા ખાચર ને લાધા ઠક્કર ને હરજી ઠક્કર તે સદ્‌ગુરુ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "હવે મહારાજ કોઈ રીતે દરબારમાં પધારે ?" ત્યારે સદ્‌ગુરુ કહે, "જે થકી રિસાણા છે, તેમને મનાવવા મોકલો." પછી દાદા ખાચરની મા ને દાદા ખાચરનાં ફોઈ તે આરતી થયા કેડે ગયાં. અને ખડકીની સાંકળ ઉઘડાવીને પગે લાગીને બોલ્યાં જે, "દરબારમાં પધારો !" ત્યારે મહારાજ કહે, "આ પણ તમારો દરબાર છે." ત્યારે ફોઈ બોલ્યાં જે, "તમે ન આવો તો દાદો ને બાઈઓ ને પાળા તે દરબારમાં એકેયને ન રહેવા દઉં." ત્યારે મહારાજ કહે, "સવારે આવશું." ત્યારે બાઈઓ કહે, "અત્યારે ચાલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સામાન લો." પછી ખડકી બહાર અમે ઊભા હતા. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "ચાલો આપણે, એ તો મનામણાં થયાં." પછી ફાનસ કરાવીને મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. ને જળપાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી કીર્તન બોલ્યા જે, "મથુરા મ જાઓ મથુરામાં રે મ જાશો માવા રે..મથુરા." પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "રાત્રે તમારા આવ્યા કેડે બાઈઓ આવતાં રસ્તામાં ખાડામાં પાણીમાં બેય પડ્યાં ને બોલ્યાં જે, "દાદો આટલો ખાડોય નથી પુરાવતો." ત્યારે મહારાજ કહે, "પાણીનું વહેણ છે, તે પાણા નાખીને પુરાવો."

એમ કહીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથા વંચાવવા માંડી. પછી રખાવીને ફળિયા વચ્ચે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલો આવી, ને સંત ને હજારો હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને અક્ષરઓરડીએ સભા થઈ. ગવૈયા વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા, તે બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કીર્તન ઉપાડ્યાં જે,

"લગાડી તેં પ્રીતિ લાલ રે, પ્રીતલડી તો લગાડી."

પછી મહારાજે પાઘ, પછેડી ને રૂમાલ તે સ્વામીને આપ્યાં. અને બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "લૂગડાં લાવો." ત્યારે ભીમો વોરો કહે, "મારે પૂજા કરવી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો." પછી મહારાજને અંગરખું પહેરાવ્યું, મસ્તક ઉપર પાઘ બંધાવી, પછેડી ઓઢાડી, ને રૂમાલ હાથમાં આપ્યો, ને કંકુનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતને ફૂલના હાર આપ્યા. ને સભાને રજા આપીને થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મૂળી મંદિરનું કામ કરવા મોકલ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી ને તેમના મંડળના સાધુ ને પાળા

તેમને બોલાવ્યા. તેઓ પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે વરસાદ પણ રહ્યો છે, તે તમે મૂળીએ જઈને મંદિરનું કારખાનું ચલાવજો. ને અમદાવાદ કાગળ લખજો જે, મૂર્તિઓનાં ગાડાં આવે તો રાધાકૃષ્ણની મૂર્તિઓ ઓપાવજો ને ગોપીનાથજીની મૂર્તિઓનાં ગાડાં ગઢડે મોકલજો. ને આવો મળીએ." પછી સર્વેને મળ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો. ને સર્વે સાધુ ને પાળાને જમાડીને કહ્યું જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે તેમ કરજો." તેમ આજ્ઞા કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને સ્વામી મંદિરમાં આવ્યા ને સર્વેને મળ્યા ને ચાલ્યા.

અને અયોધ્યાપ્રસાદજી બોલાવવા ગયા. પછી મહારાજ જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. તે સમયે ગામ ધોલેરાથી પૂંજાભાઈનો કાગળ આવ્યો જે, "ગામ કરમડમાં મારી બોન જે ફૂલીબા તેમને દિવાળીનો અન્નકૂટનો ઉત્સવ કરાવવો છે. તે સર્વે સંતમંડળ, પાળા, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને કાઠીના અસવાર ને ગઢડાની બાઈઓ ને હરિજન તેમણે સહિત પધારજો. અમે પણ સર્વે આવશું. ગામોગામ કંકોત્રીઓ મોકલજો." પછી મહારાજે શુકમુનિ પાસે કાગળ લખાવ્યો જે, "પૂંજાજી, તમે ગામ કરમડ મોરથી જાવ ને અમે પણ આવશું." તેમ લખાવીને મોકલાવ્યો. પછી દેશોદેશ ને ગામોગામ કંકોત્રીઓ લખીને મોકલાવી. પછી ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લીંબડા હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. ને મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "હમણાં કારખાનું બંધ રાખીએ." ત્યારે સ્વામી કહે, "(માંડવધારની આથમણી કોરે આવેલ)

ખાણે સંત ને પાળા પથ્થર ખોદે છે, તે સામાન મંગાવી લઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલ તો ચાલું રહેવા દો અને ચાલવા આડા તો પાંચ દિવસ છે." પછી લાડુબાઈના રસોડે થાળ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડી પહેરીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને શતાનંદમુનિ પાસે પધાર્યા. ને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. ને તેમને જે સત્સંગિજીવનમાં પૂછવું હતું તે પૂછ્યું. તેનો ઉત્તર આપીને મંદિર પાસે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને કારખાનામાં મંડ્યા. ને મશાલ આવી ને સંત, પાળા ને હરિજન તે કામ કરવા મંડ્યા. ને રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે કારખાનું બંધ કરાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવડાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને કહી મેલ્યું જે, "સાધુ ને પાળા તૈયાર થાઓ, ખાણે જવું છે." પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને સંત, પાળા ને હરિભક્ત તેમણે સહિત ખાણે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઉતરીને ખાણમાં ફર્યા. ને જ્યાં હમણાં લીંબડી છે, ત્યાં આવીને ઉગમણે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. અને ચાર ઘડી કામ સર્વેએ કર્યું. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને બોલ્યા જે, "તમે પાણાના કાઢનારા સામાન લઈને મંદિરમાં આવજો." એમ કહીને ચાલ્યા, તે ગામ **માંડવધાર** આવ્યા. ગામના હરિજને તાણ કરી જે, "જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "રસોઈ સર્વેની તૈયાર થઈ હશે." એમ કહીને ઘોડી ઉપાડી, તે દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવ્યા. શુકમુનિએ ચરણ ધોયાં. વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લીંબડા પાસે મંદિરમાં ઓટા ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને જે કામ ચાલે તે એક કોરે ખોદીએ અને એક કોરે ચણતા જાય. અને ચૂનો ખંડાય ને મહારાજ પલાંઠી વાળીને કાંકરી હાથમાં ચલાવે, ને નહીં તો માળા આપીએ તે માળા બેવડી કરીને બે બે મણકા ચલાવે, ને નહીં તો લીંબુ ફેરવીને આંખે અડાડે. તે સમે લાડુબાએ ફૂલના હાર કરીને મોકલ્યા તે પહેરાવ્યા. ને મશાલ આવી. ને ભણનારા સંત ને પાળા આવ્યા ને કામ કરવા લાગ્યા. પછી પોર રાત ગઈ ત્યારે કામ બંધ કરાવીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને પોઢ્યા.

⁂ ગઢડેથી વિચરણ કરતા અન્નકૂટોત્સવ કરવા કરમડ પધાર્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરવા બોલાવ્યા. પાઠ કરી રહ્યા ત્યારે થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને રૂપાની સળીએ દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કરીને ઘડીક પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, “સમૈયે આવવું હોય તે વેલો ને માફા ને ગાડાંને તૈયાર કરાવો.” પછી બ્રહ્મચારીએ સર્વેને સંભળાવ્યું ને મહારાજ પાસે આવ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના ઓટા ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે પહેરાવ્યા. ને કામ કરવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને કારખાનું ચાલવા લાગ્યું. ને રાત પોર ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે,

ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને કાઠીના અસવાર ને પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને વેલો ને માફા તેમણે સહિત જે ચાલ્યા, તે ગામ **બોટાદ** આવ્યા. **દાહા ખાચર**ના દરબારમાં ઘોડીએથી ઉતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા માંડ્યા. અને મોના પંડ્યાની મોતૈયાની રસોઈ હતી. મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને ગામ લોયે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને **સુરા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને શાંતિબાઈએ થાળ કરાવ્યો, તે જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગામ બહાર તંબુ નંખાવ્યો હતો, તેમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગવૈયાએ ગાવણું કર્યું. પછી ખીમો સોની બોલાવવા આવ્યા, તે થાળ જમવા પધાર્યા. ને હીરાદાસ બાવે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. ને સુરા ખાચર સંગાથે દેશકાળની વાત કરી.

પછી જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા તે ગામ **ભેંસજાળ** પધાર્યા. ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, ને અંબારામ રાવળે ચાંદલો કરીને રૂપિયો મેલ્યો. ને વાજતે ગાજતે

કાયાજીના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી કાયાજી બોલ્યા જે, "રસોઈ કરવા સંતને મોકલો." ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "જમીને આવ્યા છીએ." ત્યારે કાયોજી કહે, "સવારે જમીને જવાશે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ગામ કરમડ રસોઈયા સંત મોકલ્યા છે, તે કાલ તો જમવાનું છે."

પછી સામાન લાવ્યા ને રસોઈ કરી. ને થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને સુજાભાઈએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. તે સમયે ઓજલની બાઈઓ જેને ડેલીએ થઈને ન અવાય એવા જે જુણાજીનાં ઘરનાં ને કાયાજીનાં ઘરનાં એ આદિ સર્વે બાઈઓ ભેગાં થઈને કોશ લાવીને મહારાજ પોઢ્યા હતા, તે ઘરમાં બારી પાડીને આવ્યાં, ને પગે લાગીને બેઠાં. મહારાજ જાગીને બેઠા થયા ને પૂછ્યું જે, "ક્યાંથી આવ્યાં ?" ત્યારે તેમણે કહ્યું જે, "કોશે કરીને બારી પાડીને આવ્યાં છીએ." પછી મહારાજે વાત કરીને વર્તમાન ધરાવ્યાં ને રજા આપી.

પછી ભગુજી આદિ પાળાને બોલાવ્યા ને કહ્યું જે, "કોશે કરીને બારી પાડીને આવ્યાં તોય તમને ખબર ન પડી ?" ત્યારે ભગુજી કહે, "અમે ઘોડા ને બળદ ને સંઘની ચોકી કરીએ છીએ, ને તમારી પાસે જે પાળા રહેતા હોય તે તમારે પાસે ચોકી રાખે. ને કહો તો, અમે તમારી પાસે રહીએ, અને પછી તે સંઘની ચોકી કરે."

પછી નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને એમ બોલ્યા જે, "અમે ગામ મીણાપર થઈને આવીએ છીએ." પછી ત્યાંથી **કરમડે** પધાર્યા ને અગરસંગે સામૈયું કર્યું, તે

વાજતે ગાજતે ગામમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી તે સર્વે ગઢમાં ઊતર્યા. ને થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને ચરણ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને પંક્તિ વચ્ચે ઊભા ને બોલ્યા જે, “લાવો લાડુ.” ત્યારે મોટા પૂર્ણાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “રાત્રે રાધાકૃષ્ણવાળા ને લક્ષ્મીનારાયણવાળા સંત તેમણે મળીને રસોઈ કરી છે.” અને રાધાકૃષ્ણવાળા કહે છે જે, “લક્ષ્મીનારાયણવાળા સંત પંક્તિમાં ન ફરે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “રાધાકૃષ્ણની પંક્તિમાં રાધાકૃષ્ણવાળા તાસ લઈને ચાલો, ને લક્ષ્મીનારાયણની પંક્તિમાં લક્ષ્મીનારાયણવાળા સંત તાસ લઈને ચાલો.” પછી એવી રીતે પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ ત્રણ પંક્તિના સંતોને એક પંક્તિના કર્યા :

હવે એક સમયે મહારાજ ગઢડામાં સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા હતા. ને સંત સર્વે પગે લાગીને બેઠા હતા. ત્યારે મહારાજ કહે, “તમે ત્રણ વર્ણના જે સંત તેમનાં ત્રણ રસોડાં જુદાં જુદાં કરો.” તેમાં નિત્યાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી, શામળિયાનંદસ્વામી, ચૈતન્યાનંદસ્વામી, શુકમુનિ, ગુણાતીતાનંદસ્વામી તથા કૃષ્ણાનંદસ્વામી આદિ વાસુદેવની પંક્તિના સંત. અને મોટા પૂર્ણાનંદસ્વામી, મોટા જોગાનંદસ્વામી, સર્વજ્ઞાનંદસ્વામી, નિઃસ્વાદાનંદસ્વામી તથા નિષ્કુળાનંદસ્વામી એ આદિ રાધાકૃષ્ણની પંક્તિના સંત. અને મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, આનંદાનંદસ્વામી, મહાનુભાવાનંદ સ્વામી, અક્ષરાનંદસ્વામી, ભગવદાનંદસ્વામી, નિર્મળાનંદસ્વામી ને કવિ દેવાનંદસ્વામી એ આદિ લક્ષ્મીનારાયણની પંક્તિના સંત. એવી રીતે કહેવાતા.

પછી મહારાજ જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગામ બહાર જ્યાં હમણાં ઓટો કર્યો છે, ત્યાં આવ્યા. અને હરિભક્ત ગાડું લાવ્યા, ને તેના પર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી એ પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "તમારી ત્રણ પંક્તિ હતી, તે આજથી અમે એક પંક્તિ કરી છે. ને તમારું અચ્યુત ગોત્ર કહેવાય." પછી સંત સર્વે રાજી થયા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

મહારાજ બોલ્યા જે, "ઝાલાવાડ દેશમાં ગામોગામ સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત ફરવા છે, તે રસોઈઓ લખાવજો. ગામ વડતાલમાં લક્ષ્મીનારાયણના મંડપના પથ્થર લાવવા છે, તે ગાડાં લખાવજો. ને બ્રહ્માનંદસ્વામીને ગામ મૂળીમાં મંદિર કરવા મોકલ્યા છે, તે ત્યાં પણ ગાડાં લઈને જાજો." પછી સર્વે હરિજન રાજી થયા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પૂંજાજીએ નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરાવીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વતું કરાવીને સ્નાન કરીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગામ બહાર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. સંત ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગાવણું રખાવીને બોલ્યા જે, "ગામોગામના સત્સંગીની રસોઈઓ લખાવો, તે ક્યાંક સાંજ ને ક્યાંક બપોર એમ ફરવા છે. તે કાગળ લખાવીને અયોધ્યાપ્રસાદજીને આપો."

પછી ભાઈ રામપ્રતાપજી બોલ્યા જે, "અયોધ્યાપ્રસાદજી કે દેશ મેં ગામોગામ ઔર ઘરોઘર ફરો ઔર હમ ભી મહારાજ કે સાથ ફીરેંગે." પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર

ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. પછી ગઢમાં સંતની પંક્તિ થઈ, તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને ચાર-ચાર લાડુ પીરસતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત તાણ કરીને પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ગામ બહાર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

પછી ગામ લોયાના સંઘો સુરાણી તે દી ગામ ચાસકામાં રહે, તે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! સંતે સહિત તમે અમારે ગામ પધારો." ત્યારે મહારાજ કહે, "રસોઈનો સામાન ભેગો કરાવો." પછી વરસાદ થયો ને કરા પડ્યા. અને છ-સાત સાધુ, પાળા ને મહારાજ ત્યાં રહ્યા, ને બીજા સંત ઉતારે આવ્યા. અને સામાન પલળતો હતો, તેની ખબર કાઢી. અને કરા પડ્યા તે લાવીને મહારાજને જમાડ્યા. પછી વરસાદ રહી ગયો ને સંત, હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા ને સંત ગોડી બોલ્યા. અને ઘણાં જીવડાં તેથી મહારાજે મશાલ કરવાની ના પાડી. અને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને ગામમાં પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'અન્નકૂટોત્સવ કરવા કરમડ પધાર્યા, સંતની ત્રણ પંક્તિની એક પંક્તિ કરી ને અચ્યુત ગોત્ર નામ આપ્યું' એ નામે એકસો ને ત્રીજો વિશ્રામ થયો ॥૧૦૩॥

વિશ્રામ - ૧૦૪

અમદાવાદમાં પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ કર્યો ને જેતલપુરમાં રેવતી, બળદેવજી ને હરિકૃષ્ણ મહારાજની પ્રતિષ્ઠા કરી

❊ શ્રીહરિ મછિયાવ થઈ શ્રીનગર પધાર્યા :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને ફૂલીબાને ઓરડે અન્નકૂટ પૂર્યો હતો, ત્યાં આવીને ઊભા. આનંદસ્વામીએ આરતી ઉતારી. પછી ઓડસઠી(બત્રીશ પ્રકારનાં વ્યંજન અને છત્રીશ પ્રકારનાં પકવાન, એમ કુલ અડસઠ પ્રકારનો) થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને લાડુ પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને સંતને કહેવડાવી મોકલ્યું જે, "ચાસકાને રસ્તે ચાલો." પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામ બહાર આવ્યા, ને બોલ્યા જે, "અમારે તો અમદાવાદ નરનારાયણને દર્શને જવું છે, તે જેને આવવું હોય તે આવો." એમ કહીને ઘોડાં ઉપાડ્યાં. પછી બોલ્યા જે, "જેને પાછું વળવું હોય તે વળજો." ત્યારે ભગા દોશી ને વસ્તા ખાચર ઘોડીએથી ઊતરીને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ છે ?" ત્યારે તે કહે, "કામ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કામ કોના હાથમાં છે ?" ત્યારે કહે, "તમારા હાથમાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો." પછી જે સરકાર સંબંધી કામ હતું, તે સમૈયો કરીને ઘેર આવ્યા ત્યારે થયું. અને મહારાજ જે ચાલ્યા તે ગામ **તાવી**એ આવીને રાત રહ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **મછિયાવે** દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે **અમદાવાદ** ગયા. શહેરમાં ને મંદિરમાં ખબર થયા, ને જે સામૈયું કર્યું તે ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને હરિજન ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગે. પછી મહારાજ ઊભી બજારે થઈને નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને સભામંડપમાં થઈ ઉગમણી કોરે જે ઓરડો તેમાં ઉતાર્યા. અને સત્સંગીને ફૂલના હાર આપ્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહ્યા. અને ગંગામા થાળ લેવરાવી આવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે દરવાજા પાસે લીમડા નીચે ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર આપતા જાય. પછી ઉતારે પધાર્યા. ને રઘા પટેલે નવરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. અને ગંગામા કહે, “સાધુ ક્યારે આવશે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “કાલ જમ્યા મોર આવશે.” ત્યારે મા કહે, “રસોઈ કરાવીએ ?” ત્યારે કહે, “કરાવો.” ત્યારે આનંદસ્વામી કહે, “ભાઈચંદ ને હરિવલ્લભ ને વ્રજલાલ ને ગોકળ ચોકસી તેમની રસોઈ લીધા કેડે બીજાની વાત.” ત્યારે ગંગામા કહે, “ જેતલપુરમાં મૂર્તિઓ પધરાવતા જાઓ ને સામાન ત્યાં કરાવીએ છીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કરાવો.”

પછી થાળ જમીને આનંદસ્વામીને આપ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને શહેરના સત્સંગી ચરણ દાબવા માંડ્યા.

પછી તેમને રજા આપીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે નરનારાયણનાં દર્શન કરીને લીમડા હેઠે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

❋ તલસાણામાં વૈરાગીઓનો ટંટો :

અને ગામ ચાસકે ગયા હતા, તે મુક્તાનંદસ્વામી રાત રહીને સંઘ લઈને ગઢડે ગયા, ને નિત્યાનંદસ્વામી આદિ સંતમંડળ ચાલ્યાં, તે ગામ તલસાણે આવ્યાં. ને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ને વૈરાગીએ આવીને ટંટો કર્યો. પછી ત્યાંથી ચાલ્યા, તે સાબરગંગામાં નાહ્યા ને મંદિરમાં આવ્યા. મહારાજને દંડવત કર્યા. ને ઉતારા કરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. પછી નિત્યાનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું જે, "ગામ તલસાણામાં આવ્યા ને ગામ બહાર ઊતર્યા ને વૈરાગીએ આવીને ટંટો કર્યો. ને ગામના મનુષ્યે જરાય ઉપરાણું(મદદ કે રક્ષણ) ન કર્યું." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાગળ લખાવીને મોકલાવશું."

❋ ભાઈચંદ શેઠની રસોઈ ને પૂજન :

પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને દામોદરે ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. પછી જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની ધર્મશાળામાં પંક્તિ થઈ, તે પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને મોતૈયા પીરસવા માંડ્યા. નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાઈતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને ભંડારીએ પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને રસોઈવાળા ભાઈચંદ પૂજા કરવા આવ્યા, ને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ તે પહેરાવ્યા, ને ભારે શાલ જોડી ઓઢાડી, ને પગે લાગ્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને શાલ અયોધ્યાપ્રસાદજીને મોકલાવી. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે નેત્રની સાને કરીને ગવૈયાને કહ્યું, ત્યારે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. દેશદેશના હરિભક્ત આવે તે ફૂલના હાર પહેરાવે અને મહારાજ સંત ને બ્રહ્મચારીને આપતા જાય. પછી મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો અષ્ટક." પછી સંત ને બ્રહ્મચારી તે સામસામા બોલવા માંડ્યા.

પછી બેયને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરીને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કર્યા ને ઘેલા કોઠારીએ નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. લાલદાસ બેય ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સાથે વાતો કરતા જાય. પછી બ્રહ્મચારી કહે, "મહારાજને સૂવા દો." પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને હીરા પટેલે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજ મોજડી પહેરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરવા પધાર્યા. ને બ્રહ્મચારીએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગવા લાગ્યાં, ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને સંત ને હરિજન ને અયોધ્યાવાસી તે ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. અને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ જે ગવૈયા સંત તે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને દેશદેશના લક્ષાવધિ હરિજન ભેટો મેલતા જાય ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે. અને અયોધ્યાપ્રસાદજીના પાળા તે ભેટો લેતા જાય.

પછી આનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મહારાજનો થાળ થયો છે, ને સંતની રસોઈ પણ તૈયાર થઈ છે."

પછી મહારાજ ઊઠ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં ખાંડના લાડુ પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને વડાં ને ભજિયાં તે સંત પીરસે. અને 'લિયો ગુરુપ્રસાદ' એમ કહીને મહારાજ પીરસતા જાય. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર પીરસીને ભંડારીને આપીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા ને હરિવલ્લભ ને ભાઈચંદ પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ભારે રેંટો એક ઓઢાડ્યો ને એક માથે બંધાવ્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલીને ચરણને ચંદન ચરચીને છાતીમાં લીધાં.

પછી પ્રસાદીના હાર તેમને આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને પેશાબ કરીને હાથ જળે ધોવરાવીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગવા લાગ્યાં. સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને સંતને ફૂલના હાર આપતા જાય. પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો ઝીલણિયાં કીર્તન." પછી સંત બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને મંદિરમાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત ને

હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને વ્રજલાલે ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરીને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિ પાસે આવીને ઊભા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ પૂછ્યું જે, "પત્રાવળાં નંખાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "નંખાવો."

પછી ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને ઉઘાડે શરીરે મૂર્તિ શોભે છે, ને પલવટ વાળીને દૂધપાકના ડંકા ભરીને એક હાથે પતર ઝાલીને આપતા જાય. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને અથાણાં ને વડાં ને ભજિયાં ને રાઈતાં તે સંત પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને વ્રજલાલ પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ભારે બુટાદાર ડગલી ને સુરવાલ પહેરાવ્યાં, ને એક રેંટો માથે બંધાવ્યો ને એક ખંભે નખાવ્યો, ને કડાં પહેરાવ્યાં, ને ભેટ મેલીને ચરણને ચંદન ચર્ચીને છાતીમાં લીધાં.

પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને પોશાક ઉતારીને અયોધ્યાપ્રસાદજીને મોકલાવ્યો. આનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "શહેર બહાર કાંકરિયા તળાવની કોરે જાયગા જોવરાવો તો સંઘને ઊતરવા વંડો કરીએ." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." પછી મહારાજ જરાક વાર પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને ત્રાંસાં વાગતાં હતાં. તે સમે આનંદસ્વામી જાયગા જોઈને આવ્યા. અને બોલ્યા જે, "એની કોરે તો સારી જાયગા નથી, તે નજરમાં ન આવી." ત્યારે મહારાજ કહે, "શહેરથી ઉત્તર જાયગા જોજો."

❊ શ્રીહરિ શ્રીનગરથી અસલાલી પધાર્યા :

પછી આનંદસ્વામીએ મહારાજની પૂજા કરી અને ભારે સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવ્યાં. ને ભારે રેંટો એક માથે બંધાવ્યો ને એક ખંભે નંખાવ્યો. ને ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મુનિ ને બ્રહ્મચારી તેમને આપવા સારુ ખેસના ગાંઠડા લાવીને મેલ્યા. પછી મહારાજે આલવા માંડ્યા. ને જેના હાથમાં બે આવે તે બીજા સંતને આપે. પછી સર્વેને આપીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે. ને સંતને કહ્યું જે, “ખેસ ઓઢી લેજો.”

પછી વાજતે ગાજતે ઊભી બજારે થઈને શહેર બહાર નીસર્યા. આબાલવૃદ્ધને ઊભા રાખ્યા ને ચાલ્યા તે ચંડોળે તળાવે આવ્યા. અને સર્વેને ઊભા રાખ્યા. ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો ને ફૂલના હાર આપીને પાછા વાળ્યા. પછી જે ચાલ્યા તે ગામ **અસલાલી**નું સામૈયું આવ્યું. તે વાજતે ગાજતે **વેણીભાઈ**ને ઘેર પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને હમણાં જ્યાં ઓટો છે, ત્યાં સંત ઊતર્યા. અને ગંગામાએ થાળ કર્યો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. અને કસીભાઈએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ તલસાણા કાગળ લખ્યો :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને આંબાવાડીયામાં ઓટો છે, ત્યાં મંચ નાંખ્યો હતો, તેના ઉપર બિરાજ્યા. સંતે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, “શુકમુનિને બોલાવો, ગામ તલસાણા ઉપર કાગળ લખાવીએ.” ત્યારે સંત કહે, “તે તો નાવા ગયા છે.”

ત્યારે મહારાજ કહે, “દહરાનંદસ્વામીને બોલાવો.” પછી તે ખડિયો ને કલમ લઈને આવ્યા. મહારાજ કહે, “એમ લખો જે, અમારા સંત ગામ બહાર ઊતર્યા હતા. ત્યાં તમારા ગામનો વૈરાગી જઈને મનમાં આવે તેમ બોલ્યો, પણ અમારા સાધુને નિર્માની વર્તમાન પળાવીએ છીએ તે બોલ્યા નહીં. ને તમે તેને વાર્યો નહીં. ને અમારા લક્ષાવધિ હરિજન જે કાઠી ગરાસિયા ને ભાવર ને મિયાંણા ને કોળી તેમને અમે કાંઈ નિર્માની વર્તમાન નથી પળાવ્યું. માટે તે તો ખમનારા નહીં. ને તમે પછી અમને કહેશો જે, ‘તમારા સત્સંગી આમ ટંટો કરી ગયા.” પછી કાગળ ફેરવીને(પાછળના ભાગમાં) લખાવવો હતો ત્યારે મહારાજ કહે, “લીલા અક્ષર ઉપર ધૂળ નાખો.”

પછી કાગળ બીડીને તલસાણે મોકલ્યો. પછી સચ્ચિદાનંદસ્વામી સાખી બોલ્યા જે,

‘ચલત કલમ અક્ષર સુકમ, એહિ નેહ કો મૂર;
નેહ ગયે નીલીહ રહે, તાકે મુખ પર ધૂર.’[1]

પછી વેણીભાઈ બોલાવવા આવ્યા, તે થાળ જમવા પધાર્યા. ને કાલીદાસે ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને ભંડારીને આપીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી મેડી ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ જેતલપુરમાં રેવતી, બળદેવજી ને શ્રીહરિકૃષ્ણની પ્રતિષ્ઠા :

અને જળપાન કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામના પાટીદાર વળાવવા આવ્યા તેમને પાછા વાળ્યા.

૧. ચાલુ કલમે જ અક્ષર સુકાઈ જાય એ જ સ્નેહનું મૂળ છે. નેહ ગયા પછી પણ અક્ષર લીલા રહે તો એના મોઢામાં ધૂળ પડી.

ગામ **જેતલપુર** આવ્યા ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતે ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મંદિર જોઈને રાજી થયા ને કોળીમાં(દેવ અને ઘુંમટની વચ્ચેના જાળીની અંદરના ભાગમાં) આવીને બિરાજ્યા. પછી ગંગામા અને ગામના સત્સંગી કહે, "મહારાજ, સામાન તૈયાર છે, તે મૂર્તિઓ પધરાવો." ત્યારે મહારાજ કહે, "વેદિયા બ્રાહ્મણ જોઈએ, તે પણ અમે કહેતા આવ્યા છીએ, તે આવશે. ને ગોપાળાનંદસ્વામી અને આનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી તે આવીને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિર ધીરે ધીરે થાશે ને મૂર્તિઓ તો પધરાવીએ."

પછી વેદિકા કરાવી ને આડા વાંસ બંધાવ્યા ને મૂર્તિઓ લાવ્યા. અને ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને મહારાજને પગે લાગીને ગોપાળાનંદસ્વામીને પગે લાગીને કામમાં મંડ્યા. અને મહારાજે આશારામ ને મુળજી બ્રહ્મચારીને બોલાવીને કહ્યું જે, "ચોરાસી કરવી છે. ગામ-પરગામના સત્સંગી ને બીજા પણ અન્નાર્થી કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે જે, " બે ચોકા કરીએ, તે એક સાધુનો ને એક બ્રહ્મચારીનો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી અયોધ્યાપ્રસાદજીને પૂછ્યું જે, "સેલાં ને પાઘડીઓ છે ?" ત્યારે કહે, "ઘણી છે."

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જોઈતારામે ચરણ ધોયા ને નાહ્યા. અને ગંગામા થાળ લેવરાવી લાવ્યાં. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ગામડીના સત્સંગી મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મેલીને બોલ્યા જે, "અમારે ગામ સંતમંડળે સહિત પધારો !" ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલે તો નહીં અવાય, પૂનમ છે તે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે. તે તમે સર્વે જમીને જાજો." એમ આજ્ઞા કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મૂર્તિઓ પાસે આવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને ચોઘડિયાં વાગી રહ્યાં છે, ને મૂર્તિઓ મંદિરમાં લાવ્યા, ને વેદધ્વનિ થઈ રહી છે. મહારાજ પણ કોળીમાં ઊભા ને મૂર્તિઓ મંદિરમાં સ્થાપન કરી. તેનાં નામ : રેવતી, બળદેવજી ને હરિકૃષ્ણજી. પછી વસ્ત્ર, ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવીને આરતી ઉતારી. પછી મહારાજ કહે, “કળશ ને ધજા કોણ ચડાવે છે ?” ત્યારે આસજીભાઈ અને ગંગામા કહે, “અમે ચડાવશું ને રૂપિયા એક હજાર દેશું.”

પછી ગામના ને પરગામના હરિજન ભેટ મેલવા માંડ્યા. પછી જે બ્રાહ્મણ વર્ણીમાં વર્યા હતા, તેમને સેલાં ને પાઘડીઓ ને ખોબા ભરીને રૂપિયા આપ્યા. અને ચાર વેદ જે બ્રાહ્મણને રૂપે આવ્યા હતા, તેમને મહારાજે છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યાં. અને તેમના વિદ્યાર્થી જે ગાયત્રીછંદ, ઉપનિષદ આદિ તેમને ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો. એ રીતે દક્ષિણા આપી, ને તે ચાલ્યા. ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, “જમીને જાજો.” ત્યારે તે કહે, “તળાવમાં નાવા જઈએ છીએ.” પછી મહારાજે બીજા બ્રાહ્મણોને બે બે રૂપિયા દક્ષિણા અપાવી, ને શિલ્પીને પહેરામણી કરાવી.

પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં લાડુ પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “ગામ-પરગામના સત્સંગી કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં.” ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “મંદિરમાં બહુ ભીડ થાય છે, તે બહાર મંચ નંખાવો.” પછી સર્વેને જમાડીને હાથ ધોવરાવ્યા ને મુકુંદ બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, “તમે બાઈઓની ખબર રાખીને જમાડજો.” ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, “ગંગામા

જમાડે છે." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંચ ઉપર બિરાજ્યા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ગઢડેથી બે પાળા આવ્યા. ને પગે લાગીને મુક્તાનંદસ્વામીના નારાયણ કહ્યા ને કહ્યું જે, "શતાનંદમુનિએ પુસ્તક મંગાવ્યું છે, તે હેમંતરામના ઘરમાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "પ્રસાદાનંદસ્વામી અને વર્જ્યાનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી અમે બેય જણ પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારે પુસ્તક લઈને ગઢડે જાવું પડશે." ત્યારે અમે કહ્યું જે, "સારું મહારાજ." પછી અમને ફૂલના હાર આપ્યા ને કહ્યું જે, "અમારે સાથે આવો."

પછી મંદિરમાં પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને અમે બેય જણ મહારાજના ચરણ દાબવા લાગ્યા. અને મહારાજ કહે, "દેશકાળની ખબર લેતા આવજો." પછી ગંગામા કહે, "જમવા પધારો." પછી અમે બેય જણે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને વાસણ મંગાવીને અમને આપતા જાય. પછી પૂરીઓ તો અમે મુક્તાનંદસ્વામી સારુ રાખી ને બીજું અમે જમ્યા. પછી દૂધ, ભાત ને સાકર જમીને વાસણ અમારા સામું ઠેલી મેલ્યું. અને જે રૂપાના થાળમાં મહારાજ જમતા હતા, તે થાળ ગંગામાએ આપ્યો છે, તે અયોધ્યાપ્રસાદજીના ઘરમાં છે. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિ જેતલપુરથી ગામડી ગામે પધાર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઊભા. અને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને માળીએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ચાલ્યા તે

ગામડીએ પધાર્યા. **મથુરભાઈ**ના માઢમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ચાલ્યા તે મંદિર પાસે ચોરામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કેટલાક સંત ચોરામાં ને કેટલાક મંદિરમાં ઊતર્યા. અને મહારાજે પૂછ્યું જે, "રસોઈ થઈ ?" ત્યારે કહે, "થઈ." ને "પંક્તિ કરીએ ?" ત્યારે કહે, "કરો." પછી ચોરામાં પંક્તિ થઈ. ને મહારાજ પલવટ વાળીને પીરસવા લાગ્યા, ને ચાર ચાર લાડુ પીરસવા લાગ્યા. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાઈતાં ને પાપડ ને અથાણાં ને દાળ તે સંત પીરસે. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિભક્તે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટો મેલીને પગે લાગ્યા. પછી ગંગામાએ જમવા બોલાવ્યા, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા પધાર્યા. ગામના હરિજને ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઊભા થયા. તે સમે આનંદસ્વામી જેતલપુરથી આવ્યા ને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે ગંગામા કહે, "મહારાજ, એમને જમવા બેસાડો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી, જમવા બેસો."

પછી મહારાજ વસ્ત્ર પહેરીને સભા કરીને બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. અને મહારાજ ઊઠ્યા ને પેશાબ કરીને હાથ જળે કરીને ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. અને કહે, "ઘોડી લાવો." એ સમે ગંગામા થાળ લઈને આવ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારે કાઠી અને પાળાને જમાડવા છે."

ત્યારે ગંગામા કહે, "સદ્ગુરુને પણ જમાડવા છે, તેમને રાખો." પછી વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સદ્ગુરુ ને કાઠી ને પાળા તેમને જમાડીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા.

❊ શ્રીહરિ ગામડીથી ડભાણ થઈ વડતાલ પધાર્યા :

અને ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **ડભાણ** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ધર્મશાળામાં ઊતર્યા. ને થાળ થયો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. ને જે નોબત થઈ ને ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને બંગલે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને શૌચવિધિ કરીને વતું કરાવીને સ્નાન કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી સંત ગોડી બોલ્યા ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં દર્શન કરીને મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી સંત જમવા લાગ્યા ને મહારાજ પીરસતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે.

પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા. તે સમે રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભેટ મેલીને પગે લાગીને ઊભા. ત્યારે મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. તે બંગલાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર હરિજને પહેરાવ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા.

તે સમે અમને જેતલપુરથી પુસ્તક લઈને ગઢડે મોકલ્યા હતા, તે આવીને મહારાજને દંડવત કર્યા. મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને દેશકાળના ખબર પૂછ્યા. અને અમે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંતના નારાયણ કહ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ અમને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ જૂનાગઢથી મંદિરના કામ વિષેનો પત્ર આવ્યો :

અને તે સમે ગામ જૂનાગઢથી પરમાનંદસ્વામીએ કાગળ લખીને બે સંત મોકલ્યા. તેમણે આવીને દંડવત કરીને નારાયણ કહ્યા. અને મહારાજને મળ્યા ને ખબર પૂછ્યા ને કાગળ વંચાવ્યો જે, 'આથમણી

કોરના મંદિરનું શિખર પૂરું થયું છે, ને કડિયા ઘેર ગયા છે. તે હવે સંતનું મંડળ જગ્યા સાચવવા મોકલજો. ને અમારે પણ ચાર માસ થયા છે, તે મહારાજ પાસે આવવાની ઈચ્છા છે, પણ જાયગા મેલીને કેમ અવાય ?' પછી મહારાજે એમને રજા આપી ને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીઅમદાવાદમાં પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ કર્યો ને જેતલપુરમાં રેવતી, બળદેવજી ને હરિકૃષ્ણમહારાજની પ્રતિષ્ઠા કરી' એ નામે એકસો ને ચોથો વિશ્રામ ॥૧૦૪॥

વિશ્રામ - ૧૦૫

વડતાલથી ભાવનગર થઈ ગઢડે આવ્યા અને વાડીની ધર્મશાળાના પાયા નંખાવ્યા

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી મોટા શિવાનંદસ્વામી કહે, "મારે ને પ્રસાદાનંદસ્વામીને પંચમસ્કંધ ભણીને પૂરો થયો, તે મહારાજની પૂજા કરવી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "પાછલો પોર દિવસ રહે ત્યારે પૂજા કરવા આવજો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. સ્નાન કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રાઈતાં ને પાપડ ને વડાં ને ભજિયાં તે સંત પીરસે. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા. તે સમયે રસોઈવાળા હરિભક્તે ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના

હાર પહેરાવ્યા, ને રૂપિયા ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. મહારાજે તેને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ ભણનારા ને ભણાવનારા સંતોએ મહારાજની પૂજા કરી :

અને જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ધર્મશાળા આગળ કાંકરીના ઢગલા ઉપર આથમણે મુખારવિંદે ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને અમે પૂજાની સામગ્રી લઈને ગયા. ત્યારે તે બોલ્યા જે, "કોણે ભણાવ્યા છે ?" ત્યારે અમે કહ્યું જે, "નિત્યાનંદસ્વામી ને આત્માનંદસ્વામી એ બેયે ભણાવ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "તેમને પણ બોલાવો." પછી અમે ચારેય જણે મહારાજની પૂજા કરી, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને એક એક કંઠી પહેરાવી ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી મહારાજ કહે, "એમને એકુકું પંચમનું પુસ્તક આપો." ત્યારે શુકમુનિ કહે, "ગઢડામાં સાધુ લહિયા લખે છે, તેમાંથી સારા લહિયાનું પુસ્તક આપશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "સંભાળીને લેજો."

પછી અમે બેય જણે સદ્‌ગુરુની પૂજા કરી, ને સર્વે સંતની પૂજા કરીએ છીએ ત્યાં તો મહારાજે ફૂલના હાર ને કંઠીઓ મોકલાવી. પછી મશાલો આવી ને આરતીમાં પધાર્યા. આરતી થઈ રહ્યા કેડે મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત નારાયણ-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ વડતાલથી સંતોને જૂનાગઢ મંદિરની સેવામાં મોકલ્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને નિત્યાનંદસ્વામી ને પાંચ સંત મહારાજ પાસે આવીને પગે લાગીને

બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જૂનાગઢથી પરમાનંદસ્વામીનો કાગળ આવ્યો છે જે, 'સંતનું મંડળ મોકલજો.' તે ગુણાતીતાનંદસ્વામી ને કાલે પૂજા કરી ગયા તેમને બોલાવો." પછી અમે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "કોઈ મંડળને ત્રેવડીને(ચકાસણી કરીને) મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે કહો તેને મોકલીએ." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ભાઈ સ્વયંપ્રકાશાનંદસ્વામીનું મંડળ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલાવો." પછી આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "ભાઈ, તમને તો સુરત મોકલવા છે."

ત્યારે ભાઈ કહે, "તમે સુરત જાઓ ને મારે તો કાઠિયાવાડમાં જવું છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજને મેલીને હું ક્યાંય ફરવા ગયો છું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "ભાઈ, તમને સુરત કે કાઠિયાવાડ નથી મોકલવા, તમને તો જૂનાગઢ મોકલવા છે." ત્યારે ભાઈ કહે, "અમે જૂનાગઢ જઈને શું કરીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિર જાળવીને રોટલા કરીને જમવા છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "એમના મંડળના સંત ગણો." ત્યારે પંદર થયા ને ચાર અમને ગણ્યા ત્યારે ઓગણીસ થયા. પછી ઊભા થઈને મહારાજ મળ્યા. ને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ અમને ચાલનારા સંતને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને ઉગમણી ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી કરીને ઉતારે પધાર્યા. ને નારાયણ-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને સંત ઉતારે ગયા. અને મહારાજ પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા, ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી જૂનાગઢ જનારા સંત મહારાજને પગે લાગીને ચાલ્યા, ને ગઢડે આવ્યા. ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "મહારાજ આવે તો ખબર મોકલજો." ત્યારે સ્વામી કહે, "બે સંતને મેલતા જાઓ." પછી શિવાનંદસ્વામી અને મને મેલ્યા. ને કહ્યું જે, "મહારાજ ભેળા એક રાત રહીને આવજો." એમ કહીને ચાલ્યા.

❊ શ્રીહરિ વડતાલથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

અને મહારાજ કહે, "અમે તો હમણાં વડતાલમાં રહીશું" ને કાઠી તો અકળાણા. ત્યારે મહારાજ કહે, "તમને ઘર સાંભરે છે, ત્યારે દેહ મૂકીને તમે અમારા ધામમાં કેવી રીતે આવશો ?" એમ કહીને કહે, "ઘોડે પલાણ માંડો." પછી જળપાન કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બોલ્યા જે, "બે સાધુ અમારા ભેળા આવો." પછી શૂન્યાતીતાનંદસ્વામી અને વૈકુંઠાનંદસ્વામી તે ચાલ્યા. પછી મહારાજે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે કોણ પૂગી શકે ! ને જેથી ચલાય તેમ ચાલે. પછી નદીએ આવ્યા ને ઘોડાં પાયાં. ને ઘોડીએથી ઊતરીને બોલ્યા જે, "તંગ કરો(ઘોડાને પેટે બાંધેલ પટ્ટો વ્યવસ્થિત બાંધો)." ને જળપાન કરાવ્યું. ને જે ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળી** આવ્યા. **દાદાભાઈ**ના ફળિયામાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ઘોડાને ગોળ અપાવ્યો. ને થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. ચરણ દાદાભાઈએ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે આરતીનો ડંકો થયો ને નગારું થયું, તે સમયે **ધોલેરા** આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને મંદિરમાં મદનમોહનનાં દર્શન કરીને જ્યાં છત્રી છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી

ઓઢીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મંદિરના સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને વાડીમાંથી ફૂલ લાવીને હાર કરીને પહેરાવ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને થાળ થયો, તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. અને ખીમાભાઈ, ડોસો શેઠ ને ભોજાભાઈ તે મહારાજનાં ચરણ દાબતા જાય. પછી તેમને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સભા કરીને બિરાજ્યા. ને દાદા ખાચરને વ્યવહાર સંબંધી કામ તે સાહેબને રિપોર્ટ કર્યો, તે કામ કરી આપ્યું. અને સર્વે જમી રહ્યા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા ને ઘોડી ઉપાડી, તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને નવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ભાવનગરમાં રૂપાભાઈ અને રાજાભાઈને મળવા ગયા :

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને બોલ્યા જે, "ભાવનગરમાં રૂપાભાઈ ને રાજાભાઈ તેમને અમે વચન આપ્યું છે, તે અમારે ત્યાં જવું છે." એમ કહીને જે ચાલ્યા તે ગામ **ઉમરાળે** આવ્યા. ને કાળુભાર નદીને કાંઠે ઊતર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને નદીમાં નાહીને વસ્ત્ર પહેરીને ટીમણ કર્યું. અને કાઠી ને પાળા તેમણે પણ ટીમણ કર્યું. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. અને સવારના પહોરમાં રૂપાભાઈ રાજાભાઈને કહે, "મહારાજ વડતાલ છે, તે ગઢડે આવે ત્યારે તમે મને

ખબર મોકલજો, ને હું મારા ગામમાં જાઉં છું.” ત્યારે રાજાભાઈ કહે, “આજ તમારે ન જાવું.” ત્યારે કહે, “સારું.” પછી મહારાજ ગામ **નારીએ** આવ્યા ને **કાળા મકવાણા**ને ઘેર ખબર કરવા મોકલ્યા. ત્યારે રૂપાભાઈને પણ કહ્યું. ત્યારે રૂપાભાઈએ રાજાભાઈને ખબર કર્યા, ને ઘોડીએ અસવાર થઈને સામા આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને દંડવત કર્યા. રૂપિયો ને નાળિયેર મેલીને પગે લાગ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને સાથે ચાલ્યા. અને કીર્તન બોલ્યા, “કહેજો કાનાને કુબજ્યાને વશ થઈને કેમ બેસી રહ્યા.”

પછી વંડામાં થઈને રૂપાભાઈને ઘેર આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામમાં જે ખબર પડી, તે હરિજન દાળ ને ચોખા ને ઘી ને સાકર ને નાના પ્રકારનાં શાક, તે સામાન લઈને આવવા માંડ્યા. અને ઝીણાભાઈની દીકરી(અમુલા) રૂપાભાઈને વેરે(સાથે) પરણાવી હતી, તેમણે થાળ કરાવ્યો. અને દરબારે જાસૂસ મોકલ્યો જે, “તમે દર્શન દેવા દરબારમાં પધારશો કે દરબાર દર્શન કરવા અહીંયાં આવે ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “અમે સવારે આવશું.” ત્યારે જાસૂસે સંભળાવ્યું.

પછી મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારીને ઉષ્ણજળે કરીને નાહ્યા. શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે રાજાભાઈને ઘેર આવીને બિરાજ્યા. રાજાભાઈએ પાંચ રૂપિયા ચરણે મેલ્યા. પછી કાઠી, પાળા ને ગામના સત્સંગી તેમણે સહિત મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. દરબાર ઊઠીને સામા આવ્યા ને પગે લાગીને ગાદી ઉપર બેસાડ્યા. અને મહારાજે ક્ષેમકુશળની ખબર પૂછી. ત્યારે દરબાર કહે, “તમારા પ્રતાપથી સર્વે સારું છે.”

પછી મહારાજે વાત કરી જે, “તમારી વસ્તી જેમ તમને કર ભરે છે, તેમ તમારા રાજ્યમાં ધર્મવાળા સાધુ ભજન કરે છે, તેનું ફળ પણ રાજાને આવે છે. અને જે કાંઈ પાપ કરે છે, તેનું ફળ પણ રાજાને આવે છે.” ત્યારે દરબાર કહે, “તમારા જેવા સત્પુરુષ મારા રાજ્યને વિષે બિરાજે છે, તેથી મારું રાજ્ય સુવર્ણની પેઠે ફૂલી રહ્યું છે. તે તમારો પ્રતાપ છે.” પછી મહારાજની પૂજા કરાવી.

અને મહારાજ રજા માગીને ચાલ્યા. તે માર્ગમાં એક વાણિયો મળ્યો. તે કહે, “હે મહારાજ ! આ રૂમાલ લઈને તમારી પાસે છે, તે રૂમાલ આપશો ?” પછી મહારાજે આપ્યો ને કાઠીને કહ્યું જે, “ઘોડાં લઈને આવો ને પાળા સાબદા થઈને આવો.” ત્યારે રૂપાભાઈ કહે, “થાળ ને રસોઈ તૈયાર થવા આવી છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “આગળ નદીએ લઈને આવજો.”

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને નદીને કાંઠે આંબો આવ્યો, તેને હેઠે ઊતર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને સ્નાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ કંદોઈના ઘરનું પકવાન લાવ્યા, તે જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કાઠી ને પાળાને જમાડ્યા. અને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને રાજાભાઈ અને રૂપાભાઈને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા. ને ઘોડાં ઉપાડ્યાં. ને સાધુ અને પાળાને કહે, “તમે ધીરે ધીરે આવજો.”

કાળા મકવાણાને ગઢડે ખબર કરવા મોકલ્યા. તે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સાધુ ને પાળા ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે સામા ચાલ્યા. મહારાજ ખોપાળાના હરિભક્તને દર્શન દઈને મઘરીએ ડુંગર આવ્યા. ત્યારે ગઢડાના હરિજને સામા આવીને દંડવત કર્યા. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. અને મહારાજે નદીમાં ઘોડાં પાયાં ને વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને આથમણે બાર ઓરડાની

ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ભાવનગરના દરબારે સન્માન કર્યું હતું, તે વાત કહી દેખાડી.

❊ સંતો ડુંગરપુરથી મૂર્તિઓ લઈને ગઢડે આવ્યા :

અને તે સમે ડુંગરપુર મૂર્તિઓ લેવા સંતને મોકલ્યા હતા, તે મૂર્તિઓ લઈને આવ્યા. અને વાસુદેવનારાયણના ઓરડાની ઓસરીએ મૂર્તિઓ ઊભી કરી. મહારાજે પાસે આવીને જોયું ને નારાયણજીને કહ્યું જે, "મૂર્તિઓને સમી કરજો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી મૂર્તિઓ લેવા ગયા હતા, તેમને મળ્યા. ને બોલ્યા જે, "મૂળીના મંદિર સારુ મૂર્તિઓ લાવ્યા ?" ત્યારે કહે, "અમદાવાદ નરનારાયણના મંદિરમાં લાવ્યા છે ને ઓપાય છે."

ત્યારે મહારાજે અયોધ્યાપ્રસાદજીને કહ્યું જે, "બે પાળાને અમદાવાદ મોકલો જે, મૂર્તિઓ ઓપાઈ રહે ત્યારે મૂળીએ પહોંચાડે." એમ આજ્ઞા કરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરની પછવાડે ગોખ છે, તેમાં ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને પ્રદક્ષિણા હજી નો'તી થઈ. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે રાધાવાવેથી સચ્ચિદાનંદસ્વામી શેરડી લાવ્યા. તે સુધારીને મહારાજને જમાડી. ને મેં લૂગડું પાથર્યું, તેમાં કૂચા નાંખતા જાય ને ચૂસતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને નવડાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને રૂપાની સળીએ કરીને દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કર્યા. તે સમે અમે જઈને દંડવત કરીને પગે લાગીને રજા માગી. ત્યારે મહારાજ કહે, "જૂનાગઢ મંદિરની કોળી કરવા સામાન કરાવજો."

પછી અમે નમસ્કાર કરીને ચાલ્યા, તે ભાઈ સ્વયંપ્રકાશાનંદસ્વામી મંદિરમાં સાંજે પૂગ્યા ને અમે સવારે પૂગ્યા. અને એક માસ થયો ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ મને ને શિવાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે બેય ગોંડલ જાઓ. ને રતના કડિયા આદિ તેમને કોળી કરવા જૂનાગઢ ચાલતા કરીને તમે મહારાજ પાસે જાઓ. ને મહારાજને કહેજો જે, જૂનાગઢ મંદિરની કોળી કરવા સાધુને મોકલો.”

પછી અમે ગોંડલથી કડિયાને ચાલતા કરીને ગઢડે આવ્યા. ને મંદિરમાં ઉતારા કર્યા. તે સમયે મહારાજ વંડાના ઉતરાદા બારના ઓરડા ચણતા’તા ત્યાં ઢોલિયે બિરાજે, ને ત્યાં અમે જઈને દંડવત કર્યા, ને પગે લાગ્યા. અને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને અમે બે વાંસની લાકડીઓ લાવ્યા હતા, તે મહારાજની આગળ મેલી. ત્યારે મહારાજ કહે કે, “એક લાકડી અમે રાખશું.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “બીજી મને આપો.” પછી સંત ને હરિજનના નારાયણ કહ્યા ને કહ્યું જે, “મંદિરની કોળી કરવા સંતને મોકલજો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કડિયા ગયા ?” ત્યારે અમે કહ્યું જે, “ગયા.”

પછી મહારાજે ઋષભાનંદસ્વામી ને જગન્નાથાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “તમે ગુજરાતમાં જાઓ ને સંતને કહેજો જે, મહારાજે તેડાવ્યા છે.” આમ આજ્ઞા કરીને છાતીમાં ચરણ આપીને ચાલતા કર્યા. મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા ને જળે કરીને નવરાવ્યા, ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે વંડામાં પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા.

અને તે સમયે સચ્ચિદાનંદસ્વામી કેળના પાંદડાનું પડીકું કરીને માંહી ત્રણ અંજીર મેલીને લાવ્યા. ને મહારાજ પાસે મેલ્યું. ત્યારે

તેમાંથી લઈને મહારાજ જમ્યા. અને મને ને શિવાનંદસ્વામીને અરધું જમીને આપ્યું ને અરધું જમીને પડીકામાં મેલ્યું. અને બોલ્યા જે, "ફળમાં શી મીઠાશ છે !" પછી મહારાજે જૂનાગઢની વાત પૂછી ને કહ્યું જે, "બોરિયામાં ગયા છો ?" ત્યારે કહ્યું જે, "હા મહારાજ." પછી મશાલો આવી ને મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. પછી પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

✼ લક્ષ્મીવાડીમાં ધર્મશાળાનું કામ શરૂ કરાવ્યું :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. અને જ્યાં હમણાં ડેલી છે, ને રસ્તાથી દક્ષણાદિ કોરે કૂવો છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહે, "ઉત્તરાદા બારની ધર્મશાળા કરવી છે, તે પાયો નાખો." પછી પાયા ખોદવા માંડ્યા ને મહારાજ કહે, "ગારીયું કરો, ને કૂવો પણ થાય તો કરશું." પછી નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "મારા પાઠનું પુસ્તક લઈ આવો." ત્યારે અમે બેય જણા ગામમાં લેવા ચાલ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "પ્રાગજી દવેને બોલાવતા આવજો."

પછી દવે તો સામા મળ્યા ને અમે પુસ્તક લાવીને સ્વામીને આપ્યું. અને મહારાજે દવે પાસે કથા વંચાવવા માંડી. ને ધર્મશાળાનું કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા, ને 'થાળ થયો તે જમવા પધારો' એમ કહીને વાડીમાં ગયા. ને મહારાજ કથા રખાવીને દરબારમાં પધાર્યા. ચરણ ધોવરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને લાડુબાઈને રસોડે થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોપીનાથજીની મૂર્તિ પાસે આવીને ઊભા. અને નારાયણજીને મૂર્તિનું કામ બતાવીને ચાલ્યા, તે અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ધર્મશાળાના કારખાના પાસે ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને પાળા તે કામમાં મંડ્યા. વાડીના રહેનારા પાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી લોટો માંજીને જળ ગાળી ને ભરી લાવ્યા. તે મહારાજે પીધું. પછી સાધુ અને પાળા તે સર્વેને પ્રસાદી આપી.

પછી કારખાનું રખાવીને દરબારમાં પધાર્યા. મૂર્તિ પાસે આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને નારાયણજી કહે, "મૂર્તિ ઊભી કરવી છે." ત્યારે સાધુ ને પાળાને બોલાવીને મૂર્તિ ઊભી કરાવી. ને મહારાજ પાસે ઊભા ને બોલ્યા જે, "઒ો કોરનું અંગ લિયો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. અને મૂર્તિને પછી હેઠી સુવરાવી. અને મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવી ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ પ્રસાદાનંદસ્વામીએ ગીતાભાષ્ય ભણવાનું શરૂ કર્યું :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને મારે ને શૂન્યાતીતાનંદસ્વામીને રામાનુજ ગીતાભાષ્ય ભણવા સારુ પાઠ લેવો, તે શૂન્યાતીતાનંદસ્વામીને તેડીને મહારાજ પાસે ગયા. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ આવ્યા ?" ત્યારે કહ્યું જે, "ગીતાભાષ્યનો પાઠ લેવો છે, તે પૂજા કરવા આવ્યા છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો."

પછી ચંદનની અરચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને પગે લાગ્યા. અને જશુબાએ મહારાજને અરધા રૂપિયાનો ગુલાબનો હાર ને તોરો ધરાવ્યો હતો. તે હાર મહારાજે મને આપ્યો ને શૂન્યાતીતાનંદસ્વામીને તોરો આપ્યો. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "કેને હાર ને તોરો આપ્યો છે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "બ્રહ્મચારી ! આલવા યોગ્ય છે એમને આલ્યો છે. ને એમને બીજો હાર આપશું."

પછી અમે આવીને નિત્યાનંદસ્વામીની પૂજા કરી અને ગીતાભાષ્યનો પાઠ લીધો. પછી મહારાજ થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોપીનાથજીની મૂર્તિ પાસે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "ગાવણું કરો." પછી વાજાં લઈને ગવૈયા સંત ગાવા લાગ્યા. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઝાઝીવાર સુધી ગાયાં. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા ને મૂર્તિ ઓપનારને (પણ) આલ્યા.

❊ ગઢડેથી સંતોને જૂનાગઢ મંદિરની સેવામાં મોકલ્યા :

અને ગુજરાતમાંથી સંત આવવા માંડ્યા. તે મંદિરમાં ઉતારા કરીને મહારાજ પાસે આવીને દંડવત કરીને પગે લાગીને બેસે. ને મહારાજ સત્સંગીની ખબર પૂછે. તે પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ આવેલ મંડળના સંતને આપ્યો ને મહારાજ પોઢ્યા. ને સંતમંડળ ઉતારે આવ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે વાડીએ પધાર્યા, ને કારખાના પાસે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ધર્મશાળાનું કામ ચાલવા માંડ્યું. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી કામના કરનારને ફૂલના હાર આપીને દરબારમાં પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

અને જે ગુજરાતમાંથી મંડળ આવ્યાં હતાં, તેમને ખબર પડી જે, "તેમને તો જૂનાગઢના મંદિરનું કામ કરવા સારુ મોકલવા તેડાવ્યા છે." ત્યારે આનંદાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સત્સંગમાં કથા-વાર્તા પણ અમારે કરવી ને કારખાનું પણ અમારે કરવું ?"

ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "તમે મહારાજને સંભળાવો ને મહારાજ આજ્ઞા કરશે તો અમે તૈયાર છીએ."

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને સભા કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને પાળા ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું જે, "ગુજરાતમાંથી સંતનાં મંડળ આવ્યાં છે, તે કહે છે જે, 'ગઢડામાં ભણનારા સંત નિરંતર મહારાજ પાસે રહે છે, તે અમારે ભેળા જૂનાગઢ કામ કરવા આવે ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "લઈ જાઓ. ને શિવાનંદસ્વામી ને પ્રસાદાનંદસ્વામીને તમારી પાસે રહેવા દેજો. ને અહીંના લહિયા ને ભણનારાને બોલાવી લાવો."

પછી આવીને પગે લાગીને બેઠા, ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, "તમે સર્વે આનંદસ્વામી ભેળા જૂનાગઢ જાઓ." પછી મહારાજને પગે લાગીને ચાલ્યા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. ને કથાના બે અધ્યાય પૂરા થયા ત્યારે જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ લક્ષ્મીવાડીમાં કૂવો કરાવ્યો :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે વાડીએ પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કૂવાનું કામ ચાલે ને કૂવામાં જળ આવ્યું, તે કળશિયો ભરીને મહારાજ પાસે લાવ્યા. તે પીને પાણી વખાણ્યું. અને જળ સર્વેને વહેંચી આલીને બીજું પાછું કૂવામાં રેડ્યું. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં સિંહાસન સોવાય(છોવરાવાય), તેની પાસે ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને વાડીવાળે પાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી ભાવસાર ચૂનો ખાંડવા આવ્યા. ત્યારે મહારાજ ઊઠીને ઉગમણા ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલે છે. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી કામમાં સર્વે મંડ્યા ને રાત ચાર ઘડી ગઈ, ત્યારે મહારાજ કહે, “રાખો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ બંને આચાર્યોને પુસ્તકો તથા વસ્ત્રો આપ્યાં :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મૂર્તિ ઓપાય છે, ત્યાં આવીને ચાકળે બિરાજ્યા. પછી નારાયણજીએ મહારાજની મૂર્તિ જોઈને ઠાકોરની મૂર્તિ કોરી(બનાવી). પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

પછી શતાનંદમુનિએ શિક્ષાપત્રીનું ભાષ્ય કરવા માંડ્યું. તે ત્યાં જઈને બિરાજ્યા. ને તે સાંભળીને બહુ રાજી થયા. પછી સત્સંગિજીવન નામે ગ્રંથ તેનાં બે પુસ્તક લખાવીને શોધાવીને લેવરાવ્યાં. ને અક્ષરઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સદ્‌ગુરુને બોલાવ્યા ને પોતાના જે દત્તક પુત્ર અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તેમને એક એક પુસ્તક આપ્યું. અને બીજાં પુસ્તક ને વસ્ત્ર જે બ્રહ્મચારી પાસે હતાં, તે સર્વે બેય ભાઈને વહેંચી આપ્યાં. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ જૂનાગઢ સેવા કરીને આવેલ સંતો પર શ્રીહરિનો રાજીપો :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. તે સમયે જૂનાગઢથી સંતનું મંડળ આવ્યું. ને સંતોએ દંડવત કર્યા ને મહારાજ ઊભા થઈને મળ્યા. ને સંતે હરિજન ને સાધુના નારાયણ કહ્યા. ને મહારાજ કહે, “મંદિરની કોળી કરીને આવ્યા ?” ત્યારે આનંદસ્વામી કહે, “હા મહારાજ.” પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ આનંદસ્વામીને આપ્યો. ને સંતમંડળને સારુ રસોઈ કરાવી. ને પંક્તિ કરીને ડંકા ભરીને શીરો પીરસવા માંડ્યા. ને મહારાજની કેડે બ્રહ્મચારી પણ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મહારાજ બોલ્યા જે, “પરમ દહાડે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે, તે સામાન કરાવો. ને ગોપાળાનંદસ્વામી, તમે વેદિકા કરાવીને ભણેલા બ્રાહ્મણને વરૂણીમાં વરાવો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. અને બાઈઓએ સીધાનો સામાન કરવા માંડ્યો. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘શ્રીવડતાલથી ભાવનગર થઈ ગઢડે આવ્યા, ને વાડીની ધર્મશાળાના પાયા નંખાવ્યા’ એ નામે એકસો ને પાંચમો વિશ્રામ ॥૧૦૫॥

વિશ્રામ - ૧૦૬

ગઢપુરની લીલા, ગઢપુર તથા મૂળી દેવો પધરાવ્યા અને ધોલેરા પોતાનું સ્વરૂપ પધરાવ્યું.

❊ ગઢડા પ્રતિષ્ઠોત્સવમાં વેદો, મુક્તો વગેરેનું દિવ્યસ્વરૂપે આગમન :

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં મૂર્તિઓ આગળ હોમ થાય છે, ત્યાં આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને ત્રાંસાં, ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગવા માંડ્યાં. તે સમયે ચાર વેદ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યા. ને મહારાજને પગે લાગીને વરૂણીમાં વર્યા. ને વેદનાં અંગ જે ગાયત્રી આદિ છંદ ને ઉપનિષદ, તે વિદ્યાર્થી થઈને આવેલા, તે મહારાજને પગે લાગીને શ્રુતિઓ ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ જે ગવૈયા સંત તે ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. તે સમયે મૂર્તિમાન અગ્નિદેવ આવ્યા, ને મહારાજને પગે લાગીને કુંડમાં પ્રવેશ કર્યો. અને અક્ષરધામ, શ્વેતદ્વીપ ને બદરિકાશ્રમ ત્યાંના મુક્ત મહારાજનાં દર્શન કરવા આવ્યા.

❊ બ્રહ્મમુનિનો શ્રીહરિને મૂળી પ્રતિષ્ઠા કરવા આમંત્રણ પત્ર :

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મૂર્તિ પાસે આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે ગામ મૂળીથી બ્રહ્માનંદસ્વામીનો ને દરબારનો કાગળ આવ્યો, તે મહારાજે શુકમુનિ પાસે વંચાવ્યો. ને સમાચાર જાણ્યા જે, “વસંતપંચમી ઉપર મૂર્તિઓ

પધરાવવી છે, તે દેશ-પ્રદેશમાં કંકોત્રીઓ લખાવીને મોકલાવજો ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠીના અસવાર ને બાઈઓ તેમણે સહિત પધારજો."

❊ ગઢડા મંદિરમાં દેવો પધરાવ્યા :

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "કાલે મૂર્તિઓ પધરાવવી છે, તે એક બ્રાહ્મણનો ચોકો ને એક સાધુનો ચોકો કરાવજો. તેમાં જેને જ્યાં ખપે ત્યાં જમાડજો. કોઈ અન્નનો ખાધાર્થી ભૂખ્યો ન જાય." એમ કહીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા, તે મૂર્તિઓ પાસે આવીને ખુરસી પર બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "બ્રાહ્મણોનો ચોકો વાડીએ ને સાધુનો ચોકો વંડામાં કરો." **પછી દાદા ખાચર હાથમાં નાળિયેર લઈને ઊભેલા ને કુંડમાંથી અગ્નિએ બહાર આવીને દાદા ખાચરને વીંટી લીધા. ત્યારે મહારાજ કહે, "અગ્નિએ હાથ કાઢ્યો, તે નાળિયેર નાંખો." પછી નાંખ્યું ત્યારે જ્વાળા સમી ગઈ.** ને મૂર્તિઓ મંદિરમાં લાવ્યા. ને દાદા ખાચરે ત્રણ હજાર રૂપિયા આપ્યા ને ધજા ને કળશ ચડાવ્યાં. પછી મહારાજ પાસે ઊભા છે, ને ગોપીનાથ ને રાધિકા ને હરિકૃષ્ણ તે વચલા મંદિરમાં પધરાવ્યા, ને ઉગમણા મંદિરમાં સૂર્યનારાયણ પધરાવ્યા ને આથમણા મંદિરમાં ધર્મભક્તિ પધરાવ્યાં. તેવી રીતે ત્રણેય મંદિરમાં મૂર્તિઓ સ્થાપન કરી. અને વસ્ત્ર, ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યાં ને આરતી ઉતારી.

અને બ્રાહ્મણના રૂપે જે ચાર વેદ આવ્યા હતા, તેમણે વેદમંત્ર ભણીને પુષ્પાંજલી આપી. પછી દેશ-દેશના જે હરિજન હતા, તેમણે

ભેટ મેલવા માંડી. તે ઘરેણાં ને રૂપિયા ને પૃથ્વીના લેખ તે લખાવવા માંડ્યા. પછી રઘુવીરજી શેલાં ને પાઘડીઓ લાવ્યા હતા, તે જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા, તેમને બંધાવી અને પોસો ભરી ભરીને રૂપિયા આપ્યા. ને બીજા બ્રાહ્મણોને ચાર ચાર રૂપિયા આપ્યા ને પહેરામણી કરાવી. ને શિલ્પીને શિરપાવ આપ્યો. ને ઢો, શરણાઈ આદિ નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ તુરઈ કરી.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. ને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી, બાઈભાઈ સર્વેને જમાડજો, કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." એમ કહેતા જાય ને તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

※ ધોલેરા મહારાજનું સ્વરૂપ પધરાવવા પૂંજાભાઈનો પત્ર :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લીમડા હેઠે સભા કરીને બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને વેદરૂપી બ્રાહ્મણ તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે કહે, "હા." પછી તે સમયે ધોલેરાથી પૂંજાભાઈનો કાગળ આવ્યો જે, "મદનમોહનને પડખે તમારી મૂર્તિ પધરાવવી છે, ને વસંતપંચમીનું મુહૂર્ત છે. તે સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને કાઠી ને પાળા ને સત્સંગી જે બાઈભાઈ તેમણે સહિત પધારશો." પછી કાગળ વંચાવીને મહારાજ જરાક મરક્યા ને બોલ્યા જે, "બેય ઠેકાણેથી કાગળ આવ્યા, તે સર્વે તૈયાર થાજો."

પછી મશાલો થઈ ને ગોપીનાથજીની આરતીમાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોઈને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને

ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને મોજડી પહેરીને લીમડા હેઠે આવીને ઊભા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને મુનિમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને કાઠી ને પાળા ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તેમણે સહિત ગામ બહાર આવ્યા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગી રહ્યાં છે.

અને મુનિમંડળ સહિત એક સ્વરૂપે કરીને બોટાદને માર્ગે ચાલ્યા. ને એક સ્વરૂપે કરીને કારિયાણીના માર્ગે ચાલ્યા. ને રાધાવાવે આવ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ત્યાંથી **કારિયાણી** આવ્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રાઘવ પટેલ રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારીએ રસોઈ કરી. ને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને રાઘવ પટેલે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંત ને પાળાને લાડુ પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને બીજે સ્વરૂપે કરીને **ગોરડકે** થઈને **બોટાદ** પધાર્યા. ને **દાહા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભગા દોશી આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા. ને સંતે રસોઈ કરી ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો. ને જળે કરીને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે એક સ્વરૂપે **ધોલેરે** પધાર્યા. ને સામૈયું આવ્યું ને વાજતે-ગાજતે મંદિરમાં આવ્યા. ને મદનમોહનનાં દર્શન કરીને વેદિકા પાસે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ચાર વેદ બ્રાહ્મણને રૂપે મહારાજ ભેગા આવેલા, તે મૂર્તિઓના કામમાં મંડ્યા.

❊ મૂળીમાં રાધાકૃષ્ણ દેવ તથા હરિકૃષ્ણ મહારાજની પ્રતિષ્ઠા :

અને બીજે સ્વરૂપે બોટાદથી ચાલ્યા, તે ગામોગામના હરિજનને દર્શન દેતા થકા **સાયલે** આવ્યા. ને ત્યાં ઓટો છે, ત્યાં ઘડીક ઊભા રહ્યા. ને ચાલ્યા તે **મૂળી**નું સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે-ગાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને જ્યાં હમણાં છત્રી છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગામ હળવદના શુક્લ વેદિકા(યજ્ઞ કે હોમ કરવા માટે ઊંચું આસન) કરીને મૂર્તિઓ પણ ત્યાં લાવેલા. પછી મહારાજ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મળ્યા, ને એમ કહ્યું જે, "સુખડી ને ચણા ને ખીચડી ને ઉપરથી ઘી એ રસોઈ બ્રાહ્મણને ચોકે ને સાધુને ચોકે પણ કરો." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." અને મહારાજ કહે, "અમારા ભેળા વેદિયા બ્રાહ્મણ છે, તેમને વરૂણીમાં વરાવો."

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ગામમાં હરિભક્તને ઘેર ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં આવ્યા ને મૂર્તિઓ પાસે ઊભા. પછી ઝાલાવાડના સત્સંગીએ મળીને ચાર હજાર રૂપિયા આપીને કળશ ને ધજા ચડાવી. પછી ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "મૂર્તિઓ ઉપાડો, પધરાવાનો સમય થયો." પછી રાધાકૃષ્ણ તથા હરિકૃષ્ણ મહારાજ આદિ મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા કરી. ને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગવા લાગ્યાં. ને પ્રેમાનંદસ્વામી તૂરાઈ વગાડવા લાગ્યા. પછી વસ્ત્ર ને ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવીને મહારાજે આરતી ઉતારી. ને વેદની શ્રુતિઓ ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા. હરિજન ભેટ મેલવા લાગ્યા, તે રૂપિયાના ખોબા ભરીને

મેલે. ને પૃથ્વીના લેખ થાવા માંડ્યા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજીએ જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા, તેમને શેલાં, પાઘડીઓ, વેઢ, વીંટીઓ, ઊતરીઓ ને રૂપિયાના ખોબા ભરીને આપ્યા. બીજા બ્રાહ્મણોને ચાર ચાર રૂપિયા આપ્યા. ને શિલ્પીને પહેરામણી કરાવી. અને હરિજને મહારાજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો ને પગે લાગ્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમે ને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને સંત ને પાળા તે હમણાં રહેજો. કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં." એમ કહીને પાળા, સંત ને હરિજન તેમણે સહિત ચાલ્યા, તે ગામ **નાગડકે** આવીને રાત રહ્યા.

❊ ધોલેરા હરિકૃષ્ણ મહારાજની સ્થાપના :

અને **ધોલેરે** વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મૂર્તિઓની પ્રતિષ્ઠા સમયે આવીને ઊભા. અને ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, "ઉપાડો મૂર્તિ મંદિરમાં." પછી હરિકૃષ્ણ મહારાજની મૂર્તિ મદનમોહનને પડખે મંદિરમાં લઈને સ્થાપન કરી. ને વસ્ત્ર, ઘરેણાં ને ફૂલના હાર પહેરાવીને આરતી ઉતારી, ને ભેટ મેલવા માંડી. પછી રઘુવીરજી શેલાં ને પાઘડીઓ લાવ્યા ને જે વરૂણીમાં બ્રાહ્મણ વર્યા હતા, તેમને આપી, ને ખોબા ભરીને રૂપિયા આપ્યા. અને બીજા બ્રાહ્મણોને બે-બે રૂપિયા અપાવ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંત ને પાળાને પીરસવા પધાર્યા. ને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

❊ મૂળી-ધોલેરા પ્રતિષ્ઠા કરી શ્રીહરિ ગઢડા પધાર્યા :

અને સાબદા થઈને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે

કારિયાણી આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે પોશાક ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને સભા કરીને બિરાજ્યા. ગામ નાગડકેથી વહેલા જાગી સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊતર્યા. ને બેય સ્વરૂપ એક થયાં. અને પોશાક ઉતારીને વાવમાં નાહ્યા ને બહાર આવીને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેરીને તૈયાર થયા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જે ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે-ગાજતે ચાલ્યા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને ઉત્સવ કરતા જાય છે; એવી રીતે **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા.

અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મંદિરમાં મૂર્તિઓ પધરાવી, તેની વાત કરી. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

અને તે સમયે શિક્ષાપત્રી લખીને તથા છાપની મૂર્તિ મહારાજ પાસે લાવે, ને મહારાજ પ્રસાદીની કરી આપે. ને સંત ને હરિજન તે પૂજામાં રાખે, એ પ્રકરણ ચલાવ્યું. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને

થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને વાડીથી આથમણી કોરે ને માર્ગથી ઉત્તર જે દાદા ખાચરનો કૂવો છે, તે કૂવે જઈને ઊભા. અને કહે, “એક કોશનું જળ છે, તે ત્રણ કોશનું જળ કરીએ. તે કોદાળી ને પાવડા લાવો.” પછી સંતમંડળને કહી મેલેલ, તે આવવા માંડ્યા ને ખોદવા માંડ્યા. પછી ગાડી આવી ને મહારાજ હાંકવા બિરાજ્યા. ને મુક્તાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચરને ગાડીમાં બેસાડ્યા ને દરબારમાં પધાર્યા.

અને ગાડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે બ્રહ્માનંદસ્વામીનું મંડળ આવ્યું, તે ઉતારા કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા. ને દંડવત કર્યા ને મહારાજ મળ્યા. ને મહારાજે દેશકાળના ખબર પૂછ્યા. પછી રસોઈ કરાવી ને વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને થાળ સ્વામીને આપ્યો. ને જમ્યાનો સામાન મંગાવીને સંતને જમાડ્યા ને હાથ ધોવરાવ્યા.

અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “કીર્તન બોલો.” ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “તારું છોગું મારે આવીને ચિત્તમાં રહ્યું…” પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. અને અધ્યાય પૂરો થયો ત્યારે રખાવીને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ચાલ્યા, તે પાળા ગાડી તૈયાર કરીને લાવ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી ને દાદા ખાચરને માંહી બેસાડીને મહારાજ હાંકવા બિરાજ્યા. અને દાદા ખાચરને કૂવે જઈને ગાડીની રાસ ફગાવી, ને ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને પાળા કૂવામાં કામ કરવા મંડ્યા. અને મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “ચાલીસ સાધુ ને પાળાના વારા બાંધો.” ત્યારે સ્વામી કહે, “સારું.”

પછી ગાડી જોડાવીને દરબારમાં પધાર્યા. ને વંડામાં હિંડોળો બાંધ્યો હતો. ને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમની રસોઈ અયોધ્યાપ્રસાદજીએ કરાવેલી, ને થાળ પોતાને ઘેર કરેલો. પછી જળે કરીને નવરાવીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે વંડામાં જઈને હિંડોળે બિરાજ્યા. અને ચંદનની અર્ચા કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને અથાણાં ને પાપડ તે સંત પીરસે.

પછી મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા, ને મોજડી પહેરીને ઉતારે આવ્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઉગમણે બહાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે બ્રહ્માનંદસ્વામીને ફૂલના હાર આપ્યા. અને સ્વામીએ મહારાજને પહેરાવ્યા ને કહ્યું જે, “કૂવો ગાળવા ચાલીસ સંતના છ વારા થયા.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારુ.” પછી સંત પ્રશ્ન પૂછે ને મહારાજ તેના ઉત્તર કરે. ને બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંત કહે, “જરાય શંકા નથી.” પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ જૂનાગઢથી મંડળે સહિત સ્વયંપ્રકાશાનંદસ્વામી ગઢડે આવ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને કૂવે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી કામના કરનારાને હાર આપીને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ભાઈ સ્વયંપ્રકાશાનંદસ્વામીનું મંડળ જૂનાગઢથી આવ્યું ને દંડવત કર્યા. અને મહારાજ મળ્યા ને ખબર પૂછી. ને સંત પગે લાગીને ઉતારે આવ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા.

❋ અલૈયા ખાચરનું દુઃખ મટાડ્યું :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલે ને કૂવાનું કામ ચાલે. તે સમયે ગામ ઝીંઝાવદરમાં અલૈયા ખાચર માંદા, તે અસવાર તેડવા આવ્યો. ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો ગાડી." પછી ગાડીમાં બેસીને ઝીંઝાવદર પધાર્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને અલૈયા ખાચર પાસે આવ્યા ને ઢોલિયા પાસે બેઠા. અને અલૈયા ખાચર બેઠા થઈને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે ઊનું પાણી મંગાવ્યું. ને પાળાને કહ્યું તે ચોળીને નવરાવ્યા. ને મહારાજે રાબ કરીને પાઈ. ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો, તે મહારાજ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પછી પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થયા ને ચાલ્યા, ત્યારે અલૈયા ખાચર ઢોલિયેથી ઊઠીને પગે લાગીને ઊભા ને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હવે ગઢડે આવીશ, ત્યારે દાદા ખાચરના દરબારમાં ઊતરીશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." એમ કહીને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા, તે ગઢડે પધાર્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને દરબારમાં ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર

ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચઢીને અદિબાને(ગઢડે રહેવા આવેલ પંચાળાના ઝીણાભાઈના બહેનના) ઘેર જમવા પધાર્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાલ્યા, તે ઉતારે આવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજે અલૈયા ખાચરની વાત કરી દેખાડી જે, “જેવું ભીષ્મને દુઃખ હતું, એવું તેમને હતું. ને અમે ચાર ઘડીમાં સાજા કર્યા. પછી અમે ચાલ્યા ત્યારે તેમના નેત્રમાં જળજળિયાં આવ્યાં ને કહે, ‘આજથી મને દાદા ખાચરની પેઠે જાણજો.” એમ વાત કરીને થાળ જમવા પધાર્યા. તે લાડુબાઈને રસોડે જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને સભા સામું જોતા જાય. પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “જમોને મારા નાથજી સારું સારું રે, બ્રહ્માનંદ કહે સિત પ્રસાદી રે, દિયો તો થાય કામ મારું રે.”

પછી જમીને ચળુ કરીને બોલ્યા જે, “સ્વામી લિયો.” ત્યારે સ્વામી થાળ લઈને ઉતારે આવ્યા. ને મહારાજ મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ થાળ માટે વર્ષે અડધો રૂપિયો આપવાની આજ્ઞા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને દાદા ખાચર આદિ હરિજન, તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ બોલ્યા જે, “અમારા થાળમાં ભોજન જમવા સારુ બાઈ-ભાઈ સત્સંગીમાત્રને વર્ષ દહાડે અડધો રૂપિયો આપવો.” ત્યારે દાદા ખાચર ને વસ્તા ખાચર આદિ હરિભક્ત બોલ્યા જે, “એમાં તો અમારી લાજ જાય, ને અમારા તો દશ દશ રૂપિયા લખો.”

ત્યારે મહારાજ કહે, “અમારે તો રાંડીરાંડ બાઈ પાસેથી ને તમારી પાસેથી અડધા જ લેવા છે.” ત્યારે સર્વે જોઈ રહ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “તમે મૂંઝાશો મા. તમારા પિતરાઈ હોય તેમનાં નામ લખાવીને બે બે ત્રણ ત્રણ રૂપિયા લખાવો, પણ તમારા નામનો તો અડધો રૂપિયો વર્ષ દહાડે આપવો પડે.”

પછી નામ લખવા માંડ્યાં ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને નામના રૂપિયા લઈને આવ્યા, ત્યારે મહારાજ કહે, “થાળ કરવા તે આ રૂપિયામાંથી કરવા, ને સંતને જમાડશું તે પણ આમાંથી.” પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

❊ શ્રીહરિએ મંદિરમાં દર્શનાર્થી બાઈઓ માટે વિવેક કહ્યો :

અને મહારાજ બોલ્યા જે, “આપણે સર્વેને ગામ વડતાલ જાવું છે, તે તૈયાર થાઓ.” ત્યારે સર્વે બોલ્યા જે, “સારું મહારાજ.” પછી મશાલો થઈ ને ગોપીનાથજીની આરતીમાં મહારાજ પધાર્યા. અને નારાયણ-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ બોલ્યા જે, “ગામ-પરગામમાં બાઈઓને મોટા મંદિરમાં દેવનાં દર્શન કરવા આવવું હોય, તો શણગાર આરતી કેડે આવે, ને કાં તો ઠાકોર પોઢીને જાગે ત્યારે આવે. અને કોઈ પરદેશનાં બાઈઓ આવ્યાં હોય ને દિવસે દર્શન ન થયાં હોય, તો પુરુષ પાસે માગ કરાવીને દર્શન કરીને ભેટ મેલીને પગે લાગીને જ્યાં બાઈઓનું મંદિર હોય ત્યાં જઈને કથાવાર્તા સાંભળે. અને ઠાકોરજી આગળ આરતી-ધૂન ને શ્લોક સાધુ, પાળા, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે જ બોલે, પણ બાઈઓ ન બોલે. ને બાઈઓ બાઈઓના મંદિરમાં આરતી-ધૂન ને કથાવાર્તા કરે.”

એમ વાત કરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે અક્ષરઓરડીથી આથમણી કોરે આવીને ઊભા. ને સંત ને પાળા પગે લાગીને પાસે ઊભા. ને મહારાજે નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “અહીંયાં પડથાર કરીએ.” ત્યારે સ્વામી કહે, “સારું.”

પછી મહારાજ ત્યાં બિરાજ્યા ને સાધુ ને પાળા ને બ્રહ્મચારી કામ કરવા લાગ્યા. તે સમયે મોટીબાએ ફૂલના હાર મોકલાવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી થાળ થયો, તે મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. અને મહારાજ જમે તે દર્શન કરતા જઈએ ને કામ કરીએ. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને જ્યાં કામ ચાલે છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કામ કરનારા પૂરણી પૂરતા જાય ને પાણી નાંખીને ગદળતા જાય.

⁂ વડતાલ રામનવમીનો સમૈયો કરવા ગઢડેથી વડતાલ પ્રયાણ :

પછી મહારાજ કહે, “જાઓ તૈયાર થાઓ.” અને મહારાજ વસ્ત્ર ઉતારીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે લીંબડા હેઠે આવીને ઊભા. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગવા લાગ્યાં, ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ કરી(વગાડી), ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને જે ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊભા. અને પાળાને કહ્યું જે, “અડધા અમ ભેળા આવો, ને અડધા મંદિરની ખબર રાખવા રહો.” અને પાળા પાસે મહારાજને જળ પીવાનો ચંબુ હતો, તે મહારાજ કહે, “પ્રસાદાનંદસ્વામીને આપો.” પછી મેં લીધો.

અને જે ચાલ્યા તે જેનાથી જેમ ચલાય તેમ ચાલે. ને ઉગામેડીથી ઉગમણી કોરે આવ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારે બહિર્ભૂમિ જાવું છે." ત્યારે સંત કૂવામાંથી જળ લઈને આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને મને આપ્યાં. ને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને જળ ને મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને પછી નાયા. શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા.

અને તે સમે નાનબાઈ ને અમરસિંહને બોલાચાલી થઈ. ત્યારે મહારાજ કહે, "વાળ ગાડી પાછી." ત્યારે બોલતા રહી ગયા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝાવદર** આવ્યા. ને ગાડીમાંથી ઊતરીને **અલૈયા ખાચર**ના ફળીમાં ઓટો છે, તેના ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મેં ચંબુમાંથી રૂપાની ટોયલી(ટબુડી) ભરીને જળ આપ્યું, તે પાન કરીને પોઢ્યા. અને સંઘ સર્વે ગામ બહાર ઊતર્યો.

અને અલૈયા ખાચર મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! થાળ કરાવીએ ને સંતને આજ્ઞા કરો, તે રસોઈ કરીને જમે." ત્યારે મહારાજ કહે, "હમણાં જ જમીને ચાલ્યા છે, તે કોઈ નહીં જમે." એમ કહીને મહારાજ પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીગઢપુરની લીલા, ગઢપુર તથા મૂળીમાં દેવો પધરાવ્યા તથા ધોલેરા પોતાનું સ્વરૂપ પધરાવ્યું' એ નામે એકસો ને છઠ્ઠો વિશ્રામ ॥૧૦૬॥

વિશ્રામ - ૧૦૭

વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ, ત્યાગી-ગૃહીને ઉપદેશ તથા સત્સંગીને ધર્માદો કાઢવાની આજ્ઞા

❊ બરવાળામાં હીરા શેઠે સર્વ સંતો-પાર્ષદો સહિત શ્રીહરિને જમાડ્યા :

પછી પોઢીને જાગ્યા. ને સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા. ને જે ચાલ્યા, તે ગામ **કારિયાણી**એ પધાર્યા. ને ગાડીમાંથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે ગામ બરવાળેથી શેઠ **વિરો ભૂતો** આવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મેલીને બેઠા. ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! તમે સંતમંડળે સહિત અમારે ગામ પધારો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ક્યાં ઊતરશું ?” ત્યારે તે કહે, “ગઢમાં.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું જાઓ, સામાન કરાવો.” એમ કહીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, પાળા, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને બેઠા. પછી સભાને રજા આપીને મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઘી ને તીખાં પીધાં ને જળના કોગળા કર્યા. સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા ને ગામ **બરવાળા** આવ્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને ગઢમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે બે દૈત્યાંશ આવીને બોલ્યા જે, “કેની આજ્ઞાએ કરીને ઊતર્યા છો ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “મુક્તાનંદસ્વામી, આપણે શિક્ષાપત્રી લોપી.” એમ કહીને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગામના વડે પધાર્યા. ને સામૈયું કર્યું તે ગામ બહાર લીંબડા હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને **હીરો શેઠ** તો ગદ્‌ગદ કંઠે થયા જે, “મને વચન આપ્યું હતું, તે તમે સત્ય કર્યું !” તે એક દિવસ શેઠ ગામ લીંબડી સગાને ઘેર ગયા. અને સવારે ટાઢે પાણીએ નાહ્યા ને સારી પેઠે પાણી ઢોળીને પૂજા કરવા બેઠા. ત્યારે તે(ઘરના લોકો) બોલ્યા જે, “શેઠ વાલાને ઘેર આવીને કાચું પાણી કેમ ઢોળો છો ? એમાંથી તો નાત બહાર થયું જોશે.” ત્યારે હીરો શેઠ કહે, “ચોરટા ને ઊચક્કા(બદમાશ) નાતમાં રહેશે ને પાણીએ નાહ્યા તે નાત બાર ? કરો એકડા. (અર્થાત્ લખાણ કરીને નાત બહાર મૂકી દ્યો.)”

ત્યારે શેઠ વાલા કહે, “એમ શું કરવા આકરા થાઓ છો ? ત્યારે એમ કહોને જે, થોડે પાણીએ નાશું.” પછી બીજે દિવસ બમણે પાણીએ નાહ્યા, પણ કોઈ બોલ્યા નહીં. એ વાત ગઢડે મહારાજ પાસે કરી. ત્યારે મહારાજ કહે, “માગો.” ત્યારે શેઠ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “પાંચસો પરમહંસ ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠીના અસવાર ને સર્વે સંઘ તેમણે સહિત ઘર પવિત્ર કરવા પધારો, એ વર માગું છું.” ત્યારે મહારાજે વચન આપ્યું. તે વચન યાદ કરીને હીરો શેઠ કહે, “તે વચન સત્ય કરવા તમે મારે ઘેર પધાર્યા !”

પછી રસોઈનો સામાન ચોકે ચોકે પહોંચાડ્યો. અને મહારાજે ગવૈયા સંતને બોલાવીને ગાવણું કરાવ્યું. પછી થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. ને હીરા શેઠે નવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતને પીરસવા લાગ્યા. તે ડંકા ભરી-ભરીને કંસાર આપતા જાય. તે સમે શ્વેતધર્મી સંત ઉપવાસી તે છેટે બેઠેલા. ત્યારે મહારાજ કહે, “કેમ બેઠા છો ?” ત્યારે કહે, “ઉપવાસી છીએ.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લાવો પતર, હવિષ્યાન્ન આપીએ.”

ત્યારે ઉપવાસી સંત પતર લાવ્યા ને મહારાજ આપવા માંડ્યા. પછી બોલ્યા જે, "જળનાં તૂંબડાં ભરી લેજો રણ આવે છે." પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને શેઠે કંકુનો ચાંદલો કર્યો, ને શેલું ઓઢાડ્યું, ને રૂપિયા ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ ગામ બહાર ઉતારે આવ્યા. ને ગાડીમાં બિરાજ્યા. ને શેઠે ગામનાં ગાડાં જોડાવ્યાં. મહારાજ કહે, "માંદા, નાના ને વૃદ્ધ સંત ગાડામાં બેસો." અને બીજાં ગાડાં બાઈઓમાં બેસવા આપ્યાં. બ્રહ્માનંદસ્વામીને પોતાની ઘોડી ચઢવા આપી. નિત્યાનંદસ્વામીને પોતાની ગાડીમાં બેસાડ્યા. અને જે ચાલ્યા, તે ગામ **ઓતારિયે** આવ્યા.

અને જળ મારી પાસે, તે મહારાજ માગે ત્યારે આપું. પછી ઘડીક પોઢ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **ધોલેરા** આવ્યા. ને ગાજતે વાજતે મંદિરમાં પધાર્યા. ને ગાડીમાંથી ઊતરીને મંદિરમાં ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને હમણાં જ્યાં છત્રી છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પોશાક ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં જે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા, તે તાણ કરતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "નિર્મળાનંદસ્વામી અને પ્રસાદાનંદસ્વામીને બોલાવો." પછી અમે આવીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "દીનાનાથ ભટ પાસે પુસ્તક શોધાવવાં છે, તે બોલાવીને વડતાલ આવો." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ત્યારે અમે કહ્યું જે, "તેડવા મોકલવા હોય તો બે પાળાને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી જળપાન કર્યું. અને હરિજન ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા.

પછી મહારાજ ગાડામાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા, તે લીમડા તળાવથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. ગામ **આંબલી**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને **પીપળી** આવ્યા. તળાવમાં ઊતર્યા ને ગાડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને દાદાભાઈ સામાન લાવ્યા. ને ગવૈયા સંતને ગાવા બોલાવ્યા, તે ગાવા લાગ્યા. તે સમયે ગામ કમિયાળેથી હઠી વણાર આવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ! રસોઈનો સામાન તૈયાર કરાવ્યો છે, તે પધારો." ત્યારે મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "નદીએ પાણી આવી જાય ત્યારે સંઘને ઊતરવું કઠણ પડે." ત્યારે સ્વામી કહે, "નિત્યાનંદસ્વામી ને અમે પાધરા જઈએ ને તમે સંતને જમાડીને પધારો, તે સંઘ ભેળા થઈ જાશો."

ત્યારે મહારાજ કહે, "આનંદસ્વામી, તમે ગઢડાના ભણનારા સંતને લઈને કમિયાળા રસોઈ કરવા જાઓ." ત્યારે સ્વામી કહે, "સારું." પછી તે જઈને રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મહારાજ પણ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને જ્યાં રસોઈ થાય છે, ત્યાં પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને મેં બાજરીનો રોટલો દૂધમાં કર્યો હતો, તે જમવા માંડ્યા. ત્યારે આનંદસ્વામી કહે, "થાળમાંથી બીજી રસોઈ કેમ જમતા નથી ?" ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને જમવા લાગ્યા.

પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને શીરો પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી ભંડારીને આપીને, દહીં લાવ્યા તે પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિભક્તે પૂજા કરીને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને પગે લાગ્યા. પછી જળપાન કરીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે ખીજડો ને તળાવડી છે ત્યાં આવીને ઘોડીએથી ઊતર્યા. ને ખીજડા ફરતું જળ

છંટકાવીને સંતે લૂગડાં પાથર્યાં, તે ઉપર બેઠા ને જળપાન કરાવ્યું. ત્યારે બોલ્યા જે, "પગમાં પહેરવા જોડા કે પાવલાં(હલકા પગરખાં કે હલકી ચાખડીઓ) રાખજો." એમ કહીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ગાવણું કરાવ્યું. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે નદીએ આવીને ઊતર્યા. અને સંતે લૂગડાં પાથર્યાં તેના ઉપર પોઢ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "શરીર દાબીએ ?" ત્યારે કહે, "દાબો." પછી ભણનારા સંત દાબવા માંડ્યા. પછી મને કહે, "તળાવડીમાં કૂઈ છે, તેનું જળ ભરી લાવો." પછી મહારાજ નદી ઊતરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા, ને મેં જળ લાવીને પાયું. ને ચાલ્યા તે ગામ **વરસડે** આવ્યા. ને તળાવથી આથમણી કોરે ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ થયો, તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા. ને ચાલ્યા તે ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. ને ગામથી દક્ષણાદિ કોરે ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ કરવા લાગ્યા ને રસોઈનો સામાન લાવ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને રૂપાની સળીએ કરીને દાંત સાફ કરીને જળના કોગળા કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને જળે કરીને મુખશુદ્ધિ કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતને બોલાવીને ગાવણું કરાવ્યું. પછી સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને સભા થઈ. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મુક્તાનંદસ્વામી પાસે વાત કરાવી ને થાળ જમવા પધાર્યા.

અને જગરૂપ બારોટે ચરણ ધોયાં. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા. ને જે ગાડી હંકારી, તે ગામ **ગાડાથી** ઉગમણી કોરે તલાવડી ને કૂઈ છે, ત્યાં ગાડી લાવીને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને બોલ્યા જે, "સંત ને બ્રહ્મચારી તે જમીને આવજો, ને સંઘ પણ ધીરે ધીરે આવજો." એમ કહીને જે ઘોડી ઉપાડી, તે ગોપાળ બ્રહ્મચારી પાસે મહારાજને જમવા ટીમણ ને મારી પાસે જળનો ચંબુ, તે અમે બેય મહારાજ ભેળા ચાલ્યા. અને ગામના હરિજનને દર્શન દઈને મહારાજ ચાલ્યા ને કહ્યું, "બોલો કીર્તન." ત્યારે નાગમાલે કીર્તન ઉપાડ્યાં જે, "દિલ કી વે દિલ કી જાનનહાર, મેરે મયાર કનૈયા રંગભીનારિયા"

પછી ગામ **મહેળાવ** આવ્યું. ત્યારે ઘોડીએથી ઊતરીને બોલ્યા જે, "ઘોડાને તંગ કરો." પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ઘોડાં ઉપાડ્યાં તે ગામ **વડતાલે** આવ્યા. અને લક્ષ્મીનારાયણના દરબારમાં પધાર્યા. ને રાજભોગની આરતીનો ડંકો થયો. અને નોબત થઈ ને મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને બંગલે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને મેં જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને ના'યા. અને બ્રહ્મચારી થાળ લાવ્યા, તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સંતો-ભક્તોને દર્શન-પૂજનાદિકનું સુખ આપ્યું :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને મસ્તકે પાઘ બાંધીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ તેના ઉપર આવી બિરાજ્યા. ને મંદિરના સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તે પુષ્પના હાર લાવીને મહારાજને પહેરાવે, ને પગે લાગીને બેસે, ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર પાછા આપે. પછી સંઘ આવ્યો.

ને સંત પણ જમીને આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠી ને હરિભક્ત ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી આદિ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગામોગામના સત્સંગી ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. ને ગોમતી પણ ખોદાય ને મહારાજ કહે, “જેમ જેથી ઊપડે તેમ મૃતિકા લો.”

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને મંદિરે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતને પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાયતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. અને મહારાજ કહે, “જમો.” પછી જમવા લાગે ને મહારાજ કહે, “લ્યો ગુરુપ્રસાદ.” એમ કહેતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી પાંચ વાર પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા. તે સમયે જેરામ બ્રહ્મચારી ખુરસી લાવ્યા તે ઉપર બિરાજ્યા.

અને ગામ મુંબઈ ને ખાનદેશના હરિભક્ત ગોવિંદભાઈ આદિ મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. ને ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો

ચાંદલો કર્યો, ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવ્યાં, ને ભારે રેંટો એક કેડે બંધાવ્યો, ને એક ખભે નંખાવ્યો, ને સોનાનાં કડાં પહેરાવ્યાં, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને બાજુબંધ ને તોરા ધરાવ્યા, ને ભેટ મેલવા માંડી. પછી મહારાજે છાતીમાં ચરણ આલ્યાં ને પ્રસાદીના હાર આપ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને અમદાવાદ, સુરત ને વડોદરા આદિ શહેરના ને ગામડાંના હરિજન તે આવવા માંડ્યા. ને દંડવત કરીને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે ને મહારાજ ખબર પૂછે. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને લક્ષાવધિ હરિજન ને સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે સભામાં બેઠા. ને મહારાજના કંઠને વિષે ફૂલના હાર શોભી રહ્યા.

❊ ત્યાગી-ગૃહીને ઉપદેશ :

અને પાટ ઉપર ઊભા રહીને તાળી વગાડીને બોલ્યા જે, “સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા જે ત્યાગી ને સાંખ્યજોગી જે બાઈ-ભાઈ તેમણે રંગ જે કેસૂડા-કેસર ને પતંગ તથા ગુલાલ તેણે કરીને રમવું નહીં. ને આચાર્ય જે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તથા અયોધ્યાવાસી તે કર્મયોગી હરિભક્ત સંગાથે રમે પણ ઉન્માદ ન કરવો. એવી રીતની અમારી આજ્ઞા છે, તે આજથી રાખજો.” અને કહ્યું જે, “આજથી નંદ નામે સાધુ ન કરવા, દાસનાં નામ પાડવાં; તે માધવદાસજી, રામદાસજી, હરિચરણદાસજી ઇત્યાદિક. ને સાધુને માંહોમાંહી બોલાવવા હોય ત્યારે ‘જી’કારે કરીને બોલાવવા, પણ તોછડે નામે કરીને બોલાવવા નહીં.

અને જેમ અમે પરમહંસ કર્યા, તેમ જ અમારી ગાદી ઉપર બેઠા હોય તે સાધુ કરીને દાસનાં નામ પાડે. ને જે બ્રાહ્મણ સંસારનો ત્યાગ

કરીને આવે, તેને આચાર્ય બ્રહ્મચારી કરે ને વાસુદેવાનંદ બ્રહ્મચારી, નારાયણાનંદ બ્રહ્મચારી, એવી રીતનાં નામ પાડે. ને માંહોમાંહી બોલાવે, તે પણ એવે નામે કરીને બોલાવે, પણ તોછડે નામે કરીને સાધુ-બ્રહ્મચારી કોઈને ન બોલાવવા. અને દેશ-વિભાગ કરીને અમારી ગાદી ઉપર એમને બેસાડ્યા છે, ને સર્વે સમૃદ્ધિ અમે એમને આપી છે. તથા થાળ જમવા સારુ એક અરધો રૂપિયો વર્ષ-દહાડે નામનો સર્વે બાઈભાઈએ આપવો. એમ અમારી આજ્ઞા છે."

❊ વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ :

પછી પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને કહ્યું જે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા જે, "હરિજન સાચા રે, જે ઉરમાં હિંમત રાખે," પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. ને નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ ને ત્રાંસાં વાગી રહ્યાં છે, ને સંત ને હજારો હરિજન તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, હરિજન ને બ્રહ્મચારી તે ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે. અને કેટલાક હરિજન પૂજા કરે ને હાર પહેરાવે. ને ગોમતી ગળાય ને મૃતિકા મંદિરમાં લેવાય. અને મહારાજ કહે, "આજ તો રામનવમી છે, તે સંતમંડળ ફરીને કીર્તન બોલે." પછી સંત ને બ્રહ્મચારી ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. ને મહારાજ પાળા પાસે હાર મોકલાવે, ને સંતને પહેરાવે ને સંત ફરીને ગાય.

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે. ને સર્વે સંત ને હરિભક્તોએ ગોમતીમાંથી મૃતિકા લીધી ને જે ચાલ્યા તે મંદિરમાં પધાર્યા. ને મહારાજ

ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને ફરાળ લાવ્યા. તે કરીને ચળુ કરીને મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો. કેમ જે, સ્વામીને શરીરમાં કસર જેવું હતું.

પછી મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ઘડીક સુખાળા થયા. ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને ભેટ મેલે. ને અમદાવાદના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવ્યાં, ને એક રેંટો ખભે નંખાવ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજે પ્રસાદીના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શિક્ષાપત્રીની કથા કરો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કથા કરવા લાગ્યા. પછી શયન આરતી થઈ. ત્યારે મહારાજ નિત્યાનંદસ્વામીને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતને પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને ચાર-ચાર લાડુ આપવા માંડ્યા. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં ને રાયતાં તે સંત પીરસતા જાય. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં ફરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને હાથમાં રૂમાલ લઈને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❋ રસોઈવાળા હરિજને શ્રીહરિ તથા સંતોની પૂજા કરી :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પેશાબ કરીને જળે હાથ ધોવરાવીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને નિત્યાનંદસ્વામી શિક્ષાપત્રીની કથા કરવા લાગ્યા.

ને રસોઈવાળા હરિજન મહારાજની પૂજા કરવા આવ્યા. તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને સેલું ઓઢાડ્યું, ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા.

પછી અયોધ્યાવાસીની પૂજા કરીને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી સદ્ગુરુની પૂજા કરી ને પછેડી ઓઢાડી. પછી બ્રહ્મચારી ને બીજા સંતની પૂજા કરીને પગે લાગ્યા. પછી મશાલો આવી ને કથા પણ થઈ રહી. ને સંત ગોડી બોલ્યા. પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ઉત્સવિયા ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને બિરંજના ડંકા ભરીને પીરસવા માંડ્યા. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાયતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસતા જાય. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસી ભંડારીને આપીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને

વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને કહે જે, "લ્યો ગુરુપ્રસાદ." આ રીતે પીરસે ને એમ જાણે જે, "જે તે પ્રકારે કરીને મારી મૂર્તિ સાંભરે છે." પછી ભંડારીને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને દેશદેશના સંઘ પણ તૈયાર થઈને મહારાજને હાર પહેરાવીને પગે લાગીને રજા માગીને બોલે જે, "વહેલા દર્શન દેજો ને સંતનું મંડળ અમારે ગામ મોકલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "મોકલશું." પછી મશાલો થઈ ને સંત ગોડી બોલ્યા ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

❊ સત્સંગીઓને ધર્માદો કાઢવાની આજ્ઞા :

અને મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે સમૈયો થઈ રહ્યો, તે સંતનાં મંડળ જે જે દેશમાં આજ્ઞા હોય તે તે દેશમાં ફરવા જાજો. ને લક્ષ્મીનારાયણ દેવના ધર્માદાની વાત કરજો. ને જે દશમો ભાગ અથવા વીસમો ભાગ તે લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવ જ્યાં જ્યાં મંદિર કરાવીને અમે પધરાવ્યા છે, ને હવે મંદિર કરીને પધરાવશું, તે તે દેશના હરિજને તે જ મંદિરમાં પોતાના જીવની શુદ્ધિને અર્થે ને વ્યવહારમાં પંદર અનર્થ કરે ત્યારે એક પૈસો પેદા થાય છે, તેની શુદ્ધિને અર્થે ને ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે ભાગ કાઢવો. ને જે જે શહેરમાં કે ગામડામાં સંતને રહેવા ને અમારી પટ પ્રતિમા પધરાવવા સારુ મંદિર કરો, તેમાં દશમો કે વીસમો ભાગ તે વાવરવો નહીં."

પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતને પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના ચોકમાં આવીને ઊભા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ પ્રસાદીના હાર તેમને આપે.

❊ વડતાલથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

પછી ઘોડી લાવ્યા ને મહારાજ અસવાર થયા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ઢોલ ને શરણાઈ ને ત્રાંસાં તે વાગી રહ્યાં છે, ને જે ચાલ્યા તે ગામને સીમાડેથી સર્વને પાછા વાળ્યા. ને ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે **સિંજીવાડે** આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને તળાવમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને **ગિરધર પટેલ** ને **જગરૂપ બારોટ** તે સામાન લાવ્યા. ને લાડુબાઈએ થાળ કર્યો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને પ્રભુદાસે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને જમીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને સાબરગંગાએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને નાહ્યા. નાહીને વસ્ત્રે કરીને શરીરને લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. અને સાબરગંગા બીજે સ્વરૂપે કરીને ટીમણ લાવ્યાં, તે મહારાજ જમ્યા. અને બીજા વધ્યા જે બરફી ને પેંડા તે સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને કાઠી ને બાઈ-ભાઈ જે સંઘનાં મનુષ્ય તેમને ટીમણ કરાવ્યું.

અને મહારાજ સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **કમિયાળે** આવ્યા ને જ્યાં હમણાં છત્રી કરી છે, ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગામના હરિજન સામાન લાવ્યા. ને થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોઈને જળના કોગળા કરીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામનાં સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **અણિયાળી**એ આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને તળાવ ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ટીમણ કરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો ત્યારે વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળી** આવીને ટીમણ કરીને ચાલ્યા, તે **ગઢડે** પધાર્યા. ને **દાદા ખાચર**ના દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના ને દરબારના સત્સંગી કહેવા લાગ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમને ખબર ન કર્યા ? એમ ને એમ પધાર્યા ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “ઘેર આવવું તેમાં શું ખબર કરવા ?” પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘શ્રીવડતાલે રામનવમી ઉત્સવ, ત્યાગી-ગૃહીને ઉપદેશ તથા સત્સંગીને ધર્માદો કાઢવાની આજ્ઞા કરી’ એ નામે એકસો ને સાતમો વિશ્રામ ॥૧૦૭॥

વિશ્રામ - ૧૦૮

ગઢપુરની લીલા અને અન્નકૂટોત્સવમાં ધર્મભક્તિ આવ્યાં.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

તે સમયે શતાનંદમુનિ શિક્ષાપત્રીનું ભાષ્ય લાવ્યા. તે મહારાજને પગે લાગીને આગળ મૂક્યું. ત્યારે મહારાજ જોઈને બહુ રાજી થયા. ને પોતાને ઓઢવાની પછેડી આપી ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને નિત્યાનંદસ્વામી પાસે કથા વંચાવવાનો પ્રારંભ કરાવ્યો, ને તેમાં વાત પણ કરતા જાય. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈને કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન, તેમણે સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડી ફેરવીને ઊભા. ને ક્યારેક તો ઘોડીએથી ઊતરીને વાડીમાં ફરે ને ફૂલને હાથે કરીને ચૂંટે. પછી ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને કેરીઓ લાવ્યા, તે પાળાએ સુધારીને મહારાજને જમવા આપી. ને મહારાજે જમીને સર્વને પ્રસાદી આપી.

અને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવ્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા

બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે પગે લાગીને બેઠા. પછી મોજ કરતા જાય, ને ભક્તજન સામું જોતા જાય, ને પ્રશ્નોત્તરી થાય. અને સંત પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે. ને બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કે મુક્તાનંદસ્વામી શંકા કરે ને તેના ઉત્તર કરે. ને રાત પણ અજવાળી ને ચારેકોર ફળીમાં જળ છાંટ્યું છે. ને ઝાઝી રાત ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ પંચમ સ્કંધના એકસો આઠ પાઠ કરાવ્યા :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પંચમ સ્કંધનો પાઠ કરાવવા માંડ્યો. પાઠ જ્યારે પૂરો થાય, ત્યારે જમીને પાઠ કરનારાને થાળ આપે ને પહેરવાનો ખેસ આપે. પાઠ એકસોને આઠ કરાવ્યા. અને જે ભણનારા સંત જે ભણ્યા હોય, તેને તે પુસ્તક લહિયા પાસે લખાવીને આપે. અને મને ગીતાભાષ્ય ને પંચમ ને દશમ સ્કંધ લખાવીને આપ્યાં છે. બીજાં પુસ્તક પણ પ્રસાદીનાં કરાવી લીધાં છે. પછી પંચમનો પાઠ પૂરો થયો, ત્યારે થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને પાઠ કરનારા સંતને મોકલાવ્યો. ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને મુખારવિંદ ધોઈને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ક્યારેક તો ગાવણું કરાવે ને ક્યારેક તો પ્રશ્નોત્તરી થાય. એમ કરતાં વસંતઋતુ ગઈ ને ગ્રીષ્મઋતુ આવી. ને ફૂલના વીંઝણા કરીને વા નાંખે. ને મોગરાની કળીઓના હાર ને તોરા ને ગુચ્છ કરીને પહેરાવે. ને સંત

ને પાળા તે જળના ઘડા ભરી-ભરીને છાંટે. ને વાયુ પણ મંદ, સુગંધી ને શીતળ વાય. ને હરિજન કેરીઓ લાવીને મહારાજને જમાડે.

❋ માણસુર ખાચરના વિવાહ પર કારિયાણી પધાર્યા :

પછી ગામ કારિયાણીથી વસ્તા ખાચરે ઘેલા હાલિકાને મોકલ્યો જે, "માણસુર ખાચરનો વિવાહ છે, તે તમારે દયા કરીને પધારવું જોઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવીશું." પછી ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કેરીઓ આવી, તે ધોવરાવીને ચૂસવા માંડી. ત્યારે મને ને વૈકુંઠાનંદસ્વામીને તેડાવ્યા. પછી અમે પગે લાગીને બેઠા. ને જમીને કેરીઓ આપવા માંડી. ને બોલ્યા જે, "અમારે કારિયાણી જાવું છે, તે કારિયાણીથી ગાડાં લઈ આવો." એમ કહીને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. ને અમે ચાલ્યા, તે કારિયાણીથી ગાડાં લઈને (ગઢડા) સામા આવ્યા.

❋ જોગીદાસ ખુમાણ શ્રીહરિને દર્શને ગઢડા આવ્યા :

અને ગામ રાજકોટથી જોગીદાસ ખુમાણ ભાવનગર જાતા હતા, તે મહારાજ પાસે ગઢડા આવ્યા. ને ઉતારો કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારે પણ તમને મળવાની ઈચ્છા હતી. કેમ જે, તમે પરસ્ત્રી સામું જોતા નથી ને દેખાઈ જાય ત્યારે આંખમાં મીઠું આંજો છો, તે સારુ." પછી તે હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "તમારા પ્રતાપે કરીને રહેવાય છે." પછી મહારાજે રસોઈ કરાવીને સર્વને જમાડ્યા.

પછી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ઘોડાં સાબદા કરાવ્યાં. ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે રાધાવાવે આવ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પછી ચાલ્યા. ને ગાડાં લઈને

અમે આવ્યા ને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "બેસો ગાડામાં." પછી જે ચાલ્યા, તે **કારિયાણી** આવ્યા ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને એક ખેસભેર બેઠા. ને નવરાવ્યા, ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા, ને પછી પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામ-પરગામના હરિભક્તો આવીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી હરિજન કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઉગમણા બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠું. ને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત ઝીલણિયાં કીર્તન બોલ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને જે ચાલ્યા, તે **ગઢડા** પધાર્યા. દરબારમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવીને વસ્ત્ર ઉતારીને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને કથા વંચાવવા માંડી. અને કથાનો અધ્યાય પૂરો થયો, ત્યારે રખાવી. ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગોપીનાથના મંદિરનું કામ ચાલે.

અને ગ્રીષ્મઋતુ ગઈ ને વર્ષાઋતુ આવી. ને મહારાજ ઘેલે ના'વા પધાર્યા. ને કોઈક સમે ખીજડા આરે ઘોડીએ ચડીને જાય, ને કોઈક ફેરા ખળખળિયે નાવા જાય. ને જાંબુના ટોપલા ભરીને મહારાજ આગળ મેલ્યા. તે જમીને કહે જે, "સર્વેને વહેંચી આપો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને થાળ પણ લાવ્યા, તે થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથા રખાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ મંદિરની સેવાનો મહિમા :

અને મંદિરનું કામ ચાલે તે રતનો કડિયો જમીને કામ કરવા ઉપર ચડ્યો. ત્યારે બોલ્યો જે, "સાગોળ લાવો." એમ બે ફેરા કહ્યું, પણ કોઈ ન આવ્યું. પછી મહારાજ મોજડી પહેરીને ચાલ્યા ને બોલ્યા જે, "શું જોઈએ છીએ તારે ?" ત્યારે કડિયો કહે, "સાગોળ જોઈએ છે." ત્યારે **મહારાજ સાગોળનું તગારું ભરીને પગથિયે થઈને ઉપર ચડ્યા.** તે સાધુ, પાળા ને કડિયા કહે જે, "નહિ જોઈએ." પછી વળી બીજું તગારું ભરે છે, ત્યાં તો મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "મહારાજ! તમે રહેવા દો, સાધુ ને પાળા ને કડિયા કચવાય છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમે થાક્યા છો, તે બેસો ને અમને લેવા દો." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી ને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "મુક્તાનંદસ્વામીને કહો છો જે, 'અમારા ગુરુ છે' તે જો શિષ્ય હો તો ગુરુ કહે તેમ કરો."

પછી મહારાજ જરાક મરક્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલ્યું, તે વાત બ્રહ્માનંદસ્વામી મહિનાના પદમાં લાવ્યા છે જે,

"જેઠે જીવન ચાલિયા નિર્મોહી મારા નાથ !" અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ હરિસ્મૃતિમાં સ્પષ્ટ વાત લખી છે. પછી **મહારાજ કહે, "મંદિર કરાવવાં હોય તો હાલ કરાવું. કેમ જે, કોઈને રાજ્ય જોઈતું હોય તો રાજ્ય આપું, કોઈને ધનની ઈચ્છા હોય તો ધન આપું, પણ આમને શું આપું ? ને એમને તો અહીં પણ આપવું પડે ને મરીને પણ આપવું જોઈએ ! ત્યારે મારા આશ્રિત તેમને જ અક્ષય સુખ આપું નહીં ? ને મંદિરમાં જે જે દેહે કરીને કામ કરે છે ને પૈસે કરીને કરે છે, તેમને સારુ ત્યાં મહેલ ચણાય છે; તે યોગ-સમાધિવાળા દેખે છે."** એમ વાત કરી.

⁂ ગઢડા જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ :

અને તે સમયે વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને દેશદેશના સંઘ પણ આવવા માંડ્યા, તે મહારાજને દંડવત કરીને પગે લાગીને ઉતારો કરવા જાય. ને સંત પણ આવવા માંડ્યા. ને મહારાજ ઢોલિયેથી ઊઠીને મળે. પછી ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને મશાલો થઈ ને ગોપીનાથની આરતીમાં પધાર્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

અને મહારાજ કહે, "કરો પ્રશ્ન." ત્યારે સંત પ્રશ્ન કરે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને કહે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી 'જય સ્વામિનારાયણ' કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી ને દેશદેશના

સત્સંગી તે પગે લાગીને બેઠા. ને પ્રેમાનંદસ્વામી ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને જન્માષ્ટમીનો ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા.

❋ ઘેલે પાણા લેવા જનારા સાથે શ્રીહરિ પણ ગયા :

પછી ઉત્સવ રખાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ફળાહાર કરવા બિરાજ્યા. ને ફરાળ કરીને મુક્તાનંદસ્વામીને શરીરમાં કસર જેવું હતું તે ફરાળ મોકલ્યું. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારની ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા.

અને નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, “બબ્બે ફેરા ઘેલેથી પાણા લઈ આવો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “ચાલો, અમે પણ આવીએ.” પછી ગામથી ઉગમણી કોરે ગયા, ને ઘેલામાં મોટો પાણો તે ઉપર બિરાજ્યા. ને જે પાણા લેવા માંડ્યા, તે દિવસ આથમ્યો ત્યારે મહારાજ ઊઠ્યા. ને પથ્થરની નાની છીપર લીધેલી ને મંદિરમાં પધાર્યા. ને મહારાજને કેડે હજારો સત્સંગી ને સંત ને પાળા તે સર્વેએ પથ્થર માથે લીધેલા ને દરબારમાં આવ્યા. ને મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલ થઈ ને આરતી ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, “ફરીને કીર્તન બોલો.” પછી ફરીને કીર્તન ગાવા લાગ્યા. પછી રખાવીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને ઓરડાની ઓસરીએ પંક્તિ થયેલી. ને પલવટ વાળીને

દૂધપાકના ડંકા ભરીને પીરસતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને રાયતાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. ને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના ઓટા ઉપર ગાદીતકિયા નંખાવીને દક્ષણાદે મુખારવિંદે બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિભક્તો તે પગે લાગીને બેઠા. સંત ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને કીર્તન ગાવા લાગ્યા જે, “મોટા રામપ્રતાપ છે, ને છોટા ઈચ્છારામ રે, વચેટ પ્રેમાનંદનો સ્વામી, કેશવ પૂર્ણકામ. પ્રગટ્યા પૂરવમાં.”

પછી ગોપીનાથજીની આરતી થઈ ત્યાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ પગે લાગીને બેઠા. ને દેશદેશના જે સત્સંગી આવ્યા હતા, તે રજા માગીને ચાલવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

☼ સંતો-ભક્તો સહિત ખળખળિયે સ્નાન :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. કથાની સમાપ્તિ કરાવીને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત ખળખળિયે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને નાવા બિરાજ્યા. નાહીને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછીને કોરો ખેસ પહેરીને માથે પાઘ બાંધી. ને એક ખેસ આડસોડે નાંખીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઊભી બજારે થઈને ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને

કથા વંચાવવા માંડી. ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. અને પછી કથા રખાવીને ગોપીનાથજી પાસે આવીને ચાકળા ઉપર મંદિરની કોળીમાં બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લગ્યા. ને પ્રેમાનંદસ્વામી નવી નવી ઠૂમરીઓ કરી મહારાજને સંભળાવે. પછી રાત પોર ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ બંને દેશ પ્રત્યે મહારાજનો સમભાવ :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા માંડી ને બે-ત્રણ અધ્યાય થયા ત્યારે રખાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને, પછી ઢોલિયે પોઢ્યા. તે નામના રૂપિયાનો થાળ હોય કે બીજા કોઈનો હોય. જેનો થાળ હોય તે પૂજા કરવા આવે. ને ચંદનની અર્ચા કરે, ને કુંકુમનો ચાંદલો કરીને ફૂલના હાર પહેરાવે, ને પગે લાગીને ભેટ મૂકે. ને મહારાજ પૂછે, "લક્ષ્મીનારાયણના દેશના છો કે નરનારાયણના દેશના છો ?" ત્યારે જે દેશના હોય તે આચાર્યને ઘેર પૈસા મોકલાવે.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોપીનાથ આગળ ચાકળા ઉપર કોળીમાં બિરાજ્યા. સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને સંત પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે અને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે કરવી ઘટે તો શંકા કરે, નહિ તો કહે જે, "જરાય શંકા નથી, યથાર્થ ઉત્તર થયો છે."

પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને બ્રહ્મચારી થાળ લેવરાવી લાવ્યા, તે

નાહીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને બ્રહ્મચારીએ જળપાન કરાવ્યું. ને તેના ઉપર કીર્તન છે જે, "તમને ચળુ કરાવે બ્રહ્મચારી રે, વારી જાઉં વાલમજી."

પછી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને વતું કરાવીને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને થાળ જમતા જાય ને જલપાન કરતા જાય. ને ઓડકાર ખાઈને પેટ ઉપર હાથ ફેરવે. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. એમ ને એમ ભક્તજનને સુખ આપતાં વર્ષાઋતુ ગઈ ને શરદઋતુ આવી હતી.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિભક્તો ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત ઊભી બજારે થઈને ખીજડાના આરે ના'વા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને ના'વા બિરાજ્યા. ને ઉન્મત્તગંગાનું જળ વખાણતા જાય. ને ડૂબકી મારીને બહાર નીસરીને વસ્ત્રે કરી શરીરને લૂછીને ખેસ પહેરીને શ્વેત પાઘ બાંધીને વચ્ચે છોગું મેલ્યું ને શ્વેત પછેડી ઓઢી. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને ગવૈયા સંત સરોદા, દુકડ ને સિતાર લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે કરીને ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને વતું કરાવીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી. ને થાળ બ્રહ્મચારી લાવ્યા, તે જમવા

બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા.

તે સમયે ઉગમણી સાખનો પરોળિયો(દરવાણીનું પૂતળું) છે, તે ગાડી ઉપર મેં ને જેરામ બ્રહ્મચારી ને પુરુષાનંદસ્વામીએ ચડાવ્યો. ને મારા પગના અંગૂઠાનો નખ નીકળી ગયો, ત્યારે મહારાજ કહે, "શુકન સારા થયા ને ઉપર લઈ જાઓ." પછી ઉપર લઈ ગયા. ને ગોપીનાથના મંદિરની ઉગમણી સાખે ઊભો કર્યો છે. તે અને મંડપનું ઉગમણી કોરનું બારણું તેની દક્ષિણાદી કોરે સાવજ(સિંહનાં પૂતળાં) બેસાડતાં મહારાજ પાસે બેઠેલા. ને જેઠો કડિયો ઘડે તે મહારાજના નેત્રમાં કણું પડ્યું, તે જેઠે કડિયાએ કાઢ્યું. ને જે જે પથ્થર છે તે મહારાજની પ્રસાદીના છે.

❊ અયોધ્યાપ્રસાદજીને છપૈયા અને આનંદસ્વામીને ભરૂચ મંદિર કરવાની આજ્ઞા :

પછી સર્વે સભા બેઠેલી ને મહારાજ બોલ્યા જે, "અયોધ્યાપ્રસાદજી, અમારી જન્મભૂમિ જે છપૈયા ત્યાં ગઢડાના જેવું શિખરબંધ મંદિર કરાવીને અમારી મૂર્તિ પધરાવજો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી આનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "ગામ ભરૂચમાં ભૃગુઋષિનો ટીંબો કહેવાય છે, ત્યાં શિખરબંધ મંદિર કરાવીને રેવતી, બળદેવજી ને અમારી મૂર્તિ પધરાવજો." ત્યારે કહે, "સારું." પછી ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને જમતા જાય ને મનગમતાં સ્વાદુ ભોજન તે સંતને આપતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને

ઢોલિયે સુખાળા થયા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોપીનાથ પાસે સભા કરીને બિરાજ્યા ને પ્રશ્નોત્તરી થવા માંડી. ને સંત પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા." ત્યારે સંત કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "તેરી લેઉં રે બલૈયાં, મત જાઓ મથુરા" ને બીજાં જે, "દોઉ ઠાડે કદમઉકી છૈયા રે.."

પછી ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. ને હસ્તકમળમાં તુલસીની માળા ફેરવીને પોઢ્યા. ને પોતાની પાસે રહેનારા તેમણે પૂછ્યું જે, "તમે કેની માળા ફેરવો છો ?" **ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારા એકાંતિક ભક્તને અમે સંભારીએ છીએ."**

✼ ગઢાળીથી આંબા શેઠ શૈયા ને ઢોલિયો લાવ્યા :

પછી વહેલા જાગીને વતું કરાવીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે આથમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. તે સમયે ગામ ગઢાળીથી આંબો શેઠ આદિ હરિજન શૈયા ને ઢોલિયો લઈ ગાતા ગાતા આવ્યા. ને મહારાજને નમસ્કાર કરીને બેઠા. ને બોલ્યા જે, "બીજે બધેય કાળનો ભય છે, તે નિરભે સ્થાનકમાં ઉચાળા લઈને આવ્યા છીએ. ને એ ઢોલિયેથી ઊતરીને આ ઢોલિયે બિરાજો, જે ઉપાડીને લાવ્યા તેના જીવનું રૂડું થાય. ને છાતીમાં ચરણ આપો."

ત્યારે મહારાજ જરાક મરક્યા ને ઢોલિયેથી ઊતરીને લાવેલા ઢોલિયે બિરાજ્યા ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજે ગઢાળીના

હરિજનને હાર આપ્યા ને જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ગોપીનાથજીના મંદિરને પછવાડે ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા.

❊ અન્નકૂટોત્સવમાં શ્રદ્ધાદિક પત્નીઓ સહિત ધર્મદેવ તથા ભક્તિમાતા

અને જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ અન્નકૂટનો સામાન કરવા માંડ્યાં. તે સમે સહજાનંદસ્વામી તેમની ભક્તિને વશ થયા. તે મહારાજની મરજી પ્રમાણે ભક્તિમાતા, તે મૂર્તિમાન એવી જે શ્રદ્ધાદિક ધર્મદેવની દ્વાદશ પત્નીઓ, તેમણે સહિત આવ્યાં. ત્યારે સર્વે બાઈઓ ઊભાં થયાં ને પગે લાગ્યા. અને તેમણે કહ્યું જે, “અન્નકૂટનો સામાન અમે કરીશું ને કંદોઈનું કામ નહીં પડે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “કરવા માંડો.” પછી જે કરવા લાગ્યાં, તે નાના પ્રકારનાં પકવાન જે કોઈ દિવસ નજરે ન દેખ્યાં હોય તેવાં બનાવે ને મહારાજને દેખાડતા જાય. પછી નાના પ્રકારનાં શાક મંગાવ્યાં.

અને ગોપીનાથના મંદિરમાં દીપમાળ પૂરી. ને મહારાજ આવીને બિરાજ્યા ને શોભા આવી. પછી આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. મંદિરમાં બહુ મનુષ્યની ભીડ થઈ ગઈ. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને મહારાજ પાસે ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજ ઘેરે સાદે કરીને ભેળા ગાતા જાય. **ને ભક્તિમાતા અન્નકૂટ કરવા આવ્યાં, તે પોતે રસોઈ કરે ને બીજાને પણ શીખવે.** પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને ધર્મદેવે ચરણ ધોવરાવ્યાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને ભક્તિમાતા થાળ લાવ્યાં. તે જમતા જાય ને ભક્તિમાતા સાથે વાત કરતા જાય. **પછી જીવુબાઈ આદિ બાઈઓ બોલ્યાં જે, “ભક્તિમાતાને તો રાખો.” ત્યારે**

ભક્તિમાતા બોલ્યાં જે, "અમારા પતિ ધર્મદેવ છે, તે જો રહે તો હું પણ રહીશ." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે જે જે મંદિર કર્યાં ને હવે કરીશું, તેમાં કેટલેક ઠેકાણે તો ધર્મ-ભક્તિની મૂર્તિઓ પધરાવી છે, ને બીજે પધરાવીશું. પછી તે મૂર્તિઓમાં તમે બેય નિવાસ કરીને રહેજો. ને અમે પણ થોડાંક વર્ષમાં મૂર્તિઓમાં નિવાસ કરીને રહીશું." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને થાળ સંતમંડળને મોકલાવ્યો, ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને શણગાર આરતી થઈ. ને જે અન્નકૂટ પૂરવા લાગ્યા, તે નાના પ્રકારનાં પકવાન ને શાક ને અનેક પ્રકારનાં વડાં ને ભજિયાં ને રાયતાં ને ભાત ને દાળ ઇત્યાદિક લાવીને પૂરી રહ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને આરતી ઉતારી ને ભેટ મૂકવા માંડી. ને મહારાજ કહે, "અન્નકૂટ ઉપાડીને ઓરડામાં લઈ જાઓ."

એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ભક્તિમાતા થાળ લાવ્યાં, તે નાહીને જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને ભક્તિમાતા સાથે વાત કરતા જાય. તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીનો થાળ જે, "જીમત નાથ સંત હાથ સુંદરે." પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે લીમડા પાસે આવીને ઊભા. ને સંતની પંક્તિ થઈ, ને કેળનાં પાન નંખાવ્યાં. પછી પલવટ વાળીને મહારાજ જલેબી ને મોતૈયા ને બરફી ને વડાં ને ભજિયાં અનેક પ્રકારનાં શાક ને કઢી ને પાપડ ને અથાણાં ને અનેક પ્રકારનો સામાન પીરસે. અને મહારાજની કેડે સંત પીરસે. પછી હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, "બાઈભાઈ કોઈ સત્સંગી જમ્યા વિના રહે નહિ." એમ આજ્ઞા કરીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં લીલા કરી તથા દીપોત્સવ ને અન્નકૂટનો ઉત્સવ કર્યો ને તેમાં ભક્તિધર્મ મૂર્તિમાન આવ્યાં' એ નામે એકસો ને આઠમો વિશ્રામ ॥૧૦૮॥

વિશ્રામ - ૧૦૯

અમદાવાદની લીલા તથા વડતાલમાં પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ

❋ ગઢડાથી વિચરણ કરતા શ્રીનગર પધાર્યા :

પછી થોડીવાર કેડે જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના પરથાર ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીને પૂછ્યું જે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે કહે, "જમી રહેવા આવ્યા છે." પછી મહારાજે ધર્મદેવને નેત્રની શાને કરીને સમજાવ્યા જે, "અમદાવાદ ને વડતાલ થઈને પાછા અહીં આવજો."

પછી વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. મશાલો આવી ને મંદિર ઉપર દીપમાળા પૂરી. મહારાજ ગોપીનાથની આરતીમાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ભક્તિમાતા થાળ લાવ્યાં, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "સવારે સર્વે વહેલી રસોઈ કરીને જમી લેજો." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડીને જમવા પધાર્યા. ને લાડુબાઈને રસોડે ભક્તિમાતાએ થાળ કરેલો, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોશાક પહેરીને

તૈયાર થયા. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા.

અને નાના પ્રકારનાં વાજાં વાગવા લાગ્યાં. ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ તૂરાઈ કરી. ને ગાડાં ને વેલ ને માફા ને અસવાર ને પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે ચાલ્યા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે; એવી રીતે રાધાવાવે આવ્યા. ને બ્રહ્મચારીએ જળપાન કરાવ્યું. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને બોલ્યા જે, “જેને આવવું હોય તે આવો ને બીજા પાછા વળો.”

એમ કહીને ચાલ્યા, તે ગામ **પીપળિયા**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **સારંગપુર** પધાર્યા. ને **જીવા ખાચર**ના દરબારમાં વાજતે ગાજતે પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને ભક્તિમાતાએ થાળ કર્યો, તે જમવા પધાર્યા. ને અમરા ખાચરે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **બગડ**ના હરિજનને દર્શન દઈને **સુંદરિયાણા** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **વનાશેઠ**ના ફળિયામાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ બ્રહ્મચારીએ કર્યો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને હીરાશેઠે ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને બોલ્યા જે, “સર્વે જમી રહ્યા ?” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “હા મહારાજ.”

પછી ગામને સીમાડેથી સત્સંગીને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા. ને ગામ **વાગડ** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ભોજાભાઈ ને મુળુભાઈ

આદિ હરિજન ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. ને બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા, તે પાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સર્વેને પાછા વાળ્યા.

અને જે ચાલ્યા તે ગામ **કંથારિયા** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **કાનજી શેઠ**ના ફળિયામાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સર્વે ગરાસિયા ભેટ મૂકીને પગે લાગીને બેઠા. પછી ગવૈયા સંતે વાજાં લઈને ગાવણું કર્યું. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મુક્તાનંદસ્વામી વાત કરવા લાગ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને કાનજી શેઠે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતને પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા.

અને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **શિયાણી** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **મેઘા પટેલ**ના ફળિયામાં ઊતર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને શિવરામ ભટને ઘેર થાળ જમવા પધાર્યા. ને મોરારજીએ ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઉતારે પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિભક્તો મહારાજની પૂજા કરીને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **તાવી** આવ્યા. ને જે સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે ગામમાં થઈને ગામ બહાર જ્યાં બેઠક કરી છે, ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ગામ **દેવળિયા**ના **જાલમસંગ** આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને મહારાજને દંડવત કરીને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "કાલે રસોઈ મારી, ને મારી મેડી પાવન કરવા સંતમંડળે સહિત પધારો." ત્યારે મહારાજ કહે, "રાતે રસોઈ આપો, કાલ તો નહિ રહેવાય." ત્યારે કહે, "રસોઈયા સંત ને બ્રહ્મચારીને મોકલો."

પછી સંત ને બ્રહ્મચારી તેમને છાતીમાં ચરણ આપીને રસોઈ કરવા મોકલ્યા. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે વગડામાં તલાવડી આવી. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વતું કરાવીને નાહ્યા. વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું, તે વાજતે ગાજતે જાલમસંગના દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો આવી ને આરતી, ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને જાલમસંગે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળી લાડુ પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી તાણ કરીને ચાર વાર પીરસીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **દદુકે** આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **ગોડજી**ના ફળિયામાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારીને જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગામ **મછિયાવ** આવ્યા ને **બાપુભાઈ**ના દરબારમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ચાર ઘડી ટકીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામ **કુંવાર** આવ્યા. ને ગામથી દક્ષિણાદી કોરે ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને જ્યાં ચૂનાની ડેરી છે, તેથી આગમણી કોરે બેઠેલા. ને સંત ને હરિજન તેમણે રસોઈ કરી. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને થાળ જમીને દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ગામ **સાણંદ** સોંસરવા થઈને **ગોધાવી** થઈને **મનીપર** આવ્યા. તે તળાવમાં વડ હેઠે ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર પાથર્યાં તેના ઉપર બિરાજ્યા. ને ઢોલિયો લાવ્યા ત્યારે તેના ઉપર બિરાજ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને નાહીને શરીર લૂછીને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પટેલ તુલસીરામદાસે હમણાં બેઠક કરી છે, ત્યાં ઉત્તર મુખે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલ આવી ને સંત ગોડી બોલ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી સંત કીર્તન બોલ્યા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે **ઘુમા** ગામથી ઊગમણી કોરે તલાવડી છે, ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને નિત્યવિધિ કરીને ટીમણ કરીને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. તે નદીથી આથમણી કોરે આંબા છે, ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને બિરાજ્યા. ને શહેરના સત્સંગી ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ફૂલના હાર ને તોરા ને બાજુબંધ તે શોભી રહ્યાં છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ચાલ્યા તે સાબરગંગામાં ઘોડાં પાયાં. ને ચરણકમળ પણ બોળ્યાં ને ખાનપુરને દરવાજે આવ્યા. ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈ ને પડઘમ એ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને કાઠી ને પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત માણેકચોક વચ્ચે થઈને નરનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા.

અને નોબત થઈ. ને નેકી પોકારી રહ્યા છે ને ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણનાં દર્શન કરીને ચાલ્યા, તે સભામંડપથી ઉગમણી કોરે જે

ઓરડો ત્યાં ઊતર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ કુબેરસંગે ધોયાં. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને જ્યાં સભામંડપ છે, ત્યાં પંક્તિ બેઠેલી. પછી લાડુ પીરસવા લાગ્યા. અને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને રાયતાં ને અથાણાં તે સંત પીરસે. ને મહારાજ પીરસીને બોલ્યા જે, "જમો." પછી મહારાજ તાણ કરીને લાડુ પીરસતા જાય. પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં હમણાં છત્રી છે, ત્યાં ઓટા ઉપર પાટ તેના ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી. ને સંત ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને ઢોલ, ત્રાંસાં, શરણાઈઓ ને ચોઘડિયાં વાગવા લાગ્યાં. ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે ને મહારાજ સંત ને હરિજનને આપતા જાય. પછી ગવૈયા સંત વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. ને મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા.

પછી રસોઈવાળા વ્રજલાલ પૂજા કરવા આવ્યા. તે ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો, ને સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવ્યાં, ને દુશાલો ઓઢાડ્યો, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને આરતી ઉતારીને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. અને મા બોલ્યાં જે, "સદ્‌ગુરુને જમવા બોલાવો, એમ થાળવાળા કહે છે." ત્યારે બોલાવ્યા, ને મહારાજ દૂધ-ભાત ને સાકર જમીને હાથ ધોતા હવા.

પછી મુક્તાનંદસ્વામીને બ્રહ્મચારી પાસે પીરસાવીને જમાડ્યા. ને મુખવાસ લઈને મહારાજ ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને છત્રી છે ત્યાં પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને ચોઘડિયાં વાગવા લાગ્યાં. ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ તૂરાઈ કરી. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. ને મહારાજને પહેરાવીને પગે લાગીને સભામાં બેસે.

અને મહારાજ પાટ ઉપર બિરાજ્યા ને બોલ્યા જે, "જમીને ચાલવું છે." ત્યારે ગામ ને પરગામના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. ને કંકુનો ચાંદલો કરીને ફૂલના હાર પહેરાવીને ભેટ મૂકીને પોશાક પહેરાવીને પગે લાગે. એમ કરતાં થાળ થયો ને ગંગામાએ બોલાવવા મોકલ્યા. પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ હીરા પટેલે ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા. તે સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે તાણ કરીને લાડુ પીરસીને કહે, "જમો." પછી પીરસતા જાય ને કહે જે, "લ્યો ગુરુપ્રસાદ."

પછી હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરશી પર બિરાજ્યા. ને જળપાન કરાવ્યું. ને રસોઈયાએ પૂજા કરી. પછી મહારાજે પાળાને કહ્યું જે, "લાવો વસ્ત્ર." પછી લાવ્યા. ને સાબદા થઈને ઘોડાં મંગાવ્યાં. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સાહેબની પલટણ પણ આવી. ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી. ને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને ત્રાંસાં ને પડઘમ આદિ વાજાં વાગી રહ્યાં છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ કરી. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને કાઠી ને પાળા ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે તૈયાર થઈને આવ્યા. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને

ચાલ્યા, તે વાજતે ગાજતે શહેર બહાર આવ્યા. ને મહારાજ કહે, “હવે ઊભા રહો.”

❊ અસલાલીમાં ત્યાગીઓને આચાર્યોના બે પક્ષમાં વહેંચ્યા :

પછી ચાલ્યા તે ચંડોળે તળાવથી હરિજનોને ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને ફૂલના હાર આપીને પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે ગામ **અસલાલી** આવ્યા. ને જે સામૈયું કર્યું, તે વાજતે ગાજતે **વેણીભાઈ**ના ફળિયામાં આવ્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ચાલ્યા, તે ગામ બહાર તળાવથી આથમણી કોરે પીપળાના વૃક્ષ હેઠે ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ બોલ્યા જે, “સાધુ ને પાળા ને બ્રહ્મચારી જે ત્યાગી તેમને અમે વહેંચ્યા નથી, તે જેની જે મરજી હોય તેમની કોરે રહો.” પછી કેટલાક ઊઠીને અયોધ્યાપ્રસાદજીની કોરે ગયા ને કેટલાક ઊઠીને રઘુવીરજીની કોરે ગયા. પછી મહારાજ કહે, “એમ ઘડીએ ઘડીએ ફરવું નહીં જેની કોરે ગયા ત્યાં જ રહેવું.”

❊ અમદાવાદના વર્ણશંકર સંન્યાસીને જીત્યા :

પછી મને ને જ્ઞાનાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, “ગામ આમોદના દીનાનાથ ભટ પાસે પુસ્તક છે, તે તમે લઈને ગામ વડતાલે આવજો.” એમ કહીને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને એક ચરણ હું દાબું ને એક જ્ઞાનાનંદસ્વામી દાબે. તે સમયે વર્ણશંકર સંન્યાસીને અસુરાંશે મળી કહ્યું જે, શહેર અમદાવાદથી સ્વામિનારાયણ દિગ્વિજય કરીને ગયા, તે એમને તેડવા મોકલો, અને તે નહીં આવે ત્યારે તમારો જય થશે, કેમ જે તેડાવ્યા હતા તોય ન આવ્યા.

પછી ગામ અસલાલીએ તેડવા મોકલ્યા. ને તે કહે જે, “સંન્યાસીને તમને કાંઈ પૂછવું છે, તે બોલાવ્યા છે.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી આદિ સંત બોલ્યા જે, “છ દિવસ લગી શહેરમાં રહ્યા ત્યારે કેમ ના પૂછ્યું ?

ને ચાલ્યા ત્યારે પૂછવાનું થયું." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો." પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ગામમાં થાળ જમવા પધાર્યા. ને કશીભાઈએ નવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને વસ્ત્ર પહેરીને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મહારાજ કહે, "ગંગામા, અમારે તો સવારે અમદાવાદ જાવું છે." ત્યારે ગંગામા કહે, "કોક વર્ણશંકર હશે તેણે તેડાવ્યા હશે." પછી પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. અને પાંચ હજાર મનુષ્ય ભેગા ને મહારાજ અમદાવાદ આવ્યા. અને સંન્યાસીને કહેવરાવ્યું જે, "તેડાવ્યા છે તે ઉતારા આપો, ક્યાં ઊતરીએ ? અને પાંચ હજાર મનુષ્યનું સીધું લાવો." એમ દામોદર આદિ હરિજને કહ્યું, ત્યારે સંન્યાસીનું મોઢું લેવાઈ ગયું. ને લે મેલ(ગભરાટ) થાવા માંડી ને કહ્યું જે, "તમારા મંદિરમાં ઊતરો."

પછી મહારાજ મંદિરમાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને નરનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. પછી સંન્યાસીને કહી મોકલાવ્યું જે, "તારે પૂછવું હોય તે પૂછ." ત્યારે તે કહે, "મારે તો કાંઈ પૂછવું નથી, ને મને જ ખાવા મળતું નથી તો તમને ક્યાંથી આપું ?" પછી મહારાજને સંભળાવ્યું ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે જાણતા હતા જે એમને કોક ખાવા આપતા હશે, તો આપણને ક્યાંથી આપે ?"

પછી ગંગામાએ થાળ કરાવ્યો, તે જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ને કુબેરસંગે નેકી પોકારી, ને ત્રાંસાં ને ઢોલ ને શરણાઈઓ તે વાગી રહ્યાં છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર

બિરાજે છે, ને જે ચાલ્યા તે શહેર સોંસરા થઈને શહેર બહાર નીસર્યા. ને શહેરમાં જે વાયકા થઈ(વાત ફેલાણી) જે, “સ્વામિનારાયણ જીતના ડંકા દઈને ચાલ્યા ને વર્ણશંકર હાર્યો.”

❊ અસલાલીથી જેતલપુર થઈ વડતાલ પધાર્યા :

પછી મહારાજે સર્વ સત્સંગીને ફૂલના હાર આપીને ચરણનો સ્પર્શ કરાવ્યો ને પાછા વાળ્યા. ને જે ચાલ્યા તે ગામ **અસલાલી**ના હરિજનને દર્શન દઈને **જેતલપુર** પધાર્યા. ને જ્યાં બેઠક છે ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને દેવનાં દર્શન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને પોશાક ઉતારીને જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને ગંગામા થાળ લાવ્યાં, તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને બોલ્યા જે, “જેથી ચલાય તે ભેગા આવો ને બીજા ધીરે ધીરે આવજો.” એમ કહીને જે ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **વડતાલ** પધાર્યા. ને ગાડીમાંથી ઊતરીને લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને બંગલે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમયે હું ને જ્ઞાનાનંદસ્વામી ગામ આમોદથી પુસ્તક લઈને આવ્યા ને મહારાજની આગળ મૂક્યું. અને મહારાજ નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને થાળ અમને અપાવ્યો.

પછી જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ તેના ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને નોબત થઈ, ને સંત, પાળા ને હરિજન તે સર્વે દંડવત કરીને પગે લાગીને બેઠા, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મશાલ

થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

✲ વડતાલ પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા, તે સંત ને હરિજન ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર લઈને હરિજન પહેરાવે ને પગે લાગીને સભામાં બેસે. તે સમે ગામ ગઢાળીથી આંબો શેઠ સંઘ લઈને ને કામઠું ચડાવ્યું છે, એવા થકા આવ્યા, ને આવીને દંડવત કર્યા. ને ભેટ મૂકીને પગે લાગ્યા.

અને મહારાજે ખબર પૂછ્યા ને કહે, “તીર નાંખો જોઈયે.” ત્યારે શેઠ બોલ્યા જે, “નાંખીએ ઉગમણો તો જાય આથમણો.” ત્યારે કહે, “શું નામ.” ત્યારે કહે, “આંબો પગી. ને તીર-કામઠું તો દેખાડવાનું છે.” પછી મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને એમ બોલ્યા જે, “કરો ઉતારા.”

પછી ગોમતીમાંથી મૃતિકા લેવરાવી. ને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને મંદિરમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે આવીને પોશાક ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને ગંગામા ફરાળ લાવ્યાં. તે જમીને મુક્તાનંદસ્વામીને પ્રસાદી મોકલાવી. પછી ચળુ કરીને ઢોલિયે સુખાળા થયા.

પછી જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા ને મહારાજ સંત ને બ્રહ્મચારીને આપતા જાય. પછી

મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને મંદિરમાં ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજે હાર મુકુંદ બ્રહ્મચારીને આપ્યા, ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ આવ્યો, તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતને પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને મોતિયા લાડુ પીરસવા લાગ્યા. અને કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. અને મહારાજ કહે, “જમો.”

પછી મહારાજ તાણ કરીને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને રસોઈવાળા નંદુભાઈ ને નરભેરામે પૂજા કરી, ને ભારે સેલું ઓઢાડ્યું, ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને ફૂલ-હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેસે. પછી લક્ષ્મીનારાયણ દેવનાં દર્શન કરીને ચાલ્યા, તે ગોમતીએ પધાર્યા. ને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ફૂલના હાર પહેરાવે ને પગે લાગે. પછી મહારાજ કહે, “લ્યો મૃતિકા.”

પછી હરિજન ને સંત લેવા લાગ્યા. ને મશાલ થઈ ને મહારાજ મંદિરમાં પધાર્યા. ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને પોશાક ઉતારીને કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિએ ઉદ્ધવ સંપ્રદાયની પરંપરા કહી :

એક સમે મહારાજ વડતાલમાં મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને લક્ષાવધિ હરિજન જે બાઈ-ભાઈ તેમની સભા થઈ. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, “ત્યાગી ને ગૃહસ્થ એવા જે આપણા સંત ને હરિજન તેમણે પ્રથમ તો આપણા ઉદ્ધવ સંપ્રદાયની રીત જાણવી જોઈએ, તો કોઈ પૂછે તો તેનો ઉત્તર આપવો કઠણ ન પડે. તે જ્યારે શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન સ્વધામમાં જવા તૈયાર થયા ત્યારે જોયું જે, ‘આ પૃથ્વી ઉપર મારું જ્ઞાન ધારણ કરીને જીવને ઉદ્ધારવા કોને રાખું ?’ ત્યારે ઉદ્ધવજીને દેખ્યા ને પોતાનું જ્ઞાન આપ્યું. ને કહ્યું જે, ‘હે ઉદ્ધવ ! તમે મારા કરતાં જ્ઞાને કરીને અણુમાત્ર ન્યૂન નથી, માટે મારે બદલે તમે પૃથ્વી ઉપર જીવનો ઉદ્ધાર કરવા રહો.’

પછી ઉદ્ધવજીએ કેટલાક મનુષ્યને ઉપદેશ કર્યો. પછી બદરિકાશ્રમમાં ગયા. પછી જ્યારે કળિમાં એકાંતિક ધર્મ ક્ષીણ થયો ત્યારે નારાયણની ઈચ્છા થકી દુર્વાસાના શાપને નિમિત્ત કરીને કૌશલ દેશમાં જન્મ લઈને તીર્થ કરવા નીસર્યા. તે સોરઠ દેશમાં આવ્યા ને સદ્ગુરુ આત્માનંદસ્વામીના શિષ્ય થયા. અને એક બ્રહ્મની સમાધિ-યોગને પામ્યા, પણ શ્રીકૃષ્ણનાં દર્શન ન થયાં. તેથી મૂંઝાઈને ચાલ્યા તે તોતાદ્રિએ ગયા. ત્યાં સ્વપ્નમાં રામાનુજાચાર્યે દર્શન દીધાં, ને ભાગવતી દીક્ષા આપીને પંચ-સંસ્કાર આપ્યા, ને **‘રામાનંદસ્વામી’** નામ પાડ્યું. ને કહ્યું જે, ‘તમે ગિરનારની છાયામાં જાજો. કેમ જે, ત્યાં જ મુમુક્ષુ છે.’ એમ કહીને અંતર્ધાન થયા. અને સ્વામીએ જાગીને જોયું તો પંચ-સંસ્કાર દેખ્યા.

પછી કેટલાક મનુષ્યને ઉપદેશ આપ્યો. તે જોઈને ત્યાંના વાસી તે સ્વામી ઉપર બળવા લાગ્યા. ત્યારે સ્વામી સોરઠ દેશમાં આવ્યા. ને

તે સ્વામીના અમે શિષ્ય છીએ. ને જેમ સ્વામીએ અમને એમની ગાદી ઉપર બેસાડ્યા છે, તેમ અમે અમારા ભાઈના પુત્ર જે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તેમને અમારી ગાદી ઉપર બેસાડ્યા છે. તે તમારા આચાર્ય છે. અને અમારા ઉદ્ધવ સંપ્રદાયને વિષે અમે માન્યાં એવાં જે આઠ સત્શાસ્ત્ર તે પ્રમાણે આચાર, વ્યવહાર ને પ્રાયશ્ચિત તે કરવાં. તે વાત 'શ્રીમદ્ભાગવત'માં છે, જે

नोद्धवोऽण्वपि मन्न्यूनो यद्गुणैर्नार्दितः प्रभुः।
मद्व्युनं लोकं ग्राहयन्निह तिष्ठतु।।[1]

એવી રીતે ઉદ્ધવજી વિના કળિયુગમાં બીજા ગુરુ જ નથી." એવી રીતે ઘણીક વાત કરી અને કહે, બોલો કીર્તન." પછી સંત બોલ્યા જે,

"કાંઈ દુર્લભ રે હરિજનનો સંગ રૂડો સંત મેળાવડો."

પછી સંતને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીઅમદાવાદમાં લીલા કરી ને વડતાલમાં પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો' એ નામે એકસો ને નવમો વિશ્રામ ॥૧૦૯॥

---

૧. શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને અંતર્ધાનલીલા કરતા પહેલા આવો સંકલ્પ કર્યો હતો જે, 'ઉદ્ધવ મારા થકી અણુમાત્ર પણ ન્યૂન નથી. કેમજે, તે પણ મારા પ્રતાપે માયાના ગુણોથી પરાભવ પામતા નથી. અને પોતાનાં મન-ઈન્દ્રિયોને વશ રાખવાં વગેરે તમામ કલ્યાણકારી સાધનોને ધારી રાખવામાં સમર્થ છે. માટે મારા ગયા પછી તે આ લોકમાં અન્ય જીવોને મારું જ્ઞાન કરાવવા માટે કાયમ રહો.' (ભાગ.૩/૪/૩૧)

વિશ્રામ - ૧૧૦

ગઢપુરમાં લીલા કરી, રામશરણને જનોઈ આપી ને શિવરામ ભટને બ્રહ્મચારી કર્યા.

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ફૂલના હાર હરિજને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! વહેલા દર્શન દેજો ને આવા ને આવા હૃદયમાં રહેજો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સારું.” પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પોશાક ઉતારીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. ને પીરસીને કહે જે, “જમો.” પછી પીરસતા જાય ને બોલ્યા જે, “જેને જે મંદિરમાં આજ્ઞા કરી હોય ત્યાં ચાલી નીસરજો. ને લ્યો ગુરુપ્રસાદ.”

❊ વડતાલથી વિચરણ કરતા ગઢડા પધાર્યા :

એમ કહીને પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને સાબદા થઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઘોડીએ અસવાર થયા. અને કાઠી ને પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સહુ વેલો ને માફા ને ગાડાં તે સર્વે તૈયાર કરીને ચાલ્યા. ને ગામને સીમાડેથી ગામના સર્વને પાછા વાળ્યા. ને જે ઘોડાં ઉપાડ્યાં, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **સિંજીવાડે** આવ્યા. ને ગામથી ઊગમણી કોરે ઊતર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઊભા. ને ગામમાંથી **પ્રભુદાસ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલો થઈ ને થાળ બ્રહ્મચારીએ તૈયાર કરાવ્યો. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને પ્રભુદાસે નવરાવ્યા. ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. ને ગામના સત્સંગીને થાળ આપ્યો.

સવારે વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ગલિયાણે** આવ્યા. ને સાબરગંગા નદીને કાંઠે ઘોડીએથી ઊતરીને દંતધાવન કર્યું. ને વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા. ને નદીનું જળ ઊછાળે. ને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. ને સાબરગંગા ટીમણ લાવ્યાં, તે જમીને જળપાન કરીને ટીમણ સર્વે સંઘમાં વહેંચી આપ્યું.

અને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **ગાંફ** પધાર્યા. ને જ્યાં બેઠક છે, ત્યાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. ને મહારાજનો થાળ થયો, તે જમવા પધાર્યા. ને જગા રાવળે ચરણ ધોવરાવ્યા, ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **કારિયાણી**એ પધાર્યા. ને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંઘ વાંસે રહી ગયો. ને મહારાજનો થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા. ને રાઘવ પટેલે ચરણ ધોયાં. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે સંઘ આવ્યો, ને સર્વે ઉતારા કરીને રસોઈ કરવા લાગ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઘોડીએથી

ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતારીને દંતધાવન કરીને પાળાનો હાથ ઝાલીને વાવમાં ના'વા પધાર્યા. ને નાહીને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું. ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને વાજતે ગાજતે દાદા ખાચરના દરબારમાં પધાર્યા.

✻ ગઢપુરમાં મંદિરનું ચાલતું કામ :

અને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવ્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને લક્ષ્મીવાડીથી ફૂલના હાર લાવ્યા, તે પાળાએ પહેરાવ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, "નિષ્કુળાનંદસ્વામી, મંદિરમાં મંડપ બાંધ્યો(ચારે બાજુ બાંધકામવાળો) કરવો છે, ને બેલાં અહીં થઈ રહ્યાં છે; તે કાઢવા સારુ ખાણે સાધુ ને પાળાને મોકલીએ. ને પથરા કાઢનારા જે સંત ને પાળા તેમને છાતીમાં ચરણ આલીએ."

પછી સાધુ ને પાળાએ ચરણ છાતીમાં લીધાં ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવડાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને પાણા કાઢનારા સંત ને પાળા તેમને થાળ મોકલાવ્યો. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. બ્રહ્મચારીએ રજાઈ ઓઢાડી. ને શરદઋતુ ઊતરીને હેમંતઋતુ આવી'તી. પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પાળા સગડી લાવ્યા, તે તાપવા બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. ને થાળ આવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ઊભા. તે સમે ઘોડી શણગારીને લાવ્યા ને મહારાજ અસ્વાર થયા. ને લીંબડા ફરતી ઘોડી ફેરવે છે. તે સમે બ્રહ્માનંદસ્વામી કાઠિયાણી જેવો વેશ કરીને આવ્યા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, "ઠકરાણાં પાળા કેમ ? વેલબેલ નહોતી ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "વાવણિયા જુતી ગયા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઘોડું નહોતું ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "ઘરનો ધણી ઘોડી પર ચઢ્યો છે." પછી કપડું કાઢીને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, "પાંસરું બોલો." ત્યારે કહે, "તમે બહુ સીધું બોલો છો !" પછી મહારાજ રાજી થયા.

પછી ઘોડીએથી ઊતરીને ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મંદિરનું કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને પગે લાગીને બેઠા. પછી કામ કરનારા જે સાધુ ને પાળા તેમને હાર આલીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવડાવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને રૂપાની સળીએ દાંત સાફ કરીને જળના કોગળા કરીને પોઢ્યા.

❊ મહારાજે દાદા ખાચર આદિના ખળાની સંભાળ લીધી :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ઊભા. તે સમે અલૈયો કહોર મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "ઓરિયે બાજરાનો પગર(ખળામાં કરેલ બાજરાના ડૂંડાનો ઢગલો) એમ ને એમ ઉઘાડો પડ્યો છે, ને માવઠાનો વરસાદ થાવા માંડ્યો." પછી લીલી છત્રી મસ્તક ઉપર ધારી છે ને ચાલ્યા, તે સંતની ધર્મશાળા પાસે આવીને બોલ્યા જે, " પાળા ને સંત સર્વે ચાલજો."

એમ કહીને જે ચાલ્યા તે ઓરિયે આવ્યા. ને સંત ને પાળા બાજરાનો પગર ભેળો કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ પાસે ઊભા છે, ને વરસાદ પણ વરસવા માંડ્યો. પછી પગર ભેળો કરી રહ્યા, ત્યારે

મહારાજ દરબારમાં પધાર્યા. ને ગંગાજળિયા કૂવા ઉપર નાહ્યા. ને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ રામશરણજીને જનોઈ આપી :

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, “રામશરણજીને જનોઈ આપવી છે, તે મુહૂર્ત જુઓ.” ત્યારે મયારામ ભટ મુહૂર્ત જોઈ બોલ્યા જે, “પરમ દહાડે છે.” ત્યારે મહારાજે અયોધ્યાપ્રસાદજીને કહ્યું જે, “મયારામ ભટ પાસે વેદિકા કરાવો, ને મંડપ કરાવીને તોરણ બંધાવો, ને કેળના સ્તંભ રોપાવો, ને ઢોલ ને શરણાઈઓ ને વાજાં વગડાવો.” પછી વેદિકા કરી. ને બ્રાહ્મણોને બેસાડ્યા ને હોમ કરવા લાગ્યા.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ને ચરણ અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં જનોઈ આપે છે, ત્યાં આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. પછી જનોઈ પહેરાવીને ભારે ઘરેણાં, સેલાં, પાઘડીઓ ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ચાલ્યા, તે મામો પાછા વાળી લાવ્યા.

પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતને પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા માંડ્યા. મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને

અથાણાં તે સંત પીરસે. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને દરબારમાં બાઈ સર્વેને જમાડીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. અને જાગીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને મહારાજ કહે, “લાવો સેલાં ને પાઘડીઓ.” પછી જે બ્રાહ્મણ વરૂણીમાં વર્યા હતા, તેમને સેલાં ને પાઘડીઓ બંધાવી, ને દક્ષિણાના રૂપિયા આપ્યા.

❊ શિવરામ ભટ બ્રહ્મચારી થયા :

અને તે સમે શિવરામ ભટ કહે, “મારે બ્રહ્મચારી થવું છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “આવોને.” પછી ટોપી પહેરાવીને ‘અખંડાનંદ બ્રહ્મચારી’ નામ પાડ્યું. ને મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને જે પ્રશ્નોત્તરી થાવા માંડી. ને જે પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને બોલે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંત બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! જરાય શંકા નથી.”

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને પેશાબ કરીને નાહીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા ને રજાઈ ઓઢી. પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સગડી લાવ્યા, તે તાપવા બિરાજ્યા. ને સુથારે સુખડની માળા ઉતાર્યા પછી વધેલાં જાળિયાં લાવ્યા. તેને મહારાજ સગડીમાં નાખતા જાય ને તાપતા જાય. ને કથા વંચાવવા માંડી ને ‘હરે’ એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી થાળ આવ્યો, તે કથાની સમાપ્તિ કરાવીને પાટ ઉપર જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના ઓટા ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલે. તે સમે બેય વાડીએથી પાળા ફૂલના હાર લાવ્યા, તે પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને કામમાં મંડ્યા. પછી મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ જળે કરીને ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી પછેડી ઉપર રજાઈ ઓઢી.

પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. તે સમે થાળ લાવ્યા. તે જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના કારખાના પાસે આવીને ખુરસી પર બિરાજ્યા. ને મંદિરનું કામ ચાલવા માંડ્યું. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને અંજીરને કેળના પાંદડામાં મૂકીને લાવેલા, તેને મહારાજે જમીને પ્રસાદી સર્વેને આપી. ને મશાલ આવી ને મહારાજ ગોપીનાથજીની આરતીમાં પધાર્યા. ને નારાયણ-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ખેડાના પ્રેમજી ભાવસારે ઓઢાડેલી ધોતીનું કવિત :

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને બિરાજ્યા. તે સમે ગામ ખેડાના પ્રેમજી ભાવસાર, તેમણે છાપીને લાલ છેડાની ધોતી ઓઢાડી. તે ચાર હાથ લાંબી ને દોઢ હાથ પહોળી, તે બે માસ લગી ઓઢી. અને તેના ઉપર બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કવિત કર્યું છે જે, છપ્પય કવિત...

"ધન્ય ધન્ય તેરો સુત, ધન્ય તેરી કતનારી.
ધન્ય તોય બણકર વણી, ધન્ય તોય છાપ સમારી.
ચતુર હસ્ત પરમાન, ધ્યાન સંતન મન ભાઈ.
અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ, તોય કર નેક ઢંકાઈ.
વ્રજત્રિય હરખ વિલસી, ફીરે નિશદિન જીવત જોતલી.
કહે બ્રહ્મમુનિ ઓઢત કૃષ્ણ, ધન્ય ધન્ય ધન્ય તોય ધોતલી."

(અર્થ : હે ધોતી ! તારામાં વપરાયેલા દોરાને ધન્ય છે! તે દોરાને કાંતનારાને ધન્ય છે! તે દોરાને વણીને તને બનાવનારને ધન્ય છે! તારા પર છાપકામ કરનારને ધન્ય છે! ચાર હાથ લાંબી એવી તને જ્યારે શ્રીહરિ ઓઢે છે, ત્યારે તે સંતો ધ્યાન કરે છે અને મનમાં ગમી જાય છે. શ્રીહરિ તને ઓઢે છે, ત્યારે શ્રીહરિમાં રહેલા અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ પણ જરૂર ઢંકાઈ જાય છે. વ્રજની નારીઓ ધોતી જોઈને જ હરખાતી વિલસતી રાત-દિવસ ફરે છે ને જીવે છે. એવી તને ભગવાન કૃષ્ણ ઓઢે છે. માટે હે ધોતી ! તને ધન્ય ધન્ય ધન્ય છે!)

પછી તે ધોતી ઓઢીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. ને વાડીએ ધર્મશાળાનો પાયો મહારાજે નંખાવ્યો હતો, તે માળીને તૈયાર થઈ ગઈ'તી, ત્યાં પધાર્યા. ને ત્યાં ઓસરીમાં હિંડોળો બાંધ્યો હતો, તે ઉપર મહારાજ બિરાજ્યા. ને ચંદનની અર્ચા કરીને ફૂલના હાર, બાજુબંધ, તોરા ને ગુચ્છ તે ધરાવ્યા. ને હિંડોળે નિત્યાનંદસ્વામીએ ઝુલાવ્યા. પછી ઊઠ્યા ને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ને સંત ને પાળાની પંક્તિ થઈ. ને મહારાજ પીરસવા માંડ્યા ને તાણ કરતા જાય ને લાડુ પીરસતા જાય. અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી બોલ્યા જે, "માંદા ને વૃદ્ધ સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા તે સર્વે વાડીમાં રહેજો."

❊ મુક્તાનંદસ્વામીએ ધર્માખ્યાન ગ્રંથની રચના કરી :

એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવ્યા. જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ફૂલના હાર વાડીવાળાએ પહેરાવ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા.

અને તે સમે મુક્તાનંદસ્વામી મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "ધર્માખ્યાન નામે ગ્રંથ તૈયાર થયો છે." એમ કહીને મહારાજના હાથમાં આપ્યો. ને મહારાજે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સ્વામી પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજે શુકમનિને કહ્યું જે, "તમે ને શતાનંદસ્વામી બેય જણ ધર્માખ્યાન રાગે કરીને(ગાઈને) વાંચો." પછી મશાલ આવી ને મહારાજ કહે, "ગ્રંથ બહુ સારો થયો છે." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજની રસોઈ :

અને અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજને કહે, "સવારે વંડામાં સંત ને પાળાને રસોઈ આપવી છે." ત્યારે મહારાજે કહ્યું જે, "સારું." પછી પોઢીને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. ને સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા સુનંદાને ઘેર પધાર્યા. ને જળે કરીને જમનાએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને જમતા જાય ને વખાણ કરતા જાય. ને વડાં ને ભજિયાં ને પૂરી જમતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ચાખડી પહેરીને ચાલ્યા, તે વંડામાં હિંડોળો બાંધ્યો હતો, તેના ઉપર જમવા બિરાજ્યા. અને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને અયોધ્યાવાસી તે પગે લાગીને બેઠા.

અને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને બાજુબંધ ને તોરા ને ગુચ્છ પહેરાવ્યા. ને ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો ને પગે લાગ્યા. પછી આરતી ઉતારી. અને સંત, પાળા ને કાઠી તેમને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી પલવટ વાળીને મહારાજ સંતને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. અને મહારાજની કેડે પીરસનારા સંત તે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં પીરસે. ને મહારાજ પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા. ને ફૂલના હાર જમનાને આપીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને ધર્માખ્યાનની કથા કરવા લાગ્યા. પછી બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા, તે મહારાજને પહેરાવ્યા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને નવરાવ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને શિશિર ઋતુ આવી, ને પછી ઝીણી પછેડી ઓઢીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ થયો, તે રઘુવીરજી બોલાવવા આવ્યા. ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. ને ફૂલઝરીએ જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને વિરજાએ થાળ કર્યો. ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. ને પૂરી ને દૂધપાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે જમતા જાય ને વખાણ કરતા જાય. પછી દૂધભાત ને સાકર જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને થાળ દાદા ખાચરને મોકલાવ્યો ને ઘડીક પોઢ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા. ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે

ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને પ્રશ્નોત્તરી થવા લાગી. ને જે મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય, ને પછી મહારાજ ઉત્તર કરે.

❊ વસંતોત્સવ :

પછી મશાલ થઈ ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરીને ઊગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને ગવૈયા સંત વાજાં લઈને તથા ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને વસંત(એ રાગનાં કીર્તન) ગાવા લાગ્યા. ને ગોપીનાથજી આગળ રંગ ને ગુલાલને મહારાજની પ્રસાદીના કરાવીને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી બેય જણ કર્મજોગી સત્સંગી ઉપર નાંખવા માંડ્યા.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઓરડાની ઓસરીએ સંતની પંક્તિ થઈ ને પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને લાડુ પીરસે. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં તે સંત પીરસે. ને મહારાજ કહે જે, “લ્યો ગુરુપ્રસાદ.” એમ કહેતા જાય ને પીરસતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા.

❊ દાદા ખાચરના ઘરે પુત્ર :

અને જળપાન કરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને ખબર આવી જે, ‘દાદા ખાચરને ઘેર પુત્ર થયો’ ત્યારે વધામણી ખાનારાને(શુભ સમાચાર કહેનારને) સેલું આપ્યું. ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ

ઉતારે પધાર્યા. ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ વસ્તા ખાચરે શ્રીહરિને કારિયાણી તેડાવ્યા :

અને તે સમે કારિયાણીથી વસ્તા ખાચરે અસવાર મોકલ્યો. તેણે મહારાજને પગે લાગીને કહ્યું જે, "વસ્તા ખાચરની દીકરી માંદાં હતાં. ત્યારે કહ્યું જે, 'બાઈ તારો દેહ રહેશે તોય મહારાજ ને સંતને તેડશું, ને ન રહે તોય તેડશું.' તે બાઈએ દેહ મેલ્યો ને તમને તેડવા મને મોકલ્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલે ચાલીએ."

પછી સવારે જાગીને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે કાઠી, પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમણે સહિત **કારિયાણી** પધાર્યા. તે ઘોડીએથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં દક્ષણાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને જળના કોગળા કરીને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને રાયતાં ને અથાણાં તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા

કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને પાળા ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, “તમે વાત કરો.” પછી સ્વામીએ વાત કરી. ને મશાલો આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોયાં. ને ના'યા ને થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને પલવટ વાળીને મોતૈયા લાડુ પીરસવા લાગ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને રાયતાં ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ ને અથાણાં તે સંત પીરસે. ને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

※ બરવાળા વીરા ભૂતાને ઘરે શ્રીહરિ :

અને વહેલા જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ગામ બરવાળાના શેઠ વીરો ભૂતો તે મહારાજને તેડવા આવ્યા. ને પગે લાગીને બોલ્યા જે, “અમારાં ઘર પાવન કરવા પધારો ને કાઠી ને પાળા ને સંત ને બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તેમને સાથે લાવો.” ત્યારે મહારાજ કહે, “સામાન કરાવો ને સવારે આવશું.” પછી મહારાજ કહે, “ઝીલણિયા કીર્તન બોલો.” પછી સંત બોલ્યા જે, “ઓરા ઓરા ને આવો રે કે મોહન મરમાળા.” પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થઈને કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત **બરવાળા**

આવ્યા. ને વાજતે ગાજતે **વીરા ભૂતા**ના ફળિયામાં આવીને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ દૂધમાં કરાવેલી. ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને વીરા ભૂતાએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. ને વસ્ત્ર પહેરીને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જળપાન કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક ને વડાં ને ભજિયાં ને પાપડ તે સંત પીરસે. પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસીને બોલ્યા જે, "પાપડ બહુ વધ્યા છે." ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "તમે પાપડ પંક્તિમાં કોઈ દિવસ પીરસ્યા નથી, ને થાળમાં ઘણીવાર જમ્યા છો." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો પાપડ." પછી પીરસવા લાગ્યા.

પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને રસોઈવાળાએ ચાંદલો કર્યો ને ભારે સેલું ઓઢાડ્યું ને ભેટો મૂકીને છાતીમાં ચરણ લીધાં. પછી જળપાન કરીને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ને ગામના સત્સંગીને નદીએથી પાછા વાળ્યા. ને ઘોડી હાંકી તે ચાર ઘડી રાત જતાં **ગઢડા** પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને અક્ષરઓરડીએ ફળિયા વચ્ચે ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા. ને બદરીનાથે ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને મંદિરના કામ કરનારા ને સાધુ ને પાળા તેમને થાળ મોકલ્યો. ને ઢોલિયે બિરાજ્યા પછી ઓરડામાં ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને વાસુદેવ માહાત્મ્યની કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને જમતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને કથાની સમાપ્તિ કરાવીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'શ્રીદુર્ગપુરમાં લીલા કરી, રામશરણને જનોઈ આપી, શિવરામ ભટને બ્રહ્મચારી કર્યા અને કારિયાણી ને બરવાળા થઈ ગઢડા પધાર્યા' એ નામે એકસો ને દશમો વિશ્રામ ॥૧૧૦॥

વિશ્રામ - ૧૧૧

વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ તથા શિક્ષાપત્રી-ભાષ્યની કથા

પછી જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણી ઓસરીએ ઢોલિયા પર બિરાજ્યા. પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, ત્યારે સંત ને બ્રહ્મચારી પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, "સર્વે પાળાને બોલાવો." પછી ગુલાબ, મોગરો, ચમેલી, ચંપો ને ડોલરિયો, તેમના હાર લાવીને વાડીવાળાએ પહેરાવ્યા. પછી શિશિર ઋતુ ઊતરી ને વસંત ઋતુ આવી. ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિરનું કારખાનું બંધ કરો ને પરમ દહાડે વડતાલ સમૈયામાં જાવું છે, તે સૌ તૈયાર થાજો." એમ કહીને ગોપીનાથના મંદિરમાં પધાર્યા. ત્યારે દર્શન કરીને મૂર્તિઓને વખાણી ને ઉતારે પધાર્યા. પછી પેશાબ કરી, જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી, નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથાની સમાપ્તિ કરાવીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને સર્વે સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજે સર્વે પાળાને બોલાવ્યા, તે આવી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “સંસારનો ત્યાગ કરીને જે પાળા આચાર્ય પાસે રહેતા હોય કે મંદિરમાં રહેતા હોય તેમણે પોતાના થકા પૈસા ન રાખવા. અને જે રાખે તે એકલો ચાલે ને મૂછો રાખે.” ત્યારે પાળા કહે, “મહારાજ ! જેમ તમે કહો તેમ કરીએ.” ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, “જેની પાસે પૈસા હોય તે મહારાજને પગે મેલો.” પછી પાળા સર્વે ઊઠ્યા અને જેની પાસે પૈસા હતા તેમણે આવીને મહારાજને પગે મેલ્યા અને પગે લાગ્યા. પછી જે દેશના પાળાના પૈસા હતા તે, તે દેશના અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીને બોલાવીને આપ્યા. અને કહ્યું જે, “પાળાની ખબર રાખજો ને તમારા કોઠારી પાસેથી જોઈતું-કારવતું અપાવજો.”

એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરીને શુકમુનિએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કર્યું. પછી મુખવાસ લઈ સાબદા થઈને ચાલ્યા તે ગાડીમાં બિરાજ્યા. સંત, પાળા, કાઠીના અસવાર ને અયોધ્યાવાસી જે બાઈભાઈ હરિજન, તે વેલ ને માફાએ સહિત ચાલ્યા, તે રાધાવાવે આવીને ઊભા રહ્યા ને જળપાન કર્યું. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ચાલ્યા તે **કારિયાણી**એ આવ્યા અને ગાડીમાંથી ઊતરીને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી, જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરી, નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **ઝીંઝર** પધાર્યા. તળાવ

ઉપર આવીને ગાડીમાંથી ઊતર્યા અને **ખોડાભાઈ** ઢોલિયો લાવ્યા તેના ઉપર બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારી, જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને નાઈને જળના કોગળા કરી થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને જે હંકાવી તે ગામ **રોજકે** આવ્યા ને તળાવ પાસે ઊતર્યા. સત્સંગી સામાન લાવ્યા અને મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ થયો ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામીએ મહારાજનાં ચરણ ધોયાં. અને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા અને ગાડી હંકાવી, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **ગલિયાણે** પધાર્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં અને બહિર્ભૂમિ જઈ આવીને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી વતુ કરાવીને દંતધાવન કર્યું. નદીમાં જઈને નાયા ને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું. પછી ખેસ પહેરી ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સર્વે રસોઈ કરીને જમી રહ્યા ત્યારે સાબદા થઈને ઊભા ને મહારાજ ગાડીમાં બિરાજ્યા.

કરણાભાઈ આદિ જે ગામના સત્સંગી તેમણે ઘણી તાણ કરી પણ ન રહ્યા, અને ગાડી હંકારી તે **વરસડે** પધાર્યા. ત્યાં તળાવની આથમણી પાળે ઊતર્યા. ત્યારે **રામદાસ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા અને મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલ આવી એટલે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "થાળ જમવા પધારો." પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને ભૂમાનંદસ્વામીએ ચરણ ધોઈને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી. પછી સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા અને ગાડી હંકાવી, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **મહેળાવ** આવ્યા. ત્યારે ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા અને જ્યાં પાણીની પરબ બેસે છે ત્યાં ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા, ત્યારે **ખુશાલે** ચરણ ધોયાં. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને નાહીને લાડુબાઈએ ખીચડી રંધાવી હતી તે જમ્યા. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઊભા રહ્યા. અને એક એક સુખડીનો લાડુ સર્વેને પ્રસાદ કરીને આપ્યો. તે સમે ગામ વડતાલથી સાધુ, બ્રહ્મચારી, પાળા અને હરિભક્ત ફૂલના હાર લઈને આવ્યા. અને દંડવત કરીને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી મહારાજ ગાડીમાં બિરાજ્યા અને ગાડી હંકાવી. ત્યારે ઢોલ ને શરણાઈ આદિ વાજાં વાગવા લાગ્યાં, ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ વગાડી. અને એક કોરે નારાયણ બ્રહ્મચારી ને એક કોરે વામન બ્રહ્મચારી ચમર કરે છે; એવી રીતે લક્ષ્મીનારાયણ દેવના મંદિરમાં પધાર્યા. ત્યારે બંદૂકના અવાજ થયા ને નોબત વાગી અને લક્ષ્મીનારાયણ દેવ જાગ્યા. પછી મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતર્યા અને ભગુજીનો હાથ ઝાલી લક્ષ્મીનારાયણ આદિ મૂર્તિઓનાં દર્શન કરી, મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર બિરાજ્યા.

પછી પાટ ઉપરથી ઊતરીને મંદિરના સાધુ, પાળા ને બ્રહ્મચારીને મળ્યા અને ફૂલના હાર આપી ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ ગયા. આવીને હાથ મટિયાવીને ધોવરાવ્યા અને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. પછી શરીર લૂછીને ખેસ પહેર્યો ને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ લીધો અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે મશાલો થઈ ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. તે હરિજને પગે લાગીને પહેરાવ્યા. પછી આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ કહે, “બોલો કીર્તન.” પછી સંતો બોલ્યા જે, “લાગ્યો મારે નટવરથી નેડો” તે ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજ હાર આપીને બંગલે પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા ને બદરીનાથે ચરણ ધોયાં. પછી નાહીને ગંગામા થાળ લેવરાવી લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લક્ષ્મીનારાયણ આદિ દેવનાં દર્શન કરી પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે નેકી પોકારી અને હરિજન ફૂલના હાર લાવીને પહેરાવે ને પગે લાગી બેસે. સંત, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી પણ સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, “તેરી લેઉ રે બલૈયાં મત જાઓ મથુરા,” ને બીજાં પદ જે, “દોઉ ઠાડે કદમહુ કી છૈયા રે,”

પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને રતનજીએ ચરણ ધોઈ નવરાવ્યા, ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને બોલે, “લ્યો ગુરુપ્રસાદ.” એમ કહીને આપતા જાય ને એમ બોલે જે, “લ્યો, છેલ્લી વારના લાડુ.” એમ મરમમાં બોલે. પછી ભંડારીને આપી હાથ ધોવરાવ્યા. પછી રસોઈવાળાએ પૂજા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. ફૂલના હાર પહેરાવીને ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો અને પગે લાગ્યા. પછી પ્રસાદીના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા ને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

દેશદેશના જે સંઘ આવવા માંડ્યા, તે ઉતારા કરી મહારાજને હાર પહેરાવે. અને ભેટ મેલી પગે લાગીને સભામાં બેસે. ને મહારાજ કહે, "સર્વે ઉતારા જાળવજો." એમ કહીને ઊઠ્યા. કુબેરસંગે નેકી પોકારી ને મહારાજ ઉતારે આવ્યા. પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી નાહીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક તથા મોજડી પહેરી ઘોડીએ અસવાર થયા. સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ફૂલના હાર કંઠને વિષે શોભી રહ્યા છે, ને ઢોલ-શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે; એવી રીતે ગોમતીએ પધાર્યા. પછી ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી, કાઠી ને પાળા પગે લાગીને બેઠા. પછી ફૂલના હાર આવવા લાગ્યા, તે મહારાજ સંતોને આપતા જાય. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ગોમતીમાંથી ખોદેલી મૃતિકા લ્યો, ને ચાલો મંદિરમાં."

પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા તે મંદિરમાં આવ્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ત્યારે ગંગામા ફરાળ લાવ્યાં, તે જમી મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યું અને ચળુ કરી ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે નેકી પોકારી ને ઢોલ-શરણાઈ આદિ વાજાં વાગ્યાં.

પછી સંત, બ્રહ્મચારી ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને દેશદેશના હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે, ને ભેટ મેલી પગે લાગે, ને પોશાક પહેરાવે ને સભામાં બેસે. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "સુન માત જસોદા ગોરી, તેરે લાલને અંગૂઠી ચોરી."

પછી મશાલ આવી, ને લક્ષ્મીનારાયણની આરતીમાં પધાર્યા. ત્યાં આરતી-ધૂન કરી, ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને ઉતારે પધાર્યા. અને મંદિરની ચારેકોરે ઉત્સવિયા ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. મહારાજ જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને દેશદેશના હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "છેટે રહીને પૂજા કરો." ત્યારે ગંગામા છેટે બેઠેલાં, તે બોલ્યાં જે, "દેશી-પરદેશીને પૂજા કરવા દો. તમે બારે માસ મહારાજની સેવામાં રહો છો." પછી સર્વે સત્સંગીઓ મહારાજને ભેટ મેલીને કોઈક પોશાક પહેરાવે, કોઈક વેઢ, વીંટીઓ, ઊતરી, પોંચી, બાજુબંધ, મોતીની માળા, તોરા અને ચરણને વિશે તોડા ને કડાં પહેરાવે. કોઈ ફૂલના હાર પહેરાવે ને ચરણનો સ્પર્શ કરીને છેટે બેસે. પછી મહારાજ જળપાન કરીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને ગંગામા, સુવાસિનીબાઈ ને વરિયાળીબાઈની સાથે વાતો કરતા જાય, ને મંદમંદ હસતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા. અને નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને રાયતાં સંતોને પીરસ્યાં. પછી મહારાજને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા અને રસોઈવાળા હરિજને પૂજા કરી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. તેમને પ્રસાદીના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પછી જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી, મુખારવિંદ ધોઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. અને મોટામોટા સંતોને બોલાવીને શિક્ષાપત્રીનું ભાષ્ય વંચાવ્યું, ને કહ્યું જે, "માંહી સુરત(ધ્યાન) રાખજો." એ ચાર ઘડી વંચાવ્યું. પછી સંઘના સત્સંગી અને ચાલનારા મહારાજનાં દર્શન કરવા આવવા માંડ્યા. પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર

આવીને બિરાજ્યા. ત્યારે નેકી પોકારી ને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને અયોધ્યાવાસી પગે લાગીને બેઠા. અને સત્સંગી ફૂલના હાર લઈને પહેરાવે ને પગે લાગી બોલે જે, "સંતનું મંડળ કથાવાર્તા કરવા મોકલજો." ત્યારે મહારાજ કહે જે, "સારું." એમ કહીને હાર આપે ને હરિજન પગે લાગીને ચાલે. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

ત્યારે મહારાજ કહે, "અખંડાનંદ બ્રહ્મચારી, તમે વાત કરો." પછી મહારાજને પગે લાગીને વાત કરવા લાગ્યા. વાત કરી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરી નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી વહેલા જાગીને વતુ કરાવ્યું અને નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ચાખડીએ ચડી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. અને બોલે જે, "લ્યો ગુરુપ્રસાદ." પછી પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. ત્યારે રસોઈવાળે હરિજને મહારાજની પૂજા કરી. અને કુંકુમનો ચાંદલો કરી સેલું ઓઢાડ્યું અને ફૂલના હાર પેરાવ્યા. પછી મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા અને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

❊ બંને આચાર્યોને મંદિર સંભાળવાની ભલામણ :

પછી જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું. અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. અને ફૂલના હાર હરિજન પહેરાવે ને પગે લાગીને બેસે. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "હવે સમૈયા થઈ રહ્યા ને જ્યાં જ્યાં મંદિરમાં, દેશમાં

અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી મોકલે તે તે દેશમાં ફરવા જાજો. અને અયોધ્યાપ્રસાદજી ! તમે અમદાવાદ નરનારાયણના મંદિરમાં ઊપજ-ખરચની તપાસ કરીને અમારી પાસે આવજો. અને રઘુવીરજી ! તમે આ વડતાલ મંદિરની ઊપજ-ખરચ સંભાળી લેજો." પછી મશાલ થઈ અને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને આનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું જે, "હજી તો રસોઈ છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "કાલે રહીને પરમ દાડે ચાલશું." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. અને નાહીને ગંગામા થાળ લેવરાવી લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. અને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી પણ તેમને ઘરેથી થાળ લાવ્યા. ત્યારે ગંગામા કહે, "ત્રણેય થાળ જમો ને સદ્ગુરુને જમવા બોલાવો." પછી મહારાજે ચળુ કર્યું ને મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સદ્ગુરુને બોલાવ્યા. અને પીરસીને જમાડ્યા ને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગ્યા અને નિત્યવિધિ કરી વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા અને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળનું પૂછવા આવ્યા, ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો." પછી કથા રખાવી અને થાળ જમી, ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ચાખડીએ ચડીને પલવટ વાળી અને લાડુ પીરસવા લાગ્યા, તે પીરસતા જાય ને તાણ કરતા જાય. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. રસોઈવાળાએ પૂજા કરી કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને રૂપિયા મેલીને પગે લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે એમને ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા અને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. પછી સંતો, પાળા, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તેણે સહિત ગોમતીએ પધાર્યા. ત્યાં ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા અને સર્વે પગે લાગીને બેઠા ને

સભા થઈ. અને ફૂલના હાર આવવા માંડ્યા ને હાર પહેરાવી પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ અમૃત-દૃષ્ટિથી જોઈને બોલ્યા જે, "જેમ અમારું વચન તમે માનો છો તેમ અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીનું વચન માનજો. અને અમે શતાનંદમુનિ પાસે 'સત્સંગિજીવન' નામે ગ્રંથ કરાવ્યો, તેમની બે પ્રતો લખાવીને બેય ભાઈને એક એક આપી છે. તેમાં સૌ-સૌના ધર્મ અમે લખ્યા છે, તે પ્રમાણે રહીને તમને સર્વેને ધર્મમાં રખાવશે."

એમ વાત કરીને કહે, "લ્યો મૃતિકા." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા. અને સોનાને ઈંડે સહિત છત્ર બિરાજે છે, બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ફૂલના હાર પહેર્યા છે અને મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત-હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા અને મશાલ થઈ. પછી આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને ચાખડીએ ચડી ધર્મશાળામાં સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા, તે પલવટ વાળીને સંતની પંક્તિમાં મોતૈયા લાડુ પીરસવા માંડ્યા. નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને અથાણાં સંતને પીરસ્યાં. પાંચવાર પંક્તિમાં પીરસી હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ત્યારે રસોઈવાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે કુંકુમનો ચાંદલો કરીને ભારે રેંટો ઓઢાડ્યો ને એક માથે બંધાવ્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. અને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને સાબદા થઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા અને હરિજને

ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ત્યારે ઘોડીએ અસવાર થયા ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ઢોલ,શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે, ને નેકી પોકારી રહ્યા છે. અને કાઠી, પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી સહિત ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને બોલ્યા જે, "ઊભા રહો." પછી સર્વે દંડવત કરીને ઊભા રહ્યા.

પછી ઘોડી ઉપાડી, તે ગામ **મહેળાવ**ના હરિજનને દર્શન દઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **સિંજીવાડે** પધાર્યા ને તળાવની દક્ષિણાદી કોરે ઊતર્યા. ગામના સત્સંગી **ગિરધર પટેલ** આદિ સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલ થઈ, આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજનો થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને **પ્રભુદાસ બારોટે** ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે ગામના સત્સંગી મહારાજનું શરીર દબાવવા લાગ્યા ને મહારાજ સુખાળા થયા. પછી સર્વેને રજા આપીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગી સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા અને ગાડી હંકારી, તે નદીએ આવ્યા. ત્યાં ગાડીમાંથી ઊતરીને નિત્યવિધિ કરી અને ટીમણ કરી, સર્વને આપી, ગાડીમાં બેસી ગામ **કમિયાળે** પધાર્યા. ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા અને જ્યાં છત્રી છે ત્યાં મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરી અને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા.

પછી થાળ જમવા પધાર્યા અને **ખીમરાજે** ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારી નવરાવ્યા. પછી જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને વહેલા જાગી સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા. અને તળાવને કાંઠે વડ હેઠે ગાડીમાંથી

ઊતર્યા અને **ખોડાભાઈ** ઢોલિયો લાવ્યા તેના ઉપર બિરાજ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરી અને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને ગાડી હકાવી તે ગામ **પોલારપર** આવ્યા અને ગામથી ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા અને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. પછી વસ્ત્ર ઉતારી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગાડી હકાવી, તે ગામ **ઝીંઝાવદર** પધાર્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને તળાવ ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. ભક્તો થાળનો સામાન લાવ્યા ને સંઘને સારુ સુખડી કરીને લાવ્યા. પછી થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. **અલૈયા ખાચરે** ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. પછી વસ્ત્ર પહેરી જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા, તે **ગઢડા** આવ્યા ને દરબારમાં પધાર્યા. મશાલ થઈ ને ગાડીમાંથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળનો લોટો લઈ બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા અને જળ-મૃતિકાએ કરીને હાથ ધોવરાવ્યા અને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી ચાખડીએ ચડીને ચાલ્યા, તે અદીબાઈએ થાળ કરાવેલો તે જમવા પધાર્યા. પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'વડતાલ રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો ને શિક્ષાપત્રીનું ભાષ્ય વંચાવ્યું' એ નામે એકસો ને અગિયારમો વિશ્રામ ॥૧૧૧॥

વિશ્રામ - ૧૧૨

ગઢડામાં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ, જળઝીલણીનો ઉત્સવ અને શિક્ષાપત્રીની કથા

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા અને વાસુદેવ માહાત્મ્યની કથા વંચાવવા માંડી. ત્યારે ભણનારા સંતોને બોલાવીને કહ્યું જે, **"વાસુદેવ માહાત્મ્ય નામે ગ્રંથ બહુ સારો છે ને વ્યાસકૃત છે, તે તમે સર્વે ભણીને સત્સંગમાં કથા કરો."** પછી બ્રહ્મચારી થાળ લેવડાવી લાવ્યા, તે કથા રખાવી. ને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને બોલ્યા જે, "બ્રહ્મચારી ! ભણનારા સંતોને થાળ આપો." એમ આજ્ઞા કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. અને હાથમાં રૂમાલ રહી ગયો છે ને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ત્યારે સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર લાવ્યા તે પહેરાવ્યા.

❊ સંતો તથા પાળાને ખાણેથી પાણા કાઢવા મોકલ્યા તથા સેવા કરનારાને છાતીમાં ચરણારવિંદ આપ્યા :

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "ગોપીનાથના મંદિરનું કામ ચલાવો." ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "ખાણે બેલાં કાઢવા સંત ને પાળાને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "ખાણે બેલાં કાઢવા જાય ને માંડવધાર રસોઈ કરવા જાય તેમને છાતીમાં ચરણ આપું." પછી સંતો ને પાળા ઊઠ્યા ને છાતીમાં ચરણ લઈને બેસતા જાય. અને રસોઈયા પણ ઊઠ્યા ને છાતીમાં ચરણ લીધાં. મહારાજે સર્વેને ફૂલના હાર આપ્યા અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "રતનાભક્ત આદિ કડિયાને તેડવા સારુ બે પાળાને ઊંટે ચડાવીને ગોંડલ મોકલો." પછી તે પાળા મહારાજને પગે લાગીને ચાલ્યા.

અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યાં. અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ પાણાના ખોદનારાને થાળ મોકલાવ્યો ને અક્ષરઓરડીની આગળ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સદ્‌ગુરુ પણ પગે લાગીને બેઠા ને પોતાના દત્તપુત્ર પણ પગે લાગીને બેઠા. અને ગંગાજળિયા કૂવાનું જળ છાંટ્યું ને મંદ, સુગંધ ને શીતળ વાયુ વાય છે. તે સમે પ્રેમાનંદસ્વામી ફૂલનો વીંજણો ને ફૂલના ગુચ્છ કરીને લાવ્યા. અને પગે લાગીને ગુચ્છ આપ્યા ને વીંજણે વા નાંખવા લાગ્યા અને સત્સંગીની રમૂજની વાત કરવા લાગ્યા.

પછી સર્વને રજા આપી મહારાજ ઓરડામાં ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને ગાદી-તકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો તે કથા રખાવીને થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "બ્રહ્માનંદસ્વામી ! તમે ભણનારા સંત-પાળા જે કામમાં ન હોય તેને લઈ પાણાની ખાણે જાઓ, ને બેલાં ખાણ બહાર કઢાવી આપો. ને કાકાભાઈવાળી ઘોડીએ ચડીને તમે જાજો. પછી ગાડાં ચાલતાં થાશે ત્યારે પાણા લઈ આવશે."

ત્યારે સ્વામી કહે, "ખાણે જે પાણા કાઢે છે તે બે જણ બોલાવવા આવશે તે દિવસ જાશું." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે કહી મોકલશું." ત્યાં તો બે સંતે આવી પગે લાગીને કહ્યું જે, "ખાણ પાણાથી ભરાણી છે, માટે પાણા કાઢવા ભણનારા સંતોને મોકલો." ત્યારે મહારાજ કહે, "સ્વામી ! ખબર આવી." ત્યારે સ્વામી કહે, "તૈયાર છીએ."

પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન કરી, શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. અને બ્રહ્માનંદસ્વામી અમૃત-ધ્વની છંદ બોલ્યા જે,

"કમલમુખ કક્વરકમલ કમલનાભિ અતિરક્વ કરજગ બુધજન શાંતિકર કુલશુભધર્મતિલક્વ કુલધર્મતિલકકક્વ કીર્તિધરકકક્વ કમઠધર."

એવી રીતે બોલીને મહારાજને પગે લાગ્યા. ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી કહે, "મેં દાણલીલાનાં પદ કર્યાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલો." પછી ખરડો લઈને બોલ્યા જે,

કાંકરડી માર મા કાના કાંકરડી માર મા, કાંકરડી માર શાને કાજે ગોવાળિયા. દાણ અમારું એલી દાણ અમારું, દાણ દઈને ચાલી જાને ગોવાલણી.

પછી મહારાજ મંદમંદ હસતા જાય. પછી સ્વામી ગાઈને મહારાજને પગે લાગ્યા ને મહારાજે છાતીમાં ચરણ આપ્યાં. પછી ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી થાળ જમીને બેય કવિરાજને મોકલ્યો. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી કહે, "ભણનારા સંતો ને પાળા તે પાણા-ખાણે ગયા છે ને મારે કાળા પાણાનું કારખાનું ચલાવવું છે; તે તમે ત્યાં આવીને કથા વંચાવો(તો કથા અને કામ બંને થાય)." પછી કથાનો સામાન લેવરાવ્યો ને કારખાના પાસે આવીને અમારા ભંડારની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથા વંચાવતા જાય ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. ત્યાં સંત, પાળા ને હરિજન મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય ને કામ કરતા જાય.

પછી થાળ થયો ત્યારે જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરી, નાઈને થાળ જમી, ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કરીને મોજડી પહેરી ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડે આવીને

ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ભાવસાર સાંબેલું લઈને ચૂનો ખાંડવા લાગ્યા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ખાણેથી પાણા બહાર કાઢીને ભણનારા સંતો આવ્યા. ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ વગાડી. તે સાંભળીને મહારાજ મંદમંદ હસવા લાગ્યા. તે સમે ગોંડલથી કડિયા આવ્યા ને મહારાજ ગોપીનાથજીની આરતીમાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને કડિયા પગે લાગીને બેઠા.

પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને જળે હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યા અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને થાળ પ્રેમાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ફળિયા વચ્ચે ઢોલિયે બિરાજ્યા ને જળ ચારેકોરે છંટકાવ્યું. અને વસંતઋતુ ઊતરી ને ગ્રીષ્મઋતુ આવી. મોગરા, ગુલાબની કળીઓ ને ફૂલ તેનો વીંજણો કરીને વા નાંખે. અને મહારાજની પાસે રહેનારા પાળા, બ્રહ્મચારી ને સદ્‌ગુરુ તે આવીને બેઠા ને સભા થઈ. અને મહારાજ નાના પ્રકારની ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ સંબંધી વાર્તા કરે ને સદ્‌ગુરુ મહારાજ પાસેથી (ઉતારે) આવીને વચનામૃત લખાવે. ને મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથા રખાવીને જમવા પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી થાળ જમ્યા. અને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને જરાક વાર ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી જાગી જળે કરીને મુખારવિંદ ધોયું અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને જળનો છંટકાવ કરાવ્યો. પછી મંદિરનું કામ ચાલવા માંડ્યું અને ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. ત્યારે મશાલ થઈ ને મહારાજ ગોપીનાથજીની આરતીમાં પધાર્યા. આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને ઉતારે પધાર્યા. અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાઈને થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા. અને કથા વંચાવવા માંડી ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરવા લાગ્યા. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા અને જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યાં. અને થાળ જમી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરના કારખાના પાસે આવીને ઊભા. અને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. પછી ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને કડિયાને હાર આપી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને જળે કરી મુખારવિંદ ધોયું અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "તેરી લેઉ રે બલૈયાં મત જા મથુરા." ને બીજાં પદ જે, "સુન માત જશોદા ગોરી, તેરે લાલ અંગૂઠી ચોરી રે." ને બીજાં પદ જે, "કવન વિધિ ગઢપુર જાઉં રે કવન વિધિ.૦ દોઉ ઠાડે કદમહુકી છૈયા રે દોઉ."

પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે સમે ખાણેથી બે સંત આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગી બોલ્યા જે, "ખાણે સંતોને પાણા કાઢવા મોકલો." ત્યારે મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહી મોકલ્યું જે, "તમે ભણનારા સંતોને લઈને ખાણે જાજો." અને પાણાના કાઢનારે એમ વિચાર્યું જે, પાણા ખાણ બહાર કાઢીને (સંતો) ગઢડા જાય છે તેને માંડવધાર રાત રાખવા છે. તેથી છ-સાત દિવસે તેડવા આવ્યા. પછી એક ગાડી ખાણે હતી ને એક મંદિરમાંથી લેતા ગયા અને ખાણે આવ્યા. પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ વગાડી ને પાણા કાઢવા માંડ્યા.

અને મહારાજ નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવે છે. તે સમે નિષ્કુળાનંદસ્વામી પગે લાગીને બોલ્યા જે, "મંદિરનું કારખાનું

ચલાવવું છે તે ત્યાં આવીને કથા વંચાવો." પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે સંતના ભંડારની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. અને સંત, પાળા ને હરિજન તે મંદિરના કામમાં મંડ્યા. પછી થાળ થયો ત્યારે કથા રખાવીને જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કર્યા. અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કારખાના પાસે ઢોલિયે બિરાજ્યા અને કામ ચાલવા માંડ્યું. અને બેય વાડીએથી ફૂલના હાર આવ્યા તે પહેરાવ્યા. તે સમે ખાણમાંથી પાણા કાઢીને સંતો આવ્યા ને પ્રેમાનંદસ્વામીએ ત્રૂઈ વગાડી.

અને મહારાજે અમારા સામું જોયું ને અમે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "સંતોએ દાખડો બહુ કર્યો છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારે પીધાનું જળ છે તે દેગડીમાંથી લાવો." પછી જળ પી માંઈ રેડાવ્યું ને સૌને પાયું. તે સમે ભગુ ઠારે ઘંટનું ચક્ર(અનાજ દળવાની ઘંટીનું પડ) કર્યું હતું, તે ઘંટ પાસે લઈ જાવું હતું. પછી મહારાજ પાસે ઊભા ને જે ચક્ર ઉપાડ્યું તે ઘંટ પાસે લઈ ગયા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ થાળ નિષ્કુળાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પછી ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, પછી વતુ કરાવીને સ્નાન કર્યું અને શરીર લૂછીને ખેસ પહેર્યો. અને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડી જમવા પધાર્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે કડિયા પાસે ચાકળે બિરાજ્યા. પછી સંત-હરિજન સર્વે

પગે લાગીને બેઠા. અને મંદિરનું કારખાનું ચાલે ને પ્રશ્નઉત્તર થવા લાગ્યા. મહારાજને સંતો પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે, ને બોલે જે, "શંકા છે ?" ત્યારે સંતો કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી, મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે (કારખાનું ચાલતું ત્યાં બિરાજ્યા.) મંડપનો(મંદિરનો) ઓટો પૂરો થયો તેના ઉપર કામ ચાલ્યું. અને ખાણેથી ગામોગામના સત્સંગી ગાડાં લઈને પાણા વહેવા આવે. અને મહારાજને પગે લાગીને કહે જે, "ચાર ગાડાં લઈને પાણા વહેવા આવ્યા છીએ." ત્યારે મહારાજ છાતીમાં ચરણ આપે ને બ્રહ્મચારીને ભલામણ કરે જે, "ગાડાં લઈને આવ્યા છે તેમના રોટલાની ખબર રાખજો." એમ આજ્ઞા કરીને થાળ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળે કરીને નવરાવ્યા અને જળના કોગળા કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતો ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને ગ્રીષ્મઋતુ ઊતરી ને વર્ષાઋતુ આવી. ક્યારેક સંતહરિજન સહિત ખળખળિયે નાવા પધારે ને વસ્ત્ર ઉતારીને પાળાનો હાથ ઝાલીને નાવા બિરાજે. નાઈને પાળાનો હાથ ઝાલી બહાર નીસરે અને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછે. અને ખેસ પહેરી મસ્તક ઉપર શ્વેત પાઘ બાંધીને પછેડી ઓઢી ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને દરબારમાં પધાર્યા. ત્યાં ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા અને સંતહરિજન પગે લાગીને બેઠા.

❋ બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કીર્તન ગાઈને પોતાના શિષ્યને બોલાવ્યો :

મહારાજે બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમારા શિષ્યને (રૂડિયાભક્તને?) વગર તેડે બોલાવો." ત્યારે સ્વામી કહે, "મને ઢોલિયા પાસે બેસવા દો." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવો બેસો." પછી બેસીને કીર્તન ઉપાડ્યાં જે, "સનેહી સાંભળો મારા નેણુંનો શણગાર, સુંદરશામ રંગીલો શામળો." તે સાંભળીને શિષ્ય તરત આવ્યો ને સ્વામીની પછવાડે બેસીને ગાવા લાગ્યો. ગાઈ રહ્યા ત્યારે મહારાજે પૂછ્યું જે, "કેમ ખબર થયા ?" ત્યારે કહે, "સ્વામીનો મેં સાદ સાંભળ્યો જે, અત્યારે ઊંચે સાદે કરીને ગાય છે તે મહારાજના બોલાવ્યા વિના ઊંચે સાદે કરીને ગાય જ નહીં." ત્યારે બેય વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, તે મહારાજે સ્વામીના શિષ્યને આપ્યા.

પછી જન્માષ્ટમી ઉપર સંત-બ્રહ્મચારીનાં મંડળ ને દેશ-દેશના સત્સંગી આવવા માંડ્યા. તે દંડવત કરીને પગે લાગી ઉતારા કરવા જાય. પછી મશાલ થઈ અને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને કોગળા કરી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, "જાઓ જાઓ છબીલા છેલ રે."

પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળે કરીને નવરાવ્યા અને જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડી સંતોની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસતા જાય ને મહારાજની કેડે નાના

પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ, અથાણાં ને રાયતાં તે સંતો પીરસે. અને મહારાજ કહે, "જમો." પછી તાણ કરીને પીરસતા જાય ને કહે જે, "લો ગુરુપ્રસાદ ! લો છેલ્લો ફેરો !" એમ મર્મ કરીને આપે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને રસોઈવાળાએ પૂજા કરી અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ભેટ મેલીને ઊભા. મહારાજે એમને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ઉતારે પધાર્યા અને જળપાન કરીને પોઢ્યા.

જાગીને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોઈ જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉન્મત્તગંગામાં ખળખળિયે નહાવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી પાળાનો હાથ ઝાલીને નહાવા બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે મહારાજની હેઠવાસ નાય. મહારાજ કાન-નાક દબાવીને જળમાં ડૂબકી મારે છે ને ઉપર થઈને જળની ધારા વહે છે. પછી પાળાનો હાથ ઝાલીને બહાર નીસર્યા અને વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું ને વસ્ત્ર પહેરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા. અને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને ઊભી બજારે થઈને દરબારમાં પધાર્યા.

ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુનિમંડળ, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "પ્રશ્નઉત્તર કરો." પછી સંતો પ્રશ્ન પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે, ને મહારાજ પ્રશ્ન પૂછે તેના ઉત્તર સંતો કરે. એમાં મહારાજ શંકા કરે તે કોઈથી ઉત્તર ન થાય. ત્યારે સર્વેને આનંદ ઉપજાવતા થકા ને મુખારવિંદ આડો રૂમાલ દઈને હસતા થકા પોતે ઉત્તર કરે. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા અને જળના કોગળા કરી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા તે મંદિરમાં પધાર્યા. ને ત્રણે મંદિરમાં

દેવનાં દર્શન કરી ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંતહરિજન પગે લાગીને બેઠા. પછી અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી બેય આવ્યા, ત્યારે સર્વે ઊભા થયા અને મહારાજને પગે લાગીને ચાકળા ઉપર બેઠા. અને સંતો ઝાંઝ-મૃદંગ લઈને ગાવા લાગ્યા. હરિજન ભેટ મેલીને મહારાજને પગે લાગી સભામાં બેસે. મધ્યાન થયા ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ને ચરણ ધોવરાવ્યા. મોટીબા ફરાળ લાવ્યાં ને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તેમને ઘેરથી પણ ફરાળ આવ્યું. તે મહારાજે જમીને મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યું. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે ઘડીક સુખાળા થયા.

❋ સર્વેને શિક્ષાપત્રી રાખવાની આજ્ઞા કરી :

પછી જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. મહારાજ કહે, "કીર્તન બોલો." પછી સંતો ફરીને કીર્તન બોલવા માંડ્યા. પછી મશાલ થઈ ને કીર્તન બોલવા રખાવ્યાં અને આરતી, ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "શિક્ષાપત્રીનું પુસ્તક લાવો, નિત્યાનંદસ્વામી પાસે કથા કરાવીએ." પછી મહારાજે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સ્વામી કથા કરવા લાગ્યા અને હજારો સત્સંગી સાંભળે.

પછી કથા કરી રહ્યા ત્યારે **મહારાજે વાત કરી જે, "સર્વે હરિભક્તે શિક્ષાપત્રી રાખવી. તે વાંચતા ન આવડતું હોય તો પૂજા કરવી; એમ અમારી આજ્ઞા છે. ને અમારી વાણી તે અમારું સ્વરૂપ જાણજો."** એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વતુ કરી ઉષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા અને વસ્ત્રે કરી શરીરને લૂછ્યું. અને ખેસ પહેરી ઉપરણી ઓઢી ને

ચાખડીએ ચડી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને દૂધપાકના ડંકા ભરીને આપતા જાય ને નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, રાયતાં, પાપડ ને અથાણાં તે સંતો પીરસે. ને મહારાજ તાણ કરીને પીરસતા જાય અને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને મહારાજ કહે, “હવે સમૈયા થઈ રહ્યા તેથી સર્વે ચાલી નીસરજો ને અહીંયાં રહેતા હોય તે રહેજો.” એમ કહીને કડિયા જ્યાં કામ કરે છે ત્યાં પધાર્યા. અને દેશ-પરદેશના સત્સંગી મહારાજને ભેટ મેલીને રજા માંગે ને બોલે જે, “વહેલા દર્શન દેજો.” એમ કહીને ચાલે.

મહારાજ ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત-બ્રહ્મચારી જે ચાલનારા હતા તે મહારાજને પગે લાગીને ચાલ્યા. વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને લીંબુ હાથમાં આપી પગે લાગીને બેઠા. અને કારખાનું ચાલવા માંડ્યું. અને મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી મહારાજને પગે લાગીને સર્વે કામમાં મંડ્યા. રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને નાઈને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયા ઉપર બિરાજ્યા. ને કથા વંચાવવા પુરાણીને બોલાવ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ આવ્યો તે કથા રખાવી ને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપી ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ જળઝીલણી ઉત્સવમાં ગણપતિ વિસર્જન :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને કથા વંચાવવા માંડી ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય. પછી થાળ આવ્યો તે કથા રખાવી ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને નાઈને થાળ જમી ચળુ કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લાલજીને મેનામાં બેસાર્યા ને ગણપતિ ઉપાડ્યા. અને ઢોલ-શરણાઈઓ વાગી રહ્યાં છે, ને ઝાંઝમૃદંગ લઈને ઉત્સવિયા ઉત્સવ કરે છે. ને સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી, પાળા ને હરિજન, તેમણે સહિત મહારાજ ગઢાળીને આરે થઈને ચાલ્યા, તે ખળખળિયાથી ઉગમણી કોરે જે ધરો છે તેમાં વહાણ તૈયાર કરાવીને પધરાવ્યા. અને આરતી ઉતારી ને બંદૂકના અવાજ થાવા માંડ્યા. અને ઉત્સવ થાય છે ને ઠાકોરજીને વહાણમાં બેસાડીને વહાણ ફેરવે છે ને ગણપતિને જળમાં પધરાવ્યા ને લાલજીને પાછા મેનામાં પધરાવ્યા. અને સંત-હરિજન સર્વે નાયા ને ઉત્સવ કરતા થકા દરબારમાં પધાર્યા. અને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ઉત્સવિયા ઢોલ ને શરણાઈ વાગી રહ્યાં છે ને લાલજીને ગામમાં પધરામણીએ લઈ ગયા. પધરામણી કરીને આવ્યા ને ઉત્સવિયા મહારાજની પાસે ઉત્સવ કરવા બેઠા. પછી ઉત્સવિયાને ફૂલના હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા

ને વસ્ત્ર ઉતારીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને ત્રણ-ચાર અધ્યાય થયા ત્યારે કથા રખાવીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા લાગ્યા ને મહારાજને કેડે સંતો નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, રાયતાં, પાપડ ને અથાણાં તે પીરસે. પીરસીને પાંચ વાર પંક્તિમાં ફર્યા અને મહારાજના હાથ ધોવરાવ્યા. અને ચાખડીએ ચડીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા અને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને પાળા તે પગે લાગીને મંદિરના કામમાં લાગ્યા ને મહારાજનાં દર્શન કરતા જાય. અને વાડીવાળાએ ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને બ્રહ્મચારી જળ લાવ્યા તે મહારાજે પીધું, પછી જળ સર્વેને આપ્યું. પછી મશાલો થઈ, આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલ્યા અને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. અને જળના કોગળા કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને વર્ષાઋતુ ગઈ ને શરદઋતુ આવી. ત્યારે ક્યારેક તો મહારાજ નદીએ નાવા પધારે ને ક્યારેક તો ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધારે. અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી કડિયા જ્યાં કામ કરતા હતા ત્યાં આવીને ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. અને જે પ્રશ્ન

પૂછે તેના ઉત્તર મહારાજ કરે ને બોલે જે, "કાંઈ શંકા હોય તો બોલો." ત્યારે સંતો કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી ફૂલના હાર સંતોને આપી ઉતારે પધાર્યા. અને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. અને નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગઢડામાં જન્માષ્ટમી ઉત્સવ, જળઝીલણીનો ઉત્સવ કર્યો ને શિક્ષાપત્રીની કથા કરાવી પૂજા કરવાની આજ્ઞા કરી' એ નામે એકસો ને બારમો વિશ્રામ ॥૧૧૨॥

વિશ્રામ - ૧૧૩

સોરઠ દેશમાં ગામોગામ વિચરણ કરતા વિવિધ લીલાઓ કરીને ગઢડે પધાર્યા

એક સમે મહારાજ અગ્નોતેરા મોર ઘોડીએ અસવાર થયા. અને ભગુજી આદિ પાળાને સાથે લઈ ગામ **કરિયાણા** પધાર્યા અને **કાળા મકવાણા**ની ફળીમાં ઊતર્યા. અને ગઢડેથી ગાડી લઈને કરીમભાઈ આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ થયો ને ભગુજીએ ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. અને નાહીને થાળ જમ્યા ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને નાના પ્રકારની વાતો કરે ને જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ધર્મ ને ભક્તિનું બળ વધે ને સમાધિઓ થાય. પછી આરતી-ધૂન કરીને કીર્તન બોલાવ્યાં. પછી ચરણ ધોવરાવી નાહીને થાળ જમવા પધાર્યા. થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને **કાળુભાર** નદીએ પધાર્યા ને સ્નાનાદિક ક્રિયા કરી અને હરિજને ભારે પોશાક પહેરાવ્યો. પછી કીર્તન ગાતા ગાતા ગામમાં પધાર્યા અને ઢોલિયે બિરાજ્યા. **મીણબાઈએ** થાળ કરાવ્યો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા અને થાળ જમવા બોલાવ્યા. રસોઈમાં જેટલાં ભોજન કરાવ્યાં હોય તે મહારાજ જમે તો બાઈ રાજી રહે ને ન જમે તો રાજી નહીં. અને મહારાજને કહે જે, "કૃષ્ણાવતારમાં તો સોળ હજાર એકસો ને આઠ (પત્નીઓના) થાળ જુદા જુદા સ્વરૂપે જમતા ને આજ કેમ જમતા નથી ?" ત્યારપછી મહારાજ જરાક મરકીને જમે. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળપાન કરી ઘોડી સાબદી કરાવી ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ત્યારે હરિજન કકળવા લાગ્યા. ને ગામ બહાર આવી મહારાજ બોલ્યા જે, "પાછા આવીશું." એમ કહીને ચાલ્યા તે ગામ **રાયપર** આવ્યા. અને હરિભક્તે સામૈયું કર્યું તે વાજતે ગાજતે **અર્જુન રાજગર**ના ફળિયામાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને **ત્રિકમ રાજગરે** ચરણ ધોયાં ને નાયા. પછી જળના કોગળા કરી થાળ જમી પાળાને આપ્યો. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી કીર્તન બોલાવ્યા ને પોઢ્યા. વહેલા જાગી સાબદા થઈને ચાલ્યા ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને ગામ **પીપળિયે** પધાર્યા. **લક્ષ્મણ ઠક્કર**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને સાબદા થઈ, ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા ને લક્ષ્મણ ઠક્કરને પાછા વાળ્યા ને ગામ **બંધિયા** આવ્યા.

સત્સંગીએ સામૈયું કર્યું તે વાજતેગાજતે **મૂળુભાઈ**ના ફળીમાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-

ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને **જેસાજીએ** ચરણ ધોયાં અને જળના કોગળા કરીને નાહ્યા. થાળ જમી ચળુ કર્યું અને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. અને ચાલ્યા તે **ગોંડલ** પધાર્યા ને **પ્રાગજી સુતાર**ના ફળીમાં આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે પ્રાગજીએ ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પાળાને જમાડ્યા.

અને સાબદા થઈ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામ **જેતપુર** ગયા. ને **ભાણા પટેલ**ના ફળીમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રામાનંદસ્વામી પણ એમને ઘેર રહેતા. પછી થાળ થયો ને ભાણે ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા. થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજીને પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **સાંકળી**ની નદીએ નિત્યવિધિ કરી. પછી ગામમાં પધાર્યા ને **સુતાર**ને ઘેર ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. ઘોડીએ અસવાર થયા ને સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ગામ **ફણેણી** થઈને **ધોરાજી** પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરી હરિભક્તના ફળિયામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને હરિજન સામાન લાવ્યા. પછી નવરાવીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને હરિભક્ત કહે, "સવારે જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "વહેલી રસોઈ કરાવજો." એમ કહીને પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સાબદા થઈ ઘોડીએ

અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. અને ગામ **જમનાવડ**માં **દાદાભાઈને** દર્શન દઈ **ઉપલેટે** પધાર્યા. અને ઘોડીએથી ઊતરી હરિજનના ફળીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી પાળાને જમાડ્યા, ને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને જળપાન કરીને પોઢ્યા. વહેલા જાગી સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને ગામ **જાળિયે** આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને વેણુ નદીને કાંઠે વસ્ત્ર ઉતાર્યા ને **કાળા નાઈ** પાસે વતુ કરાવ્યું. ને બહિર્ભૂમિ જઈ આવી, હાથ મટીયાવીને નદીમાં નાયા. નદીનું જળ ભમરી ખાઈને ઊછળતું હતું.

પછી શરીર વસ્ત્રે કરીને લૂછ્યું ને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું. તે વાજતે ગાજતે **હીરા ઠક્કર**ના ફળીમાં આવ્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો ત્યારે **માવા ઠક્કરે** ને **કંથડે** ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને હરિજન પગે લાગી ભેટ મેલીને બેઠા. પછી મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ કહે, “કીર્તન બોલો.” તે હરિજન કીર્તન બોલ્યા, પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. ને ચાલ્યા તે **માણાવદર** આવ્યા ને સામૈયું આવ્યું તે વાજતે ગાજતે **મયારામ ભટ**ને ઘેર આવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને આથમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા ને મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. **નારાયણજીએ** ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સત્સંગી

શેરડી લઈને આવવા માંડ્યા ને મહારાજને સુધારીને જમાડી ને સર્વને વહેંચી આલી. પછી મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન." પછી બોલ્યા જે, "હાંરે એની વનમાં રે બંસી બોલે રે, મારું દિલડું ઘાયલ ડોલે."

પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરી અને **ગોવિંદરામ** દૂધમાં થાળ કરીને લાવ્યા એ જમ્યા. અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સાબદા થઈ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, તે ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા ને ગામ **આખે** પધાર્યા. ત્યાં બ્રાહ્મણી જીવીબાઈ મહારાજ આવવાના હોય ત્યારે પ્રથમ થાળ કરી મેલતા. તે મહારાજને કહે, "ઢોલિયે બિરાજો." પછી ઘોડીએથી ઊતર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી મહારાજને પગે લાગી ભેટ મેલીને બેસે. અને મશાલ થઈ ત્યારે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલ્યા અને પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે હરિજન શેરડી લઈને આવ્યા, તે સુધારી મહારાજને જમાડી અને સર્વેને વહેંચી અપાવી. પછી સત્સંગી મહારાજનું શરીર દાબવા લાગ્યા, તે મહારાજ કહે, "દાબો, જેમ દબાય તેમ દાબો." તે દાબવા માંડ્યા. પછી સર્વેને રજા આપી મહારાજ પોઢ્યા.

❋ અગત્રાઈ પધારી પર્વતભાઈને રાજી કર્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે હરિજન સંગાથે વાત કરતા જાય ને જમતા જાય. પછી ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થઈ ચાલ્યા. સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા ને ચાલ્યા તે ગામ **અગત્રાઈ** આવ્યા. ભક્તોએ સામૈયું કર્યું ને વાજતે ગાજતે **પર્વતભાઈ**ને ઘેર આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા અને હરિજન

ભેટ મેલી ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેસે. અને શેરડી ને ગોળ લાવ્યા, તે સુધારી મહારાજને જમાડી સર્વેને વહેંચી આપે. પછી દૂધમાં કરીને થાળ લાવ્યા ને પર્વતભાઈએ ચરણ ધોયાં. જળના કોગળા કરીને નવરાવ્યા ને જમવા બિરાજ્યા. જમતા જાય ને પર્વતભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્ય સાથે વાતો કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. **જીવણ ગોર** ને પર્વતભાઈ મહારાજનાં ચરણ ખોળામાં લઈને દાબતા જાય ને મહારાજ સંગાથે વાતો કરતા જાય. પછી મહારાજ પોઢ્યા ને વહેલા જાગી નદીએ પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારી ને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ઘોડીએ અસવાર થયા. ને ગુલાલ ઊડે છે ને કીર્તન ગવાય છે; એવી રીતે ગામમાં પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને પર્વતભાઈએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. અને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને પર્વતભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્ય સાથે વાત કરતા જાય ને પર્વતભાઈ જમાડતા જાય. પછી દૂધ, સાકર ને ભાત જમી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિ પર્વતભાઈના વાઢે શેરડી ને ગોળ જમ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી સાબદા થવા માંડ્યા. ત્યારે પર્વતભાઈ આદિ હરિજન તાણ કરવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજ કહે, “નહીં રહીએ.” પછી સર્વે હરિજને મહારાજનો પોશાક ને ઘોડીનો સામાન સંતાડ્યો. ને પર્વતભાઈનો દીકરો જે મૂળજી તે ગાડીના બળદ હાંકીને વાડે લઈ ગયો. મહારાજ પાળાને કહે, “વસ્ત્ર લાવો ને ઘોડીએ પલાણ માંડો ને ગાડી જોડો.” પછી પાળાએ જોયું તો ત્યાં સામાન નહિ, તે મહારાજને સંભળાવ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, “ગામના સત્સંગીનું કામ છે.” ત્યારે પર્વતભાઈ કહે, “વાડ(ચીચોડો) ફરે છે તે પાવન કરવા પધારો.” પછી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા અને પાળા ને ગામના સત્સંગી સહિત વાઢે પધાર્યા અને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મહારાજ

કહે, "શેરડી જેમ(જેટલી) જમાય તેમ લઈને જમો." અને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં, તેમને મહારાજે પોતાને હાથે લઈને શેરડીના સાંઠા મોકલ્યા. પછી ગોળ લાવ્યા તે મહારાજ જમ્યા ને ગોળનાં ચાર ભીલાં લાવીને ગાડીમાં મેલ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "નહિ જોઈએ." ત્યારે પર્વતભાઈ કહે, "ગામ સુધી રહેવા દો." પછી શેલડીના ભારા સત્સંગીએ લીધા.

પછી ગામમાં પધાર્યા ને ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગોળ હતો તે પાળાને આપ્યો ને કહે, "મહારાજને જમાડજો." પછી હરિજન પગે લાગીને બેઠા અને મશાલ થઈ. આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. થાળ થયો ને મહારાજ જમવા પધાર્યા. પર્વતભાઈએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો અને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગી વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે નદીએ પધાર્યા. જ્યાં રામાનંદસ્વામી નાયા હતા ત્યાં વસ્ત્ર ઉતારીને નાયા. ને શરીર લૂઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પર્વતભાઈના ફળિયામાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ દૂધમાં કરાવેલો તે થયો, ત્યારે મૂળજીએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. પછી વસ્ત્ર પહેરીને થાળ જમ્યા અને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સર્વે જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજે નેત્રની સાન કરી, તેથી સર્વે સાબદા થયા.

❊ શ્રીહરિએ પંચાળા પધારી ઝીણાભાઈ વગેરેને રાજી કર્યા :

પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે ગામને સીમાડેથી સર્વેને પાછા વાળ્યા. અને પર્વતભાઈ ભેળા ચાલ્યા ને **પંચાળે** આવ્યા. ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતે ગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને **અદીબાએ** થાળ કરાવ્યો. અને મહારાજે વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. **ઝીણાભાઈ**એ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા અને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને

ઝીણાભાઈ સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ઓસરીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને ગામોગામના સત્સંગી તે જેમ ખબર થાય તેમ તેમ આવવા માંડ્યા. મહારાજ કહે, "ચાલો નદીએ નાવા." પછી ગામથી ઊગમણી કોરે વસ્ત્ર ઉતારીને નાહ્યા, ને પાણાનો પલ(પુલ) તેથી ઉત્તરમાં નાહીને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને ઉગમણે ઝાંપે થઈને દરબારમાં પધાર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

એક દિવસ થાળ દાદાભાઈની બહેન મોટીબા કરાવે ને એક દિવસ ઝીણાભાઈની બહેન અદીબા કરાવે. પછી ગામથી દક્ષિણાદી કોરે તલાવડી છે ત્યાં સભા કરે, નહીં તો આથમણી કોરે જ્યાં હમણાં બેઠક ને હોજ છે તે ઠેકાણે સભા કરે. પછી ગામમાં પધારે ને નિત્ય નદીએ નાવા પધારે. એમ ને એમ લીલા કરતા થકા ત્યાં બે માસ રહ્યા. પછી સાબદા થયા ને ઝીણાભાઈ ને ઝીણાભાઈનાં ઘરનાં મનુષ્ય ઉદાસ થઈને બોલ્યાં જે, "આવું હેત દેખાડીને હવે તરછોડો છો ? જેમ શ્રીકૃષ્ણે વાંસળી વગાડી ને ગોપીઓને દર્શન દઈને અંતરધ્યાન થઈ ગયા." ત્યારે મહારાજ કહે, "આવશું ને સમૈયા કરશું." એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે નદીએથી ચરણનો સ્પર્શ કરાવીને પાછા વાળ્યા. જ્યાં લગી જણાણા ત્યાં લગી સૌ ઊભા રહ્યા.

❋ પીપલાણાના વિપ્ર બાઈની નિરાવરણ સ્થિતિ :

પછી મહારાજે ઘોડી હાંકી તે ગામ **પીપલાણા** આવ્યા ને ઓજત નદીમાં ઘોડાં પાયાં. ગામમાં ખબર થયા તેથી સત્સંગી આવ્યા ને વાજતેગાજતે **વિપ્ર કલ્યાણજીના** ફળીમાં આવ્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. કલ્યાણજીએ ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. અને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાત કરતા જાય જે, "અમે ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બેઠા ત્યાં તો થાળ થઈ ગયો !" ત્યારે કલ્યાણજી બોલ્યા જે, "તમારા પ્રતાપથી બાઈને એમ જણાય છે

જે, 'સીમાડાની માંયલી કોરે મહારાજ કે સંત કે બ્રહ્મચારી કે પાળા તે આવે ત્યારે રસોઈ મોરથી કરી રાખે. ને જો જમીને આવતા હોય તો ધર્મશાળામાં પાણી મોકલાવે. ને જેટલી મૂર્તિ હોય તેટલાની રસોઈ કરે.' તે તમે જ્યારે ગામને સીમાડે આવ્યા ત્યારે બાઈ દૂધમાં રસોઈ કરવા લાગ્યાં હતાં." પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "બોલો કીર્તન" પછી હરિજન કીર્તન બોલ્યા ને મહારાજ પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નદીએ નાવા પધાર્યા અને નાહીને શરીર લૂછી વસ્ત્ર પહેર્યાં, ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે ઉતારે પધાર્યા.

❊ ઘોડીમાં પ્રવેશ કરેલ અઘાસુરનો પરાભવ :

પછી થાળ જમીને સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા, ને સર્વને પાછા વાળ્યા. ત્યારે ઘોડીમાં દૈત્યે પ્રવેશ કર્યો, તે ઘોડીને ચારેય પગે ઉપાડી. (એટલે કે દોડાવી મૂકી.) અને મહારાજ ઊતરી પડ્યા ને ઘોડીમાં મહારાજે પ્રવેશ કર્યો. (તેથી દૈત્ય ઘોડીમાંથી નીકળીને બારો પડ્યો. તેથી) તેને ઘોડી ચારેય પગે કચરવા(મારવા) માંડી. ને એનો જીવ ગયો ત્યાં લગી ઘોડી પાસે દૈત્ય મરાવ્યો. પછી પાળા હતા તેમણે ઘોડી (દૈત મરી ગયો હોવાથી તેના ઉપરથી) હેઠી ઉતારી ને મહામોટું અજગરનું રૂપ લઈને પડ્યો ને મૂઓ. પછી મહારાજ ગાડીમાં બિરાજ્યા ને પાળાએ મહારાજને પૂછ્યું, ત્યારે મહારાજ કહે, "દૈત્ય **અઘાસુર** આવ્યો હતો. તે અમે એવી લીલા કરી જે, ઘોડીમાં પ્રવેશ કરીને પરાભવ કરાવ્યો."

❊ જાળિયામાં મંદવાડ ગ્રહણ કર્યો ને દયા લાવી સાજા થયા :

પછી ગામ **જાળિયા** આવ્યા ને **હીરા ઠક્કર**ના ફળિયામાં ગાડીમાંથી ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી ગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને થાળ

જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા ને હીરા ઠક્કરે ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. પછી થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને બોલ્યા જે, "ઢોલિયો ઓરડામાં લો." પછી ઓરડામાં લીધો ને ઢોલિયે પોઢ્યા. મોડા જાગીને દંતધાવન કર્યું ને થાળ જરાક જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. દિવસ ઘડીક રહ્યો ત્યારે જાગીને જળપાન કર્યું ને પાછા પોઢ્યા. રાત્રીએ ભગુજી પાળાએ જમાડ્યા ને જળના કોગળા કરીને જરાક ખીચડી જમ્યા ને પછી પોઢ્યા. જાગીને દંતધાવન કરી વેણું નદીએ નાવા પધાર્યા. અને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને ગામમાં પધાર્યા. અને થાળ લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "ઓસમના(ગોંડલ તાલુકાના પાટણવાવ પાસે આવેલ) ડુંગરમાં જઈએ." ત્યારે હીરા ઠક્કર આદિ સત્સંગી બોલ્યા જે, "તમે ઓરડામાં બિરાજો છો તે ડુંગરમાં જ છો."

પછી જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને થાળ લાવ્યા, તે જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી કીર્તન બોલાવ્યાં ને ઢોલિયો ઘરમાં લેવરાવ્યો ને પોઢ્યા. મોડા જાગીને દંતધાવન કરી જરાક રાબ પીધી ને પોઢ્યા. અને સૂતાં સૂતાં જળના કોગળા કર્યા ને મુખવાસ લઈને પોઢી ગયા. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને એમ વિચાર્યું જે, 'પરમહંસ, બ્રહ્મચારી, સત્સંગી જે બાઈભાઈ તે સર્વે ઉદાસ થઈ જાશે. ને મેં જે કામ ધાર્યું છે તે તો એમ ને એમ (બાકી) છે.' પછી ગાડી જોડાવીને ચાલ્યા તે ગામ **ઉપલેટે** પધાર્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. અને દૂધમાં થાળ કરીને લાવ્યા તે જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

જાગીને સાબદા થઈને ગાડીમાં પોઢ્યા ને ગામ **ધોરાજી**ના

હરિજનને દર્શન દઈને ગામ **જેતપુર** પધાર્યા. **ભાણા પટેલ**ના ફળીમાં આવી ઘોડીએથી ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. નિત્યવિધિ કરીને બાજરાનો રોટલો ને દહીં જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને બિરાજ્યા. પાળા સર્વે જમી રહ્યા ત્યારે મહારાજ ગાડીમાં બિરાજ્યા, ને ચાલ્યા તે **ગોંડલ** પધાર્યા. ત્યાં **પ્રાગજી સુતાર**ના ફળીમાં ગાડીમાંથી ઊતરી ઢોલિયે બિરાજ્યા.

❊ સખાઓ શોધતા-શોધતા મહારાજને મળ્યા :

કાઠીના અસવાર જે **સોમલા ખાચર, અલૈયા ખાચર, દાહા ખાચર** ને **માતરા ધાધલ** તે મહારાજની ખબર કાઢવા ચાલ્યા જે, 'સોરઠમાં ગયે પાંચ મહિના થયા ને હજી ખબર ન આવી,' તે ગામોગામ પૂછતા થકા ગોંડલ આવ્યા, પણ કાઠીને પેસવા ન દીધા. ત્યારે **કાળા નાઈ**ને ખબર કાઢવા મોકલ્યો, તેણે મહારાજ પાસે આવીને વાત કહી. ત્યારે મહારાજે કાઠીને તેડવા આદમી મોકલ્યો, પણ તે (કાઠી) તો ઘડીક ઊભા રહીને ચાલ્યા તે ગામ **સાંકળી** ગયા, ને વાળુ કરીને સૂતા. અને મહારાજે હાકલ કરી જે, "અમે ગોંડલમાં છીએ." ને દરવાણીને કહ્યું જે, "એ અસવાર અમારા છે, માટે આવવા દેજો."

પછી તે (કાઠી) ઘોડે પલાણ માંડી અસવાર થઈને ચાલ્યા. વાડીએ ઘોડા પાવા ગયા. ત્યારે તેમને પૂછ્યું જે, "તમે કોણ છો ?" ત્યારે કહ્યું જે, "સ્વામિનારાયણને ખોળીએ છીએ." ત્યારે તે કહે જે, "પરમદાડે પીપળ હેઠે બેઠેલા, ને ગોંડલ ભણી ગયા છે." પછી તે અસવાર ગોંડલ આવ્યા ને મહારાજને ભાળ્યા. ઘોડેથી ઊતરી દંડવત કરીને પગે લાગ્યા. મહારાજ ઊઠીને તેમને મળ્યા ને ખબર પૂછ્યા. પછી થાળ થયો તે જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

❊ સાલેમાળમાં મહારાજે હાંકલ કરી ગોવાળિયા કાઠીને નસાડ્યા :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લીધો અને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા તે ગામ **કરિયાણે** પધાર્યા. **કાળુ મકવાણાના** ફળીમાં આવીને ગાડીએથી ઊતર્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને પોશાક પહેરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા. હરિજન તાણ કરવા લાગ્યા જે, "જમીને ચાલજો." ત્યારે મહારાજ કહે, "નહીં રહીએ." પછી કાઠીના અસવાર ને પાળા તે છાસું પીવા રહ્યા ને મહારાજ આગળ ચાલ્યા. સાલેમાળ ડુંગરમાં **જેઠો ગોવાળિયો** ને **મેરામણ ગોવાળિયો** એ બે રુદ્રાંશ સામે મળ્યા. તેણે કહ્યું જે, "ગાડીમાં કોણ છે ? સ્વામિનારાયણ હોત તો ખરચી લેત." ત્યારે મહારાજે ગાડીમાંથી ઊતરીને હાકલ કરી જે, "ઘોડી હોત તો ખરચી આલત." પછી તે નાસી ગયા ને મહારાજ **માંડવધાર** આવ્યા. ને સોમલા ખાચર આદિ સર્વે આવ્યા ને મહારાજે વાત કરી દેખાડી. પછી **ગોવા પટેલને** ઘેર થાળ જમી, ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા તે **ગઢડે** આવ્યા.

❊ સંતોને એક જણને નિયમ ધરાવીને જમવાની આજ્ઞા :

દાદા ખાચરના દરબારમાં આવી ગાડીમાંથી ઊતર્યા અને અક્ષરઓરડીમાં ઢોલિયે બિરાજ્યા. તે દિવસ પરમહંસને એવી આજ્ઞા હતી જે, "એક જણને નિયમ ધરાવીને ગોળો જમવો." ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી આદિ સંત બોલ્યા જે, "એમ જ કહોને જે, નિત્ય ઉપવાસ કરવા. ને જેના ધણી ગામમાં પેસવા નહીં દિયે ત્યારે નિયમ કોને ધરાવીએ ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "પશુ ને વૃક્ષને એમ વાત કરવી જે, **'તું જે દિવસ મનુષ્ય હતો તે દિવસ પ્રત્યક્ષ ભગવાન અને**

સંતને નથી માન્યા, ત્યારે આવા પશુના ને વૃક્ષના અવતાર આવ્યા છે.' એમ કહીને વર્તમાન ધરાવવાં." પછી સંતો કહે, "એમ તો આજ્ઞા પળશે."

❊ બ્રહ્માનંદસ્વામીએ રાયણનો મોક્ષ કર્યો :

એક સમે બ્રહ્માનંદસ્વામી વડતાલમાં મંદિરનું કામ કરાવતા હતા. ગામ **ગાના**ના મુખીને પૂછીને રાયણ અડધી લીલી ને અડધી સૂકી, તેને વર્તમાન ધરાવ્યાં. પછી અડધી કાપી ત્યારે મતાદારે(ગામના વહીવટદારે) કહ્યું જે, "તમે રાયણ કાપો તો સરકારની દુવાઈ(સોગંદ) છે." ત્યારે પાળા રાયણને રહેવા દઈને બીજાં લાકડાનાં ગાડાં ભરીને આવ્યા. જ્યારે રાત અડધી થઈ ત્યારે રાયણ(નો જીવ) કાતો(બીજના ચંદ્ર-આકારનું હથિયાર) લઈને (વહીવટદારની) છાતી ઉપર ચડી બેઠી ને બોલી જે, "લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરના ઉપયોગમાં આવતી હતી ને લખચોરાશીના ફેરા મટતા હતા, તેમાં તું જ આડો ફર્યો." ત્યારે કહે, "સવારે મંદિરમાં જઈને આપી આવીશ." ત્યારે રાયણ કહે, "સારું." એવી સત્સંગમાં અનેક પરચાની વાતો છે.

❊ સંત-સમાગમથી થયેલ નિશ્ચય અડગ રહે છે :

એક સમયે ગઢડામાં ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે મહારાજ બિરાજે છે, ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને સંતમંડળ ને હરિભક્ત પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અમ દ્વારે કરીને અમારો નિશ્ચય થયો હોય તે અમ પાસે ઓસરીમાં આવીને બેસો. અને સંત દ્વારા અમારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો હોય તે મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત પાસે જઈને બેસો." ત્યારે દાદા ખાચર ને ઝીણાભાઈ આદિ હરિભક્ત મહારાજ પાસેથી ઊઠીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે આવીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "શું સમજીને અમારી પાસેથી ઊઠી સ્વામીની પાસે બેઠા ?"

ત્યારે દાદા ખાચર આદિ હરિભક્ત હાથ જોડીને બોલ્યા જે, **"તમારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો તે સંતની વાર્તાએ કરીને થયો છે. ને તમારો મહિમા પણ જેમજેમ સંતનો સમાગમ કરશું તેમતેમ જણાશે. અને ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય ને માહાત્મ્યે સહિત જે તમારી ભક્તિ, તે પણ સંતના સમાગમે કરીને વૃદ્ધિ પામશે. ને તમે અમને આવીને કહેત જે, 'અમે ભગવાન છીએ' તે અમે તમને કોઈ ન માનત. ને જ્યારે સંતનો સમાગમ કર્યો ત્યારે સંતે તમારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવીને માયાના જે ત્રણ ગુણ ને પંચવિષય તેમાંથી જીવની વાસના તોડાવીને તમારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય કરાવ્યો છે."** (અમુક કાઠી સંત પાસેથી ઊઠી મહારાજ પાસે જઈને બેઠા)

પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "તમે સર્વે સંત પાસેથી ઊઠીને અમારી પાસે શું સમજીને આવીને બેઠા ?" ત્યારે હરિભક્ત હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "અમે તમને ભગવાન જાણતા સુ(જાણીએ છીએ)." ત્યારે મહારાજ જરાક મરકીને બોલ્યા જે, "આમનો નિશ્ચય તો ખરો, પણ દેશકાળે કરીને મોળો પડે. જેમ મીણનો દોરો છયે ઋતુમાં સરખો ન રહે, શિયાળામાં કઠણ ને ઉનાળામાં નરમ પડી જાય, ને સોનાનો દોરો છયે ઋતુમાં મોળો ન પડે; તેમ **જેને સંતના સમાગમથી અમારા સ્વરૂપનો નિશ્ચય થયો હોય ને શાસ્ત્રના વચને કરીને થયો હોય તેને જેમજેમ દેશકાળ વિષમ આવે તેમતેમ નિશ્ચય વૃદ્ધિ પામતો જાય."** એવી રીતે વાત કરી, તે આ પ્રથમની વાત અહીં કહી છે.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'સોરઠ દેશમાં ગામોગામ વિચરણ કરતા ને વિવિધ લીલાઓ કરીને ગઢડે પધાર્યા' એ નામે એકસો ને તેરમો વિશ્રામ ॥૧૧૩॥

વિશ્રામ - ૧૧૪

ગઢડામાં અન્નકૂટનો ઉત્સવ, વરતાલમાં છેલ્લો પ્રબોધિની ઉત્સવ ને શ્રીહરિની ઉદાસીનતા

પછી સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા અને પ્રાગજી દવે પાસે કથા કરાવવા માંડી. ચાર અધ્યાય થયા ત્યારે કથા રખાવીને થાળ જમવા પધાર્યા. તે વસ્ત્ર ઉતારીને ખેસ પહેર્યો ને ઉપરણી ઓઢી જમવા બિરાજ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે જ્યાં કડિયા મંડપ(મંદિર) ચણે છે ત્યાં ચાકળા ઉપર બિરાજ્યા. ને ભક્તિમાતા દિવ્ય દેહે રહ્યાં છે તેમણે અન્નકૂટનો સામાન બીજી બાઈઓ પાસે કરાવવા માંડ્યો. પછી મહારાજ કહે, "સાધુ-પાળાને કહી મોકલો જે, ખાણેથી સામાન લઈને મંદિરમાં આવે." પછી વાડીવાળાએ મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને સંત, હરિજન ને પાળા તે સર્વે કામમાં મંડ્યા. મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને મંદિરમાં ગોપીનાથજી આગળ દીવા કર્યા, તોરણ બાંધ્યાં, કેળના સ્તંભ રોપ્યા ને હનુમાનની પૂજા થવા માંડી. પછી આરતી ઉતારી ને ઝાંઝ, મૃદંગ લઈને પ્રેમાનંદસ્વામી ઉત્સવ કરવા લાગ્યા ને અષ્ટક બોલ્યા જે,

"નીતિપ્રવિણ નિગમાગમશાસ્ત્રબુદ્ધે, રાજાધિરાજ રઘુનાયક મન્ત્રિવર્ય;
સિંદૂરચર્ચિતકલેવર નૈષ્ઠિકેન્દ્ર, શ્રીરામદૂત હનુમન્ હર સંકટં મે."

પછી તેલ ને વડાં આવવા માંડ્યાં. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોઢ્યા. સવારે વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી

ને થાળ પણ આવ્યો. પછી કથા રખાવી ને જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડી સંતોને પીરસવા પધાર્યા. તે સમે ખાણેથી પાળા ને સંતો આવીને પગે લાગ્યા. મહારાજ કહે, "બેસો જમવા." પછી પલવટ વાળીને લાડુ પીરસવા મંડ્યા. સંતો પણ મહારાજની કેડે શાક, વડાં, ભજિયાં, પાપડ ને રાયતાં પીરસે. મહારાજ પીરસીને બોલે જે, "જમો, ને લિયો લાડુ." એમ તાણ કરીને પાંચ વાર પંક્તિમાં પીરસ્યું. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડીને ઊભા રહ્યા. અને રસોઈવાળે ચાંદલો કરીને ભેટ મેલી ને હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. મહારાજે તેમને પ્રસાદીના હાર આપ્યા ને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગી જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મશાલ થઈ ને મંદિર ઉપર દીપમાળ પૂરી ને સંતો ગોડી બોલ્યા. પછી આરતીમાં પધાર્યા, આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા ને મહારાજ અક્ષરઓરડીએ પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને પોશાક પહેરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "કાલ વડતાલ જાવું છે તે સૌ તૈયાર થાજો."

પછી અન્નકૂટ પૂર્યો ને મહારાજ પધાર્યા ત્યારે બ્રહ્મચારીએ આરતી ઉતારી ને હરિજન ભેટ મેલવા લાગ્યા. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા, તે જમતા જાય ને ભક્તિમાતા સંગાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ

કરીને મુખવાસ લઈ ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને કેળનાં પત્રાવળાં નંખાવ્યાં ને પલવટ વાળીને જલેબી, મોતૈયા લાડુ, બરફી ને પેંડા પીરસતા જાય. અને નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં, રાયતાં, અથાણાં ને પાપડ તે સંતો પીરસે. પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને બોલ્યા જે, “બ્રહ્મચારી ! ગામ-પરગામના સત્સંગી બાઈભાઈ કોઈ જમ્યા વિના રહે નહીં.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને જાગી જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું. મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત-હરિભક્ત પગે લાગીને બેઠા. ને મંદિર ઉપર દીવા થવા લાગ્યા. અને મહારાજ પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા ને ઉષ્ણ જળે કરીને નાહી વસ્ત્રે કરીને શરીર લૂછ્યું. પછી ખેસ પહેરી ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ પ્રબોધિની ઉત્સવ કરવા વડતાલ પ્રયાણ :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ખેસ પહેરી ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે લીંબડા હેઠે ઊભા રહ્યા. અને પ્રેમાંદસ્વામીએ ત્રૂઈ વગાડી ને સૌ તૈયાર થયા. પછી વેલ્યું, માફા, ગાડાં, ઘોડા ને પાળા, સાધુ, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને બાઈભાઈ હરિજન, તેમણે સહિત મહારાજ ગાડીમાં બેસીને રાધાવાવે આવ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, અંજીર ને લીંબુ આગળ મેલી પગે લાગ્યા. ને ત્યાંનો સર્વે સંઘ પણ આવ્યો ને ચાલ્યા તે **કારિયાણી** આવ્યા. ત્યાં **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં આવી ગાડીએથી ઊતરીને ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે

લાગીને બેઠા. અને બ્રહ્મચારી બોલાવા આવ્યા, તે મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા તે ગામ **ઝીંઝર** આવ્યા. ત્યાં તળાવની પાસે ગાડીમાંથી ઊતરીને **ખોડાભાઈ** ઢોલિયો લાવ્યા તેના ઉપર બિરાજ્યા. અને હરિજન રસોઈનો સામાન લાવ્યા. અને નિત્યવિધિ કરી મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી બોલ્યા જે, "હા મહારાજ." પછી ગાડીમાં બિરાજ્યા ને હંકાવી ને ગામના સત્સંગીને પાછા વાળ્યા. રાત અજવાળી હતી ને ચાલ્યા તે **ગાંફ** આવ્યા ને જ્યાં હમણાં આોટો છે ત્યાં ઊતર્યા. **વસ્તા રાવળ** આદિ હરિજન સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે ચરણ ધોવરાવ્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા. નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ ગામ બોરુંમાં થાળ તથા ખેતરમાં ચણેચીની ભાજી જમ્યા :

વહેલા જાગી સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા, તે **કમિયાળા**ના હરિજનને દર્શન દઈ ગામ **બોરું** આવ્યા. ગામના સત્સંગી **હીરો સોની** આદિ સામાન લાવ્યા. મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરી તળાવ ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી નિત્યવિધિ કરીને ખેસ પહેર્યો ને ઉપરણી ઓઢી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બોલ્યા જે, "સર્વે જમી રહ્યા ?" ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "જમી રહેવા આવ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો ગાડી." ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "અયોધ્યાવાસીઓને પરવારવા દો." પછી સર્વે તૈયાર થયા ત્યારે મહારાજ ગાડીમાં બિરાજ્યા. ગામના

સત્સંગીને પાછા વાળ્યા અને ગાડી હંકાવી તે સાબરગંગાએ આવ્યા. ગાડીમાંથી ઊતરીને ચરણ ગંગામાં બોળ્યા અને જળે કરીને મુખારવિંદ ધોયું. અને બ્રહ્મચારી જળનો લોટો લાવ્યા ને મહારાજે જળપાન કર્યું.

ગામના સત્સંગીને દર્શન દઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગાડી હંકાવી, તે એક ચણેચીનું(ચણાનું) ખેતર રસ્તાથી ઉત્તર દિશે આવ્યું. ત્યારે મહારાજ કહે, "રખોપિયો છે ?" ત્યારે કહે, "હમણાં નથી." પછી ગાડીમાંથી ઊતરીને ચણેચી જમવા બિરાજ્યા, ત્યાં તો રખોપિયો આવ્યો ને મહારાજને કહે, "મારું ખેતર પવિત્ર કર્યું ! ને ચણાની ભાજી સહુને આજ્ઞા કરો જે, સહુ વીણે." ત્યારે નિષ્કુળાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "ચણાની ભાજી ફૂલ આવ્યા મોર વિણાય ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "જાળવીને થોડીક લિયો."

પછી ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગાડી હંકાવી, તે ગામ **વરસડે** આવ્યા. ત્યાં તળાવથી આથમણી કોરે ઊતર્યા. ગામના સત્સંગી સામાન લાવ્યા ને મહારાજ ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને લાડુબાઈએ થાળ કરાવ્યો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચણેચીની ભાજી ને બાટી જમ્યા. ચળુ કરી થાળ મુક્તાનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરી ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગાડી હંકાવી, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **ત્રંબાવાડ**ના વડે આવીને ઊતર્યા ને ગાડીમાં બિરાજ્યા. સત્સંગી આવ્યા ને ભેટ મેલી પગે લાગીને બેઠા. પછી જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યાં ને વસ્ત્ર ઉતારી નાહીને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે ખીચડી જમીને ચળુ કરી મુક્તાનંદસ્વામી અને દાદા ખાચરને થાળ

મોકલાવ્યો. પછી મુખવાસ લઈ ગાડીમાં બિરાજ્યા. ને મહારાજ બોલ્યા જે, "સહુ ટીમણ કરી રહ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્મચારી કહે, "હા મહારાજ."

પછી ગાડી જોડાવી ને હંકાવી તે ગામ **વડતાલ** આવ્યા. ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતે ગાજતે લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં પધાર્યા. ત્યાં ગાડીમાંથી ઊતરી લક્ષ્મીનારાયણનાં દર્શન કરીને બંગલે પધાર્યા. ને વસ્ત્ર ઉતારીને ખેસભેર ઢોલિયે બિરાજી જળપાન કરીને પોઢ્યા. પછી થાળ થયો ને જળે કરી ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહી જળના કોગળા કરીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરને પછવાડે પાટ ઉપર ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. હરિજન હાર લઈ લઈને આવે, મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગે.

પછી ભીડ થઈ ત્યારે પાળા ભગુજીએ હાકલ કરી જે, "છેટે રહીને પગે લાગો." પછી મશાલ થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને સંઘ પણ આવવા માંડ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવે, ને ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરે, પગે લાગે ને પછી સંતોને પગે લાગે. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળે કરીને નવરાવ્યા. અને થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે મંદિરમાં દર્શન કરીને પાટ ઉપર બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. હરિજન ફૂલના હાર પહેરાવી પગે લાગીને બેસે. ને મહારાજ ખબર પૂછે ને કહે જે, "ઉતારા કરો." પછી પગે લાગીને ઉતારા કરવા જાય. પછી મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારી જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને નાહીને ઉપરણી ઓઢી. ગંગામા થાળ લેવરાવી લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા.

તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ચાખડીએ ચડીને સંતની ધર્મશાળામાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પીરસવા માંડ્યા. ને મહારાજની કેડે નાના પ્રકારનાં શાક, વડાં, ભજિયાં તે સંતો પીરસે. પીરસીને કહે જે, “જમો.” પછી કહે જે, “લિયો ગુરુપ્રસાદ, લિયો છેલ્લી ફેરો.” એમ મર્મમાં બોલે પણ સમજાય નહીં.

પછી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને રસોઈવાળા ને થાળવાળા પૂજા કરવા આવ્યા. તે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ભારે રેંટો મસ્તકે બંધાવ્યો ને કિનખાબનો સુરવાળ ને ડગલી પહેરાવ્યાં ને એક ભારે રેંટો કેડે બંધાવ્યો ને એક ખભે નંખાવ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગ્યા. પછી તેમને હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી વસ્ત્ર ઉતારીને પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને મુનિમંડળ, અયોધ્યાવાસી, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. ને ફૂલના હાર પહેરાવે. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજે તેમને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. ને નાહીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ભારે પોશાક પહેરીને તૈયાર થયા ને હરિજને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ઘોડીએ અસવાર થયા, ને કુબેરસંગ નેકી પોકારી રહ્યા છે, ને ગોમતી પધાર્યા ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે મહારાજને ફૂલના હાર પહેરાવે. ને મહારાજ પ્રસાદીના

હાર પાછા આપે. પછી મહારાજ કહે, “સર્વે ગોમતીની મૃતિકા લિયો.” એમ કહીને ઘોડીએ અસવાર થયા ને જેવી રીતે ગયા હતા તેવી રીતે મંદિરમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરી ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. ગંગામા થાળમાં ફરાળ લાવ્યાં તે જમીને ચળુ કરી, મુક્તાનંદસ્વામીને થાળ મોકલાવ્યો ને ઢોલિયે સુખાળા થયા. પછી જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને હાર લઈને પહેરાવે.

પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, ‘બાલાપન મેં બેરાગન કર દીની રે.” પછી ‘અટારિયા મોરી આજ રે, નંદકુંવર નટવર અહીં લોરે.” પછી ગવૈયાને હાર આપ્યા ને મશાલો થઈ ને સંતો ગોડી બોલ્યા. અને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા. અને લક્ષ્મીનારાયણના મંદિરમાં ઉત્સવ કરવા લાગ્યા. ને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને પોશાક ઉતારીને જળપાન કરી ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને સંતો ફરીને કીર્તન બોલવા લાગ્યા ને ઉત્સવિયા ઉત્સવ કરવા લાગ્યા ને મહારાજ ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને પોશાક પહેરી થાળ આવ્યો તે જમવા બિરાજ્યા. જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને પોશાક પહેરીને ચાલ્યા ને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. ને જલેબી પીરસવા માંડી તે અડધી પંક્તિમાં ફર્યા ને પંક્તિમાં બેસી ગયા. ને બોલ્યા જે, “હવે નથી પીરસતા.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “બેઠા બેઠા પ્રસાદી કરી આપો.” પછી ત્રાંસમાં જલેબી ભરી પ્રસાદી કરાવીને સંત પીરસે. અને મહારાજને જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને ચાખડીએ ચડી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. ને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા, અયોધ્યાવાસી

ને હરિજન તે ફૂલના હાર લઈને મહારાજને પહેરાવે ને પગે લાગીને બેઠા. રામપ્રતાપજી ગાદીતકિયા ઉપર બેઠા ને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તે ચાકળા ઉપર બેઠા. પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા ને મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા. પછી મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન કરીને શ્લોક બોલી પગે લાગ્યા. અને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે સુખાળા થયા.

પછી ગંગામા થાળ લેવરાવીને લાવ્યાં, તે જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. વસ્ત્ર ઉતારી જળના કોગળા કર્યા. અને નાહીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ચાખડી પહેરીને ઊભા રહ્યા. હરિભક્ત પોશાક લાવ્યા તે મહારાજને પહેરાવ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવી પગે લાગ્યા. પછી રસોઈવાળાને હાર આપી સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે જલેબી પીરસવા માંડી, તે અર્ધેક પંક્તિમાં ફર્યા ને બેસી ગયા. ત્યારે સંતો પીરસવા લાગ્યા ને મહારાજના જળે કરીને હાથ ધોવડાવ્યા. પછી ચાખડીએ ચઢી ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરી ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સત્સંગિજીવનમાં લખેલા ધર્મ પ્રમાણે રહેવાની આજ્ઞા :

જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે પાટ ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. મંદિરમાં પણ શૂન્ય જેવું જણાય, ને અઢારભાર(તમામ જાતની) વનસ્પતિ તે પણ શૂન્ય જેવી ઝાંખી જણાય, ને અંતઃકરણ સૌ સૌનાં શૂન્ય જણાય. પછી મહારાજ કહે, “ઝીલણિયાં કીર્તન બોલો.” પછી સંતો ચાર કીર્તન બોલ્યા. પછી મોટા મોટા સંતો બોલ્યા જે, “હે મહારાજ ! અમને જે આજ્ઞા કરવી હોય તે કરો.” પછી મહારાજ કહે,

"સત્સંગિજીવન નામે ગ્રંથ છે તેમાં સર્વેના ધર્મ લખ્યા છે, તે પ્રમાણે વર્તજો. હવે કોઈને નવી આજ્ઞા કરવી નથી." પછી મશાલ આવી, આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા. અને ચાલનારા સત્સંગી ભેટ મેલે અને ચરણનો સ્પર્શ કરીને ગદ્ગદ કંઠે થાય, પણ બોલી ન શકે. પછી મહારાજ કહે, "જાઓ." એમ કહી ઉતારે પધાર્યા. પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ ધોવડાવ્યા અને નાહ્યા. ગંગામા થાળ લેવડાવી લાવ્યાં તે જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય.

❊ મહારાજ વડતાલથી અંતિમ વિદાય લઈ ગઢડે પધાર્યા :

પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા અને રસોઈ હતી પણ મહારાજને ન સંભળાવ્યું. અને રસોઈવાળો પૂજા કરવા આવ્યો, તે કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને શેલું ઓઢાડ્યું. અને પગે લાગી હાથ જોડીને ઊભો ને મહારાજે હાર આપ્યા. પછી જળપાન કરી સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે મંદિરના ચોક વચ્ચે ઊભા રહ્યા. અને સર્વે બાઈઓ છેટેથી પગે લાગે ને ભેટ મેલે. અને ભાઈઓ પણ પગે લાગીને ફૂલના હાર પહેરાવીને ભેટ મેલે. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા અને ઢોલ-શરણાઈઓ વાગે છે, ને સોનાના ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ફૂલના હારે કરીને ગરકાવ થયા છે; એવી રીતે ગામને સીમાડે આવી સર્વેને ઊભા રાખ્યા. ત્યારે સર્વે દંડવત કરીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને ઊભા રહ્યા. ત્યારે મહારાજે અમૃતની દૃષ્ટિએ કરીને સામું જોયું. અને પછી જે ઘોડી ઉપાડી તે જ્યાં લગી જણાણા ત્યાં લગી સર્વે સંત-બ્રહ્મચારી ને બાઈ-ભાઈ હરિજન તે સામું જોઈ રહ્યા. પછી નિસાસા નાખીને પાછા વળ્યા અને બોલ્યા જે, "હવે ક્યારે દર્શન કરશું..!"

પછી મહારાજ ઘોડીએથી ઊતરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ગાડી હંકાવી, તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **સિંજીવાડે** આવ્યા

અને ગામની ઉગમણી કોરે ઊતર્યા. અને સામાન લાવ્યા ને ગાડીમાંથી ઊતરીને મહારાજ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલ આવી ત્યારે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને થાળ થયો તે મહારાજ જમવા પધાર્યા. અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને નાહ્યા. અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો. અને ઢોલિયે બિરાજ્યા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગ્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ધોવડાવ્યા ને ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને ગાડી હંકાવી તે **સાબરગંગા**એ આવીને ગાડીમાંથી ઊતર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરીને નાહ્યા. નાહીને શરીર લૂછ્યું ને ખેસ પહેરી ઉપરણી ઓઢીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને થાળ સદ્‌ગુરુને મોકલાવ્યો. સર્વે ટીમણ કરી રહ્યા, પછી ગાડીમાં બિરાજ્યા. પછી ગાડી હંકાવી ને ચાલ્યા, તે માર્ગમાં વનકારેલી આવી(રસ્તાના કાંઠે કારેલાના વેલા હતા); તેને જોઈને મહારાજ કહે, “કારેલાં વીણો સહુ.” પછી ગામ બારણે (વારણા ?) આવ્યા ને સત્સંગીએ તાણ કરી ને ગામથી ઉગમણી કોરે ઝાડ ને ધર્મશાળા છે ત્યાં ઊતર્યા. અને રસોઈનો સામાન લાવ્યા ને ઢોલિયે બિરાજ્યા.

પછી થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતાર્યાં ને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. અને જળના કોગળા કરીને નાહ્યા ને થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મશાલો આવી તે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. અને મુક્તાનંદસ્વામીએ વાત કરી ને મહારાજ ગાડીમાં પોઢ્યા. વહેલા જાગીને પેશાબ કરી નિત્યવિધિ કર્યો ને વસ્ત્ર પહેરીને ગાડીમાં બિરાજ્યા. ગાડી હંકાવી તે ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા **ગાંફ** પધાર્યા ને જ્યાં છત્રી છે ત્યાં ઊતર્યા. અને સત્સંગી સામાન લાવ્યા. પછી ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને રસોઈનો સામાન લાવ્યા તે રસોઈ કરવા લાગ્યા.

પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને સૌ જમી રહ્યા ને ગાડી હંકાવી તે ગામ **ખરડ** આવ્યા ને તળાવ ઉપર ઊતર્યા.

ગામના **દરબાર સુજાભાઈ** સામાન લાવ્યા ને ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા. અને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને જળના કોગળા કરીને નાહ્યા. અને થાળ જમી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ગાડી જોડાવીને ચાલ્યા તે ગામ **કારિયાણી** પધાર્યા. અને **વસ્તા ખાચર**ના દરબારમાં ગાડીમાંથી ઊતરીને સંતની ધર્મશાળામાં પધાર્યા. અને વસ્ત્ર ઉતારીને નિત્યવિધિ કરી અને ખેસ પહેરીને ઉપરણી ઓઢી, ને ચાખડીએ ચઢીને ચાલ્યા, તે વસ્તા ખાચરના દરબારમાં ઉગમણા બારના ઓરડાની ઓસરીએ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મશાલો આવી તે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને ગાડીએ બિરાજ્યા ને ગાડી હંકાવી તે **રાધાવાવે** આવીને ગાડીમાંથી ઊતર્યા. અને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેરી ગાડીમાં બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા અને ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતેગાજતે દરબારમાં પધાર્યા. અને ગાડીમાંથી ઊતરીને અક્ષરઓરડીએ આવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. પછી થાળ થયો તે વસ્ત્ર ઉતારી જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. એ રીતે વરતાલે છેલ્લો સમૈયો કરીને મહારાજ ગઢડે આવ્યા, ને કડિયા તેડાવીને મંદિરનું કામ ચલાવવા માંડ્યું. ને સંત-પાળાને છાતીમાં ચરણ આપી ખાણે પાણા કાઢવા મોકલ્યા ને મહારાજ થાળ જમીને પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગઢડામાં અન્નકૂટનો ઉત્સવ કર્યો, વરતાલમાં છેલ્લો પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો ને ઉદાસીનતા જણાવી ગઢડે પધાર્યા' એ નામે એકસો ને ચૌદમો વિશ્રામ ॥૧૧૪॥

વિશ્રામ - ૧૧૫

ગઢપુરમાં રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો, રાજકોટ જઈને ગવર્નરને દર્શન દીધાં ને ગઢડે પધાર્યા

ભણનારા સંતો ત્રીજે-ચોથે દિવસે ખાણેથી પથરા કાઢીને આવે. પછી શરદઋતુ ઊતરી ને હેમંતઋતુ આવી. મહારાજ વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી સગડી કરાવીને તાપે ને કથા વંચાવે ને ગાદીતકિયે બિરાજે ને 'હરે' એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય ને કથામાં વાત પણ કરતા જાય. પછી થાળ આવ્યો તે કથા રખાવી ને જળના કોગળા કરી થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળે કરીને મુખશુદ્ધિ કરી. જળપાન કરીને મોજડી પહેરી, ને હાથમાં રૂમાલ લઈને કડિયા પાસે ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પેરાવ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા, ને મંદિરના કામમાં મંડ્યા. મશાલો થઈ ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગીને બેઠા. અને જે કામ ચાલવા માંડ્યું તે પછી રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે કામ બંધ કરાવ્યું. પછી ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. પછી નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો ને રૂપાની સળીએ દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કર્યા. રેશમી રજાઈ ઓઢીને ઓરડામાં પોઢ્યા. સૂતાં સૂતાં તુલસીની માળા ફેરવવા લાગ્યા.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા. અને સગડી મેલીને તાપે છે ત્યાં તો પુરાણી આવ્યા ને કથાનો આરંભ કરાવ્યો. બે અધ્યાય પૂરા થયા ત્યારે જમવા પધાર્યા. રઘુવીરજીએ ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. અને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ રૂપાની સળીએ દાંત શુદ્ધ કર્યા. ને જળના કોગળા કરીને ઘડીક બિરાજ્યા. પછી મોજડી પહેરીને જળપાન કરી ચાલ્યા, તે કડિયા પાસે આવીને ખુરસીએ બિરાજ્યા. અને ઘોડી મંગાવીને અસવાર થયા ને લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને લીંબુ હાથમાં આપ્યાં. પછી વાડી જોઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને કડિયા પાસે ખુરશી ઉપર ચાકળો, તેના ઉપર બિરાજ્યા.

પછી મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન કરી શ્લોક બોલ્યા ને પગે લાગીને કામ કરવા લાગ્યા. પછી રાત ચાર ઘડી ગઈ ત્યારે મહારાજ થાળ જમવા પધાર્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીએ ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરીને નવડાવ્યા. ને થાળ જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લીધો. અને રૂપાની સળીએ દંત શુદ્ધ કરીને ઘડીક વાત કરીને ચાલ્યા, તે ઉતારે પધાર્યા. જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા ને રજાઈ ઓઢી.

સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને તીર્થમાં જ્યાં જ્યાં ફર્યા તેની વાત કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી થાળ લાવ્યા તે કથા રખાવીને જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે બિરાજ્યા. થાળવાળા હરિજને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવી ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને વસ્ત્ર ઉતાર્યાં. અને બહિર્ભૂમિ જઈ આવ્યા ને હાથ મટિયાવીને ઊષ્ણ જળે કરીને નાહ્યા. શરીર લૂછીને

ખેસ પહેર્યો ને શ્વેત પાઘ બાંધીને પછેડી ઓઢી. અને હાથમાં રૂમાલ લઈને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કડિયા પાસે આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. વાડીવાળે હાર પહેરાવ્યા. મશાલ આવી તે આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલીને પગે લાગ્યા. ને મંદિરના કામમાં મંડ્યા. એમ લીલા કરતા જાય ને ભક્તજનને પોતાનાં દર્શન આપીને સુખી કરતા જાય.

પછી હેમંત ઋતુ ઊતરી ને શિશિર ઋતુ આવી. પછી કામ બંધ કરાવીને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને જળના કોગળા કરી ને ચરણ ધોવડાવીને નાહ્યા. થાળ જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ઢોલિયે પોઢ્યા ને રજાઈ ઓઢી. સવારે વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને કથા વંચાવવા માંડી. પછી શણગાર આરતી થઈ ત્યાં પધાર્યા. તે દી વસંત-પંચમી, તેથી પ્રેમાનંદસ્વામી ઉત્સવ કરે અને પોતાના દત્તપુત્ર રંગ લઈને મહારાજ પાસે આવ્યા.

ત્યારે હાથનો અંગૂઠો બોળીને પ્રસાદી કરી આપ્યો ને બોલ્યા જે, "ત્યાગી ને સાંખ્યયોગી તેના ઉપર નાખશો નહીં. કર્મજોગી સાથે રમો ને ત્યાગી ઉત્સવમાં હોય તે ઊઠો." એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવડાવ્યા. જળના કોગળા કરી નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ને ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને ચાખડીએ ચડીને સંતની પંક્તિમાં પીરસવા પધાર્યા. તે પલવટ વાળીને પંક્તિમાં પાંચ વાર લાડુ પીરસ્યા ને જળે કરીને હાથ ધોવડાવ્યા. ને ચાખડીએ ચડીને રૂમાલ હાથમાં લઈ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ અપશુકનો થવા લાગ્યા ને બ્રહ્મમુનિને મૂળી મોકલ્યા :

જાગીને જળના કોગળા કરી જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને ભયંકર વાયુ વાવા લાગ્યો, ને સૂર્ય-ચંદ્ર તે કાંતિએ રહિત જણાય, ને દિશા પડેલી

જણાય, ને ઉત્સવિયા ઉત્સવ કરે પણ ઉત્સાહ નહિ, ને કોઈના મનમાં શાંતિ નહીં. જેમ યુધિષ્ઠિર રાજાને અપશુકન થવા લાગ્યા ને ભીમસેન આગળ વાત કરી છે, એમ ડાહ્યા જે સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી, હરિજન બાઈભાઈ તેમને વિષમકાળ જણાવા લાગ્યો. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોવડાવ્યા ને જળના કોગળા કરી નાહીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા ને બે રજાઈ ઓઢી. સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને સગડી કરીને લાવ્યા, તે તાપવા બિરાજ્યા. પછી કથાનો આરંભ કરાવ્યો ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને “હરે” એવા શબ્દનું ઉચ્ચારણ કરતા જાય.

પછી કથા રખાવીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને જળપાન કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને રૂપાની સળીએ દંત શુદ્ધ કરીને જળના કોગળા કર્યા ને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને જળે કરીને મુખ ધોઈ જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે કડિયા ચણતા હતા ત્યાં આવીને ખુરસી ઉપર બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન તે મહારાજને પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બ્રહ્માનંદસ્વામી ! તમે ઝાલાવાડમાં જાઓ અને રાજવળામાં(રાજકુટુંબમાં) ચાર-ચાર દિવસ રહેતા મૂળીમાં આવીને રહેજો. ને મંદિરમાં પાળા, સંત ને બ્રહ્મચારી તેમને રાખીને તમે અમારી પાસે આવજો.” એમ કહીને સ્વામી ભેગા ચાલનારા સંતોને મળ્યા. ને અયોધ્યાપ્રસાદજીને મંદિરની ભલામણ આપી. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા તે સ્વામીને આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાઈને થાળ જમી ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા, ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથા રખાવીને થાળ જમ્યા

ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને મુખ ધોઈ જળના કોગળા કરીને જળપાન કર્યું ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "પૂછો પ્રશ્ન." પછી સંતો પૂછે ને તેના ઉત્તર મહારાજ કરે, ને બોલે જે, "કરો શંકા" ત્યારે સંતમંડળ કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી ગવૈયા સંતો વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા જે, 'આંખડલી રસ રંગે રાતી રેખું માંહી,' તથા 'મેં બંદી તેરી ચરણ ગાઈલે રે...મેં.'

પછી ગવૈયાને હાર આપીને મહારાજ ઉતારે પધાર્યા, ને પેશાબ કરી ચરણ ને હાથ જળે ધોવડાવ્યા. અને નાહીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. શિશિરઋતુ ઊતરી ને વસંતઋતુ આવી. પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા માંડી. પછી કથા રખાવીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ શ્રીહરિએ ઉદાસી ગ્રહણ કરી :

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરી મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણા બારણે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.(અર્થાત્ પહેરાવવા આવ્યા ત્યારે) મહારાજ કહે, "જાઓ, ગોપીનાથ આદિ મૂર્તિઓને પહેરાવો." પછી પ્રશ્નઉત્તર થાવા લાગ્યા ને સંતો પ્રશ્ન પૂછે ને મહારાજ ઉત્તર કરે ને બોલે જે, "કરો શંકા," ત્યારે સંતો હાથ જોડીને કહે જે, "જરાય શંકા નથી." પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળના કોગળા કરી જળપાન કરીને થાળ જરાક જમ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી ને ગાદીતકિયે બિરાજ્યા ને કથા વંચાવવા

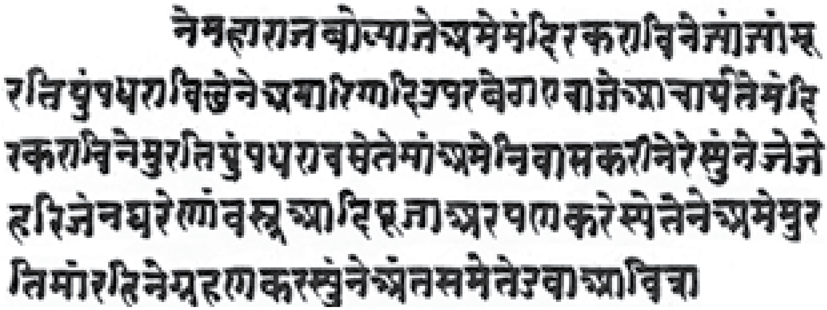
માંડી. તે સમયે થાળ લાવ્યા તે જરાક જમીને ચળુ કર્યું. ને મુખવાસ લઈને કથા રખાવી ને ઢોલિયે પોઢ્યા.

અને ગુજરાતના હરિજન મહારાજની વાટ જોતા હતા જે, 'અમદાવાદ કે વડતાલ આવશે,' પણ ન આવ્યા તેથી નિસાસા મેલીને ઘેર ગયા. કેટલાક હરિજન, સંત ને બ્રહ્મચારી તે વેલ, માફા ને ગાડાં જોડાવીને ગઢડે મહારાજ પાસે આવવા માંડ્યા. મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે આવીને બિરાજ્યા. ને મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મેલે. બેય વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી ને બાઈભાઈ જે હરિજન તે પગે લાગીને બેઠા.

અને મહારાજ કહે, "ગંગામા ! થાળ કરાવો." ત્યારે સર્વે સભા રાજી થઈ, ને સાકર લાવીને મહારાજની પ્રસાદી કરાવી ને વહેંચવા માંડી. પછી થાળ થયો તે જમવા પધાર્યા ને **નાથભક્તે** જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને નવરાવ્યા. અને મહારાજ થાળ જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાતો કરતા જાય. પછી સંતને થાળ મોકલાવ્યો ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ ઢોલિયે પોઢ્યા.

❋ મહારાજે કરેલી અંતિમ ભલામણો :

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને વસ્ત્ર પહેરીને મોજડી પહેરી ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, બાઈભાઈ જે હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

ने महाराज बोल्या जे अमे मंदिर करावि ने ज्यां ज्यां मू
रति पधरावि छे ने आ गादि उपर बेसाड्या जे आचार्य ते मंदि
र करावि ने मुरति पधरावसे ते मां अमे निवास करीने रहेसुं ने जे जे
हरिजन घरे चित्र मूर्ति आदि पूजा अरपण करेसे ते ने अमे मुर
ति मां रहिने ग्रहण करस्युं ने अंत समे तेडवा आविशुं

ને મહારાજ બોલ્યા જે, **"અમે મંદિર કરાવીને જ્યાં જ્યાં મૂર્તિઓ પધરાવી છે ને અમારી ગાદી ઉપર બેઠા એવા જે આચાર્ય, તે મંદિર કરાવીને મૂર્તિયું પધરાવશે, તેમાં અમે નિવાસ કરીને રહેશું. ને જે જે હરિજન ઘરેણાં, વસ્ત્ર આદિ પૂજા અર્પણ કરશે, તેને અમે મૂર્તિમાં રહીને ગ્રહણ કરશું ને અંત સમે તેડવા આવીશ.**

અને પટપ્રતિમા તેને શુદ્ધ ભાવે કરીને પૂજજો. ને પોતાના ગામમાં મંદિરમાં ગોખ કરાવીને આચાર્ય પાસેથી પટપ્રતિમા લઈને પધરાવજો. ને અમારા વચનમાં રહીને સેવા કરજો. અને અમારી ગાદી ઉપર ધર્મકુળના આચાર્યની, જેમ અમારી પૂજા કરો છો તેમ ભારે ભારે વસ્ત્ર, ઘરેણાં, વાહન ને રૂપિયા તેણે કરીને પૂજા કરજો; ને ઘરે પધરામણી કરાવજો. ને જેમ અમને થાળ કરીને જમાડો છો તેમ તેમને જમાડજો. એમ અમારી આજ્ઞા છે."

પછી બ્રહ્મચારી બોલાવવા આવ્યા તે મહારાજ ઉતારે પધાર્યા. વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કર્યા જળે કરીને **કાશીદાસે** ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા. પછી અયોધ્યાવાસીના ઘરના જે થાળ આવવા માંડ્યા તે જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાત કરતા જાય. અને મહારાજ કહે, "હવે સર્વે સત્સંગી ચાલજો. ને એમ સર્વેને કહેજો જે, મહારાજ રૂડી રીતે બે ટંક થાળ જમે છે, ને સભા કરીને ઓરડાની ઓસરીએ પ્રશ્નઉત્તર કરે છે, ને પ્રેમાનંદસ્વામી પાસે ગાવણું કરાવે છે, ને કથા વંચાવે છે, ને ઘોડીએ અસવાર થઈને લક્ષ્મીવાડીએ પધારે છે. એમ સર્વે સત્સંગી આગળ વાત કરજો."

પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લીધો ને રૂપાની સળી લઈને દંત શુદ્ધ કર્યા. અને જળના કોગળા કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. જાગીને પેશાબ કરી જળે કરીને હાથ ધોવરાવ્યા ને જળપાન કરીને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

અને ગુજરાતનો સંઘ સર્વે ભેટ મેલીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને ચાલતા જાય. ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા ને પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ કહે, "સંતમંડળ ને બ્રહ્મચારી તે સર્વે વાડીમાં રહેજો. ને દાણા ઘણા છે, તે ઘંટીએ દળાવશું ને વાડીમાં શાક ઘણું છે ને છાણાં વીણી લાવજો. ને અહીંયાં જે સંત રહે તે મંદિરમાં રહેશે."

એમ કહીને ગવૈયાને બોલાવ્યા ને તે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. પછી ગવૈયાને ફૂલના હાર આપીને ઉતારે પધાર્યા. ને પેશાબ કરી જળે કરીને ચરણ ને હાથ ધોવરાવ્યા. નાહીને થાળ જમ્યા ને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા ને રજાઈ ઓઢી.

❊ શ્રીહરિએ ગુજરાતના સંઘની દાવાનળથી રક્ષા કરી :

અને ગુજરાતના સંઘનાં હજાર મનુષ્ય સોઢીના રણમાં ગયાં ને ચારેકોરથી અગ્નિ બળતો આવ્યો ને બળેલું સળગતું આવ્યું. અને સંઘને કાંઈ નીકળવાનો માર્ગ નહીં ને અગ્નિની જ્વાળા ચારેકોરે આકાશ સુધી બળતી આવે. ત્યારે ગામ વડોદરાના નાથભક્ત, બોચાસણના કાશીદાસ, ગામ ઉમરેઠના નંદુભાઈ અને નરભેરામ દવે, તે તાળી વજાડીને બોલ્યા જે, "સર્વે આંખો મીંચી જાઓ."

પછી આંખો મીંચી ને ઉઘાડી, ત્યાં તો દવ(અગ્નિ) બળતો હતો તે બે ખેતરવા છેટે દેખાણો. ને બાવળ બળતો હતો તે પણ બે ખેતરવા છેટે દેખાણો.

ત્યારે સર્વે હરિજન માંહોમાંહી વાતો કરવા લાગ્યા જે, "કૃષ્ણાવતારમાં દાવાનળથી રક્ષા કરી તે તો શાસ્ત્રમાં લખેલી છે ને આ તો નજરની દેખેલી છે." ત્યારે સમાધિવાળાં બાઈઓ હતાં તે બોલ્યાં જે, "મહારાજ માણકી ઘોડીએ ચડીને પધાર્યા હતા ને દાવાનળથી રક્ષા કરી." એમ વાત કરતા ધોલેરે ગયા.

❊ રાજકોટ સાહેબને દર્શન દેવા પધાર્યા :

અને મહારાજે જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને બ્રહ્મચારીએ જળપાન કરાવ્યું ને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગવૈયા સંતોને ગાવા બોલાવ્યા. તે સમે ગામ રાજકોટથી હમેલિયો આવ્યો ને ડેલીએ પૂછ્યું જે, "સ્વામિનારાયણ કહાં હે ? હાથોહાથ કાગજ દેના હે." પછી પાળાએ મહારાજને પૂછ્યું, ત્યારે મહારાજ કહે, "આવવા દ્યો." પછી આવીને સાહેબની સાત સલામ કરી ને પત્ર આલ્યો. પછી મહારાજે લાધા ઠક્કરને આપ્યો ને કહ્યું જે, "મનમાં વાંચીને પછી સંભળાવો."

પછી કાગળ સભામાં વાંચ્યો જે, "સ્વામિનારાયણ ! તમે દયા કરીને અહીંયાં પધારો, નહીં તો અમે ત્યાં આવીએ. અને અમારે તમને મળવાની બહુ ઈચ્છા છે. અને તાલુકદાર સર્વે અમારી પાસે આવ્યા છે, પણ તમને મળવા સારુ વાટ જોઈએ છીએ; તે તમે આવશો ત્યારે સર્વે ભોમિયાની સલામ લઈશ." એવી રીતે જનરલ (સર માલ્કમ) સાહેબનો કાગળ આવ્યો તે વાંચ્યો. તે પછી મહારાજ કહે, "આપણે ત્યાં જાશું." એમ કહીને સભાને રજા આપી.

પછી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી, દાદા ખાચર, ભગુજી પાળા ને લાધા ઠક્કર તેમને મહારાજે તેડાવ્યા. તે પગે લાગીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "સંત, બ્રહ્મચારી ને સર્વેને લેવા કે થોડાક લેવા ?"

ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, "આપણી પાસે જે ભણનારા સંત, બ્રહ્મચારી, કાઠી ને સર્વે પાળા તે લઈએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "સારું." પછી સદ્‌ગુરુ ઉતારે ગયા ને મહારાજ પોઢ્યા. સદ્‌ગુરુએ ભણનારા સંતોને કહ્યું જે, "મહારાજ ભેળા રાજકોટ જવા તૈયાર થાજો."

પછી સવારે મહારાજ વહેલા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરી મુખવાસ લઈને વસ્ત્ર પહેર્યાં. અને મોજડી પહેરીને હાથમાં રૂમાલ લઈને ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા.

પછી ગાડીમાં બિરાજ્યા ને ચાલ્યા, તે ગામ **આટકોટ** આવ્યા. **શેઠ ધારસી** આદિ તેમણે તાણ કરી પણ ન રહ્યા. ત્યારે દોઢ મણ પેંડા લાવીને મહારાજ આગળ મેલ્યા. અને મહારાજ કહે, “અમે ગામ ઉમરાળી રાજા ડાંગરને ખબર કરવા અસવાર મોકલ્યો છે, તેથી નહીં રહેવાય.”

પછી ગામોગામના સત્સંગીને દર્શન દેતા થકા ગામ **ઉમરાળી** આવ્યા. ગામમાંથી સામૈયું આવ્યું તે વાજતે ગાજતે **રાજા ડાંગર**ના ફળિયામાં ગાડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. જળે કરીને રાજે ડાંગરે ચરણ ધોયાં ને વસ્ત્ર ઉતારીને મહારાજ જળના કોગળા કરી નાઈને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને સાબદા થઈને ગાડીમાં બિરાજ્યા. અને જે ગાડી હંકાવી તે ગામ **સરધાર**ના સત્સંગીને દર્શન દઈને ચાલ્યા. અને આગળ એક ગામ આવ્યું, ને સત્સંગીએ રૂડી રીતે સન્માન કર્યું, ને ગાડીમાંથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને બ્રહ્મચારીએ થાળ કર્યો ને રાજા ડાંગરે ચરણ ધોયાં. જળના કોગળા કરી નાઈને મહારાજ થાળ જમવા બિરાજ્યા. જમીને ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરીને સાબદા થઈને ઘોડીએ અસવાર થયા ને ચાલ્યા તે ગામ **રાજકોટ** પધાર્યા. અને સાહેબની પલટણ, પડઘમ, ઢોલ ને શરણાઈ તે વાગી રહ્યાં છે, ને ગામ-પરગામના સત્સંગી તે હાર લાવીને પહેરાવે છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને ગામના કાંપ(કેમ્પ, લશ્કરી

છાવણી) વચ્ચે ઉતારો કર્યો ને ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગામના સત્સંગી જે કડિયા તે સામાન લાવ્યા. ને સંતો રસોઈ કરવા લાગ્યા ને બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો. અને વસ્ત્ર ઉતારીને જળના કોગળા કરીને જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નવરાવ્યા, ને થાળ જમવા બિરાજ્યા. ચળુ કરીને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

જાગીને જળના કોગળા કર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને સંત, પાળા ને ગામ, પરગામના સત્સંગી તે ફૂલના હાર પહેરાવી, ભેટ મેલી, પગે લાગીને બેસે. પછી મશાલ આવી ને આરતી-ધૂન ને શ્લોક બોલી, પગે લાગીને બેઠા. અને મહારાજ ઢોલિયે સુખાળા થયા ને પોઢ્યા.

વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને શ્વેત વસ્ત્ર પહેરીને સાબદા થયા. સાહેબની બે પલટન, પડઘમ, ઢોલ ને શરણાઈઓ વાગવા લાગ્યાં. અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થયા ને બેય કોરે ચમર થઈ રહ્યાં છે, ને સોનાને ઈંડે છત્ર બિરાજે છે, ને ફૂલના હાર પહેર્યા છે, ને સંત, પાળા ને હરિજન તેમણે સહિત સાહેબને બંગલે પધાર્યા. ત્યાં ઘોડીએથી ઊતરીને બંગલામાં આવ્યા. ત્યારે સાહેબ ટોપીઓ ઉતારીને સામા આવ્યા અને પગે લાગ્યા ને ભારે સિંહાસન ઉપર બેસાડ્યા. અને પટાવાળાએ સાહેબને પૂછ્યું જે, "કેટલા મનુષ્યને અંદર આવવા દેવા ?" ત્યારે સાહેબ કહે, "સ્વામિનારાયણ કહે તેને આવવા દ્યો." ત્યારે મહારાજ કહે કે, "કંઠી ને ચાંદલો હોય તેને આવવા દ્યો."

પછી સાહેબે ખબર પૂછ્યા ને મહારાજે પણ સાહેબને ખબર પૂછ્યા ને કહ્યું જે, "તમે બ્રાહ્મણને ફાંસી દો છો ને ગાયને ભાંગો(મારો) છો તે સારું નહીં." ત્યારે જનરલ સાહેબ બોલ્યા જે, "એક બ્રાહ્મણે તીન મનુષ્ય માર્યા, ત્યારે અમે એમ જાણ્યું જે, એ બ્રાહ્મણનો જીવ

નહીં. પછી તે બ્રાહ્મણને ફાંસી દેવરાવી. અને મોટાં જે તીર્થ તેમાં તો અમે ગાય મારવા દેતા નથી. જેમ તમારે જાર, બાજરી ને ચોખા ખોરાક છે, તેમ અમારા લોકને ગોસ(માંસ ખોરાક) છે."

❊ શ્રીહરિએ સાહેબને શિક્ષાપત્રી આપી :

પછી મહારાજ કહે, "અમારા ભત્રીજા જે અયોધ્યાપ્રસાદ ને રઘુવીરજી તેમને અમદાવાદ ને વડતાલના મંદિરમાં બેયને અમે દત્તપુત્ર કરીને મંદિરમાં ને સત્સંગના આચાર્ય કરીને અમારા ધર્મની ગાદી ઉપર બેસાડ્યા છે." ત્યારે સાહેબ કહે, "ધર્મની પરંપરા એ ઘણાં વર્ષ સુધી રહેશે અને અમે નિત્ય સવારમાં ઊઠીને પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરીએ છીએ જે, **હે પરમેશ્વર ! અમારા ગુના માફ કરજો ને અમારા શત્રુ ને મિત્ર તેમનું પણ સારું કરજો.** એમ પરમેશ્વર પાસે માગીએ છીએ." ત્યારે મહારાજ કહે, "તમારું રાજ્ય ન્યાયી છે, તે દહાડે દહાડે વધતું જાય છે. અને અમે શિક્ષાપત્રી લખી છે તેમાં સર્વેના ધર્મ લખ્યા છે." ત્યારે સાહેબ કહે, "તે પુસ્તક અમને આપો." ત્યારે દાદા ખાચર પાસેથી ગુટકો લઈને મહારાજે સાહેબને આપ્યો. સાહેબે લઈને માથે ચડાવ્યો ને પોતાને પાસે રહેનારાને આપ્યો. અને મહારાજ કહે, "અમે દાદા ખાચરના દરબારમાં રહીએ છીએ." ત્યારે સાહેબ કહે, "દાદા ખાચર, તમે મોટા ભાગ્યવાળા છો જે, તમારા દરબારમાં આવા કલ્યાણકારી પુરુષ રહે છે !"

પછી બ્રાહ્મણ પાસે મહારાજની ષોડશોપચારે કરીને પૂજા કરાવી અને ભારે શાલજોટો ઓઢાડ્યો ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. અને અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તેમની પૂજા કરીને શાલજોટો ઓઢાડ્યો ને સદ્ગુરુ આગળ ભારે થાળ મેલ્યા. અને દાદા ખાચરને શાલજોટો ઓઢાડવા આવ્યા. ત્યારે ના પાડી જે, "અમે તો તાલુકદાર છીએ." ત્યારે સાહેબ કહે, "લિયો." પછી મહારાજે રજા માગી જે, "અમારે

ચાલવું છે. અને અમારા શરીરે કસર સાંભળીને ગુજરાતમાંથી હજારો મનુષ્ય ગઢડે આવીને બેઠાં છે." પછી સાહેબ ટોપીઓ હાથમાં લઈને આગળ ચાલ્યા. અને મહારાજ કહે, "ઊભા રહો." એમ કહીને ઘોડીએ અસ્વાર થઈને ચાલ્યા. તે જેવી રીતે ગયા હતા તેવી રીતે ગાજતે વાજતે ઉતારે પધાર્યા. અને ચાલ્યા તે ગામના સત્સંગીને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા.

અને એક ગામમાં(સમઢિયાળા) આવીને રાત રહ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીએ થાળ કરાવ્યો ને ચરણ ધોવરાવ્યા. જળના કોગળા કરીને નાયા ને ખીચડી જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. વહેલા જાગીને સાબદા થઈને ચાલ્યા, તે ગામ **ખોખરે** પધાર્યા. **પટેલ કાનો ને વસ્તો** તેમણે વાજતે ગાજતે પોતાની ફળીમાં પધરાવ્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. ને બોલ્યા જે, "ચાલવું છે તેથી રસોઈ ઉતાવળી કરી લ્યો."

પછી વસ્ત્ર ઉતારી નિત્યવિધિ કરી અને થાળ જમી ચળુ કર્યું. મુખવાસ લઈ સાબદા થયા ને ઘોડીએ અસવાર થઈને ચાલ્યા. ગામના સત્સંગીને સીમાડેથી પાછા વાળ્યા ને ચાલ્યા તે ચાર ઘડી રાતે (સાંજે ૭.૩૬ મિનિટે) **ગઢડે** પધાર્યા. ને ઘોડીએથી ઊતરીને અક્ષરઓરડે ઢોલિયે બિરાજ્યા ને વસ્ત્ર ઉતાર્યા. જળે કરીને ચરણ ધોવરાવ્યા ને નાહીને થાળ જમ્યા. ચળુ કરી મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગઢપુરમાં રામનવમીનો ઉત્સવ કર્યો, રાજકોટ જઈને ગવર્નરને દર્શન દીધાં ને ગઢડે પધાર્યા' એ નામે એકસો ને પંદરમો વિશ્રામ ॥૧૧૫॥

વિશ્રામ - ૧૧૬

ગઢપુરમાં બીભત્સ વાતાવરણ થયું, શ્રીહરિ અક્ષરધામમાં પધાર્યા ને અલૌકિક દર્શન-પરચા આપ્યાં

પછી સવારે વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, વસ્ત્ર પહેર્યાં ને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને દંઢાવ્ય દેશ ને અમદાવાદના સત્સંગી આવેલા, તે ભેટ મેલીને પગે લાગીને બેઠા. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને કાઠી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ રાજકોટ ગયેલા ને સાહેબે સન્માન કરેલું તે વાત કરી.

પછી થાળ જમવા પધાર્યા. **ભાઈચંદે** જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને જળના કોગળા કરી, નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. હરિજન થાળમાં બરફી ને પેંડા લઈ લઈને આવવા માંડ્યા ને મહારાજ જમતા જાય ને ગંગામા સાથે વાતો કરતા જાય. બાઈઓ છેટે બેઠેલાં ને ગંગામા બોલ્યાં જે, “સદ્ગુરુને જમવા બોલાવો.” પછી જમવા બોલાવ્યા.

તે સમે ઝાલાવાડ મૂળીના મંદિરથી બ્રહ્માનંદસ્વામી આવ્યા. મંદિરમાં સામાન મેલીને મહારાજ પાસે આવ્યા ને દંડવત કરીને સત્સંગીના નારાયણ કહ્યા. મહારાજે મૂળીના મંદિરની વાત પૂછી, તે સ્વામીએ રૂડી રીતે કરી. પછી મહારાજ થાળ જમીને કહે, “લ્યો.” પછી ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા ને બ્રહ્મચારીએ સર્વેને જમાડ્યા. પછી થાળ વાળા હરિજન પૂજા કરવા આવ્યા, તે ચંદનની અર્ચા કરીને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો, ભારે પોશાક પહેરાવ્યો ને ભેટ મેલીને ફૂલના હાર પહેરાવી, ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠા. મહારાજે ફૂલના હાર આપ્યા ને સર્વેને રજા આપી. પછી જળપાન કરીને પોઢ્યા. જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કર્યું ને મોજડી પેરીને ચાલ્યા ને ઉગમણે બાર ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા.

સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને અલૈયા ખાચર આદિ હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી ગુજરાતના સંઘનાં મનુષ્ય મહારાજને પગે લાગીને ચાલવા માંડ્યાં ને બીજાં રહ્યાં પણ ખરાં.

પછી મંદિરનું કારખાનું બંધ કર્યું. પછી કડિયા પૂજા કરવા આવ્યા ને ચંદનની અર્ચા કરી, કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો ને હાર પહેરાવી, ભેટ મેલીને પગે લાગ્યા. મહારાજે પોતાનાં પ્રસાદીનાં વસ્ત્ર મંગાવીને આપ્યાં ને છાતીમાં ચરણ આપ્યાં ને રજા આપી. અને ગવૈયા સંતોને બોલાવ્યા, તે વાજાં લઈને ગાવા લાગ્યા. અને વસંતઋતુ ઊતરી ને ગ્રીષ્મઋતુ ઊતરી આવી. તે પછી તો ગ્રીષ્મ ને ગ્રીષ્મ જ રહી. પછી વર્ષાઋતુ હરિજનને ન આવી. અને જે વિપ્રિય(વિષમ) કાળ જણાવા લાગ્યો તે વાયુ વિષમ વાય ! ને ગવૈયાને કહે, “રાખો.” એમ કહીને ઉતારે પધાર્યા ને પેશાબ કરીને ચરણ ને હાથ જળે ધોવરાવ્યા. અને નાહીને જરાક થાળ જમીને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ સ્વધામગમન પૂર્વે બ્રહ્મમુનિને જૂનાગઢ મંદિર કરવા મોકલ્યા :

અને મોડા જાગ્યા ને નિત્યવિધિ કરીને વસ્ત્ર પહેર્યાં અને મોજડી પહેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ, બ્રહ્મચારી ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ કહે, “બ્રહ્માનંદસ્વામી, તમે સંતનું મંડળ લઈને જૂનેગઢ જાઓ ને બે શિખર ને મંદિરનો ઓટો કરીને આવો. પછી ગોપાળાનંદસ્વામી, તમે મંડળ લઈને મંદિરનો ઘુંમટ કરાવજો. ને આનંદસ્વામી, તમે ભરૂચ જઈને મંદિરનો આરંભ કરો.”

ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “ગામ મૂળીમાં મંદિરનું કામ ઘણું અધૂરું છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “જૂનાગઢ જઈ આવીને પછી ત્યાં જાજો.” પછી થાળ જમવા પધાર્યા ને બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ચરણ

ધોયાં. પછી મહારાજે જળના કોગળા કર્યા ને નાહીને થાળ જમીને બ્રહ્માનંદસ્વામીને આપ્યો. અને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને ઢોલિયે પોઢ્યા. સ્વામી બોલ્યા જે, “તમે જે સંતોને ભણવા રાખ્યા છે તેમાંથી અડધા લઈ જાવ છું.” ત્યારે મહારાજ કહે, “લઈ જાવ.”

પછી મહારાજ જાગ્યા ને જળના કોગળા કર્યા. જળપાન કરી, ઘોડીએ અસવાર થઈને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજને સહિત લક્ષ્મીવાડીએ પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરી, રસ્તાથી ઉત્તરે વાડીમાં ચીકણ(કાકડી) વાવેલી તેમાંથી હાથે લઈને મારા સામું જોઈને સાન કરી જે, “મીઠું લાવ.” પછી વાડીમાંથી કેળના પાંદડામાં મીઠું લાવ્યો. પછી મહારાજ ચીકણ જમતા જાય ને વાડીમાં છેલ્લી વાર ફરતા જાય. જમીને મને ચીકણ આપી, ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને ઉગમણે બારણે ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી, પાળા ને હરિજન તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા.

પછી પ્રેમાનંદસ્વામી કહે, “વાજાં લાવીએ ?” ત્યારે મહારાજ કહે, “પ્રશ્નઉત્તર કરીએ.” પછી વાત કરવા લાગ્યા. તે વાત કરતા જાય ને કહે જે, “કરો શંકા.” ત્યારે સંતમંડળ કહે જે, “જરાય શંકા નથી.” પછી લાડુબાઈને રસોડે થાળ જમવા પધાર્યા ને અલૈયા ખાચરે ચરણ ધોયાં, ને જળના કોગળા કરી નાહીને થાળ જમવા બિરાજ્યા. તે જમતા જાય ને વાત કરતા જાય જે, “અલૈયા ખાચરને જે જમવાની રુચિ હોય તે તમે કરી દેજો.” ત્યારે લાડુબા કહે, “એથી કોણ બીજું વાલેસરી છે ? જેમ દાદો છે તેમ અમારે અલૈયા ખાચર છે.”

પછી થાળ જમીને ચળુ કર્યું ને મુખવાસ લઈ, મોજડી પેરીને ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી વહેલા જાગીને નિત્યવિધિ કરી, ને વસ્ત્ર પેરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. અને જમવાનું

લાવ્યા તે જરાક જમીને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે બિરાજ્યા. ગંગામા જમવા સારુ થાળ લાવ્યાં, ત્યારે કહે, "હમણાં જમીને બેઠા છીએ." ત્યારે મા કહે, "જમ્યા તે ભાળ્યા. તમે ઊઠો, જમો." પછી ઢોલિયેથી ઊતરીને જમતા જાય ને વાત કરતા જાય. પછી ચળુ કરીને થાળ બ્રહ્માનંદસ્વામીને મોકલાવ્યો ને પોઢ્યા. જાગીને જળપાન કરીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. બ્રહ્માનંદસ્વામી ને ગગાભાઈ બેય જણ મહારાજ સાથે વાત કરે છે. ને મારી (પ્રસાદાનંદસ્વામી) પાસે પુસ્તક હતું તે શુકમુનિને આપીને મહારાજને પગે લાગ્યો.

ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ છે ?" ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "અમારા ભેગા જૂનેગઢ આવે છે." પછી મારા સામું ચરણકમળ લાંબાં કર્યાં. ત્યારે મેં છાતીમાં ને મસ્તક ઉપર લીધાં ને પગે લાગીને બેઠો. ત્યારે સ્વામી કહે જે, "ચાલનારા સંતોને બોલાવીને આવો." પછી સહુ આવીને દંડવત કરીને મહારાજના ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠા. ત્યારે મહારાજ કહે, "જાઓ, જેમ બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે એમ કરજો."

પછી પગે લાગીને ચાલ્યા ને ઉતારે આવીને સર્વે સંત ને બ્રહ્મચારીને મેલીને ચાલ્યા, પણ અંતર શૂન્ય જેવાં જણાવા લાગ્યાં. પછી ગામ રળિયાણે ગયા. ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી ઘોડીએ ચડેલા ને બોલ્યા જે, "મને તો અપશુકન બહુ ભૂંડા થાય છે. માટે હું તો ગઢડે પાછો જાઈશ ને તમે આગળ સૂજો." એમ કહીને પાછા મહારાજ પાસે આવ્યા ને મહારાજને પગે લાગીને બેઠા.

મહારાજ કહે, "કેમ આવ્યા ?" ત્યારે સ્વામી કહે, "કામ છે." પછી મહારાજે રાબ પીને સ્વામીને આલી ને ચળુ કરીને મુખવાસ લઈ, ઢોલિયે પોઢ્યા. પછી સ્વામી મહારાજને પગે લાગ્યા, ત્યારે નેત્રમાંથી જળની ધારા પડવા લાગી. ને મહારાજ મુખ ઉપર ઓઢી ગયા ને બ્રહ્માનંદસ્વામી (પાછા) સંતો ભેળા થયા.

મહારાજ વહેલા જાગી નિત્યવિધિ કરીને બિરાજ્યા. સદ્ગુરુ મહારાજ પાસે આવીને પગે લાગીને બેઠા, ને બાઈઓ સર્વે છેટેથી પગે લાગીને બેઠાં, ને દાદા ખાચર આદિ હરિજન ને અયોધ્યાવાસી તે સર્વે પગે લાગીને બેઠા. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે જે ધારીને આવ્યા હતા તે સર્વે પૂરું થયું. અને અમે કળ ચઢાવી છે તે અમારાં વચન પ્રમાણે રહેશે તો અંતકાળે તેડવા આવીશ. ને જગતની પેઠે રોકકળ કરશો તો તમારે ને અમારે લાખો વર્ષનું છેટું થાશે. માટે અમારાં વચન પ્રમાણે રહેજો." એમ કહીને ઢોલિયેથી ઊતરી થાળ જમવા બિરાજ્યા ને ચળુ કરી, મુખવાસ લઈને પોઢ્યા.

અને જાગીને જળના કોગળા કરી, જળપાન કરીને મોજડી પેરીને ચાલ્યા, તે ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંતમંડળ, અયોધ્યાવાસી, પાળા ને હરિભક્ત તે પગે લાગીને બેઠા. ને વાયુ કઠોર વાય ને વાદળાં ને વિજળીઓ પડે, તેણે કરીને મોટાં મોટાં વૃક્ષ, ગઢ ને મંદિરનાં શિખર તે પડ્યાં; એવી રીતે આકાશમાં ઉત્પાત થયા. ને પૃથ્વી ઉપર પણ ઘણા ઉત્પાત થાવા લાગ્યા.

હરિજન ને સંતોને અપશુકન થાવા લાગ્યા. ને એવાં સ્વપ્ન આવે જે, જાણે ધર્મભક્તિની મૂર્તિઓ રુદન કરે છે ! ને બીજી મૂર્તિઓ મંદિર બાર ચાલી નીસરતી હોય ! ને જાણે તેજ રહિત મહા ભયંકર સૂર્ય ઊગ્યો! ને જાણે ચંદ્ર, સૂર્ય ને નવ ગ્રહ તે પૃથ્વી ઉપર પડ્યા ! ને અંધકાર જેવું જણાય, એવી રીતે વિષમકાળ જણાયો. પછી મહારાજ ઉતારે પધાર્યા ને જળપાન કર્યું ને જરાક રાબ પીધી ને ચળુ કરીને ઢોલિયે પોઢ્યા.

❊ મહારાજ સ્વધામ પધાર્યા :

એક ફેરો મહારાજ જાળિયે માંદા થયા ત્યારે દયા કરીને દેહ રાખ્યો, ને એક ફેરો ગઢડામાં માંદા થયા ત્યારે પણ દયાએ કરીને દેહ રાખ્યો, ને એક ફેરો પંચાળામાં માંદા થયા ત્યારે પણ દયાએ કરીને

દેહ રાખ્યો. અને આ ફેરો દયા ન લાવ્યા. તે **જેઠ સુદ દશમી**ને દિવસ સવારમાં જાગ્યા ને દંતધાવન કરીને કોગળા કરી, મુખારવિંદ ધોઈને ઢોલિયે બિરાજ્યા. મોટા મોટા સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા, અયોધ્યાવાસી ને હરિભક્ત તે સર્વેને તેડાવ્યા. પછી તે સર્વે આવીને પગે લાગીને બેઠા ને બાઈઓ પણ છેટે પગે લાગીને બેઠાં.

મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે અક્ષરધામમાંથી જે ધારીને આવ્યા હતા તે કામ કર્યું, ને ધર્મમર્યાદા કોટિ વર્ષ ચાલે એવી બાંધી, ને આચાર્યને ગાદી ઉપર બેસાર્યા. હવે કાંઈ કરવાનું નથી રહ્યું. માટે અમે અમારા ધામમાં જાશું ને તમે રાજી થઈને અમને રજા આપો." ત્યારે સર્વેના નેત્રમાંથી જળની ધારાઓ ચાલી ને હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! આવું વજ્ર જેવું વચન કેમ મનાશે ?" ત્યારે **મહારાજ કહે, "અમારા વચનમાં રહેશો તો સદાય અમે તમારી પાસે જ છીએ."**

પછી મુક્તાનંદસ્વામી હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! હું એક વચન માગું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "માગો." ત્યારે સ્વામી કહે, "જ્યારે રામચંદ્ર સ્વધામ ગયા ત્યારે સર્વે અયોધ્યાવાસીને સાથે તેડી ગયા; માટે મને એકને સાથે તેડી જાઓ." એવાં દીનતાનાં વચન સાંભળી મહાદયાળુ ને કરુણારસમય છે મૂર્તિ જેમની, એવા જે અક્ષરધામના પતિ ને સાક્ષાત્ પુરુષોત્તમનારાયણ શ્રીજીમહારાજ તે બોલ્યા જે, "સ્વામી ! તમે સદાય મારી પાસે છો, પણ આપણે શિક્ષાપત્રી કરી છે એ આદિ મારી આજ્ઞા તૂટી જાય ! ને તમને દોઢ મહિના કેડે તેડી જાશું. ને અમારી નાડી જુઓ."

ત્યારે સ્વામીએ નાડી જોઈને કહ્યું જે, "નાડી તો સુધી સારી વહે છે." પછી મહારાજે પોતાની ધીરજશક્તિ સૌમાં મેલી, તેથી સર્વે સંત ને હરિજન બાઈભાઈનાં અંતઃકરણ વજ્ર જેવાં થઈ ગયાં. પછી ઘણી ધીરજની વાત કરી સર્વેને રજા આપી.

અને પોતાના પુત્ર તેમને કહ્યું જે, “તમે નાઈને અબોટિયાં પહેરીને આવો.” પછી નાઈને આવ્યા ને મહારાજ નાવા બિરાજ્યા. બ્રહ્મચારીએ ઊને પાણીએ કરી શરીર ચોળીને નવરાવ્યા. પછી શરીર લૂઈને પીતાંબર પહેર્યું. ને ઉપરણી ઓઢીને ચાખડીએ ચડી, ગોપાળાનંદસ્વામીનો હાથ ઝાલીને ઓરડામાં પધાર્યા. ત્યાં ગાયના છાણે પૃથ્વી લીંપાવી ને દર્ભની પથારી કરાવી અને તેના ઉપર સિદ્ધાસને બેઠા. અને પોતાના બે દત્તપુત્ર પડખે ઊભા છે, ને નિત્યાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી આગળ ઊભા છે.

પછી મહારાજે પોતાના આત્માનું ધ્યાન કરીને પ્રાણાયામ કર્યો. તે સમયે અક્ષરધામના મુક્ત વિમાન લઈને આવ્યા ને મહારાજને તેડીને વિમાનમાં બેસાડ્યા. અને દિવ્ય એવાં ચંદન ને પુષ્પે કરીને પૂજ્યા. તે સમે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના અધિપતિઓ જે બ્રહ્માદિક તે આવ્યા ને મહારાજનાં દર્શન કર્યાં અને ચંદન-પુષ્પની વૃષ્ટિ કરીને જયજયકાર કર્યો. ને નાના પ્રકારનાં વાજિંત્ર વગાડ્યાં; એ રીતે મહારાજ અક્ષરધામમાં પધાર્યા.

❊ મહારાજના અંતિમ સંસ્કાર કર્યા :

હવે મહારાજના દત્તપુત્ર તે મહારાજની પાસે બેઠા. અને ગોપાળાનંદ સ્વામીએ વિમાન જેવી ડોલી કરાવી. પછી મહારાજને તેમાં પધરાવ્યા ને વસ્ત્ર પહેરાવ્યાં, સુંદર શ્વેત પાઘ બંધાવી, ચંદનની અર્ચા કરી ને કુંકુમનો ચાંદલો કર્યો. અને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, પાઘમાં તોરા ધરાવ્યા, બે કાન ઉપર પુષ્પના ગુચ્છ ધરાવ્યા, પુષ્પના બાજુબંધ ને ગજરા ધરાવ્યા. પછી વિમાન બહાર લાવ્યા. પછી સર્વે સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા, અયોધ્યાવાસી ને હરિજન બાઈભાઈને દર્શન કરાવ્યાં. પછી પૂજા કરી આરતી ઉતારી. પછી પ્રેમાનંદસ્વામી આદિ ગવૈયા સંતોને બોલાવીને ઉત્સવ કરવા લાગ્યા.

ગાવામાં રુદન થાવા માંડ્યું. તે ગોપાળાનંદસ્વામી સર્વેને વારતા જાય જે, “ખબરદાર ! કોઈ રોશો નહીં, મહારાજની આજ્ઞા નથી.” પછી વિમાન ઉપાડ્યું ને આગળ ઉત્સવ થાય છે, ને હરિજન બાઈભાઈ ને સર્વે સંતો નારાયણ-ધૂન કરે છે; એ રીતે લક્ષ્મીવાડીએ આવીને વિમાન ઉતાર્યું. અને મહારાજના દત્તપુત્ર જે અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજી તેમણે દેહાદિક સર્વે ક્રિયા કરી. પછી સર્વે ઘેલામાં નાઈને આવ્યા ને દેશોદેશમાં કંકોતરીઓ લખી.

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી જૂનાગઢથી તરત છડી અસવારીએ આવ્યા. અને બેય આચાર્ય પાસે દ્વાદશાદિક ક્રિયાઓ કરાવી, ને બે જોડ સુખસજ્યાઓ અપાવી, ને ભારે બ્રહ્મભોજન કરાવ્યું, ગૌદાન ને સજ્યા-દાન કર્યું, ને બ્રાહ્મણોને મનમાની દક્ષિણા આપી. અને સંત, બ્રહ્મચારી, પાળા ને હરિજન બાઈભાઈને જમાડ્યા. પછી બે ભાઈએ પોતાના આશ્રિતને સત્‌શાસ્ત્રને ઉપદેશે કરીને સંભાવના કરી ને પોતપોતાના ધર્મ પ્રમાણે રખાવ્યા.

પછી ગૃહસ્થ હરિજને પોતપોતાની શક્તિ પ્રમાણે વસ્ત્ર, વાહન, ઘરેણાં, પૃથ્વી તેણે કરીને બેય ભાઈની પૂજા કરી. એવી રીતે અનંતકોટિ બ્રહ્માંડના અધિપતિ ને અક્ષરધામના સ્વામી પૂર્ણપુરુષોત્તમ, તે આ બ્રહ્માંડમાં આવીને અનંત જીવનો ઉદ્ધાર કરીને પાછા અક્ષરધામમાં પધાર્યા. અને તેમનાં ચરિત્ર તો અનંત અપાર છે, તેમાંથી કિંચિત્ માત્ર મેં મારી બુદ્ધિ પ્રમાણે કહ્યાં છે. જેમ અમૃતનો સમુદ્ર હોય ને તેમાંથી પશુપક્ષી ને મનુષ્ય તે જોઈએ તેટલું જળ ભરી લાવે, તોપણ તે સમુદ્ર તો અપારનો અપાર જ રહે છે; તેમ મહારાજનાં ચરિત્ર અપાર જ છે. સાખી,

સંવત અઢારસો છિયાસી, દશમી દુ:ખ ભંડાર;
મોહન ચાલ્યા મારગે, શુકલ પક્ષમાં સાર...૧

શાહી સાત સમુદ્રની, કલમ કરું વનરાઈ;
શ્રીસહજાનંદ સ્વામીનાં, ચરિત્ર લખ્યાં નવ જાઈ...૨
શેષ મહેશ ને શારદા, ગણપતિ ગુણભંડાર;
તે પણ પાર ન પામિયા, કહેતાં હરિજશ સાર...૩
ભૂ રજકણ બુંદ મેઘનાં, જળ પ્રમાણુ ગણે કોય;
તોપણ શ્રીઘનશ્યામનાં, ચરિત્ર સંખ્યા નહિ હોય...૪
વનપાત ગાત્ર-રોમાવલી, ઉડુગણ ને આકાશ;
પાર લહે કોઈ એહનો, પણ અપાર જશ અવિનાશ...૫
પ્રગટ ઉપાસી જન સહુ, સુણતાં લહે આનંદ;
કિંચિત્ ભાગે કોટિમાં, કહ્યાં પ્રસાદાનંદ...૬

તે બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પણ મહિનામાં લખ્યું છે કે, "જેઠે જીવન ચાલિયા, નિરમોહી મારા નાથ." અને નિષ્કુળાનંદસ્વામીએ પણ લખ્યું છે કે, "આવો અલબેલા રંગડાના રેલા," તથા "આવું નોતું કરવું નાથજી." અને પ્રેમાનંદસ્વામીએ પણ તિથિમાં લખ્યું છે જે, "દશમે દુખિયાં કીધાં, સૌ નરનારી રે વાલાજી."

❋ સચ્ચિદાનંદસ્વામીને ધામમાંથી પાછા મોકલ્યા :

અને મહારાજ સ્વધામ ગયા મોર સચ્ચિદાનંદસ્વામી હાથપગની નાડીઓ તોડીને અક્ષરધામમાં ગયા હતા. મહારાજ સિંહાસન ઉપર બિરાજ્યા ને સચ્ચિદાનંદસ્વામીને બોલાવીને કહ્યું જે, "તમે પાછા જાઓ." ત્યારે કહે, "નાડીઓ તોડીને આવ્યો છું, શી રીતે શરીરમાં રહું ?" ત્યારે મહારાજ કહે, "અમારી આજ્ઞાએ કરીને છ મહિના રહો. અને સદ્‌ગુરુ, આચાર્ય, સંત, પાળા, બ્રહ્મચારી તે સર્વે ગોપાળાનંદસ્વામી કહે તેમ કરજો." પછી મહારાજે પાણી પાયું ને પાછા મોકલ્યા ને છ મહિને તેડી ગયા.

❊ શ્રીહરિએ સંતો-ભક્તોને દીધેલાં દર્શન તથા પરચા :

મહારાજ સ્વધામ ગયા ને વિમાન ઉપાડીને સર્વે વાડીએ ગયા. તે સમયે **વૈકુંઠ બ્રહ્મચારી** ઠાકોરજીને પોઢાડીને વાંસેથી ચાલ્યા, તે વંડાના નાકા પાસે આવ્યા; ત્યાં તો મહારાજ માણકી ઘોડીએ ચઢ્યા છે ને સામા મળ્યા. ત્યારે બ્રહ્મચારી પણ મહારાજ સાથે ચાલ્યા ને મંદિરમાં આવ્યા. અને ગોપીનાથના મંદિરનાં કમાડ ઊઘડી ગયાં ને મહારાજ મૂર્તિમાં સમાઈ ગયા. પછી એમની મેળે કમાડ બંધ થઈ ગયાં ને બ્રહ્મચારી વાડીએ ગયા.

❊ રામપ્રતાપભાઈને આપેલ પરચા :

એક સમયે **રામપ્રતાપભાઈ** ગોપીનાથજીનાં દર્શન કરવા ગયા ને પડદો નાંખ્યો, ત્યારે ભાઈ કહે, “અમારા ભાઈ હમકું હાથોહાથ હાર દેવેંગે.” પછી જે મૂર્તિના ગળામાંથી હાર ઊછળ્યો તે ભાઈની છાતીમાં વાગ્યો, ને ભાઈએ લઈને પહેર્યો. એક સમયે સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી તેમણે સહિત ભાઈ સિદ્ધપુર ગયા. ને હરિજને સન્માન કર્યું ને જ્યાં મહારાજ ઊતર્યા હતા ત્યાં ઊતર્યા. હરિજન સામાન લાવ્યા ને બોલ્યા જે, “નદીમાં પાણી નથી, તે પાવડા લઈને ખોદીએ.” ત્યારે ભાઈ કહે, “બ્રહ્માકી લડકી હમકું નવરાનેકું આવેગી.”

પછી નિયમનાં કીર્તન બોલીને સૂતા. રાત અજવાળી ને અરધી થઈ, ત્યાર કેડે ઉન્મત્તગંગાના જેવું નિર્મળ જળ આવ્યું. અને સત્સંગીએ ભાઈને સંભળાવ્યું. ત્યારે ભાઈ કહે, “બ્રહ્માકી લડકી હમકું નવરાવનેકું આઈ હૈ.” પછી સવારે સંત ને હરિજને સહિત માધવ પાવડીએ પધાર્યા ને વસ્ત્ર ઉતારીને નાયા. ને બ્રાહ્મણે ચાંદલો કર્યો ત્યારે ભાઈ બોલ્યા જે, “અમારા ભાઈએ નાતમાં દેગ કરાવીને આપી છે તેવી અમે પણ તમને દેગ કરાવી આપશું.” એવી રીતના અનંત પરચા છે.

પછી મહારાજે મૂર્તિ દ્વારે અલૌકિક સામર્થ્ય જણાવ્યું અને પરચા આપવા લાગ્યા. તે ગઢડામાં **જીવુબાઈ**એ ઠાકોરની મૂર્તિ આગળ દૂધ ને સાકર ધર્યું તે પીધું. અને અમદાવાદમાં એક **શ્રાવક** ઘરેણાં લઈને મંદિરે મંદિરે ફરતો ને એમ જાણે જે, "આ ઘરેણાં જે મૂર્તિ માગે તેને આપું." પછી બધાં મંદિર ફરીને નરનારાયણના મંદિરમાં આવ્યો. ત્યારે નરનારાયણે ઘરેણાં માગ્યાં જે, "લાવો." પછી મૂર્તિઓને ઘરેણાં પહેરાવીને સત્સંગી થયો. અને ગામ વડતાલના મંદિરમાં રાધાકૃષ્ણ મોરલી વગાડવા લાગ્યા, તે સર્વે સાંભળે ને બોલે જે, "અલૌકિક શબ્દ છે ! એવી વાંસળી કોણ વગાડે છે ?"

અને ગામ વડોદરામાં **બાપુ સરવરિયા** તેમણે મહારાજની પટપ્રતિમાની પૂજા કરીને ફૂલનો હાર ચઢાવ્યો. ત્યારે મૂર્તિએ હાર ઉછાળ્યો. ત્યારે બાપુ કહે, "હમારા ચડાવેલા હાર તુમકું નહીં ગમતા હૈ ?" પછી રાત્રીએ મહારાજે આવીને કહ્યું જે, "ડાકોરમાં અરધા રૂપિયાનો હાર ચડાવે છે ને મને હલકો હાર ચડાવે છે ?" ત્યારે બાપુ હાથ જોડીને બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! ઈસ બાર તુમકું ચડાવેંગે."

અને એક સમે ગામ કુકડમાં સત્સંગ થયા મોર ભગવાનસંગજી, તે સત્સંગી ચારણને કનડે ને મનમાં આવે તેમ બોલે. ત્યારે મહારાજ રાત્રીએ પધાર્યા ને બોલ્યા જે, "કેમ ભગવાનસંગજી, તમે ચારણને કનડો છો ? ને અમને તોછડાં વેણ બોલો છો ? ને ધારો વર્તમાન ને થાઓ સત્સંગી." પછી વર્તમાન ધાર્યાં ત્યારે જળ ગાદલા ઉપર પડ્યું ને સવારે ગાદલું ઉપાડવા ગયા ત્યારે ભીનું જણાણું. ત્યારે કહે, "ભગવાનસંગ, તમે પાણી ઢોળો તો બહાર ઢોળો ને ગાદલું પલળ્યું છે."

પછી ભગવાનસંગ ચારણને લઈને ગઢડે આવ્યા ને દાદા ખાચરની ડેલીએ ઊતર્યા. અને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે વાત સાંભળી, ને બોલ્યા જે, "વર્તમાન ધારવાં છે." ત્યારે સ્વામી કહે, "મહારાજ પાસે ધરાવીએ."

પછી મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા ને સંત-હરિજન પગે લાગીને બેઠા. અને મુક્તાનંદસ્વામી કહે, "ગામ કુકડના ભગવાનસંગજીને વર્તમાન ધારવાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "વર્તમાન અમે ધરાવ્યાં છે." ત્યારે ભગવાનસંગ મહારાજને પગે લાગીને બોલ્યા જે, "એ તો સ્વપ્નમાં ધરાવ્યાં છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "લાવો જળ." એમ કહીને વર્તમાન ધરાવ્યાં.

અને ગામ **દિયોર**માં સત્સંગી **લવજી દવે**ને શરીરમાં કસર થઈ, ત્યારે રાત્રીએ મહારાજે દર્શન દીધાં. ત્યારે દવે બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમારાં દર્શન મારે નથી ને ગઢડામાં ગોપીનાથજીરૂપે કરીને દર્શન આપો." પછી મહારાજ જરાક મરકીને ગોપીનાથજીરૂપે કરીને આગળ ઊભા. ત્યારે લવજી દવે બોલ્યા જે, "હે મહારાજ ! તમે સહજાનંદસ્વામીરૂપે દર્શન આપો." ત્યારે મહારાજ ગોપીનાથરૂપ અદૃશ્ય કરીને શ્વેત વસ્ત્ર પહેર્યાં છે, હાથમાં રૂમાલ છે, ને મોજડી પહેરી છે, એમ આગળ આવીને ઊભા ને દર્શન દીધાં.

એક સમે ગઢડામાં આસો માસમાં, મધ્યાહ્ન કેડે ઘોડીએ અસવાર થયા ને સંત, બ્રહ્મચારી, અયોધ્યાવાસી ને સર્વે હરિભક્ત સહિત રાધાવાવે પધાર્યા. ઘોડીએથી ઊતરીને વાવ આગળ ટેકરીએ બિરાજ્યા. અને વાડીવાળે ફૂલના હાર, તોરા, ગુચ્છ ને બાજુબંધ પહેરાવ્યાં. તે સમયે ગામ પીઠવડીના ભગો-મૂળો બેઠેલા, તેમને સમાધિ થઈ ને "અહો અહો !" કરવા લાગ્યા ને હસવા લાગ્યા. ત્યારે મહારાજે હાકલ કરી તેથી છાના રહ્યા. અને અક્ષરધામના મુક્ત મહારાજને દર્શને આવેલા ને સૂર્ય નિર્મળ હતો. તે અમે ને બીજા સર્વે વાદળાં જેવું ભાળીએ ને તે (ભગો-મૂળો) વિમાન દેખે. પછી બાજરાનો પોંક લાવીને મહારાજને જમાડ્યો ને સર્વેને ખોબે ખોબે આપ્યો. પછી મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને દરબારમાં પધાર્યા.

એક સમયે મહારાજ વડતાલમાં બિરાજતા હતા અને જેરામ બ્રહ્મચારી જાલમસંગ પાસે ઘોડાસર ગયેલા. તે વગડામાં ચાલ્યા આવે ને એક ખાખરો તો બ્રહ્મચારીને જોઈને વાયુ વિના ડોલવા લાગ્યો. બ્રહ્મચારી તેની પાસે ગયા ને વિચાર કર્યો જે, 'આ કેસૂડાં લઈને મહારાજ સંગાથે રંગે રમ્યા હોય તો !' પછી કળશિયામાં જળ હતું તેણે કરીને વ્રતમાન ધરાવ્યાં. ત્યારે ખાખરો થરથરીને ફૂલ ખરી પડ્યાં. પછી તે ફૂલ લઈને મહારાજ પાસે આવ્યા ને વાત કરી. ત્યારે મહારાજ કહે, "ઋષિને શ્રાપે કરીને વૃક્ષનો અવતાર આવ્યો હતો. તે છૂટીને સત્સંગમાં અવતાર લેશે." પછી તે કેસૂડાનો રંગ કઢાવીને મહારાજ સંતો સાથે હુતાશની રમ્યા.

એક સમે ગઢડામાં મહારાજ બિરાજતા હતા. અને વાળાક દેશમાં એક ગામ છે. ત્યાંની સત્સંગી બે બાઈઓ મહારાજનાં દર્શન કરવા ગઢડે આવી. સૌ બાઈઓનાં દર્શન કરીને મહારાજનાં દર્શન કર્યાં ને મહારાજે ખબર પૂછ્યા. પછી છ-સાત દિવસ રહીને મહારાજનાં દર્શન કરીને રજા માગીને ચાલ્યાં. અને ઉન્મત્તગંગાએ આવીને એક બાઈ બોલી જે, "મારે તો ઘેર જઈને દેહ મેલવો છે." ત્યારે બીજી બાઈ કહે, "મને તેડી જાશો ?" ત્યારે કહે, "હા" પછી વિચાર કરીને પાછાં મહારાજ પાસે આવ્યાં ને પગે લાગ્યાં. ત્યારે મહારાજ કહે, "કેમ પાછાં આવ્યાં ?" ત્યારે કહે, "ઘરે કામ જેવું નથી, ને હવે ક્યાં ફરીને આવવું છે ?" ત્યારે બીજાં બાઈઓ બોલ્યાં જે, "ઘણા ફેરા આવશો." ત્યારે કહે, "હવે તો આવનારા આવી રહ્યા."

પછી પાંચ દિવસ રહીને બાઈઓની રજા માગી અને મહારાજને પગે લાગીને પોતાને ઘેર ગયાં. અને ત્રણ દિવસ થયા ત્યારે ઘરના મનુષ્યને કહ્યું જે, "કાલ મધ્યાનમાં મારે દેહ મેલવો છે." ત્યારે સૌને વિશ્વાસ આવ્યો. અને જે બાઈ પોતાના ભેળી હતી તેને કહ્યું

જે, "તૈયાર થઈ રહેજે." પછી બીજે દિવસે સૌ જમી રહ્યા ને ચોકો કરીને બેઠી. ત્યારે ઘરના મનુષ્યે પૂછ્યું જે, "કલ્યાણ કેમ થાય ?" ત્યારે બાઈ કહે, "કલ્યાણ કલ્યાણ શું કરો છો ? મારા હાથના રોટલા જેણે ખાધા હશે ને મારા શરીરનો વાયુ જેને અડ્યો હશે તેનું પણ બીજ બળ થાશે."

પછી તે બાઈએ દેહ મેલ્યો ને મહારાજને કહે, "ચાલો, મેં વચન આપ્યું છે તે બાઈને તેડવા." ત્યારે મહારાજ કહે, "ચાલો." પછી તેને તેડીને અક્ષરધામમાં મોકલ્યા. અને ગામ-પરગામનાં લોક વાત કરવા લાગ્યાં જે, "આવાં તો કોઈનાં મૃત્યુ હોય નહીં !" પછી ગઢડામાં મહારાજ પાસે વાત કરી, ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, **"પ્રત્યક્ષ ભગવાનના સ્વરૂપના નિશ્ચયનું બળ તો જુઓ ! અને એવા નિશ્ચયનું બળ હોય તેને એકાંતિક ભક્ત કહીએ ને ભાગવતી કહીએ."**

❊ ભુજનાં લાધીબા ને માતાજીએ દેહ મેલ્યો :

અને ભુજનગરમાં લાધીબા ને માતાજી તે એક ફળીમાં રહે પણ રહ્યાનાં ઘર જુદાં. પછી માતાજી લાધીબાઈને પગે લાગવા આવ્યાં. ત્યારે લાધીબાઈ બોલ્યાં જે, "આજ મારે દેહ મેલવો છે, માટે તમે આસન વાળીને દેહ મેલો. ને તમને સ્મશાનમાં લઈ જાશે ત્યારે મારે દેહ મેલવો છે." ત્યારે માતાજી કહે, "ઠીક" પછી ચોકો કરીને માતાજીએ દેહ મેલ્યો. તેમને સ્મશાનમાં લઈ ગયા ત્યારે લાધીબાઈએ દેહ મૂક્યો. પછી લાધીબાઈને સ્મશાનમાં લઈ ગયા ને બેય જણની દેહાદિક ક્રિયા કરીને ઘેર સૌ આવ્યા.

❊ વ્યાપકાનંદસ્વામીના વચને ઘોડી બેઠી થઈ :

અને ભગવાનના પ્રતાપે કરીને (ભક્તો) ભૂત, ભવિષ્ય ને વર્તમાનને જાણનારા થાય છે. અને ગામ બોટાદમાં વ્યાપકાનંદસ્વામીનું મંડળ હમીર ખાચરના દરબારમાં એકાંતની જાયગામાં રહે. ને હમીર

ખાચર પગે લાગીને ઓશિયાળા થઈને બેઠા. ત્યારે સ્વામી કહે, "કેમ ઓશિયાળા થઈને બેઠા ?" ત્યારે હમીર ખાચર કહે, "એક જ ઘોડી દાહાને ચઢવાની છે, તે મરી ગઈ છે." ત્યારે સ્વામી કહે, "ચાલો, ઘોડી પાસે." પછી આવીને ઘોડીને પગનો અંગૂઠો અડાડ્યો, તે ઘોડી બેઠી થઈ.

❊ અલાઉ ગામના કાઠીની સંતસેવાથી રક્ષા થઈ :

અને અલાઉ ગામમાં એક કાઠીને જમના દૂત ધર્મરાજા પાસે લઈ ગયા. ત્યારે ધર્મરાજા કહે, "આને કેમ લાવ્યા છો ?" ત્યારે જમ કહે, "જેને કંઠી ને તિલક હોય તેને ન લાવવા, પણ આને તો એકે નથી." ત્યારે ધર્મરાજા કહે, "એણે સંતોની ધર્મશાળામાં થોડીક જગ્યા આપી છે." એમ વાત કરે છે ત્યાં તો બે સંત આવ્યા. અને ધર્મરાજા ઊભા થઈને સંતોને પગે લાગ્યા ને કહ્યું જે, "આ તમારો જીવ છે તેને લઈ જાઓ."

પછી સંતે લાવીને દેહમાં મેલ્યો. એવી રીતે મહારાજ સાક્ષાત્કાર મૂર્તિઓ અને સત્સંગમાં નિવાસ કરીને રહ્યા છે. અને ઘડીએ ઘડીએ અનંત પરચા આપે છે તેનો કહેતાં લખતાં પાર આવે નહીં.

પૂર્વછાયો : પાર નહિ પરચા તણો, વળી ગણતાં તે ન ગણાય;
પ્રસાદાનંદ કહે પ્રીતથી, કવિ નિજબુદ્ધિ સમ ગાય.

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'દુર્ગપુરમાં બીભત્સ વાતાવરણ, શ્રીહરિ અક્ષરધામમાં પધાર્યા ને અલૌકિક પરચા આપ્યા' એ નામે એકસો ને સોળમો વિશ્રામ ॥૧૧૬॥

વિશ્રામ - ૧૧૭

પરચા તથા પરચૂરણ ચરિત્રો

એક સમે જૂનાગઢના મંદિરના વચલા શિખરનો ધ્વજદંડ, તે (શિખર)ના ઉપર પાટલી(માં) મેલતાં તે નમ્યો. અને પાલખનાં દોરડાં તૂટ્યાં ને પાલખ નમી ને ધ્વજ ને પાટલી નમી. ત્યારે મહારાજ પધાર્યા અને ધ્વજ ને પાટલી ઉપાડી, શિખરને અડાડીને મેલી. એ ટાણે મહારાજ ન પધાર્યા હોત તો પચાસ-સાઈઠ સંતો, પાળા ને કડિયાનો ઘાણ નીકળી જાત. અને હેઠે સંત, પાળા ને બ્રહ્મચારી હતા તેમણે મહારાજને પ્રત્યક્ષ દેખ્યા, સમાધિમાં નહીં; પણ એવા તો સત્સંગમાં અનંત પરચા થાય છે.

એક સમે ગઢડામાં **યોગેશ્વરાનંદસ્વામી**ને શરીરમાં કસર જેવું હતું. ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “ક્યારે દેહ મૂકશો ?” ત્યારે બોલ્યા જે, “દક્ષણાયનના સૂર્ય છે તે ઉત્તરાયણના થાશે ત્યારે દેહ મેલીશ.” ત્યારે નિત્યાનંદસ્વામી કહે, “ભગવાન મળ્યા તોય એવો સંશય રહ્યો છે ?” ત્યારે કહે, “કાલ મધ્યાને દેહ મેલીશ.” પછી બીજે દિવસે મધ્યાને દેહ મેલ્યો.

અને સુરત શહેરમાં આનંદસ્વામીનું મંડળ રહે ને ઉનાના **પ્રભાનંદસ્વામી** બોલ્યા જે, “હમ તો ભારદ્વાજ ઋષિ હૈ સો તમેરે તુંબીકા જલ નહીં પિયેંગે.” ત્યારે આનંદાનંદસ્વામી કહે, “અબી તુમારા ઋષિપણા રયા હે ક્યા ?” ત્યારે કહે, “મહારાજ, ભૂલ ગયા સો બોલ ગયા!”

❊ ઉનાના ગણેશ શેઠને લાલજી આપ્યા :

એક સમે મહારાજ ગઢડામાં અક્ષરઓરડાની ઓસરીએ સભા કરીને બિરાજ્યા ને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. તે સમે ગામ **ઉનાના ગણેશ શેઠ** હાથ જોડીને બોલ્યા જે, “હે મહારાજ !

મારે પુત્ર નથી ને અર્ધ લાખ રાળ(સિક્કા) છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "મંદિર કરાવો ને તેમાં લાલજીની મૂર્તિ ને શાલગ્રામ તમને આલીએ તેને પધરાવીને પૂજા કરાવો. અને ઊપજ થાય તેમાંથી દશમો ભાગ કાઢીને જૂનાગઢના મંદિરમાં રાધારમણ દેવને અર્પણ કરજો." ત્યારે ગણેશ શેઠ બોલ્યા જે, "જુગોજુગમાં મારું નામ રાખ્યું." પછી મહારાજે ભૂમાનંદસ્વામીનું મંડળ મોકલ્યું ને શાલગ્રામ ને લાલજી પધરાવ્યા.

❊ ધમાર્દામાં આવેલી ત્રાંબા-કુંડી પાછી અપાવી :

એક સમે ગામ વડતાલમાં નાવા બિરાજ્યા ને જેરામ બ્રહ્મચારીએ ત્રાંબાની કુંડી લાવીને આગળ મેલી. ત્યારે મહારાજ કહે, "ક્યાંથી લાવ્યા ?" ત્યારે બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, "કાનમ દેશમાં ધર્માદો ઉઘરાવા ગયા હશે, ત્યારે હરિજનને પૈસાનો જોગ નહીં હોય, ત્યારે તેમણે ધર્માદામાં કુંડી આપી." ત્યારે મહારાજ કહે, "વાસણ લેવાય ? ને પૈસાનો જોગ નહીં હોય ત્યારે તેમણે ધર્માદામાં વાસણ આપ્યું હશે. માટે આ કુંડી જેની હોય તેને પાછી મોકલાવો. ને ધર્માદો ને નામનો જોગ હોય તો તે વારે આલજો." એમ હિંમત દઈને સત્સંગી રાખવા પણ કાચો સત્સંગી હોય તો પાછો પડી જાય. અને (મહારાજ) એ કુંડીએ નાયા પણ નહીં.

❊ ભગવાનના નામે કાંઈ માગવું નહીં :

એક સમે લાડુબાઈનું ખેડનું કામ કરનારા પાળા તેમને બળદ જોઈએ ને ગામ ખોલડિયાદમાં જઈને પાળાએ રૂડા સિંધવને કહ્યું જે, "મહારાજને બળદ જોઈએ છે, તે રૂપિયા લઈને આલો." ત્યારે રૂડો કહે, "રૂપિયા તો લેશું પણ પાંચ રૂપિયાનો થાળ મહારાજને કરજો." ત્યારે પાળા કહે, "સારું." એમ કહીને રૂપિયા સો(થાળ માટે) આપીને બળદ (સેવા માટે) લઈને આવ્યા. ને મહારાજને બળદ દેખાડ્યો. ત્યારે મહારાજ કહે, "સારો છે." પછી લાડુબાઈને રસોડે થાળ જમવા

પધાર્યા ને જળે કરીને ચરણ ધોયાં ને નાહીને જમવા બિરાજ્યા. અને મહારાજ કહે, "કેના થાળ છે ?" ત્યારે લાડુબાઈ કહે, "તમારું નામ લઈને પાળા બળદ લાવ્યા છે ને તેમણે થાળ કરવા રૂપિયા મોકલ્યા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, **"અમારું નામ લઈને કાંઈ લાવવું નહીં ને બળદ પાછો મોકલજો."** ત્યારે લાડુબાઈ કહે, "દર્શને આવવાના છે ત્યારે પાછો આપશું, પણ થાળ તો જમો !" એવા દયાળુ છે.

❊ માંદાની સંભાળ લેતા શ્રીહરિ :

એક સમે લક્ષ્મીવાડીમાં જ્યાં છત્રી છે ત્યાં દ્વારકાવાસી ઊતરેલા. અને મહારાજ ઘોડીએ અસવાર થઈને ત્યાં પધાર્યા અને ઘોડીએથી ઊતરીને ઓટે આવ્યા. ત્યારે પાળા દ્વારકાવાસીને કહે, "ઊઠો, ને કૂવા ઉપર ઊતરો." ત્યારે મહારાજ કહે, "ઊઠશો નહીં." પછી મહારાજ ઓટા ઉપર ઢોલિયે બિરાજ્યા ને વાડીવાળે ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ કહે, "કહાં સે આયે ?" ત્યારે કહે, "દ્વારકા જાતે હૈ ઓર બોત તપત(તાવ) આતી હૈ." ત્યારે મહારાજ કહે, "અહીં રહો ને શરીર અચ્છા હોય તબ જાયો." ત્યારે કહે, "સારું."

પછી મહારાજે વાડીમાં ઓરડીમાં ઉતારો અપાવ્યો ને પાળાને ચાકરીમાં રાખ્યા. અને "વાડીમાંથી શાક ને રયા ઠક્કરની દુકાનેથી સીધું અપાવજો." એમ પાળાને આજ્ઞા કરી. અને જ્યાં લગી સાજા થાઓ ત્યાં લગી રહો. અને કોઈ હરિજનને શરીરમાં કસર હોય ત્યારે મહારાજ દર્શન દેવા જાય, ત્યારે તે કાં તો શરીરે સાજો થાય, નહિ તો પોતાના ધામમાં મોકલે, તે દયા દયા ને દયા.

❊ સચ્ચિદાનંદસ્વામીનું મહારાજમાં અતિશય હેત :

એક સમયે મહારાજ સચ્ચિદાનંદસ્વામીને ખીજ્યા, ત્યારે તે ઘેલા કાંઠે ડેરીએ જઈને બેઠા. ત્રણ દિવસ થઈ ગયા ને મહારાજને તરસ ન છીપે. પછી ચોથે દિવસ મહારાજ કહે, "ક્યાંઈ સચ્ચિદાનંદસ્વામી

છે ?" ત્યારે લાધા ઠક્કર કહે, "ઘેલા કાંઠે ડેરીમાં ભજન કરે છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "બોલાવી લાવો." પછી બોલાવી લાવ્યા. ને નેત્રમાં અને નાકમાં ભગવાનને વિરહે કરીને રુધિર નીસરે. તે ઘેલામાં નાહીને મહારાજ પાસે આવી, પગે લાગીને બેઠા. અને કંઠ સુકાઈ ગયેલો, તે મહારાજે સાકરની રાબ કરીને પોતે પીને સ્વામીને પાઈ; ત્યારે મહારાજને તરસ છીપી ને ભૂખ મટી અને પછી પોઢ્યા.

❊ ઈડરમાં મંદિર કરવાની ભલામણ :

એક સમયે મહારાજ ઉગમણે બાર ઓરડાની ઓસરીએ ઢોલિયે બિરાજ્યા હતા અને સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા. મહારાજે ગોપાળાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "ઈડરમાં મંદિર કરીએ." ત્યારે સ્વામી કહે, "રાજાને તો ભાવ છે ખરો ને તે દેશમાં બ્રાહ્મણ પણ ઘણા છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ત્યારે તો મંદિર કરવું." પછી મોટા પૂર્ણાનંદસ્વામીને કહ્યું જે, "તમારું મંડળ લઈને સિદ્ધપુર જાઓ અને ગામના સત્સંગી જે નથુભાઈ ને ભગવાન ચોપદાર તેને મળીને મંદિર સારુ જાયગા જોઈ આવો." એમ કહીને ફૂલના હાર આપ્યા. પછી તે પગે લાગીને ગયા ને જાયગા જોઈને મહારાજ પાસે આવ્યા. અને કહ્યું જે, "ગામની ઉગમણી કોરે અને નદીની આથમણી કોરે જાયગા સારી છે." ત્યારે મહારાજ કહે, "ધીરે ધીરે મંદિર થાશે."

❊ મહારાજે શિરમોડ સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી :

એક સમયે અક્ષરઓરડીની આગળ ફળીમાં જળ છંટકાવીને ઢોલિયે બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન સર્વે પગે લાગીને બેઠા ને ફૂલના હાર પેરાવ્યા. અને ફૂલનો પંખો કરીને પાળા વા નાંખે છે ને બાઈઓ છેટે બેઠેલાં. પછી મહારાજ બોલ્યા જે, "અમે એટલો એટલો પ્રતાપ જણાવ્યો તોય અભાગી જીવ એમ બોલે છે જે, 'સ્વામિનારાયણ ભગવાને પ્રગટ થઈને કયો પરચો આપ્યો ?' અને અમે છપૈયાથી

એકલા ચાલ્યા હતા ત્યારે એકેય શિષ્ય નહોતો ને અહીંયાં આવીને લક્ષાવધિ શિષ્ય કર્યા. ને મતપંથવાળા પાસેથી એક એક શિષ્ય માગત તો કોઈ આલત ? જેમ અંગ્રેજે તાલુકદાર પાસેથી એક એક ગામ માગ્યું હોત તો કોઈ ન આપત. અને હવે તાલુકદારે સર્વેને માથે કર મેલ્યા, તેમ અમે મતપંથને માથે મેખ મારીને મુમુક્ષુને છોડાવી લીધા ને અમારા આશ્રિત કર્યા. અને અપાર એવા સંસારરૂપી સમુદ્રમાં બે પાજ(સેતુ) બાંધી. તે એક નિવૃત્તિ-માર્ગ ને બીજો પ્રવૃત્તિમાર્ગ. તેમાં નિવૃત્તિમાર્ગવાળા મુક્તાનંદસ્વામી આદિ સંત ને બ્રહ્મચારી. ને તેમાં પાંચ વર્તમાન મુખ્ય, તે નિષ્કામ, નિર્લોભ, નિર્સ્વાદ, નિર્સ્નેહ ને નિર્માન. તેને આશરીને અનેક નિયમ છે.

અને પ્રવૃત્તિમાર્ગવાળા મયારામ ભટ, દાદા ખાચર, ઝીણાભાઈ, વસ્તા ખાચર, સુરા ખાચર, સોમલા ખાચર, કાશીદાસ, નાથભક્ત ને નાનાભાઈ ઇત્યાદિક અનેક છે. તેમને પાંચ વર્તમાન પાળવાં, તે ચોરી, છીનાળી(વ્યભિચાર), દારૂ, માટી ને વટલવું વટલાવવું નહીં, ને બીજા અગિયાર છે. એવી રીતે ઉદ્ધવી સંપ્રદાયને વિશે બે માર્ગ બાંધ્યા છે. તેમાં રહીને અમારી આજ્ઞા પાળશે ને અમારા સ્વરૂપનો અડગ નિશ્ચય રાખશે તેને અમારું જે અક્ષરધામ છે તે પ્રત્યે લઈ જાશું.”

“અને અક્ષરધામમાંથી મુનિમંડળને સાથે લઈને આવ્યા છઈએ. અને જેમ ચાર સંપ્રદાય છે તેમ પાંચમી ઉદ્ધવી સંપ્રદાય સર્વેના ઉપર અમે બાંધી છે. અને જેમ માળાનો મેર છે તેમ ચાર સંપ્રદાયને ઉપર અમારી ઉદ્ધવી સંપ્રદાય છે ને શાસ્ત્રમાં પણ મળતી આવે છે. અને સંસ્કૃત કે પ્રાકૃત કહેવાતા ગ્રંથના પ્રબંધ શતાનંદમુનિ, મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી, પ્રેમાનંદસ્વામી ને નિષ્કુળાનંદસ્વામી આદિ જે કવિરાજ તેમણે બાંધ્યા છે. અને જેમ રામાવતારમાં હનુમાન અને અંગદ સમુદ્ર કૂદીને સીતાને શોધવા ગયા હતા ને બીજા આ કાંઠે રહ્યા; ને પછી

જ્યારે પાજ બાંધી ત્યારે બધાય વાનર પાજ ઉપર ચાલીને ગયા અને હનુમાન ને અંગદ પણ ચાલીને ગયા, પણ ઠેકીને ન ગયા; તેમ અમે વર્તમાનરૂપી પાજ બાંધી છે, તે સમર્થ ને અસમર્થ બેઉ ચાલી શકે ને સત્સંગના નિયમ પ્રમાણે વર્તે. એવી રીતે અમે પુરુષોત્તમપણું વાપર્યું છે તોય અજ્ઞાની જીવને પરચા જોઈએ છીએ. અને દેશ દેશ પ્રત્યે મંદિર કરાવ્યાં છે ને અમે દત્તપુત્ર કરીને દેશ-વિભાગ કરીને બેયને મંદિર સોંપ્યાં છે. ને સત્સંગી, આચાર્યને પોતાને ઘેર તેડીને પધરામણી કરે, એમ અમારી આજ્ઞા છે."

❊ બ્રહ્માનંદસ્વામી અક્ષરધામમાં ગયા :

એક સમે ગામ મૂળીમાં બ્રહ્માનંદસ્વામીએ મહિના(ના કીર્તન) કર્યા જે, "જેઠે જીવન ચાલિયા." અને બીજા જે, "પ્રાણસનેહી ઘરું આવો અબ પિયરા હિયરા ધીર ધરત નહીં મોરા." એ છેલ્લાં કીર્તન કરીને નેત્રમાં ઝળઝળિયાં આવ્યાં ને બોલ્યા જે, "જ્યાં જ્યાં દેશમાં સંતનાં મંડળ હોય તેને તેડાવો અને અયોધ્યાપ્રસાદજીને ખબર કરો." પછી આચાર્યજી પધાર્યા ને સંત, બ્રહ્મચારી ને હરિજન સર્વે આવ્યા. અને બીજે દિવસ સ્વામી આગળ સભા થઈ.

ત્યારે સ્વામી બોલ્યા જે, "ગામ વડતાલમાં મંદિરનો ઓટો ને ઘુંમટિયું વળી (થઈ) રહ્યું, ત્યારે મહારાજ મને સાથે તેડી ગયા હતા. અને જૂનાગઢમાં મંદિરનો ઓટો ને ઘુંમટીયું વળી રહ્યું, ત્યારે મહારાજે મને બોલાવીને પાસે રાખ્યો હતો. ને આ (મૂળી) મંદિરનાં પણ ઓટો ને શિખર થઈ રહ્યાં છે, તેથી મહારાજ તેડી જાશે."

પછી વાત કરી જે, **"જ્યાં સુમતિ ત્યાં સંપત્તિ નાના, જ્યાં કુમતિ તિહાં વિપત્તિ નિદાના.** અને એક તીરનો ભાથો ભરેલો હોય તો કોઈ ભાંગવાને સમર્થ ન થાય ને એક એક જુદો કરીએ તો નાનો છોકરો હોય તે પણ ભાંગી નાંખે. ને જેમ સૂત્રના તાગ(તાર)

જુદા જુદા હોય તો તૂટી જાય ને ભેગા હોય તો તોડવાને કોઈ સમર્થ થાય નહીં. તેમ તમે સર્વે સંપ રાખીને આચાર્ય મહારાજ કહે તેમ કરજો." એમ કહીને પંચભૂતના દેહનો ત્યાગ કરીને વિમાનમાં બેસીને અક્ષરધામમાં ગયા. ને ગઢડામાં મુક્તાનંદસ્વામી પણ એ રીતે વાત કરીને મહારાજ પાસે ગયા.

❊ મુળજી બ્રહ્મચારી અક્ષરધામમાં ગયા :

મુળજી બ્રહ્મચારી કહે, "મહારાજે મંદિર કરાવ્યું છે તો મારે માંઈ ને બહાર છોવરાવવું." પછી છોવરાવી રહ્યા ત્યારે બ્રહ્મચારીએ કડિયાને પૂછ્યું જે, "હવે કેટલા દિવસની વાર છે ?" ત્યારે કડિયા કહે, "પરમ દહાડે છોવાઈ રહેશે." ત્યારે બ્રહ્મચારી સંત ને પાળાને સાથે લઈને અક્ષરઓરડીએ આવીને પગે લાગ્યા ને નેત્રમાં ઝળઝળિયાં આવી ગયાં. પછી દરબારમાં ચાલ્યા ને બાઈઓને કહે, "બોલ્યાં ચાલ્યાં માફ કરજો." એમ કહીને "જે સ્વામિનારાયણ" કહીને ચાલ્યા. ત્યારે દરબારમાં હરિજન(બાઈઓ) હતા તેમને ધીરજ ન રહી ને સહુ રોવા લાગ્યા. પછી બ્રહ્મચારીએ મંદિરમાં આવીને થાળ કરાવ્યો ને જમીને પ્રસાદી મોકલી. અને દરબારનાં મનુષ્ય ને કડિયા તેમને જમાડ્યા ને પહેરામણી કરી અને મંદિરની ભલામણ કરીને અંતરદષ્ટિ કરી ગયા. ને સર્વેને તેજ તેજ જણાયું ને વિમાનમાં બેસીને અક્ષરધામમાં ગયા.

❊ પ્રેમાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામી, નિષ્કુળાનંદસ્વામી ધામમાં ગયા

પ્રેમાનંદસ્વામી પણ સૌને "જય સ્વામિનારાયણ" કહીને મૃત્યુના ઉપર પગ દઈને વિમાનમાં બેસીને અનંતકોટી મુક્ત તેમણે વીંટાણા થકા અક્ષરધામમાં ગયા. અને ગોપાળાનંદસ્વામી પણ એ જ રીતે સર્વેને કહીને મધ્યાને દેહ મેલીને અક્ષરધામમાં ગયા. ને તે વખતે ઘણાક સંતને મહારાજનાં દર્શન થયાં. અને ધોલેરામાં નિષ્કુળાનંદસ્વામી મંદિરમાં આરસનું કામ કરાવતા હતા ને બારસાખની સાખો બાકી

હતી ત્યારે કડિયાને પૂછ્યું જે, “સાખો ક્યારે ઊભી થાશે ?” ત્યારે દમો કડિયો કહે, “સ્વામી, કાલે થાશે.” પછી બીજે દિવસ મંદિરની સાખો જોઈને હાથ ફેરવ્યો. અને મદનમોહનને પગે લાગી આવીને આસન ઉપર બેઠા. પછી મંદિરની ભણામણ કરીને ચાલ્યા ને તેજ તેજ સર્વેને જણાયું. ને મૃત્યુના ઉપર પગ દઈને વિમાનમાં બેસીને અક્ષરધામમાં ગયા.

❊ નિત્યાનંદસ્વામી, આનંદસ્વામી તથા રામપ્રતાપજી ધામમાં ગયા :

ગામ વડતાલમાં નિત્યાનંદસ્વામી એકાદશીને દિવસ એમ બોલ્યા જે, “સૌ ફરાળ કરી રહ્યા ?” ત્યારે સંતો બોલ્યા જે, “હા સ્વામી.” ત્યારે કહે, “પડદા એક કોરે લિયો, મહારાજ પધાર્યા છે.” એમ કહી આસન વાળીને દેહનો ત્યાગ કરીને અક્ષરધામમાં ગયા. શ્રીનગરમાં મહારાજના ભાઈ **રામપ્રતાપજી**એ મંદિરમાં ભાગવતની સપ્તાહ કરાવી. બ્રાહ્મણે નોમને દિવસે સપ્તાહ પૂરી કરી. પછી તેને શેલાં, પાઘડી, ઘોડી, વેઢ, કડાં ને રૂપિયા તે આપ્યાં. ને દશમને દિન મધ્યાન સમે દેહનો ત્યાગ કરીને અક્ષરધામમાં ગયા. અને જેતલપુરમાં **આનંદસ્વામી** તે સાધુ, બ્રહ્મચારી ને પાળાને મંદિરની ભલામણ કરીને અક્ષરધામમાં ગયા. અને આવા પરચા તો ગામોગામ સત્સંગમાં થાય છે.

❊ મૂર્તિમાન ધર્મ-જ્ઞાન- વૈરાગ્ય-ભક્તિને સત્સંગમાં રાખ્યા :

એક સમે ગઢડે અક્ષરઓરડીની ફળીમાં ઢોલિયે મહારાજ બિરાજ્યા ને હરિજને ફૂલના હાર પેરાવ્યા. તે સમે જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ભક્તિ ને ધર્મ મહારાજને દંડવત કરીને ચરણનો સ્પર્શ કરીને બેઠાં. ને હાથ જોડીને બોલ્યાં જે, “હે મહારાજ ! તમે જ્યાં અમને આજ્ઞા કરો ત્યાં રહીને સત્સંગમાં ફરીએ ને તમારાં દર્શન કરીએ.” ત્યારે મહારાજ બોલ્યા જે, “માહાત્મ્યે સહિત ભક્તિ, તે મુક્તાનંદસ્વામી પાસે રહો; ને સ્વધર્મ, તમે બ્રહ્માનંદસ્વામી પાસે રહો; ને જ્ઞાન, તમે

નિત્યાનંદસ્વામી પાસે રહો; ને વૈરાગ્ય, તમે નિષ્કુળાનંદસ્વામી પાસે રહો ને સત્સંગમાં ફરો." એમ આજ્ઞા કરી. ત્યારે તે રીતે રહીને મૂર્તિમાન સત્સંગમાં ફરવા લાગ્યાં. અને અષ્ટસિદ્ધિ ને નવવિધિએ તો મૂર્તિમાન આવીને મહારાજના ચરણારવિંદની સેવા કરી. અને સેવા-પૂજાની વિધિને મહારાજ કહે, "તમે આનંદસ્વામી પાસે રહો."

અને અમદાવાદમાં બ્રાહ્મણોની ચોરાશી કરી તથા ગામ જેતલપુર અને ડભાણમાં મહારાજે યજ્ઞ કર્યા, ત્યારે આગળથી બ્રાહ્મણોને નોતરાં આલ્યાં. પછી લક્ષાવધિ બ્રાહ્મણોનો સામાન તૈયાર કરાવ્યો હતો. ને બીજાને યજ્ઞ કરવા હોય તો છ મહિના સુધી સામાન કરતાં થાય. અને તે યજ્ઞમાં દૈત્ય પરાભવ કરવા આવ્યા હતા, પણ પોતાને પ્રતાપે કરીને પરાભવ ન થાવા દીધો. અને જ્યારે સમૈયા થાય ત્યારે લક્ષાવધિ સત્સંગી ભેગા થાય પણ કોઈને ખીલીખટકો(ખીલી ખૂંચવા જેટલી પીડા) ન થાય ને બીજા મેળા કરે છે તેમાં કેટલાંય વિઘ્ન થાય છે.

❊ એભલ પરિવારની શ્રીહરિમાં દઢ ભક્તિ અને નિષ્ઠા :

એક સમે ગઢડામાં દાદા ખાચરના દરબારમાં ઓતરાદે બાર ઓરડાની ઓસરીએ પાટ ઉપર ગાદીતકિયે મહારાજ બિરાજ્યા. સંત ને હરિજન પગે લાગીને બેઠા ને ફૂલના હાર પહેરાવ્યા. પછી મહારાજ ઊઠીને દાદા ખાચર રહેતા તે ઓરડામાં ગયા. ને બાઈઓને કહે, "બહાર નીકળો." અને સંત ને પાળાને કહે, "આવો, પટારા, વાસણ ને ઢોલિયા એ આદિ સામાન બીજા ઓરડામાં લિયો." અને નિત્યાનંદસ્વામીએ મને કહ્યું જે, "રોટલા ફેરવ." ત્યારે મહારાજ કહે, "બે રોટલા ઘડી નાંખો." એમ કહીને પાછા પાટ ઉપર આવીને બિરાજ્યા. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, "દાદા ખાચર દરબાર કહેવાય. તેનો ઉતારો વારે-વારે ફેરવવો એ ઠીક નહીં."

ત્યારે મહારાજ કહે, "અમે એમના ઉતારા નથી ફેરવતા, એમનાં અંતઃકરણ જોઈએ છીએ. અને અમે જેમ જેમ વચન કહેતા ગયા તેમ તેમ નિઃસંશય થકા કરતા ગયા. અને હું દુર્વાસાનો પણ ગુરુ છું, તે એક દિવસ તો સત્સંગમાં અમને રાખે ! અને રાજબાઈ, જીવુબાઈ ને લાડુબાઈ એ ત્રણ ને દાદા ખાચર ને એમનાં ઘરનાં મનુષ્ય, તેમણે કોઈ દિવસ અમારા વચનમાં શંકા કરી નથી જે, 'રોટલા તો ખાઈ લેવા દો !' ત્યારે અમે એમની ભક્તિને વશ થઈને અહીંયાં ટક્યા છીએ. અને એમણે ઘરબાર ને ગરાસ તે સર્વે અમારે પરાયણ કરી મૂક્યાં છે."

અને દાદા ખાચર આત્મનિવેદી, તેને મહારાજે લાલજીની પૂજા આપી હતી. તેમને(લાલજીને) જળ પણ ધરીને પીએ ને જે આત્મનિવેદી હોય તેના હાથની રસોઈ જમે. અને રાજબાઈને એવાં વર્તમાન જે, પંદર હાથની માંયલી કોરે કોઈક પુરુષ આવે તો ઉપવાસ કરે. અને લાડુબાઈ ને જીવુબાઈ તેમને પાંચ હાથની માંયલી કોરે પુરુષ આવી જાય તો ઉપવાસ કરે. અને એક ટંક દાળ ને રોટલા ભેગા કરીને જળ નાંખીને જમે. અને પાછલી ચાર ઘડી રાત્રીએ જાગે ને રાતના અગિયાર વાગે ત્યાં લગી કથાવાર્તા કરે, એવી સ્થિતિ હતી.

❊ મહારાજે પોતાની વાણીને શ્રાપ દીધો :

અને મહારાજ કહે, "અમે છપૈયાથી નીસર્યા ને વનમાં આવ્યા ત્યાં રાજાનું લશ્કર પડેલું. તેમણે જનાવર ઉપર ઘા કર્યો ને અમે વાર્યો તોય ન માન્યો. ત્યારે અમે કહ્યું જે, "બળો." ત્યારે તેમનું (બંસી) શહેર ને લશ્કર તે સર્વે બળી ગયું. ત્યારે અમે કહ્યું જે, "એક જીવને ઉગારતાં લક્ષાવધિ જીવ મર્યા હશે. માટે અમે વાણીને શ્રાપ દીધો જે, આજથી અમારો ને અમારા આશ્રિતનો શ્રાપ લાગશો નહીં." એમ વાત કરી.

❊ અમદાવાદના ડોસાભાઈની નિરાવરણ સ્થિતિ :

એક સમે મહારાજ અમદાવાદમાં પધાર્યા અને **ડોસાભાઈ**ને દર્શન થયાં ને સમાધિ થઈ ગઈ. તે મંદિરમાં બેસી રહે ને ભજન કરે. ત્યારે એના બાપે ઘેર લઈ જઈને મેડા ઉપર થાંભલે બાંધ્યો ને ઘરને તાળું દીધું. ડોસાભાઈ સમાધિ કરીને તે જ વખતે સુરત ગયા ને સંતનાં દર્શન કર્યાં. પછી પાછા ઘેર તેડી લાવ્યા. ત્યારે નિત્ય વડતાલ, ધોલેરા, ગઢડા, જૂનાગઢ, ભુજ, મૂળી, ધોળકા ને જેતલપુર એટલાં મંદિરમાં ઠાકોરનાં ને સંતનાં દર્શન કરીને આવે અને સર્વે મંદિરની ખબર આપે. પછી મહારાજની ઈચ્છાએ કરીને બદરિકાશ્રમમાં ને શ્વેતદ્વીપમાં ગયા. પછી તેનો બાપ જે જીવાભાઈ, તેમણે ગોપાળાનંદસ્વામીને પૂછ્યું જે, “સ્વામી ! ડોસો દેખાતો નથી, તે મરી ગયો કે શું ?” ત્યારે સ્વામી કહે, “એ તો બદરિકાશ્રમમાં ગયા છે, તે હવે નહીં આવે.” એવા પણ ઘણા સમાધિવાળા છે.

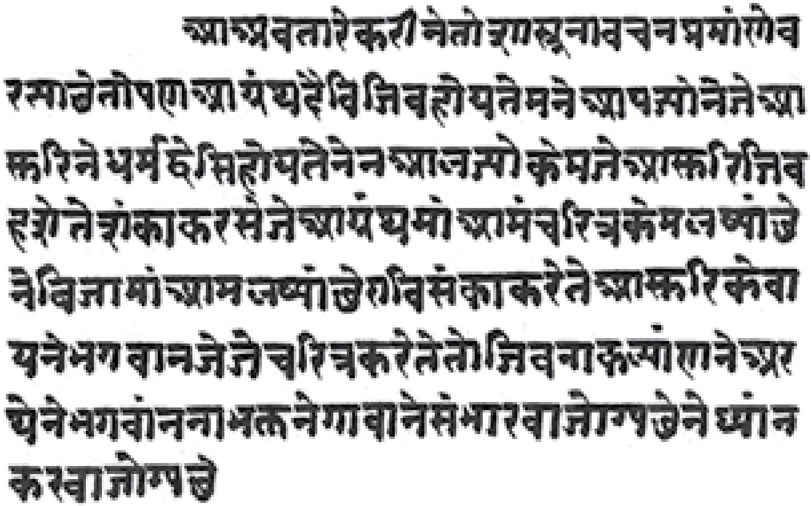
એક સમે મહારાજ સોરઠ દેશમાં ફરતા હતા. તે એક ગામમાં એક હરિભક્તને કહ્યું જે, “તારે ઘેર થાળ કરાવ.” પછી ઘેર જઈને કહ્યું ત્યારે કહે, “તારા સ્વામીને તો રસોઈ ન કરી આપું.” પછી માંડ માંડ હા પડાવી ને દૂધમાં સામાન કરાવ્યો. પણ કહે, “સ્વામી જમવા આવે ત્યારે હું તો ઘરથી બહાર નીસરી જાઉં.” પછી તે રસોઈ કરવા લાગી ને બ્રાહ્મણ મહારાજ પાસે આવ્યો. ત્યારે મહારાજ મંદમંદ હસીને બોલ્યા જે, “રસોઈ ક્યારે થાશે ?” ત્યારે કહે, “માંડ માંડ રસોઈ કરવા તો મંડાણી છે.” ત્યારે મહારાજ કહે, “રસોઈ તો કરી લેવા દો.” પછી તે રસોઈ કરી રહી ત્યારે મહારાજ ઘરમાં પધાર્યા. તે બાઈ તો બહાર નીસરી ગઈ. પછી હરિજને મહારાજનાં ચરણ ધોવરાવ્યાં ને નવરાવ્યા ને મહારાજ જમવા બિરાજ્યા. પછી મહારાજની ને બાઈની દૃષ્ટિ એક થઈ ત્યારે મૂર્તિ દૃષ્ટિ આગળ બંધાઈ ગઈ.

પછી જે જે કામ કરે ત્યાં ત્યાં મહારાજની મૂર્તિ આગળ દેખાય. ત્યારે તેના ધણીને કહ્યું જે, "તારો સ્વામી તો મારી કેડે ને કેડે ફરે છે." ત્યારે તે કહે, "તારાં મોટાં ભાગ્ય ! જેને સારુ મોટા મોટા મુનિ ધ્યાન કરે છે તે ભગવાન તારી પાસે ફરે છે !" તેના ઉપર મુક્તાનંદસ્વામીએ કીર્તન કર્યાં છે જે, "અણતેડ્યો આવે ધસિયો, મરમાળો મારે મન વસિયો." એવાં અનંત ચરિત્ર છે.

❋ ભગવાનનાં સર્વે ચરિત્ર ગાન કરવા યોગ્ય છે :

અને શતાનંદમુનિએ સત્સંગિજીવન નામે ગ્રંથ કર્યો છે. તેમાં પ્રતાપસિંહ નામે રાજા તે પૂછતા ગયા ને સુવ્રત ઋષિને જેવી રીતે મહારાજનાં ચરિત્ર જણાયાં તેવી રીતે કહેતા ગયા છે. ને નિષ્કુળાનંદસ્વામીને જેવી રીતે મહારાજનાં ચરિત્ર જણાયાં તેવી રીતે ભક્તચિંતામણિ આદિ ગ્રંથ તેને વિષે લખ્યાં છે. ને (પ્રસાદાનંદસ્વામી કહે) મને જેવી રીતે મહારાજનાં ચરિત્ર જણાણાં તેવી રીતે મેં સંક્ષેપે કરીને કહ્યાં છે. ને અનુક્રમનો પણ કાંઈ મેળ નથી. પ્રથમની વાત છેલ્લી કહી હશે ને છેલ્લી તે મધ્યે અથવા પ્રથમ કહી હશે.

અને જેમ શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન ગોકુળમાં ગોપીઓ સાથે રાસ રમ્યા ને ગોપીઓ દીઠ દેખાણા. અને દ્વારિકામાં સોળ હજાર એકસો ને આઠ સ્ત્રીઓ ભગવાન પરણ્યા. ત્યારે નારદજી ભગવાનનાં ચરિત્ર જોવા ગયા. ત્યારે જુદા જુદા પ્રકારે સર્વે સ્ત્રીઓના ઘરમાં દેખાણા, ત્યારે તેવા ચરિત્રનું ગાન કર્યું. **માટે ભગવાનનાં ચરિત્ર તો સર્વે ગાન કરવા યોગ્ય છે ને સાંભળવા યોગ્ય છે. જેમ સાકરનું નાળિયેર હોય તેમાં લાગ-ભાગ હોય નહીં તેમ.** અને વેદશાસ્ત્ર તે તો તેમના દાસનાં કરેલાં છે તે આપણે સર્વે પાળવાં. અને ભગવાન તો અવતાર લઈને નજરમાં આવે તેવાં ચરિત્ર કરે. ને શાસ્ત્ર પ્રમાણે વર્તે અથવા શાસ્ત્રથી બહાર વર્તે, પણ તે જ ચરિત્ર ગાવાં ને સાંભળવાં.

आअवतारेकरीनेतोशास्त्रनावचनप्रमांणेव
र्त्याछेतोपणआग्रंथदैविजिवहोयतेमनेआपज्योनेजेआ
सुरिनेधर्मद्वेसिहोयतेनेनआपज्योकेमजेआसुरिजिव
हसेतेशंकाकरसेजेआग्रंथमांआमंचरित्रकेमलख्यांछे
नेबिजामांआमलख्यांछेएविसंकाकरेतेआसुरिकेवा
यनेभगवानजेजेचरित्रकरेतेतोजिवनाकल्यांणनेअर
थेनेभगवांननाभक्तनेगावानेसंभारवाजोग्यछेनेध्यान
करवाजोग्यछे

અને આ (સ્વામિનારાયણ) અવતારે કરીને તો શાસ્ત્રનાં વચન પ્રમાણે વર્ત્યા છે; તોપણ આ ગ્રંથ દૈવી જીવ હોય તેમને આપજો, ને જે આસુરી ને ધર્મદ્વેષી હોય તેને ન આપશો. કેમ જે, આસુરી જીવ હશે તે શંકા કરશે જે, ‘આ ગ્રંથમાં આમ ચરિત્ર કેમ લખ્યાં છે ? ને બીજામાં આમ લખ્યાં છે ?’ એવી શંકા કરે તે આસુરી કહેવાય. ને ભગવાન જે જે ચરિત્ર કરે તે તો જીવના કલ્યાણને અર્થે ને ભગવાનના ભક્તને ગાવા ને સંભારવા જોગ્ય છે, ને ધ્યાન કરવા જોગ્ય છે. જેમ શ્રીકૃષ્ણ કુબજાને ઘેર ગયા તે પણ વ્યાસે લખ્યું. ને તેના ઉપર કીર્તન જે, “કુબજાને કીધી માનીતી કુબજાને કીધી, મૈની મટુકી અમારી મોહનજી પરાણે લીધી.”

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે ‘પરચા તથા પરચૂરણ ચરિત્ર કહ્યાં’ એ નામે એકસો સત્તરમો વિશ્રામ ॥૧૧૭॥

વિશ્રામ - ૧૧૮

ગ્રંથનો હૂંડો

હવે આવી રીતે શ્રીજીમહારાજનાં ચરિત્ર સાંભળીને આચાર્યશ્રી કેશવપ્રસાદજી ને ભગવત્પ્રસાદજી બેય જણ બોલ્યા જે, “અમારા કુળમાં રૈકહટપુરને વિષે પ્રગટ થયા એવા જે ધર્મદેવ ને છપૈયાપુરમાં પ્રગટ થયા એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી તેમનાં ચરિત્ર, અમે અમારા પિતા આચાર્યશ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી ને રઘુવીરજીના મુખ થકી સાંભળ્યાં છે; પણ તમે અમને વિશેષે કરીને સંભળાવ્યાં. અને પૃથ્વીની રજકણ, વરસાદનાં બિંદુ ને તારામંડળ તે ગણાય, પણ ભગવાનનાં ચરિત્ર કોઈથી ન ગણાય; એવી રીતે મોટા મુનિ પણ કહે છે.

પછી અયોધ્યાવાસી, મુનિમંડળ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, પાળા ને ગૃહસ્થ જે મયારામ ભટ, દાદા ખાચર, ઝીણાભાઈ, ભગા દોશી, વસ્તા ખાચર, કાશીદાસ, નાથભક્ત, નંદુભાઈ, લાલદાસ, શિવરામ ભટ ને ગંગારામ મલ એ આદિક લક્ષાવધિ હરિજન, તે શ્રીસહજાનંદસ્વામીનાં ચરિત્ર સાંભળીને રાજી થયા. અને એમ બોલ્યા જે, “અક્ષરધામના પતિ ને પૂર્ણ પુરુષોત્તમ એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી, તે તમારા હૃદયને વિષે રહ્યા છે ને સદાય નિરંતર વાસ કરીને રહો !” (એવા આશીષ દીધા) ત્યારે **પ્રસાદાનંદસ્વામી બોલ્યા જે, “હું પણ એ જ માગું છું જે, ભગવાનની મૂર્તિ ને તેમનાં ચરિત્ર ને લીલા તે નિરંતર સાંભરે ને તે ભગવાનના એકાંતિક જનનો સંગ નિરંતર આપજો.”**

પૂર્વછાયો :

લીલામૃત સિંધુ ભર્યો, જે પિયે કરીને પ્યાર;
જન્મમરણ દુઃખ વામશે, પામશે સુખ અપાર...૦૧
આસુરીને એ અર્થ ન આવે, દૈવીને સુખરૂપ;
લલિત લીલા મહારાજની, તે પદે પદે છે અનુપ...૦૨

વળી કહું વિસ્તારીને, જે વિશ્રામમાં વળી વાત;
સુણતાં સહુ જન સુખ લહે, અને થાય રાજી રળિયાત...૦૩

વિશ્રામ **પ્રથમે** પ્રશ્ન છે, **બીજે** જન્મ-લીલા સાર;
ત્રીજે બાળચરિત્ર છે, તે છપૈયા નિરધાર...૦૪

ચોથે આવ્યા અવધ્યમાં, **પાંચે** ભક્તિધર્મ દેહત્યાગ;
બ્રહ્મભોજ ભારે કરી, દીધાં દાન બહુ બડભાગ...૦૫

છઠ્ઠે શ્રીઘનશ્યામજી, વન ગયા કરી ગૃહત્યાગ;
પુલહાશ્રમમાં જાઈને, મહાતપ કર્યું બડભાગ...૦૬

તીર્થાટન તે **સાતમે,** પુરુષોત્તમપુરી આવિયા;
ભાર ઉતાર્યો ભૂ તણો, પછી રામેશ્વર દક્ષણ ગયા...૦૭

આઠે આવ્યા લોજમાં, **નવે** રામાનંદસ્વામી મળ્યા;
મહા દીક્ષા પામિયા, હરિજન સંશે ટળ્યા...૦૮

સમાધિ યોગ **દશમે** કર્યો, **એકાદશે** મુનિનાં નામ છે;
કચ્છ પધાર્યા **દ્વાદશે**, હરિભક્તને સુખધામ છે...૦૯

ત્રયોદશે સંતદાસ આવ્યા, **ચૌદે** નવા સંત તેડાવિયા;
કચ્છ હતા કરુણાનિધિ, ભુજ શહેરમાં કરી દયા...૧૦

અતિરુદ્ર તે **પંદરમાં, સોળે** જેતલપુરનો જાગ;
સત્તરમાં ધોરાજીએ, ફૂલદોલ કર્યો બડભાગ...૧૧

અઢારમાં વળી જજ્ઞ બીજો, જેતલપુરમાં જાણીએ;
સલકીની ચોરાસી કરી, તે લીલા ઉર આણીએ...૧૨

જજ્ઞ ડભાણે **ઓગણીસે, વીસે** કરજીસણ અષ્ટમી કરી;
એકવીસે દુર્ગપુરે, કપિલા છઠે આવ્યા હરિ...૧૩

બાવીસે વડતાલમાં, ફૂલદોલનો ઉત્સવ કર્યો;
ત્રેવીસે તવરે જઈ, વડતાલ ઉત્સવ રસ ભર્યો...૧૪

ચોવીસે હુતાશનીનો, દુર્ગપુરે ઉત્સવ કર્યો;
ફૂલદોલનો **પચીસમાંહી**, ઉત્સવ તે પણ ત્યાં ઠર્યો...૧૫

છવીસમાં મુગટ ધર્યો, વડતાલમાં સુખરૂપ;
સત્યાવીસે ધર્મપુરમાં, જે લીલા કીધી અનુપ...૧૬

અટ્ઠાવીસે વડતાલમાં, ફૂલદોલનો ઉત્સવ કર્યો;
ઓગણત્રીસે જેતલપુરે, લીલાઉત્સવ રસ ભર્યો...૧૭

દીપોત્સવ વડતાલમાં, વળી **ત્રીસમાં** વખાણીએ;
એકત્રીસે દુર્ગપુરમાં, શિવરાત્રી ઉર આણીએ...૧૮

બત્રીસે વળી દુર્ગપુરમાં, રંગ-ઉત્સવ ડોલનો;
તેત્રીસે શ્રીનગરમાં, દિગ્વિજય સુખ અતોલનો...૧૯

ચોત્રીસે વળી દુર્ગપુરમાં, જન્માષ્ટમી ઉત્સવ કરી;
પાંત્રીસે આદ્રજ ઉત્સવ, સુંદર કીધો શ્રીહરિ...૨૦

છત્રીસે દંઢાવ્યમાંઈ, ગામોગામ ફર્યા હરિ;
સાડત્રીસે બોટાદ ઉત્સવ, કીધો અતિ કરુણા કરી...૨૧

નૃસિંહ ચૌદશ દુર્ગપુરમાં, **આડત્રીસે** ઉત્સવ કર્યો;
ઓગણચાલીસે જેતલપુરમાં, પ્રબોધિની ઉત્સવ થયો...૨૨

ચાલીસે મછિયાવમાં, વળી ઉત્સવ કીધો ડોલનો;
સુખ આપ્યાં નિજ દાસને, રંગ ઉડાડ્યો જે ચોલનો...૨૩

એકતાલીસે દુર્ગપુરમાં, અસુર ઉપદ્રવ ટાળિયા;
બેતાલીસે રામદાસભાઈ, હરિધામમાં સધાવિયા...૨૪

તેતાલીસે દુર્ગપુરમાં, અન્નકૂટ ઉત્સવ દાખિયો;
પૂરવમાં સંત મોકલ્યા, હરિજનનો રંગ રાખિયો...૨૫

પિસ્તાલીસમાં હુતાશની, તે રમ્યા ગઢડે રંગભરી;
છેતાલીસે દુર્ગપુરમાં, વર્ષાઋતુ વર્ણન કરી...૨૬

સુડતાલીસે અષ્ટમી, ઉત્સવ કીધો સારંગપુર;
અડતાલીસે અન્નકૂટ ઉત્સવ, કારિયાણીએ રસપુર...૨૭
લીલા કહી લોયા તણી, **ઓગણપચાસે** સાર;
પચાસે ભાઈ આવિયા, તે લોયામાં નિરધાર...૨૮
એકાવનમાં વસંત લોયે, પંચાળે **બાવન**માં;
સુંદર સારો ઉત્સવ કીધો, ફૂલડોલનો **ત્રેપન**માં...૨૯
ચોપનમાં ભાઈ દેશ ગયા, વળી **પંચાવન**માં રસ ભર્યો;
અષ્ટમીનો ઉત્સવ સુંદર, દુર્ગપુરમાં તે કર્યો...૩૦

ઇતિ પૂર્વાર્ધ સમાપ્ત

છપ્પનમાં અન્નકૂટ ઉત્સવ, વળી વસંત ઉત્સવ કરી;
દુર્ગપુરથી ચાલી, શ્રીનગર રસ્તે શ્રીહરિ...૩૧
સત્તાવન શ્રીનગર જઈ, પધરાવિયા નર-વીર;
ચોરાસી કરી વિપ્રની, સુંદર કાંકરિયા-તીર...૩૨
અઠ્ઠાવને દુર્ગપુરમાં, કર્યો ઉત્સવ ડોલનો;
સુખી કર્યા નિજ દાસને, નાયા રંગ ઉડાડી ચોલનો...૩૩
ઓગણસાઠે આવિયો, જે ધર્મનો પરિવાર;
સાઠમાંઈ દ્વારકાની, જાત્રા તે નિરધાર...૩૪
એકસઠે વડતાલ આવ્યા, **બાસઠે** મૂર્તિ સ્થાપિયું;
પ્રબોધિનીનો ઉત્સવ કરી, અલૌકિક સુખ આપિયું...૩૫
ત્રેસઠમાં દુર્ગપુરે, **ચોસઠે** વડતાલ આવ્યા;
રામનવમી ઉત્સવ કીધો, સંતને મન ભાવિયા...૩૬
પાંસઠમાં કચ્છ-ભુજમાં, પધરાવિયા નરવીર;
છાસઠમાં અન્નકૂટ ઉત્સવ, દુર્ગપુર સુધીર...૩૭

સડસઠે વડતાલમાં, પ્રબોધિની ઉત્સવ કર્યો;
અડસઠે ઉન્મતમાત્મ, લીલા ઉત્સવ રસ ભર્યો...૩૮

અગણોતેરે ફર્યા સર્વે, હરિજનનાં ગામ;
મેઘ લઈ પ્રભુ આવિયા, નિજ ઉતારે સુખધામ...૩૯

સિત્તેરે ઉત્સવ અષ્ટમીનો, દુર્ગપુરમાં શામ;
એકોતેરે વડતાલમાં, પ્રબોધિની સુખધામ...૪૦

બોતેરમાં શ્રીમદનમોહન, ધોલેરા પધરાવિયા;
તોતેરે વળી દુર્ગપુરમાં, લીલા કરી મન ભાવિયા...૪૧

ચુંમોતેરે વડતાલમાં, રામનવમી ઉત્સવ કર્યો;
પંચોતેરે વળી દુર્ગપુરમાં, લીલા ઉત્સવ રસ ભર્યો...૪૨

છોતેર-સત્યોતેર અષ્ટમી, અન્નકૂટનો ઉત્સવ કરી;
અઠ્યોતેરે વડતાલમાં, પ્રબોધિની કરી શ્રીહરિ...૪૩

સુરતમાં **ઓગણએંશીએ**, **એંશી**માં ગઢડા આવિયા;
એક્યાસી વળી દુર્ગપુરમાં, ભક્તને મન ભાવિયા...૪૪

બ્યાસીમાં વિવાહ કર્યો, વળી ઉત્તમનો મહારાજ;
નાઘેરમાં પધારિયા, પ્રભુ કર્યાં જનનાં કાજ...૪૫

ત્યાસીમાં હુતાશની, શ્રીનગરમાં સુખરૂપ;
ચોર્યાસી વડતાલ નવમી, ઉત્સવ કીધો અનુપ...૪૬

પંચાસી ગઢડે કરાવ્યું, સુંદર ગૌનું દાન;
અસુર ઉપદ્રવ **છ્યાસી**માં, **સત્યાસી**એ દિવાલી માન...૪૭

આચાર્ય-સ્થાપન કર્યા, **અઠ્યાસી**એ મહારાજ;
નેવ્યાસીએ પત્ર લખી, વસંત ઉત્સવ સમાજ...૪૮

શ્રીનગરમાં હુતાશની, તે **નેવું**માં સુંદર કરી;
શ્રીનગર નવમી તણો, કર્યો **એકાણું**એ ઉત્સવ હરિ...૪૯

બાણુંએ ભાર ઉતારિયો, વળી અષ્ટમી ગઢડે કરી;
ત્રાણુંમાં પ્રબોધિની, વડતાલમાં કરી શ્રીહરિ...૫૦

વટપતન **ચોરાણુંએ**, **પંચાણુંએ** વસંત કર્યો;
સુંદરિયાણા સુખ આપ્યું, કામક્રોધનો મદ હર્યો...૫૧

છન્નુંએ શ્રીજીર્ણગઢમાં, જગ્યા મંદિરની ઠરી;
ઝીણાભાઈ સ્વધામ પોતા, ગઢડે આવ્યા શ્રીહરિ...૫૨

સત્તાણુંએ વડતાલમાં, નવમીનો ઉત્સવ કર્યો;
અઠ્ઠાણુંએ અષ્ટમી ઉત્સવ, કીધો સુંદર રંગભર્યો...૫૩

નવ્વાણુંએ પ્રબોધિની, કીધી શ્રીવડતાલ;
નવમી ઉત્સવ ત્યાં કર્યો, વળી **સોમાં** શ્રીધર્મલાલ...૫૪

ગઢડે મંદિર આદર્યું, **એકસો એકે** સાર;
ઉત્સવ અષ્ટમીનો કર્યો, **સો બીજે** ધર્મકુમાર...૫૫

દીપોત્સવ કરમડ કરી, **સો ત્રીજે** ભગવાન;
સો ચોથે શ્રીનગરમાં, પ્રબોધિની કરી કાન...૫૬

સો પાંચે પધારિયા, ભાવનગર મહારાજ;
સો છઠે પધરાવિયા, ગોપીનાથ જનકાજ...૫૭

સો સાતે વડતાલ નવમી, **આઠે** અન્નકૂટ જાણીએ;
ગઢડેથી વડતાલ **નવમે,** પ્રબોધિની વખાણીએ...૫૮

બરવાળે **દસમે** ગયા, **એકાદશે** નોમ વડતાલ;
દ્વાદસે અષ્ટમી ગઢપુરે, કીધી શ્રીધર્મલાલ...૫૯

ત્રયોદશે સોરઠ ફર્યા, **ચૌદે** અન્નકૂટ ગઢડે કર્યો;
પંદરે નોમી દુર્ગપુરમાં, અતિ વૈરાગ્ય અંગ વાલે ધર્યો...૬૦

સોળે શ્યામ સધાવિયા, શ્રીઅક્ષરધામ મોઝાર;
સત્તરે પરચા આપિયા, નિજજનને મૂરતિ દ્વાર.....૬૧

અઢારે હુંડો ગ્રંથનો, વળી માહાત્મ્ય ધોળ ઉદાર;
પ્રસાદાનંદ કહે પ્રીતે સુણતાં, સહુ પામે ભવજળ પાર...૬૨

પદ-૧ રાગ ધોળ

ધન્ય ધન્ય ધન્ય મારા નાથજી રે, ધન્ય ધન્ય ધર્મકુમાર,
અક્ષરપતિ આવિયા રે, પુરુષોત્તમ ભગવાન..અ૦
અધમ બહુને ઉધારિયાં રે, પશુ પક્ષી નરનાર...અ૦ ૧
જન્મ ધર્યો છપૈયા વિશે રે, ભક્તિધર્મને ધામ...અ૦
તીર્થ સર્વેમાં ફર્યા રે, કીધાં છે જન નિષ્કામ...અ૦ ૨
ઘેરી છાયા ગરનારની રે, સ્વામી મળ્યા રામાનંદ...અ૦
નિજ ગાદી આપી નાથજી રે, પામિયા પરમાનંદ...અ૦ ૩
ધ્યાન સમાધિ ને ધારણા રે, કરાવે શ્રીઘનશ્યામ...અ૦
સદાવ્રત બહુ બાંધિયાં રે, સહજાનંદ સુખધામ...અ૦ ૪
જજ્ઞ કર્યા બહુ દેશમાં રે, જમાડ્યાં વિપ્રનાં વૃંદ...અ૦
દાન દીધાં બહુ ભાતનાં રે, આપિયો અધિક આનંદ...અ૦ ૫
મંદિર બહુ મોટાં કર્યાં રે, મૂર્તિ સ્થાપિયું તે માંઇ...અ૦
નરવીર રાધાકૃષ્ણજી રે, પોતાની સુખદાઇ...અ૦ ૬
આચારજ બેઉ ભાઈને રે, આપિયા દેશ-વિભાગ...અ૦
પત્ર લખી સહુ ઉપરે રે, ધર્મ રૂડા બડભાગ...અ૦ ૭
મતવાદીના ગુરુ મુંડિયા રે, ઉતરાવ્યા તેના ભેખ...અ૦
મતપંથના શિર ઉપરે રે, મારી તે વજ્રની મેખ...અ૦ ૮
નોતી દીઠી નોતી સાંભળી રે, એવી ચલાવી છે રીત...અ૦
મૂર્તિ મનોહર જોઈને, વાધે છે જનને પ્રીત...અ૦ ૯
અમૃત ઘન સમ ઊઠિયા, સાવરતક સુખધામ...અ૦
લઈ જાવા અક્ષરધામમાં રે, રાજી ઘણું ઘનશ્યામ...અ૦ ૧૦

જે તે પ્રકારે જીવને રે, ઓધારિયા આ વાર...અ૦
કોઈને સંબંધ શામનો રે, સંત સંબંધે અપાર...અ૦ ૧૧
ગુરુ આચાર્ય પૂજતા રે, પાર થયાં નરનાર...અ૦
પુષ્પ ચંદન વસ્ત્ર વાહને રે, પૂજિયા પ્રાણઆધાર...અ૦ ૧૨
ફલ દલ ને પત્ર પુષ્પથી રે, જેણે પૂજ્યા જગદીશ...અ૦
પુન્ય તેનાં તે હું શું કહું રે, પાર ન પામે શેષ...અ૦ ૧૩
શક્કો સ્વામિનારાયણનો રે, બેસાર્યો બહુ પેર...અ૦
મંગલ ગાયે માનની રે, ઉત્સવ ઘેરો-ઘેર...અ૦ ૧૪
સુણતાં નારાયણ નામને રે, ભાગે ભેરવ ને ભૂત...અ૦
પંચવરત જે પાળશે રે, તેથી ડરે જમદૂત...અ૦ ૧૫
ધન્ય ધન્ય આ અવતારને રે, જોવા ન રાખી જોડ...અ૦
નિજજનના બહુ પૂરિયા રે, શ્રીઘનશ્યામજી કોડ...અ.૧૬
કહી કહીને કહે કેટલું રે, કહેતાં થાકે કવિવૃંદ...અ૦
પ્રસાદાનંદ જાય વારણે, સહેજે મળ્યા સહજાનંદ...અ૦ ૧૭

સોરઠા : જે સુણશે આ ગ્રંથ, ભણે ભણાવે પ્રીતથી;
પામે અક્ષર પંથ, લખે લખાવે તેહ પણ...૦૧
જે જન રાખી નેમ, સુણે ગ્રંથને ભાવશું;
પ્રભુપદ વાધે પ્રેમ, કોટી જજ્ઞ ફલ નિત્ય લહે...૦૨
દાળીદર દુઃખ જાય, શ્રીનારાયણ ઉર વસે;
પ્રસાદાનંદ ગુણ ગાય, તેને તે રીઝે શ્રીહરિ...૦૩

ઈતિ શ્રીએકાંતિકધર્મપ્રવર્તક પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રીસહજાનંદસ્વામી શિષ્ય પ્રસાદાનંદમુનિવિરચિતે શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃતે ઉત્તરાર્ધે 'ગ્રંથનો હૂંડો તથા માહાત્મ્યનું વર્ણન' એ નામે એકસો ને અઢારમો વિશ્રામ ॥૧૧૮॥

❊ પ્રસાદાનંદસ્વામીએ કહેલ ગ્રંથમાહાત્મ્ય :

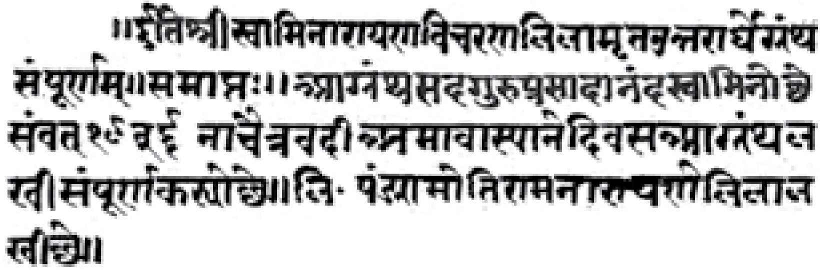
દોહા : સ્વામિનારાયણ વિચરણ, લીલામૃત જેહ ગ્રંથ;
મનવાંછિત ફલ પાવહી, લહહી મોક્ષકો પંથ...૦૧

આ જે ગ્રંથ તેમને હેતે કરીને સાંભળશે, વિચારશે, ચિંતવન કરશે ને લખાવીને પાસે રાખશે ને નિત્ય પ્રત્યે એક વિશ્રામ, અરધો વિશ્રામ તેનો પાઠ કરશે તેના હૃદયને વિષે રહેલી અનંત કાળની અશુભ વાસના; ને કામ, ક્રોધ ને લોભાદિક શત્રુ તે સર્વે નાશ પામશે. ને શ્રીપ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ને અક્ષરધામના પતિ ને અનંતકોટી (બ્રહ્માંડના પતિ ને) પરમહંસ, બ્રહ્મચારી, સંન્યાસી, અયોધ્યાવાસી અને બાઈભાઈ આદિ તે નિરંતર જેનું ધ્યાન કરે છે, એવા શ્રીસહજાનંદસ્વામી તેના હૃદયને વિષે નિરંતર નિવાસ કરશે.

અને અંતકાળે પાપી જીવ હશે ને સાંભળશે તેના જીવનું રૂડું થાશે. તે માટે મારે મુખે કરીને ગ્રંથનો શું મહિમા કહું ? શેષ હજાર મુખે કરીને વર્ણન કરે તોય ન કરી શકાય. કાં જે પ્રત્યક્ષ એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામી તેમનો મહિમા ને તેમનાં ચરિત્રનું વર્ણન તે અક્ષરે અક્ષરે વર્ણન કર્યાં છે. તે માટે ગ્રંથનો વિશ્રામ વાંચવો, નહિ તો સાંભળવાનો નિયમ રાખવો. તેને સહેજે ભગવાનની મૂર્તિ સાંભરી આવશે. ને સત્સંગમાં કોઈ કવિ થાય તો સંસ્કૃત, નહીં તો પ્રાકૃત કરીને વાણીનું સાફલ્ય કરી લેજો. ને તેના કોટાનકોટિ પરિયાં તરશે.

અને કોટિ જગનમાત્ર, તીર્થમાત્ર, ને ધર્મ, અર્થ, કામ ને મોક્ષ અને શાસ્ત્રમાં કલ્યાણને અર્થે જે સાધન કહ્યાં છે તેના ફળરૂપ આ ગ્રંથ છે. કેમ જે, અક્ષરે અક્ષરે પ્રત્યક્ષ એવા જે શ્રીસહજાનંદસ્વામીનાં

ચરિત્ર તે વર્ણન કર્યાં છે. ને સત્સંગીને ગ્રંથ લખવા આપજો ને વાંચવા ને ભણવા આપજો ને કુસંગીને સાંભળતાં વાંચવો પણ નહીં, તો લખવા કેમ દેવાય ?

॥इति श्रीस्वामिनारायणविचरणलिलामृत उत्तरार्धे ग्रंथ संपूर्णम्॥समाप्तः॥आ ग्रंथ सदगुरु प्रसादानंदस्वामिनो छे संवत १९३६ ना चैत्र वदी अमावास्याने दिवस आ ग्रंथ लखी संपूर्ण करो छे॥लि· पंड्या मोतिराम नारायणे लिला लखी छे॥

॥ ઈતિ શ્રીસ્વામિનારાયણ વિચરણલીલામૃત ઉત્તરાર્ધે ગ્રંથ સંપૂર્ણમ્ ॥

આ ગ્રંથ સદ્‌ગુરુ પ્રસાદાનંદસ્વામીનો છે. સંવત્ ૧૯૩૬ના ચૈત્ર વદી અમાવાસ્યાને દિવસ આ ગ્રંથ લખી સંપૂર્ણ કર્યો છે. ॥

લિ.(લહિયા) પંડ્યા મોતિરામ નારાયણે લીલા લખી છે

ઇતિ શ્રીપ્રસાદાનંદસ્વામી કૃત
શ્રીસ્વામિનારાયણવિચરણલીલામૃત ગ્રંથ સમાપ્ત

INDEX

પ.પૂ.સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજીસ્વામી(કુંડળધામ)ની પ્રેરણાથી કરવામાં આવેલ પ્રકાશન

MP5

૧. ભક્તચિંતામણિ
૨. શ્રીહરિલીલામૃત
૩. શ્રીઘનશ્યામલીલામૃતસાગર
૪. સત્સંગિજીવન
૫. નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય
૬. શ્રીહરિધ્યાનમંજરી
૭. શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર કથા
૮. ગોપાળાનંદસ્વામીની વાતો
૯. મૂર્ખશતક કથા
૧૦. વિવેકશતક કથા
૧૧. વાસુદેવમાહાત્મ્ય
૧૨. વિવેકચિંતામણિ
૧૩. ઉત્તર હિન્દુસ્તાનના પરચા
૧૪. કીર્તનસહ ધ્યાન
૧૫. વડતાલધામનો મહિમા
૧૬. ઐશ્વર્યપ્રકાશ
૧૭. કથામૃતમ્
- છપ્પનાવલી
- શૌચાશૌચ
- શિક્ષાપત્રી ભાષ્ય
- ધ્યાનયોગ (સુરત)
- જ્ઞાન સાથે ગમ્મત

૧૮. ભક્ત આખ્યાન (૨૪ ભક્તોના આખ્યાન)
- મીર સાહેબ - નાથભક્ત
- ડોસા તાઈ - ચંદ્રહાસ
- પૂજા ડોડિયા - માવા ભક્ત
- જોબન પગી - રૂડિયો રખડું
- મીણબાઈ - રાઈબા મા
- જાનબાઈ - સખુબાઈ
- શિવલાલ શેઠ અને ભગા દોશી

૧૯. સંત આખ્યાન(૧૨ સંતોના આખ્યાન)
- સદ્.શ્રીપ્રેમાનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીશુકાનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીઆધારાનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીઈશ્વરચરણસ્વામી
- સદ્.શ્રીભાયાત્માનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીનૃસિંહાનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીસ્વરૂપાનંદસ્વામી
- સદ્.શ્રીઅદ્ભુતાનંદસ્વામી
- મૂળજી બ્રહ્મચારી
- જેરામ બ્રહ્મચારી

૨૦. કીર્તન વિવેચન (૩૫ વિવેચનો)
- મારે ઘેર આવ્યા રે. . .
- અક્ષરના વાસી વાલો . . .
- કર પ્રભુ સંગાથે...
- શ્રીજી બાવની...
- સત્સંગી તો તેને રે કહીએ . . .
- આજ મારે ઓરડે. . .
- આવા ભગવાન નહિ મળે . . .
- કોઉ કામ ન આવે. . .
- મારા વાલાજી શું વાલપ. . .
- મન મોહ ટળે...
- ફગવા...
- પ્રભુ મને થાજે. . .
- શીલવંતા સાધુને. . .
- સંત સમાગમ કીજે. . .
- ભૂમાનંદસ્વામી કૃત કક્કો. . .

૨૧. નારાયણ અંગ ચિંતામણિ
૨૨. સવારનું ચિંતન (શિબિર ૭ થી ૨૧)

INDEX

DVD

१. સ્નેહગીતા
૨. પંચરત્ન
૩. અક્ષરબાવની
૪. ભક્તિસિદ્ધિ
૫. બુદ્ધિપ્રદીપ
૬. વિવેકસાર
૭. સર્ગ નિસરણી
૮. મુક્તવંદના
૯. હિંડોળા ઉત્સવ
૧૦. યમદંડ
૧૧. શિક્ષાપત્રી ભાષ્ય
૧૨. યુવાશિબિર
૧૩. ભાલદેશની લીલા
૧૪. કુંડળધામ દર્શન
૧૫. વિવેકશતક કથા
૧૬. મૂર્ખશતક કથા
૧૭. કરુણા તેરી *(કીર્તન દર્શન-૧)*
૧૮. અક્ષરધામની ગાડી *(કીર્તન દર્શન-૨)*
૧૯. સુખની ખાણી *(કીર્તન દર્શન-૪)*
૨૦. દિવ્ય દિવ્ય મહારાજ *(કીર્તન દર્શન-૫)*
૨૧. માધુરી મૂર્તિ-૧ *(કીર્તન દર્શન-૬)*
૨૨. ગઢપુર મહિમા *(કીર્તન દર્શન-૭)*
૨૩. શ્રીજીચાલીસા *(કીર્તન દર્શન-૯)*
૨૪. યુવાની એક શક્તિ *(કીર્તન દર્શન-૧૦)*
૨૫. જોઈએ તારો પ્યાર *(કીર્તન દર્શન-૧૧)*
૨૬. ઘનશ્યામ ચાલ *(કીર્તન દર્શન-૧૨)*
૨૭. માધુરી મૂર્તિ-૨ *(કીર્તન દર્શન-૧૩)*
૨૮. ઘેર બેઠા તીરથ ભાગ-૨
૨૯. શ્રીહ.ચ.સાગર પુરશ્ચરણ મહોત્સવ
૩૦. શ્રીસ્વા.સત્સંગ શિબિર-૨૨, ૨૩
૩૧. સાગર કથા પૂર-૧ થી ૧૬

MP3

૧. કીર્તન કુંભ ભાગ : ૧ થી ૬
૨. દાદા ખાચરના વિવાહ
૩. બુદ્ધિપ્રદીપ
૪. પંચરત્ન
૫. હરિસ્મરણ
૬. શ્રીમદ્ભાગવત

VCD

૧. મોક્ષનાં સાધનો
૨. ધીરજાખ્યાન
૩. યમદંડ (સુરત)
૪. સહજાનંદ
૫. સાધુ ભજનપ્રકાશદાસજી
૬. ઉત્તર ભારતની યાત્રા
૭. સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ શિ.-૧૭,૧૮
૮. નાટક : સહજાનંદી સિંહ રૂપાભાઈ
૯. નાટક : શૂન્ય
૧૦. ટેલીફિલ્મ : ઓવર અપેક્ષા
૧૧. ટેલીફિલ્મ : ખોરાસાના રાજાભાઈ

हिन्दी प्रकाशन

१. टेलीफिल्म : केसर मियाँ VCD
२. टेलीफिल्म : शेख मियाँ DVD
३. टेलीफिल्म : डोसा ताई DVD
४. लाडला युवान (कीर्तन दर्शन-३)
५. हे नाथ ! (कीर्तन दर्शन-८)
६. घेर बेठा तीरथ भाग-३

USB AUDIO

પેનડ્રાઈવ   મેમરી કાર્ડ

કથા તથા કીર્તનો ભાગ : ૧ થી ૧૩

ગુજરાતી પુસ્તક....

हिन्दी किताबें

संस्कृत प्रकाशन

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર કુંડળધામ તથા કારેલીબાગ-વડોદરા દ્વારા ચાલતી

વિવિધ કલ્યાણકારી સેવા-પ્રવૃત્તિ

પ.પૂ.સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજીસ્વામી હાલમાં મૂળ વડતાલ દેશના શ્રીસ્વા. મંદિર, કુંડળધામ તથા કારેલીબાગ-વડોદરામાં રહે છે. તેઓ શ્રીસ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના એક શ્રેષ્ઠતમ વક્તા છે. તેમને કુલ ૧૦૦ ત્યાગી શિષ્યોનું પવિત્ર સંતમંડળ છે. તેમને શ્રીસ્વામિનારાયણ ભગવાનનું ભજન કરવું અને મુમુક્ષુજનોને ભજન કરાવવાનું જ મુખ્ય અંગ છે. તદુપરાંત શ્રીસ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સર્વાંગી વિકાસ અર્થે નીચે મુજબની વિવિધ પ્રકારની કલ્યાણકારી સેવા-પ્રવૃત્તિ ચલાવી રહ્યા છે.

આધ્યાત્મિક આયોજનો...

સર્વોપરી શ્રીહરિ મુમુક્ષુઓને મુક્ત બનાવી અક્ષરધામમાં લઈ જવા માટે જ આ પૃથ્વી ઉપર પધાર્યા હતા. એ મૂળ હેતુને ધ્યાનમાં રાખી પૂ.સ્વામીજી અનેકવિધ આધ્યાત્મિક આયોજનો કરે છે. જેનો લાભ લઈ આજ સુધીમાં લાખો લોકો સત્સંગનું મહાસુખ માણતા થયા છે અને માયાના દુઃખરૂપી દાવાનળથી બચી શક્યા છે.

સત્સંગ શિબિરો : છેલ્લા ૨૨ વર્ષથી દિવાળીની રજામાં અનેક ભક્તો આ શિબિરના માધ્યમે સામાન્ય નિયમ-ધર્મથી લઈ અક્ષરમુક્ત બનવા સુધીના પ્રેક્ટિકલ અનુભવ મેળવી રહ્યા છે. આ શિબિર મુમુક્ષુઓને માટે એક અનુપમ અવસર છે.

કથા-પારાયણો તથા ઉત્સવ-સમૈયા : ઉપરોક્ત બંને મંદિરોમાં તથા અન્યત્ર અવાર-નવાર સત્સંગિજીવન વગેરે સદ્‌ગ્રંથોની કથા-પારાયણો તથા હિંડોળા ઉત્સવ, રંગોત્સવ, જળઝીલણી ઉત્સવ આદિક નાના-મોટા વિવિધ પ્રકારના ઉત્સવોના આયોજનો કરવામાં આવે છે. પૂ.સ્વામીજીએ આજ સુધીમાં સત્સંગિજીવન, ભક્તચિંતામણિ, નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય, શ્રીઘનશ્યામલીલામૃતસાગર, શ્રીહરિલીલામૃત જેવા સંપ્રદાયના તમામ મુખ્ય ગ્રંથોની સંગીત સાથે અદ્‌ભુત કથાઓ કરી છે. તેમજ સંપ્રદાયના આદર્શરૂપ સંતો-ભક્તોનાં આખ્યાનોની સંશોધનાત્મક કથા કરી છે. વળી, દરરોજ સવાર-સાંજ થતી કથા-વાર્તાનું www.swaminarayanbhagwan.com દ્વારા લાઈવ પ્રસારણ કરવામાં આવે છે. તેનાથી અનેક મુમુક્ષુ જીવોને સત્સંગનું પોષણ મળી રહ્યું છે.

સત્સંગ વિચરણ : સદ્.શ્રીજ્ઞાનજીવનદાસજીસ્વામીની સાધુતા તથા સારધાર ઉપદેશવાણી દ્વારા ૧૦૦ ઉપરાંત ત્યાગીઓ સંપ્રદાયની સેવામાં શ્રીહરિના ચરણે સમર્પિત થયા છે. આ સંતો-પાર્ષદો ગામડે-ગામડે તથા દેશ-વિદેશમાં જઈ હજારો હરિભક્તોને ઘેર બેઠા સત્સંગનું પોષણ આપે છે. શ્રીહરિની સર્વોપરી ઉપાસના તથા આજ્ઞાને દૃઢ કરાવે છે.

વિવિધ પ્રકાશનો : પૂ.સ્વામીજીએ આજ સુધીમાં કરેલી તમામ કથાઓની CD, VCD, DVD, MP3, MP5 શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર, કુંડળધામ તથા કારેલીબાગ-વડોદરા દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવી છે. વળી, પૂ.સ્વામીજીની પ્રેરણાથી આજની બાળ-યુવા પેઢીને અત્યંત ઉપયોગી થાય એવી અનેક પ્રેરણાદાયી ટેલીફિલ્મોનું પ્રકાશન કરવામાં આવ્યું છે. આ પ્રકાશનોનો લાભ લઈને સુખ-શાંતિ તથા પ્રભુપ્રાપ્તિ ઈચ્છતા હજારો મુમુક્ષુઓ ભગવાનને પામવાનું બળ પામી રહ્યા છે.

આ ઉપરાંત પૂ.સ્વામીશ્રી દ્વારા શ્રીહરિ સમકાલીન નંદસંતો દ્વારા હસ્તલિખિત અપ્રસિદ્ધ એવા અનેક સદ્‌ગ્રંથો પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યા છે. વળી અન્ય સદ્‌ગ્રંથો તથા “સત્સંગ સેવક” નામનું મેગેઝીન પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે. વળી, મનમોહક બાલુડા શ્રીઘનશ્યામ મહારાજની મૂર્તિ પણ બહાર પાડવામાં આવી છે. જેને ઘરમાં વસાવીને અનેક પરિવારો પ્રેમ અને સંસ્કારથી સમૃદ્ધ બન્યા છે. પૂ.સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી

ભક્તજનોના વિશેષ લાભાર્થે આ તમામ સાહિત્ય ઉપરોક્ત બન્ને મંદિરો દ્વારા અત્યંત સસ્તા દરે પ્રાપ્ત થઈ રહ્યું છે.

બાળ-યુવા સંસ્કાર પ્રવૃત્તિ...

આજના ફેશન-વ્યસનના વિષમ વાતાવરણમાં બાળકો તથા યુવકો ધર્મમય અને સંસ્કારમય રહે તેની તાતી જરૂર છે. તે માટે પૂ.સ્વામીશ્રીની પ્રેરણાથી દેશભરમાં ૪૫૦ ઉપરાંત બાળ-યુવા મંડળો ચાલી રહ્યા છે. જેમાં બાળ-યુવા પેઢીને વિકૃતિથી બચવા અને સંસ્કૃતિને વળગી રહેવા માટેની કેળવણી અપાઈ રહી છે. વળી, દર વર્ષે બે વખત બાળ-યુવા શિબિરો પણ ગોઠવવામાં આવે છે.

સાંપ્રદાયિક તથા સામાજિક સેવા...

પૂ.સ્વામીજીની પ્રેરણાથી આજ સુધીમાં ૧૨ જેટલાં નૂતન મંદિરોનું નિર્માણ થયું છે તથા અનેક મંદિરોમાં મૂર્તિ, સિંહાસન કે આર્થિક યોગદાન આપવામાં આવે છે. તદુપરાંત રક્તદાન કેમ્પ, જળસંચય માટે ચેકડેમ નિર્માણ, ગરીબોને આર્થિક કે અન્ન-વસ્ત્ર સહાય, દુષ્કાળ તથા ભૂકંપ જેવી આપત્તિમાં કેટલકેમ્પ, ફૂડપેકેટ વિતરણ અને પુનર્વસન જેવી વિવિધ સેવાઓ કરવામાં આવે છે.

શ્રીસ્વામિનારાયણ મંદિર કાળુપુર-અમદાવાદ

શ્રીસભામંડપ કાળુપુર-અમદાવાદ

ISBN 978-93-83456-55-0